

Straffelovrådets betænkning
om

straffastsættelse og strafferammer II

Speciel del

BETÆNKNING NR. 1424

KØBENHAVN 2002

Kapitel 14
Forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og
mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv.
(straffelovens §§ 98-118 a)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 12 indeholder bestemmelser, der retter sig mod handlinger, som angriber eller truer statens selvstændighed og sikkerhed. Kapitel 13 i straffeloven vedrører forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv.

1.2. Kapitel 12 og 13 fik i det væsentlige deres nuværende affattelse ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939. Loven byggede på en (unummereret) betænkning af 31. marts 1949 afgivet af et af Justitsministeriet nedsat udvalg til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13. Udvalget var nedsat med den opgave ”at overveje sådanne forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13, som må anses begrundet i de siden straffelovens vedtagelse, i særdeleshed under Danmarks besættelse og i tiden derefter, indvundne erfaringer”.

1.3. Kapitel 12 og 13 er siden 1952 alene ændret på enkelte punkter, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Ved lov nr. 143 af 29. april 1955 om gennemførelse af overenskomst om retstillingen for NATO-styrker og af protokol om NATOs militære hovedkvarterer udvidedes anvendelsesområdet for nogle af bestemmelserne i kapitel 12 og 13, således at det bl.a. blev strafbart at videregive visse hemmeligheder om fremmede militære styrker, der befinder sig på dansk statsområde. Der henvises til Folketingstidende 1954-55, tillæg A, sp. 1687 ff.

Ved lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.) ændredes affattelsen af visse bestemmelser om de øverste statsorganer som følge af indførelsen af etkammersystemet i 1953, sml. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 1605 ff.

Ingen af disse lovændringer havde indvirkning på strafferammerne i kapitel 12 og 13 og vil derfor ikke blive omtalt yderligere i dette kapitel.

Ved lov nr. 228 af 6. juni 1985 om ændring af borgerlig straffelov og lov om visse forholdsregler i henhold til De Forenede Nationers Pagt skærpedes straffen for overtrædelse af bestemmelser eller

forbud givet til gennemførelse af statens forpligtelser som medlem af De Forenede Nationer. Denne lovændring omtales i afsnit 4 nedenfor.

1.4. Kapitel 12 og 13 supplerer systematisk hinanden, idet beskyttelsesinteressen i kapitel 12 er statens ydre sikkerhed og i kapitel 13 statens indre sikkerhed. Som følge heraf og under hensyn til, at regelsættet i begge kapitler hviler på den samme gennemgribende lovrevision, har Straffelovrådet fundet det mest hensigtsmæssigt at behandle strafferammerne i kapitel 12 og 13 i samme kapitel. Rådet har endvidere fundet det forsvarligt at afgrænse fremstillingen således, at der ved gennemgangen af gældende ret mv. tages udgangspunkt i lovrevisionen i 1952 med tilhørende overvejelser i Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13. Ældre bestemmelser og forarbejder omtales således kun i form af en kortfattet reference til vedkommende lovbestemmelse med tilhørende motivudtalelser.

§ 110 f i 12. kapitel og § 118 a i 13. kapitel indeholder særlige forskrifter om tiltale, der indebærer, at tiltale efter kapitel 12 altid og efter kapitel 13 normalt kræver beslutning af justitsministeren. Disse bestemmelser vil ikke blive omtalt i dette kapitel.

1.5. Fremstillingen i det følgende vil herefter ske således, at der i *afsnit 2* redegøres for gældende ret mv. I *afsnit 3* redegøres for lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939. Redegørelsen sker med udgangspunkt i betænkningen fra Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13, og med reference til lovforslagets fremsættelse og udvalgsbehandling. ”Borgerlig straffelov” henviser i afsnit 2 og 3 til straffeloven med ikrafttræden i 1933. *Afsnit 4* indeholder en omtale af den ovenfor nævnte lov nr. 228 af 6. juni 1985, og i *afsnit 5* redegøres for Straffelovrådets overvejelser om kapitel 12 og 13 ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

1.6. Terrorangrebene mod USA den 11. september 2001 gav anledning til, at der blev foretaget en nærmere vurdering af, om dansk lovgivning er tilstrækkelig til at sikre en effektiv indsats mod terrorisme. Denne vurdering førte bl.a. til fremsættelse den 13. december 2001 af forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.) (L 35), sml. nu lov nr. 378 af 6. juni 2002. Loven indebærer bl.a., at der indsættes en særlig terrorismeparagraf i straffeloven og en række andre supplerende bestemmelser (§§ 114-114 e). Loven og lovforslaget omtales i *afsnit 6*.

1.7. Endelig indeholder *afsnit 7* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om straffelovens kapitel 12 og 13 som led i revisionen af strafferammesystemet. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen nævnt, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder også for dette kapitels vedkommende. De synspunkter om strafferammerne, som fremkommer i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til udmålingsniveauet i de (fåtalige) sager, som omfattes af straffelovens kapitel 12 og 13.

2. Gældende ret mv.

2.1. Straffelovens kapitel 12 (§§ 98-110 e) (forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed)

2.1.1. De forbrydelser, der indgår i kapitel 12 (§§ 98-110 e) (forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed), kan karakteriseres som handlinger, der angriber eller truer statens ydre sikkerhed.

2.1.1.1. Bestemmelserne i §§ 98-101 vedrører situationer, hvor der ikke nødvendigvis aktuelt er tale om krig eller lignende, men hvor handlingerne tager sigte på at skade statens eksistens eller bestemmelsesfrihed.

§ 98 retter sig mod handlinger, som sigter mod helt eller delvis at bringe den danske stat under fremmed herredømme eller at løsrive nogen del af staten. Den omfatter ikke alene en egentlig indlemmelse i en anden stat, men også den situation, at den danske stat gøres afhængig af en fremmed som f.eks. protektorat. Forbrydelser, der består i overtrædelse af denne bestemmelse, betegnes som højforræderi. Handlinger, der sigter mod at påføre den danske stat eller allierede krig mv., er omfattet af § 99. Strafferammen for forhold omfattet af §§ 98 og 99 er fængsel indtil på livstid.

Offentlige udtalelser, der tilskynder til eller fremkalder øjensynlig fare for fjendtlige forholdsregler mod den danske stat eller for fremmed magts indblanding i den danske stats anliggender, er kriminaliseret i § 100. Strafferammen er ved tilskyndelse mv. til fjendtlige forholdsregler fængsel indtil 6 år og ved tilskyndelse mv. til fremmed magts indblanding fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder bøde. § 101 kriminaliserer handlinger, der sigter på at hjælpe fjenden i krigstilfælde eller lignende på det tidspunkt, hvor krig mv. ikke er startet (den såkaldte ”5.-kolonnevirksomhed”). Strafferammen er fængsel indtil 16 år.

Om §§ 98-101 kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 1 ff. (§ 98), 1 f. og 4 f. (§ 99), 1 f. og 5 f. (§ 100), 1 f. og 6 (§ 101).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 98 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 101 samt s. 143. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 97 samt s. 118, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 103 samt sp. 215-16. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333 (§ 103), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5360-61 (§ 98), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 99), og tillæg B, sp. 189-90 (§ 99).

Med hensyn til § 99 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 102-03 samt s. 143-44. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 98 samt s. 118, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 104 samt sp. 216. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333 (§ 104), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5360-61 (§ 99), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 100), og tillæg B, sp. 189-90 (§ 100).

Om § 100 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 104 samt s. 144-45. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 99 samt s. 118-19, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 105 samt sp. 216-17. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333 (§ 105), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5660-61 (§ 100), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2173-74 (§ 100). Der kan desuden henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 samt Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3769. Ved denne lovændring blev bestemmelsen opdelt i de nuværende to stk. og med en delt strafferamme, så tilskyndelse mv. til fjendtlige forholdsregler blev undergivet en strafferamme på hæfte eller fængsel indtil 3 år, og tilskyndelse mv. til fremmed magts indblanding blev omfattet af en strafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år.

§ 101 blev indsat som led i lovrevisionen i 1952, sml. pkt. 3.3.1. nedenfor.

2.1.1.2. Bestemmelserne i §§ 102-105 vedrører handlinger, som foretages under krig, besættelse eller truende udsigt dertil.

§ 102 kriminaliserer den såkaldte "5.-kolonnevirksomhed" under krig eller besættelse. Der er til denne bestemmelse knyttet en normalstrafferamme på fængsel indtil 16 år og en skærpet sidestrafferamme med mulighed for idømmelse af fængsel på livstid i visse kvalificerede tilfælde af angiveri. Misligholdelse af visse kontrakter, der vedrører den danske stat, under krig eller besættelse eller under truende udsigt dertil straffes efter § 103. Bestemmelsen omfatter også handlinger, som på anden måde modvirker krigsforanstaltninger. Straffen er fængsel indtil 3 år. Har misligholdelsen fundet sted af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Det utilbørlige, erhvervsmæssige samarbejde med fjenden (det såkaldte ”værnemageri”) er kriminaliseret i § 104. Bestemmelsen omfatter de tilfælde, hvor der er udvist vilje til ved samarbejde med besættelsesmagten at skaffe sig selv økonomisk fordel uden hensyntagen til de retningslinjer, som danske myndigheder har fastlagt herfor. Til bestemmelsen er knyttet en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 8 år.

Udnyttelse af samarbejde med besættelsesmagten med andet end erhvervsmæssigt formål er kriminaliseret i § 105. Bestemmelsen supplerer endvidere bestemmelsen i § 99 ved at kriminalisere de handlinger under en besættelsessituation, som sigter til at krænke bestemmelsesfriheden hos underordnede myndigheder, herunder kommunale myndigheder, ved fremmede magthaveres hjælp. Strafferammen for forhold omfattet af § 105 er fængsel indtil 8 år.

Om §§ 102-105 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 1 f. og 7 ff. (§ 102), 1 f. og 9 f. (§ 103), 1 f. og 10 f. (§ 104) samt 1 f. og 11 f. (§ 105).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 102 henvises til borgerlig straffelovs § 101 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 105 samt s. 145. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 100 samt s. 119, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 106 samt sp. 217-18. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333 (§ 106), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5360-61 (§ 101), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2173-74 (§ 101), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 102), og tillæg B, sp. 189-90 (§ 102) samt 1863-64 (§ 101).

Med hensyn til § 103 kan henvises til borgerlig straffelovs § 102 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 109 samt s. 146. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 102 samt s. 120, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 107 samt sp. 218. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333 (§ 107), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2173-74 (§ 102).

§§ 104 og 105 blev indsat som led i lovrevisionen i 1952, sml. pkt. 3.3.2 nedenfor.

2.1.1.3. Handlinger, som generelt er skadelige i forhold til statens sikkerhed eller selvstændighed, er kriminaliseret i §§ 106-110 b.

§ 106 retter sig mod det såkaldte ”diplomatiske landsförræderi”. Bestemmelsens anvendelse er ikke betinget af, at den pågældende har søgt at opnå en fordel, eller at handlingen eller undladelsen har haft skadelige følger. Strafferammen er fængsel indtil 16 år.

§§ 107-108 vedrører spionage. § 107 omfatter den groveste efterretningsvirksomhed vendt mod Danmark, mens § 108 omfatter al strafbar efterretningsvirksomhed, som ikke er omfattet af § 107. Til §§ 107 og 108 er knyttet en normalstrafferamme på henholdsvis fængsel indtil 16 år og indtil 6 år. Endvidere er til begge bestemmelser knyttet en sidestrafferamme, der retter sig mod visse kvalificerede spionagetilfælde, og som åbner mulighed for idømmelse af henholdsvis fængsel indtil på livstid og indtil 12 år.

§ 109 kriminaliserer visse kvalificerede former for forsætlig og uagtsom krænkelse af tavshedspligt i offentlig tjeneste og hverv, når krænkelsen vedrører statens sikkerhed mv. Forsætlige forhold omfattes af en strafferamme på fængsel indtil 12 år. Uagtsomme forhold straffes med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde.

§ 110 vedrører bl.a. en særlig form for forsætlig og uagtsom dokumentfalsk, der også omfatter forfalskning mv. af andre genstande af betydning for statens sikkerhed. Forsætlige forhold omfattes af en strafferamme på fængsel indtil 16 år. Uagtsomme forhold straffes med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. I § 110 a er kriminaliseret en række handlinger, hvis udførelse kunne indvirke på statens interesser, f.eks. fotografering af militære anlæg. Bestemmelsen omfatter både forsætlige og uagtsomme forhold og har en normalstrafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 måneder og en sidestrafferamme på fængsel indtil 3 år, hvis anvendelse er betinget af tilstedeværelsen af skærpende omstændigheder. Endelig er i § 110 b kriminaliseret medvirken til krænkelse af den danske stats neutralitet, dvs. folkeretsstridige handlinger. Hertil er knyttet en strafferamme på fængsel indtil 8 år.

Om §§ 106-110 b kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 1 f. og 12 (§ 106), 1 f. og 13 f. (§ 107), 1 f. og 14 ff. (§ 108), 1 f. og 16 f. (§ 109), 1 f. og 17 f. (§ 110), 1 f. og 18 f. (§ 110 a) samt 1 f. og 19 f. (§ 110 b).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 106 henvises til borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 3, samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 114 samt s. 148-49. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 103 samt s. 120-21, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 108 samt sp. 218-20. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333-34 (§ 108).

Med hensyn til § 108 kan henvises til borgerlig straffelovs § 105 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 115 samt s. 149. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 106 samt s. 121, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 110 samt sp. 221. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3334 (§ 110). Der kan desuden henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 samt Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3770. Ved denne lovændring ændredes bestemmelsen (§ 105) på forskellige punkter. Bl.a. skærpedes strafmaksimum fra 2 til 6 års fængsel.

Om § 109 kan henvises til borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 111 samt s. 147-48. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 103 samt s. 120-21, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 108 samt sp. 218-19. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333-34 (§ 108), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2173-74 (§ 103).

For så vidt angår § 110 kan henvises til borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2, og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 113 samt s. 148. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 103 samt s. 120-21, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 108 samt sp. 218-20. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333-34 (§ 108).

Om § 110 a kan henvises til borgerlig straffelovs § 104, nr. 1 og 2, og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 112 samt s. 148. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 105 samt s. 121, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 109 samt sp. 220-21. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5360-61 (§ 104), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2173-74 (§ 104), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 191-92 (§ 105) og 1865-66 (§ 104). Der kan desuden henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 samt Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3770. Ved denne lovændring skærpedes strafmaksimum fra 6 måneders til 3 års fængsel. Endvidere erstattedes et tidligere gældende krav om ”særdeles skærpende omstændigheder” som betingelse for at anvende fængselsstraf med et krav om ”skærpende omstændigheder”.

Endelig kan om § 110 b henvises til borgerlig straffelovs § 106 og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 116 samt s. 149-50. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 107 samt s. 121-22, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 111 samt sp. 221-22. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333-34 (§ 111). Desuden kan henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 samt Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3770. Ved denne lovændring skærpedes bl.a. strafmaksimum fra 3 til 8 års fængsel.

§ 107 blev indsat som led i lovrevisionen i 1952, sml. pkt. 3.3.3 nedenfor.

2.1.1.4. Bestemmelserne i §§ 110 c-110 e vedrører primært beskyttelsen af Danmarks forhold til andre nationer mv.

§ 110 c kriminaliserer forsætlig eller uagtsom overtrædelse af bestemmelser eller forbud udstedt i henhold til lov til værn for statens forsvars- eller neutralitetsforanstaltninger eller gennemførelse af statens forpligtelser som medlem af FN. Til bestemmelsen er knyttet en normalstrafferamme på

bøde eller fængsel indtil 4 måneder og en sidestrafferamme på fængsel henholdsvis indtil 3 år (forhold, der retter sig mod værn for statens forsvars- eller neutralitetsforanstaltninger) og 4 år (forhold, der retter sig mod statens forpligtelser som medlem af FN). Anvendelsen af den skærpede sidestrafferamme er i begge tilfælde betinget af tilstedeværelsen af skærpende omstændigheder.

§ 110 d indeholder en af de få tilbageværende strafforhøjelsesbestemmelser i straffelovens særlige del. Bestemmelsen åbner mulighed for at forhøje straffen med indtil det halve, når legemskrænkelser, frihedskrænkelser eller freds- og ærekrænkelser er foretaget mod fremmede statsoverhoveder eller lederen af en fremmed diplomatisk mission, herunder f.eks. ledende repræsentanter for FN.

Endelig kriminaliserer § 110 e offentlig tilkendegivelse af foragt for fremmede nationer mv. Strafferammen er bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

Om §§ 110 c-110 e kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 1 f. og 20 f. (§ 110 c), 1 f. og 21 f. (§ 110 d) samt 1 f. og 22 f. (§ 110 e).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 110 c henvises til borgerlig straffelovs § 104, nr. 3, samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 112 samt s. 148. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 105 samt s. 121, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 109 samt sp. 220-21. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3333-34 (§ 109), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5360-61 (§ 104), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 105), og tillæg B, sp. 191-92 (§ 105) og 1865-66 (§ 104, nr. 3). Desuden kan henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 samt Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3770. Ved denne lovændring skærpedes strafmaksimum fra 6 måneders til 3 års fængsel. Endvidere erstattedes et tidligere gældende krav om ”særdeles skærpende omstændigheder” som betingelse for at anvende fængselsstraf med et krav om ”skærpende omstændigheder”.

For så vidt angår § 110 d kan henvises til borgerlig straffelovs § 107 og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 117 samt s. 150-51. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 108 samt s. 122, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 112 samt sp. 222-23. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3334-35 (§ 112), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2293-94 (§ 108), og tillæg B, sp. 191-92 (§ 108).

Endelig kan med hensyn til § 110 e henvises til borgerlig straffelovs § 108 og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 118 samt s. 151. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 109 samt s. 122-23, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 113 samt sp. 223. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3334-35 (§ 113).

2.2. Straffelovens kapitel 13 (§§ 111-118) (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv.)

2.2.1. De forbrydelser, der indgår i kapitel 13 (§§ 111-118) (forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v.), retter sig mod den indre sikkerhed.

2.2.1.1. Bestemmelserne i straffelovens §§ 111-113 og 115 vedrører angreb på de øverste statsorganer. § 111 beskytter statsforfatningen og kriminaliserer handlinger, der sigter til ved udenlandsk bistand, ved magtanvendelse eller trussel derom at forandre statsforfatningen eller sætte den ud af kraft. Hertil er knyttet en strafferamme på fængsel indtil på livstid.

§ 112 indeholder en særskilt kriminalisering af angreb på regentens liv og indgår som en blandt de få tilbageværende bestemmelser i straffelovens særlige del, der foreskriver et forhøjet strafminimum i forhold til fængselsstraffens faste minimum. Straffen efter § 112 er fængsel ikke under 6 år.

Handlinger, der har til formål at gøre indgreb i Folketingets sikkerhed eller frihed, er strafbare efter § 113. Det samme gælder i forhold til kongen m.fl., ministre, Rigsretten eller Højesteret. Straffen for forhold omfattet af § 113 er fængsel indtil 16 år eller under skærpende omstændigheder på livstid.

§ 115 åbner i lighed med § 110 d (sml. pkt. 2.1.1.4) mulighed for at forhøje straffen, når legemskrænkelser, frihedskrænkelser eller freds- og ærekrænkelser er foretaget mod regenten mv. Straffen kan ved forhold begået mod regenten forhøjes med indtil det dobbelte og ved forhold begået mod dronningen m.fl. med indtil det halve.

Om §§ 111-113 og 115 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 24 f. (§ 111), 24 og 25 f. (§ 112), 24 og 26 f. (§ 113) samt 24 og 29 (§ 115).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 111 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 123 samt s. 153. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 111 samt s. 124, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 115 samt sp. 224-25. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3336 (§ 116), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5361 (§ 111), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2175-76 (§ 111), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 112).

For så vidt angår § 112 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 124 samt s. 153. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 112 samt s. 124, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 116 samt sp. 225. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende

1924-25, tillæg A, sp. 3336 (§ 117), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5361 (§ 112), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2175-76 (§ 112), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 113).

Om § 113 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 134, stk. 3, samt s. 158. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 113 samt s. 124, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 117 samt sp. 225-26. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3336-37 (§ 118), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5361-62 (§ 113), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2175-76 (§ 113), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§ 114).

Endelig kan med hensyn til § 115 henvises til borgerlig straffelov § 114 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 124, stk. 2, og § 125 samt s. 153-54. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 114 samt s. 124, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 118 samt sp. 226-27. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3337-38 (§§ 119 og 123, stk. 2), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 114), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2175-76 (§ 114), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2368 (§§ 115 og 119, stk. 2), og tillæg B, sp. 193-94 (§§ 115 og 119).

2.2.1.2. §§ 114-114 e kriminaliserer terrorisme mv., sml. lov nr. 378 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.). Loven med de nye bestemmelser omtales i afsnit 6.

§§ 114-114 e som affattet ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 har afløst den tidligere gældende bestemmelse i § 114, der kriminaliserede medlemskab af visse sammenslutninger mv., sml. Den kommenterede straffelov s. 24 og 27 f. § 114 indgik ikke blandt bestemmelserne i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933. Bestemmelsen indsattes i straffeloven ved lovrevisionen i 1952 med sigte på at videreføre bestemmelserne i den såkaldte "urolov", som var indført under indtryk af erfaringerne forud for den nazistiske magtovertagelse i Tyskland, sml. lov nr. 123 af 28. April 1934 om Forbud mod visse Sammenslutninger m.m. samt Rigsdagstidende 1933-34, tillæg A, sp. 3009 f., og tillæg B, sp. 1043 ff. Der henvises til pkt. 3.3.6 nedenfor.

2.2.1.3. §§ 116 og 117 beskytter den demokratiske afvikling af valg. § 116 omfatter de alvorligste handlinger, der hindrer eller forsøger at hindre, at offentlige valg og stemmeafgivning finder sted, eller som gør resultatet uanvendeligt. Til bestemmelsen er knyttet en strafferamme på fængsel indtil 6 år. § 117 vedrører en række retsstridige handlinger, der ikke nødvendigvis har indflydelse på val-

get, f.eks. uberettiget at skaffe sig adgang til at deltage i afstemning. Bestemmelsen foreskriver en strafferamme på fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder bøde.

Om §§ 116 og 117 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 24 og 29 f. (§ 116) og 24 og 30 f. (§ 117).

Om forarbejderne forud for lovrevisionen i 1952 kan for så vidt angår § 116 henvises til borgerlig straffelov § 115 samt Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 127 samt s. 154. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 116 samt s. 124-25, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 119 samt sp. 228-29. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3337 (§ 120).

For så vidt angår § 117 kan henvises til borgerlig straffelov § 116 og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 128, 129 og 131 samt s. 154-55. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 117 samt s. 125-26, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 120 samt sp. 229-30. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3337 (§ 121).

2.2.1.4. Bestemmelsen i § 118 retter sig mod enkeltpersoners angreb med et videregående formål mod visse myndigheder og rettigheder. For forhold omfattet af bestemmelsen er foreskrevet en strafferamme på fængsel indtil 12 år.

Om § 118 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 24 og 31 f.

Bestemmelsen blev indsat ved lovrevisionen i 1952, sml. pkt. 3.3.8 nedenfor.

3. Lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939

3.1. Som nævnt i pkt. 1.2 ovenfor fik kapitel 12 og 13 i store træk deres nuværende indhold ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939. Loven byggede på betænkning af 31. marts 1949 afgivet af Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13.

Udvalgets overvejelser om strafferammer faldt i to dele. Udvalget havde for det første nogle almene synspunkter om udformningen af strafferammer for de berørte forbrydelser. Disse synspunkter gives i pkt. 3.2 nedenfor. For det andet havde udvalget nogle supplerende bemærkninger til visse af bestemmelserne i dets forslag. Disse bemærkninger omtales nedenfor i pkt. 3.3 sammen med reference til lovforslagets fremsættelse og udvalgsbehandling.

3.2. Udvalgets almene synspunkter om udformningen af strafferammer for forbrydelser i straffelovens kapitel 12 og 13 er sammenfattet i betænkningen s. 13. Heraf fremgår følgende:

”De fleste af udkastets bestemmelser giver domstolene meget frie hænder ved fastsættelsen af straffen i det enkelte tilfælde; straffen kan i mange tilfælde stige til fængsel på livstid, og mindstestrafen er kun i et enkelt tilfælde – borgerlig straffelovs § 112, i hvilken der ikke foreslås nogen ændring – sat højere end den laveste fængselsstraf, der i medfør af borgerlig straffelovs § 33 kan idømmes, fængsel i 30 dage.

Det kræver ingen indgående begrundelse, at man i en del tilfælde har fundet anledning til at forhøje de foreskrevne maksima. Det må være tilstrækkeligt at henvise til de i de senere år indvundne erfaringer, der viser, at adskillige af de i betragtning kommende forbrydelser kan antage en karakter, der efter alles opfattelse nødvendiggør strengere straffe end forudsat i straffeloven af 1930.

På den anden side foreslås det, at mindstestrafen i en række tilfælde nedsættes. Foruden den ovennævnte § 112 i borgerlig straffelov, der foreskriver straf af fængsel i mindst 6 år, indeholder de nugældende straffebud i §§ 98, 99, stk. 1, 101, 111, stk. 1, og 113 bestemmelser om mindstestraf af fængsel fra 1 til 4 år. Forklaringen på, at man har anset det for rigtigt i disse tilfælde at nedsætte mindstestrafen, ligger for en del deri, at udkastet inddrager flere handlinger under det efter disse bestemmelser strafbares område, og at der derfor kan blive brug for de lavere straffe i mindre alvorlige tilfælde. Det er imidlertid i det hele udvalgets opfattelse, at der selv ved forbrydelser, der typisk er af en sådan grovhed, at en længere fængselsstraf bør være forskyldt, ikke bør foreskrives højere mindstestraf end fængsel i 30 dage.

Mod således at give domstolene adgang til ved strafudmålingen at skønne meget frit kan der næppe anføres væsentlige betænkeligheder.

Den omstændighed, at alene mindstestrafen nedsættes, vil næppe medføre en mildere strafbedømmelse i de typiske tilfælde. Er der fastsat et vist højere strafminimum, har domstolene været tilbøjelige til i typiske tilfælde, selvom der ikke foreligger særlig formildende omstændigheder, at ansætte en straf, der ikke ligger meget over den foreskrevne mindstestraf. Når der som foreslået ikke foreskrives noget andet strafminimum end strafartens, må det antages, at de lave straffe i nærheden af dette minimum vil blive forbeholdt tilfælde, i hvilke der foreligger formildende omstændigheder.

Skønt der også andetsteds i borgerlig straffelov kan findes eksempler på, at højere mindstestrafte er foreskrevet, således i §§ 158 (falsk forklaring for retten m.v.), 180 og 181 (brandstiftelse), 183 (forvoldelse af sprængninger m.v.) og 237 (manddrab), er det dog hovedreglen, at minimum, hvor kun fængsel er foreskrevet, er strafartens (30 dage), ligesom de straffebestemmelser, der hjemler straf af bøde eller hæfte, normalt intet minimum indeholder. Udkastet er således i overensstemmelse med det i straffeloven i øvrigt fulgte princip, der i nyere strafferetsteori anses for hensigtsmæssigt.”

3.3. Lovforslag om revision af kapitel 12 og 13 fremsattes for Folketinget henholdsvis 12. maj 1950 (L 191), sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7177 ff., og 8. marts 1951 (L 113), sml. Rigs-

dagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5803 ff. I det senest fremsatte lovforslag var det tidligere lovforslags bestemmelser om livsstraf i bl.a. §§ 98 og 99 overført til den militære straffelov. I øvrigt var alene foretaget redaktionelle ændringer i forhold til det tidligere fremsatte lovforslag (sml. anf.st. sp. 5819-20).

I det følgende redegøres for de overvejelser og forslag om strafferammerne i de enkelte bestemmelser i kapitel 12 og 13, som indgik dels i forslaget fra det lovforberedende udvalg, dels i lovforslaget med tilhørende udvalgsbehandling, sml. Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 257 ff. og 2505 ff. Der ses herved bort fra de forslag, som gav mulighed for at idømme livsstraf. ”Borgerlig straffelov” sigter til straffeloven af 1930. ”1949-betænkningen” refererer til betænkningen afgivet af Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13.

3.3.1. Borgerlig straffelovs § 98 foreskrev en strafferamme på fængsel fra 4 år indtil på livstid. Maksimumstraffen videreførtes, hvorimod det forhøjede strafminimum i overensstemmelse med indstillingen i 1949-betænkningen nedsattes til fængselsstraffens faste minimum, som på daværende tidspunkt var 30 dage, sml. 1949-betænkningen s. 24 og 32, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7177-78 og 7193-94, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5803-04 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 257-58, 263-64 samt 2508-09.

Til borgerlig straffelovs § 99 var knyttet to strafferammer. Den første strafferamme rettede sig mod visse kvalificerede krænkelser af den danske stats bestemmelsesfrihed mv. og indeholdt en strafferamme på fængsel fra 2 år indtil på livstid. Den anden strafferamme foreskrev fængsel indtil 8 år og var forbeholdt visse mindre kvalificerede krænkelser. I 1949-betænkningen videreførtes maksimumstraffen på fængsel indtil på livstid, hvorimod det forhøjede strafminimum på 2 års fængsel foresloges afskaffet. Endvidere var der forslag om at forhøje maksimumstraffen på 8 års fængsel til 16 års fængsel med den begrundelse, at ”den i § 99, stk. 2, omhandlede virksomhed vil kunne medføre den alvorligste fare for staten, således at virksomhedens strafværdighed stærkt nærmer sig de i § 98 og § 99, stk. 1, nævnte forhold”. I lovforslagene var de to strafferammer erstattet med en fælles strafferamme, ”idet der ikke findes nogen forskel i strafværdigheden af de handlinger, hvorom der er tale”, sml. 1949-betænkningen s. 24 og 32 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7177-78 og 7194, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5803-04 og 5819-20.

Borgerlig straffelovs § 100 som affattet ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 (sml. pkt. 2.1.1.1 ovenfor) foresloges med hensyn til strafferammerne videreført uændret i 1949-betænkningen. Lovforslagene afveg på dette punkt fra 1949-betænkningen, idet der med henblik på tilfælde omfattet af bestemmelsens 1. stk. om tilskyndelse mv. til fjendtlige forholdsregler blev foreslået en skærpelse af strafferammen fra hæfte eller fængsel indtil 3 år til fængsel indtil 6 år. Strafferammen i stk. 2 om tilskyndelse mv. til fremmed magts indblanding foresloges skærpet ved at lade hjemmelen for bødestraf udgå. Under udvalgsbe-

handlingen opnåedes imidlertid enighed om at opretholde den hidtidige bødehjemmel i § 100, stk. 2, i form af tilføjelsen af ordene ”eller under formildende omstændigheder med bøde”, sml. 1949-betænkningen s. 24 og 33, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7179-80 og 7194-95, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5805-06 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 258-59 samt 264.

§ 101 fandtes som nævnt i pkt. 2.1.1.1 ovenfor ikke i borgerlig straffelov. En lignende bestemmelse med en strafferamme på fængsel indtil 8 år indgik i 1949-betænkningen som § 102. I lovforslagene var strafferammen skærpet til 12 års fængsel. Under udvalgsbehandlingen skærpedes strafferammen yderligere til 16 år. Motiverne indeholdt ingen særskilte bemærkninger på dette punkt, sml. 1949-betænkningen s. 24 og 34, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7179-80 og 7195, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5805-06 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 264.

3.3.2. Den til § 102 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 101 foreskrev en strafferamme på fængsel fra 2 til 12 år. Denne strafferamme foresloges i 1949-betænkningen (§ 103) erstattet af en strafferamme på fængsel indtil 16 år. Lovforslagene fulgte udvalgets indstilling, men tilføjede den skærpede sidestrafferamme med mulighed for i visse kvalificerede tilfælde at idømme fængsel på livstid. Tilføjelsen byggede dog i det væsentlige på § 110 g, stk. 1, i 1949-betænkningens lovudkast, der også rummede mulighed for at idømme fængsel på livstid. § 102, stk. 3, fik sin endelige affattelse under udvalgsbehandlingen, hvor der foretoges en i det væsentlige redaktionelt betinget omskrivning af bestemmelsen, sml. 1949-betænkningen s. 25, 28, 34 ff. og 42 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7179 ff., samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5805-06 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 259-60 samt 264.

Den til § 103 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 102 havde en strafferamme på hæfte eller fængsel indtil 3 år, som var forbeholdt forsætlige tilfælde, og en strafferamme på bøde eller hæfte, der var rettet mod tilfælde begået af grov uagtsomhed. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 104) og lovforslagene videreført uændret. Der blev heller ikke stillet ændringsforslag under udvalgsbehandlingen, sml. 1949-betænkningen s. 25 og 37, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7181-82 og 7197, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5807-08 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 259.

§§ 104 og 105 fandtes som nævnt i pkt. 2.1.1.2 ovenfor ikke i borgerlig straffelov.

En til § 104 svarende bestemmelse med en strafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 år og med mulighed for skærpelse til 12 års fængsel ved virksomhed begået under krigshandlinger på dansk område indgik i 1949-betænkningen som § 105. I lovforslagene var strafmaksimum på 6 års fængsel skærpet til 8 års fængsel. Under udvalgsbehandlingen udgik den skærpede sidestrafferamme på fængsel indtil 12 år med henvisning til, at strafferammens anvendelsesområde (”... virksomheden foregået, medens egentlige krigshandlinger fandt sted på dansk område ...”) fandtes uklart,

sml. 1949-betænkningen s. 25 f. og 37 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7181-82 og 7197, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5807-08 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 260 og 264-65.

En til § 105 svarende bestemmelse med en strafferamme på fængsel indtil 6 år indgik i 1949-betænkningen som § 106. Denne maksimumstrafferamme blev i lovforslagene skærpet til 8 års fængsel. Der blev ikke stillet ændringsforslag under udvalgsbehandlingen, sml. 1949-betænkningen s. 26 og 38 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7181-82 og 7197, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5807-08.

3.3.3. Den til § 106 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 3, havde en strafferamme på fængsel indtil 16 år. Denne strafferamme videreførtes uændret såvel i 1949-betænkningen (§ 107) som i lovforslagene med tilhørende udvalgsbehandling, sml. 1949-betænkningen s. 26 og 39, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7181-82 og 7198, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5807-08 og 5819-20.

§ 107 fandtes som nævnt i pkt. 2.1.1.3 ovenfor ikke i borgerlig straffelov. En til § 107 svarende bestemmelse med en strafferamme på fængsel indtil 6 år og med mulighed for skærpelse til fængsel på livstid i visse kvalificerede tilfælde indgik i 1949-betænkningen som § 108. I lovforslagene var strafmaksimum på 6 års fængsel skærpet til 12 års fængsel. Under udvalgsbehandlingen skærpedes denne strafferamme yderligere bl.a. ”under hensyn til den øgede fare ved spionage” til 16 års fængsel, sml. 1949-betænkningen s. 26 og 39 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7181 ff. og 7198, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5807-08 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 260 og 265.

Den til § 108 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 105 som ændret ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 havde en strafferamme på fængsel indtil 6 år eller under formildende omstændigheder hæfte. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 109) ændret, så der til bestemmelsen knyttedes en normalstrafferamme på hæfte eller fængsel indtil 3 år og en skærpet sidestrafferamme med mulighed for idømmelse af fængsel indtil 6 år i visse kvalificerede tilfælde. Disse strafferammer skærpedes i lovforslagene til fængsel i henholdsvis 6 og 10 år. Under udvalgsbehandlingen skærpedes maksimumstrafferammen på 10 års fængsel yderligere bl.a. ”under hensyn til den øgede fare ved spionage” til 12 års fængsel, sml. 1949-betænkningen s. 26 f. og 40 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7198, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 260 og 265.

Den til § 109 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 2, havde for forsætlige forhold en strafferamme på fængsel indtil 16 år og for uagtsomme forhold en straffe-

ramme på hæfte eller fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 110) reduceret til henholdsvis 6 års fængsel og hæfte eller 2 års fængsel eller under formildende omstændigheder bøde. Om baggrunden herfor anførtes i betænkningen bl.a., sml. s. 27 og 41:

”Bestemmelsen har samme indhold som den gældende § 103, stk. 1, nr. 1, jfr. stk. 2, bortset fra, at man har ændret ”åbenbarer” til ”røber eller videregiver meddelelse om”.

...

I den nugældende § 103, stk. 1, er straffen fængsel indtil 16 år. Denne høje strafferamme skyldes navnlig, at paragraffen i sin nuværende affattelse omfatter tre forskellige forhold, hvoraf to nu er udskilt til behandling i særlige bestemmelser, nemlig §§ 107 og 110 a [nu § 110 sml. nedenfor]. I disse bestemmelser foreslår man fremdeles en strafferamme af fængsel indtil 16 år. For røbelse og videregivelse af statshemmeligheder finder man derimod, at et strafmaksimum på fængsel i 6 år vil være tilstrækkeligt, når henses til, at der i udkastets § 108, stk. 2 [nu 107, stk. 2] om spionage er adgang til at idømme fængsel på livstid, såfremt det drejer sig om de i nærværende paragraf omhandlede forhold.

I stk. 2 har man fundet det rettest at nedsætte strafmaksimum fra fængsel i 3 år til fængsel i 2 år.”

Lovforslagene fulgte ikke 1949-betænkningens indstilling. I stedet skærpedes strafferammen for forsætlige forhold til 12 års fængsel og for uagtsomme forhold til 3 års fængsel. Det skete med følgende begrundelse, sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7199:

”... dette maksimum [det af udvalget foreslåede på 6 års fængsel] foreslås forhøjet til fængsel i 12 år, da en så kraftig nedsættelse af straffen for røbelse af hemmeligheder af allerstørste betydning for staten findes betænkelig.

I stk. 2 har man fundet det rettest som strafmaksimum at bibeholde fængsel i 3 år.”

Der blev ikke under udvalgsbehandlingen foreslået ændringer heri. Der henvises foruden til 1949-betænkningen som anført ovenfor til Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7198-99, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

Den til § 110 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 103, stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2, havde for forsætlige forhold en strafferamme på fængsel indtil 16 år og for uagtsomme forhold en strafferamme på hæfte eller fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 110 a) videreført uændret, idet maksimumstraffen for uagtsomme forhold dog foresloges reduceret til 2 års fængsel. I lovforslagene tilsluttede man sig betænkningens indstilling, idet ”justitsministeriet [dog] ikke [fandt] det rigtigt som foreslået af udvalget, at nedsætte strafmaksimum fra fængsel i 3 år til fængsel i 2 år”, sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7199. Der blev ikke under udvalgsbehandlingen foreslået ændringer heri, sml.

1949-betænkningen s. 27 og 41, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7199, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

Den til § 110 a svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 104, nr. 1 og 2, som ændret ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 foreskrev straf af bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 110 b) videreført uændret, dog således at strafmaksimum foresloges reduceret til fra 3 til 2 års fængsel. I lovforslagene tilsluttede man sig betænkningens indstilling, idet ”justitsministeriet [dog] fandt] det rigtigst at bibeholde det i den gældende bestemmelse fastsatte strafmaksimum af fængsel i 3 år”, sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7199. Der blev ikke under udvalgsbehandlingen foreslået ændringer på dette punkt, sml. 1949-betænkningen s. 27 og 41 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7199, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

Den til § 110 b svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 106 som ændret ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 havde en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Denne strafferamme videreførtes i tråd med 1949-betænkningen (§ 110 c) uændret, sml. 1949-betænkningen s. 27 og 42, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7199, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

3.3.4. Den til § 110 c svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 104, nr. 3, som ændret ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 foreskrev straf af bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år. Disse strafferammer foresloges i 1949-betænkningen (§ 110 d) videreført uændret, dog således at strafmaksimum foresloges reduceret til fra 3 til 2 års fængsel. I lovforslagene tilsluttede man sig betænkningens indstilling, idet ”justitsministeriet [dog] fandt det rettest, at det i den gældende bestemmelse foreskrevne strafmaksimum af fængsel i 3 år bibeholdes”, sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7200. Der blev ikke under udvalgsbehandlingen foreslået ændringer på dette punkt, sml. 1949-betænkningen s. 27 og 42, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7183-84 og 7200, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

Den til § 110 d svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 107 videreførtes med enkelte sproglige ændringer, der fremkom ved fremsættelsen af lovforslaget, sml. 1949-betænkningen (§ 110 e) s. 28 og 42, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7200, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5809-10 og 5819-20.

Den til § 110 e svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 108 foreskrev straf af bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år. Bestemmelsens maksimumstrafferamme blev i tråd med indstillingen i 1949-betænkningen (§ 110 f) forhøjet til 2 års fængsel, sml. 1949-

betænkningen s. 28 og 42, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7200, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

3.3.5. § 111 foreskrev med henblik på kvalificerede tilfælde af angreb på statsforfatningen straf af fængsel fra 3 år indtil på livstid og med henblik på øvrige tilfælde, der omfattedes af bestemmelsen, fængsel indtil 8 år. Disse strafferammer afløstes til dels i tråd med indstillingen i 1949-betænkningen (§ 111) af en fælles strafferamme af fængsel indtil på livstid, sml. 1949-betænkningen s. 28 og 44, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7200, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

Strafferammen i § 112 med et forhøjet strafminimum på ikke under 6 års fængsel videreførtes uændret ved lovrevisionen i 1952, sml. 1949-betænkningen (§ 112) s. 29 og 44, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

§ 113 foreskrev tidligere straf af fængsel fra 1 til 16 år og under skærpende omstændigheder fængsel på livstid. I 1949-betænkningen (§ 113) foresloges disse strafferammer afløst af en fælles strafferamme af fængsel indtil 16 år. Denne indstilling fulgtes ikke i lovforslagene, der bibeholdt den hidtidige mulighed for under skærpende omstændigheder at idømme fængsel på livstid. Under udvalgsbehandlingen foresloges ingen ændringer på dette punkt, sml. 1949-betænkningen s. 29 og 45, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

Den til § 115 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 114 foresloges i 1949-betænkningen (§ 115) videreført med en enkelt sproglig ændring. Lovforslagene fulgte betænkningen, idet dog et forbud i den tidligere bestemmelses § 114, stk. 1 [nu § 115, stk. 1] mod at anvende lavere straf end hæfte var udeladt, sml. 1949-betænkningen s. 29 og 46, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-88 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

3.3.6. Som nævnt i pkt. 2.2.1.2 ovenfor indgik § 114 ikke i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933. Bestemmelsen indsattes ved lovrevisionen i 1952 efter forslag i 1949-betænkningen (§ 114). Den del af forslaget, der angik strafferammerne, gennemførtes uændret, sml. 1949-betænkningen s. 29 og 45 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7185-86 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5811-12 og 5819-20.

3.3.7. Den til § 116 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 115 indeholdt en strafferamme på fængsel indtil 4 år. Bestemmelsen foresloges videreført uændret i 1949-betænkningen (§ 116) og med en enkelt sproglig korrektion i lovforslagene. Under udvalgsbehandlingen forhøjedes strafferammen imidlertid til 6 år ”under hensyn til den betydning, det har, at valg ikke hindres eller for-

vanskes" (sml. Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 261), sml. 1949-betænkningen s. 29 og 46, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7187-88 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5813-14 og 5819-20, og Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 261 og 265.

Den til § 117 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 116 foreskrev straf af hæfte eller fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder bøde. Bestemmelsen videreførtes uændret ved lovrevisionen i 1952 (§ 117), sml. 1949-betænkningen s. 29 f. og 46, Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7187-88 og 7201, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5813-14 og 5819-20.

3.3.8. § 118 indgik som nævnt i pkt. 2.2.1.4 ovenfor ikke i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933. Bestemmelsen foresloges i 1949-betænkningen (§ 118) og gennemførtes med enkelte ændringer, der dog ikke berørte den af udvalget foreslåede strafferamme på fængsel indtil 12 år, sml. 1949-betænkningen s. 30 og 46 f., Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7187-88 og 7201-02, samt Rigsdagstidende 1950-51, tillæg A, sp. 5813-14 og 5819-20.

4. Lov nr. 228 af 6. juni 1985 om ændring af borgerlig straffelov og lov om visse forholdsregler i henhold til De Forenede Nationers pagt

4.1. Ved lov nr. 228 af 6. juni 1985 om ændring af borgerlig straffelov og lov om visse forholdsregler i henhold til De Forenede Nationers pagt fik § 110 c sin nuværende affattelse, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000). Med lovændringen udskiltes bestemmelsen i 2 stykker med henblik på skærpelse af maksimumstraffen fra 3 til 4 års fængsel for overtrædelse af bestemmelser eller forbud givet til gennemførelse af statens forpligtelser som medlem af FN.

4.2. Om baggrunden for skærpelsen kan henvises til Folketingstidende 1984-85, tillæg A, sp. 2335 ff., og tillæg B, sp. 1337 ff. og 1359 f. Som det fremgår, lagde lovforslaget op til en skærpelse af strafferammen til 6 års fængsel, sml. sp. 2338:

”Straffelovens § 110 c ... har kun været i anvendelse én gang, nemlig i den såkaldte Trigon-sag.

Forslagsstillerne er af den opfattelse, at domme for våbensmugleri set i forhold til andre straffelovsovertrædelser, bør være udtryk for en sådan strenghed, at respekten for beslutninger i FNs sikkerhedsråd ikke undergraves og ikke medvirker til i udlandet at skabe tvivl om Danmarks vilje til at gøre det klart for ”dødens købmænd”, at det ikke skal kunne betale sig at overtræde FNs våbenembargo, men at der tværtimod er tale om en overordentlig alvorlig forbrydelse set i forhold til mange andre straffelovsovertrædelser.

På denne baggrund foreslås derfor en væsentlig forhøjelse af strafferammen i § 110 c i borgerlig straffelov.

Da det ikke er hensigten samtidig at ændre strafferammen for andre forseelser omfattet af straffelovens § 110 c, foreslås paragraffen opdelt i 2 stykker, således at overtrædelser af bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til værn for statens forsvars- og neutralitetsforanstaltninger, uændret kan straffes med fængsel i indtil 3 år, mens overtrædelser af bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til gennemførelse af statens forpligtelser som medlem af De Forenede Nationer, fremover skal kunne straffes med fængsel i indtil 6 år.”

Under udvalgsbehandlingen opnåedes flertal for at reducere den foreslåede maksimumstrafferamme til 4 års fængsel. Det skete med følgende begrundelse, sml. sp. 1361-62:

”Der stilles ændringsforslag om, at strafferammen kun skærpes fra 3 til 4 år, da der under forhandlingerne om lovforslaget er opnået et flertal for en bestemmelse om obligatorisk konfiskation ved våbensmugling og det således sikres, at domme for våbensmugling set i forhold til andre straffelovsovertrædelser er udtryk for en sådan strengthed, at respekten for beslutninger truffet i FNs sikkerhedsråd ikke undergraves, og at der ikke i udlandet skabes tvivl om, at vi herhjemme anser sådanne våbensmuglinger for overordentlig alvorlige forbrydelser.”

5. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse knyttede Straffelovrådet kun få bemærkninger til strafferammerne i bestemmelserne i kapitel 12 og 13. Det skete bl.a. med henvisning til den ”gennemgribende” lovrevision i 1952. Om bestemmelserne fremhævede rådet i øvrigt, sml. s. 206-07:

”Det følger af disse forbrydelsers særlige karakter, at der meget sjældent forekommer straffesager om overtrædelser af bestemmelser i kapitel 12 eller 13. Det kan f.eks. dreje sig om enkeltstående sager om spionage (§ 107), ulovlig fotografering (§ 110 a) eller ulovligheder i forbindelse med valg eller stemmeafgivning (§ 117). I de fire år 1979-1982 idømtes i 7 tilfælde højere straf end bøde efter 4 bestemmelser i kapitel 12 og 13.

Under hensyn til straffebestemmelsernes ringe betydning i retspraksis har straffelovrådet ment at måtte henholde sig til de vurderinger af statsforbrydelsernes grovhed, der fandt udtryk ved lovrevisionen af 1952. Man stiller derfor kun de ændringsforslag, der følger af hæftestrafens afskaffelse [nu gennemført ved lov nr. 433 af 31. maj 2000]. Der henvises desuden til [s. 75 ff.] om straffen fængsel på livstid.”

6. Lov nr. 378 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen

til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.)

6.1. Som nævnt i pkt. 1.6 ovenfor, gav terrorangrebene mod USA den 11. september 2001 anledning til en nærmere vurdering af, om dansk lovgivning er tilstrækkelig til at sikre en effektiv indsats mod terrorisme. Denne vurdering førte til fremsættelse den 13. december 2001 af forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.) (L 35). Der henvises til Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 808 ff., og nu lov nr. 378 af 6. juni 2002.

Med lovændringen er bl.a. indsat en række nye straffelovsbestemmelser, sml. §§ 114-114 e, med henblik på at gennemføre de ændringer, der er nødvendige for, at Danmark kan ratificere FN-konventionen af 9. december 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme (FN's terrorfinansieringskonvention) (optrykt som bilag 1 til lovforslaget). Bestemmelserne skal også gøre det muligt for Danmark at deltage i gennemførelsen af forslag af 3. december 2001 til Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme (EU-rammeafgørelsen) (optrykt som bilag 3 til lovforslaget), sml. nu Rådets rammeafgørelse af 13. juni 2002 (2002/475/RIA), hvorved bemærkes, at der er foretaget visse ændringer i forhold til det udkast, som indgik i lovforslaget.

EU-rammeafgørelsen indeholder bl.a. bestemmelser om "sanktioner" i forhold til fysiske personer, der foreskriver visse minimumskrav til strafferammer i nationale bestemmelser til opfyldelse af rammeafgørelsens kriminaliseringspligt. Bestemmelserne herom omtales i pkt. 6.2 nedenfor. Herefter redegøres i pkt. 6.3 for de af EU-rammeafgørelsens bestemmelser, der indvirker på straffelovens kapitel 12 og 13. Ændringsloven rummer også andre bestemmelser, der sigter på bekæmpelse af terrorisme. Det gælder bl.a. § 183 a om flykapring mv. og § 192 a om grove våbenlovsovertrædelser. Disse bestemmelser indgår i straffelovens 20. kapitel om almenfarlige forbrydelser. Herom henvises til denne betænkningens kapitel 20 om almenfarlige og almenkadelige handlinger, pkt. 3.3.

6.2. Formålet med rammeafgørelsen om bekæmpelse af terrorisme er indbyrdes at tilnærme medlemsstaternes lovgivning om terrorisme. Rammeafgørelsen indebærer, at begrebet "terrorhandling" fastlægges med henvisning til en række grove forbrydelser, der defineres i overensstemmelse med medlemsstaternes lovgivning, og som begås under særligt kvalificerende omstændigheder. Medlemsstaterne forpligtes til at straffe disse handlinger som terrorisme. Det er ikke tilstrækkeligt at henvise til, at de forhold, der omfattes af definitionen, som f.eks. drab og bombesprængning, allerede er strafbare efter særskilte bestemmelser herom. EU-rammeafgørelsens artiklerne 1-3 fastlæg-

ger omfanget af kriminaliseringspligten for handlinger begået af fysiske personer. Bestemmelserne har følgende ordlyd:

”Artikel 1

Terrorhandlinger og grundlæggende rettigheder og retsprincipper

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i litra a) til i) nævnte forsætlige handlinger, således som de er defineret som lovovertrædelser i national lovgivning, der i kraft af deres karakter eller den sammenhæng, hvori de begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade, betragtes som terrorhandlinger, når de begås med det formål:
  - alvorligt at intimidere en befolkning, eller
  - uretmæssigt at tvinge offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller til at undlade at foretage en handling, eller
  - alvorligt at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer:
    - a) legemsangreb, der kan have døden til følge
    - b) alvorlige overgreb mod en persons fysiske integritet
    - c) bortførelse eller gidseltagning
    - d) massive ødelæggelser af et regeringsanlæg eller et offentligt anlæg, et transport-system, en infrastruktur, herunder et edb-system, en fast platform på kontinental-soklen, et offentligt sted eller en privat ejendom, der kan bringe menneskeliv i fare eller forårsage betydelige økonomiske tab
    - e) kapring af luftfartøjer, skibe eller andre kollektive transportmidler eller gods-transportmidler
    - f) fremstilling, besiddelse, erhvervelse, transport eller levering eller brug af skydevåben, sprængstoffer, kernevåben, biologiske og kemiske våben samt, for så vidt angår biologiske og kemiske våben, forskning og udvikling
    - g) spredning af farlige stoffer, brandstiftelse, fremkaldelse af oversvømmelser eller eksplosioner med den følgevirkning, at menneskeliv bringes i fare
    - h) forstyrrelse eller afbrydelse af vand- eller elforsyningen eller forsyningen med andre grundlæggende naturressourcer med den følgevirkning, at menneskeliv bringes i fare
    - i) fremsættelse af trusler om at ville begå en af de i litra a) til h) nævnte handlinger.
2. Denne rammeafgørelse indebærer ikke nogen ændring af pligten til at respektere de grundlæggende rettigheder og de grundlæggende retsprincipper, således som de er knæsat ved artikel 6 i traktaten om Den Europæiske Union.

Artikel 2

Strafbare handlinger med forbindelse til en terroristgruppe

1. I denne rammeafgørelse forstås ved ”terroristgruppe” en struktureret sammenslutning af en vis varighed bestående af mere end to personer, som handler i forening med henblik på at begå terrorhandlinger. Udtrykket ”struktureret sammenslutning” betegner en sammenslutning, der ikke er vilkårligt dannet med henblik på umiddelbart at begå en strafbar handling, og hvis medlemmers roller ikke nødvendigvis er formelt defineret, hvis sammensætning ikke nødvendigvis er fast, og hvis struktur ikke nødvendigvis er nærmere fastlagt.

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige handlinger er strafbare:

- a) ledelse af en terroristgruppe
- b) deltagelse i en terroristgruppes aktiviteter, herunder ved tilvejebringelse af informationer eller materielle midler eller gennem enhver form for finansiering af dens aktiviteter, vel vidende, at denne deltagelse bidrager til terroristgruppens kriminelle aktiviteter.”

Artikel 3

Strafbare handlinger med forbindelse til terroraktivitet

Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende handlinger betragtes som lovovertrædelser med forbindelse til terroraktivitet:

- a) tyveri af særlig grov beskaffenhed begået med det formål at begå en af de i artikel 1, stk. 1, omhandlede handlinger
- b) afpresning med henblik på at begå en af de i artikel 1, stk. 1, omhandlede handlinger
- c) fremstilling af falske administrative dokumenter med det formål at begå en af de handlinger, der er omhandlet i artikel 1, stk. 1, litra a) til h), samt i artikel 2, stk. 2, litra b).”

Artikel 4 indeholder en forpligtelse til at kriminalisere ”anstiftelse, medvirken og forsøg”. Hver medlemsstat skal efter artikel 5 sikre, at terrorhandlinger mv. i forhold til fysiske personer kan straffes på nærmere i bestemmelsen foreskrevne måder. Det skal ved læsning af bestemmelsen have for øje, at kriminalitetskravet ved udlevering fra Danmark til en medlemsstat i Den Europæiske Union er 6 måneders fængsel (sml. lov om udlevering af lovovertrædere, jf. lovebekendtgørelse nr. 110 af 18. februar 1998, som ændret senest ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 § 2, stk. 1, og § 2 a). Artikel 5 har følgende ordlyd:

”Artikel 5

Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i artikel 1 til 4 nævnte strafbare handlinger kan straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til den strafbare handling, har afskrækkende virkning og kan medføre udlevering.

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i artikel 1, stk. 1, nævnte terrorhandlinger og de i artikel 4 nævnte strafbare handlinger, for så vidt de har forbindelse til terrorhandlinger, kan straffes med strengere frihedsstraffe end

dem, der i national ret er fastsat for sådanne lovovertrædelser i tilfælde, hvor der ikke er tale om det særlige forsæt, der kræves i artikel 1, stk. 1, medmindre handlingerne allerede straffes med den maksimumsstraf, der kan idømmes i medfør af national ret.

3. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i artikel 2 nævnte strafbare handlinger kan straffes med frihedsstraffe med en maksimumsstraf på mindst 15 år for de strafbare handlinger, der er nævnt i artikel 2, stk. 2, litra a), og på mindst otte år for de strafbare handlinger, der er nævnt i artikel 2, stk. 2, litra b). I det omfang den strafbare handling, der er nævnt i artikel 2, stk. 2, litra a), kun vedrører handlingen i artikel 1, stk. 1, litra i), skal maksimumsstraffen være mindst otte år.”

Hertil knytter sig i artikel 6 forskellige strafnedsættelsesgrunde. Bestemmelsen er fakultativ og indebærer, at der i national ret kan åbnes mulighed for at nedsætte straffen i de tilfælde, der er opregnet i bestemmelsen. Artikel 6 har følgende ordlyd:

”Artikel 6

Særlige omstændigheder

Hver medlemsstat kan træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik på, at de i artikel 5 omhandlede straffe kan nedsættes, hvis gerningsmanden:

- a) opgiver sin terroristvirksomhed, og
- b) giver de administrative eller retslige myndigheder oplysninger, som de ikke kunne have skaffet sig på anden vis, og som hjælper dem med:
  - i) at forebygge eller begrænse virkningerne af den strafbare handling
  - ii) at identificere eller retsforfølge de andre gerningsmænd
  - iii) at fremskaffe bevismateriale, eller
  - iv) at forhindre, at andre af de i artikel 1 til 4 nævnte strafbare handlinger bliver begået.”

6.3. Forpligtelserne bl.a. ifølge EU-rammeafgårelsen er gennemført ved indsættelse af en særlig terrorismeparagraf i straffeloven (§ 114) med en strafferamme på fængsel indtil på livstid. Endvidere er som §§ 114 a-e indsat en række supplerende bestemmelser med strafferammer på henholdsvis 6 og 10 års fængsel. En enkelt bestemmelse har en delt strafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år. Hertil føjes som nævnt i pkt. 6.1 ovenfor bl.a. en skærpet strafferamme i § 192 a om grove våbenlovsovertrædelser fra 4 til 6 års fængsel. §§ 114-114 e har følgende ordlyd:

”§ 114. For terrorisme straffes med fængsel indtil på livstid den, som med forsæt til at skræmme en befolkning i alvorlig grad eller uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en international organisation til at foretage eller undlade at foretage en handling eller at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer begår en eller flere af følgende handlinger, når handlingen i kraft af sin karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade:

- 1) Manddrab efter § 237.

- 2) Grov vold efter § 245 eller § 246.
- 3) Frihedsberøvelse efter § 261.
- 4) Forstyrrelse af trafikikkerheden efter § 184, stk. 1, retsstridige forstyrrelser i driften af almindelige samfærdselsmidler m.v. efter § 193, stk. 1, eller groft hærværk efter § 291, stk. 2, hvis disse overtrædelser begås på en måde, der kan bringe menneskeliv i fare eller forårsage betydelige økonomiske tab.
- 5) Kapring af transportmidler efter § 183 a.
- 6) Grove våbenlovsovertrædelser efter § 192 a eller lov om våben og eksplosivstoffer § 10, stk. 2.
- 7) Brandstiftelse efter § 180, sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, skibbrud, jernbane- eller anden transportulykke efter § 183, stk. 1 og 2, sundhedsfarlig forurening af vandforsyningen efter § 186, stk. 1, sundhedsfarlig forurening af ting bestemt til almindelig udbredelse m.v. efter § 187, stk. 1.
Stk. 2. På samme måde straffes den, som med det i stk. 1 nævnte forsæt transporterer våben eller eksplosivstoffer.
Stk. 3. Endvidere straffes på samme måde den, der med det i stk. 1 nævnte forsæt truer med at begå en af de i stk. 1 og 2 nævnte handlinger.

§ 114 a. Med fængsel indtil 10 år straffes den, som

- 1) direkte eller indirekte yder økonomisk støtte til,
  - 2) direkte eller indirekte tilvejebringer eller indsamler midler til eller
  - 3) direkte eller indirekte stiller penge, andre formuegoder eller finansielle eller andre lignende ydelser til rådighed for
- en person, en gruppe eller en sammenslutning, der begår eller har til hensigt at begå terrorhandlinger omfattet af § 114.

§ 114 b. Den, som i øvrigt ved tilskyndelse, råd eller dåd medvirker til at fremme den kriminelle virksomhed eller det fælles formål for en gruppe eller sammenslutning, som foretager en eller flere handlinger omfattet af § 114 eller § 114 a, nr. 1 eller 2, når virksomheden eller formålet indebærer, at en eller flere handlinger af denne karakter begås, straffes med fængsel indtil 6 år.

§ 114 c. Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114 b, deltager i eller yder væsentlig økonomisk støtte eller anden væsentlig støtte til korps, gruppe eller sammenslutning, der har til hensigt ved magtanvendelse at øve indflydelse på offentlige anliggender eller fremkalde forstyrrelse af samfundsordenen, straffes med fængsel indtil 6 år.

§ 114 d. Den, som, uden at forholdet omfattes af §§ 114-114 c, deltager i ulovlig militær organisation eller gruppe, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år.

§ 114 e. Med fængsel indtil 6 år straffes den, der under skærpende omstændigheder i strid med lovgivningen om ikke spredning af masseødelæggelsesvåben m.v.

- 1) udfører produkter med dobbelt anvendelse uden tilladelse,
- 2) til brug for myndighedernes afgørelser om produkter med dobbelt anvendelse giver urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier oplysninger af betydning for sagens afgørelse eller

- 3) handler i strid med vilkår, der er fastsat i myndighedernes afgørelser om produkter med dobbelt anvendelse.”

Strafferammen i § 114 er i lovforslagets bemærkninger motiveret med ”den meget alvorlige karakter af de pågældende forbrydelser” (sml. s. 875). Som det fremgår, har bestemmelsen karakter af en overbygningsbestemmelse i forhold til en række straffelovsbestemmelser med varierende strafferammer. Det gælder bl.a. § 237 om manddrab og § 261 om frihedsberøvelse. Disse bestemmelser indgår blandt de få endnu gældende bestemmelser, som foreskriver minima for fængselsstraf, der ligger højere end denne strafarts faste minimum (nu 7 dage). §§ 237 og 261, stk. 2, foreskriver således minima på henholdsvis 5 år og 1 år. Disse minima må antages også at finde anvendelse, når der er spørgsmål om anvendelse af den nye bestemmelse i § 114, uagtet strafminimum i denne bestemmelse er fængselsstraffens faste minimum.

Lovforslaget knytter ingen særskilte bemærkninger til strafferammen i § 114 a. Til § 114 b er knyttet en kortfattet bemærkning, hvorefter ”[s]trafferammen for denne mindre konkretiserede medvirken foreslås fastsat til fængsel indtil 6 år” (sml. s. 876). §§ 114 c og d viderefører for så vidt angår strafferammerne de hidtil gældende bestemmelser i § 114, stk. 1 og 2. Endelig er til strafferammen i § 114 e, som har karakter af en overbygningsbestemmelse i forhold til særlovgivningen, knyttet følgende bemærkninger (sml. s. 877):

”Kravet om, at overtrædelser skal være begået ”under skærpende omstændigheder” indebærer, at der skal være tale om særlig grove overtrædelser af eksportrestriktionerne. Herved forstås navnlig overtrædelser, der går væsentligt ud over, hvad der kan henregnes til en normal og sædvanlig drift af en i øvrigt lovlig (eksport)virksomhed. I vurderingen kan det bl.a. indgå, om der er tale om en mere systematisk eller vedvarende adfærd, der er udtryk for en bevidst tilsidesættelse af de sikkerhedshensyn, der ligger bag reglerne. Der kan endvidere lægges vægt på, om der ved den kriminelle handling eller undladelse er opnået eller tilsigtet en betydelig økonomisk fordel. Det pågældende produkts farlighed kan tillige indgå i vurderingen. Det samme gælder oplysninger om køberen eller slutbrugeren af produktet.

Bestemmelsen forudsættes ikke udelukkende anvendt, hvor strafferammen på fængsel indtil 2 år i bekendtgørelsens [for tiden bekendtgørelse nr. 1213 af 18. december 2000 om kontrol med udførelsen af produkter og teknologi med dobbelt anvendelse] § 7 ikke findes tilstrækkelig. På lignende måde, som det i dag er tilfældet ved f.eks. valget mellem at straffe skattesvig efter skattekontrolloven eller straffelovens § 289, forudsættes den foreslåede nye bestemmelse i straffelovens § 114 e anvendt i tilfælde, hvor forholdet skønnes at være så groft, at samfundets reaktion bør give sig udtryk ved anvendelse af straffeloven frem for særlovgivningen. Dette gælder, selv om den konkret forskyldte fængselsstraf fastsættes til væsentligt mindre end 2 år.”

Om §§ 114-114 e kan i øvrigt henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 11 ff.

7. Straffelovrådets overvejelser

7.1. Straffelovrådet har i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, foretaget en inddeling af bestemmelserne i straffelovens særlige del baseret på det angrebne retsgode. Heri er §§ 98-99, 102, 107 og 111-114 henført til kategorien ”drab og de groveste stats- og krigsforbrydelser” med et strafmaksimum af fængsel indtil på livstid. § 114 a er rubriceret i kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Begge kategoriseringer svarer til gældende ret. Det samme gælder §§ 101, 106 og 110 samt §§ 104, 105 og 110 b, der er placeret henholdsvis i kategorien ”mindre grove stats- og krigsforbrydelser mv.” med et strafmaksimum på 16 års fængsel og i kategorien ”andet angreb på person (fare) i forbindelse med ejendomsretskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 8 års fængsel. Også §§ 100, 114 b, c og e og 116, § 110 c samt §§ 114 d og 117 indgår i kategorier med strafmaksima svarende til gældende ret. Således er §§ 100, 114 b, c og e og 116 opført i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. § 110 c er nævnt i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel, og §§ 114 d og 117 figurerer i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel.

§§ 108, 109 og 118 er henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det indebærer for disse bestemmelsers vedkommende en reduktion af strafmaksimum fra 12 til 10 års fængsel. §§ 103 og 110 a er placeret i samme kategori som § 110 c, sml. ovenfor, dvs. med en skærpelse af strafmaksimum fra 3 til 4 års fængsel til følge. Endelig er § 110 e rubriceret i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. Det indebærer i forhold til gældende ret en reduktion af strafmaksimum på 1 år.

7.2. Ved afgivelsen af 1987-betænkningen foreslog Straffelovrådet alene ændringer i kapitel 12 og 13, som var affødt af forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen. Det er efter den begrænsede gennemgang af straffelovens kapitler 12 og 13, som kan finde sted inden for rammerne af denne betænkning, Straffelovrådets opfattelse, at de gældende strafpositioner som udgangspunkt er passende. Det er i den forbindelse påpeget, at man som følge af forbrydelsernes specielle karakter må være særlig opmærksom på reglerne om forældelse af strafansvar, jf. straffelovens §§ 92 ff., idet f.eks. ændringer af strafmaksima fra 12 til 10 års fængsel fører til, at forældelsesfristen reduceres fra 15 til 10 år. Som det fremgår af indledningen til denne betænkning (kapitel 1, pkt. 1.7), har Straffelovrådet besluttet at henskyde spørgsmålet om sammenhængen mellem strafferammer og forældelsesfrister til en eventuel senere samlet behandling af emnet forældelse. Straffelovrådet har på den anførte baggrund begrænset sig til at fremkomme med nogle generelle synspunkter og forslag som led i

bestræbelserne på at skabe større indbyrdes sammenhæng i strafferammesystemet, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammernes minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

7.3. Der er enighed om, at følgende bestemmelser i kapitel 12 bør forblive uændrede: §§ 98-102, 104-107, 108, stk. 1, 110, stk. 1, 110 b og 110 d, idet strafferammen i § 100, stk. 2, dog foreslås ændret fra ”fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 1 år”, sml. § 1, nr. 9, i rådets lovudkast.

Der er endvidere, idet der i øvrigt henvises til § 1, nr. 10-14, i rådets lovudkast, enighed om, at strafmaksimum for forhold omfattet af § 103, stk. 1 og 2, bør hæves fra henholdsvis 3 til 4 års fængsel og 4 til 6 måneders fængsel. I §§ 108, stk. 2, og 109, stk. 1, bør strafpositionen ændres fra 12 år til 10 år, og i §§ 109, stk. 2, og 110, stk. 2, bør strafferammen ændres fra ”fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”. I § 110 a foreslås strafferammen ændret fra ”bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 år” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”, idet de forhold, som omfattes af § 110 a, nr. 2, dog efter deres beskaffenhed foreslås udskilt i et særskilt stykke med alene bøde i strafferammen.

§ 110 c giver efter rådets opfattelse anledning til ændring af strafpositionerne 4 måneder og 3 år til henholdsvis 6 måneder og 4 år, idet kriteriet for anvendelse af sidestrafferammen samtidig ændres fra ”skærpende omstændigheder” til ”særligt skærpende omstændigheder”, sml. denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.3. Ved gennemgangen af denne bestemmelse er der i øvrigt udtrykt sympati for at udskille de uagtsomme forhold i et særskilt stykke med et strafmaksimum på 2 års fængsel, sml. § 1, nr. 15, i rådets lovudkast.

Endelig foreslås i § 110 e at ændre strafferammen fra ”bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”, sml. § 1, nr. 16, i rådets lovudkast, idet bemærkes, at en grundigere gennemgang af bestemmelsen kunne rejse spørgsmål om at sænke strafmaksimum fra 2 til 1 års fængsel, sml. pkt. 7.1 ovenfor. Straffelovrådet har i øvrigt noteret sig, at den norske straffelovkommission har foreslået den tilsvarende bestemmelse i norsk straffelovs § 95, stk. 1, ophævet sml. NOU 2002: 4 Ny straffelov (delutredning VII) s. 393.

7.4. For så vidt angår kapitel 13 er der enighed om, at §§ 111-116 bør forblive uændrede, idet der dog med hensyn til det forhøjede minimum i § 112 henvises til denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.2.4, og med hensyn til § 113, stk. 1, til denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.3, samt § 1, nr. 17, i rådets lovudkast. Rådet bemærker i tilslutning til §§ 114-114 e, at der tale om ny lovgivning, som i det væsentlige udformet med sigte på at opfylde internationale forpligtelser til bekæmpelse af terrorisme. Rådet

begrænser sig derfor til i § 114 d at foreslå en teknisk begrundet forenkling af strafferammen fra ”bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”, sml. lovudkastets § 1, nr. 18. Rådet fremhæver i tilslutning til § 116, at bestemmelsen ved en grundigere gennemgang kunne rejse spørgsmål om udvidelse af det strafbare område til også at omfatte Grønlands Landsting.

§ 117 foreslås på linje med andre lignende bestemmelser ændret fra ”fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”. Det samme gælder for så vidt angår § 118 med hensyn til strafpositionerne 12 år og 10 år, sml. ovenfor med omtale af §§ 108, stk. 2, og 109, stk. 1, samt rådets lovudkast § 1, nr. 12 og 19.

Kapitel 15
Forbrydelser mod den offentlige myndighed mv.
(straffelovens §§ 120-132 a)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 14 (§§ 119-132 a) indeholder bestemmelser om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv. De offentlige myndigheder mv., der omfattes af dette kapitel, er myndigheder mv., som indgår i den statslige og kommunale administration, og offentlige virksomhed i øvrigt. Udenlandske myndigheder mv. omfattes kun, såfremt de ved lov er inddraget under den særlige beskyttelse, som følger af de pågældende bestemmelser, jf. herved Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 34.

Kapitel 14 er ved lov bl.a. gjort anvendelig på forhold begået mod polititjenestemænd fra et andet Schengenmedlemsland mv. under udførelse af opgaver i Danmark efter Schengenkonventionens artikel 40 og 41, sml. lov nr. 418 af 10. juni 1997 om Danmarks tiltrædelse af Schengenkonventionen § 3, stk. 2. Det samme gælder for svenske polititjenestemænd under udførelse af opgaver her i landet i medfør af artiklerne 6-8 i Aftale af 6. oktober 1999 mellem Kongeriget Danmarks regering og Kongeriget Sveriges regering om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen, jf. lov nr. 318 af 9. maj 2000 om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen § 5. Se endvidere lov nr. 482 af 7. juni 2001 om Danmarks tiltrædelse af konventionen om gensidig bistand og samarbejde mellem toldmyndighederne (Napoli II-konventionen) § 2, stk. 2, hvorefter straffelovens kapitel 14 også finder anvendelse på toldembedsmænd fra EU-lande under udførelse af opgaver i Danmark efter konventionens bestemmelser.

Lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold) § 3, stk. 1, udvider straffelovens kapitel 14 til også at omfatte forhold begået mod embedsmænd fra en anden stat under udførelse af opgaver i Danmark efter artiklerne 12 og 13 i konvention af 29. maj 2000 om gensidig retshjælp i straffesager mellem Den Europæiske Unions medlemsstater samt tilsvarende bestemmelser i andre EU-retsakter eller efter artiklerne 18 og 20 i 2. tillægsprotokol af 8. november 2001 til den europæiske konvention af 20. april 1959 om gensidig retshjælp i straffesager. Sml. endelig straffelovens § 122 om ydelse af bestikkelse (aktiv bestikkelse), der ved lov nr. 228 af 4. april 2000 er udvidet til også at omfatte dansk, udenlandsk og international offentlig tjeneste eller hverv.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i de bestemmelser, der indgår i straffelovens kapitel 14. Det gælder dog ikke § 119 ("vold mod tjenestemand i funktion"). Denne bestemmelse er på

grund af sin i praksis nære tilknytning til voldsbestemmelserne i straffelovens §§ 244-48 udskilt til behandling sammen med disse bestemmelser i kapitlet om voldsforbrydelser, sml. denne betænkningens kapitel 24, afsnit 8 og 11.

I *afsnittene 2 og 3* nedenfor redegøres henholdsvis for §§ 120 og 121 om visse forbrydelser (opløb mv. og fornærmelig tiltale mv.) med tilknytning til § 119 og for § 122 om ydelse af bestikkelse (aktiv bestikkelse). Sidstnævnte bestemmelse har sit modstykke i straffelovens § 144 om modtagelse af bestikkelse (passiv bestikkelse), der er placeret i straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., sml. betænkningens kapitel 17, afsnit 2.

I *afsnittene 4 og 5* nedenfor gennemgås henholdsvis § 123 om trusler mv. mod vidner og §§ 124 og 125, der retter sig mod visse handlinger, som modvirker strafforfølgning og straffuldbrydelse. I tilslutning hertil omtales ændringen af § 124 ved lov nr. 382 af 6. juni 2002 om lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt m.v.) (lovforslag nr. L 140).

I *afsnit 6* omtales § 125 a om menneskesmugling, herunder med den affattelse, som bestemmelsen har fået ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskædigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (lovforslag nr. L 118).

I *afsnit 7* gennemgås §§ 130 og 131 om udøvelse af en ikke tilkommende offentlig myndighed samt foregivelse af offentlig myndighed mv. og udøvelse af virksomhed uden at have adkomst hertil mv.

I *afsnit 8* nævnes forskellige bestemmelser i §§ 126-129 a og 132-132 a. Bestemmelserne har det fællestræk, at de for så vidt angår strafferammerne enten har været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 eller hidrører fra lovændringer i 1939 (Lov nr. 87 af 15. Marts 1939) og/eller 1952 (lov nr. 225 af 7. juni 1952). Der ses herved bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Herudover indgår i afsnit 4 (§ 123) og 6 (§ 125 a) en gennemgang af resultaterne fra den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet.

Endelig indgår i samtlige afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i de berørte bestemmelser dels i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, dels som led i rådets revision af strafferammesystemet. Rådet knyttede i 1987-betænkningen følgende generelle bemærkninger til kapitel 14 (sml. betænkningen s. 207):

”... Også enkelte af de øvrige bestemmelser [der bortses fra § 119] har en vis praktisk betydning (bl.a. §§ 121, 124, 125, 131 ...), men ellers forekommer der kun spredte domme inden for de her omtalte grupper [kap. 14 og 15]”.

Endvidere anførtes i 1987-betænkningens afsnit om revision af fængselsrammer, at ”[l]angt de fleste af straffelovrådets forslag om nedsættelse af strafmaksima skyldes et ønske om at tilpasse strafferammerne til det gældende udmålingsniveau” (sml. betænkningen s. 97).

1.3. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen nævnt, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder også for dette kapitels vedkommende. De synspunkter om strafferammerne for forbrydelser mod den offentlige myndighed mv., som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 120 og 121 (opløb mv. og fornærmelig tiltale mv.)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens §§ 120 og 121 kriminaliserer visse handlinger med tilknytning til § 119 (”vold mod tjenestemand i funktion”). § 119 retter sig i stk. 1 mod den, som ved vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv mv., under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge den pågældende til at foretage en tjenestehandling. Stk. 2 omhandler den, som, uden at forholdet omfattes af stk. 1, fremsætter trusler om vold, om frihedsberøvelse eller om sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold mod nogen, der af det offentlige er tillagt domsmyndighed eller myndighed til at træffe afgørelse vedrørende retsforhold eller vedrørende håndhævelse af statens straffemyndighed, i anledning af udførelsen af tjenesten eller hvervet, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge den pågældende til at foretage en tjenestehandling. Stk. 3 kriminaliserer adfærd, der består i ellers at lægge de nævnte personer hindringer i vejen for udførelsen af deres tjeneste eller hverv.

Strafferammen for forhold omfattet af § 119, stk. 1 eller 2, er fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder bøde. For forhold omfattet af § 119, stk. 3, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

§ 120 knytter sig til § 119 ved at bestemme, at de i § 119 foreskrevne straffe, når de dér nævnte handlinger iværksættes ved hjælp af opløb, finder anvendelse på dem, der anstifter til eller leder

opløbet, og på de deltagere, som undlader at efterkomme øvrighedens lovlig forkyndte påbud til mængden om at skilles. Om bestemmelsen, herunder forholdet til §§ 133 og 134 a, der sammen med § 120 sigter på at modvirke den fareforøgelse ved løb mv., som sædvanligvis er knyttet til den kollektive udførelse af en forbrydelse, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 40 f. Strafferammerne i §§ 133 og 134 a er behandlet i kapitel 16, afsnit 2.

§ 121 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder for den, der med hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale overfalder nogen af de i § 119 nævnte personer under udførelsen af vedkommendes tjeneste eller hverv eller i anledning af samme. Om denne bestemmelse kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 42 f. Som det fremgår heraf, er det de samme grunde, som har ført til forhøjet straf for vold og ulovlig tvang mod personer omfattet af § 119, der fører til at tillægge dem kvalificeret beskyttelse mod fornærmelig tiltale mv. under udførelsen eller i anledning af tjenesten eller hvervet. Se endvidere pkt. 2.1.2 nedenfor med omtale af forarbejderne.

2.1.2. §§ 120 og 121 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen, været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til disse bestemmelser kan for så vidt angår § 120 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 135 samt s. 158-59. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 120 samt s. 130-31, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 123 samt sp. 234-35. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3338-39 (§ 125), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 120), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2177-78 (§§ 119 og 121), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 121).

Med hensyn til § 121 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 139 samt s. 160. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 119, stk. 3, samt s. 130, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 124 samt sp. 235. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3338-39 (§ 126), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 121), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2177-78 (§§ 119 og 121), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 122). Sml. i øvrigt fra Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, navnlig følgende, jf. sp. 3338:

”For disse Personers Vedkommende er der Trang til en særlig Beskyttelse, fordi deres Stilling medfører, at de i særlig Grad er udsatte for Angreb, som de i Paragrafferne [§§ 124-126 svarende til den nugældende straffelovs §§ 119-121] omhandlede, og fordi Hensynet til Ro og Orden i Samfundet kræver, at der ikke lægges disse Personer som udøvere af Samfundsmagten indadtil Hindringer i Vejen for den fri Udøvelse af deres Tjeneste eller Hverv.”

2.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.2.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev der alene stillet forslag om de ændringer af §§ 120 og 121, som forslaget om afskaffelse af hæftestrafen nødvendiggjorde, og som nu er gennemført ved lov nr. 433 af 31. maj 2000. Der henvises til betænkningen s. 207 og 285 med lovudkastets § 1, nr. 30.

2.3. Straffelovrådets overvejelser

2.3.1. Straffelovrådet har i denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, foretaget en inddeling af samtlige bestemmelser i straffelovens særlige del med udgangspunkt i det angrebne retsgode. Heri er §§ 120 (jf. § 119) og 121 kategoriseret i overensstemmelse med gældende ret. § 120 er således placeret sammen med § 119 i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. § 121 er henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel.

2.3.2. Som det fremgår af pkt. 2.1 ovenfor, har § 120 efter denne forbrydelses beskaffenhed nær tilknytning til § 119. Der henvises derfor til denne betæknings kapitel 24 om voldsforbrydelser, pkt. 11.1 og 11.4, med Straffelovrådets overvejelser om § 119. Som det fremgår heraf, har Straffelovrådet bortset fra en teknisk begrundet ændring af strafferammen i § 119, stk. 1, afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002. Rådet er som følge heraf ikke gået ind i en nærmere vurdering af § 119 og afstår således også fra at fremkomme med forslag vedrørende § 120.

Det er Straffelovrådets opfattelse, at strafferammen for de af § 121 omfattede forhold bl.a. under hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet fortsat må anses for passende. Der foreslås derfor ingen ændring i denne bestemmelse.

3. § 122 (aktiv bestikkelse)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Straffelovens § 122 retter sig mod ydelse af bestikkelse (aktiv bestikkelse). Modtagelse af bestikkelse (passiv bestikkelse) er som nævnt i pkt. 1.2 ovenfor kriminaliseret i straffelovens 16. kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv. § 144, der foreskriver straf af fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder bøde, sml. denne betæknings kapitel 17, afsnit 2.

Efter § 122 straffes den, som uberettiget yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv, gave eller anden fordel for at formå den på-

gældende til at gøre eller undlade noget i tjenesten. Straffen er bøde eller fængsel indtil 3 år. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 43 ff.

3.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 122 et snævrere anvendelsesområde end den nugældende bestemmelse. Bl.a. var bestemmelsen i lighed med de øvrige bestemmelser i 14. kapitel indskrænket til at omfatte dansk offentlig tjeneste eller hverv. § 122 havde følgende ordlyd:

”§ 122. Den, som yder, lover eller tilbyder nogen, der virker i offentlig Tjeneste eller Hverv, Gave eller anden Fordel for at formaa ham til at foretage eller undlade noget, hvorved han vilde gøre sig skyldig i pligtstridig Handlemaade, straffes med Fængsel indtil 3 Aar eller under formildende Omstændigheder med Hæfte eller Bøde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 136 samt s. 159. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 121 samt s. 131, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 125 samt sp. 235. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3339 (§ 127), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 122), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2177-78 (§ 122), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 123), og tillæg B, sp. 193-94 (§ 123). Om § 122 kan i øvrigt henvises til pkt. 3.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 280 af 25. april 2001).

3.2. Tidligere ændringer af § 122

3.2.1. Lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.)

3.2.1.1. Ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.) blev § 122 udvidet til at omfatte udenlandske offentligt ansatte mv. Formålet med udvidelsen var at gennemføre en række retsakter i dansk ret, hvis tilblivelse havde baggrund i stigende international bevågenhed om bestikkelse. Det drejede sig for så vidt angår aktiv bestikkelse om følgende retsakter: (1) første protokol af 27. september 1996 til konventionen om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers interesser, (2) konventionen af 26. maj 1997 om bekæmpelse af bestikkelse, som involverer tjenestemænd ved De Europæiske Fællesskaber eller i Den Europæiske Unions medlemsstater (EU-bestikkelseskonventionen), (3) OECD-konventionen af 17. december 1997 om bekæmpelse af bestikkelse af udenlandske tjenestemænd i forbindelse med internationale forretningstransaktioner (OECD-bestikkelseskonventionen) samt (4) Europarådets strafferetskonvention af 27. januar 1999 om korrupsion (Europarådets korrupsionskonvention). Se Folketingstidende 1999-00, tillæg A, sp. 216 ff.

3.2.1.2. Samtlige retsakter indeholdt bestemmelser om sanktioner, der i forhold til fysiske personer pålagde at sikre mulighed for at idømme frihedsstraf, der kan medføre udlevering, sml. (1) første protokol artikel 5, stk. 1, (2) EU-bestikkelseskonventionen artikel 5, stk. 1, (3) OECD-konventionen artikel 3, stk. 1, og (4) Europarådets korrupsionskonvention artikel 19, stk. 1. Kriminalitetskravet ved udlevering af personer uden dansk statsborgerskab fra Danmark til en medlemsstat i Den Europæiske Union var ved lovens tilblivelse fængsel i mindst 6 måneder og ved udlevering til andre stater fængsel i mere end 1 år, sml. udleveringslovens § 3, stk. 1, som affattet ved lov nr. 417 af 10. juni 1997 (Gennemførelse af EU-udleveringskonventionen) og Folketingstidende, 1999-00, tillæg A, s. 228. Eftersom strafmaksimum i § 122 allerede åbnede mulighed for udlevering, nødvendiggjorde de ovennævnte sanktionspligter ikke ændring af bestemmelsen (sml. Folketingstidende, anf. st. s. 250). Ved lovændringen skete der dog en enkelt ændring af strafferammen i § 122, idet kravet om formildende omstændigheder som forudsætning for anvendelse af bøde blev udeladt. Hermed tilsigtedes ingen realitetsændring (sml. Folketingstidende, anf. st. s. 265). Kriminalitetskravet ved udlevering af personer uden dansk statsborgerskab til andre stater end medlemsstater i Den Europæiske Union er efterfølgende lempet, så kravet nu er fængsel i mindst 1 år, sml. lov om udlevering af lovovertrædere, jf. lovbekendtgørelse nr. 110 af 18. februar 1998, som ændret senest ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 § 2 a.

3.3 Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der enighed om at foreslå maksimumstrafferammen i § 122 reduceret til 2 års fængsel. Endvidere var der forslag om at udelade kravet om formildende omstændigheder som betingelse for at anvende bøde. Forslagene var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207 og 285 med lovudkastets § 1, nr. 32). Sidstnævnte forslag gennemførtes ved den i pkt. 3.2. nævnte lovændring i 2000.

3.4. Straffelovrådets overvejelser

3.4.1. § 122 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode opført i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det indebærer en skærpelse af strafmaksimum på 1 års fængsel.

3.4.2. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 1.2 og 3.3.1 ovenfor. Rådet er opmærksomt på, at hensynet til tilpasning til det aktuelle strafudmålingsniveau i og for sig fortsat kunne tale for at følge anbefalingen i 1987-betænkningen. Der har imidlertid gennem de senere år navnlig i international sammenhæng været tiltagende bevågenhed om bekæmpelse af bestikkelse. Hertil kommer, at Folketinget så sent som i 2000 havde lejlighed til

at debattere strafferammen i § 122 som led i behandlingen af række udvidelser af bestemmelsens gerningsindhold, sml. pkt. 3.2.1 ovenfor. Straffelovrådet har på den anførte baggrund afstået fra at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i denne bestemmelse. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når Straffelovrådet foreslår strafmaksimum skærpet fra 3 til 4 års fængsel, sml. herved denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, og § 1, nr. 10, i rådets lovudkast.

4. § 123 (vidnetrusler mv.)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. Straffelovens § 123 tilsigter at give vidner et øget strafferetligt værn mod trusler mv. i anledning af en forventet eller allerede afgivet forklaring til politiet eller i retten. Bestemmelsen kriminaliserer den, som med trussel om vold forulemper, eller som med vold, ulovlig tvang efter § 260, trusler efter § 266 eller på anden måde begår en strafbar handling mod en person, dennes nærmeste eller andre med tilknytning til denne i anledning af personens forventede eller allerede afgivne forklaring til politiet eller i retten. Straffen er fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder bøde. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 46 ff.

4.1.2. § 123 blev indsat i straffeloven ved lov nr. 282 af 29. april 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Beskyttelse af vidner m.v.). Bestemmelsen omfattede på daværende tidspunkt ikke ”andre med tilknytning til [den berørte person]”. Denne del af bestemmelsen indføjedes ved lov nr. 411 af 10. juni 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og våbenloven (Styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation, øget vidnebeskyttelse og skærpelse af straffen for våbenbesiddelse m.v.) (sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 2475, 2507 og 2516 f.). Bestemmelsen har i øvrigt været uændret, idet der herved bortses fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Om baggrunden for og hensigten med de foreslåede strafferammer anførtes i det oprindelige lovforslags bemærkninger bl.a., jf. Folketingstidende 1991-92, tillæg A, sp. 3710 og 3713:

”Men for at opretholde tilliden til retssystemets funktion i samfundet er det også væsentligt at se på, om strafferammerne for de enkelte forbrydelsestyper er fastlagt på en sådan måde, at der også over for forbrydelserne i deres grovere fremtrædelsesformer er mulighed for at udmåle straffe, der er i overensstemmelse med den samfundsmæssige vurdering af de enkelte forbrydelsers grovhed.

I denne forbindelse kan der særligt peges på behovet for en skærpelse af strafferammerne for de forskellige forbrydelsestyper, som vidner kan blive udsat for. Her kan der være god grund til gennem en skærpelse af strafniveauet og strafferammerne at markere sam-

fundets afstandtagen fra disse forbrydelser og samtidig styrke det strafferetlige værn mod repressalier over for vidner og mod hindring af strafforfølgning.

...

Der er her valgt den mulighed at opstille en bestemmelse, der giver en beskyttelse på linie med, hvad der gælder for personer, der handler i offentlig tjeneste eller hverv, jf. straffelovens § 119. Bestemmelsen i § 119 hjemler forhøjet straf på op til 6 års fængsel for bl.a. vold, ulovlig tvang og trusler over for personer, der virker inden for den offentlige tjeneste.

Det foreslås derfor at indsætte en tilsvarende bestemmelse for vidner i straffelovens kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed, hvor § 123 er ledig. Dette kapitel indeholder i forvejen bestemmelser, der sigter til at værne strafforfølgningen, jf. §§ 124 og 125. Eksempelvis beskytter § 125 strafforfølgningen ved at kriminalisere handlinger, der har til formål at hindre pågribelsen af den mistænkte og handlinger, der retter sig mod bevismaterialet.

Den foreslåede strafferamme i § 123 giver mulighed for en markant skærpelse af strafudmålingen i sager, hvor de i bestemmelsen nævnte strafbare handlinger begås over for vidner m.v.

Ved udformningen af lovforslaget har muligheden for at indsætte en generel skærpet strafudmålingsregel i straffelovens almindelige del været overvejet. I dette tilfælde ville en skærpet udmåling skulle foretages inden for de eksisterende strafferammer. Justitsministeriet har imidlertid foretrukket, at det i en bestemmelse i straffelovens specielle del, der omhandler de enkelte forbrydelsestyper, tydeliggøres at forulempelse af et vidne i en straffesag eller civil sag eller vidnets nærmeste er et selvstændigt delikt, som straffes inden for en betydelig skærpet strafferamme. På denne måde er det hensigten, at bestemmelsen skal få en betydelig præventiv virkning.”

4.2. Statistisk undersøgelse af domspraksis

4.2.1. Til brug for Straffelovrådets drøftelser om revision af strafferammesystemet har rådet ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om trusler og lignende mod vidner og deres nærmeste familie (§ 123), jf. s. 20. Denne del af undersøgelsen omfatter i alt 680 afgørelser. Tre fjerdedele angår tidligere straffede personer, og godt halvdelen omfatter flere forhold. En tiendedel af afgørelserne vedrører unge lovovertrædere.

4.2.2. I 87 pct. af sagerne er idømt ubetinget frihedsstraf. Disse varierer fra minimum 7 dage til maksimum 3 år, idet godt halvdelen af straffene er på højst 3 måneder, mens hver tyvende overstiger 1 år. De betingede frihedsstraffe, der udgør en tiendedel af afgørelserne, overstiger ikke 8 måneder. Strafudmålingen i sager om trusler mod vidner mv. er noget strengere end i sager om vold mod tjenestemand (§ 119, stk. 1), selv om strafferammen for disse forbrydelser er ens. Strafniveauet

er en smule lavere i starten og i slutningen af perioden end i den mellemliggende del. Længden af de ubetingede straffe var således i gennemsnit 4 måneder i 1996 og 2000 mod 5 eller godt 5 måneder i 1997-99.

4.3. Straffelovrådets overvejelser

4.3.1. § 123 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode rubriceret sammen med §§ 119 og 120 i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. Det svarer til gældende ret.

4.3.2. Som det fremgår af pkt. 4.1.2 ovenfor, har strafferammen i § 123 nær tilknytning til § 119. Straffelovrådet har afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002. Rådet er som følge heraf ikke gået ind i en nærmere vurdering af § 119, sml. denne betæknings kapitel 24 om voldsforbrydelser, pkt. 11.1 og 11.4, og afstår derfor også fra at fremkomme med forslag vedrørende § 123. Sml. dog for så vidt angår en teknisk begrundet forenkling af strafferammen svarende til § 119, stk. 1, § 1, nr. 20, i rådets lovudkast.

5. §§ 124 og 125

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Straffelovens §§ 124 og 125 indeholder bestemmelser, der sigter på at værne hensynet til strafforfølgningen og straffuldbyrdelsen. Ved lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt m.v.) er § 124 ændret, idet der er indsat nye bestemmelser om fangeflugt mv. i stk. 1 og 4. Disse ændringer omtales i pkt. 5.4 nedenfor. I det følgende redegøres for de hidtil gældende bestemmelser i § 124, stk. 1 og 2, der efter lovændringen er blevet stk. 2 og 3. Disse bestemmelser berøres ikke af lovændringen.

Efter § 124, stk. 2, straffes den, der befrier en anholdt, fængslet eller tvangsanbragt person, såvel som den, der tilskynder eller hjælper en sådan person til at undvige eller holder den undvegne skjult, med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde. Den, som ulovligt sætter sig i forbindelse med nogen fængslet eller tvangsanbragt person, straffes efter stk. 3 med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder. Bestemmelsens strafferammer skal sammenholdes med straffelovens § 83, stk. 2, der åbner mulighed for strafforhøjelse til det dobbelte, når gerningsmanden er tidligere ”fange”. § 83 er omtalt i betækningsens kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, afsnit 4.

§ 125, stk. 1, kriminaliserer handlinger, der dels sigter på at hindre pågribelsen af mistænkte, dels retter sig mod bevismaterialet. Bestemmelsen omfatter i sin første forgrening den, som for at unddrage nogen fra forfølgning for en forbrydelse eller straf holder den pågældende skjult, hjælper den pågældende til flugt eller udgiver den pågældende for en anden. I sin anden forgrening vedrører bestemmelsen den, som tilintetgør, forvansker eller bortskaffer genstande af betydning for en offentlig undersøgelse eller udsletter en forbrydelses spor. Straffen er i begge tilfælde bøde eller fængsel indtil 2 år. Til § 125, stk. 1, føjes i stk. 2 en bestemmelse, hvorefter den, der foretager en af de nævnte handlinger for at unddrage sig selv eller nogen af sine nærmeste fra forfølgning eller straf, ikke straffes.

Om de nævnte bestemmelser kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 48 ff. (§ 124) og 51 ff. (§ 125).

5.1.2. § 124, stk. 1 og 2 (nu stk. 2 og 3), og § 125 har for så vidt angår gerningsbeskrivelsen været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Det samme gælder, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), straffesammenhængen i § 124, stk. 1. § 124, stk. 2, foreskrev på daværende tidspunkt straf af bøde eller under skærpene omstændigheder hæfte indtil 3 måneder. § 125 havde et strafmaksimum på 1 års fængsel.

Om forarbejderne til § 124 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 147 samt s. 164-65. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 122 samt s. 131, og forsl. l. § 13 samt s. 21, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 126 samt sp. 235-36, og forsl. l. § 16 samt sp. 400. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3339-40 (§ 128).

For så vidt angår § 125 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 146, 3) og 4), samt s. 164. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 123, 2) og 3), samt s. 131-32, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 127 samt sp. 236. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340 (§ 129).

5.2. Tidligere ændringer af §§ 124 og 125

5.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

5.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 skærpedes strafmaksimum i § 124, stk. 2, fra 3 måneders hæfte til 3 måneders fængsel, sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3745-46 og 3771-72.

5.2.2. Lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939

5.2.2.1. Ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939, skærpedes strafmaksimum i § 125 fra 1 til 2 års fængsel. Som det fremgår nedenfor (sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7203), havde skærpelsen sammenhæng med den samtidig gennemførte revision af strafferammerne i straffelovens kapitel 12 og 13, der er omtalt i kapitel 14 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv., afsnit 3:

”Det i den nugældende § 125 indeholdte strafmaksimum af fængsel i 1 år foreslås forhøjet til fængsel i 2 år, idet det, når man forhøjer maksimumstraffene i kapitlerne 12 og 13, er rimeligt også at forhøje maksimumstraffen for hjælp til en person, der har begået en sådan forbrydelse, med det formål at unddrage den pågældende fra forfølgning eller straf.”

5.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev alene stillet forslag om de ændringer af §§ 124 og 125, som var nødvendige for at gennemføre forslaget om afskaffelse af hæftestraffen, og som nu i det væsentlige er gennemført ved lov nr. 433 af 31. maj 2000. Der henvises til betænkningen s. 207 samt 282, 284 og 285 (lovudkastets § 1, nr. 6, 14, 30 og 33), hvorved bemærkes, at Straffelovrådets forslag om at skærpe strafmaksimum fra 3 til 4 måneders fængsel i § 124, stk. 2, ikke er gennemført, sml. lov nr. 433 af 31. maj 2000 § 1, nr. 13.

5.4. Lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt)

5.4.1. Den 27. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven (Fangeflugt og begrænsning i indsattes adgang til aktindsigt) (L 140), sml. nu lov nr. 382 af 6. juni 2002. Formålet med lovændringen er bl.a. at styrke orden og sikkerhed under strafafsoning mv. Lovændringen indebærer, at det gennem en ny bestemmelse i § 124, stk. 1, gøres strafbart for anholdte og fængslede at flygte. Efter den nye § 124, stk. 1, straffes den, der flygter som anholdt eller fængslet, med bøde eller fængsel indtil 2 år. De hidtil gældende bestemmelser i § 124, stk. 1 og 2, er som nævnt i pkt. 5.1.1 ovenfor blevet stk. 2 og

3. Endvidere er som nyt stk. 4 indsat en bestemmelse, hvorefter bestemmelserne i stk. 1-3 også gælder i forhold til personer i forvaring samt personer, der i stedet for varetægtsfængsel, i forbindelse med straffuldbyrdelse uden for kriminalforsorgen eller i medfør af straffelovens § 74 a er frihedsberøvede i institution m.v. Stk. 4 er alene af præciserende karakter, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg B, s. 1561. Se også Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 21 f.

5.4.2. Borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933 indeholdt i § 123 en bestemmelse, hvorefter undvigelse i visse tilfælde straffedes med fængsel fra 6 måneder til 3 år. Bestemmelsen ophævedes ved lov nr. 320 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og lov om rettens pleje (Strafferetlige særforanstaltninger m.m.) efter indstilling fra Straffelovrådet. Strafferammerne i den nye bestemmelse er i lovforslagets bemærkninger ledsaget af følgende motivudtalelser, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 3322:

”Som et udgangspunkt for strafudmålingen forudsættes det, at en overtrædelse af bestemmelsen i førstegangstilfælde straffes med ubetinget fængsel i 30 dage. Det skal dog anses som en skærpene omstændighed, hvis der er tale om, at flere flygter i forening, eller hvis flugten har været nøje planlagt.

Det angivne strafniveau er vejledende og kan fraviges af domstolene i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpene eller formildende omstændigheder.

Navnlig præventive grunde taler for, at der – ved siden af et strafansvar – skal være mulighed for hurtigt at kunne reagere med disciplinærstraf over for indsatte i tilfælde af flugt eller flugtforsøg. Justitsministeriet finder derfor, at der fortsat – ved siden af straf for overtrædelse af den foreslåede bestemmelse i straffelovens § 124, stk. 1 – skal kunne ikendes disciplinærstraf som hidtil ...

På den baggrund er der ved fastsættelsen af det angivne strafniveau taget hensyn til, at vedkommende for samme flugt eller flugtforsøg ofte kan være ikendt en disciplinærstraf, jf. straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2. En ikendt disciplinærstraf skal således ikke indebære en fravigelse af strafniveauet i nedadgående retning.”

5.5. Straffelovrådets overvejelser

5.5.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode indgår §§ 124 og 125 blandt bestemmelserne i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, hvilket svarer til gældende ret.

5.5.2. Som det fremgår af pkt. 5.4 ovenfor, har § 124 for nylig været drøftet i Folketinget som led i nykriminaliseringen af fangeflugt mv. Straffelovrådet har noteret sig de anførte synspunkter i forar-

bejderne og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af denne bestemmelses strafferammer. Rådet foreslår dog en teknisk begrundet forenkling dels af strafferammen i § 124, stk. 2, hvorved denne tilpasses strafferammen i den nye stk. 1, dels af strafferammen i § 124, stk. 3, hvorved denne ændres til ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”, sml. § 1, nr. 21 og 22, i rådets lovudkast og denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

5.5.3. Det er efter en fornyet gennemgang af § 125, herunder i lyset af den nylige ændring af § 124, Straffelovrådets opfattelse, at strafferammen for de af denne bestemmelse omfattede forhold fortsat må anses for passende, sml. pkt. 5.2.2, 5.3 og 5.4 ovenfor. Rådet foreslår derfor ingen ændring af denne bestemmelse.

6. § 125 a (menneskesmugling)

6.1. Gældende ret mv.

6.1.1. Efter udlændingelovens § 59, stk. 5, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år den, der forsætligt bistår en udlænding med ulovligt at indrejse eller opholde sig i Danmark. På samme måde straffes den, der for vindings skyld bistår en udlænding med at indrejse i Danmark med henblik på herfra at indrejse i et andet land, hvor udlændingen vil blive afvist eller tilbagesendt. Endvidere straffes på samme måde den, der for vindings skyld bistår en udlænding med at indrejse i et andet land, hvor udlændingen vil blive afvist eller tilbagesendt. Udlændingelovens § 59, stk. 5, suppleres af straffelovens § 125 a, der har karakter af en overbygningsbestemmelse i forhold i § 59, stk. 5. Tidligere var til denne bestemmelse knyttet en strafferamme på fængsel indtil 4 år for den, der under skærpende omstændigheder gør sig skyldig i menneskesmugling efter udlændingelovens § 59, stk. 5, sml. Den kommenterede straffelov s. 53 f.

§ 125 a er ændret for nylig, idet bl.a. strafferammen er skærpet fra 4 til 8 års fængsel, sml. lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel m.v.) (lovforslag nr. L 118). Lovændringen er omtalt i pkt. 6.2 nedenfor.

6.1.2. § 125 a blev indsat i straffeloven ved lov nr. 473 af 1. juli 1998 om ændring af udlændingeloven, straffeloven og ægteskabsloven (Tidsubegrænset opholdstilladelse, asyl, familiesammenføring og udvisning m.v.). Om anvendelsesområdet for den skærpede strafferamme anførtes i lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. Folketingstidende 1997-98, tillæg A, s. 1587:

”Spørgsmålet om, hvorvidt menneskesmugling er foretaget under skærpende omstændigheder, beror på en samlet vurdering af lovovertrædelsen. Skærpende omstændigheder vil f.eks. foreligge, hvis der er tale om organiseret eller professionel menneskesmugling. I vurderingen indgår også, om der er tale om et enkeltstående forhold, eller om der er tale om en mere systematisk adfærd. Bestemmelsen forudsættes alene anvendt, hvor der er tale om menneskesmugling for vindings skyld ...

Den foreslåede bestemmelse finder anvendelse på alle tre led i udlændingelovens § 59, stk. 3 [nu stk. 5].

Bestemmelsen forudsættes ikke udelukkende anvendt, hvor strafferammen på fængsel indtil 2 år i udlændingelovens § 59, stk. 3, [nu stk. 5] ikke findes tilstrækkelig. Bestemmelsen forudsættes således anvendt i tilfælde, hvor forholdet skønnes at være så groft, at samfundets reaktion bør give sig udtryk ved anvendelse af straffeloven frem for udlændingeloven. Dette gælder, selv om den konkrete forskyldte fængselsstraf fastsættes til væsentligt mindre end 2 år.”

Ved lov nr. 425 af 41. maj 2000 om ændring af udlændingeloven, lov om midlertidig opholdstilladelse til visse personer fra det tidligere Jugoslavien m.v. og straffeloven (Skærpelse af straffniveauet for ulovlig beskæftigelse af udlændinge, Danmarks indtræden i det praktiske Schengensamarbejde, præcisering af Udlændingestyrelsens og politiets underholdsforpligtelse m.v.) § 4 ændredes henvisningen i § 125 a fra § 59, stk. 3, til § 59, stk. 5.

6.2. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel m.v.)

6.2.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118). Der henvises til Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2925 ff., og lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Med lovændringen er strafmaksimum i § 125 a hævet fra 4 til 8 års fængsel. Samtidig er bestemmelsens formulering udbygget for mere præcist at angive de omstændigheder, hvorunder bestemmelsen kan finde anvendelse. Formålet med lovændringen er at gøre det muligt at deltage i gennemførelsen af et forslag til EU-rammeafgørelse om styrkelse af de strafferetlige rammer med henblik på bekæmpelse af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold (EU-rammeafgørelsen) (optrykt som bilag 5 til lovforslaget). EU-rammeafgørelsen er knyttet til et forslag til direktiv om definition af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold (direktivet) (optrykt som bilag 6 til lovforslaget). EU-rammeafgørelsen indeholder minimumskrav til strafferammer i nationale

straffebestemmelser til opfyldelse af kriminaliseringspligten, som er knyttet til rammeafgørelsen gennem en henvisning til direktivet. EU-rammeafgørelsens bestemmelser herom omtales sammen med direktivet i pkt. 6.2.2 nedenfor (sml. pr. 30. november 2002 vedtaget dokument 11909/02 DROIPEN 59 MIGR 78 COMIX 503 og 11910/02 DROIPEN 60 MIGR 79 COMIX 504). Herefter redegøres i pkt. 6.2.3 nedenfor for den nye affattelse af § 125 a.

6.2.2. Direktivet fastlægger, hvilke handlinger medlemsstaterne skal fastsætte sanktioner for. Direktivet foreskriver herom i artikel 1 følgende:

”Artikel 1

Generelle overtrædelser

1. Hver medlemsstat fastsætter passende sanktioner:
  - a) over for enhver, der forsætligt hjælper en person, der ikke er statsborger i en medlemsstat, med at indrejse til eller rejse gennem en medlemsstats område og derved overtræde den pågældende stats lovgivning vedrørende udlændinges indrejse eller gennemrejse
  - b) over for enhver, der i berigelsesøjemed forsætligt hjælper en person, der ikke er statsborger i en medlemsstat, med at opholde sig på en medlemsstats område og derved overtræde den pågældende stats lovgivning vedrørende udlændinges ophold.
2. Enhver medlemsstat kan beslutte ikke at iværksætte sanktioner med hensyn til den i stk. 1, litra a), definerede adfærd ved at anvende sin nationale lovgivning og praksis, hvis formålet er at yde den pågældende person humanitær bistand.”

Artikel 1 suppleres i artikel 2 af bestemmelser om ”anstiftelse, meddelagtighed og forsøg”. Artikel 3 forpligter medlemsstaterne til at sikre, at lovovertrædelser efter artikel 1 og 2 kan straffes med sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning.

Direktivet er i dansk ret gennemført ved ændring af udlændingeloven, sml. lov nr. 367 af 6. juni 2002 om ændring af udlændingeloven (Forslag til Rådets direktiv om definition af hjælp til ulovlig indrejse og transit samt ulovligt ophold samt ophævelse af adgangen til opsættende virkning ved påklage af visse afgørelser om administrativ udvisning af EU/EØS-statsborgere m.fl.). Heri indgår forskellige ændringer af § 59, stk. 5. Ændringerne indebærer bl.a., at bistand til ulovlig indrejse i et andet land fra eller gennem Danmark er strafbar, uanset at bistanden ikke sker med berigelsesformål. Den hidtil gældende strafferamme (bøde eller fængsel indtil 2 år) videreføres uændret.

EU-rammeafgørelsens artikel 1 forpligter medlemsstaterne til at sikre, at handlingerne efter direktivets artikel 1 og 2 i forhold til fysiske personer kan straffes på nærmere i bestemmelsen foreskrevne måder. Det skal ved læsning af bestemmelsen have for øje, at kriminalitetskravet ved udlevering fra Danmark til en medlemsstat i Den Europæiske Union er 6 måneders fængsel (sml. lov om udle-

vering af lovovertrædere, jf. lovekendtgørelse nr. 110 af 18. februar 1998, som ændret senest ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 § 2, stk. 1, og § 2 a). Artikel 1 har følgende ordlyd:

”Artikel 1

Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de lovovertrædelser, der defineres i artikel 1 og 2 i direktiv 2002/.../EF, kan straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelserne, har afskrækkende virkning og kan medføre udlevering.

2. De i stk. 1 nævnte strafferetlige sanktioner kan eventuelt suppleres med følgende foranstaltninger:

- konfiskation af det transportmiddel, der blev benyttet til at begå den strafbare handling
- forbud mod direkte eller gennem en mellemmand at udøve den erhvervsmæssige virksomhed, hvorunder den strafbare handling blev begået
- udvisning.

3. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de lovovertrædelser, der er omhandlet i artikel 1, stk. 1, litra a), i direktiv 2002/.../EF, og i det omfang, dette er relevant, artikel 2, litra a) [anstiftelse], i samme direktiv, hvis de er begået i berigelsesøjemed, kan medføre frihedsstraf med en strafferamme på mindst 8 år, når de er begået under en af følgende omstændigheder:

- den strafbare handling er begået som en aktivitet udført af en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA
- den strafbare handling blev begået på en sådan måde, at de personer, der er ofre for den strafbare handling, var udsat for livsfare.

4. Hvis det er nødvendigt for at bevare sammenhængen i det nationale sanktionssystem, skal de i stk. 3 definerede handlinger medføre frihedsstraf, hvis maksimale varighed skal være på mindst 6 år, forudsat at det er en af de strengeste straffe for strafbare forhold af tilsvarende alvorlig karakter.”

6.2.3. Forpligtelserne ifølge EU-rammeafgørelsen er i overensstemmelse med lovforslaget gennemført ved ændring af straffelovens § 125 a, hvorved bestemmelsen har fået følgende affattelse:

”§ 125 a. Den, som for vindings skyld og under i øvrigt skærpende omstændigheder gør sig skyldig i menneskesmugling efter udlændingelovens § 59, stk. 5, straffes med fængsel indtil 8 år. Som skærpende omstændigheder anses navnlig tilfælde, hvor andres liv udsættes for fare, eller hvor der er tale om overtrædelser af mere systematisk eller organiseret karakter.”

Bestemmelsen er bl.a. ledsaget af følgende bemærkninger i lovforslaget, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2944-45:

”Som nævnt ... vil medlemsstaterne efter artikel 1, stk. 1, i udkastet til rammeafgørelse være forpligtede til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at ulovlig hjælp til indrejse, ophold eller transit kan straffes med effektive, proportionale og afskrækkende sanktioner og kan medføre udlevering. Denne forpligtelse må anses for opfyldt, da strafferammen i udlændingelovens § 59, stk. 5, er 2 år og under skærpene omstændigheder 4 år, jf. straffelovens § 125 a. Disse strafferammer indebærer således, at der efter udleveringslovens § 3 vil være mulighed for udlevering i sager omfattet af § 125 a ...

De valgfrie strafferetlige foranstaltninger, der er opregnet i rammeafgørelsens artikel 1, stk. 2, modsvares af de gældende danske regler om konfiskation, frakendelse af retten til at udøve virksomhed og udvisning. Der er derfor ikke behov for lovændringer på dette område.

Rammeafgørelsens artikel 1, stk. 3, forpligter ... hver medlemsstat til at træffe de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de handlinger, der er nævnt i artikel 1 i rammeafgørelsen, kan straffes med fængsel indtil 8 år, når de i bestemmelsen opregnede skærpene omstændigheder foreligger.

Straffelovens § 125 a indeholder ingen opregning af, hvad der forstås ved skærpene omstændigheder. Ifølge bestemmelsens forarbejder beror det således på en samlet helhedsvurdering, men det er en forudsætning, at menneskesmuglingen sker for vindings skyld. Som eksempel nævnes i den forbindelse, at der foreligger skærpene omstændigheder, hvis der er tale om organiseret eller professionel menneskesmugling.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det rigtigst i selve lovteksten nærmere at angive, i hvilke tilfælde der må anses navnlig at foreligge skærpene omstændigheder. Det foreslås derfor at fastslå udtrykkeligt i bestemmelsen, at det er en forudsætning for bestemmelsens anvendelse, at menneskesmuglingen sker for vindings skyld. Herudover foreslås det at tilføje et nyt punktum, der angiver de to eksempler på forhold, som taler i skærpene retning, og som er nævnt i rammeafgørelsens artikel 1, stk. 3.

Det drejer sig for det første om tilfælde, hvor menneskesmuglingen er foregået på en sådan måde, at personer er blevet udsat for livsfare. Eksempelvis kan det efter omstændigheder være den situation, at menneskesmugleren transporterer mennesker i lastrum uden udluftning. I tilknytning hertil bemærkes, at der vil kunne straffes både efter straffelovens § 125 a og straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab, hvis en person omkommer i forbindelse med en menneskesmugling, og dette kan tilregnes menneskesmugleren som uagtsomt.

For det andet drejer det sig om tilfælde af mere systematisk eller organiseret menneskesmugling. Der kan f.eks. være tale om aktiviteter udført af en kriminel organisation som defineret i EU's fælles aktion af 21. december 1998 (EFT L 351 af 29. december 1998, s. 1).

Det foreslås endvidere, at strafferammen i straffelovens § 125 a forhøjes fra fængsel indtil 4 år til fængsel indtil 8 år, hvilket vil svare til det krav, der er opstillet i EU-rammeafgørelsen. Justitsministeriet finder således – henset til den alvor, hvormed men-

neskesmugling under skærpende omstændigheder bør bedømmes – ikke anledning til at anvende undtagelsesbestemmelsen i rammeafgørelsens artikel 1, stk. 4, hvorefter medlemsstaterne kan begrænse sig til en strafferamme på op til 6 år.

Det bemærkes, at en person, der foretager menneskesmugling med henblik på seksuel udnyttelse af børn eller udnyttelse af en voksen til prostitution, tillige efter omstændighederne vil kunne straffes for medvirken mv. til andre strafbare forhold, herunder f.eks. straffelovens § 222 om seksuelt misbrug af børn, §§ 228, 229 om rufferi og anden bagmandsvirksomhed i forbindelse med prostitution, § 230 om anvendelse af børn som pornografiske modeller eller § 235 om udbredelse af børnepornografi.”

Om § 125 a som ændret ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 kan i øvrigt henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 23 f.

6.3. Statistisk undersøgelse af domspraksis

6.3.1. I Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis indgår også en analyse af strafudmålingen i sager om menneskesmugling (§ 125 a), jf. s. 26. Denne del af undersøgelsen omfatter 17 afgørelser, hvoraf 14 er ubetingede frihedsstraffe, herunder én kombinationsdom, med straf­længder fra 30 dage til 3½ år. I ét tilfælde er idømt betinget dom uden straffastsættelse. Én sag er endt med bøde og én med tiltalefrafald. Hovedparten af sagerne (82 pct.) angår tidligere ustraffede personer.

6.4. Straffelovrådets overvejelser

6.4.1. § 125 a er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode i lighed med andre lignende overbygningsbestemmelser (§§ 192 a og 289) henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.”, hvilket er ensbetydende med en reduktion af strafmaksimum fra 8 til 4 års fængsel.

6.4.2. § 125 a bygger på ny lovgivning, som har til formål at gøre det muligt at deltage i gennemførelsen af en EU-rammeafgørelse om menneskesmugling, sml. pkt. 6.2 ovenfor. Rådet har noteret sig de synspunkter, som bestemmelsen bygger på, og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af bestemmelsens strafferamme. Rådet finder dog grund til at nævne, at man kan tiltræde lovmotivernes bemærkning om, at det bør tilstræbes så præcist som muligt at angive de kriterier, der betinger anvendelsen af en skærpet sidestrafferamme. Rådet har andetsteds i denne betænkning af redaktionelle grunde foreslået, at udtrykket ”skærpende omstændigheder” ændres til ”særligt skærpende omstændigheder”, sml. denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.3. Rådet foreslår som følge heraf en tilsvarende redaktionel ændring § 125 a, sml. § 1, nr. 17, i rådets lovudkast.

7. § 130 og § 131 (udøvelse af ikke tilkommende offentlig myndighed samt foregivelse af offentlig myndighed mv. og udøvelse af virksomhed uden at have adkomst hertil mv.)

7.1. Gældende ret mv.

7.1.1. Straffelovens § 130 kriminaliserer den, som udøver en offentlig myndighed, der ikke tilkommer den pågældende. Straffen herfor er bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

§ 131 retter sig mod forhold, der angår foregivelse af offentlig myndighed mv. og udøvelse af virksomhed uden at have adkomst hertil mv. Efter § 131, stk. 1, straffes den, som offentligt eller i retsstridig hensigt udgiver sig for at have en offentlig myndighed eller offentlig bemyndigelse til en virksomhed, eller som uden offentlig bemyndigelse udøver en virksomhed, til hvilken en sådan kræves, eller vedblivende udøver en virksomhed, til hvilken retten er frakendt den pågældende. Straffen for disse forhold er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Den, som medvirker til, at en person, der er frakendt retten til at udøve en virksomhed, udøver denne, straffes efter § 131, stk. 2, med bøde eller under særlig skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 måneder.

Om de nævnte bestemmelser, herunder deres indbyrdes afgrænsning, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 62 f. (§ 130) og 63 ff. (§ 131).

7.1.2. § 130 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 140 samt s. 160. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 127 samt s. 132, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 130 samt sp. 237-38. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340-41 (§ 133).

Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 indgik § 131 alene med et gerningsindhold svarende til den nugældende straffelovs § 131, stk. 1. Strafferammen var bøde eller hæfte indtil 3 måneder. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 141, stk. 1, og 144, 2), samt s. 161 og 163. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 7 samt s. 17-18, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 7 samt sp. 396. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340-41 (§ 134). Om § 131 henvises i øvrigt til pkt. 7.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

7.2. Tidligere ændringer af § 131

7.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

7.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 skærpedes strafmaksimum i den dagældende § 131 (nu § 131, stk. 1) fra 3 måneders hæfte til ”Hæfte indtil 3 Maaneder eller under skærpende Omstændigheder Fængsel i samme Tid”, sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3745-46 og 3773 sammenholdt med 3771-72.

7.2.2. Lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet)

7.2.2.1. Ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet) skærpedes strafmaksimum i § 131, stk. 1, fra 3 til 6 måneders fængsel. Endvidere udgik kravet om skærpende omstændigheder som betingelse for at anvende fængselsstraf. Desuden indføjedes den nugældende bestemmelse i § 131, stk. 2.

7.2.2.2. Lovændringen byggede på betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet afgivet af et udvalg under Justitsministeriet. Udvalgets forslag var tiltrådt af Straffelovrådet i en udtalelse af 21. april 1986 (optrykt som bilag 1 til lovforslaget, sml. Folketingstidende 1986-87, tillæg A, sp. 580, 595 f. og 617 f.) Forslagene var i betænkningen bl.a. ledsaget af følgende særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 269 og 270):

”Til nr. 3.

Efter den gældende bestemmelse i § 131 straffes overtrædelse af bestemmelsen med bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel i samme tid. Selv om § 131 kun har selvstændig betydning, når den pågældende ikke har benyttet sin stilling til at begå ny kriminalitet, og der altså for så vidt er tale om en formel lovovertrædelse, må en vis skærpelse af strafferammen anses for hensigtsmæssig i disse tilfælde. Det foreslås derfor, at strafferammen fastsættes til bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Til nr. 4.

...

For at sikre, at der består mulighed for i alle tilfælde, hvor dette må anses for nødvendigt til opnåelse af formålet, at straffe ”stråmanden” og således for at hindre uønsket omgåelse af frakendelsen, er det fundet påkrævet at stille forslag om en særlig medvirkenbestemmelse i § 131.

Bestemmelsen finder anvendelse på enhver, der medvirker til, at en person, der er frakendt retten til at udøve en virksomhed, fortsat udøver virksomheden.

...

Det må anses for tilstrækkeligt at hjemle straf af bøde eller under særligt skærpende omstændigheder hæfte for overtrædelse af stk. 2.”

Hertil føjedes i lovforslagets bemærkninger følgende synspunkter (sml. Folketingstidende, anf. st. sp. 596):

”Justitsministeriet kan ligeledes tiltræde behovet for at skærpe straffen for overtrædelser af rettighedsfrakendelser, jfr. straffelovens § 131.

Det er efter justitsministeriets opfattelse meget vigtigt, at man modvirker, at rettighedsfrakendelser omgås ved anvendelse af stråmænd o.l. For at der ikke skal være tvivl om, at også stråmænd kan straffes, har justitsministeriet derfor i overensstemmelse med straffelovrådets lovudkast medtaget den af udvalget vedrørende økonomisk kriminalitet foreslåede regel om præcisering af medvirkensansvaret i lovforslaget, jfr. forslaget til straffelovens § 131, stk. 2.”

7.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

7.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev for så vidt angår § 130 – foruden de nu gennemførte ændringer som følge af forslaget om afskaffelse af hæftestraffen – stillet forslag om reduktion af strafmaksimum fra 2 til 1 års fængsel. Forslaget var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen, s. 207, 285 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 28 og 35).

7.3.2. Med hensyn til § 131 blev der alene stillet forslag om de ændringer, som forslaget om afskaffelse af hæftestraffen nødvendiggjorde.

7.4. Straffelovrådets overvejelser

7.4.1. §§ 130 og 131 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i kategorier svarende til gældende ret. § 130 er således anført i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel og § 131 i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel.

7.4.2. Straffelovrådet har noteret sig, at man ved afgivelsen af 1987-betænkningen foreslog strafmaksimum i § 130 reduceret fra 2 til 1 års fængsel, sml. pkt. 7.3.1 ovenfor. Rådet er opmærksomt på, at hensynet til tilpasning til det aktuelle strafudmålingsniveau i og for sig fortsat kunne tale for at følge anbefalingen i 1987-betænkningen. Rådet er imidlertid efter en fornyet gennemgang mest tilbøjelig til at blive stående ved det nuværende strafmaksimum, der bedst muligt tilgodeser hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Rådet har fortsat den opfattelse, at strafferammen i § 130 også i øvrigt må anses for passende. Det samme gælder § 131. Rådet foreslår dog en teknisk begrundet forenkling dels af strafferammen i § 130, hvorved denne ændres til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”, dels af strafferammen i § 131, stk. 2,

hvorved denne tilpasses strafferammen i stk. 1, sml. § 1, nr. 16 og 25, i rådets lovudkast og denne betænkningens kapitel 5 om strafferammens minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

8. §§ 126-129 a og 132-132 a (øvrige bestemmelser)

8.1. Gældende ret mv.

8.1.1. Straffelovens § 126 indeholder bestemmelser om fjernelse mv. af visse ved offentlig foranstaltning anbragte segl, mærker m.fl.

Efter § 126, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder den, som fjerner eller ødelægger noget ved offentlig foranstaltning anbragt segl eller mærke. Med bøde eller fængsel indtil 3 måneder straffes efter stk. 2 den, som borttager eller beskadiger nogen ved offentlig foranstaltning opslået bekendtgørelse. Om § 126 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 54 f.

§§ 127 og 128 kriminaliserer handlinger med tilknytning til krigstjeneste og værnepligt.

§ 127, stk. 1, retter sig mod den, som unddrager sig krigstjeneste eller bevirker eller medvirker til, at nogen værnepligtig ikke opfylder værnepligten, eller som tilskynder værnepligtige eller personer, der hører til krigsmagten, til ulydighed mod tjenstlige befalinger. Straffen er efter stk. 1 bøde eller fængsel indtil 2 år og, såfremt det sker under krig eller truende udsigt dertil, fængsel indtil 6 år, jf. § 127, stk. 2.

§ 128 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 2 år for den, som i den danske stat foretager hvervning til fremmed krigstjeneste.

Om bestemmelserne kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 55 ff. (§ 127) og 57 f. (§ 128) med omtale af forholdet til særlovgivningen.

§§ 129 og 129 a omhandler offentlig meddelelse om forhold af fortrolig karakter og misbrug af mødeoffentlighed o. lign.

§ 129 kriminaliserer den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om det ved de i § 116 nævnte valghandlinger og stemmeafgivelser foregåede eller om forhandlinger af fortrolig karakter inden for offentlige råd og myndigheder (1. pkt.). § 129 omfatter endvidere den, som uberettiget giver offentlig meddelelse om forhandlinger inden for kommissioner og udvalg, der er nedsat af regeringen, såfremt det enten af regeringen eller af vedkommende kommission eller udvalg selv er fastsat og offentlig meddelt, at forhandlingerne er hemmelige (2. pkt.). Straffen er i begge forgreninger af bestemmelsen bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

§ 129 a, stk. 1, foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 2 år for den, der offentliggør bevidst usande gengivelser eller falske citater af meddelelser om faktiske forhold fremsat i retsmøder eller givet i Folketingets, kommunale eller offentlige råds eller myndigheders møder. På samme måde straffes efter stk. 2 den, der ved bevidst usandfærdigt offentligt at tillægge regeringen eller nogen anden offentlig myndighed en handling, som den ikke har foretaget, skader landets interesser i forhold til udlandet.

Om §§ 129 og 129 a kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 58 ff. (§ 129) og 61 f. (§ 129 a) med omtale af forholdet til tavshedspligtreglerne i straffelovens §§ 152 og 152 d, der foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder eller under særlig skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år ved uberettiget videregivelse mv. af fortrolige oplysninger. De sidstnævnte bestemmelser behandles i denne betænkningens kapitel 17 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., afsnit 4.

§ 132 foreskriver i stk. 1 straf af bøde for visse former for forsætlig eller uagtsom, retsstridig benyttelse af kendetegn, dragter mv. Det drejer sig (1) om kendetegn eller dragt, som er forbeholdt dansk eller fremmed offentlig myndighed eller militærpersoner, (2) kendetegn eller betegnelse, som er forbeholdt personer, indretninger og materiel, der er bestemt til at yde hjælp til sårede eller syge i krig, eller (3) kendetegn eller navn for mellemstatlige organisationer. Efter § 132, stk. 2, finder stk. 1 tilsvarende anvendelse med hensyn til efterligninger af de nævnte kendetegn, dragter og betegnelser. Om § 132 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 66 f.

§ 132 a fastsætter i 1. pkt. straf af fængsel indtil 1 år for den, der deltager i fortsættelsen af en forenings virksomhed, efter at den foreløbig er forbudt af regeringen eller opløst ved dom. Den, der efter forbudet eller opløsningen indtræder som medlem i en sådan forening, straffes efter bestemmelsens 2. pkt. med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Om § 132 a kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 67 f.

8.1.2. §§ 126 og 127 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafrens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. § 132 fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov. (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.), sml. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 554 og 582. Denne lovændring indvirkede ikke på strafferammen, der siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 har været bøde, og vil derfor ikke blive omtalt nærmere.

Om forarbejderne til § 126 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 146, 1) og 2), samt s. 164. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 123, 1), samt s. 131-32, og forsl. l. § 12 samt s. 21, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 128 samt

sp. 236, og forsl.l. § 15 samt sp. 400. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340 (§ 130).

For så vidt angår § 127 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 106 samt s. 145-46. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 124 samt s. 132, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 129 samt sp. 236-37. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340, og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 126).

§ 128 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 en strafferamme bestående af bøde eller hæfte indtil 3 måneder eller under skærpene omstændigheder fængsel i samme tid. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 110 samt s. 147. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 125 samt s. 132, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 9 samt sp. 397. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340 (§ 131), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2179-80 (§ 127), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 128). Om § 128 henvises i øvrigt til pkt. 8.2.2.1 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 129 foreskrev straf af bøde eller hæfte indtil 3 måneder for handlinger svarende til den nugældende straffelovs § 129, 1. pkt. 2. pkt. indføjedes senere. Om forarbejderne til den førstnævnte bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 138, stk. 1, samt s. 160. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 126 samt s. 132, og til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 10 samt sp. 397. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3340 (§ 132). Om § 129 henvises i øvrigt til pkt. 8.2.1.1 og 8.2.2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§§ 129 a og 132 a indgik ikke blandt bestemmelserne i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933, men indføjedes ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930. Til § 129 a knyttedes en strafferamme på bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder fængsel indtil 6 måneder, sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3745-46 og 3772-73, og tillæg B, sp. 742. Om § 129 a henvises i øvrigt til pkt. 8.2.2.3 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000). Til § 132 a knyttedes de strafferammer, der fortsat er gældende, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3745-46 og 3773-74, og tillæg B, sp. 1905-08. Som det fremgår heraf, udtrykte den delte strafferamme en forskel i bedømmelsen af forbrydelsens strafværdighed, sml. anf. st. sp. 3773:

”Til Opfyldelse af denne Forskrift [grundlovens forskrift om, at opløsningens retsvirkninger fastsættes ved lov] foreslaar man optaget en ny Bestemmelse i Straffeloven, der hjemler Straf for den, der deltager i Fortsættelsen af en Forenings Virksomhed, efter at den er foreløbig forbudt eller opløst ved Dom. Denne Bestemmelse rammer ogsaa den, der opretter eller deltager i Ledelsen af en Forening, der i Virkeligheden kun er Fortsættelse af den forbudte eller ved Dom opløste Forening. Endvidere foreskriver man en noget mildere Straf for den, der uden egentlig at deltage i Foreningens Virksomhed indmelder sig i den, efter at den er blevet forbudt eller opløst ved Dom.”

8.2. Tidligere ændringer af §§ 128, 129 og 129 a

8.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

8.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 skærpedes strafmaksimum i § 129 ved under skærpende omstændigheder at åbne mulighed for at idømme ”Fængsel i samme Tid” (dvs. 3 måneder). Endvidere tilføjedes § 129, 2. pkt. Der henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3745-46 og 3772, samt tillæg B, sp. 741-42.

8.2.2. Lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939

8.2.2.1. Ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939 ændredes strafferammen i § 128 fra ”Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder eller under skærpende Omstændigheder med Fængsel i samme Tid” til ”bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år”, sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7203.

8.2.2.2. Ved samme lovændring gennemførtes en redaktionel ændring af § 129, idet henvisningen til § 115 ændredes til § 116 (sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7203).

8.2.2.3. Endelig ændredes § 129 a, så bestemmelsen fik sin nuværende formulering, herunder for så vidt angår (de skærpede) strafferammer. Der ses herved bort fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen og en sproglig ændring som følge af etkammerssystemets indførelse i 1953 (sml. lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.) og Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 1619). Ændringerne byggede på en ind-

stilling fra Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13, sml. betænkning af 31. marts 1949 s. 30 og 48, og Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7203-04, samt Rigsdagstidende 1951-52, tillæg B, sp. 262 og 266.

8.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

8.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev der for så vidt angår §§ 129 a og 132 a, 1. pkt. – foruden de nu gennemførte ændringer som følge af forslaget om afskaffelse af hæftestraffen – stillet forslag om reduktion af strafmaksimum fra 2 til 1 års fængsel (§ 129 a) og fra hæfte eller fængsel indtil 1 år til bøde eller fængsel indtil 6 måneder (§ 132 a, 1. pkt.). Forslagene var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 35 og 36).

8.3.2. Der blev endvidere stillet forslag om ophævelse af § 126, stk. 2, og § 132 a, 2. pkt. Forslaget om ophævelse af § 126, stk. 2, begrundedes med, at § 126, stk. 2, var ”uden selvstændig betydning ved siden af bestemmelser i politivedtægterne” (sml. betænkningen s. 207). Forslaget om ophævelse af § 132 a, 2. pkt., var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207 og 283 med lovudkastets § 1, nr. 7).

8.3.3. Desuden var forslag om at skærpe strafmaksimum i § 129, 1. pkt., som led i afskaffelsen af hæftestraffen, så strafferammen ændredes fra hæfte indtil 3 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel i samme tid til fængsel indtil 6 måneder (sml. betænkningen s. 285 med lovudkastets § 1, nr. 34). Denne skærpelse, som ikke er nærmere uddybet, gennemførtes ikke ved afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), hvor strafferammen alene ændredes til bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

8.3.4. Herudover blev alene stillet forslag om de ændringer, som forslaget om afskaffelse af hæftestraffen nødvendiggjorde, og som nu er gennemført ved lov nr. 433 af 31. maj 2000.

8.4. Straffelovrådets overvejelser

8.4.1. §§ 126 og 129 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, hvilket for § 126 svarer til gældende ret. For § 129 medfører kategoriseringen en mindre skærpelse af strafmaksimum på 3 måneders fængsel. De øvrige bestemmelser er i lighed med § 126 henført til kategorier, der stemmer med gældende ret. § 127 er således placeret i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. §§ 128 og 129 a indgår i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, og § 132 a figurerer i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. § 132 forbliver med kategoriseringen i gruppen ”diverse” et bødedelikt.

8.4.2. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter om navnlig §§ 126, stk. 2, 129 a og 132 a, som fremkom i 1987-betænkningen. Rådet er imidlertid efter en fornyet gennemgang af §§ 126-129 a og 132-132 a som udgangspunkt – sml. nedenfor om bl.a. § 132 a – mest tilbøjelig til at blive stående ved de nuværende strafferammer, der bedst muligt tilgodeser hensynet til sammenhæng i straffesystemet, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

For så vidt angår § 126, stk. 2, er rådet opmærksomt på, at det omhandlede forhold efter omstændighederne også kan straffes efter politivedtægten. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder det imidlertid rigtigst, at § 126, stk. 2, herunder muligheden for at idømme fængselsstraf, indtil videre opretholdes. Flertallet henviser i den forbindelse bl.a. til, at der kan tænkes tilfælde, hvor der kan opstå behov for bestemmelsen, sml. f.eks. lov nr. 471 af 7. juni 2001 om forbud mod besøgende i bestemte lokaler §§ 2 og 4 om muligheden for at straffe for overtrædelse af et af politiet bekendtgjort forbud mod at modtage besøgende eller opholde sig som sådan i bestemte lokaler mv. Flertallet foreslår af tekniske grunde, at strafmaksimum i § 126, stk. 2, hæves fra 3 til 6 måneder, sml. § 1, nr. 23, i rådets lovudkast og kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. En tilsvarende ændring foreslås i § 129, sml. § 1, nr. 24, i rådets lovudkast. Et mindretal (*Vagn Greve*) foreslår § 126, stk. 2, ophævet som overflødig ved siden af normalpolitivedtægten § 34, stk. 4.

Rådet bemærker i øvrigt, at § 127 kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang, herunder af bestemmelsens sammenhæng med beslægtede bestemmelser i bl.a. militær straffelov og beredskabsloven. Rådet fremhæver endvidere i tilslutning til § 129 a, at bestemmelsen ved en grundigere gennemgang kunne rejse spørgsmål om udvidelse af det strafbare område i stk. 1 til også at omfatte Grønlands Landsting og Færøernes Lagting.

For så vidt angår § 132 a har Straffelovrådet fortsat den opfattelse, at bøde bør indføres i strafferammen i 1. pkt., og at 2. pkt. som følge heraf bør ophæves. Dette indebærer, at den, der indtræder som medlem i en forbudt eller opløst forening, kan straffes på samme måde som andre, herunder hidtidige medlemmer, hvis de deltager i fortsættelsen af den pågældende forenings virksomhed. Med hensyn til bestemmelsens strafmaksimum finder Straffelovrådet, at dette under hensyn til karakteren af de foreninger, der er omfattet af bestemmelsen i grundlovens § 78, stk. 2 ("foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse til vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende") bør forhøjes fra fængsel i 1 år til fængsel i 2 år. Rådet lægger herved vægt på, at en fortsættelse af en sådan forbudt eller opløst organisations virksomhed vil kunne inde-

bære en betydelig risiko for, at de kriminelle og samfundsskadelige aktiviteter, som har begrundet forbudet/opløsningen, vil blive videreført. Der henvises til lovudkastets § 1, nr. 26 og 27.

Kapitel 16
Forbrydelser mod den offentlige orden og fred
(straffelovens §§ 133-143)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 15 (§§ 133-143) retter sig mod forbrydelser mod den offentlige orden og fred. Dette kapitel behandler strafferammerne for disse forbrydelser.

1.2. I *afsnit 2* nedenfor behandles §§ 133-134 b om opløb, grov forstyrrelse af ro og orden samt maskeringsforbud, og i *afsnit 3* redegøres for de øvrige forbrydelser mod den offentlige orden og fred, som indgår i dette kapitel (§§ 135-143). Begge afsnit indeholder en gennemgang af gældende ret mv. og omtale af Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i de berørte bestemmelser, dels i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, dels som led i rådets revision af strafferammesystemet. Ved gennemgangen af Straffelovrådets overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 skal haves for øje, at rådet i det væsentlige henholdt sig til de forslag, der fremgår af rådets lovudkast. Rådet har knyttet følgende generelle bemærkninger til bestemmelserne i kapitel 15 (sml. betænkningen s. 207):

”Også enkelte af de øvrige bestemmelser [der bortses fra § 119] har en vis praktisk betydning (bl.a. §§ ... 134 a og 135), men ellers forekommer der kun spredte domme inden for de her omtalte grupper [kap. 14 og 15]”.

Endvidere er i betænkningens afsnit om revision af fængselsrammer bl.a. anført, at ”[I]angt de fleste af straffelovrådets forslag om nedsættelse af strafmaksima skyldes et ønske om at tilpasse strafferammerne til det gældende udmålingsniveau” (sml. betænkningen, s. 97).

Herudover indgår i afsnit 2 en omtale af ændringen af straffelovens § 134 a, som er gennemført ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (lovforslag nr. L 118).

1.3. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen påpeget, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne, herunder også for dette kapitels vedkommende, til strafferammerne. De synspunkter om strafferammerne for forbrydelser mod den offentlige orden

og fred, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 133-134 b (opløb, grov forstyrrelse af ro og orden samt maskeringsforbud)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens § 133 retter sig mod ”farlige” opløb. § 134 angår ”ufarlige” opløb.

§ 133, stk. 1, kriminaliserer den, som fremkalder opløb med forsæt til at øve eller true med vold på person eller gods. § 133, stk. 2, udvider strafansvaret til også at omfatte dem, der ved et opløb, under hvilket det nævnte formål er lagt for dagen, optræder som opløbets ledere, samt enhver deltager, der undlader at efterkomme øvrighedens lovligt forkyndte påbud til mængden om at skilles. Straffen er fængsel indtil 3 år med mulighed for bøde for deltager, der har undladt at efterkomme øvrighedens lovligt forkyndte påbud til mængden om at skilles.

Begås under et opløb som nævnt i § 133, stk. 1, nogen under dets formål hørende forbrydelse, straffes opløbets anstiftere eller ledere samt deltagerne i den begåede forbrydelse efter § 133, stk. 3, med fængsel indtil 6 år, for så vidt forbrydelsen ikke efter sin beskaffenhed medfører højere straf.

§ 134 retter sig mod deltager i et opløb, der vidende om, at påbud om at skilles er forkyndt på foreskreven måde, undlader at efterkomme dette. Straffen herfor er bøde eller fængsel indtil 3 måneder. § 134 a omhandler deltager i slagsmål eller anden grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted, der har handlet efter aftale eller flere i forening. Straffen herfor var tidligere fængsel indtil 6 måneder. Strafferammen er nu skærpet til fængsel i 1 år og 6 måneder, sml. lov nr. 380 af 6. juni 2002, som er omtalt i pkt. 2.3 nedenfor

Bestemmelserne suppleres bl.a. af straffelovens § 120, hvorefter de i § 119 foreskrevne straffe (fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder bøde, for adfærd omfattet af stk. 1 og 2 samt bøde eller fængsel indtil 6 måneder for adfærd omfattet af stk. 3) finder tilsvarende anvendelse, når § 119-handlinger iværksættes ved hjælp af opløb, på dem, der anstifter til eller leder opløbet, og på de deltager, som undlader at efterkomme øvrighedens lovligt forkyndte påbud til mængden om at skilles. § 120 er omtalt i kapitel 15 om forbrydelser mod den offentlige myndighed m.v., afsnit 2.

Om §§ 133-134 a kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 69 ff. (§ 133), 71 f. (§ 134) og 72 f. (§ 134 a). For så vidt angår ændringen af § 134 a ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. pkt. 2.3 nedenfor, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 25.

§ 134 b indeholder et forbud mod identitetsslørende maskering mv. i forbindelse med møder, forsamlinger, optog og lignende på offentligt sted. Straffen for overtrædelse af forbudet er bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Efter bestemmelsens 1. stk. omfatter strafansvaret den, der i forbindelse med møder, forsamlinger, optog eller lignende på offentligt sted færdes med ansigtet helt eller delvis tildækket med hætte, maske, bemaling eller lignende på en måde, der er egnet til at hindre identifikation. Den, som på offentligt sted besidder genstande, der må anses for bestemt til tildækning af ansigtet under de i stk. 1 nævnte omstændigheder, omfattes ifølge stk. 2 også af det strafbare område. § 134, stk. 3, undtager tildækning af ansigtet, der foretages for at beskytte mod vejrliget, eller som tjener andet anerkendelsesværdigt formål.

Om § 134 b kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 73 f.

2.1.2. Straffelovens § 133 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestraffens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Det samme gælder, for så vidt angår gerningsbeskrivelsen, § 134. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde bestemmelsen et strafmaksimum på 3 måneders hæfte. Dette strafmaksimum skærpedes i 1939 ved tilføjelse af mulighed for under skærpende omstændigheder at idømme fængsel i samme tid (sml. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930). § 134 fik sit nuværende strafmaksimum på 3 måneders fængsel som led i afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Om forarbejderne til § 133 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 151 samt s. 169. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 129 samt s. 135, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 131 samt sp. 238-40. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3341-42 (§ 136).

For så vidt angår § 134 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 152, stk. 1, samt s. 169-70. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 14 samt s. 21, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 17 samt sp. 400-01. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3341-42 (§ 137). Yderligere kan henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3747-48, 3771-72 og 3774.

§ 134 a indgik ikke blandt bestemmelserne i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933. Bestemmelsen indsattes i straffeloven ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939. Ved denne lovændring indarbejdedes en lignende bestemmelse i § 3 i Lov nr. 123 af 28. April 1934 om Forbud

mod visse Sammenslutninger m.m., sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7204. Om § 134 a henvises i øvrigt til pkt. 2.3 nedenfor, idet der bortses fra afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 134 b indsattes i straffeloven ved lov nr. 440 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven (Maskeringsforbud), sml. Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 5447 ff., og tillæg B, s. 730 ff. Om strafferammer og strafniveau er i lovforslagets bemærkninger anført følgende (sml. anf. st. s. 5460):

”Det foreslås, at overtrædelse af maskeringsforbudet på samme måde som overtrædelse af straffelovens § 134 a ... straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Det forudsættes, at en overtrædelse af maskeringsforbudet i førstegangstilfælde som udgangspunkt straffes med en bøde på 1.000 kr., hvis der ikke konkret er sket forstyrrelse af den offentlige ro og orden. Har overtrædelsen omvendt fundet sted under uroligheder eller optøjer, bør dette anses som en skærpende omstændighed, der som udgangspunkt fører til idømmelse af en kortere, ubetinget frihedsstraf.

De angivne strafniveauer er vejledende og kan fraviges af domstolene i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger formildende eller skærpende omstændigheder.

Hvis overtrædelsen af maskeringsforbudet har fundet sted under uroligheder eller optøjer, vil der ofte være grundlag for også at straffe for overtrædelse af en eller flere af de bestemmelser, der er omtalt under pkt. ... om forbrydelser mod den offentlige orden [bl.a. straffelovens §§ 133-134 a]. Det forudsættes herved, at overtrædelse af maskeringsforbudet straffes i sammenstød med de nævnte bestemmelser, dvs. der skal straffes efter alle de overtrådte bestemmelser.”

Når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 280 af 25. april 2001), har § 134 b været uændret siden tilblivelsen.

2.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.2.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev der foruden de nu gennemførte ændringer som følge af afskaffelse af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000) stillet forslag såvel om nedsættelse af strafmaksima som lempelse af strafminimum i § 133. Således foresloges strafferammen i § 133, stk. 1, på ”fængsel indtil 3 år eller hæfte” afløst af ”bøde eller fængsel indtil 2 år”. I sammenhæng hermed foreslog Straffelovrådet ophævelse af § 133, stk. 2, 2. pkt., der åbner mulighed for bøde for visse deltagere i opløb. Endvidere foresloges

strafmaksimum på 6 års fængsel i § 133, stk. 3, reduceret til 3 års fængsel. Der henvises til betænkningen s. 207 samt 283 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 7 og 37-38.

§ 134 foreslog Straffelovrådet gjort til et bødedelikt (sml. betænkningen s. 286 med lovudkastets § 1, nr. 39). I § 134 a foresloges alene de nu gennemførte ændringer, som var en følge af forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen (sml. betænkningen s. 285 med lovudkastets § 1, nr. 30).

Der var ikke knyttet særskilte bemærkninger til den del af rådets forslag om ændring af §§ 133 og 134, der gik videre end forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen. Disse ændringer er ikke gennemført.

2.3. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel m.v.)

2.3.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Ved denne lovændring er strafmaksimum i § 134 a skærpet fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 1 år og 6 måneder. Ændringen af straffelovens § 134 a er ledsaget af en ændring af retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 2, med sigte på at muliggøre varetægtsfængsling i retshåndhævelsesøjemed ved deltagelse i slagsmål eller anden grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted.

2.3.2. Skærpelsen af strafferammen i § 134 a har sammenhæng med erfaringer, der i de senere år er indhøstet om slagsmål og anden ordensforstyrrende optræden på offentlige steder under afholdelse af EU-topmøder mv. Herom og om behovet for strafskærpelse anføres i lovforslagets bemærkninger (sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2941):

”Politidirektøren i København har i et hørings svar af 23. november 2001 vedrørende det såkaldte anti-terrorlovforslag (L 35) bemærket, at visse overtrædelser af straffelovens § 134 a – uden at forholdet vil være direkte omfattet af de foreslåede bestemmelser i straffelovens §§ 114-114 d – erfaringsmæssigt vil kunne opleves som en alvorlig skade på navnlig et lands politiske og samfundsmæssige struktur og derved skræmme befolkningen og udgøre en trussel mod demokratiet og det internationale samkvem. På den baggrund foreslår Politidirektøren, at strafferammen i straffelovens § 134 a forhøjes. Politidirektøren i København har i den forbindelse henvist til, at f.eks. Sverige har en væsentlig højere strafferamme i tilsvarende bestemmelser i svensk lovgivning. Endvidere er der henvist til, at der for deltagelse i opløb og kast med sten mod politifolk i forbindelse med urolighederne ved EU-topmødet i Göteborg i juni 2001 blev fastsat straffe ved de

svenske domstole på henholdsvis 8 måneder og 2 år og 6 måneders fængsel, hvilket ifølge Politidirektøren efter det oplyste har haft en præventiv effekt.

...

Den 1. juli 2002 overtager Danmark formandskabet for EU frem til den 31. december 2002. I forbindelse med EU-formandskabet skal Danmark bl.a. være vært for en række internationale møder, herunder det planlagte EU-topmøde i København i december 2002.

Danske myndigheder vil naturligvis gennemføre en lang række foranstaltninger af bl.a. politimæssig karakter med henblik på at beskytte den offentlige sikkerhed mv. i forbindelse med disse møders afholdelse.

I lyset af de voldsomme uroligheder, der fandt sted bl.a. under EU-topmødet i Göteborg i juni 2001 og G8-topmødet i Genova i juli samme år, er der efter Justitsministeriets opfattelse imidlertid også behov for forud for det danske formandskab at styrke den strafretlige beskyttelse med henblik på at imødegå og bekæmpe alvorlige forbrydelser mod den offentlige ro og orden. Det foreslås derfor at forhøje strafmaksimum i straffelovens § 134 a fra de nuværende 6 måneders fængsel til fængsel i 1 år og 6 måneder.

Den foreslåede forhøjelse af strafferammen i straffelovens § 134 a fra 6 måneder til 1 år og 6 måneder indebærer samtidig, at der under nærmere angivne betingelser vil være mulighed for efter retsplejelovens § 762, stk. 1, at varetægtsfængsle personer, om hvem der er begrundet mistanke om overtrædelse af straffelovens § 134 a. Det gælder bl.a., hvor der er bestemte grunde til at antage, at vedkommende på fri fod vil fortsætte med at begå tilsvarende lovovertrædelser.”

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, er § 133 henført til kategorien ”andet angreb på person (fare) i forbindelse med ejendomsretskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 8 års fængsel. Det indebærer en skærpelse af strafmaksimum på 2 års fængsel. § 134 er placeret i kategorien ”diverse”, der udelukkende omfatter bøde, og §§ 134 a og 134 b indgår i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Denne kategorisering er for så vidt angår § 134 b i overensstemmelse med gældende ret. Kategoriseringen fører for så vidt angår § 134 til, at muligheden for at idømme fængselsstraf udgår, og for så vidt angår § 134 a, at strafmaksimum reduceres fra fængsel i 1 år og 6 måneder til 6 måneders fængsel.

2.4.2. For så vidt angår § 133, stk. 1 og 2, foreslår Straffelovrådet i lighed med 1987-betænkningen, at bøde indføjes, at strafmaksimum reduceres til 2 års fængsel, og at § 133, stk. 2, 2. pkt., som følge heraf ophæves som overflødig, sml. pkt. 2.2.1 ovenfor og § 1, nr. 27 og 28, i rådets lovudkast. Rådet henviser bl.a. til, at disse ændringer falder i tråd med de overordnede hensyn til sammenhæng i strafferammesystemet, herunder bl.a. med de beslægtede bestemmelser i §§ 260 om ulovlig tvang og 266 om trusler.

§ 133, stk. 3, angår som nævnt i pkt. 2.1.1 ovenfor strafansvaret for forbrydelser begået under et farligt opløb. Menige deltagere i opløbet straffes efter de almindelige ansvarsregler, herunder om medvirken, men strafferammen for den forbrydelse, som de kan drages til ansvar for, udvides til 6 års fængsel. For anstiftere og ledere giver bestemmelsen en særlig ansvarsregel, idet de pådrager sig strafansvar, uanset om de almindelige betingelser for at pålægge strafansvar som gerningsmænd eller medvirkende er opfyldt. Det kan give anledning til tvivl, om henvisningen til et højere strafmaksimum for den begåede forbrydelse i § 133, stk. 3, alene tager sigte på deltagere i forbrydelsen, der opfylder de sædvanlige strafbestemmelser, eller om den også gælder, når straf skal pålægges i medfør af det særlige anstifter- og lederansvar. Den første forståelse forekommer mest nærliggende, sml. Den kommenterede straffelov, s. 71.

Ved afgivelsen af 1987-betænkningen foreslog Straffelovrådet tillige en reduktion af det fastsatte strafmaksimum i § 133, stk. 3, fra 6 til 3 års fængsel. Straffelovrådet har efter en fornyet drøftelse af den særlige bestemmelse i § 133, stk. 3, fundet det rigtigst, at bestemmelsen affattes således, at såvel opløbets anstiftere og ledere som deltagerne i den begåede forbrydelse straffes efter den strafferamme, der gælder for den pågældende forbrydelse (typisk vold eller hærværk). Med dette forslag tilsigtes ingen ændring i de hidtil gældende regler for, under hvilke betingelser henholdsvis menige deltagere i opløbet og opløbets anstiftere og ledere kan pålægges ansvar, sml. § 1, nr. 29, i rådets lovudkast.

2.4.3. Der har i Straffelovrådet været udtrykt sympati for i lighed med anbefalingen i 1987-betænkningen at gøre § 134 til et bødedelikt, sml. pkt. 2.2.1 ovenfor. Det er i den forbindelse påpeget, at det efter forholdets typiske beskaffenhed ville være mere naturligt at placere bestemmelsen i færdselsloven eller politivedtægten. Det er dog også anført, at det kan give anledning til betænkelighed at ændre ved den nuværende bestemmelse, bl.a. når henses til hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens strafværdighed, herunder også i mulige grovere fremtrædelsesformer. Det er Straffelovrådets konklusion, at bestemmelsen indtil videre bør bibeholdes uændret. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når rådet foreslår strafmaksimum hævet fra 3 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 24, i rådets lovudkast og denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

2.4.4. Som det fremgår af pkt. 2.3 ovenfor, bygger § 134 a på ny lovgivning, hvor strafferammen har baggrund i særlige hensyn. Straffelovrådet har noteret sig de anførte synspunkter i lovmotiverne og har på denne baggrund ikke fundet anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når rådet foreslår strafmaksimum hævet fra fængsel i 1 år og 6 måneder til 2 års fængsel, sml. § 1, nr. 30, i rådets lovudkast og denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

2.4.5. Strafferammen overtrædelse af maskeringsforbudet (§ 134 b) er udformet med udgangspunkt i § 134 a, hvis strafferamme ved tilblivelsen af § 134 b i 2000 var fængsel indtil 6 måneder, sml. pkt. 2.1.2 ovenfor. Det er Straffelovrådets opfattelse, at strafferammen i § 134 b bl.a. under hensyn sammenhængen i strafferammesystemet fortsat må anses for passende. Denne opfattelse ændres ikke af, at strafmaksimum i § 134 a efterfølgende er skærpet. Det bemærkes herved, at forholdet til § 134 b ikke ses berørt i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002.

3. §§ 135-143 (øvrige forbrydelser mod den offentlige orden og fred)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. §§ 135-143 kriminaliserer en række andre forbrydelser mod den offentlige orden og fred. Bestemmelserne har det fællestræk, at strafferammerne enten har været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 eller hidrører fra lovændringer i 1939 (Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939) og/eller 1952 (lov nr. 225 af 7. juni 1952). Der ses herved bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Straffelovens § 135 kriminaliserer den, som ved ugrundet påkaldelse af hjælp, misbrug af faresignal eller lignende forårsager udrykning af politi, brandvæsen, ambulance, sø- eller luftredningstjenesten eller civilforsvaret. Straffen er bøde eller fængsel indtil 3 måneder.

§ 136 knytter sig til § 266 a om straf af fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder bøde for den, der offentligt fremsætter udtalelser, der tilstræber at fremkalde vold og hærværk (sml. betænkningen, kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser, afsnit 3). § 136, stk. 1, foreskriver straf af fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder bøde for den, som uden derved at have forskyldt højere straf offentligt tilskynder til forbrydelse. Den, der offentligt udtrykkeligt billiger en af de i straffelovens 12 eller 13. kapitel omhandlede forbrydelser, straffes efter § 136, stk. 2, med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder bøde.

§ 137 kriminaliserer ”mødeterror” o. lign. Stk. 1 retter sig mod den, som søger at forhindre afholdelsen af lovlig offentlig sammenkomst. Stk. 2 angår den, der ved larm eller uorden forstyrrer offentlig samling af Folketinget, Færøernes lagting, kommunale eller andre offentlige råd, gudstjeneste eller anden offentlig kirkelig handling. Stk. 2 omfatter endvidere den, som på usømmelig måde forstyrrer ligfærd. Straffen er både efter stk. 1 og 2 bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Foreligger skærpende omstændigheder er straffen fængsel indtil 2 år. Som skærpende omstændighed fremhæves, at handlingen har været forbundet med voldsom eller truende adfærd.

§ 138 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder for den, som forsætligt eller ved grov uagtsomhed bringer sig i beruset tilstand, hvis den pågældende i denne tilstand udsætter andres person eller betydeligere formueværdier for fare.

§ 139 retter sig mod krænkelse af gravfreden mv. Stk. 1 omfatter den, som krænker gravfreden eller gør sig skyldig i usømmelig behandling af lig, og stk. 2 angår den, som gør sig skyldig i usømmelig behandling af ting, der hører til en kirke og anvendes til kirkeligt brug. Straffen er i begge forgreninger af bestemmelsen bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Til § 139 knytter sig blasfemibestemmelsen i § 140, der foreskriver straf af fængsel indtil 4 måneder eller under formildende omstændigheder bøde for den, der offentligt driver spot med eller forhåner noget her i landet lovligt bestående religionssamfunds tros lærdomme eller gudsdyrkelse.

§ 141 pålægger pligt til at afværge forbrydelser, som truer statens indre og ydre sikkerhed, borgernes liv og velfærd samt betydelige samfundsværdier. Bestemmelsen retter sig ifølge stk. 1 mod den, som er vidende om, at nogen af de i §§ 98, 99, 102, 106 og 109-113 omhandlede forbrydelser mod staten eller de øverste statsmyndigheder eller en forbrydelse, der medfører fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier, tilsigtes begået, og som ikke gør, hvad der står i den pågældendes magt for at forebygge forbrydelsen eller dens følger, om fornødent ved anmeldelse til øvrigheden. Bliver forbrydelsen begået eller forsøgt, er straffen fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. § 141, stk. 2, undtager fra det strafbare område den, der undlader at foretage forebyggelseshandlinger, hvis foretagelse ville medføre fare for liv, helbred eller velfærd for den pågældende selv eller dennes nærmeste.

§ 142 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 3 måneder for den, der undlader på opfordring at yde nogen, hvem offentlig myndighed tilkommer, bistand, hvorved ulykke eller forbrydelse, der udsætter andres liv, helbred eller velfærd for fare, skal afvendes, skønt sådan bistand kunne ydes uden fare eller opofrelse af større betydning.

Endelig knytter § 143 strafansvar til den, som undlader at oplyse omstændigheder, der bestemt taler for, at en for en forbrydelse sigtet eller dømt er uskyldig, skønt det kunne ske uden at udsætte vedkommende selv eller vedkommendes nærmeste for fare for liv, helbred eller velfærd eller for forfølgning for den pågældende forbrydelse. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpene omstændigheder fængsel indtil 1 år.

Om §§ 135-143 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 74 f. (§ 135), 75 f. (§ 136), 76 f. (§ 137), 78 f. (§ 138), 80 (§ 139), 81 (§ 140), 81 ff. (§ 141), 84 (§ 142) og 84 f. (§ 143).

3.1.2. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) udvidedes straffelovens § 135 til også at omfatte udrykninger af sø- og luft-

redningstjenesten (sml. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 582). Lovændringen indvirkede ikke på bestemmelsens strafferamme og omtales derfor ikke yderligere. Om forarbejderne til § 135 kan i øvrigt henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 154 samt s. 170-71. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 130 samt s. 135, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 18 samt sp. 401. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3342 (§ 138).

I borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933 indgik som § 136 alene den til den nugældende straffelovs § 136, stk. 1, svarende bestemmelse med et strafmaksimum 2 års fængsel. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 143, stk. 1, samt s. 162-63. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, s. 133-34, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 131 A samt sp. 240-41. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3342-43 (§ 139), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5363 (§ 135). Om § 136 henvises i øvrigt til pkt. 3.2. nedenfor, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 137 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden følgende affattelse:

”§ 137. Den, som forhindrer Afholdelsen af lovlig Sammenkomst, straffes med Bøde eller Hæfte eller under skærpene Omstændigheder, særlig naar Handlingen har været forbundet med voldsom eller truende Adfærd, med Fængsel indtil 2 Aar.
Stk. 2. Med Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder straffes den, der ved Larm eller Uorden forstyrrer offentlig Samling af Rigsdagens Ting, Færøernes Lagting eller kommunale eller andre offentlige Raad.
Stk. 3. Paa samme Maade straffes den, som ved Larm eller Uorden forstyrrer Gudstjenesten eller anden offentlig kirkelig Handling, eller som paa usømmelig Maade forstyrrer Ligfærd.”

Om forarbejderne til denne affattelse af bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 156 og 158 samt s. 171-72. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 131 samt s. 135-36, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 132 og sp. 241-42, samt forsl.l. § 19 og sp. 401. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3343 (§ 140), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5363 (§ 136), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2179-80 (§ 136), Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 137), samt tillæg B, sp. 193-94 (§ 137) og 1867-68 (§ 136).

Ved lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.) tilpassedes gerningsbeskrivelsen i § 137, stk. 2, til etkammersystemets indførelse i 1953 (sml. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 1607 og 1619). Denne lovændring indvirkede ikke på strafferammerne i § 137 og omtales derfor ikke yderligere. Om § 137 henvises i øvrigt til

pkt. 3.2 nedenfor, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 138 følgende ordlyd:

”§ 138. Den, som forsætlig eller ved grov Uagtsomhed bringer sig i beruset Tilstand, straffes med Bøde eller Hæfte, hvis han i denne Tilstand udsætter andres Person eller betydeligere Formueværdier for Fare. Under skærpende Omstændigheder, navnlig naar betydelig Skade er sket, samt i Gentagelsestilfælde kan Straffen stige til Fængsel i 6 Maaneder.

Stk. 2. Med Hæfte eller med Fængsel indtil 4 Maaneder straffes den, der overtræder et i Medfør af § 72, Stk. 1, givet Paalæg.

Stk. 3. Med Bøde straffes den, der overtræder et i Medfør af § 72, Stk. 2, givet Paalæg.”

Om forarbejderne til denne formulering af bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 163 og 164 samt s. 174-76. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 132 samt s. 136, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 133 og sp. 242-43. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3343 (§ 141).

Ved lov nr. 320 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af lov om rettens pleje (Strafferetlige særforanstaltninger) bortfaldt § 138, stk. 2 og 3, som led i ophævelse af reglerne om afholdspålæg og udskækningsforbud i borgerlig straffelovs § 72 (sml. Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 2807 med henvisning til Straffelovrådets betænkning nr. 667/1972 om de strafferetlige særforanstaltninger). § 138 har i øvrigt været uændret, når bortses fra de ændringer, som skete ved afskaffelsen af hæftestraffen, dvs. ophævelse af § 138, 2. pkt., og ændring af bestemmelsens hoved- og sidestrafferamme til én strafferamme med bøde eller fængsel indtil det hidtil fastsatte maksimum (lov nr. 433 af 31. maj 2000). Herved bemærkes, at det fortsat må antages at være en strafskærpende omstændighed, hvis der er sket betydelig skade eller foreligger gentagelsestilfælde (sml. Den kommenterede straffelov s. 79).

§§ 139 og 140 har, når bortses fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000) og for så vidt angår § 140 en ændring af reglerne om påtalekompetencen (lov nr. 385 af 20. maj 1992), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om § 139 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 160 og 161 samt s. 173-74. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 134 samt s. 134 og 136-37, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 134 og sp. 243-44. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3343-44 (§ 142), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2179-80 (§ 138), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 139).

Med hensyn til § 140 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 159 samt s.

173. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 133 samt s. 136, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 134 A og sp. 244-45. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3344 (Straffelovskommissionens forslag udeladt i lovforslaget), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5363 (§ 139), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2179-82 (§ 139), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 1867-68 (nr.55).

Ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939 ændredes paragrafhenvvisningerne i § 141. Ændringerne var af redaktionel karakter (sml. Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7204). Når bortses herfra og fra de ændringer, som fulgte af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har §§ 141-143 også været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933.

Om § 141 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 149 samt s. 165-67. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 135 samt s. 137-38, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 135 og sp. 245-47. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3344-45 (§ 143).

For så vidt angår § 142 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 150, stk. 1 samt s. 168. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 9, nr. 2, samt s. 18-19, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 11 og sp. 397-98. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3345 (§ 144).

Med hensyn til § 143 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 200 samt s. 197. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 136 samt s. 138, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 136 og sp. 247. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3345 (§ 145), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5363-64 (§ 142).

3.2. Tidligere ændringer af §§ 136 og 137

3.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

3.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 indføjedes stk. 2 i § 136. Til bestemmelsen knyttedes en strafferamme på hæfte eller fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder bøde. I bemærkningerne henvistes til, at ”det i særlig Grad maa anses for uheldigt, at nogen ustraffet offentlig skal kunne give det sin Tilslutning, at der bliver begaaet Forbrydelser mod Statens Selvstændighed og Sikkerhed eller mod Statsforfatningen og de øverste Statsmyndigheder”, og det foresloges herefter, at ”en offentlig Billi-

gelse af Forbrydelser af denne Art skal kunne rammes af samme Straf som den, der nu er fastsat i § 136 for Tilskyndelse til Forbrydelse” [som på daværende tidspunkt var hæfte eller fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder bøde] (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3747-48 og 3774).

3.2.1.2. Ved samme lov fik § 137, når bortses fra de ovennævnte lovændringer i 1975 og 2000 (sml. pkt. 3.1.2 ovenfor), sin nuværende affattelse. Om de gennemførte ændringer, herunder skærpelsen af strafferammen for de af den daværende bestemmelses stk. 2 og 3 omfattede forhold, anførtes i lovforslagets bemærkninger (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3774, jf. 3747-48):

”Da det maa anses for uheldigt, at Straffen i § 137, Stk. 2 og 3, selv under skærpende Omstændigheder ikke kan overstige Hæfte i 3 Maaneder, foreslaar man, at den i Stk. 1 fastsatte Strafferamme, hvorefter Straffen under skærpende Omstændigheder, særlig naar Handlingen har været forbundet med voldsom eller truende Adfærd, kan stige til Fængsel indtil 2 Aar, ogsaa kommer til Anvendelse i de øvrige i Paragraffen omhandlede Tilfælde. Af redaktionelle Grunde har man endvidere sammenarbejdet Stk. 2 og 3 i eet Stykke. Endelig foreslaar man i Stk. 1, at Fuldbyrdselsmomentet rykkes frem, saaledes at Forsøg paa at forhindre en lovlig offentlig Forsamling straffes som fuldbyrdet Forbrydelse.”

3.2.2. Lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939

3.2.2.1. Ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov af 15. april 1930, jfr. lovbekendtgørelse nr. 215 af 24. juni 1939 skærpedes strafmaksimum i § 136, stk. 1, fra 2 til 4 års fængsel og i § 136, stk. 2, fra 1 til 2 års fængsel. Skærpelserne byggede på en indstilling i betænkning af 31. marts 1949 fra Udvalget til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelov, navnlig kapitlerne 12 og 13 (§ 136), hvor forslaget motiveredes således (s. 48, jf. 31):

”Efter de ændringer, der er foreslået med hensyn til forskellige af strafferammerne i kapitlerne 12 og 13, findes det påkrævet at skærpe maksimumstraffene i nærværende paragrafs to stykker.”

Der henvises i øvrigt til Rigsdagstidende 1949-50, tillæg A, sp. 7189-90 og 7204. De nævnte skærpelser af forskellige strafferammer i straffelovens kapitel 12 og 13 er omtalt i denne betæknings kapitel 14 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, afsnit 3.

3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet som led i afskaffelsen af hæftestraffen det hidtil gældende strafmaksimum på 3 måneders hæfte i §§ 135 og 142 afløst af et strafmaksimum på 4 måneders fængsel (sml. betænkningen s. 286 med lovudkastets § 1, nr. 40). Ved den ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 gennemførte afskaffelse af hæftestraffen ændredes alene ordet ”hæfte” til ”fængsel”, så strafferammen fremover blev fængsel i indtil det for hæfte hidtil fastsatte maksimum.

3.3.2. I § 136 blev – foruden de nu gennemførte ændringer som følge af afskaffelse af hæftestraffen – stillet forslag om lempelse og forenkling af strafferammerne, idet ”hæfte eller med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder bøde” i stk. 1 foresloges ændret til ”bøde eller fængsel indtil 2 år” og ”hæfte eller med fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde” i stk. 2 til ”bøde eller fængsel indtil 1 år”. En tilsvarende – ligeledes ikke gennemført – forenkling og lempelse foresloges i § 141, stk. 1, ved ændring af ”hæfte eller fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år”. Forslagene var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 41, 42 og 45).

3.3.3. Med hensyn til §§ 137, 139 og 143 blev der alene stillet forslag om de nu gennemførte ændringer som følge af afskaffelsen af hæftestraffen.

3.3.4. I § 138 foreslog Straffelovrådet hoved- og sidestrafferammen ændret til én strafferamme med bøde eller fængsel indtil det hidtil fastsatte maksimum på 6 måneder (sml. betænkningen, s. 207 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 43). Dette forslag er gennemført som led i afskaffelsen af hæftestraffen (sml. pkt. 3.1.2 ovenfor).

3.3.5. Foruden de nu gennemførte ændringer som følge af afskaffelse af hæftestraffen foresloges § 140 gjort til et bødedelikt. Forslaget var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen, s. 207 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 44).

3.4. Straffelovrådets overvejelser

3.4.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er §§ 135 og 140 med placering i kategorien ”diverse” gjort til bødedelikter. Den hidtidige mulighed for at idømme fængselsstraf i henholdsvis 3 og 4 måneder udgår således.

§§ 136 og 137 indgår begge i kategorier svarende til gældende ret. § 136 er således henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel og § 137 til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel.

§ 138 er sammen med § 143 nævnt i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.”, der har et strafmaksimum på 1 års fængsel. Det svarer for så vidt angår § 143 til gældende ret, men medfører for § 138 en skærpelse af strafmaksimum fra 6 måneders til 1 års fængsel.

Endelig er §§ 139 og 142 placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, hvilket for § 139 svarer til gældende ret. For § 142 er det ensbetydende med en skærpelse af strafmaksimum fra 3 til 6 måneders fængsel.

3.4.2. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, herunder navnlig om §§ 136 og 141, som fremkom ved afgivelsen af 1987-betænkningen. Det er imidlertid efter en fornyet gennemgang af §§ 135-143 Straffelovrådets opfattelse, at strafferammerne bortset fra §§ 138 og 141 som udgangspunkt fortsat må anses for passende, når henses til hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når strafpositionen 3 måneder i §§ 135 og 142 og 4 måneder i § 140 foreslås hævet til 6 måneder, sml. rådets lovudkast § 1, nr. 24 og 34, og denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Rådet finder på linje med opfattelsen i 1987-betænkningen, at strafferammerne i §§ 136 og 141, stk. 1, kan forenkles ved at lade ”formildende omstændigheder” udgå, sml. pkt. 3.3.2 ovenfor (”bøde eller fængsel indtil ...”). Der er tillige enighed om, at strafferammen i § 140 kan forenkles på samme måde, og at strafferammerne i §§ 137 og 143 kan forenkles tilsvarende for så vidt angår ”skærpelse omstændigheder”, så strafferammen i § 137, stk. 1, ændres til ”bøde eller fængsel indtil 2 år” og i § 143 til ”bøde eller fængsel indtil 1 år”. Der henvises til § 1, nr. 19, 31, 32, 34 og 35, samt for så vidt angår § 143 lovudkastets § 1, nr. 27 og 44.

Rådet bemærker i øvrigt, at §§ 136, 139, stk. 2, og 140 kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelserne, herunder deres sammenhæng med andre bestemmelser, bl.a. straffelovens § 266 b. § 143 hører efter gerningsbeskrivelsen naturligt hjemme i straffelovens kapitel 17 i forlængelse af § 164 om falsk anklage mv. og foreslås som følge heraf placeret efter § 164 som ny § 164 a, sml. lovudkastets § 1, nr. 27 og 44.

Straffelovrådet finder det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet rigtigst, at strafmaksimum i §§ 138 og 141, stk. 1, hæves fra henholdsvis 6 måneders og 3 års fængsel til 1 og 4 års fængsel. Rådet fremhæver i den forbindelse, at det for så vidt angår § 138 vil skabe større parallelitet til færdselsloven og for så vidt angår § 141, stk. 1, større indbyrdes sammenhæng med de beslægtede bestemmelser i straffelovens §§ 185 og 253, der under hensyn til forholdenes beskaffenhed bør have et strafmaksimum på 2 års fængsel (dissens for 4 år), sml. bl.a. denne betæknings

kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Se endvidere § 1, nr. 33 og 35, i rådets lovudkast.

Kapitel 17
Forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv.
(straffelovens §§ 144-152 f og §§ 154-157)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 16 (§§ 144-157) indeholder bestemmelser om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv. Det er ved straffelovens tilblivelse forudsat, at bestemmelserne i kapitel 16 alene omfatter dansk offentlig tjeneste og danske offentlige hverv. Personer knyttet til udenlandsk offentlig tjeneste mv. omfattes kun, såfremt de ved særskilt lov er inddraget under de særlige pligter, som følger af de pågældende bestemmelser, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 89 f.

§§ 152-152 e i straffelovens kapitel 16 er ved lov nr. 415 af 10. juni 1997 om gennemførelse af Europakonventionen gjort anvendelige på personer, som har tavshedspligt efter konventionens artikel 32, stk. 2. Kapitel 16 omfatter polititjenestemænd fra et andet Schengenmedlemsland mv. under udførelse af opgaver i Danmark efter Schengenkonventionens artiklerne 40 og 41, sml. lov nr. 418 af 10. juni 1997 om Danmarks tiltrædelse af Schengenkonventionen § 3, stk. 2. Det samme gælder for svenske polititjenestemænd under udførelse af opgaver her i landet i medfør af artiklerne 6-8 i Aftale af 6. oktober 1999 mellem Kongeriget Danmarks regering og Kongeriget Sveriges regering om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen, sml. lov nr. 318 af 9. maj 2000 om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen § 5. Lov nr. 482 af 7. juni 2001 om Danmarks tiltrædelse af konventionen om gensidig bistand og samarbejde mellem toldmyndighederne (Napoli II-konventionen) § 2, stk. 2, bestemmer, at straffelovens kapitel 16 finder anvendelse på toldembedsmænd fra andre EU-lande under udførelse af opgaver i Danmark efter konventionens bestemmelser.

Lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold) § 3, stk. 1, udvider kapitel 16 til også at omfatte forhold begået af embedsmænd fra en anden stat under udførelse af opgaver i Danmark efter artiklerne 12 og 13 i konvention af 29. maj 2000 om gensidig retshjælp i straffesager mellem Den Europæiske Unions medlemsstater samt tilsvarende bestemmelser i andre EU-retsakter eller efter artiklerne 18 og 20 i 2. tillægsprotokol af 8. november 2001 til den europæiske konvention af 20. april 1959 om gensidig retshjælp i straffesager. Sml. endelig straffelovens § 144 om modtagelse af bestikkelse (passiv bestikkelse), der ved lov nr. 228 af 4. april 2000 er udvidet til også at omfatte dansk, udenlandsk og international offentlig tjeneste eller hverv.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i de bestemmelser, der indgår i straffelovens kapitel 16. Det gælder dog ikke § 153, der fastsætter skærpet straf for at bryde eller unddrage nogen et brev, telegram eller anden lukket meddelelse, når et sådant forhold er begået af nogen med ansættelse ved post-, jernbane- og telegrafvæsenet, eller når den pågældende medvirker til, at en udenforstående gør det. Denne bestemmelse er på grund af sin nære tilknytning til den almindelige bestemmelse om beskyttelse af brevhemmeligheden mv. i straffelovens § 263 behandlet i denne betænkningens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser (pkt. 2.4.7).

I *afsnit 2* nedenfor redegøres for § 144 om modtagelse af bestikkelse (passiv bestikkelse) og den hermed beslægtede bestemmelse i § 145 om modtagelse mv. af ydelser for privat vindings skyld. § 144 har sit modstykke i straffelovens § 122 om ydelse af bestikkelse (aktiv bestikkelse), der er placeret i straffelovens kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv., sml. betænkningens kapitel 15, afsnit 3.

I *afsnit 3* gennemgås §§ 146-151, der navnlig retter sig mod personer med domsmyndighed og offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold, der vedrører private, samt pligt til håndhævelse af statens straffemyndighed.

I *afsnit 4* omtales bestemmelserne i §§ 152-152 f om tavshedspligt mv., og i *afsnit 5* nævnes de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 16 (§§ 154-157). Fælles for de sidstnævnte bestemmelser og bestemmelserne i §§ 145-151 er, at de, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelse af hæftestrafen, har været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933.

I samtlige afsnit indgår foruden en beskrivelse af gældende ret mv. en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i de berørte bestemmelser dels i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, dels som led i rådets revision af strafferammesystemet. Ved gennemgangen af Straffelovrådets overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 skal det haves for øje, at rådet i det væsentlige henholdt sig til de forslag, der fremgår af rådets lovudkast. Rådet knyttede følgende generelle bemærkninger til bestemmelserne i kapitel 16 (sml. betænkningen s. 207-08):

”Endelig skal nævnes kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv, §§ 144-157. Også for disse bestemmelsers vedkommende er antallet af straffesager om overtrædelser meget ringe. Der foreligger nogle domme bl.a. om modtagelse af bestikkelse (§ 144), krænkelse af tavshedspligt (§ 152), tilegnelse af postforsendelser o.lign. (§ 153) og forsømmelse eller skødesløshed i tjenesten (§ 157). Desuden er der en del eksempler på, at § 154 om strafforhøjelse er citeret i sager om underslæb, mandatsvig m.v. begået af personer i offentlig tjeneste eller hverv. I årene 1979-82 var der 19 domme til højere straf end bøde efter 4 bestemmelser i kapitel 16, herunder 13 domme efter § 153.”

Endvidere er i betænkningens afsnit om revision af fængselsrammer bl.a. anført, at ”... [I]angt de fleste af straffelovrådets forslag om nedsættelse af strafmaksima skyldes et ønske om at tilpasse strafferammerne til det gældende udmålingsniveau” (sml. s. 97).

1.3. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen påpeget, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne, herunder også for dette kapitels vedkommende, til strafferammerne. De synspunkter om strafferammerne for forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 144 og 145 (passiv bestikkelse og modtagelse mv. af ydelser for privat vindings skyld)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens § 144 retter sig mod modtagelse af bestikkelse (passiv bestikkelse). Om ydelse af bestikkelse (aktiv bestikkelse) henvises til straffelovens kapitel 14 om forbrydelser mod den offentlige myndighed mv. § 122, der foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 3 år, sml. betænkningens kapitel 15, afsnit 3.

Efter § 144 straffes den, der i udøvelse af dansk, udenlandsk eller international offentlig tjeneste eller hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige en gave eller anden fordel. Straffen er fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder bøde.

§ 145 kriminaliserer modtagelse mv. af ydelser for privat vindings skyld. Efter bestemmelsens 1. pkt. straffes den, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, med fængsel indtil 6 år, når den pågældende for privat vindings skyld kræver eller modtager kendelse for tjenestehandling, skat eller afgift, der ikke skyldes. Beholder den pågældende for privat vindings skyld sådan i god tro oppebåren ydelse efter at være blevet opmærksom på fejlen, er straffen efter 2. pkt. fængsel indtil 2 år.

Om de nævnte bestemmelser kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 86 ff. (§§ 144 og 145), 90 ff. (§ 144) og 92 f. (§ 145).

2.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 144 et snævrere anvendelsesområde. Bl.a. var bestemmelsen i lighed med de øvrige i 16. kapitel indskrænket til at omfatte dansk offentlig tjeneste eller hverv. § 144 havde følgende ordlyd:

”§ 144. Naar nogen i Udøvelse af offentlig Tjeneste eller Hverv uberettiget modtager, fordrer eller lader sig tilsige Gave eller anden Fordel, straffes han med Hæfte eller med Fængsel indtil 6 Aar, under formildende Omstændigheder med Bøde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 166 samt s. 178-79. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 139 samt s. 142, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 137 samt sp. 249-51. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3346 (§ 146) og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 193-94 (§ 143). Om § 122 henvises i øvrigt til pkt. 2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 280 af 25. april 2001).

§ 145 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 167 samt s. 179-80. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 140 samt s. 142, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 138 samt sp. 251-52. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3346-47 (§ 147), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5364 (§ 144).

2.2. Tidligere ændringer af § 144

2.2.1. Lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.)

2.2.1.1. Ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.) blev § 144 udvidet til at omfatte udenlandske offentligt ansatte mv. Formålet med udvidelsen var at åbne mulighed for, at man i Danmark kunne anvende en række retsakter, hvis tilblivelse var en følge af stigende international bevågenhed om bestikkelse. Det drejede sig for så vidt angår passiv bestikkelse om følgende retsakter: (1) første protokol af 27. september 1996 til konventionen om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers interesser, (2) konventionen af 26. maj 1997 om bekæmpelse af bestikkelse, som involverer tjenestemænd ved De Europæiske Fællesskaber eller i Den Europæiske Unions medlemsstater (EU-bestikkelseskonventionen) og (3) Europarådets strafferetskonvention af 27. januar 1999 om korrupsion (Europarådets korrupsionskonvention). Se Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 216 ff.

2.2.1.2. Samtlige retsakter indeholdt bestemmelser om sanktioner, der i forhold til fysiske personer pålagde at sikre mulighed for at idømme frihedsstraf, der kan medføre udlevering, sml. (1) første protokol artikel 5, stk. 1, (2) EU-bestikkelseskonventionen artikel 5, stk. 1, og (3) Europarådets korrupsionskonvention artikel 19, stk. 1. Kriminalitetskravet ved udlevering af personer uden dansk statsborgerskab fra Danmark til en medlemsstat i Den Europæiske Union var fængsel i mindst 6 måneder og ved udlevering til andre stater fængsel i mere end 1 år, sml. udleveringslovens § 3, stk.

1, som affattet ved lov nr. 417 af 10. juni 1997 (Gennemførelse af EU-udleveringskonventionen) og Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 228. Eftersom strafmaksimum i straffelovens § 144 allerede åbnede mulighed for udlevering, nødvendiggjorde de ovennævnte sanktioneringspligter ikke ændringer i bestemmelsen (sml. Folketingstidende, anf. st. s. 250). Kriminalitetskravet ved udlevering af personer uden dansk statsborgerskab til andre stater end medlemsstater i Den Europæiske Union er efterfølgende lempet, så kravet nu er fængsel i mindst 1 år, sml. lov om udlevering af lovovertrædere, jf. lovbekendtgørelse nr. 110 af 11. februar 1998, som ændret senest ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 § 2 a.

2.3 Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet foruden de nu (lov nr. 280 af 25. april 2001) gennemførte ændringer som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen strafmaksimum i § 144 nedsat fra 6 til 4 års fængsel. Forslaget var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207-08 og 285 med lovudkastets § 1, nr. 31).

2.3.2. For så vidt angår § 145 var der enighed om at foreslå bestemmelsens to strafmaksima nedsat fra henholdsvis 6 og 2 års fængsel til 4 og 1 års fængsel. Til disse forslag var heller ikke knyttet særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207-08 og 285-86 med lovudkastets § 1, nr. 31 og 35).

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. Straffelovrådet har i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, opstillet en oversigt baseret på det angrebne retsgode. Heri er §§ 144 og 145 i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel.

2.4.2. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 1.2 og 2.3 ovenfor. Rådet er opmærksomt på, at hensynet til tilpasning til det aktuelle strafudmålingsniveau i og for sig fortsat kunne tale for at følge anbefalingen i 1987-betænkningen. Der har imidlertid gennem de senere år navnlig i international sammenhæng været tiltagende bevågenhed om bekæmpelse af bestikkelse. Hertil kommer, at Folketinget så sent som i 2000 havde lejlighed til at debattere strafferammen i § 144 som led i behandlingen af række udvidelser af bestemmelsens gerningsindhold, sml. pkt. 2.2.1 ovenfor. Straffelovrådet har på den anførte baggrund afstået fra at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 144 og den hermed beslægtede bestemmelse i § 145. Rådet har dog fundet det ubetænkeligt af hensyn til paralleliteten med de af § 144 omfattede forhold at foreslå bøde indføjet i § 145. Rådet foreslår også en teknisk begrundet forenkling af §

144, hvorved strafferammen ændres til ”bøde eller fængsel indtil 6 år”, sml. § 1, nr. 20 og 36, i rådets lovudkast og denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

3. §§ 146-151 (misbrug af domsmyndighed mv.)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Straffelovens § 146 kriminaliserer den, der har domsmyndighed, og den, som har offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold, der vedrører private, når den pågældende begår uretfærdighed ved sagens afgørelse eller behandling. Straffen er efter stk. 1 fængsel indtil 6 år. Har handlingen medført velfærds fortabelse for nogen, eller har dette været tilsigtet, er straffen efter stk. 2 fængsel fra 3 til 16 år. § 146, stk. 2, indgår med denne strafferamme blandt de få tilbageværende bestemmelser i straffelovens særlige del med et forhøjet strafminimum (sml. betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 2.1).

§ 147 retter sig mod personer, som ved håndhævelsen af statens straffemyndighed anvender ulovlige midler for at opnå tilståelse eller forklaring eller foretager en lovstridig anholdelse, fængsling, ransagning eller beslaglæggelse. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år.

Til §§ 146 og 147 føjes i § 148 en bestemmelse, der sigter både mod personer med domsmyndighed eller anden offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold og personer med den opgave at håndhæve statens straffemyndighed. Undlader en sådan person forsætligt eller ved grov uagtsomhed at iagttage den lovbestemte fremgangsmåde med hensyn til sagens eller enkelte retshandlingers behandling eller med hensyn til anholdelse, fængsling, ransagning, beslaglæggelse eller lignende forholdsregler, straffes den pågældende med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Om §§ 146-148 kan henvises til den kommenterede straffelov s. 86 ff. (§§ 146-148), 93 f. (§ 146), 94 f. (§ 147) og 95 (§ 148).

§ 149 værner hensynet til strafforfølgningen og straffuldbyrnelsen. Bestemmelsen retter sig mod den, som har til opgave at bevogte en fange eller sørge for fuldbyrdelse af dom i en straffesag. Strafansvaret knyttes til, at en sådan person lader en sigtet undvige, hindrer dommens fuldbyrdelse eller bevirker, at dommen fuldbyrdes på mildere måde end foreskrevet. Straffen herfor er fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. Om denne bestemmelse kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 86 ff. og 96 f.

§ 150 supplerer straffelovens § 260 om ulovlig tvang, der har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 2 år, ved at foreskrive straf af fængsel indtil 3 år for den, der i offentlig tjeneste eller hverv misbruger sin stilling til at tvinge nogen til at gøre, tåle eller undlade noget.

Endelig indeholder § 151 en af de få endnu gældende strafforhøjelsesregler i straffelovens særlige del. Bestemmelsen indebærer, at den for vedkommende handling foreskrevne straf forhøjes med indtil det halve for den, som tilskynder eller medvirker til, at nogen, som er underordnet den pågældende i offentlig tjeneste, forbryder sig i tjenesten. Bestemmelsen finder anvendelse uden hensyn til, om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri.

Om §§ 150 og 151 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 86 ff. (§§ 150 og 151), 97 (§ 150) og 98 (§ 151).

3.1.2. §§ 146 og 151 har været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Det samme gælder, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), §§ 147-150.

Om forarbejderne til § 146 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 178 samt s. 183-84. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 141 samt s. 142, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 139 samt sp. 252-53. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347 (§ 148), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5364 (§ 145), og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2305-06 (§ 145).

For så vidt angår § 147 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 181 og 182 samt s. 184-85. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 142 samt s. 142, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 140 samt sp. 253. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347 (§ 149).

Med hensyn til § 148 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 179 og 183 samt s. 184-85. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 23 samt s. 24, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 22 samt sp. 402. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347 (§ 150).

§ 149 er behandlet i Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 187 samt s. 186. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 143 samt s. 142-43, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 141 samt sp. 253-54. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347 (§ 151).

Endelig kan om §§ 150 og 151 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, henholdsvis § 172 og § 176 samt s. 182 og 183. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af

1917, henholdsvis § 144 og § 145 samt s. 143, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, henholdsvis § 142 og § 143 samt sp. 254. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347 (henholdsvis § 152 og § 153).

3.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.2.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet strafmaksimum i § 146, stk. 1 og 2, nedsat fra henholdsvis 6 og 16 års fængsel til 4 og 8 års fængsel. I rådets forslag indgik også en afskaffelse af det forhøjede minimum i § 146, stk. 2, på 3 års fængsel. Der var ikke knyttet særskilte bemærkninger til nedsættelsen af strafmaksima (sml. betænkningen s. 207-08 og 285-86 med lovudkastets § 1, nr. 31 og 46). Forslaget om afskaffelse af det forhøjede strafminimum skal ses i lyset af rådets almindelige opfattelse med hensyn til anvendelse af forhøjede minima i strafferammesystemet, sml. betænkningen s. 71 ff. Strafferammerne i § 146 rejste ikke spørgsmål i forhold til forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen.

3.2.2. I § 149 foresloges strafmaksimum nedsat fra 3 til 2 års fængsel. Forslaget var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger (sml. betænkningen s. 207-08 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 47). Alene ændringerne som følge af hæftestrafpenes afskaffelse er gennemført (sml. lov nr. 433 af 31. maj 2000).

3.2.3. I §§ 147-148 og 150 foresloges alene de nu (lov nr. 433 af 31. maj 2000) gennemførte ændringer som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen. Der var ikke forslag om ændring af § 151.

3.3. Straffelovrådets overvejelser

3.3.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er § 146 placeret i kategorien ”mindre grove stats- og krigsforbrydelser” med et strafmaksimum på 16 års fængsel, hvilket svarer til gældende ret. §§ 147 og 150 er henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det indebærer for begge bestemmelser, at strafmaksimum skærpes med 1 års fængsel. § 148 indgår i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det er ensbetydende med et skærpet strafmaksimum på 2 måneders fængsel. § 149 er rubriceret i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.”, der har 2 års fængsel som strafmaksimum. Med denne rubricering reduceres bestemmelsens strafmaksimum således med 1 års fængsel.

3.3.2. Straffelovrådet har noteret sig, at man ved afgivelsen af 1987-betænkningen foreslog strafmaksima i §§ 146 og 149 reduceret fra henholdsvis 6 og 16 års fængsel (§ 146) og 3 års fængsel (§ 149) til henholdsvis 4 og 8 års fængsel (§ 146) og 2 års fængsel (§ 149), sml. pkt. 3.2 ovenfor. Rådet er opmærksomt på, at hensynet til tilpasning til det aktuelle strafudmålingsniveau i og for sig fortsat kunne tale for at følge anbefalingen i 1987-betænkningen. Rådet er imidlertid efter en forny-

et gennemgang tilbøjelig til at blive stående ved de nuværende strafmaksima i § 146, der bedst muligt tilgodeser hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, herunder også hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens strafværdighed. For så vidt § 149 finder rådet det endvidere efter forholdets alvorlige beskaffenhed rigtigst, at strafmaksimum skærpes fra 3 til 4 års fængsel. Rådet foreslår i den forbindelse en teknisk begrundet forenkling af strafferammen i § 149, hvorved den ændres til ”bøde eller fængsel indtil ...”, sml. § 1, nr. 35, i rådets lovudkast. Rådet har fortsat den opfattelse, at det forhøjede minimum i § 146, stk. 2, bør ophæves, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.2.4. Rådet foreslår, at bestemmelsen i dette øjemed affattes som anført i § 1, nr. 37, i rådets lovudkast.

Rådet har efter fornyet gennemgang af strafferammerne i §§ 147 og 150 den opfattelse, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet vil være rigtigst, at strafmaksimum i disse bestemmelser ændres fra 3 til 4 års fængsel. Rådet foreslår i den forbindelse en teknisk begrundet forenkling af strafferammen i § 147, hvorved den i lighed med § 149 ændres til ”bøde eller fængsel indtil ...”, sml. § 1, nr. 38, i rådets lovudkast. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er strafpositionen 4 måneder af tekniske grunde udeladt, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Rådet foreslår som følge heraf, at strafmaksimum i § 148 skærpes fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

§ 151 indeholder som nævnt i pkt. 3.1.1 ovenfor en af de få endnu gældende strafforhøjelsesregler i straffelovens særlige del. § 151 bør af lovtekniske grunde opretholdes, idet bestemmelsen opstiller en særlig regel om medvirken for overordnede, der træder i stedet for den almindelige medvirkensregel i straffelovens § 23. Rådet foreslår imidlertid, at bestemmelsen ændres, så strafferammen for de af § 151 omfattede forhold kommer til at følge strafferammen for den forbrydelse, som tilskyndelsen mv. angår, sml. § 1, nr. 39, i rådets lovudkast. Det forudsættes, at tilskyndelse mv. som omhandlet i § 151 som hidtil skal kunne anses som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme.

4. §§ 152-152 e (tavshedspligt)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. I det følgende behandles strafferammerne i bestemmelserne om tavshedspligt, dvs. straffelovens §§ 152-152 d. Ved gennemgangen skal det have for øje, at § 152 e fra disse bestemmelsers anvendelsesområde undtager tilfælde, hvor den berørte person (1) er forpligtet til at videregive oplysningen, eller (2) handler i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv.

Endvidere skal bestemmelserne sammenholdes med § 152 f, der indeholder en særlig påtaleregulering om overtrædelser af §§ 152-152 d, hvorved alene private interesser er krænket. Bestemmelsen foreskriver, at sådanne overtrædelser som udgangspunkt er undergivet privat påtale (stk. 1), men efter anmodning fra den forurettede kan påtales offentligt (stk. 2).

Om §§ 152 e og 152 f kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 108 f. (§ 152 e) og 109 f. (§ 152 f). Bestemmelserne indvirker ikke på strafferammerne i §§ 152-152 d og omtales derfor ikke yderligere.

4.1.2. § 152 retter sig mod den, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, og som uberettiget videregiver eller udnytter fortrolige oplysninger, hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab. En oplysning er ifølge § 152, stk. 3, fortrolig, når den ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

§ 152 a udvider personkredsen i § 152 til også at omfatte den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med en offentlig myndighed, og den, som virker eller har virket ved telefonanlæg, der er anerkendt af det offentlige.

§ 152 b, stk. 1, retter sig mod den, som udøver eller har udøvet en virksomhed eller et erhverv i medfør af offentlig beskikkelse eller anerkendelse, og som uberettiget videregiver eller udnytter oplysninger, som er fortrolige af hensyn til private interesser, og hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab. § 152 b, stk. 2, retter sig mod den, som virker eller har virket som ansat ved De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor, eller som arbejder eller har arbejdet i kontorets lokaler, og som uberettiget videregiver eller udnytter fortrolige statistiske oplysninger, hvortil den pågældende i den forbindelse har fået kendskab.

§ 152 c udvider personkredsen i §§ 152, 152 a og 152 b til også at omfatte de pågældende personers medhjælpere.

Straffen for videregivelse eller udnyttelse i det beskrevne omfang er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, hvis forholdet er begået med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller der i øvrigt foreligger særlig skærpende omstændigheder, jf. § 152, stk. 1 og 2, og §§ 152 a, 152 b og 152 c, jf. § 152, stk. 1 og 2.

§ 152 d, stk. 1, retter sig mod den, som uden at have medvirket til en overtrædelse af §§ 152-152 c uberettiget skaffer sig eller udnytter oplysninger, der er fremkommet ved en sådan overtrædelse. § 152 d, stk. 2, retter sig mod den, der uden at have medvirket til gerningen uberettiget videregiver oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, jf. forvaltningslovens § 28, stk. 1, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 152-152 c. Hertil føjes i § 152 d, stk. 3, en bestemmelse om

den, som uden at have medvirket til gerningen uberettiget videregiver oplysninger, der er fortrolige af hensyn til statens sikkerhed eller rigets forsvar.

Straffen for udnyttelse og videregivelse mv. i det fastsatte omfang er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, hvis forholdet er begået med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller der i øvrigt foreligger særlig skærpende omstændigheder, jf. § 152 d sammenholdt med § 152, stk. 1 og 2.

Om §§ 152-152 d kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 98 ff. (§ 152), 103 f. (§ 152 a), 104 ff. (§ 152 b), 106 (§ 152 c) og 106 ff. (§ 152 d).

4.1.3. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 indgik alene nedennævnte bestemmelser om brud på tavshedspligt. § 152 var (som nu) placeret i 16. kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv. § 263, stk. 2, indgik blandt bestemmelserne i 27. kapitel om freds- og ærekrænkelser:

”§ 152. Røber nogen, som virker i offentlig Tjeneste eller Hverv, hvad han i Tjenestens eller Hvervets Medfør har erfaret som Hemmelighed, eller hvad der ved Lov eller anden gyldig Bestemmelse er betegnet som saadan, straffes han med Bøde, Hæfte eller under skærpende Omstændigheder med Fængsel indtil 1 Aar. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget Vinding, eller benytter han i øvrigt saadan Kundskab i det angivne Øjemed, kan Straffen stige til Fængsel i 3 Aar.

Stk. 2. Efter ovennævnte Regler straffes ogsaa den, som efter at være frattraadt Stillingen paa nogen af de angivne Maader forser sig med Hensyn til Tjenestehemmeligheder, som han i Stillingen har erfaret.

Stk. 3. De ovenstaaende Bestemmelser finder tilsvarende Anvendelse paa den, som virker ved Telegraf- eller Telefonanlæg, der er anerkendt af det offentlige.

...

§ 263. ...

Stk. 2. Paa samme Maade [dvs. med ”Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder”] straffes Personer, som virker eller har virket i offentlig Tjeneste eller Hverv, eller som i Medfør af offentlig Beskikkelse eller Anerkendelse udøver eller har udøvet et Erhverv, saavel som saadanne Personers Medhjælpere, naar de røber Privatlivet tilhørende Hemmeligheder, der er kommet til deres Kundskab ved Udøvelsen af deres Virksomhed, medmindre de har været forpligtede til at udtale sig eller har handlet i berettiget Varetagelse af almen Interesse eller af eget eller andres Tarv.”

Om forarbejderne til disse bestemmelser kan for så vidt angår § 152 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 170 og 171 samt s. 181-82. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 146 samt s. 143, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 144 samt sp. 254-56. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3347-48 (§ 154), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5365 (§ 151).

Med hensyn til § 263, stk. 2, kan henvises til Torps betænkning af 1917, § 236, stk. 2, samt s. 224 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 238 samt sp. 355-57. Endvidere kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3389 (§ 261), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2199 (nr. 249).

Om §§ 152 og 263, stk. 2, henvises i øvrigt til pkt. 4.2 nedenfor, idet der herved, for så vidt angår § 152, bortses fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000). § 263, stk. 2, er også omtalt i kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser, pkt. 2.1.2 og 2.2.

4.2. Tidligere ændringer af §§ 152-152 d

4.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

4.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 blev formuleringen af § 263, stk. 2, skærpet, så det kom til at fremgå, at en almeninteresse for at kunne modificere tavshedspligten skulle være "aaftenbar". Lovændringen indvirkede ikke på bestemmelsens strafferamme (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3739 ff. og 3780-81, samt tillæg B, sp. 737 ff.).

4.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

4.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik ordene "indtil 6 Maaneder" i § 263. Strafmaksimum ændredes som følge heraf til "hæfte". Ændringen var formel, idet der samtidig gennemføres ændring af de almindelige regler om hæfte, hvorved denne strafarts faste maksimum nedsattes fra 2 år til 6 måneder, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969 sammenholdt med sp. 961-62.

4.2.3. Lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.)

4.2.3.1. Ved lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.) udbyggedes de hidtil gældende bestemmelser i §§ 152 og 263, stk. 2, så uberettiget udnyttelse af kundskab om tavshedsbelagte oplysninger sidestilledes med røbelse. Samtidig indsattes som § 152, stk. 4, en bestemmelse, der gav mulighed for at straffe personer, som uden tilladelse fra vedkommende offentlige myndighed videregiver eller uberettiget udnytter oplysninger hidrørende fra det offentlige, som vedkommende har fået eller skaffet sig under ar-

bejde for en virksomhed, der maskinelt behandler eller opbevarer oplysninger for det offentlige. § 152 udbyggedes tillige med en hælerilignende bestemmelse i stk. 5, der åbnede mulighed for at straffe den, der uden at have medvirket til en tilsidesættelse af bestemmelserne i de foregående stykker skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, der er fremkommet ved sådanne overtrædelser. Endelig udskiltes den reviderede bestemmelse i § 263, stk. 2, til en ny bestemmelse (§ 264 b) i 27. kapitel om freds- og ærekrænkelser. En regel svarende til § 152, stk. 5, optoges samtidig som § 264 c. De berørte lovbestemmelser fik som følge af det anførte følgende ordlyd, der, som det fremgår, i et vist omfang også indvirkede på formuleringen af strafferammerne:

”§ 152. Røber nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, hvad han i tjenestens eller hvervets medfør har erfaret som hemmelighed, eller hvad der ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som sådan, eller udnytter han uberettiget sådan kundskab, straffes han med bøde, hæfte eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 1 år. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, kan straffen stige til fængsel i 3 år.

Stk. 2. ...

Stk. 3. ...

Stk. 4. Med samme straf som i stk. 1 straffes den, der uden tilladelse fra vedkommende offentlige myndighed videregiver eller uberettiget udnytter oplysninger hidrørende fra det offentlige, som han har fået eller skaffet sig under arbejde for en virksomhed, der maskinelt behandler eller opbevarer oplysninger for det offentlige.

Stk. 5. Den, der uden at have medvirket til gerningen skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, der er fremkommet ved en overtrædelse af bestemmelserne i stk. 1-4, straffes som anført i stk. 1.

...

§ 264 b. Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes personer, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, eller som i medfør af offentlig beskikkelse eller anerkendelse udøver eller har udøvet et erhverv, såvel som sådanne personers medhjælpere, når de røber privatlivet tilhørende hemmeligheder, der er kommet til deres kundskab ved udøvelsen af deres virksomhed, medmindre de har været forpligtede til at udtale sig eller har handlet i berettiget varetagelse af åbenbar almeninteresse eller af eget eller andres tarv. Det samme gælder, hvis de uberettiget udnytter sådan kundskab.

§ 264 c. De i §§ ... 264 b indeholdte straffebestemmelser finder tilsvarende anvendelse på den, der uden at have medvirket til gerningen skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved overtrædelsen.”

Lovændringen byggede i det væsentlige på Straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred (s. 54 ff. og 61 ff.) og på Registerudvalgets delbetænkning afgivet i juli 1971 om tavshedspligt for ansatte i edb-servicebureauer m.v., der behandler oplysninger for det offentlige (optrykt som bilag 2 til lovforslaget, sml. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 545 ff. og 579 ff.)

4.2.4. Lov nr. 573 af 19. december 1985 om ændring af borgerlig straffelov (Tavshedspligt)

4.2.4.1. Når bortses fra ændringerne af § 152 i 2000 (hæftestraffens afskaffelse sml. pkt. 4.1.3 ovenfor), § 152 b i 1992 (udvidelsen med De Europæiske Fællesskabers Statistiske Kontor i § 152 b, stk. 2, sml. lov nr. 6 af 3. januar 1992), og § 152 d i 1990 ("meddelelshæleri" sml. pkt. 4.2.5 nedenfor), fik straffelovens regler om tavshedspligt deres nuværende affattelse ved lov nr. 573 af 19. december 1985 om ændring af borgerlig straffelov (Tavshedspligt). Ved denne lovændring blev reglerne revideret og omskrevet med sigte på ikrafttræden sammen med forvaltningsloven (lov nr. 571 af 19. december 1985). Som led heri udgik § 264 b af straffelovens kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser og overførtes til § 152 b i kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv.

Ændringerne byggede dels på betænkning nr. 998/1984 om tavshedspligt afgivet af et udvalg under Justitsministeriet, dels på en udtalelse om straffelovens regler om krænkelse af tavshedspligt afgivet den 13. maj 1985 af Straffelovrådet (optrykt som bilag 1 til lovforslaget, sml. Folketingstidende 1985-86, tillæg A, sp. 253 ff. og 277 ff.). Straffelovrådets udtalelse blev afgivet på baggrund af et lovudkast, som Justitsministeriet havde udarbejdet med udgangspunkt i det lovudkast, der fandtes i tavshedspligtsudvalgets betænkning. I denne betænkning var der ikke taget stilling til spørgsmålet om udformningen af strafferammen for brud på tavshedspligten.

4.2.4.2. I det følgende (4.2.4.2.1) redegøres for Straffelovrådets overvejelser og forslag om strafferammer og strafudmåling mv., således som de kom til udtryk i udtalelsen af 13. maj 1985. Herefter omtales Justitsministeriets bemærkninger som led i fremsættelsen af lovforslaget (pkt. 4.2.4.2.2 nedenfor).

4.2.4.2.1. Straffelovrådets udtalelse tog som anført i pkt. 4.2.4.1 sit udgangspunkt i et af Justitsministeriet udfærdiget lovudkast. Dette lovudkast indeholdt forslag om en strafferamme for brud på tavshedspligten på bøde, hæfte eller 6 måneders fængsel med mulighed for skærpelse til 3 års fængsel, hvis forholdet er begået med forsæt til at skaffe gerningsmanden eller andre uberettiget vinding, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder (§ 152, stk. 1 og 2). Til bestemmelsen om visse efterfølgende forhold af hælerilignende karakter var knyttet en strafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder uden mulighed for forhøjelse under skærpende omstændigheder (§ 152 c). Rådet knyttede indledningsvis nogle bemærkninger til strafferammen for hæleribestemmelsen. Man anførte bl.a. (sml. Folketingstidende 1985-86 tillæg A, sp. 296):

"Som ministeriets lovudkast er udformet, har hæleribestemmelsen sin egen strafferamme, der er udformet således, at den skærpede ramme i § 152, stk. 2, ikke vil kunne bringes i anvendelse i disse tilfælde ... rådet finder anledning til allerede her at pege på, at det formentlig vil være mere hensigtsmæssigt at lade hæleribestemmelsen henvise til de strafferammer, som gælder for den pågældende overtrædelse. Dette svarer til den lovtekniske fremgangsmåde, som i dag er anvendt i de pågældende bestemmelser, og har den fordel, at den skærpede strafferamme også vil kunne bringes i anvendelse over for

disse hælerilignende forhold, der efter omstændighederne kan tænkes at være af meget grov karakter.”

Om strafferammer, strafudmåling mv. hed det herefter mere generelt (sml. anf. st. sp. 296-98):

”Straffen for krænkelse af tavshedspligt er efter *den gældende bestemmelse* i straffelovens § 152, stk. 1 – der også finder anvendelse i de i stk. 2-5 nævnte tilfælde – bøde, hæfte eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år. Straffen kan stige til fængsel i 3 år, hvis forholdet er begået for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding. Straffen for røvelse af private hemmeligheder, jfr. § 264 b, er bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder, og denne strafferamme finder også anvendelse i hæleritilfældene efter § 264 c, jfr. § 264 b.

...

I *justitsministeriets lovudkast* er strafferammerne udformet således, at alle forhold som udgangspunkt er undergivet en strafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Bortset fra de ovenfor omtalte ... [jf. det ovenfor omtalte] tilfælde af hælerilignende karakter skal straffen efter ministeriets lovudkast kunne stige til fængsel i 3 år, hvis forholdet er begået med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder. Ministeriets lovudkast indebærer således formelt både skærper og mildner af de gældende strafferammer.

Om det faktiske strafniveau bemærkes følgende. Der findes ikke i den ovenfor nævnte betænkning [betænkning nr. 998/1984 om tavshedspligt] nærmere oplysninger om strafudmålingspraksis efter straffelovens bestemmelser om tavshedspligt. Så vidt det er straffelovrådet bekendt, findes der få afgørelser om sådanne overtrædelser. De foreliggende oplysninger om udmålingspraksis tyder på, at der kun i meget begrænset omfang rejses tiltale for overtrædelse af disse bestemmelser, og baggrunden herfor må formentlig bl.a. søges i, at forholdet i almindelighed afgøres ved disciplinære sanktioner. Efter det foreliggende synes strafudmålingerne også at holde sig på bødeplanet.

Det er i ministeriets lovforslag fremhævet, at der ikke tilsigtes ændringer i udmålingsniveauet. Dette synspunkt må *straffelovrådet* på det foreliggende grundlag tiltræde, og rådet har ikke bemærkninger til den udformning af normalstrafferammen, som findes i ministeriets lovudkast. Den svarer til rammen i den gældende § 264 b om tavshedspligt med hensyn til private hemmeligheder, og ændringen tilsigter med hensyn til de af § 152 omfattede tilfælde ikke nogen skærpelse af udmålingsniveauet ...

Rådet kan endvidere tiltræde, at der også for de tilfælde, hvor private interesser er krænkede, bør findes en skærpet strafferamme, som giver mulighed for idømmelse af frihedsstraffe af betydelig varighed i visse meget grove tilfælde. I dag er den skærpede straf i § 152, stk. 1, knyttet til, at overtrædelsen er begået med berigelsesforsæt, og dette kriterium foreslås i ministeriets lovudkast opretholdt og udvidet, således at højere straf også skal kunne anvendes i andre tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder. Rådet kan tiltræde denne udformning af den skærpede strafferamme, der i lovteknisk henseende svarer til andre bestemmelser i straffeloven, f.eks. §§ 181, 191, 216 og 288. Rådet finder derimod ikke tilstrækkeligt grundlag for at opretholde et maksimum på 3 års fængsel i denne skærpede ramme. De forhold, som der kan være grund

til at ramme med den skærpede strafferamme, svarer i væsentlig grad til dem, som rådet har beskrevet i betænkningen om datakriminalitet i forbindelse med rådets forslag til bestemmelser i §§ 263, stk. 2, og 264, stk. 2. Der henvises til betænkningen, kapitel 2.7., og til de specielle bemærkninger til betænkningens lovudkast [betænkning nr. 1032/1985, s. 27 ff. med forslag om en normalstrafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder (§ 263, stk. 2) og en skærpet strafferamme på fængsel indtil 2 år, når forholdet er begået med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særligt skærpende omstændigheder (§§ 263, stk. 3, og 264, stk. 2). Forslagene er omtalt i kap. ... om freds- og ærekrænkelser, pkt. 2.4.4]. Ligesom ved disse bestemmelser finder straffelovrådet, at et maksimum på 2 års fængsel vil være passende.”

4.2.4.2.2. Af lovforslagets bemærkninger fremgår, at Justitsministeriet kunne tiltræde Straffelovrådets opfattelse, herunder med hensyn til strafferammer for brud på tavshedspligten. Herom anførtes følgende (sml. anf. st. sp. 269-71):

”*Straffelovrådet* er enig i, at de gældende regler om kriminalisering af efterfølgende forhold med hensyn til krænkelse af tavshedspligt bør videreføres. Det er dog rådets opfattelse, at det formentlig vil være mest hensigtsmæssigt at lade bestemmelsen om efterfølgende forhold henviser til de strafferammer, som gælder for den pågældende overtrædelse af tavshedspligt. Justitsministeriet er enig heri.

... I straffelovrådets udtalelse oplyses, at strafudmålingerne efter det foreliggende synes at holde sig på bødeplanet.

Justitsministeriet finder ikke, at der er grund til at overveje afgørende ændringer i straffniveauet, men har dog fundet, at straffen for krænkelse af tavshedspligt bør være ens, hvad enten der herved krænkes offentlige eller private interesser, og hvad enten den, der krænker tavshedspligten, virker i offentlig tjeneste eller hverv eller i henhold til offentlig beskikkelse eller anerkendelse. Justitsministeriet foreslår derfor, at krænkelse af tavshedspligten straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Da det offentlige og offentligt beskikkede personer i stigende grad modtager oplysninger om enkeltpersoners og virksomheders forhold, og da en tilsidesættelse af den tavshedspligt, der påhviler alle i offentlig tjeneste eller hverv, udover at kunne medføre en væsentlig krænkelse af enkeltpersoner også kan få betydelige økonomiske følger, finder justitsministeriet, at bestemmelsen om en videre strafferamme, når krænkelsen af tavshedspligten sker for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, bør bevares og udstrækkes til generelt at gælde for alle de persongrupper, som er omfattet af straffelovens tavshedspligtsregler.

Straffelovrådet har i sin udtalelse tilsluttet sig disse ændringer af strafferammerne. Rådet finder dog ikke tilstrækkeligt grundlag for at opretholde et maksimum på 3 års fængsel i denne skærpede ramme. De forhold, der kan være grund til at ramme med den skærpede strafferamme, svarer i væsentlig grad til dem, som rådet har beskrevet i betænkningen om datakriminalitet i forbindelse med rådets forslag til bestemmelser i §§ 263, stk. 2, og § 264, stk. 2. Ligesom ved disse bestemmelser finder straffelovrådet, at et maksimum på 2 års fængsel vil være passende. Justitsministeriet er enig heri.”

4.2.5. Lov nr. 399 af 13. juni 1990 om ændring af straffeloven (Meddelelshæleri)

4.2.5.1. Indtil 1990 var de tidligere regler i § 152, stk. 5, og § 264 c, jf. pkt. 4.2.3 ovenfor, samlet i § 152 d, så bestemmelsen kriminaliserede personer, ”som uden at have medvirket til gerningen [overtrædelse af §§ 152-152 c] uberettiget skaffer sig, videregiver eller udnytter oplysninger, der er fremkommet ved en sådan overtrædelse”. Ved lov nr. 399 af 13. juni 1990 om ændring af straffeloven (Meddelelshæleri) fik § 152 d sin nuværende affattelse. Baggrunden for lovændringen var et ønske om at sikre, at pressen kunne offentliggøre oplysninger hidrørende fra brud på tavshedspligten i den offentlige forvaltning i videre omfang end hidtil. Der henvises herom nærmere til Folketidende 1989-90, tillæg A, sp. 2769 ff., og tillæg B, sp. 1193 ff. og 1955 f.

4.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet alene de nu gennemførte ændringer (i § 152, stk. 1) som følge af forslaget om afskaffelse af hæftestraffen sml. pkt. 4.1.3 ovenfor. Rådet henviste til, at ”[b]estemmelserne i §§ 152-152 f er ændret eller indsat i loven ved lov nr. 573 af 19. december 1985, der trådte i kraft den 1. januar 1987” (sml. betænkningen s. 208).

4.4. Straffelovrådets overvejelser

4.4.1. § 152 og §§ 152 a-d, jf. § 152, er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, hvilket svarer til gældende ret.

4.4.2. Der er i Straffelovrådet enighed om, at strafferammerne i § 152 og §§ 152 a-d, jf. § 152, bl.a. ud fra hensynet til sammenhængen i strafferammesystemet, herunder de lignende fredskrænkelser, fortsat må anses for passende. Rådet begrænser sig derfor til at foreslå en præcisering af kriterierne for anvendelsen af den skærpede sidestrafte i § 152, stk. 2, og §§ 152 a-d, jf. § 152, stk. 2, der svarer til rådets forslag med hensyn til de beslægtede bestemmelser i §§ 263, stk. 3, og 264, stk. 2, sml. lovudkastets § 1, nr. 40.

5. §§ 154-157 (øvrige bestemmelser)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Straffelovens § 154 udgør en af de endnu gældende bestemmelser, som åbner mulighed for skærpet straf for forhold omfattet af andre straffelovsbestemmelser. Efter § 154 kan den for den

pågældende forbrydelse foreskrevne straf således forhøjes med indtil det halve, når nogen i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv har gjort sig skyldig i falsk anklage, forbrydelse vedrørende bevismidler, legemsangreb, frihedsberøvelse, underslæb eller mandatsvig.

§ 155 har karakter af en suppleringsbestemmelse i forhold til de foregående bestemmelser om tjenestemisbrug i straffelovens kapitel 16. Bestemmelsen foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 4 måneder, når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, i øvrigt misbruger sin stilling til at krænke privates eller det offentliges ret. Sker det for at skaffe sig eller andre uberettiget fordel, skærpes strafmaksimum til 2 års fængsel.

§ 156 retter sig mod den forsætlige ikke-opfyldelse af tjenestepligt. Bestemmelsen knytter strafansvaret til den, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, som nægter eller undlader at opfylde pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlige tjenstlige befaling. Hverv, hvis udførelse hviler på offentlige valg, falder uden for det strafbare område. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Til § 156 knytter sig i § 157 en bestemmelse, der navnlig retter sig mod den uforsætlige ikke-opfyldelse af tjenestepligt. § 157 fastsætter, at samme straf (som i § 156) finder anvendelse, når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenestens eller hvervets udførelse eller i overholdelsen af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører. Hverv, hvis udførelse hviler på offentlige valg, falder uden for denne bestemmelses anvendelsesområde.

§§ 154-157 er omtalt i Den kommenterede straffelov s. 86 ff. (§§ 154-57), 111 f. (§ 154), 112 ff. (§ 155), 114 ff. (§ 156) og 116 f. (§ 157).

5.1.2. §§ 154 og 157 har været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Det samme gælder, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), §§ 155-156.

Om forarbejderne til § 154 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 168, 169, 180, 181, 184 og 188 samt s. 180, 184-85 og 187-88. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 148 samt s. 140-41, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 146 samt sp. 256-57. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3348 (§ 156), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5365 (§ 153) og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 195 (§ 153).

For så vidt angår § 155 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 173 samt s. 182. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 147 samt s. 143, og Straffelovs-

kommissionens betænkning af 1923, § 147 samt sp. 257. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3348 (§ 157).

Med hensyn til § 156 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 174 samt s. 182. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 22 samt s. 24, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 148 samt sp. 257-58. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3348 (§ 158), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 155), Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 155), og tillæg B, sp. 195-96 (§ 155).

Om § 157 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 175 samt s. 182-83. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 22 samt s. 24, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 149 samt sp. 258. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3348 (§ 159), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 156), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 156), og tillæg B, sp. 195-96 (§ 156).

5.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.2.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse blev der ikke stillet forslag om ændring af § 154 (sml. s. 208).

5.2.2. I § 155 foreslog Straffelovrådet – foruden de nu (sml. pkt. 5.1.2 ovenfor) gennemførte ændringer som følge af forslaget om afskaffelse af hæftestrafen – strafmaksimum nedsat fra 2 til 1 års fængsel. Det sidstnævnte forslag var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger, sml. s. 207-08 og 286 med lovudkastets § 1, nr. 35.

5.2.3. I § 156 foresloges alene de nu (sml. pkt. 5.1.2 ovenfor) gennemførte ændringer som følge af forslaget om afskaffelse af hæftestrafen.

5.2.4. § 157 foreslog Straffelovrådet omformuleret med henblik på at erstatte henvisningen til § 156 med en udtrykkelig angivelse af bestemmelsens strafferamme: bøde eller fængsel indtil 4 måneder (sml. s. 287 med lovudkastets § 1, nr. 50). Forslaget gennemførtes ikke som led i afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

5.3. Straffelovrådets overvejelser

5.3.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode figurerer § 155 i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” sammen med bl.a. §§ 152 og 152 a-d, jf. § 152. Det indebærer i overensstemmelse med gældende ret, at der til bestemmelsen knyttes et strafmaksimum på 2 års fængsel. §§ 156 og 157 er henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 må-

neders fængsel, hvilket for begge bestemmelser er ensbetydende med en mindre skærpelse af strafmaksimum fra 4 til 6 måneders fængsel.

5.3.2. Straffelovrådet finder i lighed med 1987-betænkningen, at der ikke er grundlag for at ændre ved den delte strafferamme i § 155. Rådet har noteret sig, at man i 1987-betænkningen foreslog strafmaksimum nedsat fra 2 til 1 års fængsel, sml. pkt. 5.2.2 ovenfor. Rådet er opmærksomt på, at hensynet til tilpasning til det aktuelle udmålingsniveau i og for sig fortsat kunne tale for at følge denne anbefaling, sml. pkt. 1.2 ovenfor. Rådet er imidlertid efter en fornyet gennemgang mest tilbøjelig til at blive stående ved det nuværende strafmaksimum, der bedst muligt tilgodeser hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Straffelovrådet har fortsat den opfattelse, at der ikke er grundlag for at ændre strafmaksimum i § 155, 1. pkt. (normalstrafferammen), eller i §§ 156 og 157. Som tidligere nævnt er strafpositionen 4 måneder af tekniske grunde udeladt i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode. Rådet foreslår som følge heraf, at denne position ændres til 6 måneder i §§ 155, 1. pkt., og 156, 1. pkt., og som led i den tidligere foreslåede omskrivning af § 157 indsættes som strafmaksimum i denne bestemmelse, sml. pkt. 5.2.4 ovenfor og § 1, nr. 11, 41 og 42, i rådets lovudkast.

§ 154 er i lighed med § 151 en af de få endnu gældende strafforhøjelsesregler i straffelovens særlige del. Der er enighed om, at bestemmelsen kan ophæves, når det samtidig i rådets udkast til bestemmelser om straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme foreskrives, at det i almindelighed skal tillægges skærpene betydning, at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv, sml. § 1, nr. 6, med § 81, nr. 7, og nr. 27, i rådets lovudkast. Straffelovrådet har andetsteds i denne betænkning givet udtryk for, at man ikke har bemærkninger i anledning af et forslag om ophævelse af § 153, som Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet er fremkommet med i betænkning nr. 1417 om IT-kriminalitet, sml. denne betæknings kapitel 27 om freds- og ærekrænkelser, pkt. 2.5.2. Rådet foreslår som følge heraf og efter forslaget om ophævelse af § 154, at ordene ”i øvrigt” i § 155, 1. pkt., udgår, sml. § 1, nr. 41, i rådets lovudkast.

Kapitel 18

Falsk forklaring og falsk anklage

(straffelovens §§ 158-165)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 17 om falsk forklaring og falsk anklage (§§ 158-165) kan inddeles i tre grupper: falsk forklaring for retten (§§ 158-60), falsk erklæring til brug for det offentlige (§§ 161-163) samt falsk anklage og klagemål (§§ 164 og 165). Kriminaliseringen på disse områder har baggrund i hensynet til beskyttelse af samfundets interesse i at kunne stole på de oplysninger, der meddeles retterne og administrationen, idet de tjener som grundlag for retternes afgørelser og forvaltningens dispositioner. Usandfærdige udsagn indebærer risiko for urigtige afgørelser. Strafbarheden er derfor knyttet til afgivelsen af de urigtige oplysninger, uanset om risikoen i det enkelte tilfælde realiseres, og i de fleste tilfælde uden hensyn til, om der er forsæt til at vildlede, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 118 ff.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i de bestemmelser, der indgår i straffelovens kapitel 17. I *afsnittene 2-3* omtales henholdsvis §§ 158-160 (falsk forklaring for retten) og §§ 161-163 (falsk erklæring til brug for det offentlige). I *afsnit 4* redegøres for §§ 164-165 (falsk anklage og klagemål). I omtalen indgår for alle bestemmelsers vedkommende såvel en redegørelse for gældende ret mv. som for tidligere lovændringer og overvejelser, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Endvidere gennemgås i tilslutning til afsnittene om falsk forklaring for retten samt falsk anklage og klagemål resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Herudover indeholder afsnit 2 om falsk forklaring for retten en kortfattet omtale af lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold). Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

1.3. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen bemærket, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder tillige forbrydelserne i straffelovens 17. kapitel om falsk forklaring og falsk anklage. De synspunkter om strafferammerne for falsk forklaring og falsk anklage, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 158-160 (falsk forklaring for retten)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Efter straffelovens § 158, stk. 1 og 2, straffes den, som afgiver falsk forklaring for retten, herunder ved anvendelse af telekommunikation, sml. pkt. 2.4 nedenfor. Strafansvaret omfatter også falsk forklaring for en udenlandsk ret og De Europæiske Fællesskabers Domstol. Straffen er fængsel indtil 4 år. Angår det falske udsagn alene noget, som er uden betydning for det forhold, der søges oplyst, kan straffen efter stk. 3 gå ned til bøde.

§ 159, stk. 1, fastslår, at strafansvar efter § 158 ikke omfatter falsk forklaring afgivet som sigtet i en offentlig straffesag eller under afhøring i tilfælde, hvor forklaring ifølge loven ikke må kræves. Falsk forklaring afgivet under afhøring for retten i tilfælde, hvor den afhørte var berettiget til at nægte forklaring, er strafbart efter § 158. § 159, stk. 2, åbner i sådanne tilfælde mulighed for straffnedsættelse og under i øvrigt formildende omstændigheder strafbortfald.

Efter straffelovens § 160 straffes grov uagtsomhed ved afgivelse af urigtig forklaring i tilfælde, der ellers ville være strafbare efter § 158 eller § 159, stk. 2, med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Om de nævnte bestemmelser kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 118 ff. For så vidt angår den del af § 158, der angår telekommunikation, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s.27.

2.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde § 158 følgende ordlyd:

”§ 158. Den, som afgiver falsk Forklaring for Retten eller for anden Myndighed, ved hvilken Brug af Ed er lovhjemlet, straffes med Fængsel fra 3 Maaneder indtil 4 Aar.

Stk. 2. Er det falske Udsagn bekræftet med Ed eller afgivet i Henhold til tidligere aflagt Ed, kan Straffen stige til Fængsel i 8 Aar. Lige med Ed anses saadan Forsikring, der ifølge Loven træder i Eds Sted.

Stk. 3. Angaar det falske Udsagn alene noget, som er uden Betydning for det Forhold, der søges oplyst, kan Straffen gaa ned til Hæfte eller Bøde.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 191-93 samt s. 189-91. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 151-52 samt s. 145-47, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 150 og sp. 258-61 samt 263. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3349-50 (§ 160). Om § 158 henvises i øvrigt til pkt. 2.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 159 har i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, hvor bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”§ 159. Afgiver nogen falsk Forklaring som Sigtet i en offentlig Straffesag eller under Afhøring i Tilfælde, hvor Forklaring ifølge Loven ikke maa kræves, straffes han ikke.
Stk. 2. Afgives falsk Forklaring under Afhøring for nogen i § 158 nævnt Myndighed i Tilfælde, hvor den afhørte var berettiget til at nægte Forklaring, kan Straffen nedsættes og, naar Forklaringen ikke er beediget, under i øvrigt formildende Omstændigheder bortfalde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 194 samt s. 191-92. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 153 samt s. 147, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 151 og sp. 261-62. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3350 (§ 161).

§ 160 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 196 samt s. 194-95. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917 s. 145, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 151 A og sp. 262-63. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3350 (§ 162).

2.2. Tidligere ændringer af §§ 158 og 159

2.2.1. Lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.)

2.2.1.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) nedsattes strafminimum i en række bestemmelser, herunder § 158, stk. 1, til fængselsstraffens faste minimum, som på daværende tidspunkt var 30 dage. Afskaffelsen af de forhøjede strafstrafminima skete efter indstilling fra Straffelovskommissionen, jf. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 581-82:

”Ved lov nr. 225 af 7. juni 1952 om ændringer i og tilføjelser til borgerlig straffelov gennemførtes en udvidelse af strafferammerne i borgerlig straffelovs kapitler 12 og 13, idet mindstestrafpen kun i § 112 er sat højere end den laveste fængselsstraf, fængsel i 30 dage. Om begrundelsen herfor kan henvises til den i 1949 afgivne betænkning ... fra justitsministeriets udvalg til overvejelse af forslag til ændringer i borgerlig straffelovs kapitler 12 og 13.

Med dette udgangspunkt anmodede justitsministeriet straffelovskommissionen om en udtalelse med hensyn til spørgsmålet om på tilsvarende måde at ophæve straffelovens øvrige minimumsbestemmelser og erstatte dem med strafartens minimum.

Der var i straffelovskommissionen enighed om, at minimum i [bl.a.] §§ 158 og 210 [om incest] burde ophæves, idet disse minima efter kommissionens opfattelse undertiden i praksis umuliggør en rimelig strafudmåling. Et flertal i kommissionen (6 medlemmer) gik endvidere ind for i det hele at ophæve straffelovens strafminima, medens et mindretal (3 medlemmer) fandt dette forslag for vidtgående.

Det foreliggende forslag bygger på det synspunkt, at der ikke uden forbindelse med revision af de enkelte straffelovsbestemmelser bør ske ophævelse af strafminima, medmindre disse i praksis viser sig uhensigtsmæssige, og man har herefter kun fundet anledning til at foreslå ophævelse af strafminima i [bl.a.] §§ 158 og 210.”

Endvidere ophævedes det skærpede strafmaksimum på fængsel indtil 8 år for falsk forklaring afgivet under ed, idet bestemmelsen herom ansås for ”betydningsløs” ved siden af § 158, stk. 1 (sml. anf. st. sp. 582).

2.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

2.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) ophævedes den del af § 158, stk. 1, der gav mulighed for at straffe for falsk forklaring afgivet ”for anden myndighed, ved hvilken brug af ed er lovhjemlet”. Samtidig ændredes § 159, stk. 2, så adgangen til at statuere strafnedsættelse og strafbortfald tilpassedes den nye affattelse af § 158, stk. 1. Ændringerne var led i en reform af vidnereglerne, hvorved bl.a. reglerne om vidneed ophævedes (sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969).

2.2.3. Lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.)

2.2.3.1. Ved lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.) fik § 158 sin nuværende affattelse. Ved denne lovændring blev det udtrykkeligt fastslået, at bestemmelsen også omfatter falsk forklaring for udenlandske domstole. Endvidere udvidedes det strafbare område til også at omfatte falsk forklaring afgivet for De Europæiske Fællesskabers Domstol, jf. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 1619-20.

2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. Straffelovrådets overvejelser om §§ 158-160 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse tog udgangspunkt i de da foreliggende statistiske oplysninger om strafudmålingen på dette område, sml. s. 200:

”For falsk forklaring blev der ifølge Kriminalstatistik i årene 1979-83 afsagt henholdsvis 48, 62, 51, 93 og 94 domme til højere straf end bøde. I rundt regnet to trediedele af alle tilfælde er straffen ubetinget fængsel. Langt de fleste straffe ligger mellem 1 og 2 måneder. Der forekommer næsten aldrig straffe, der overstiger 3-4 måneders fængsel. I året 1982 synes der dog at have været 2 domme på strafniveauet mellem 6 måneder og 1 år og i 1983 1 dom på samme niveau og yderligere 1 dom mellem 1½ og 2 år. Men det kan ikke ses af statistikken, om der muligvis har foreligget sammenstød med en anden forbrydelse end falsk forklaring eller en i strafudmålingen indregnet ældre reststraf eller betinget dom.”

2.3.2. Rådet konkluderede på den anførte baggrund således:

”Oplysningerne om retspraksis taler for en væsentlig nedsættelse af maksimumsstraffen. Straffelovrådet foreslår, at 4 år ændres til 2 år. Man har overvejet at foreslå bøde optaget i normalrammen i stk. 1 (eventuelt: under formildende omstændigheder), således at stk. 3 og strafnedsættelsesreglen i § 159, stk. 2, kunne ophæves. Det er imidlertid fundet rigtigst at udskyde sådanne spørgsmål og sammenhængen mellem § 158 og § 159 til en senere lejlighed.

Det skal tilføjes, at der kan straffes i sammenstød med § 164, stk. 1, i tilfælde, hvor falsk forklaring for retten afgives med forsæt til, at en uskyldig sigtes eller dømmes for et strafbart forhold. Strafmaksimum efter § 164, stk. 1, er efter straffelovrådets forslag 4 år.

Straffelovrådet har overvejet at foreslå § 160 om grov uagtsomhed ophævet, men man begrænser sig i den foreliggende forbindelse til at stille forslag om, at frihedsstraf udgår af strafferammen i § 160.”

2.4. Lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold)

2.4.1. Den 27. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. til-

lægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold) (L 141), sml. nu lov nr. 258 af 8. maj 2002. Loven ændrer straffelovens § 158, stk. 1, så bestemmelsen kommer til at omfatte falsk forklaring, der afgives ved anvendelse af telekommunikation. Udtrykket ”telekommunikation” sigter både til telekommunikation med billede (videokonference) og telekommunikation uden billede (telefonkonference). Om rækkevidden af udvidelsen henvises til Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 3388-89. Loven indvirker ikke på strafferammerne.

2.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

2.5.1. I Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III, indgår en analyse af strafudmålingen i sager om falsk forklaring for retten (§ 158), jf. s. 30. Undersøgelsen viser, at langt hovedparten (84 pct.) af de i alt 329 afgørelser alene omfatter dette ene forhold, og at godt halvdelen af sagerne (58 pct.) angår tidligere ustraffede personer. Kun 4 afgørelser omhandler personer under 18 år. I næsten fire femtedele af sagerne (79 pct.) er idømt ubetinget frihedsstraf. I de fleste øvrige er idømt betinget dom. Der synes at være en forholdsvis fast praksis vedrørende udmålingen af frihedsstraffe i disse sager, idet straffen er fastsat til 60 dage i næsten 90 pct. af sagerne. Den længste betingede dom er på 10 måneder, og den længste ubetingede er på 1 år. Der er ingen tendens til ændring i strafniveauet i den undersøgte periode. I forhold til den retspraksis, der er beskrevet i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, jf. pkt. 2.3 ovenfor, synes der dog i tiden siden begyndelsen af 1980'erne at være sket en vis strafskærpelse samt en højere grad af standardisering i strafudmålingen, idet flere sager i dag afgøres med ubetinget frihedsstraf, og flere straffe udmåles til samme længde (60 dage).

2.6. Straffelovrådets overvejelser

2.6.1. § 158 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel svarende til det nugældende. § 160 er placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det indebærer en mindre forhøjelse af strafmaksimum fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammer minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

2.6.2. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter om §§ 158-160, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 2.3.2 ovenfor. Rådet finder det imidlertid rigtigst, at §§ 158 og 160 indtil videre opretholdes uændret.

I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Rådet foreslår som følge heraf, at strafmaksimum i § 160 hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

3. §§ 161-163 (falsk erklæring til brug for det offentlige)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Straffelovens § 161 omhandler falsk erklæring på tro og love. Bestemmelsen retter sig mod den, som uden for det i § 158 nævnte tilfælde for eller til en offentlig myndighed afgiver falsk erklæring på tro og love eller på lignende højtidelig måde, hvor sådan form er påbudt eller tilstedt. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

Straffelovens § 162 angår urigtig, pligtmæssig erklæring. Denne bestemmelse retter sig mod den, som ellers for eller til en offentlig myndighed afgiver urigtig erklæring om forhold, angående hvilke den pågældende har pligt til at afgive forklaring. Straffen er i dette tilfælde bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

§§ 161 og 162 suppleres af straffelovens § 163, der retter sig mod andre tilfælde af urigtig skriftlig erklæring eller bevidnelse. § 163 har samme strafferamme som § 162. Efter § 163 straffes den, som i øvrigt til brug i retsforhold, der vedkommer det offentlige, skriftligt eller ved andet læsbart medie afgiver urigtig erklæring eller bevidner noget, som den pågældende ikke har viden om.

Om §§ 161-163 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 118 og 127 f. (§ 161), 128 ff. (§ 162) og 131 ff. (§ 163).

3.1.2. Når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har § 161 i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 161 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 195, stk. 1 og 2, samt s. 192-94. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 154 samt s. 147-48, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 152 samt sp. 263-64. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3350 (§ 163), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 160), og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp 2369 (§ 160).

§ 162 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden følgende ordlyd:

”§ 162. Den, som ellers for eller til en offentlig Myndighed afgiver urigtig Erklæring om Forhold, angaaende hvilke han er pligtig at afgive Forklaring, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder eller Fængsel indtil 4 Maaneder.
Stk. 2. Bestemmelserne i § 159, Stk. 1, finder tilsvarende Anvendelse.”

Om forarbejderne til denne affattelse af § 162 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 195, stk. 1, samt s. 192-94. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 10 samt s. 19, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 12 samt sp. 398. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3350 (§ 164), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5365-66 (§ 161). Om § 162 kan i øvrigt henvises til pkt. 3.2.1 og 3.2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 163 indeholdt på samme måde som i dag en strafferamme svarende til strafferammen for urigtig pligtmæssig erklæring i § 162. § 163 havde følgende ordlyd:

”§ 163. Med samme Straf som i § 162 anført straffes den, som i øvrigt til Brug i Retsforhold, der vedkommer det offentlige, afgiver urigtig skriftlig Erklæring eller skriftlig bevidner noget, hvorom han ingen Kundskab har.”

Om forarbejderne til denne affattelse af § 163 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 13 samt sp. 399. Der kan endvidere henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3350 (§ 165). Om § 163 kan i øvrigt henvises til pkt. 3.2.3 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

3.2. Tidligere ændringer af §§ 161-163

3.2.1. Lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.)

3.2.1.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) ophævedes henvisningen til § 159, stk. 1, i § 162, stk. 2, som ”overflødig”, sml. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 582.

3.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

3.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik i § 161 den del af bestemmelsen, der angik falsk erklæring ”under

tilbud om ed". Ændringen var led i en reform af vidnereglerne, hvorved bl.a. reglerne om vidneed ophævedes, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969.

3.2.2.2. Ved samme lov ændredes strafferammen i § 162 fra "bøde, hæfte indtil 6 måneder eller fængsel indtil 4 måneder" til "bøde eller hæfte eller med fængsel indtil 4 måneder". Ændringen var en følge af en samtidig gennemført ændring af straffelovens § 44, stk. 1, om længstetiden for hæfte, hvorved denne strafarts faste maksimum reduceredes fra 2 år til 6 måneder, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 961 og 969.

3.2.3. Lov nr. 388 af 22. maj 1996 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Datakriminalitet)

3.2.3.1. Ved lov nr. 388 af 22. maj 1996 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Datakriminalitet) fik § 163 sin nuværende affattelse. Med lovændringen udvidedes det strafbare område til også at omfatte urigtige erklæringer afgivet f.eks. på edb-diskette eller ved elektronisk post ("andet læsbart medie"). § 163 formuleredes samtidig på en sådan måde, at bestemmelsen kom til at indeholde en selvstændig strafferamme svarende til § 162 i stedet for blot at henvise til strafferammen i denne bestemmelse. Ændringen af strafferammen var af redaktionel karakter, sml. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, s. 4076.

3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. Straffelovrådets overvejelser om §§ 161-163 foretoges under et sammen med bestemmelserne om falsk anklage og klagemål (§§ 164 og 165). Overvejelserne tog også på dette område udgangspunkt i de da foreliggende statistiske oplysninger, hvorom rådet fremdrog følgende, jf. betænkningen s. 201:

"Om §§ 161-165 under et kan det oplyses, at der i årene 1979-83 blev afsagt henholdsvis 180, 207, 264, 294 og 298 domme til højere straf end bøde. Der forekom kun en enkelt dom årligt, hvor straffen oversteg 1 års fængsel; det drejede sig da om straffe på mellem 1½ og 2 års fængsel, muligvis i tilfælde af sammenstød med anden kriminalitet. Langt de fleste af de sager, der faldt ud til højere straf end bøde, angik overtrædelser af §§ 164 og 165. Af de forannævnte sager efter §§ 161-165 angik følgende antal § 164 (og i parentes § 165): 107 (64), 106 (74), 127 (112), 162 (105) og 145 (121)."

3.3.2. Straffelovrådet foreslog herefter, at der skete nedsættelse af strafmaksima således: "i § 161 fra 2 til 1 års fængsel, i § 164, stk. 1 og 2, fra 6 til 4 års fængsel, i § 164, stk. 3, fra 1 år til 6 måneder, og i § 165 ligeledes fra 1 år til 6 måneder". Rådet føjede hertil, at man ikke i denne forbindelse havde haft mulighed for at forholde sig til "spørgsmålet om eventuelle ændringer i gerningsbeskrivelsen i §§ 161-163, herunder disse bestemmelsers forhold til bestemmelser om urigtige erklæringer m.v. i særlovgivningen" (s. 201).

3.4. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

3.4.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. Betænkningen om IT-kriminalitet behandler spørgsmålet om, hvorvidt udviklingen på IT-området bevirker, at der er behov for at justere de strafferetlige regler. I betænkningen indgår også en drøftelse af nogle spørgsmål om påtale og terminalefterforskning.

3.4.2. Betænkningens kapitel 5 beskæftiger sig med spørgsmål om elektroniske dokumenter. Udvalget drøfter bl.a., om der er behov for at ændre straffelovens § 163. Konklusionen på udvalgets overvejelser er, at § 163 er tilstrækkeligt dækkende, herunder også for så vidt angår bestemmelsens strafferamme. Udvalget foreslår derfor ingen ændring af denne bestemmelse, sml. s. 102 f. og 153.

3.5. Straffelovrådets overvejelser

3.5.1. § 161 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode indføjet i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, hvilket svarer til gældende ret. §§ 162 og 163 er placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det indebærer i lighed med § 160, sml. pkt. 2.6.1 ovenfor, en mindre forhøjelse af strafmaksimum fra 4 til 6 måneders fængsel.

3.5.2. Det er under Straffelovrådets drøftelse af §§ 161-163 anført, at bestemmelserne kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang, herunder deres sammenhæng med særlovgivningens bestemmelser om urigtige erklæringer mv., sml. pkt. 3.3.2 ovenfor med omtale af en lignende opfattelse i 1987-betænkningen. Det er i den forbindelse påpeget, at strafmaksimum i § 161 afspejler, at bestemmelsen hidrører fra en tid, hvor den forbundne fremgangsmåde forlenede erklæringen med en særlig aura.

Straffelovrådet har i den foreliggende sammenhæng fundet det rigtigst at begrænse sig til at pege på et muligt behov for revision af §§ 161-163 og i øvrigt afstå fra at fremkomme med forslag til ændring af strafferammerne i bl.a. § 161, idet overvejelserne herom er knyttet til spørgsmålet om kriminaliseringen af urigtige erklæringer. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når rådet foreslår strafferammen i § 161 forenklet fra ”bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år” og strafmaksimum i §§ 162 og

163 hævet fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, samt rådets lovudkast § 1, nr. 11 og 16.

4. §§ 164 og 165 (falsk anklage og klagemål)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. §§ 164 og 165 kriminaliserer falsk anklage og klagemål. Efter § 164, stk. 1, straffes den, der afgiver urigtige oplysninger til offentlig myndighed med forsæt til, at en uskyldig derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold. § 164, stk. 2, retter sig mod den, der tilintetgør, forvansker eller bortskaffer bevis eller tilvejebringer falsk bevis med forsæt til, at nogen derved sigtes eller dømmes for et strafbart forhold. Straffen er i begge tilfælde fængsel indtil 6 år. Foretages en handling som nævnt i stk. 1 og 2 med forsæt til, at den pågældende selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som den pågældende ikke har begået, er straffen efter stk. 3 bøde eller fængsel indtil 1 år.

I § 164, stk. 4, åbnes mulighed for, at der efter den forurettedes begæring i dommen kan træffes bestemmelse om, at domsslutningen og så meget af domsgrundene, som retten skønner fornødent, ved offentlig foranstaltning skal kundgøres i en eller flere ”offentlige tidender”.

§ 165 retter sig mod den, der til offentlig myndighed anmelder en strafbar handling, der ikke er begået, og den, der til sådan myndighed indgiver falske klagemål. Straffen herfor er bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år.

Om bestemmelserne kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 118 og 134 ff. (§ 164) samt 118 og 137 ff. (§ 165). Som det fremgår, er det retspraksis antaget, at § 164, stk. 1 og 2, absorberer ansvar efter § 158. Det gælder derimod ikke ansvar efter § 164, stk. 3.

4.1.2. §§ 164 og 165 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 følgende ordlyd:

”§ 164. Den, som ved falsk Anklage, Anmeldelse til eller Forklaring for Ret eller Øvrighed eller ved andre Midler søger at bevirke, at en uskyldig sigtes eller dømmes for en strafbar Handling, straffes, hvis denne ikke kan medføre højere Straf end Hæfte i 3 Maaneder, med Hæfte eller med Fængsel indtil 3 Aar, i andre Tilfælde med Fængsel indtil 6 Aar.

Stk. 2. Det samme gælder, naar nogen ved Forvanskning eller Bortskaffelse af Bevis eller Tilvejebringelse af falsk Bevis søger at bevirke, at en anden sigtes eller dømmes for en strafbar Handling.

Stk. 3. Har Forbrydelsen medført Velfærds Fortabelse for nogen eller har saadant været tilsigtet, er Straffen Fængsel fra 2 til 16 Aar.

Stk. 4. Efter den forurettedes Begæring kan det i Dommen bestemmes, at Domsslutningen og saa meget af Domsgrundene, som Retten skønner fornødent, ved offentlig Foranstaltning skal kundgøres i en eller flere offentlige Tidender.

§ 165. Den, der til Øvrigheden anmelder en strafbar Handling, der ikke er begaaet, saavel som den, der til Kongen, Rigsdagen, Domstol eller Øvrighed indgiver falske Klagemaal, straffes med Bøde, Hæfte eller under skærpende Omstændigheder med Fængsel indtil 1 Aar.”

Om forarbejderne til § 164 som affattet ved 1933-loven kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 198 samt s. 196-97. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 137 samt s. 133 og 138 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 153 samt sp. 264 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3351 (§ 166). Om § 164 kan i øvrigt henvises til pkt. 4.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Om forarbejderne til § 165 som affattet ved 1933-loven kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 195, stk. 3, samt s. 192-94. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 154 samt s. 147 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 154 samt sp. 265. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3351 (§ 167). Om § 165 kan i øvrigt henvises til pkt. 4.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

4.2. Tidligere ændringer af §§ 164 og 165

4.2.1. Lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.)

4.2.1.1. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) fik §§ 164 og 165 deres nuværende affattelse, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen, jf. pkt. 4.1.2 ovenfor. Ændringerne, herunder forenklingen af strafferammerne, var i overensstemmelse med en utrykt indstilling fra Straffelovrådet af 18. november 1966, sml. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2460:

”Endelig foreslår rådet en forenkling af strafferammen i § 164, stk. 1, således at den højeste straf nu i alle tilfælde bliver fængsel i 6 år. I forbindelse hermed foreslår man at ophæve den særlige strafferamme i stk. 3 på fængsel fra 2 til 16 år i tilfælde, hvor forbrydelsen har medført velfærdsfortabelse for nogen, eller hvor dette har været tilsigtet. Denne bestemmelse har hidtil været uden praktisk betydning, og rådet anser den almindelige strafferamme i stk. 1 for tilstrækkelig til at omfatte også de her nævnte forhold.”

4.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.3.1. Straffelovrådets overvejelser om §§ 164 og 165 foretoges under et sammen med bestemmelserne om falsk erklæring til brug for det offentlige (§§ 161-163), sml. pkt. 3.3 ovenfor. Det bemærkes, at forslaget om ændring af strafmaksimum i § 165 fra 1 år til 6 måneder tillige omfattede en ophævelse af kravet om skærpende omstændigheder (sml. betænkningen s. 287 med lovudkastets § 1, nr. 54).

4.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

4.4.1. I Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis indgår også en analyse af strafudmålingen for følgende kategorier: falsk anklage og bevisforvanskelse (§ 164), jf. s. 35, og falsk anmeldelse og falske klagemål (§ 165), jf. s. 41.

4.4.2. Undersøgelsen viser, at mere end to tredjedele af de i alt 1314 afgørelser om falsk anklage og bevisforvanskelse (§ 164) kun omfatter ét forhold. I knap halvdelen af sagerne er der tale om tidligere ustraffede personer. 5 pct. af sagerne angår personer under 18 år. 53 pct. af alle afgørelser i denne kategori er ubetingede frihedsstraffe, mens 30 pct. er betingede. 10 pct. af sagerne er afgjort med bøder. De indenretslige bøder beløber sig i de fleste tilfælde til højst 5.000 kr., mens de udenretslige bøder typisk er på højst 3.000 kr. Kun godt hver tiende af de betingede domme overstiger 30 dage, og den længste er på 8 måneder. Af de ubetingede domme er 70 pct. på højst 30 dage, og knap 90 pct. er på højst 60 dage. Den længste ubetingede frihedsstraf er på 1 år og 3 måneder, den korteste på 7 dage. Der er ingen tendens til ændring i straffniveauet i den undersøgte periode.

4.4.3. Undersøgelsen omfatter 810 afgørelser om falsk anmeldelse og falske klagemål (§ 165), hvoraf tre fjerdedele vedrører tidligere ustraffede personer, og godt halvdelen omfatter kun ét forhold. 8 pct. af sagerne angår personer under 18 år. 43 pct. af sagerne er afgjort med bøde. Indenretslige bøder er i de fleste tilfælde på højst 6.000 kr. og udenretslige typisk på højst 5.000 kr. 39 pct. af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, hvoraf tre fjerdedele er på højst 60 dage, mens den længste er på 10 måneder. Af de 13 pct. ubetingede domme er godt ni ud af ti på højst 6 måneder, og den længste er på 1 år. Der ses ingen tydelig tendens til ændring i straffniveauet i den undersøgte periode.

4.5. Straffelovrådets overvejelser

4.5.1. § 164, stk. 1 og 2, er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års

fængsel. § 164, stk. 3, indgår i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. Kategoriseringen er på linje med gældende ret. § 165 er placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.”, der har et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det indebærer en reduktion af strafmaksimum, der i dag er 1 års fængsel.

4.5.2. Ved afgivelsen af 1987-betænkningen fandt Straffelovrådet, at strafmaksimum i § 164, stk. 3, og § 165 kunne nedsættes fra 1 års fængsel til fængsel i 6 måneder, sml. pkt. 3.3.2 ovenfor. Rådet har efter en fornyet drøftelse – herunder i lyset af bestemmelsernes placering i oversigten baseret på det angrebne retsgode, sml. pkt. 4.5.1 ovenfor – fortsat denne opfattelse. Rådet foreslår derfor strafmaksimum i disse bestemmelser sænket til 6 måneders fængsel. Rådet foreslår endvidere i lighed med forslaget i 1987-betænkningen, at den delte strafferamme i § 165 erstattes af én strafferamme, sml. § 1, nr. 43 og 45, i rådets lovudkast.

I 1987-betænkningen foresloges også en reduktion af strafmaksimum i § 164, stk. 1 og 2, nemlig fra 6 til 4 års fængsel, sml. pkt. 3.3.2 ovenfor. Det er under rådets fornyede drøftelse udtrykt sympati herfor bl.a. under hensyn til disse delikters fællestræk med faredelikterne. Rådet har dog efter en fornyet vurdering fundet det rigtigst at afstå fra at fremkomme med forslag til ændring af strafferammen i § 164, stk. 1 og 2. Rådet henviser bl.a. til, at de berørte bestemmelser efter omstændighederne kan omfatte særdeles grove forhold.

4.5.3. Straffelovrådet har i denne betænkningens kapitel 16 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred, pkt. 3.4.2, foreslået en ændret placering af § 143, der efter gerningsbeskrivelsen naturligt hører hjemme i straffelovens kapitel 17 i forlængelse af § 164 om falsk anklage mv. § 143 foreslås indsat som ny § 164 a, sml. § 1, nr. 44, i rådets lovudkast.

Kapitel 19

Forbrydelser vedrørende bevismidler og penge **(straffelovens §§ 166-179)**

1. Indledning

1.1. I dette kapitel behandles strafferammerne i straffelovens 19. kapitel om ”forbrydelser vedrørende bevismidler”. Disse forbrydelser kan inddeles i tre grupper af strafbare forhold: dokumentfalsk (§§ 171-172), andre dokumentforbrydelser (§§ 173-175 og 178) og mærkeforbrydelser (§§ 176-177 og 179).

1.2. Reglerne om dokumentfalsk, andre dokumentforbrydelser og mærkefalsk gennemgås i *afsnitene 2-4* nedenfor. I den forbindelse redegøres tillige for Straffelovrådets overvejelser, herunder i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, samt overvejelser og forslag bl.a. i betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Endvidere gennemgås resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser.

1.3. Det er fundet mest hensigtsmæssigt at behandle reglerne i straffelovens 18. kapitel om ”forbrydelser vedrørende penge” (§§ 166-170) i sammenhæng med bevisforbrydelserne. Reglerne i §§ 166-170 omtales i *afsnit 5* nedenfor. Heri indgår også en gennemgang af Straffelovrådets overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, overvejelser og forslag fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet samt resultaterne af undersøgelsen af domspraksis. Afsnittet afsluttes med en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om revision af strafferammerne i de berørte bestemmelser.

1.4. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder også forbrydelserne i straffelovens 18. og 19. kapitel om forbrydelser vedrørende penge og bevismidler. De synspunkter om strafferammerne for penge- og dokumentfalsk mv., som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 171 og 172 (dokumentfalsk)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens § 171 indeholder lovens definition på dokumentfalskforbrydelsen. Efter § 171, stk. 1, straffes for dokumentfalsk den, der gør brug af et falsk dokument til at skuffe i retsforhold. Ved dokument forstås ifølge stk. 2 en med skriftlig betegnelse af udstederen forsynet tilkendegivelse, der enten fremtræder som bestemt til at tjene som bevis eller bliver benyttet som bevis for en rettighed, en forpligtelse eller en befrielse for en sådan. Dokumentet er falsk, når det ikke hidrører fra den angivne udsteder, eller der er givet det et indhold, som ikke hidrører fra denne, jf. § 171, stk. 3, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 147 ff.

2.1.2. Som det fremgår, rummer § 171 ingen bestemmelser om strafferammen for dokumentfalsk. Herom henvises til straffelovens § 172, der har følgende ordlyd:

”§ 172. Straffen for dokumentfalsk er fængsel, der i tilfælde af, at dokumentet angiver sig at indeholde en offentlig myndigheds afgørelse, eller at det er en offentlig forskrivning, en check, veksler eller andet til almindeligt omløb bestemt dokument eller en testamentarisk bestemmelse, kan stige til 8 år.

Stk. 2. Er dokumentet efter sin beskaffenhed, eller er forfalskningen eller det, som derved søges opnået, af underordnet betydning, eller har den skyldige ikke tilsigtet at påføre andre nogen skade, såsom når øjemedet alene har været at gennemføre et berettiget eller at afværge et uberettiget krav, er straffen bøde eller fængsel indtil 1 år.”

§ 172, stk. 1, omhandler normalstrafferammen for dokumentfalsk. Strafminimum er fængsel. Bestemmelsen angiver intet maksimum for den straf, der kan komme på tale, når de i stk. 1 nævnte skærpelsesgrunde ikke er til stede. Maksimum angives alene ved et maksimum på mindre end 8 år. Henføres et forhold under stk. 2, åbnes mulighed for lavere straf end fængsel, idet bestemmelsens strafminimum her er bøde, sml. Den kommenterede straffelov s. 161 ff. med omtale af retspraksis vedrørende henholdsvis stk. 1 og stk. 2.

2.1.3. Både § 171 og § 172 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 171 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 349, stk. 1 og 2, jf. § 5 g, samt s. 294-96. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 158, stk. 1, jf. § 3 e, samt s. 7, 150-52, 154-55 og 156-57, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 158 samt sp. 268-74. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3352-53 (§ 172), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5366 (§ 170), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 170).

For så vidt angår § 172 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 351 samt s. 297. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 160 samt s. 7, 155-56 og 157-

58, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 160 samt sp. 274-75. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3354 (§ 174), samt Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5367 (§ 171). Af det anførte sted i Rigsdagstidende 1927-28 fremgår, at valget af strafferammer havde sammenhæng med spørgsmålet om, hvorvidt der skal straffes i sammenstød mellem dokumentfalsk og bedrageri:

”Da Dokumentfalsk i det alt overvejende Antal af de i Praksis forekommende Tilfælde indeholder en Berigelsesforbrydelse, synes det at være det naturligste i Lighed med den gældende Straffelov (§§ 268-276) at give Straffebestemmelsen for Dokumentfalsk et saadant Indhold, at der normalt ikke bliver Tale om samtidig Anvendelse af denne og af Bedrageribestemmelsen.”

2.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.2.1. Da Straffelovrådet overvejede strafferammerne i § 172 i betænkning nr. 1099/1987, tog man udgangspunkt i kriminalstatistikken for 1979-83, sml. s. 182 med gengivelse af ”Tabel. 22. Straffen for dokumentfalsk 1979-1983.”. Rådet hæftede sig ved, at straffe for dokumentfalsk, der overstiger 2 års fængsel, var meget sjældne. Af sådanne straffe havde i 1979-83 kun været ca. 5 pr. år. Af i alt 12 straffe på mere end 3 års fængsel havde kun været én, der oversteg 5 år. Rådet bemærkede, at nogle tilfælde af groft dokumentfalsk i kriminalstatistikken kunne være registreret under andre forbrydelser, hvis dokumentfalsk havde foreligget til pådømmelse sammen med anden kriminalitet, f.eks. underslæb, bedrageri eller brandstiftelse. Rådet sammenfattede sine synspunkter om strafferammerne for dokumentfalsk således, jf. anf. st. s. 182 ff.:

”Det må betragtes som en svaghed ved § 172, stk. 1, at bestemmelsen ikke udtrykkeligt angiver noget maksimum for den straf, der finder anvendelse, hvis de i stk. 1 nævnte skærpsesgrunde ikke er til stede. Herom kan man kun slutte, at straffen ikke kan stige til 8 års fængsel, men der er teoretisk set ikke noget i vejen for, at straffen kan blive 7 år og 9 måneder. Det ville stemme bedre med sædvanlig lovgivningsteknik, hvis bestemmelsen fastsatte et normalmaksimum og dertil føjede et højere maksimum med henblik på grove tilfælde af dokumentfalsk.

Såfremt § 172 fortsat skal indeholde flere maksima for fængselsstraf, forekommer det tvivlsomt, om den nugældende beskrivelse af de groveste tilfælde er hensigtsmæssig. Bestemmelsen beskriver disse tilfælde ved – på en efter ordlyden udtømmende måde – at nævne bestemte typer af dokumenter. Nogle af disse er af ringe praktisk betydning; uden for bestemmelsen falder på den anden side nogle typer af dokumentfalsk, der kan have en betydelig grovhed, f.eks. omfattende falsk med hensyn til fakturaer, købekontrakter, papirer benyttet til told- eller afgiftsberigtigelse etc. Når stk. 1 nævner checks og veksler, må herved bemærkes, at falsk med hensyn til sådanne papirer kun i sjældne tilfælde kan begrunde en strafskærpelse til 8 års fængsel. Straffelovrådet finder det tvivlsomt, om man overhovedet kan karakterisere de groveste tilfælde ved en opregning af typer af dokumenter. Det måtte formentlig foretrækkes at benytte et mere almindeligt

kriterium, som fremhæver, at det uanset beskaffenheden af dokumentet skal dreje sig om dokumentfalsk af en særlig grovhed. Hertil kan f.eks. benyttes sådanne udtryk som, at der skal foreligge ”særligt skærpende omstændigheder”, eller at der er begået dokumentfalsk ”af særlig grov karakter”.

Der er grund til at overveje en mere indgribende ændring af strafferammesystemet i § 172. Dette system fremstiller dokumentfalsk som en forbrydelse, der typisk er af meget grov karakter, og som kun under særlig formildende omstændigheder kan henføres under den lavere strafferamme i stk. 2, som ikke desto mindre går op til fængsel i 1 år. De statistiske oplysninger om sanktionspraksis støtter imidlertid den opfattelse, at den pådømte dokumentfalskriminalitet ikke er af udpræget grov karakter ...

Ved valget af strafmaksimum må det tages i betragtning, at domstolene normalt ikke statuerer sammenstød mellem dokumentfalsk og bedrageri i tilfælde, hvor den, der gør brug af et falsk dokument, handler med forsæt til bedrageri. Man citerer alene § 172, jfr. § 171, formentlig ud fra den betragtning, at forsæt til vildledelse er fælles for dokumentfalsk og bedrageri, og at forsæt til berigelse er om ikke en nødvendig så dog en typisk bestanddel af dokumentfalsk. Straffelovrådet er noget skeptisk med hensyn til hensigtsmæssigheden af denne praksis ... Praksis synes ikke at have haft støtte i straffelovens forarbejder, hvor det tværtimod fremhæves, at der ikke ”vil være nogen Grund til at udelukke Anvendelsen af Sammenstødsreglerne, hvor Dokumentfalsk benyttes til Begaelse af en anden Forbrydelse”, se U II mot. s. 155 og tilsvarende U III mot. sp. 274 f. Men i straffelovsforslaget 1927-28 foretrak man at give straffebestemmelsen for dokumentfalsk ”et saadant Indhold, at der normalt ikke bliver tale om samtidig Anvendelse af denne og Bedrageribestemmelsen” ...

Straffelovrådet finder det tvivlsomt, om der vil vindes noget væsentligt ved at skifte kurs på dette punkt og dømme efter både § 172, jfr. § 171, og § 285, jfr. § 279, i de nævnte tilfælde. Når den nuværende domstolspraksis lægges til grund, bør maksimum for dokumentfalskstraffen – både efter en normalramme og efter en skærpet ramme – ikke ligge lavere end maksimum for bedrageri. Omvendt må der ved dokumentfalsk være hjemmel til at idømme bødestraf ligesom med hensyn til bedrageri og andre berigelsesforbrydelser efter strafferammen i § 287.

Om fastsættelsen af strafferammer for dokumentfalsk bemærkes følgende.

Det er blevet fremhævet i straffelovrådet, at det i forhold til behovet for udmåling af passende straffe i og for sig ville være tilstrækkeligt at opstille en meget enkel inddeling i to bestemmelser, af hvilke den første indeholder hjemmel til bøde eller fængsel med et ikke særligt højt maksimum, medens den anden rummer et forhøjet maksimum med henblik på dokumentfalsk af særlig grov beskaffenhed.

Konklusionen af straffelovrådets overvejelser er imidlertid blevet, at man foreslår en tredeling af § 172. Rådet har formuleret følgende udkast til § 172:

Straffen for dokumentfalsk er fængsel indtil 2 år.

Stk. 2. Er dokumentfalsk af særlig grov karakter, eller er et større antal forhold begået, kan straffen stige til fængsel i 8 år.

Stk. 3. Er forbrydelsen af mindre strafværdighed på grund af dokumentets beskaffenhed, forfalskningens karakter eller det, som derved søges opnået, eller af andre grunde, er straffen bøde.

Forsøg er strafbart.

Når der i berigelsestilfælde fortsat forudsættes dømt for dokumentfalsk uden selvstændig anvendelse af § 279 om bedrageri, må det anses som en fordel, at inddelingen i § 172 og fastsættelsen af strafmaksima har en vis tilknytning til §§ 285-287 om berigelsesforbrydelser. § 172, stk. 1, vil indeholde en normalramme af fængsel indtil 2 år. Stk. 2 hjemler en strafskærpelse, der svarer til § 286, stk. 2. Endelig er dokumentfalsk af mindre strafværdighed i stk. 3 gjort til et rent bødedelikt, der svarer til § 287. Ved forslaget opnås, at sager om dokumentfalsk af mindre strafværdighed ligesom sager efter § 287 behandles som politisager og kan afgøres ved bødeforelæg. Ligesom i § 287 er det fundet rigtigst udtrykkeligt at bestemme i stk. 3, at forsøg er strafbart, jfr. herved straffelovens § 21, stk. 3.”

2.3. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

2.3.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. Betænkningen om IT-kriminalitet behandler spørgsmålet om, hvorvidt udviklingen på IT-området gør, at der er behov for at justere de strafferetlige regler. I betænkningen drøftes også nogle spørgsmål om påtale og terminalefterforskning.

2.3.2. Det er udvalgets opfattelse, at straffelovens § 171 bør ændres bl.a. med henblik på at sikre, at elektroniske dokumenter omfattes af bestemmelsen. Udvalget foreslår, at strafferammerne for dokumentfalsk ændres, så de i højere grad afspejler, at dokumentfalskbestemmelsen er et formaldelikt. Udvalgets overvejelser er gengivet i betænkningen s. 104 ff. Heraf fremgår bl.a. følgende synspunkter vedrørende spørgsmålet om sammenstødsstraf i tilfælde, hvor såvel § 171 som § 279 er realiseret i samme handling, sml. s. 106:

”Langt de fleste tilfælde af dokumentfalsk begås i praksis i forbindelse med et bedrageri, f.eks. brug af falske checks, kvitteringer eller kontrakter. I sådanne tilfælde straffes der i retspraksis som udgangspunkt alene for dokumentfalskforbrydelsen, selv om denne forbrydelse ikke begrebsmæssigt kan siges at indbefatte et samtidigt bedrageri. Udvalget har overvejet, om denne retstilstand bør opretholdes, eller om der fremover i stedet alene bør straffes for bedrageri, således at et samtidigt dokumentfalsk absorberes, eller om der eventuelt bør statueres sammenstød, således at der straffes både for dokumentfalsk og for bedrageri. Udvalget finder, at der fremover i de tilfælde, hvor der ved brug af et falsk dokument begås bedrageri, bør statueres sammenstød, således at der straffes både for dokumentfalsk og for bedrageri. Dette giver efter udvalgets opfattelse den bedst dækkende beskrivelse af det begåede forhold.”

Udvalgets synspunkter og forslag er i øvrigt på s. 154 ff. sammenfattet således:

”Udvalget finder, at der bør være en regulering vedrørende falske elektroniske dokumenter. Udvalget har drøftet, om en bestemmelse om elektroniske dokumenter bør være mere forenklet end den nugældende dokumentfalskbestemmelse. Resultatet af disse drøftelser er, at udvalget finder, at den forenkledte bestemmelse bør være en fælles bestemmelse for fysiske og elektroniske dokumenter.

Den nugældende bestemmelse lider af en række svagheder. Bestemmelsen hidrører fra en tid, hvor selve brugen af skrift forlenede en meddelelse med en særlig aura. I dag, hvor alt skrives, fysisk eller elektronisk, er dette klart ikke længere tilfældet.

Bestemmelsen skelner mellem hensigtsdokumenter ... og lejlighedsdokumenter ... Medens hensigtsdokumentbegrebet er klart, opfylder lejlighedsdokumentet ikke nutidens krav til præcision i straffebestemmelser. Skønt der gennem det 20. århundrede blev udfoldet store bestræbelser på at give begrebet et præcist indhold, er det ikke lykkedes for teorien eller praksis at opnå dette.

...
Udvalget finder, at dokumentfalskbestemmelsen ikke bør omfatte lejlighedsdokumenter. Dels mangler denne del af bestemmelsen som nævnt præcision, dels tyder den sparsomme retspraksis ikke på, at der er behov for bestemmelsen. Forholdet er antagelig det, at straf for brug af falske lejlighedsdokumenter i praksis ikke behandles efter dokumentfalskbestemmelsen, men efter andre strafbestemmelser, der vedrører brugen af dokumentet (f.eks. til bedrageri). Såfremt den konkrete anvendelse af dokumentet ikke er kriminaliseret, er der næppe heller behov for at kunne straffe for dokumentfalsk i disse tilfælde.

Dokumentfalskbestemmelsen er et formaldelikt. Sådanne absorberes i almindelighed af tilsvarende skadedelikter i tilfælde af sammenstød. I praksis er langt hovedparten af tilfældene i praksis dokumentfalsk i forbindelse med berigelsesforbrydelser, f.eks. forfalskning af kvitteringer og kontrakter. Udvalget er af den opfattelse, at man også på dette område bør drage konsekvensen af de hensyn, der ligger bag det almindelige absorptionsprincip, og lade skadedeliktet (berigelsesforbrydelsen) være det primære. Der ved vil man opnå, at forholdet betegnes som det, det egentlig er.

I praksis vil de resterende tilfælde af dokumentfalsk vedrøre hensigtsdokumenter, f.eks. eftergørelse eller forfalskning af kørekort, pas, visa, vielsesattester, dåbsattester osv., der også kan forfalskes af mange andre grunde end for at opnå en berigelse. Der er her tale om delikter, som i grovhed lader sig sammenligne med f.eks. straffelovens §§ 161-163 (der straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder, § 161 dog med fængsel indtil 2 år under skærpende omstændigheder).

Udvalget finder på denne baggrund, at bestemmelsen skal omfatte både fysiske og elektroniske tilkendegivelser, der er bestemt til at tjene som bevis, og at strafmaksimum skal være fængsel i 2 år.

Udvalget foreslår, at §§ 171-172 affattes således:

”§ 171. Den, der gør brug af et falsk dokument for at skuffe i retsforhold, straffes for dokumentfalsk med bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

§ 172. Ved et dokument forstås en skriftlig eller elektronisk med betegnelse af udstederen forsynet tilkendegivelse, der fremtræder som bestemt til at tjene som bevis.

Stk. 2. Et dokument er falsk, når det ikke hidrører fra den angivne udsteder, eller der er givet det et indhold, som ikke hidrører fra denne.”

Da dokumentdefinitionen omfatter både skriftlige og elektroniske tilkendegivelser, er det ikke nødvendigt at ændre ordlyden af straffelovens §§ 173-174 for så vidt angår dokumenter, da dokumentbegrebet i disse bestemmelser svarer til dokumentfalskbestemmelsen.”

2.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

2.4.1. Om Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis henvises til denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III. Sml. i øvrigt pkt. 3.5 og 5.4 nedenfor. I det følgende redegøres for undersøgelsens resultater vedrørende dokumentfalsk (§ 171). Der sondres mellem ”dokumentfalsk ved brug af betalingsmidler”, som omfatter dokumentfalsk ved brug af kontokort og checks, jf. s. 49, og ”dokumentfalsk i øvrigt”, jf. s. 55. Undersøgelsens i alt 6292 afgørelser om dokumentfalsk er nogenlunde ligeligt fordelt mellem dokumentfalsk ved brug af betalingsmidler og dokumentfalsk i øvrigt. De to grupper af dokumentfalsk adskiller sig ved, at afgørelser om dokumentfalsk med betalingsmidler i de fleste tilfælde angår tidligere straffede og omhandler flere forhold, hvorimod de fleste sager om andre former for dokumentfalsk kun omfatter ét forhold og tidligere ustraffede personer.

Der er foretaget en sammenligning af strafudmålingen for bl.a. de to kategorier af dokumentfalsk. Sammenligningen viser, at straffene for dokumentfalsk uden brug af betalingsmidler er mere spredte end straffene for dokumentfalsk med betalingsmidler, idet såvel andelen af ubetingede domme som af bødestrafte er større i førstnævnte end i sidstnævnte kategori. Det kan tyde på, at sager vedrørende dokumentfalsk, der ikke involverer betalingsmidler, er mere uensartede med hensyn til sagens karakter og grovhed, end tilfældet er for dokumentfalsk med betalingsmidler.

2.4.2. Af undersøgelsen af dokumentfalsk ved brug af betalingsmidler fremgår, jf. s. 49, at størstedelen (59 pct.) af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, mens knap en fjerdedel (24 pct.) er ubetingede. Straflængderne for de betingede domme varierer fra 10 dage til 2 år. 95 pct. af dommene er på højst 6 måneder. Straflængderne for de ubetingede frihedsstraffe varierer fra 10 dage til 4 år. Knap halvdelen er på højst 3 måneder, 79 pct. på højst 6 måneder og 96 pct. på højst 1 år. 4 domme overstiger 2 år. 5 pct. af afgørelserne er bødestrafte, og såvel dag- som sumbøder er på højst 4.000 kr. Der er ikke tegn på, at domspraksis har ændret sig i den undersøgte periode.

2.4.3. Af undersøgelsen af dokumentfalsk i øvrigt fremgår, jf. s. 55, at 45 pct. af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, og at hovedparten (75 pct.) af disse er på højst 60 dage. Andelen af ubetingede frihedsstraffe er 22 pct. Straflængderne varierer fra 10 dage til 6 år. Hovedparten (72 pct.) overstiger ikke 60 dage. Der er afsagt 8 ubetingede fængselsstraffe på mere end 2 års fængsel. Heraf overstiger to domme fængsel i 4 år. 27 pct. af afgørelserne er bøder. Antallet af dagbøder spænder fra 2 til 20. Summen af dagbøder er på højst 5.000 kr. i sager med ét forhold og højst 8.000 kr. i sager med flere forhold. Udenretslige sumbøder er lidt lavere i sager med flere forhold. Antallet af samfundstjenestedomme er vokset fra 20 til 37 i den undersøgte periode. Der ses tendens til lidt flere bødestrafte og lidt færre ubetingede frihedsstraffe i løbet af perioden, men til gengæld er længden af de ubetingede frihedsstraffe øget en smule. Det betyder, at der samlet kan tales om et nogenlunde uændret strafniveau, men en øget differentiering i strafudmålingen.

2.5. Straffelovrådets overvejelser

2.5.1. Straffelovrådet har i denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, opstillet en oversigt over bestemmelserne i straffelovens særlige del baseret på det angrebne retsgode. Heri er § 172 sammen med bl.a. berigelsesforbrydelserne i §§ 276 ff. henført til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. Det er ensbetydende med en nedsættelse af strafmaksimum for dokumentfalsk fra 8 til 6 års fængsel.

2.5.2. Der er under Straffelovrådets drøftelse udtrykt sympati for de overvejelser og forslag om ny formulering af § 172, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 2.2. ovenfor. Det er i den forbindelse anført, at der, såfremt 1987-betænkningens forslag blev fulgt, burde ske en tilpasning af denne betænkningens forslag om en skærpet sidestrafferamme (sml. pkt. 2.2.1 ovenfor med § 172, stk. 2) til den ændrede formulering mv. af § 286 (6 års maksimum), som rådet foreslår i denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.2.

Som det fremgår af pkt. 2.3.2 ovenfor, har §§ 171 og 172 været genstand for grundige overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. nu betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet. Straffelovrådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag. Straffelovrådet har på den anførte baggrund afstået fra at fremkomme med forslag vedrørende strafferammerne for dokumentfalsk. Rådet ønsker dog at fremhæve, at strafferammerne for dokumentfalsk bl.a. skal kunne tage højde for forekomsten af særdeles grove tilfælde af dokumentfalsk uden berigelsesforsæt, f.eks. omfattende fremstilling af falske pas.

3. §§ 173-175 og 178 (andre dokumentforbrydelser)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Samme straf som for dokumentfalsk, jf. § 172, finder efter straffelovens § 173 anvendelse på den, der benytter et med ægte underskrift forsynet dokument til at skuffe i retsforhold, når underskriften ved hjælp af en vildfarelse er opnået på et andet dokument eller på et dokument af andet indhold end af underskriveren tilsigtet. Som det fremgår, supplerer bestemmelsen § 171 med tilfælde, hvor underskriften på et dokument er ægte, men opnået svigagtigt. Der kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 164 f.

Straffelovens § 174 retter sig mod den, som i retsforhold gør brug af et ægte dokument som vedrørende en anden person end den, hvem det virkelig angår, eller på anden mod dokumentets bestemmelse stridende måde. Straffen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 165 ff.

Straffelovens § 175, stk. 1, indeholder en bestemmelse om den, som for at skuffe i retsforhold i offentligt dokument eller bog, i privat dokument eller bog, som det ifølge lov eller særligt pligtforhold påhviler ham at udfærdige eller føre, eller i læge-, tandlæge-, jordemoder- eller dyrlægeattest afgiver urigtig erklæring om noget forhold, angående hvilket erklæringen skal tjene som bevis. Efter stk. 2 straffes endvidere den, der i retsforhold gør brug af et sådant dokument som indeholdende sandhed. Straffen er efter begge bestemmelser fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde. Bestemmelsen angår ikke falske, men urigtige erklæringer ("intellektuelt falsk"), sml. Den kommenterede straffelov s. 167 ff.

§ 178 vedrører den, som for at skille nogen ved hans ret tilintetgør, bortskaffer eller helt eller delvis ubrugbart et bevismiddel, der er tjenligt til at benyttes som sådant i et retsforhold. Straffen er fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen omfatter ikke alene dokumenter, men ethvert bevismiddel, der er tjenligt i et retsforhold, sml. Den kommenterede straffelov s. 172 f.

3.1.2. Samtlige bestemmelser har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 173 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 349, stk. 3, nr. 1, samt s. 296. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 158, stk. 2, nr. 1, samt s. 157, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 161 samt sp. 275. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3353-54 (§ 175).

For så vidt angår § 174 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 353, stk. 1, samt s. 298. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 161, stk. 1, samt s. 153 og 158, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 162 samt sp. 275. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3353-54 (§ 176).

Med hensyn til § 175 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 353, stk. 2, samt s. 298. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 161, stk. 2, samt s. 153-54 og 158, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 163 samt sp. 275-76. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3353-54 (§ 177).

Om § 178 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 350 samt s. 296-97. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 159 samt s. 154 og 157, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 159 samt sp. 274. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3353 (§ 173), og til Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5368 (§ 177).

3.2. Straffelovrådets udtalelse af 21. april 1986 om betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet

3.2.1. I udtalelse af 21. april 1986 om betænkning om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet fremkom Straffelovrådet med en række synspunkter om straffelovens § 175. Det skete som led i forberedelsen af de ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet) gennemførte ændringer af bl.a. straffelovens § 302. Loven er omtalt i denne betænkningens kapitel 29 om andre formueforbrydelser pkt. 6.1.2. I udtalelsen, der er optrykt som bilag til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1986-87, tillæg A, sp. 579 ff., gav rådet udtryk for, at man var mest tilbøjelig til at foreslå, at der ikke som led i de påtænkte ændringer af straffelovens § 302 foretoges ændringer i § 175, sml. sp. 612-13:

”Udvalget fremhæver, at nogle af de forhold vedrørende bøger og regnskaber, der foreslås nævnt i § 302, for tiden er omfattet af § 175. For at markere, at sådanne forhold ikke bør være omfattet af begge bestemmelser, men alene være strafbare efter § 302, foreslås det i udvalgets betænkning, at ordene ”lov eller” skal udgå af § 175. Udvalget er opmærksomt på, at de tilfælde af forsætligt urigtig lovpligtig bogføring, der flyttes fra § 175 til § 302, herved får et lavere strafmaksimum end det maksimum af 3 års fængsel, der er nævnt i § 175. Det sidstnævnte maksimum vil bl.a. gælde urigtigheder med hensyn til private bøger, der ikke føres ifølge lov men i henhold til et ”særligt pligtforhold”, skønt forseelser med hensyn til lovpligtige bøger gennemgående må formodes at være de groveste. Det er imidlertid ikke anset for muligt i forbindelse med udvalgets arbejde at udarbejde forslag om en vidererækkende ændring af § 175, hvis afgrænsning ikke i alle henseender er klar.

Det har også ligget uden for straffelovrådets muligheder at stille forslag om en nærmere revision af § 175. Rådet er mest tilbøjeligt til at foreslå, at ordene ”lov eller” i denne omgang bliver stående i § 175, bl.a. fordi det ikke er let at tage stilling til, om disse ord i § 175 – der står i straffelovens kap. 19 om forbrydelser vedrørende bevismidler – muligvis vil omfatte nogle forhold med hensyn til private bøger, som ikke vil kunne henføres under § 302.

Det bør imidlertid stå fast, som af udvalget foreslået, at § 302 skal opfattes som en specialbestemmelse, der udelukker samtidig anvendelse af § 175. Straffelovrådet vil i forbindelse med sin almindelige gennemgang af strafferammerne i straffeloven være opmærksomt på det misforhold mellem strafmaksima i § 175 og § 302, som måske vil foreligge, hvis der ikke sker en ændring i § 175. Løsningen på dette problem kan enten være en omformulering af § 175 eller en nedsættelse af 3 års strafmaksimum i denne bestemmelse.

Det er således straffelovrådets konklusion, at der ikke i forbindelse med den foreslåede ændring af § 302 bør ske nogen ændring i § 175.”

3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. Straffelovrådets drøftelse af strafferammerne i § 173 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse skete med udgangspunkt i, at der i perioden 1953-82 kun forelå få trykte domme om overtrædelse af bestemmelsen, sml. s. 185:

”Fra perioden 1953-82 foreligger kun tre trykte domme om overtrædelse af § 173. I de to første, U 1957.616 V og U 1962.646 H, idømtes fængsel i 6 og 3 måneder, men disse straffe indbefattede henholdsvis falsk forklaring for retten og dokumentfalsk. I det tredje tilfælde, U 1978.215 V, havde T som leder af en kommunes beskyttede boliger formået en 72-årig pensionist til at underskrive et sammenfoldet blankt stykke papir, som T derefter påførte en fuldmagt for sig til at hæve 20.000 kr., som T brugte. Straffen på 8 måneders fængsel blev fastsat under henvisning til strafforhøjelsesreglen i § 154 som følge af T’s ansættelse i offentlig tjeneste.

Det forekommer klart, at det nuværende strafmaksimum i § 172, stk. 1, er for højt med henblik på denne forbrydelse. Såfremt strafferammen for dokumentfalsk fastsættes som ovenfor foreslået [forslaget er gengivet i pkt. 2.2.1 ovenfor], vil en passende strafferamme i § 173 være bøde eller fængsel indtil 2 år. For bedragerisk forhold vil der kunne straffes i sammenstød med § 279. Det forhøjede strafmaksimum for bedrageri af særlig grov beskaffenhed er efter § 286, stk. 2, fængsel i 8 år.”

3.3.2. Om § 174 udtalte rådet, at der ”næppe” var grundlag for at foreslå andre ændringer end den, der var en følge af afskaffelsen af hæftestrafen, sml. betænkningen sm.st.

3.3.3. Drøftelsen af § 175 skete med udgangspunkt i rådets ovenfor i pkt. 3.2. omtalte udtalelse om betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet. I tilslutning hertil bemærkedes, at § 175 havde ”en noget kompliceret formulering”, og at det ”formentlig [ville være] nyttigt ved lejlighed at gennemgå bestemmelsen og dens anvendelsesområde nærmere og ikke mindst at undersøge dens forhold til særlovsbestemmelser, der formentlig har ændret sig en del, siden § 175 blev vedtaget i 1930” (sml. betænkning nr. 1099/1987 s. 185). Om strafferammerne i § 175, herun-

der med sigte på det mulige misforhold mellem strafmaksimum i § 175 og § 302, jf. pkt. 3.2 ovenfor, foreslog rådet herefter følgende, jf. betænkning nr. 1099/1987 s. 186:

”For at løse det her omtalte strafferammeproblem foreslår straffelovrådet, at man – uden i øvrigt at foretage ændringer i beskrivelsen af de strafbare forhold – deler indholdet af stk. 1, således at forhold begået med hensyn til private dokumenter eller bøger undergives en lavere strafferamme end de øvrige i stk. 1 nævnte forhold. Samtidig med, at man herved undgår problemer i forholdet mellem § 302 og § 175, for så vidt angår private dokumenter og bøger, forekommer det rimeligt at undergive de tilsvarende handlinger i offentligretlige forhold en strengere bedømmelse. Når straffelovrådet i sit udkast har bevaret opregningen af læge- og andre attester, skyldes det alene, at man som nævnt har ment at måtte bygge en omformulering af § 175 på bestemmelsens nuværende indhold. Det kunne måske ellers komme på tale at erstatte opregningen af attester med en mere generel angivelse af attester eller erklæringer afgivet af personer, der handler i medfør af offentlig autorisation.

Straffelovrådet foreslår følgende affattelse af § 175, stk. 1 og 2 (idet det hidtidige stk. 2 samtidig bliver stk. 3):

Den, som for at skuffe i retsforhold i privat dokument eller bog, som det ifølge lov eller særligt pligtforhold påhviler ham at udfærdige eller føre, afgiver urigtig erklæring om noget forhold, angående hvilket erklæringen skal tjene som bevis, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Stk.2. Er et forhold som nævnt i stk. 1 begået med hensyn til offentligt dokument eller bog, eller er den urigtige erklæring afgivet i læge-, tandlæge-, jordemoder- eller dyrlægeattest, kan straffen stige til fængsel i 2 år.”

3.3.4. Om § 178 foreslog rådet alene bøde indføjet i strafferammen. Maksimumstrafferammen på fængsel i 2 år burde opretholdes uændret. Rådet hæftede sig ved, at bestemmelsen i perioden 1952-82 kun kunne konstateres anvendt i en enkelt trykt dom (U 1956.259 H, jf. 1955.203), hvor også § 174 var overtrådt og for den ene tiltaltes vedkommende tillige §§ 163 og 276. Rådet henviste i øvrigt til betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet s. 61 f., der indeholdt nogle bemærkninger om et muligt anvendelsesområde for bestemmelsen. I denne betænkning var ikke forslag om ændrede strafferammer i § 178.

3.4. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

3.4.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har i betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302 gennemgået og overvejet ændringer i straffelovens § 302, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. Udvalget finder, at strafmaksimum i denne bestemmelse bør forhøjes, og foreslår, at bestemmelsens ordlyd tilpasses bogføringsloven navnlig med henblik på at sikre, at visse regler om edb-bogføring er omfattet. Udvalget foreslår i tilknytning hertil, at straffelovens § 175 ændres, så denne bestemmelse ikke tillige efter sin ordlyd omfatter bogføring. Herom hedder det i betænkningen bl.a., jf. s. 54 f. sammenholdt med s. 68 f.:

”Som nævnt ... blev det foreslået i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, at bogføring o.l. skulle udgå af straffelovens § 175, og at straffelovens § 302 skulle være en samlet bestemmelse vedrørende grove bogføringsovertrædelser.

Straffelovrådet og Justitsministeriet var imidlertid betænkelige ved at ændre straffelovens § 175, der måske i nogle situationer var eneste straffehjemmel.

Udvalget finder ligeledes, at straffelovens § 175 bør ændres. Udvalget er ikke bekendt med områder, hvor en ændring af bestemmelsen, så den kun omfatter pligtmæssige erklæringer (samt visse særlige erklæringer), vil medføre, at der på noget område kommer til at mangle straffehjemmel. Udvalget finder imidlertid, at der forud for en sådan ændring bør foretages en høring af samtlige ministerier for at sikre, at ændringen ikke får en utilsigtet virkning.

...

Udvalget foreslår ..., at straffelovens § 175, stk. 1, ændres således, at ordene ”lov eller” udgår.”

3.4.2. Som det fremgår af pkt. 2.3 ovenfor, har Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet overvejet, om udviklingen på IT-området bevirker, at §§ 171-175 bør ændres (betænkningen om IT-kriminalitet). Udvalget finder det ikke nødvendigt at ændre §§ 173-174, da dokumentbegrebet i disse bestemmelser svarer til dokumentfalskbestemmelsen. De af udvalget foreslåede ændringer af strafferammerne i § 172, der efter udvalgets forslag bliver § 171, får betydning for § 173, idet strafferammen i § 173 via henvisningen til strafferammerne for dokumentfalsk ændres til bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år svarende til udvalgets forslag i § 171 (betænkning 1417/2002 s. 156).

3.4.3. Det er udvalgets opfattelse, at straffelovens § 175 bør ændres med henblik på at sikre, at elektroniske dokumenter og bøger mv. omfattes af bestemmelsen. Udvalget foreslår, at strafferammerne i § 175 bringes på linje med udvalgets dokumentfalskbestemmelse, sml. s. 156 f.:

”For så vidt angår de i § 175 nævnte dokumenter og bøger, kan der være tale om bøger, der ikke er omfattet af definitionen i dokumentfalskbestemmelsen, f.eks. fordi tilknytningsforholdet fremgår af, hvor dokumentet eller bogen føres, uden at der tillige er en udstederbetegnelse. Udvalget foreslår derfor, at det præciseres i bestemmelsen, at reguleringen også vedrører andre læsbare medier.

Udvalget foreslår endvidere, at bestemmelsens stk. 2 om straf for den, der i retsforhold gør brug af et sådant dokument som indeholdende en sandhed, udvides til også at omfatte de af stk. 1 omfattede bøger.

Bestemmelsen i stk. 2 kom ind i straffelovsbetænkningen fra 1923. Det fremgår ikke af betænkningen, hvorfor forslaget alene vedrører dokumenter og ikke tillige bøger.

Der synes ikke at være nogen begrundelse for, at alene dokumenter er omfattet af denne bestemmelse, selv om det må formodes, at den også omfatter alle bøger, der opfylder kravene i dokumentdefinitionen. Dertil kommer, at elektronisk førte bøger må forventes i ringere grad end fysiske bøger at indeholde en traditionel udstederbetegnelse.

Udvalget finder endvidere, at bestemmelsens strafferamme bør bringes i overensstemmelse med den af udvalget foreslåede dokumentfalskbestemmelse. Også her vil der i grove tilfælde foreligge (medvirken til) et skadedelikt, f.eks. bedrageri, og i så fald kan der straffes i sammenstød med dette delikt.

...

Udvalget foreslår, at § 175 affattes således:

”§ 175. Den, som for at skuffe i retsforhold i offentligt dokument eller bog, i privat dokument eller bog, som det ifølge særligt pligtforhold påhviler ham at udfærdige eller føre, eller i læge-, tandlæge-, jordemoder- eller dyrlægeattest afgiver urigtig erklæring om noget forhold, angående hvilken erklæringen skal tjene som bevis, straffes med bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 2 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der i retsforhold gør brug af et sådant dokument eller bog som indeholdende sandhed.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og 2 finder tilsvarende anvendelse, når dokumentet eller bogen er udfærdiget eller føres på andet læsbart medie.”

3.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

3.5.1. I det følgende redegøres for resultaterne af Straffelovrådets statistiske undersøgelse om personelt falsk (§ 174), jf. s. 61, sml. i øvrigt pkt. 2.4 ovenfor og pkt. 5.4 nedenfor. Det fremgår, at bøder med 71 pct. af afgørelserne er den altdominerende straf. Dagbøderne beløber sig til højst 4.000 kr. i sager med ét forhold og går op til 15.000 kr. i sager med flere forhold. Udenretslige sumbøder er gennemgående lidt lavere. 15 pct. af afgørelserne er ubetingede frihedsstraffe med straf længder fra 7 dage til 1 år. 86 pct. er på højst 60 dage. De betingede frihedsstraffe udgør 11 pct. af samtlige afgørelser, og 87 pct. af disse er på højst 60 dage. Andelen af bødestrafte er mindsket i den undersøgte periode, og der er blevet relativt flere tiltalefrafald og betingede domme. Den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe er større i slutningen end i begyndelsen af perioden. Om dette beror på en tendens til strafskærpelse i sager om personelt falsk eller skyldes ændringer i karakteren af de forholdsvis få årlige sager, kan ikke afgøres.

3.6. Straffelovrådets overvejelser

3.6.1. § 173 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til samme kategori som bl.a. § 172, dvs. med et strafmaksimum på 6 års fængsel svarende til en nedsættelse af strafmaksimum fra 8 til 6 års fængsel, sml. pkt. 2.5.1 ovenfor. §§ 174 og 178 er i overensstemmelse med gældende ret placeret henholdsvis i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum

på 6 måneders fængsel og kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. § 175 er også indføjet i sidstnævnte kategori, hvilket indebærer en reduktion af strafmaksimum fra 3 til 2 års fængsel.

3.6.2. Der har under Straffelovrådets behandling af §§ 173-175 været udtrykt sympati for de overvejelser og forslag, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 3.3.1-3.3.3 ovenfor. §§ 173-175 er tillige indgået i den grundige behandling, som har fundet sted som led i revision af §§ 171-172 i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. 3.4 ovenfor.

Straffelovrådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag. Som det fremgår af pkt. 2.5.2 ovenfor, har Straffelovrådet afstået fra at fremkomme med forslag vedrørende strafferammerne for dokumentfalsk. Rådet har som følge heraf og under hensyn til udvalgets overvejelser og forslag i øvrigt også afstået fra at gå ind i en nærmere vurdering af §§ 173-175. Rådet begrænser sig derfor til i § 175, stk. 1, at anbefale, at det ved en lovrevision overvejes at forenkle strafferammen til ”bøde eller fængsel indtil ...”.

Straffelovrådet foreslår i lighed med 1987-betænkningen, at bøde indføres i § 178, og at strafmaksimum forbliver uændret, sml. pkt. 3.3.4 ovenfor og § 1, nr. 36, i rådets lovudkast.

4. §§ 176-177 og 179 (mærkeforbrydelser)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. Straffelovens § 176 retter sig bl.a. mod forhold, der består i at gøre brug af genstande, som uberettiget er forsynet med visse stempler og mærker. Efter § 176, stk. 1, straffes den, der for at skuffe i samhandelen gør brug af genstande, som uberettiget er forsynet med offentligt stempel eller mærke, der skal afgive borgen for genstandens ægthed, art, godhed eller mængde. Straffen er fængsel indtil 3 år. Stk. 2 angår brug af genstande, som uberettiget er forsynet med privat stempel, mærke eller anden betegnelse, der tjener til at angive noget genstanden vedrørende forhold, som er af betydning for samhandelen. Strafferammen er her fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder bøde. De samme strafferammer finder efter stk. 3, jf. enten stk. 1 eller 2, anvendelse på den, der gør brug af genstande, på hvilke lovligt anbragt stempel, mærke eller betegnelse er forvansket eller fjernet. Om § 176 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 169 ff.

Straffelovens § 177, stk. 1, omhandler brug af eftergjort eller forfalsket stempelpapir, stempelmærker, andre til berigtigelse af offentlige skatter og afgifter tjenende mærker samt postfrimærker. Straffen er fængsel indtil 8 år. En ”forholdsmæssig mindre” straf anvendes ifølge samme bestemmelse på den, der gør brug af tidligere benyttet papir eller mærker, på hvilke tegnet på den tidligere benyttelse er fjernet. Efter § 177, stk. 2, finder § 169 tilsvarende anvendelse med hensyn til stempelmærker, postfrimærker og lignende frigørelsesmidler. Det indebærer, at også den, der forfærdi-

ger, indfører eller udspreder genstande, som ved form og udstyr frembyder væsentlig ydre lighed med stempelmærker, postfrimærker og lignende frigørelsesmidler, omfattes af det straffbare område. Straffen er bøde. Om § 177 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 171 f.

Til de ovennævnte bestemmelser føjes i § 179 en bestemmelse, der retter sig mod den, som for at skuffe med hensyn til grænserne for grundejendom, grundrettigheder eller rettigheder med hensyn til vandløb eller vandstrækninger sætter falsk skelsten eller andet mærke for disse eller flytter, borttager, forvansker eller ødelægger sådant mærke. Straffen er fængsel indtil 3 år. Sker det for at hævde et berettiget eller afværge et uberettiget krav, er straffen bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 173, hvor det fremhæves, at bestemmelsen ”næppe” har været anvendt.

Til illustration af anvendelsen af § 176 kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1982, s. 749, der angik et vinfirma (aktieselskab) T1, dets direktør T2 og firmaets chefvinkyper T3, der havde sammenstukket ca. 925.000 liter franske vine, tappet dem på flasker forsynet med etiketter svarende til den dyreste vin og derefter solgt vinen til forbrugere med en nettofortjeneste på ca. 1.085.000 kr. For overtrædelse af lov nr. 595 af 22. december 1972 om administration af Det europæiske økonomiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer mv. idømtes T1 en bøde på 100.000 kr., T2 idømtes bl.a. for overtrædelse af § 176, stk. 2, hæfte i 3 måneder, og T3 idømtes for overtrædelse af samme bestemmelse en betinget straf af hæfte i 30 dage samt en tillægsbøde på 3.000 kr. Hos T1 konfiskeredes 1.085.000 kr.

4.1.2. Samtlige bestemmelser har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 176 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 358 og 359 samt s. 300-01. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 158, stk. 2, nr. 2, og 159 samt s. 157, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 164 samt sp. 276-78. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3354-55 (§ 178).

For så vidt angår § 177 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 145, stk. 2, og § 363, nr. 3, samt s. 163-64 og 303. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 138, stk. 2, samt s. 138-39, og forsl. l. § 27 samt s. 25. Desuden kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 165 og forsl. l. § 28 samt sp. 278 og 405. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355 (§ 179), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5367 (§ 176).

Endelig kan om § 179 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 361 samt s. 302. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 162 samt s. 158-59, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 166 samt sp. 278-79. Endelig kan henvises til Rigsdags-

tidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355 (§ 180), og til Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 178).

4.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.2.1. Strafferammerne i § 176 foresloges i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse ændret på to punkter, sml. s. 187:

”Straffelovrådet foreslår, at bøde indgår i strafferammerne uden noget krav om formildende omstændigheder, og at strafmaksimum i stk. 1 og stk. 3, jfr. stk. 1, nedsættes til 2 år. Der vil kunne straffes i sammenstød med en berigelsesforbrydelse.”

4.2.2. Rådets drøftelse af § 177 skete med udgangspunkt i det forhold, at overtrædelser af bestemmelsen syntes ”at være meget sjældent forekommende i Danmark”. Rådet sammenfattede sine synspunkter om strafferammen således, jf. anf. st.:

”... Det høje strafmaksimum, der formentlig er fastsat med henblik på industriel produktion af falske stempelmærker mv., svarer til maksimum for dokumentfalsk. Det kan også være rent formelle træk ved genstandene, der adskiller dem fra falske dokumenter som nævnt i § 171. Hvis strafferammen for dokumentfalsk ændres som foreslået ovenfor [forslaget er gengivet i pkt. 2.2.1 ovenfor], vil det være naturligt at ændre strafferammen i § 177, stk. 1, 1. pkt., til: ”Med samme straf som for dokumentfalsk ...” og at ændre ordene: ”Med en forholdsmæssig mindre straf” i 2. pkt. til: ”På samme måde ...”. Det må i øvrigt antages, at 2. pkt. ikke har stor selvstændig betydning, fordi papir eller mærke i de fleste tilfælde må betragtes som forfalsket, jfr. 1. pkt.”

4.2.3. Endelig knyttede rådet følgende synspunkter til § 179, jf. anf. st.:

”... § 179 anvendes aldrig.

Straffelovrådet er ikke gået nærmere ind på forholdet mellem § 179 og særlovgivningen, men foreslår kun, at strafferammen i 1. pkt. ændres til ”bøde eller fængsel indtil 1 år”, og at 2. pkt. ophæves.”

4.3. Straffelovrådets overvejelser

4.3.1. §§ 176 og 179 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. pkt. 2.5.1 ovenfor, henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Det indebærer for begge bestemmelsers vedkommende en reduktion af strafmaksimum fra 3 til 2 års fængsel. § 177 er opført i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel, hvilket er ensbetydende med en halvering af strafmaksimum.

4.3.2. Straffelovrådet foreslog i 1987-betænkningen, at bøde optages i strafferammerne i § 176, herunder uden krav om formildende omstændigheder, og at strafmaksimum i stk. 1 og stk. 3, jf. stk. 1, nedsættes til 2 år. Rådet føjede hertil en bemærkning om, at der kan straffes i sammenstød med en berigelsesforbrydelse. Sml. pkt. 4.2.1 ovenfor. Rådet har efter en fornyet drøftelse af § 176 samme indstilling, se § 1, nr. 9 og 46, i rådets lovudkast.

Der er i Straffelovrådet udtrykt sympati for de synspunkter og forslag, som fremkom i 1987-betænkningen om strafferammerne i § 177, sml. pkt. 4.2.2 ovenfor. Som det fremgår, har drøftelsen af strafferammerne for de forhold, som omfattes af § 177, sammenhæng med strafferammerne for dokumentfalsk, som rådet af andre grunde afstår fra at fremkomme med forslag om, sml. pkt. 2.5.2 ovenfor. Rådet begrænser sig derfor til at pege på, at der kunne være grund til at inddrage § 177 ved en revision af §§ 171-172. Det kunne i den forbindelse overvejes at omformulere § 177, stk. 2, så bestemmelsen tilførtes en selvstændig strafferamme, f.eks. således:

”Stk. 2. Med bøde straffes den, som forfærdiger, indfører eller udspreder genstande, som ved form og udstyr frembyder væsentlig ydre lighed med stempelmærker, postfrimærker og lignende frigørelsesmidler.”

§ 177 kunne i øvrigt give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelsen.

Straffelovrådet er enig i, at strafferammen i § 179, 1. pkt., kunne overvejes nedsat til 1 års fængsel, sml. pkt. 4.2.3 ovenfor. Rådet finder imidlertid bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet, at det vil være rigtigst indtil videre at fastsætte et strafmaksimum på 2 års fængsel. Rådet henviser også til, at bestemmelsen uanset sin begrænsede praktiske betydning kan tænkes at omfatte tilfælde af forholdsvis alvorlig karakter.

Rådet foreslår i lighed med 1987-betænkningen, at bøde optages i strafferammen i 1. pkt., og at 2. pkt. herefter udgår som overflødig, sml. § 1, nr. 27 og 48, i rådets lovudkast. § 179 kunne også give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelsen, herunder i sammenhæng med særlovgivningen.

5. §§ 166-170 (pengefalsk)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Straffelovens §§ 166 og 167 indeholder bestemmelser om forsætlig pengefalsk. Efter § 166, stk. 1, straffes den, som eftergør eller forfalsker penge for at bringe dem i omsætning som ægte, eller som i samme hensigt forskaffer sig eller andre eftergjorte eller forfalskede penge. Som det fremgår, er pengefalsk efter § 166 fuldbyrdet på et tidligere stadium end dokumentfalsk, der kræver, at der er gjort brug af dokumentet. Den, som ikke kan straffes efter § 166, kan efter omstændighederne straffes efter § 167 for udgivelse af eftergjorte eller forfalskede penge.

Normalstrafferammen er efter begge bestemmelser fængsel indtil 12 år. Afvigelse herfra gælder på to punkter.

For det første er maksimumstrafferammen efter § 166, stk. 2, fængsel indtil 4 år, såfremt forfalskning er sket ved at formindske værdien af gangbar mønt. Straffelovrådet antog i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse (s. 188), at denne begrænsning også må antages at gælde med hensyn til udgivelse efter § 167, i hvert fald hvis gerningsmanden ved, at forfalskning er sket ved at formindske penges værdi.

For det andet kan straffen efter § 167 gå ned til bøde, såfremt udgiveren har modtaget falske penge i god tro.

Om §§ 166 og 167 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 140 ff.

Straffelovens § 168 supplerer §§ 166 og 167 med en bestemmelse om visse uagtsomme forhold. Således straffes den, der udgiver penge, som han formoder er eftergjort eller forfalskede. Straffen er fængsel indtil 3 år. Har udgiveren modtaget pengene i god tro, kan straffen gå ned til bøde og under formildende omstændigheder bortfalde, sml. Den kommenterede straffelov s. 140 f. og 144 f.

Straffelovens § 169 retter sig mod et med pengefalsk beslægtet forhold, der består i, at nogen forfærdiger, indfører eller udspreder genstande, som ved form og udstyr frembyder væsentlig ydre lighed med penge eller med et til almindeligt omløb bestemt værdipapir. Straffen er bøde, sml. Den kommenterede straffelov s. 140 f. og 145 f.

Endelig straffes efter § 170 den, som uden hjemmel i lovgivningen forfærdiger, indfører eller udgiver på ihændehaveren lydende forskrivninger, der fremtræder som bestemt til i snævrere eller videre kredse at benyttes som betalingsmiddel mand og mand imellem, eller som må forventes at ville blive benyttet på denne måde. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 3 måneder. Om bestemmelsen, der ikke omfatter fremmede pengesedler, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 140 f. og 146.

Der er fortsat ikke mange sager i trykt retspraksis om pengefalsk. Til illustration kan nævnes Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1982, s. 1013, hvor T1 og T2 for falskmøntneri og forsøg herpå ved fremstilling mv. af falske dollarsedler svarende til mere end 3 mio. dollars straffedes med henholdsvis 6 og 8 års fængsel. Der kan også henvises til Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 372, hvor tiltalte for besiddelse af i alt 4.820 dollars i falske sedler og forsøg på udgivelse af 300 dollars heraf straffedes med fængsel i 8 måneder efter straffelovens § 167, jf. § 166, stk. 1, jf. til dels § 21.

Endvidere kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1992, s. 354, om T1 og T2, der havde erkendt sig skyldige i overtrædelse af § 166, stk. 1, ved under anvendelse af en farvefotokopieringsmaskine at have fremstillet ca. 100 falske 500 kr.-sedler og nogle falske 100 kr.-sedler for at bringe dem i anvendelse som ægte, hvilket skete for så vidt angik 6 af 500 kr.-sedlerne. De turde herefter ikke fortsætte og rev en del af de resterende sedler i stykker. T1, som den 1. juli 1991 var idømt en fællesstraf af fængsel i 4 måneder betinget for dokumentfalsk og bedrageri, blev nu straffet med en fællesstraf af fængsel i 1 år og 9 måneder. T2, som var ustraffet, men som tillige blev fundet skyldig i ulovlig omgang med hittegods med hensyn til 2 kuverter indeholdende 2 personnummerbeviser, blev straffet med fængsel i 1 år og 3 måneder.

I Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1997, s. 53, blev to kvindelige, ustraffede tiltalte for overtrædelse af § 167, jf. § 166, stk. 1, straffet med fængsel i 60 dage hver for i en bank at have udgivet 2 falske 1.000 kr. sedler med henblik på at få sat dem ind på den ene tiltaltes konto.

Endelig kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 1117, om en 38-årig ustraffet, der havde fremstillet 16 falske 500 kr.-sedler med pc, scanner og farveprinter. 6 af dem blev brugt af en kammerat, hvilket den 38-årige måtte anse for overvejende sandsynligt ville ske. Den pågældende idømtes 6 måneders ubetinget fængsel.

5.1.2. Samtlige bestemmelser har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 166 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 345 og 346 samt s. 292. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 155 samt s. 148-49, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 155 samt sp. 265-67. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3351-52 (§ 168).

For så vidt angår § 167 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 347 samt s. 292-93. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 156 samt s. 148-49, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 156 samt sp. 267. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3352 (§ 169).

Med hensyn til § 168 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 347 samt s. 292-93. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 157 samt s. 149-50, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 157 samt sp. 267-68. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3352 (§ 170).

Om § 169 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 348, stk. 2, samt s. 293. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 27 samt s. 25, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 28 samt sp. 405. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3352 (§ 171).

Endelig kan om § 170 henvises til Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5366 (§ 169), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2181-82 (§ 169).

5.1.3. Ved lov nr. 280 af 25. april 2001 om ændring af straffeloven, lov om international fuldbyrdelse af straf mv., lov om samarbejde med Finland, Island, Norge og Sverige angående fuldbyrdelse af straf mv. og lov om udlevering af lovovertrædere samt forskellige andre love (Gennemførelse af EU-rammeafgørelse om styrkelse af beskyttelsen mod falskmøntneri, 1. tillægsprotokol til den europæiske konvention om overførelse af domfældte og FN-konventionen til bekæmpelse af terrorbombninger samt ændringer som følge af afskaffelsen af hæftestraffen mv.) gennemførtes bl.a. de ændringer af straffeloven, som var nødvendige for, at Danmark kan opfylde EU-rammeafgørelsen om falskmøntneri. EU-rammeafgørelsen pålægger bl.a. visse pligter med hensyn til strafferammer i national ret for falskmøntneri.

Som det forudsætningsvis fremgår af pkt. 5.1.2 ovenfor, blev det ved denne lov lagt til grund, at EU-rammeafgørelsen ikke fordrede ændringer i straffelovens bestemmelser om forbrydelser vedrørende penge. Denne antagelse byggede bl.a. på, at forhold omfattet af straffelovens § 166, stk. 1, kan straffes med fængsel indtil 12 år, sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 2889 f. og 2892:

”Artikel 3-6 fastsætter kriminaliseringspligten ifølge rammeafgørelsen.

I *artikel 3* opregnes de handlinger, som skal være strafbare i den nationale lovgivning. Det drejer sig om følgende handlinger:

- enhver fremstilling eller forandring af penge i bedragerisk hensigt,
- indførsel, udførsel, transport, modtagelse eller anskaffelse af falske penge med henblik på udgivelse, vel vidende at de er falske,
- fremstilling, modtagelse, anskaffelse eller besiddelse, der foretages i bedragerisk hensigt, af redskaber, genstande, edb-programmer og alle andre midler, som er bestemt til

fremstilling eller forandring af penge, samt hologrammer eller andre sikkerhedselementer til beskyttelse af penge mod forfalskning.

Artikel 4 medfører pligt til at sikre, at de ovennævnte handlinger er strafbare, hvis de begås under anvendelse af lovlige pengeudstedende myndigheders faciliteter eller materialer, men ved krænkelse af de kompetente myndigheders rettigheder eller i strid med betingelserne for de kompetente myndigheders ret til at udstede penge og uden disse myndigheders tilsagn.

Efter *artikel 5* skal medlemsstaterne sikre, at de ovennævnte handlinger er strafbare ikke blot for så vidt angår falskmøntneri med hensyn til eksisterende valuta, men også for så vidt angår falskmøntneri med hensyn til eurosedler og euromønter, der begås, før euroen sættes i omløb den 1. januar 2002.

Efter *artikel 6, stk. 1*, skal de ovennævnte handlinger kunne straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning, herunder frihedsstraf, der kan medføre udlevering. For fremstilling og forandring af penge i bedragerisk hensigt skal der fastsættes en strafferamme på mindst 8 års fængsel, jf. *artikel 6, stk. 2*. Danmark har i forbindelse med vedtagelsen af rammeafgørelsen afgivet en erklæring, hvorefter *artikel 6, stk. 2*, ikke finder anvendelse på falskmøntneri, der sker ved formindskelse af værdien af gangbar mønt ...

Der er tidligere i forbindelse med forslaget til folketingsbeslutning om udkast til rammeafgørelse om styrkelse af beskyttelsen mod falskmøntneri redegjort for de lovgivningsmæssige konsekvenser af udkastet til rammeafgørelse ... Som det fremgår heraf, anses de strafbare handlinger, der nævnes i *artikel 3 og 4*, bl.a. i lyset af straffelovens §§ 21 og 23 om forsøg og medvirken for at være omfattet af straffelovens regler, navnlig § 166 og § 167. I det omfang straffelovens § 166 og § 167 ikke finder anvendelse i forhold til penge, der endnu ikke er sat i omløb, anses falskmøntneri med hensyn til euroen, der begås inden den 1. januar 2002, for omfattet af straffelovens § 171 om dokumentfalsk eller straffelovens § 279 om bedrageri samt efter omstændighederne af reglerne om forsøg og medvirken. *Artikel 3-5*, jf. *artikel 6, stk. 1*, kræver derfor ikke lovændring.

Efter *artikel 6, stk. 2*, skal fremstilling eller forandring af penge i bedragerisk hensigt kunne straffes med fængsel, og der skal fastsættes en strafferamme på mindst 8 års fængsel. Strafferammen for falskmøntneri er efter straffelovens § 166, stk. 1, fængsel indtil 12 år, mens formindskelse af værdien af gangbar mønt efter straffelovens § 166, stk. 2, alene kan straffes med fængsel indtil 4 år. Som nævnt ... har Danmark i forbindelse med vedtagelsen af rammeafgørelsen afgivet en erklæring, hvorefter *artikel 6, stk. 2*, ikke finder anvendelse på falskmøntneri, der sker ved formindskelse af værdien af gangbar mønt. På den baggrund kræver *artikel 6, stk. 2*, heller ikke lovændring.”

5.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.2.1. Straffelovrådets drøftelse af §§ 166-168 tog udgangspunkt i, at der på daværende tidspunkt kun forelå et forholdsvis begrænset antal sager med spørgsmål om pengefalsk mv. Rådet hæftede sig også ved udvalgsovervejelser om de tilsvarende svenske bestemmelser, sml. s. 188-89:

”De ikke særlig talrige sager om pengefalsk har overvejende drejet sig om fremstilling, fremskaffelse og udgivelse af dollarsedler. De strengeste straffe er idømt efter § 166 i U 1982.1013 H: fængsel i 6 og 8 år for to personers forhold vedrørende fremstilling af falske dollarsedler til i alt over 3 mio. dollars. Se endvidere U 1953.513 H (3 år og 6 måneder, herunder bedrageri og smugleri) og U 1971.436 H om forskaffelse af ca. 150 falske 100 dollarsedler (4 år). Der forekommer også noget lavere straffe bl.a. U 1970.276 Ø om udgivelse af nogle falske canadiske 20 dollarsedler (8 måneder).

I svensk ret er pengefalsk inddelt i tre grader, for hvilke betænkningen SOU 1986:14 s. 283 foreslår følgende strafferammer (der ligger lidt lavere end i gældende ret): penningförfalskning: fængsel indtil 1 år og 6 måneder, ringa penningförfalskning: bøde eller fængsel indtil 3 måneder, grov penningförfalskning: fængsel fra 1 til 6 år (i dag fra 2 til 8 år). Strafmaksimum ligger altså efter dette forslag på det halve af det, der nu gælder i dansk ret.

Straffelovrådet finder, at det nok kunne komme i betragtning at indføre en delt strafferamme for forsætlig pengefalsk og at foretage enkelte andre ændringer i §§ 166-168. Blandt under hensyn til det ringe antal sager, der kommer til pådømmelse, har man dog begrænset sig til at foreslå nogle nedsættelser af strafmaksima uden ændring af gerningsbeskrivelsen i §§ 166-168.

Det foreslås, at strafmaksimum i § 166, stk. 1, bliver 10 år, at den praktisk betydningsløse bestemmelse i § 166, stk. 2, ophæves, at hæfte udgår i § 167, 2. pkt., og at strafferammen i § 168 bliver bøde eller fængsel indtil 1 år.”

I tilslutning til ovenstående bemærkes, at de refererede udvalgsforslag endnu ikke er gennemført i den svenske straffelov (sml. Brottsbalken, 14. kap., 6 §, hvorefter strafferammerne er henholdsvis fængsel indtil 4 år (”penningförfalskning”), bøde eller fængsel indtil 6 måneder (”ringa penningförfalskning”) og fængsel i 2 til 8 år (”grov penningförfalskning”)). Bestemmelsen blev i 2001 ændret på andre punkter, og der tilføjedes 6 a § af hensyn til EU.

5.2.2. § 169 foreslog Straffelovrådet videreført uændret. I § 170 foresloges som led i afskaffelsen af hæftestrafpen det hidtidige strafmaksimum på 3 måneders hæfte afløst af et strafmaksimum på 4 måneders fængsel (sml. betænkningen s. 189). Forslaget er ikke gennemført, idet det hidtidige strafmaksimum bibeholdtes ved den lovændring, hvorved hæftestrafpen afskaffedes, sml. lov nr. 433 af 31. maj 2000.

5.3. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

5.3.1. I betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet har Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet behandlet forskellige spørgsmål om betalingskriminalitet, sml. kapitel 4 s. 77 ff. Se endvidere denne betæknings kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. Udvalget finder, at udviklingen på IT-området nødvendiggør, at der indsættes bestemmelser i straffeloven om falske elektroniske penge og om handlingerne at producere, skaffe sig, besidde med henblik på uberettiget anvendelse eller videregive oplysninger, der identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre, eller genererede betalingskortnumre. I det følgende omtales udvalgets overvejelser og forslag om elektroniske penge, jf. pkt. 5.3.2 nedenfor. Endvidere omtales i tilslutning hertil udvalgets overvejelser og forslag om betalingskort og betalingskortnumre mv., jf. pkt. 5.3.3 nedenfor.

5.3.2. Udvalgets overvejelser og forslag om elektroniske penge er beskrevet i betænkningen s. 82 ff. og 150 f. Heraf fremgår, at §§ 166-169 bør suppleres med en bestemmelse om elektroniske penge, der har et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. s. 88:

”Straffeloven indeholder i §§ 166-169 bestemmelser om eftergørelse og forfalskning af penge mv. Hovedbestemmelsen – § 166 – har fremrykket fuldbyrdelsesmoment, idet kriteriet er, at penge er eftergjort eller forfalsket for at bringe dem i omløb som ægte. Strafmaksimum i § 166 er fængsel i 12 år. Bestemmelserne vedrører imidlertid kun landenes autoriserede, almindelige betalingsmidler, og de er derfor ikke anvendelige på elektroniske penge.

Udvalget finder, at der også bør være en særlig strafferetlig beskyttelse af elektroniske penge. Udvalget finder, at et strafmaksimum på fængsel i 6 år er passende i betragtning af, at elektroniske penge, til trods for udviklingen hen imod øget brug af sådanne produkter, har en anden karakter end et lands autoriserede almindelige betalingsmidler, hvor det er hele landets betalingssystem, der skal beskyttes.”

Sml. også s. 150 f.:

”Udvalget har særligt overvejet, om området er så nyt, at en strafferetlig regulering bør afvente den videre udvikling. Udvalget finder imidlertid, at netop det forhold, at området er i hastig udvikling, taler for, at området reguleres nu. Der er herved lagt særlig vægt på, at i det omfang, det lykkes at producere falske elektroniske penge, vil der ikke være noget, der adskiller dem fra de ægte. Modtageren har vanskeligt ved at opdage, at der ikke er tale om ægte elektroniske penge. Området er opklarings- og bevismæssigt endnu mere vanskeligt end falske penge.

Udvalget finder, at elektroniske penge bør nyde en kvalificeret beskyttelse, selv om anvendelsen af dem typisk vil være omfattet af straffelovens § 279 eller § 279 a.

Udvalget finder, at problemstillingen er så nært forbundet med spørgsmålet om betalingsmidler, at reguleringen bør indsættes i straffelovens kapitel 18 om forbrydelser vedrørende penge.

Udvalget foreslår, at bestemmelsen indsættes som § 169 a, og at kapitlets overskrift ændres til ”Forbrydelser vedrørende betalingsmidler”.

”§ 169 a. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der uretmæssigt fremstiller, skaffer sig eller udbreder falske elektroniske penge med forsæt til, at de anvendes som ægte.

Stk. 2. Ved elektroniske penge forstås elektronisk lagrede pengeværdier, der anerkendes som betalingsmidler af andre end udstederen.

Stk. 3. Ved falske elektroniske penge forstås midler, der uden at være ægte elektroniske penge er egnede til at blive brugt som sådanne.

Stk. 4. Er handlingen af særlig grov beskaffenhed på grund af den måde, hvorpå den er udført, eller på grund af beløbets størrelse, er straffen fængsel indtil 6 år.”

Udtrykket ”betalingsmiddel”, der også anvendes i EU-direktivet [Europaparlamentets og Rådets direktiv af 18/9 2000 om adgang til at optage og udøve virksomhed som udsteder af elektroniske penge og tilsyn med en sådan virksomhed (EFT L 2000 257/39)] og den danske lov om udstedere af elektroniske penge [lov nr. 502 af 7/6 2001], dækker et middel, der repræsenterer en given værdi og kan benyttes som betalingsmiddel uden trediemands mellemkomst. Det dækker således ikke ”betalingsinstrumenter”, der alene er pengeanvisninger, dvs. anmodninger til en anden (f.eks. en bank) om at udbetale et vist beløb til trediemand.

Såfremt handlingen ligger tidligere end det gerningsindhold, der er omfattet af bestemmelsen, finder de almindelige forsøgsregler anvendelse.

Udvalgets forslag omfatter ikke brugen af falske elektroniske penge. Udvalget finder, at brugen fortsat skal være dækket af de almindelige bestemmelser, i praksis typisk straffelovens § 279 a om databedrageri.”

5.3.3. Udvalgets overvejelser og forslag om betalingskort og betalingskortnumre mv. er beskrevet s. 88 ff. og 151 ff. Det anføres bl.a.:

”Udvalget har vurderet, i hvilket omfang betalingskort kan give anledning til overvejelser om en fremrykket beskyttelse eller om en ændret regulering. Udvalget finder, at følgende områder er aktuelle:

1. Falske betalingskort.
2. Betalingskortnumre.

Udvalget finder, at både produktion, forskaffelse, besiddelse med henblik på uberettiget brug og videregivelse af falske betalingskort bør kriminaliseres.

Udvalget finder endvidere, at kriminaliseringen også bør omfatte betalingskortnumre.

Udvalget har valgt at foreslå en regulering, der ikke er knyttet til fysiske kort, men er knyttet til de relevante betalingsinformationer.

Udvalget foreslår følgende formulering af bestemmelsen:

”§ 301. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der med forsæt til uberettiget anvendelse producerer, skaffer sig, besidder eller videregiver oplysninger, der identificerer et betalingsmiddel, der er tildelt andre, eller genererede betalingskortnumre.

Stk. 2. Sker den i stk. 1 nævnte videregivelse i en videre kreds eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, er straffen fængsel indtil 4 år.

Stk. 3. Bestemmelsen i stk. 1 finder ikke anvendelse på ægte betalingskort.”

Da der kræves forsæt til uberettiget brug består udvidelsen set i forhold til straffelovens § 21 i, at der ses bort fra konkretiseringskravet. Selv om besiddelse typisk vil indgå i produktion, forskaffelse og videregivelse, har udvalget fundet det rigtigst at nævne disse ting særskilt for at undgå fortolkningsproblemer omkring besiddelsesbegrebet.

Efter forslagets stk. 1 er alle betalingskortnumre omfattet, uanset om de er ægte, genererede eller frit konstruerede. De er endvidere omfattet, hvad enten de alene foreligger som oplysninger uden tilhørende kort, eller de foreligger på falske kort. Hovedområdet vil imidlertid være konstruerede eller eftergjorte betalingsmidler, herunder hvide kort med konstrueret eller eftergjort magnetstrimmel mv.

Forslagets stk. 2 angiver videregivelse i en videre kreds som en af de skærpende omstændigheder, der kan medføre, at forholdet henføres under stk. 2. ”I øvrigt skærpende omstændigheder” vil f.eks. kunne foreligge, hvis oplysningerne er skaffet ved, at en pengeautomat er forsynet med en falsk front, så kundernes betalingskortnummer og pinkode har kunnet aflæses.

Efter forslagets stk. 3 er ægte kort ikke omfattet af reguleringen. Udvalget har fundet, at de gældende regler i tilstrækkeligt omfang dækker dette område ...”

5.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

5.4.1. I det følgende redegøres for resultaterne af Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis i sager om pengefalsk mv. (§§ 166-169), jf. s. 66, sml. i øvrigt pkt. 2.4 og 3.5 ovenfor. Det fremgår, at forholdsvis mange af de i alt 142 afgørelser angår unge lovovertrædere under 18 år (19 pct.). Ingen af de dømte er tidligere straffet for pengefalsk eller andre forbrydelser vedrørende penge (straffelovens 18. kapitel). 44 pct. af afgørelserne er ubetingede frihedsstraffe med strafflængder fra 30 dage til 2½ år. To tredjedele er på højst 1 år. 38 pct. af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, der typisk ikke overstiger 4 måneder. 11 pct. af afgørelserne er bødestrafte. Der er ingen tegn på ændringer i domspraksis i den undersøgte periode.

5.5. Straffelovrådets overvejelser

5.5.1. §§ 166 og 167 indgår i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. pkt. 2.5.1 ovenfor, i kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Denne kategori omfatter også visse andre forbrydelser, sml. oversigten. Den anførte kate-

gorisering indebærer i forhold til gældende ret, at strafmaksimum reduceres med 2 års fængsel. § 168 er henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Det er ensbetydende med, at strafmaksimum nedsættes med 1 års fængsel. §§ 169 og 170 er placeret i kategorien ”diverse”, hvor alene bøde indgår i strafferammen. Det svarer for så vidt angår § 169 til gældende ret. For § 170 fører placeringen til, at den hidtidige adgang til at idømme fængselsstraf i indtil 3 måneder udgår.

5.5.2. Som det fremgår af pkt. 5.3 ovenfor, har spørgsmålet om kriminalisering af falske elektroniske penge og betalingskort mv. været undergivet en omfattende behandling i Udvalget vedrørende økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Straffelovrådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering på dette område.

Straffelovrådet finder i lighed med 1987-betænkningen, at det kunne overvejes at indføre en delt strafferamme for forsætlig pengefalsk og at foretage visse andre ændringer i §§ 166-168, sml. pkt. 5.2.1 ovenfor. Rådet har dog bl.a. under hensyn til, at området har været genstand for nyere EU-retlig regulering (sml. pkt. 5.1.3 ovenfor med omtale af EU-rammeafgårelsen om styrkelse af beskyttelsen mod falskmøntneri) i det væsentlige begrænset sig til at foreslå samme ændringer af §§ 166 og 168 som i 1987-betænkningen. For så vidt angår § 168 har rådet desuden fundet det rigtigst indtil videre at have et strafmaksimum på 2 års fængsel. Rådet fremhæver i den forbindelse, at strafpositionerne 10 og 2 år for de forhold, som omfattes af henholdsvis §§ 166-167 og 168, er i tråd med hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.2 og 6.3.3. Det bemærkes i øvrigt, at de foreslåede ændringer af §§ 166 og 168 ikke tilsigter at indskrænke det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau efter de berørte bestemmelser, sml. pkt. 1.4 ovenfor og § 1, nr. 12, 27, 46 og 47, i rådets lovudkast.

§ 169 skulle ifølge 1987-betænkningen videreføres uændret, sml. pkt. 5.2.2 ovenfor. Denne opfattelse har Straffelovrådet fortsat. § 170 foresloges i 1987-betænkningen videreført uændret, idet det daværende strafmaksimum på 3 måneders hæfte dog skulle afløses af et strafmaksimum på 4 måneders fængsel som led i afskaffelsen af hæftestraffen, sml. pkt. 5.5.2 ovenfor. Strafmaksimum forblevet uændret 3 måneder ved hæftestraffens afskaffelse, sml. lov nr. 433 af 31. maj 2000. Strafpositionen 3 måneder er af tekniske grunde udeladt i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Der er på den baggrund enighed om, at overvejelserne om § 170 må samles om, hvorvidt strafferammen alene skal være bøde, eller om fængselsstraf af indtil 6 måneders varighed også bør indgå.

Det er gjort gældende, at de forhold, som omfattes af § 170, kan sidestilles med de forhold, som indgår i § 169. Hensynet til gennem strafferammesystemet at markere forbrydelsens strafværdighed

kunne således tale for at lade muligheden for at idømme frihedsstraf udgå af § 170, så bestemmelsen på linje med oversigten baseret på det angrebne retsgode ændres til et bødedelikt, sml. pkt. 5.5.2 ovenfor. Det er heroverfor anført, at det ikke uden en nærmere undersøgelse, herunder i forhold til særlovgivningen, kan afgøres, om bestemmelsen kan gøres til et bødedelikt uden risiko for, at der sker en tilsidesættelse af de hensyn, som bestemmelsen skal varetage. Der er efter drøftelse i Straffelovrådet udtrykt sympati for tanken om at gøre § 170 til et bødedelikt. Rådet vil dog ikke afvise, at det kan have betydning for den endelige stillingtagen til strafferammen, at der foretages en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelsen, hvorunder forholdet til særlovgivningen kan belyses nærmere. Rådet finder det på den baggrund rigtigst at pege på det mulige behov for revision af § 170 og i øvrigt indtil videre at opretholde muligheden for at idømme frihedsstraf, idet strafmaksimum af tekniske grunde foreslås hævet til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 24, i rådets lovudkast.

Kapitel 20

Almenfarlige og alment skadelige handlinger

(straffelovens §§ 180-196)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser (§§ 180-192 a) og kapitel 21 om forskellige alment skadelige handlinger (§§ 193-196) retter sig mod handlinger, der for de flestes vedkommende har det fællestræk, at der forvoldes risiko for person- eller tingsskader i et stort og uberegneligt omfang. Af de omfattede bestemmelser er det navnlig § 181 om forsætlig brandstiftelse og § 191 om narkotikaforbrydelser, som har praktisk betydning.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i kapitlerne 20 og 21. I *afsnittene 2-6* omtales §§ 180-182 (brandstiftelse) (afsnit 2), §§ 183, 183 a, 184 og 192 a (sprængning, flykapring, grove våbenlovsovertrædelser mv.) (afsnit 3), narkotikaforbrydelser (§ 191) (afsnit 4), §§ 186-190, 192 og 195 (visse sundheds- og miljøfarlige handlinger) (afsnit 5) samt §§ 185 og 193-194 og 196 (andre bestemmelser i kap. 20 og 21, herunder grov miljøkriminalitet) (afsnit 6). I omtalen indgår en redegørelse såvel for gældende ret mv. som for tidligere lovændringer og overvejelser, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Endvidere gennemgås i tilslutning til afsnittene om brandstiftelse og narkotika resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

1.3. Den 13. december 2001 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.) (L 35), sml. nu lov nr. 378 af 6. juni 2002. Formålet med loven er at åbne mulighed for, at Danmark kan opfylde de folkeretlige forpligtelser, som følger af FN-konventionen af 9. december 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme (optaget som bilag 1 til lovforslaget), FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) (optrykt som bilag 2 til lovforslaget) og forslag til EU's rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme (optrykt som bilag 3 til lovforslaget).

Med loven indsættes en særlig terrorismeparagraf (§ 114) i straffeloven. Efter § 114, stk. 1, straffes for terrorisme med fængsel indtil på livstid den, der ”med forsæt til at skræmme en befolkning i alvorlig grad eller uretmæssigt at tvinge danske eller udenlandske offentlige myndigheder eller en

international organisation til at foretage eller undlade at foretage en handling eller at destabilisere eller ødelægge et lands eller en international organisations grundlæggende politiske, forfatningsmæssige, økonomiske eller samfundsmæssige strukturer” begår en eller flere i bestemmelsen opregnede handlinger, når ”handlingen i kraft af sin karakter eller den sammenhæng, hvori den begås, kan tilføje et land eller en international organisation alvorlig skade”. Blandt de i stk. 1 opregnede handlinger indgår ”4) Forstyrrelse af trafiksikkerheden efter § 184, stk. 1, retsstridige forstyrrelser i driften af almindelige samfærdselsmidler m.v. efter § 193, stk. 1, eller groft hærværk efter § 291, stk. 2, hvis disse overtrædelser begås på en måde, der kan bringe menneskeliv i fare eller forårsage betydelige økonomiske tab. 5) Kapring af transportmidler efter § 183 a. 6) Grove våbenlovs-overtrædelser efter § 192 a eller lov om våben og eksplosivstoffer § 10, stk. 2. 7) Brandstiftelse efter § 180, sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, skibbrud, jernbane- eller anden transportulykke efter § 183, stk. 1 og 2, sundhedsfarlig forurening af vandforsyningen efter § 186, stk. 1, sundhedsfarlig forurening af ting bestemt til almindelig udbredelse m.v. efter § 187, stk. 1”.

Som det fremgår, har loven en række berøringspunkter med de emner, der behandles i dette kapitel. Det er imidlertid fundet mest hensigtsmæssigt at redegøre for den nye bestemmelse i straffelovens § 114 i sammenhæng med de øvrige bestemmelser i straffelovens 13. kapitel om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v., sml. denne betænkningens kapitel 14 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder mv., afsnit 6. Loven medfører også skærpelse af strafferammen i § 192 a om grove våbenlovsovertrædelser og en ændret gerningsbeskrivelse i § 183 a. Lovens bestemmelser herom omtales kortfattet i tilslutning til gennemgangen af § 192 a, jf. pkt. 3.3 nedenfor.

1.4. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder også for dette kapitels vedkommende. De synspunkter om strafferammerne for almenfarlige og almenkadelige handlinger, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 180-182 (brandstiftelse)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens §§ 180-182 kriminaliserer henholdsvis forsætlig (§§ 180-181) og uagtsom (§ 182) forvoldelse af ildebrand (”ildsvåde”). Bestemmelserne suppleres af andre straffelovsbestem-

melser, herunder navnlig § 291 om tingsødelæggelse og hærværk, og af bestemmelser i beredskabsloven (lov om beredskab, jf. lovbekendtgørelse nr. 912 af 2. oktober 2000).

Den almindelige, ukvalificerede, forsætlige brandstiftelse omhandles i § 181. Efter denne bestemmelses 1. stk. straffes den, der forvolder ildebrand på fremmed ejendom, med fængsel indtil 6 år. På samme måde straffes efter stk. 2 den, der med forsæt til at besvige brandforsikringen eller krænke panthaveres rettigheder eller med lignende retsstridigt forsæt forvolder ildebrand på egen ejendom eller på andres ejendom med ejerens samtykke. Straffen kan efter stk. 3 stige til fængsel i 10 år, hvis der foreligger særligt skærpende omstændigheder. Om bestemmelsen kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 174 ff. og 179 ff.

Den kvalificerede, forsætlige brandstiftelse er reguleret i § 180 i form af en skærpet strafferamme, som er forbeholdt tilfælde, hvor ildspåsættelse sker under visse særlige omstændigheder. Strafferammen skærpes til fængsel indtil på livstid, når ildspåsættelse til egen eller fremmed ejendom sker under sådanne omstændigheder, at den pågældende indser, at andres liv derved udsættes for overhængende fare, eller den sker med forsæt til at volde omfattende ødelæggelse af fremmed ejendom eller til at befordre oprør, plyndring eller anden sådan forstyrrelse af samfundsordenen. Anvendelsen af den skærpede strafferamme er i lighed med anvendelsen af § 181, stk. 2, betinget af tilstedeværelsen af særlige subjektive strafbarhedsbetingelser. § 180 suppleres bl.a. af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og § 183, der behandles i pkt. 3.1 nedenfor. Om § 180 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 ff.

Uagtsom ildspåsættelse til fremmed ejendom eller til skade for fremmed formueinteresse straffes efter § 182 med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen suppleres af beredskabsloven § 71 om straf af bøde for (1) den, der ikke udviser tilbørlig forsigtighed med ild, lys, tændstikker, aske, brandfarlige stoffer, og hvad der i øvrigt kan fremkalde eller befordre brand, eller undlader at påse, at personer, der hører til den pågældendes husstand eller virksomhed, udviser sådan forsigtighed, og (2) den, der som ejer eller bruger af elektriske anlæg eller andre lys-, varme-, kraft- eller maskinanlæg, som kan fremkalde eller befordre brand, benytter sådanne anlæg eller lader dem, benytte, uanset at de ikke er i forsvarlig stand. Om § 182 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 ff. og 182 f.

2.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde § 180 følgende ordlyd:

”§ 180. Sætter nogen Ild paa egen eller fremmed Ejendom under saadanne Omstændigheder, at han indser, at andres Liv derved udsættes for overhængende Fare, eller det sker for at volde omfattende Ødelæggelse af fremmed Ejendom eller for at befordre Oprør,

Plyndring eller anden saadan Forstyrrelse af Samfundsordenen, straffes han med Fængsel ikke under 4 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 368 samt s. 306-08. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 163 og 164 samt s. 161, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 167-68 samt sp. 281-83 og 284 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355-57 (§ 182).

Den til § 181 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 181 havde følgende ordlyd:

”§ 181. Forvolder nogen ellers Ildebrand paa fremmed Ejendom, straffes han med Fængsel fra 6 Maaneder til 12 Aar.

Stk. 2. Med samme Straf anses den, som for at besvige Brandforsikringen, for at krænke Panthaveres Rettigheder eller i lignende retsstridig Hensigt forvolder Ildebrand paa egen Ejendom eller paa anden Mands Ejendom med hans Samtykke.

Stk. 3. Er den antændte Genstand af ringe Betydning, og maa det antages at have ligget udenfor Gerningsmandens Tanke, at der ved Ildebranden kunde afstedkommes betydelig Skade, kan Straffen gaa ned til den laveste Grad af Fængsel.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 168 samt sp. 283 ff. Endvidere kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355-57 (§ 183).

§ 182 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 370 samt s. 309-10. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 165 samt s. 161, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 169 samt sp. 283. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355-57 (§ 184) og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5369 (§ 181).

2.2. Tidligere ændringer af §§ 180 og 181

2.2.1. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

2.2.1.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) fik § 181, stk. 2, sin nuværende affattelse. Formålet med lovændringen var at præcisere, at strafansvar alene er betinget af tilstedeværelsen af sædvanligt forsæt og således også kan pålægges i tilfælde, hvor gerningsmanden ikke har tilstræbt retskrænkelsen, men dog har

vidst eller indset som overvejende sandsynligt, at den ville blive følgen af den pågældendes handling, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 970.

2.2.2. Lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse)

2.2.2.1. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) ophævedes det hidtidige strafminimum på 4 års fængsel i § 180. Samtidig ændredes formuleringen med henblik på at præcisere forsætskravet i bestemmelsen. For så vidt angår § 181 ændredes den i stk. 1 fastsatte strafferamme fra ”fængsel fra 6 måneder til 12 år” til fængsel indtil 6 år. Samtidig erstattedes strafnedsættelsesbestemmelsen i § 181, stk. 3, af den nugældende strafforhøjelsesregel i § 181, stk. 3. Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. Om rådets overvejelser om strafferammerne for brandstiftelse henvistes i lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4002, til betænkningen, hvori rådets synspunkter var sammenfattet således, jf. s. 77 ff.:

”Det fremgår af oplysningerne om strafudmålingen i sager om brandstiftelse, at de i praksis anvendte straffe ligger meget væsentligt under de gældende strafmaksima i §§ 180-181 ...

Når strafferammen i § 181 sammenholdes med de [andetsteds i betænkningen] nævnte statistiske oplysninger, må man efter straffelovrådets opfattelse drage to konklusioner. For det første bør det forhøjede minimum i § 181 ophæves. For det andet bør § 181 have en normalramme, hvis maksimum er væsentligt lavere end 12 års fængsel.

Med hensyn til strafminimum på 6 måneders fængsel i § 181, stk. 1, skal først bemærkes, at straffelovrådet ved en række lejligheder har anbefalet ophævelsen af sådanne forhøjede minima, medmindre forholdene i særlig grad taler for opretholdelsen heraf ved enkelte delikter. Muligheden for at udmåle straf ned til fængselsstraffens faste minimum på [på daværende tidspunkt] 30 dage beror i øjeblikket på anvendelsen af almindelige strafnedsættelsesgrunde eller af bestemmelsen i § 181, stk. 3 om antændelse af genstande af ringe betydning. Når det tages i betragtning, at der efter stk. 1 og stk. 2 forekommer et betydeligt antal betingede domme og ubetingede straffe på indtil 6 måneder, er det nærliggende at antage, at stk. 3 ikke i tilstrækkeligt omfang opfylder behovet for en graduering af strafudmålingen overfor brandstiftelser af mindre grovhed. Såvel principielle hensyn som kriminalstatistikens oplysninger taler derfor for, at 30 dages fængsel bliver minimum i brandstiftelsesforbrydelsens normalramme ...

Et strafmaksimum på fængsel indtil 6 år vil efter de [andetsteds i betænkningen] refererede oplysninger være fuldt tilstrækkeligt med henblik på det helt overvejende antal tilfælde. Der forekommer imidlertid enkeltstående tilfælde, hvor der er behov for et højere maksimum. ... Behovet for en højere strafudmåling end fængsel i 6 år vil kun delvis kunne imødekommes ved en anvendelse af § 180. På denne baggrund finder straffelovrådet det rigtigst, at der ved siden af normalrammen på 6 år i § 181 opstilles en forhøjet

strafferamme for de tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder. Efter de foreliggende oplysninger om praksis må det antages, at et maksimum på 10 år vil være tilstrækkeligt ...

Anvendelsesområdet for den skærpede ramme vil navnlig være tilfælde, hvor der på grund af det antændte objekts karakter eller ildens udbredelse er sket meget betydelige skader, uden at forholdet dog har en sådan karakter, at det kan henføres under § 180. Den skærpede ramme vil også kunne anvendes i tilfælde, hvor branden har medført fare for eller tab af menneskeliv, men uden at betingelserne for at anvende § 180 er opfyldt.

Anvendelsen af den skærpede strafferamme vil også kunne komme på tale, hvor der til samtidig påkendelse foreligger flere tilfælde af brandstiftelse, eller hvor gerningsmanden tidligere er straffet for brandstiftelse. Det bør dog understreges, at disse grovhedsmomenter ikke i sig selv bør begrunde, at forholdet henføres under den skærpede strafferamme. Der må anlægges en helhedsvurdering af sagens grovhed, hvori også andre momenter kan indgå. Straffelovrådet skønner, at det ikke vil volde store vanskeligheder at udskille de undtagelsestilfælde, som vil udgøre anvendelsesområdet for den skærpede ramme.

...

Idet der henvises til straffelovrådets almindelige synspunkter vedrørende forhøjede strafminima, foreslår straffelovrådet, at strafminimum i § 180 ophæves.

Det må forekomme særdeles tvivlsomt, om der er grund til at opretholde et strafmaksimum af fængsel på livstid i § 180. Men da spørgsmålet har sammenhæng med overvejelser vedrørende bedømmelsen af forsætligt manddrab og principielle overvejelser vedrørende livstidsstraffen, har rådet foretrukket at udskyde spørgsmålet om dette maksimum i § 180 ...”

2.2.2.2. Af lovforslagets bemærkninger fremgik videre, at Justitsministeriet i det hele kunne tiltræde de synspunkter og forslag, som var kommet til udtryk i Straffelovrådets betænkning. Det hed herom bl.a., jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4002-03:

”...Justitsministeriet kan tiltræde det ønskelige i en sådan opspaltning af de pågældende strafferammer [strafferammerne røveri, voldtægt og brandstiftelse]. Det kan give anledning til betænkelighed, at der selv for en forbrydelse i alle dens ordinære former principielt gælder et strafmaksimum, der må forekomme urimeligt i forhold til forbrydelsens karakter.

Justitsministeriet kan tiltræde, at der i ordinære tilfælde af ... brandstiftelse bør gælde et strafmaksimum på fængsel indtil 6 år, og at gældende strafminima bør ophæves. En strafferamme på højst 6 års fængsel vil efter de af straffelovrådet fremhævede statistiske oplysninger være fuldt tilstrækkelig med henblik på sådanne ukvalificerede overtrædelser.

...

Spørgsmålet om strafmaksimum i de normale tilfælde må også ses i sammenhæng med de foreslåede højere strafferammer for tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpende omstændigheder. Straffelovrådets forslag til udformningen af skærpselskriterierne vil

efter justitsministeriets opfattelse give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end fængsel i 6 år i de tilfælde, hvor der efter den gældende udmålingspraksis har vist sig behov herfor.

Justitsministeriet finder ligesom straffelovrådet, at det øverste strafmaksimum for ... brandstiftelse bør være 10 år. ...”

2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i §§ 180-182 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse tog udgangspunkt i kriminalstatistikken for 1979-84, jf. s. 192 med gengivelse af ”Tabel 23. Domme til højere straf end bøde for brandstiftelse 1979-1984.” Rådet hæftede sig ved, at der i den omhandlede periode ikke var forekommet straffe på mere end 5 års fængsel, og at der på strafniveauet 3-5 år kun havde været ganske få domme. I rådets overvejelser indgik også overvejelser om ændring af de tilsvarende bestemmelser om henholdsvis ”mordbrand” og ”grov mordbrand” i den svenske straffelov (Brottsbalken). Rådet sammenfattede på denne baggrund sine synspunkter således, jf. s. 191 ff.:

”... Det kunne overvejes at ændre beskrivelsen af forbrydelsens forskellige former således, at der blev anlagt en mere enkel sondring mellem den grove og den ukvalificerede brandstiftelse. En sådan ændring vil være særlig nærliggende, hvis man finder, at et maksimum på 10 år i stedet for fængsel på livstid er tilstrækkeligt. Maksimum ville da svare til den nugældende bestemmelse i § 181, stk. 3, om brandstiftelse under særligt skærpende omstændigheder, og den særlige fremhævelse af de sjældne tilfælde i § 180 ville være overflødig. En anden mulighed er at udskyde spørgsmålet om en revision af forbrydelsernes afgrænsning til et senere tidspunkt og nu kun tage stilling til de tre strafmaksima i §§ 180 og 181 ...

I svensk ret har forsætlig brandstiftelse (”mordbrand”, svarende til §§ 180 og 181) et normalt maksimum på 8 år, men i tilfælde af ”grov mordbrand” kan straffen stige til 10 år eller fængsel på livstid. I betænkningen SOU 1986:14 s. 259 er det foreslået, at de sidstnævnte maksima bevares, medens maksimum for mordbrand, der ikke er ”grov”, foreslås nedsat fra 8 til 5 år, altså lidt under det danske normalmaksimum.

Med hensyn til valget af strafmaksima i dansk ret kan det for det første fastslås, at næsten alle tilfælde af brandstiftelse udmålingsmæssigt kan rummes inden for det normalmaksimum på 6 års fængsel, som blev resultatet af lovrevisionen [i 1981]. Straffelovrådet foreslår dette maksimum opretholdt, selv om man er opmærksom på, at der formentlig sjældent vil være behov for at benytte den øvre del af normalrammen.

Det må på den anden side antages, at det fortsat vil være nødvendigt at åbne mulighed for idømmelse af straffe på over 6 år, således som det nu kan ske efter § 181, stk. 3, og § 180. Et forhøjet strafmaksimum er nødvendigt med henblik på særdeles grove og farlige brandstiftelser, som muligvis ikke er forekommet i årene 1979-84, men let kan tænkes.

...

Der er også i straffelovrådet enighed om, at der – som også den svenske komité foreslår – må findes en strafferamme, der går højere end de 10 års fængsel i § 181, stk. 3. Som nævnt [s. 84 i betænkningen] foreslår straffelovrådet, at livstidsstraffen udgår af strafferammen i § 180 og erstattes af et strafmaksimum på 16 års fængsel.

Under henvisning til det her anførte er det straffelovrådets konklusion, at man ikke nu bør søge at slå § 180 og 181, stk. 3, sammen i en fælles bestemmelse om kvalificeret brandstiftelse. Det foreslås altså at opretholde den forskel i gerningsbeskrivelsen, som kommer til udtryk i § 180 og § 181. Det skal herved fremhæves, at farlig brandstiftelse på egen ejendom er strafbar efter § 180, selv om det i § 181, stk. 2, opstillede krav om forsæt til besvigelser eller anden krænkelse af rettigheder ikke er opfyldt.

Der er herefter i rådet enighed om at bevare maksima på 6 og 10 år i § 181, medens maksimum i § 180 bliver 16 år.

Bestemmelsen i § 182 om uagtsom ildspåsættelse omfatter forhold, der i almindelighed også er strafbare i henhold til brandloven ... [nu beredskabsloven]. Brandlovens § 37 indeholder imidlertid kun hjemmel til bødestraf, og straffelovrådet har derfor lagt til grund, at § 182 bør opretholdes og rumme mulighed for frihedsstraf. Man har ikke taget stilling til den nærmere afgrænsning af § 182, men bemærker blot, at strafferammen skal ændres ved hæftestraffens bortfald, og at der kan foreslås en strafferamme af bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 måneder.”

2.3.2. I tilslutning til ovenstående kan oplyses, at strafmaksimum for ”mordbrand” og ”grov mordbrand” efter den svenske straffelovs 13 kap. 1 og 2 §§ fortsat er henholdsvis 8 år og 10 år/fængsel på livstid.

2.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

2.4.1. Om Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis henvises til denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om brandstiftelse. Hermed sigtes til ”kvalificeret brandstiftelse” (§ 180), jf. s. 71, og ”forsætlig brandstiftelse” (§ 181), jf. s. 73.

2.4.2. Undersøgelsen af kvalificeret brandstiftelse (§ 180) omfatter 17 afgørelser, som i intet tilfælde angår mere end én brandstiftelse. Ti af de 17 afgørelser er ubetingede fængselsstraffe, herunder én kombinationsdom, med straflængder fra 10 måneder til 6 år. Straf af fængsel på livstid er i intet tilfælde anvendt. Fire afgørelser er betingede domme med vilkår om samfundstjeneste, og én er en betinget fængselsstraf på 3 år. Der er desuden to tiltalefrafald, som antagelig vedrører personer, der i forvejen er underkastet behandlingsdom.

2.4.3. Størstedelen af de i alt 498 sager, der indgår i undersøgelsen af forsætlig brandstiftelse (§ 181), angår tidligere ustraffede personer. Godt halvdelen af sagerne omfatter flere forhold – dog først og fremmest forhold af uligeartet karakter. 13 pct. af afgørelserne angår unge lovovertrædere. I knap halvdelen af sagerne er idømt ubetinget frihedsstraf, som spænder fra 30 dage til 5 år. Lidt mindre end to tredjedele af de ubetingede straffe er på højst 1 år, mens hver tiende overstiger 2 år. De betingede frihedsstraffe, der udgør 39 pct. af afgørelserne, er på højst 1½ år. Godt tre fjerdedele er på højst 6 måneder. Mere end en tredjedel af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. Tiltalefrafald er givet i 13 pct. af sagerne, hvilket må formodes at bero på, at tiltalte i forvejen er underkastet behandlingsdom. Erfaringsmæssigt vedrører forholdsvis mange behandlingsdomme brandstiftere. Såvel i enkelte undergrupper som generelt er tendens til strengere straffe i løbet af den undersøgte periode. Mens andelen af ubetingede frihedsstraffe i 1996 var på 42 pct., var denne vokset til 52 pct. i 2000. Den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe var i 2000 1½ måned længere end i 1996.

2.5. Straffelovrådets overvejelser

2.5.1. Straffelovrådet har i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, foretaget en inddeling af samtlige bestemmelser i straffelovens særlige del med udgangspunkt i det angrebne retsgode. Heri er § 180 henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel, og § 181 er rubriceret i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. Det indebærer for begge bestemmelser, at strafmaksimum reduceres i § 180 fra fængsel på livstid til 10 års fængsel og i § 181 fra 10 til 8 års fængsel. § 182 er i overensstemmelse med gældende ret placeret i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel.

2.5.2. Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i §§ 180-182 har taget udgangspunkt i de synspunkter, som fremkom dels i 1980-betænkningen, sml. pkt. 2.2.2.1 ovenfor, dels i 1987-betænkningen, sml. pkt. 2.3 ovenfor. Der er i den forbindelse rejst spørgsmål om at reducere strafmaksimum i § 180 til 8 års fængsel svarende til det nuværende strafmaksimum i § 252, idet § 180 i realiteten har karakter af et faredelikt. Det er også gjort gældende, at § 181 kunne være overflødig ved siden af bestemmelserne om bedrageri og hærværk, der retter sig mod det reelle – skadens indtræden – og som af rådet foreslås tilknyttet et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.2, med udkast til ny § 286, og kapitel 29 om andre formueforbrydelser, pkt. 2.4.1, med udkast til ny § 291, stk. 2. Det er heroverfor anført, at der er behov for bestemmelser med videregående strafferammer for brandstiftelse, hvorved denne forbrydelses almenfarlige karakter kan komme til udtryk.

Det er efter en samlet vurdering Straffelovrådets konklusion, at man af de i 1987-betænkningen anførte grunde fortsat bør blive stående ved den nuværende beskrivelse af den grove og den ukvalificerede brandstiftelse i §§ 180 og 181. Rådet bemærker dog, at der kunne overvejes ændringer i beskrivelsen i § 180, såfremt der var lejlighed til en grundigere kritisk gennemgang, herunder af bestemmelsens sammenhæng med forbrydelserne i straffelovens kapitel 12 og 13. Rådet finder det endvidere i lighed med 1987-betænkningen rigtigst, at strafmaksima på 6 og 10 års fængsel i § 181 indtil videre opretholdes uændret. Straffelovrådet har bl.a. henset til strafmaksimum i § 237 også fortsat den opfattelse, at livstidsstraffen i § 180 kan erstattes af et strafmaksimum på 16 års fængsel, sml. § 1, nr. 49, i rådets lovudkast. Det bemærkes herved, at § 237 omfatter de tilfælde af ildspåsættelse, hvor gerningsmanden anser det for overvejende sandsynligt, at nogen vil indebrænde. Der kan tillige henvises til § 114, stk. 1, nr. 1 og 7.

2.5.3. Der har i rådet været udtrykt sympati for at følge 1987-betænkningens anbefaling om at sænke strafmaksimum for uagtsom ildspåsættelse i § 182 fra 2 års til 6 måneders fængsel. Der er endvidere rejst spørgsmål om at begrænse bestemmelsen til grov uagtsomhed, idet der herved ville blive skabt parallelitet til den beslægtede bestemmelse om groft uagtsomt hærværk i § 291, stk. 3. Straffelovrådet har imidlertid efter en samlet vurdering fundet det rigtigst, at strafmaksimum i § 182 indtil videre opretholdes uændret. Rådet begrænser sig på den anførte baggrund til at foreslå en teknisk begrundet forenkling af strafferammen, hvorved denne ændres til ”bøde eller fængsel indtil 2 år” og således bringes på linje med andre lignende bestemmelser, bl.a. § 183, stk. 3, sml. § 1, nr. 16, i rådets lovudkast.

3. §§ 183, 183 a, 184 og 192 a (sprængning, flykapring, grove våbenlovsovertrædelser mv.)

3.1. §§ 183, 183 a og 184 (sprængning, flykapring og forstyrrelse af sikkerheden for jernbanedrift mv.)

3.1.1. Gældende ret mv.

3.1.1.1. Beslægtet med brandstiftelse er forbrydelsen i straffelovens § 183, der består i at forvolde sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, skibbrud, jernbane- eller anden transportulykke med forsæt til skade på andres person eller formue. Forbrydelsen straffes som udgangspunkt med fængsel indtil 12 år, jf. § 183, stk. 1. Er forbrydelsen begået under omstændigheder svarende til § 180, skærpes strafferammen efter stk. 2 til fængsel indtil på livstid. Er forbrydelsen begået uagtsomt, er straffen efter stk. 3 bøde eller fængsel indtil 2 år. Som det fremgår, modsvarer § 183, stk. 1, § 181. § 183, stk. 2, modvarer § 180, og § 183, stk. 3, modsvarer § 182. § 183, stk. 2, skal i øvrigt sammenholdes med bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed. Om § 183 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 184 f.

Straffelovens § 183 a retter sig mod flykapping mv. Bestemmelsen kriminaliserede tidligere den, som ombord i et luftfartøj eller skib ved ulovlig tvang, jf. § 260, overtager kontrollen over fartøjet eller griber ind i dettes manøvrering. Gerningsbeskrivelsen er nu udvidet til også at omfatte kapping af andet kollektivt transportmiddel eller godstransportmiddel, sml. pkt. 3.3 nedenfor med omtale af lov nr. 378 af 6. juni 2002. Straffen er fængsel indtil på livstid. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 185 f. For så vidt angår ændringen, som er affødt af lov nr. 380 af 6. juni 2002, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 29.

Til de ovennævnte bestemmelser knytter sig i § 184 en bestemmelse, der retter sig mod den, der uden at være strafskyldig efter § 183 eller § 183 a forstyrrer sikkerheden for jernbaners, fartøjers, motorkøretøjers eller lignende transportmidlers drift eller sikkerheden for færdsel på offentlige færdselsveje. Forbrydelsen straffes i sin forsætlige form med fængsel indtil 6 år. Er forbrydelsen begået uagtsomt, er straffen bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Om § 184, herunder afgrænsningen i forhold til særlovgivningen, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 187 ff.

En gennemgang af Ugeskrift for Retsvæsen og Domme i Kriminelle Sager i perioden fra 1987 til 2000 viser, at der findes enkelte trykte domme om § 183. I den forbindelse kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1988, s. 813, om en ustraffet tiltalt, der bragte 5 tidsindstillede rørbomber til sprængning i kælderen på et hospital, hvorved der forvoldtes skade for ca. 69.000 kr. Tiltalte havde i kælderen på et andet hospital anbragt 5 tilsvarende bomber, som blev fundet af politiet, før sprængning fandt sted. Endelig havde tiltalte i et brev til politiet truet med tilsvarende sprængninger bl.a. i varehuse, medmindre en gruppe, som tiltalte angav at tilhøre, fik udbetalt 16 mio. kr. Tiltalte blev for overtrædelse af § 183, stk. 2, jf. stk. 1, jf. til dels § 21, og efter § 286, stk. 3, jf. § 281, nr. 1, straffet med fængsel i 4 år.

I Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 23, idømtes tiltalte for overtrædelse af § 183, stk. 3, 10 dagbøder á 100 kr. Tiltalte havde foretaget sprængning i et stenbrud, hvorved sten blev slynget udover et område på indtil 200 meter fra sprængningsstedet med person- og tingsskade til følge. I Østre Landsrets dom af 13. marts 1997, refereret i Domme i Kriminelle Sager 1996-98, s. 165 f., blev tiltalte af byretten fundet skyldig i forsøg på overtrædelse af § 183 ved med medgerningsmænd at have placeret en bombe bestående af ca. 6 kg plastisk sprængstof i en sportstaske, der blev anbragt ved muren til Hell's Angels' klubhus med forsæt til, at den ved sprængning skulle forvolde skade på andres person eller formue, hvilket mislykkedes, da en fjernstyret udløsningsmekanisme ikke fungerede. Af erklæringerne om den senere foretagne prøvesprængning af bomben fremgik, at forsvaret for sprængning af ladninger som den omtalte anvendte en sikkerhedsafstand på 800 m for udækket personel i de retninger, hvor sprængningsstykker o. lign. uhindret kunne bortslynge, samt at det anvendte tændsystem medførte stor risiko for utilsigtet

antændelse, f.eks. ved tilfældig brug af en sender i nærheden. Byretten idømte 2 år og 6 måneders fængsel under hensyn til bombens farlighed og styrke samt til, at den var placeret i et kvarter med tæt beboelse. Landsretten henviste desuden til, at handlingen var udført som led i et krigslignende opgør mellem to rivaliserende rockerbander med betydelig risiko for befolkningen til følge, og forhøjede derfor straffen til fængsel i 3 år og 6 måneder.

I Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1998, s. 877, blev T1, T2 og T3 fundet skyldige i overtrædelse af § 183, stk. 2, jf. stk. 1, jf. § 21 og § 23, ved at have forsøgt at forvolde sprængning under sådanne omstændigheder, at de indså, at andres liv derved blev udsat for overhængende fare, idet de i København tilvirkede tre brevbomber og adresserede dem til personer i England, hvilket forehavende mislykkedes, dels fordi svensk politi udtog brevbomberne af den postkasse i Limhamn, hvori de var anbragt, dels fordi det anvendte sprængstof viste sig ikke at være virksomt. T2 og T3 blev hver straffet med fængsel i 3 år. T1, som tillige var fundet skyldig i overtrædelse af § 252 og § 249 ved med en pistol at have affyret et skud, som ramte en kriminalassistent i lysken med varigt mén til følge, straffedes med fængsel i 8 år. Se også Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1998, s. 1609, der angik en tiltalt, som senest i 1997 var straffet med henholdsvis 20 dages hæfte og 60 dages fængsel for berigelsesforbrydelser og våbenlovsovertrædelser. Tiltalte blev for overtrædelse bl.a. af §§ 183, stk. 1, 192 a, 252, stk. 1, og 266 ved at have besiddet en skarpladt håndgranat, afsikret den, løbet rundt og truet med den i hånden samt ved at have kastet den gennem en butiksrude med skader for ca. 250.000 kr. til følge straffet med fængsel i 2 år og 6 måneder.

Der foreligger en enkelt trykt dom om § 183 a – Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 1398, om en tiltalt, der var blevet afskediget fra sin stilling som overstyrmand på Grenaa-Anholtfærgen, og som havde følt sig uretfærdigt behandlet. Han blev for overtrædelse af § 183 a straffet med fængsel i 2 år og 6 måneder ved i ca. 6 timer i farvandet mellem Anholt og Grenaa om bord på en færge ved ulovlig tvang, herunder trussel med en riffel, at have overtaget kontrollen over fartøjet.

Der ses ikke nyere trykte domme om § 184.

3.1.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 183 følgende affattelse:

”§ 183. Den, der til Skade for andres Person eller Formue forvolder Sprængning, Spredning af skadevoldende Luftarter, Oversvømmelse, Skibbrud, Jernbane- eller anden Transportulykke, straffes med Fængsel fra 6 Maaneder til 12 Aar.

Stk. 2. Sker det under de i § 180 angivne Omstændigheder, er Straffen Fængsel ikke under 4 Aar.

Stk. 3. Begaas Forbrydelsen uagtsomt, er Straffen Bøde, Hæfte eller Fængsel indtil 2 Aar.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 369 og 370 samt s. 308-10. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 163, stk. 2, 164 og 165 samt s. 161, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 167-70 samt sp. 279-91. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3357-58 (§ 185). Om § 183 kan i øvrigt henvises til pkt. 3.1.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 183 a blev indføjet i straffeloven ved lov nr. 95 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov. (Kapring af luftfartøj) med henblik på at gennemføre de ændringer i dansk ret, som var nødvendige, for at Danmark kunne ratificere Haagerkonventionen af 16. december 1970 om bekæmpelse af ulovlig bemægtigelse af luftfartøjer. § 183 a var i lovforslaget udformet med delt strafferamme bestående af en normalramme på fængsel indtil 10 år og en skærpet sideramme på fængsel indtil 16 år, som var forbeholdt tilfælde, hvor ”handlingen har haft en særlig farlig karakter”. Som begrundelse for den foreslåede udformning af strafmaksimum henvises i lovforslagets bemærkninger til, at bestemmelsen kom til at svare til den daværende strafferamme for røveri, jf. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 916. Bestemmelsen ændredes under udvalgsbehandlingen, så § 183 a blev undergivet et fælles strafmaksimum på fængsel indtil 12 år, sml. tillæg B, sp. 885-86.

Ved den ovennævnte lovændring indføjedes tillige en henvisning i § 184 til den nye bestemmelse i § 183 a. Når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har § 184 herefter været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 184 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 371 samt s. 310-11. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 166 samt s. 162, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 170 og 170 A samt sp. 290-91. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3357 (§ 186).

3.1.2. Tidligere ændringer af §§ 183 og 183 a

3.1.2.1. Lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse)

3.1.2.1.1 Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) ændredes i § 183, stk. 1, den tidligere gældende strafferamme på ”fængsel fra 6 måneder til 12 år” til den nugældende strafferamme. Samtidig ophævedes det hidtidige strafminimum på 4 års fængsel i stk. 2, sml. pkt. 3.1.1.2 ovenfor. Ændringerne byggede på en indstilling fra Straffelovrådet, der i betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse udtalte følgende, jf. s. 80:

”Rådet gør opmærksom på, at der er en meget nær sammenhæng mellem reglerne om brandstiftelse og bestemmelsen i straffelovens § 183 ... Man har fundet det mest konsekvent at foreslå de to strafminima i § 183 ophævet, men har i øvrigt måttet afstå fra på nuværende tidspunkt at overveje andre spørgsmål, som strafferammerne i § 183 giver anledning til.”

3.1.2.2. Lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste m.v.)

3.1.2.2.1. Ved lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste m.v.) ændredes formuleringen af § 183, stk. 1 og 2, med henblik på at præcisere forsætskravet i de to bestemmelser, sml. Folketingstidende 1991-92, tillæg A, sp. 1908. Samtidig udvidedes § 183 a med skibe, hvilket havde sammenhæng med undertegnelsen af Den Internationale Søfarts Organisations (IMO) konvention om bekæmpelse af terrorhandlinger mod skibe og tillægsprotokol om faste boreplatforme på kontinentalsokkelen. Endvidere forhøjedes i overensstemmelse med en indstilling fra Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse s. 194 strafferammen til fængsel indtil på livstid. IMO-konventionen pålagde deltagende stater at fastsætte ”passende straf” for de omhandlede forbrydelser og indebar således ikke pligt til at fastsætte straf af fængsel på livstid.

3.1.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.1.3.1. Da Straffelovrådet overvejede strafferammerne i § 183 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, var der enighed om at foreslå strafferammen i stk. 1 opretholdt uændret. For så vidt angår strafmaksimum i stk. 2 foreslog det flertal af rådets medlemmer, der gik ind for at opretholde livstidsstraffen, at denne straf bevaredes i stk. 2. Flertallet fremhævede, at ”den kvalificerede sprængning under nutidens forhold må anses som en grovere og farligere handling end den kvalificerede brandstiftelse, fordi der er ringere muligheder for at afværge handlingen eller dens følger.” Mindretallet, der ønskede livstidsstraffen afskaffet, foreslog strafmaksimum ændret til fængsel indtil 16 år. Se s. 193, jf. s. 84. Strafmaksimum i stk. 3 foresloges i enighed nedsat til 1 års fængsel. Rådet bemærkede i tilslutning hertil (s. 194), at der ”... formentlig [er] grund til at sætte maksimum højere end i § 182 om uagtsom brandstiftelse, fordi § 183, stk. 3, vil omfatte tilfælde, hvor selve sprængningen er forsætlig, men en forvoldt formueskade uagtsom. Har handlingen – uden at være omfattet af stk. 2 – uagtsomt bevirket, at en eller flere personer er dræbt eller har pådraget sig legemsskade, vil der kunne straffes både efter stk. 3 og § 241 eller § 249.”

3.1.3.2. I § 183 a foreslog rådet bl.a. strafmaksimum hævet fra fængsel i 12 år til fængsel indtil på livstid, jf. anf. st. Dette forslag gennemførtes ved lov nr. 6 af 3. januar 1992, sml. pkt. 3.1.2.2 ovenfor.

3.1.3.3. Ved drøftelsen af § 184 hæftede rådet sig ved, at der ikke syntes at have været eksempler i trykt retspraksis på strengere straf end en kort frihedsstraf. Om rådets forslag hed det herefter, jf. s. 195:

”§ 184 er delvis sammenfaldende med bestemmelser i særlovgivningen, men har også et selvstændigt anvendelsesområde. Straffelovrådet begrænser sig til at foreslå, at strafferammen i stk. 1 bliver bøde eller fængsel indtil 2 år, under skærpene omstændigheder fængsel indtil 6 år, og at hæfte i stk. 2 ændres til fængsel indtil 4 måneder.”

Forslaget om ændring af stk. 2 er gennemført ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 som led i afskaffelsen af hæftestraffen.

3.2. § 192 a (grove våbenlovsovertrædelser mv.)

3.2.1. Gældende ret mv.

3.2.1.1. I lighed med bl.a. straffelovens § 191, jf. afsnit 4 nedenfor, kriminaliserer straffelovens § 192 a ikke bestemte handlinger, men foreskriver en højere strafferamme for allerede straffbare overtrædelser i særlovgivningen. Overtrædelser af våbenloven kan maksimalt straffes med fængsel indtil 2 år. I visse tilfælde åbner loven mulighed for at straffe med bøde eller fængsel indtil 4 måneder (sml. våbenlovens § 10). § 192 a som ændret ved lov nr. 378 af 6. juni 2002, sml. pkt. 3.3 nedenfor, indebærer, at straffen er fængsel indtil 6 år bl.a. i tilfælde, hvor en person i strid med lovgivningen om våben og eksplosivstoffer indfører, tilvirker, besidder, bærer, anvender eller overdrager våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnede til at forvolde betydelig skade. Strafferammen var tidligere 4 år. Om bestemmelsen som affattet forud for lovændringen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 201 ff. Om bestemmelsen som affattet efter lovændringen henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 31.

Fra retspraksis kan nævnes to afgørelser, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1999 henholdsvis s. 926 og s. 1124, begge Østre Landsrets domme. I den førstnævnte dom blev tiltalte idømt 8 måneders fængsel for våbenbesiddelse, herunder af en militærriffel og en hjemmelavet maskinpistol samt ammunition, og for tre tilfælde af hæleri og forsøg herpå med hensyn til våben. Der blev ved strafudmålingen lagt vægt på tiltaltes våbeninteresse og manglende rockertilknytning. Den sidstnævnte dom angik et 28-årigt prøvemedlem af Hell's Angels, der havde opbevaret bl.a. to maskinpistoler, to militærautomatrifler og 3 håndgranater. Tiltalte blev herfor straffet med en fællesstraf af fængsel i 1 år og 3 måneder, der tillige omfattede en reststraf på 31 dage.

3.2.1.2. § 192 a blev indsat i straffeloven ved lov nr. 411 af 10. juni 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og våbenloven (Styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation, øget vidnebeskyttelse og skærpelse af straffen for våbenbesiddelse m.v.). Formålet med den nye bestemmelse var sammen med nogle samtidigt foreslåede ændringer af våbenloven at skærpe straffen i de tilfælde, hvor skydevåben medbringes eller opbevares under omstændigheder, hvor der er en nærliggende risiko for, at våbnene vil blive anvendt til angreb eller forsvar i f.eks. opgør mellem forskellige rockergrupper. Lovforslagets bemærkninger indeholdt forholdsvis præcise anvisninger om de tilsigtede skærper af strafudmålingsniveauet for overtrædelser af våbenloven, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 2475 og 2511 ff. Om straffelovens § 192 a anførtes s. 2512-13:

”Det er Justitsministeriets opfattelse, at der i tilfælde, hvor personer findes i besiddelse af særdeles farlige våben, der kan forvolde betydelige skader, bør være adgang til at idømme en væsentlig strengere straf, end strafferammen i våbenloven lægger op til. En sådan bestemmelse bør efter Justitsministeriets opfattelse placeres i straffeloven, idet der i særlovgivningen normalt kun fastsættes strafferammer på indtil 2 års fængsel. Indsættelse af en bestemmelse i straffeloven med en højere strafferamme end strafferammen på fængsel i 2 år i våbenloven vil også være en markering af, at der er tale om alvorlig kriminalitet.

Bestemmelsen foreslås udformet således, at den, som i strid med lovgivningen om våben og eksplosivstoffer indfører, tilvirker, besidder, bærer, anvender eller overdrager våben eller eksplosivstoffer, som på grund af deres særdeles farlige karakter er egnede til at forvolde betydelig skade, straffes med fængsel indtil 4 år.

Bestemmelsen foreslås indsat i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser, som bl.a. også indeholder § 191 om de grove narkotikaforbrydelser, idet der også her er tale om en forbrydelse, der kan bringe menneskers liv og helbred i fare.

...

Det forudsættes, at straffen som udgangspunkt vil være mindst 10-12 måneders fængsel.

Er våbenet anvendt f.eks. til trusler, jf. straffelovens § 266, bliver der tale om en betydeligt højere straf.

I de tilfælde, hvor særdeles farlige våben stjæles f.eks. ved indbrud i forsvarets våbendepoter, vil den foreslåede bestemmelse i § 192 a medføre en betydelig skærpelse af straffen for den ulovlige våbenbesiddelse, mens straffen for tyveriet fastsættes efter bestemmelserne i straffeloven. Det forudsættes i den forbindelse, at tyverier af sådanne våben eventuelt kan betragtes som særligt grove, jf. straffelovens § 286, stk. 1, hvis der er tale om professionelt udførte indbrud eller tyveri fra særligt sikrede depoter. Det gælder også, selv om våbnenes værdi ikke er så stor, at forholdet af den grund kan henføres under straffelovens § 286, stk. 1.”

3.3. Lov nr. 378 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-

konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.)

3.3.1. Som nævnt i pkt. 1.3 ovenfor fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) den 13. december 2001 forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.), sml. nu lov nr. 378 af 6. juni 2002. Lovens formål er at åbne mulighed for, at Danmark kan opfylde de folkeretlige forpligtelser, som følger af FN-konventionen af 9. december 1999 til bekæmpelse af finansiering af terrorisme (optaget som bilag 1 til lovforslaget), FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) (optrykt som bilag 2 til lovforslaget) og forslag til EU's rammeafgørelse om bekæmpelse af terrorisme (optrykt som bilag 3 til lovforslaget).

3.3.2. Med loven udvides straffelovens § 183 a til også at omfatte kaping af andet kollektivt transportmiddel eller godstransportmiddel end luftfartøj og skib, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 877. Loven medfører endvidere, at strafmaksimum § 192 a hæves fra 4 til 6 års fængsel, og at det strafbare område udvides med overtrædelser af våbenloven, der består i at udvikle eller med henblik herpå forske i faste stoffer, væsker eller luftarter, som ved spredning virker skadevoldende, bedøvende eller irriterende. Om baggrunden for skærpelsen af strafmaksimum fremgår af lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. anf. st. s. 845:

”... I lyset af den ændrede sikkerhedsmæssige situation efter den 11. september 2001 foreslår Justitsministeriet, at strafferammen i § 192 a sættes op fra de nuværende 4 års fængsel til 6 års fængsel, således at også de mest alvorlige overtrædelser af § 192 a kan rummes inden for strafferammen. Forslaget har endvidere den konsekvens, at politiet får adgang til at iværksætte indgreb i meddelelshemmeligheden og observation i forbindelse med efterforskningen af særligt grove overtrædelser af våbenloven ...”

3.4. Straffelovrådets overvejelser

3.4.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er §§ 183 og 183 a placeret i samme kategori som § 180, dvs. kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det er for begge bestemmelser ensbetydende med, at strafmaksimum reduceres fra fængsel på livstid til 10 års fængsel. §§ 184 og 192 a figurerer i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det medfører for begge bestemmelser, at strafmaksimum reduceres med 2 års fængsel.

3.4.3. Straffelovrådet har noteret sig, at man i 1987-betænkningen foreslog strafmaksimum i § 183, stk. 1, opretholdt uændret, sml. pkt. 3.1.3.1 ovenfor. Rådet har som udgangspunkt fortsat denne opfattelse. Som det fremgår af kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, foreslår Straffelovrådet af tekniske grunde strafpositionen 12 år udeladt. Rådet foreslår som følge heraf og under hensyn til, at der efter rådets opfattelse bør være parallelitet til strafmaksimum i § 181, at strafmaksimum i § 183, stk. 1, reduceres fra 12 til 10 års fængsel, sml. § 1, nr. 12, i rådets lovudkast.

Rådet er opmærksomt på de synspunkter, der i 1987-betænkningen førte til, at et flertal af rådets medlemmer gik ind for at opretholde livstidsstraffen i § 183, stk. 2, uagtet man samtidig foreslog livstidsstraffen afløst af et maksimum på 16 års fængsel i § 180. Det er imidlertid rådets konklusion, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet vil være rigtigst, at strafmaksimum i § 183, stk. 2, udformes parallelt med § 180. Rådet fremhæver i den forbindelse, at såvel § 180 som § 183, stk. 1 og 2, indgår i den nye terrorismeparagraf (§ 114), der har livstidsstraf som strafmaksimum, sml. pkt. 1.3 ovenfor. Rådet foreslår derfor, at strafmaksimum i § 183, stk. 2, bliver 16 års fængsel, sml. § 1, nr. 49, i rådets lovudkast.

Som anført i 1987-betænkningen kunne det efter forbrydernes karakter overvejes at sætte et højere strafmaksimum i § 183, stk. 3, end i § 182. Som det fremgår af pkt. 2.5.3 ovenfor, har rådet i modsætning til 1987-betænkningen ikke fundet grundlag for at fravige det nuværende strafmaksimum på 2 års fængsel i § 182. Rådet er som følge heraf også mest tilbøjelig til at blive stående ved det nuværende strafmaksimum i § 183, stk. 3. Der foreslås derfor ingen ændring i denne bestemmelse.

3.4.4. Folketinget for nylig haft lejlighed til at debattere strafferammerne i §§ 183 a og 192 a som led i behandlingen af lovforslaget om bekæmpelse af terrorisme, sml. pkt. 3.3 ovenfor. Straffelovrådet har på den baggrund afstået fra gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne i disse bestemmelser.

3.4.5. Som anført i 1987-betænkningen har § 184 delvist sammenfald med bestemmelser i særlovgivningen (bl.a. færdselsloven), sml. pkt. 3.1.3.3 ovenfor. § 184 har også et selvstændigt anvendelsesområde, der grænser til bl.a. §§ 183, 183 a og 252. Strafmaksimum i sidstnævnte bestemmelse blev ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 skærpet betydeligt (fra 4 til 8 års fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 25 om andre forbrydelser mod liv og legeme, afsnit 6). § 184 indgår endvidere i den nye terrorismeparagraf (§ 114), der har livstidsstraf som strafmaksimum, sml. pkt. 1.3 ovenfor.

Straffelovrådet har fortsat den opfattelse, at bøde bør indføres i strafferammen i § 184, stk. 1. Rådet finder endvidere, at det bl.a. under hensyn til, at forbrydelsen kan fremstå i grovere former, vil være rigtigst, at strafmaksimum på 6 års fængsel indtil videre opretholdes uændret. Rådet er på den anden

side i lighed med 1987-betænkningen ikke bekendt med eksempler fra praksis, hvor der er idømt strengere straf efter § 184 end en kort frihedsstraf. Rådet kan derfor fortsat tilslutte sig, at § 184, stk. 1, udformes med en delt strafferamme med et normalmaksimum på bøde eller fængsel indtil 2 år og et maksimum på 6 års fængsel, som er forbeholdt de grovere tilfælde. Rådet har overvejet, om skærpskriteriet kunne udformes mere præcist end ved angivelse af udtrykket ”skærpende omstændigheder”. Det er imidlertid vanskeligt med større nøjagtighed at angive i lovteksten, under hvilke omstændigheder forholdet henhører under det skærpede strafmaksimum. Det må således bero på en konkret helhedsvurdering i det enkelte tilfælde. Rådet foreslår derfor og under hensyn til, at man af redaktionelle grunde benytter udtrykket ”særligt skærpende omstændigheder” i bestemmelser i straffelovens særlige del (sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3), at strafferammen i § 184, stk. 1, bliver bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 år, sml. § 1, nr. 50, i rådets lovudkast.

Rådet finder ikke grundlag for at ændre strafferammen for uagtsomt forhold i § 184, stk. 2. Det skyldes udelukkende tekniske grunde, når Straffelovrådet foreslår strafmaksimum skærpet fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 som anf. ovenfor og § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

4. § 191 (narkotikaforbrydelser)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. Indtil 1969 var narkotikahandel mv. alene strafbar efter lov om euforiserende stoffer, der dengang som nu, jf. lovens § 3, har et strafmaksimum på fængsel indtil 2 år. Ved lov nr. 1054 af 11. december 1996 om ændring af lov om euforiserende stoffer (Strafskærpelse ved gentagen handel med hårde stoffer) gennemførtes en ændring af § 3, hvorved der som stk. 2 indføjedes en bestemmelse om, at det ved straffens udmåling – inden for den foreskrevne strafferamme – skal betragtes som en betydeligt skærpende omstændighed, at der er tale om gentagne tilfælde af salg af et særligt farligt eller skadeligt stof. Med denne lovændring tilsigtedes en væsentlig skærpelse af straffniveauet ved gentagen handel med selv små mængder hårde stoffer, herunder på gadeplan. Lovforslaget indeholdt i tilknytning hertil forholdsvis præcise tilkendegivelser om den tilsigtede straffskærpelse. Se Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 1006 ff.

Under indtryk af de grove og farlige former for narkotikakriminalitet, der udviklede sig i slutningen af 1960'erne, blev ved lov nr. 276 af 18. juni 1969 om ændring i borgerlig straffelov (Narkotikakriminalitet) i straffelovens § 191 indsat en bestemmelse om visse former for grov narkotikakriminalitet. Bestemmelsen ændrede ikke på afgrænsningen af de strafbare handlinger i særlovgivningen, men gav i det, der nu svarer til stk. 1, 1. pkt., mulighed for at idømme fængsel indtil 6 år, når nogen i strid med lovgivningen om euforiserende stoffer til et større antal personer eller mod betydeligt

vederlag eller under andre særligt skærpende omstændigheder overdrager euforiserende stoffer. Samme straf blev i stk. 2 fastsat for den, der i strid med lovgivningen om euforiserende stoffer indfører, udfører, køber, udleverer, modtager, fremstiller, forarbejder eller besidder euforiserende stoffer med forsæt til at overdrage dem som nævnt i stk. 1 (nu stk. 1, 1. pkt.). Senere indsattes § 191, stk. 1, 2. pkt., der skærper strafferammen til fængsel i 10 år, når overdragelsen angår en betydelig mængde særlig farligt eller skadeligt stof, eller overdragelsen af et sådant stof i øvrigt har haft en særlig farlig karakter, jf. pkt. 4.2.2 nedenfor.

Om § 191 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 195 ff.

4.1.2. Forslaget om en skærpet strafferamme på 6 års fængsel havde efter bemærkningerne til 1969-loven sammenhæng med et ønske om at have ensartede strafferammer på nordisk plan. Af lovforslagets bemærkninger fremgik videre, at det på baggrund af udviklingen måtte forventes, at domstolene ”når som helst” kunne blive stillet over for sager, hvor den gældende maksimumstrafferamme i lov om euforiserende stoffer måtte anses for at være ”ganske utilstrækkelig” (Folketingstidende 1968-69, tillæg A, sp. 2847).

4.2. Tidligere ændringer af § 191 mv.

4.2.1. Lov nr. 296 af 9. juni 1971 om ophævelse af revisionsbestemmelser vedrørende lov om euforiserende stoffer og borgerlig straffelovs § 191

4.2.1.1. Under udvalgsbehandlingen af lovforslaget om den nye § 191 indføjedes en bestemmelse, hvorefter forslag om revision af loven skulle forelægges Folketinget i folketingsåret 1970-71, sml. Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 2641 ff. Ved lov nr. 296 af 9. juni 1971 ophævedes denne revisionsbestemmelse, jf. Folketingstidende 1970-71, tillæg A, sp. 1617 ff., og tillæg B, sp. 3165 ff.

4.2.2. Lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.)

4.2.2.1. Ved lov nr. 268 af 26. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m. og af retsplejeloven (Psykisk abnormitet, narkotikakriminalitet, beskyttelse af diplomater m.v.) indsattes som § 191, stk. 1, 2. pkt., den ovennævnte bestemmelse om et forhøjet strafmaksimum på fængsel indtil 10 år i tilfælde, hvor overdragelsen angår en betydelig mængde særlig farligt eller skadeligt stof, eller hvor overdragelsen af et sådant stof i øvrigt har haft en særlig farlig karakter. Den forhøjede strafferamme finder også anvendelse, hvor indførsel, udførsel, køb mv. er sket med forsæt til overdragelse, der ville være omfattet af 10 års strafferammen for overdragelse. I lovforslagets bemærkninger fremhævedes, at skærpelsen var i tråd med tilsvarende

skærpselser i bl.a. de øvrige nordiske lande. Skærpselsen havde tillige baggrund i en udtalelse om udviklingen i kriminalitetens grovhed fra Rigsadvokaten, sml. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 1621-22:

”I forbindelse med justitsministeriets redegørelse af marts 1972 til folketingets narkotikaudvalg anmodede ministeriet i april 1972 rigsadvokaten om en udtalelse om, hvorvidt strafferammen i straffelovens § 191 burde forhøjes.

Rigsadvokaten svarede bl.a.:

”Grove overtrædelser af narkotikalovgivningen viser fortsat stigning, ikke mindst som følge af tilgangen af morfinbase. Da det er nærliggende at antage, at der i fremtiden vil forekomme tilfælde, der i grovhed overstiger dem, hvor der har været brug for det gældende maksimum, finder jeg det ønskeligt, at strafferammen forhøjes. En forhøjelse af strafferammen kan ikke ventes at ville medføre en almindelig forhøjelse af udmålingsniveauet, ligesålidt som indførelsen af § 191 har haft denne konsekvens ...”

Rigsadvokaten oplyste samtidig, at der i tiden fra bestemmelsens ikrafttræden den 1. juli 1969 til den 31. december 1971 i 13 tilfælde var anvendt straf på fængsel i 4 år eller derover for overtrædelse af § 191. I ét tilfælde var strafferammens maksimum på 6 år blevet anvendt.

Siden rigsadvokatens udtalelse er strafferammens maksimum blevet anvendt i 5 tilfælde.

Justitsministeriet finder på denne baggrund, at straffelovens § 191 bør ændres, således at der gives domstolene mulighed for at idømme op til 10 års fængsel for de allergroveste, normalt internationalt prægede forhold.

Sådanne forhold vil normalt kun foreligge ved overdragelse m.v. af de særlig farlige eller skadelige stoffer som f.eks. heroin og morfinbase og normalt kun, hvis der er tale om et betydeligt kvantum. Den høje straf bør dog også kunne anvendes, hvis handlingen i øvrigt har haft en særlig farlig karakter, hvilket f.eks. kan være tilfældet ved salg af mindre kvantum farlige stoffer med henblik på oparbejdelse af et marked.

Som det fremgår af det anførte, tilsigtes der ikke nogen almindelig forhøjelse af strafniveauet for narkotikakriminalitet.”

4.2.3. Lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning)

4.2.3.1. I 1982 indføjedes § 191 a om ”narkotikahæleri”, der bl.a. omfattede modtagelse af vinding erhvervet ved overtrædelse af § 191. Strafmaksimum var 6 års fængsel. Ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt

IT-efterforskning) ophævedes § 191 a, idet der samtidig til afløsning bl.a. af denne bestemmelse som § 290 indsattes en ny bestemmelse, der udvidede kriminaliseringen af hæleri til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser. Det strafmaksimum på 6 års fængsel, der bl.a. gjaldt efter § 191 a, er bibeholdt i den nye § 290, stk. 2. Der er til denne bestemmelse knyttet en forudsætning om, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kommer på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der hidtil har været omfattet af et strafmaksimum på 6 år i bl.a. § 191 a. Der henvises til Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5690 ff. Lovændringen, der bygger på betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken afgivet af Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, er omtalt i denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 2.2.

4.3. Forslag til EU-rammeafgørelse om fastsættelse af mindsteregler for gerningsindholdet i strafbare handlinger i forbindelse med ulovlig narkotikahandel og sanktionerne herfor

4.3.1. Ved meddelelse af 23. maj 2001 (Kom. (2001) 259) har Kommissionen fremsat forslag til rammeafgørelse om fastsættelse af mindsteregler for, hvad der udgør kriminelle handlinger og straffene for ulovlig narkotikahandel, sml. pr. 30. november 2002 dokument 14542/02 DROIPEN 84 CORDROGUE 100. Formålet med dette instrument er en indbyrdes tilnærmelse af de strafferetlige regler i medlemsstaterne med henblik på at sikre, at ulovlig narkotikahandel i alle medlemsstater straffes med sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har en afskrækkende virkning samt omfatter frihedsstraf.

4.3.2. Forslagets artikel 2 og 3 forpligter medlemsstaterne til at gøre ulovlig narkotikahandel som defineret i artikel 1 samt ”anstiftelse, medvirken og forsøg” strafbart. Artikel 4 pålægger forskellige pligter med hensyn til straf (”Sanktioner”), herunder minimumkrav til maksimumstrafferammer, og konfiskation. I artiklerne 2 og 4 fastsættes bl.a. følgende:

”Artikel 2

Strafbare handlinger i forbindelse med ulovlig handel med narkotika og prækursorer

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige handlinger er strafbare, når de ikke kan legitimeres:
  - a) produktion, fremstilling, udvinding, tilberedning, tilbud, udbud til salg, distribution, salg, levering på hvilke som helst betingelser, mæglervirksomhed, forsendelse, transitforsendelse, transport, import eller eksport af narkotika
  - b) dyrkning af opiumsvalmue, kokabusk eller hampeplante
  - c) besiddelse eller køb af narkotika med henblik på udøvelse af en af de i litra a) anførte former for virksomhed

- d) fremstilling, transport og distribution af prækursorer med viden om, at de skal anvendes i forbindelse med eller til ulovlig produktion eller fremstilling af narkotika.
2. De handlinger, der er omhandlet i stk. 1, medtages ikke i denne rammeafgørelses anvendelsesområde, hvis gerningsmændene har begået dem udelukkende med henblik på personligt forbrug som defineret i national lovgivning.”

”Artikel 4 Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at den i artikel 2 og 3 omhandlede adfærd straffes med sanktioner, der er effektive, står i rimelig forhold til den strafbare handling og har en afskrækkende virkning, som (...) indebærer frihedsstraf, og som ikke som følge af straffeniveauet udelukker udlevering, overgivelse og gensidig retshjælp i overensstemmelse med de gældende instrumenter vedrørende internationalt samarbejde, herunder instrumenter vedrørende gensidig anerkendelse som f.eks. rammeafgørelsen om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne og 2000-konventionen om gensidig retshjælp i straffesager mellem Den Europæiske Unions medlemsstater samt den dertil knyttede protokol.
2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de i artikel 2, stk. 1, litra a), b) og c), omhandlede strafbare handlinger straffes med fængsel af en maksimal varighed på mindst 5-10 år i hvert af følgende tilfælde:
  - a) der er tale om store mængder narkotika
  - b) der er tale om de typer narkotika, der enten er blandt de mest sundhedsskadelige, eller som har medført store skader for flere personers sundhed.
3. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de i stk. 3 omhandlede strafbare handlinger straffes med fængsel af en maksimal varighed på mindst 10 år, når de er begået inden for rammerne af en kriminel organisation som omhandlet i fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998.
4. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at de i artikel 2, stk. 1, litra d), omhandlede strafbare handlinger straffes med fængsel af en maksimal varighed på mindst 5-10 år, når den strafbare handling er begået inden for rammerne af en kriminel organisation som omhandlet i fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998 og prækursorerne er beregnet til brug ved eller til produktion eller fremstilling af narkotika som omhandlet i stk. 2, litra a) eller b).
5. ... [konfiskation]”

Til disse bestemmelser føjes i artikel 5 en bestemmelse, som under overskriften ”Særlige omstændigheder” giver mulighed for at fastsætte regler om strafnedsættelse, hvis gerningsmanden opgiver sine kriminelle aktiviteter inden for handel med narkotika og prækursorer og giver de administrative eller retlige myndigheder oplysninger, som de ikke havde kunnet opnå på anden vis, og hjælper dem med at forebygge eller begrænse virkningerne af den strafbare handling mv., sml. denne betænkningens kapitel 11 om tilståelsens betydning for strafudmålingen, pkt. 3.2.3.

4.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.4.1. Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne i § 191 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse tog udgangspunkt i kriminalstatistikken for 1979-1984, jf. s. 196 med gengivelse af ”Tabel 24. Domme til højere straf end bøde for narkotikaforbrydelser efter §§ 191 og 191 a (... [samt] ... lov om euforiserende stoffer), 1979-1984”. Rådet hæftede sig ved følgende træk i udviklingen i retspraksis (s. 195-96):

”I retspraksis er der idømt fængselsstraffe på alle trin af strafskaalen i § 191. Der foreligger nogle domme på 10 års fængsel. Det må antages, at der i § 88, stk. 1, 2. pkt., er hjemmel til at forhøje strafmaksimum i § 191 med indtil det halve, altså indtil 15 års fængsel, i tilfælde, hvor en person har begået flere forbrydelser. Denne strafforhøjelse forudsætter, at mindst en af de begåede forbrydelser henhører under bestemmelsen om 10 års maksimum, og at der ved bedømmelsen af sammenstødssituationen findes at foreligge særdeles skærpende omstændigheder. Der er ikke i retspraksis afsagt domme på mere end 10 års fængsel i medfør af de her omtalte regler.

...

Med hensyn til strafudmålingen i sager om ubetinget fængsel viser tabellen det ikke overraskende forhold, at domme efter straffeloven kun figurerer med forholdsvis små tal på straffniveaue indtil ca. 8 måneder, men derefter med noget større og ret ensartede tal i straffkategorierne op til 5 års fængsel. De strengere straffe over 5 år, der i øvrigt udviste en stigning i 1982, kan ikke specificeres nærmere på grundlag af kriminalstatistikken, som heller ikke gør det muligt at udskille de tilfælde, der er henført under 10 års rammen i § 191, stk. 1, 2. pkt. ...”

4.4.2. Konklusionen på rådets overvejelser blev, at der ikke fandtes grundlag for at foreslå ændringer i skærpende eller formildende retning af strafferammerne. Rådet sammenfattede sine synspunkter således, jf. anf. st. s. 197-98:

”Straffelovrådet har ikke i forbindelse med arbejdet med revision af strafferammer kunnet gå ind på en nærmere vurdering af strafferammer og udmålingspraksis med hensyn til narkotikaforbrydelser. Under hensyn til den fælles nordiske interesse i at bekæmpe de grove narkotikaforbrydelser og den lette adgang til rejser og dermed transport af narkotika mellem de nordiske lande finder straffelovrådet det tvivlsomt, om der er grundlag for at tilråde lempelser i et straffniveau, der som [nævnt andetsteds i betænkningen] antagelig ligger lavere end det, der ønskes i de andre nordiske lande. Straffelovrådet stiller derfor ikke forslag om nedsættelse af strafmaksima i §§ 191 og 191 a, men ønsker på den anden side heller ikke at stille forslag om ændringer i skærpende retning.”

I tilslutning til ovenstående kan oplyses, at strafmaksimum i Sverige er 10 års fængsel (sml. Narkotikastrafflag 1968:64 med senere ændringer 3 § om ”grovt narkotikabrott”). I Norge er strafmaksimum 21 års fængsel (sml. norsk straffelovs § 162 om overtrædelser ”under særdeles skjerpene omstendigheter”).

4.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

4.5.1. Til brug for Straffelovrådets drøftelser om revision af strafferammesystemet har rådet som tidligere nævnt (sml. bl.a. pkt. 2.4 ovenfor) ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om narkotika. Hermed sigtes til ”salg af narkotika” (§ 191, stk. 1), jf. s. 82, og ”smugling af narkotika” (§ 191, stk. 2), jf. s. 88.

4.5.2. Undersøgelsen omfatter 1425 afgørelser om salg af narkotika (§ 191, stk. 1), hvoraf kun 17 vedrører unge under 18 år. Mere end halvdelen af sagerne omfatter flere forhold, og i de fleste tilfælde drejer det sig om ligeartet kriminalitet. Størstedelen af sagerne angår tidligere straffede, som dog i de fleste tilfælde er straffet for kriminalitet af uligeartet karakter. Med 88 pct. af afgørelserne er ubetinget frihedsstraf den dominerende sanktion. Straflængden spænder fra 30 dage til 14 år. Godt halvdelen af dommene er på højst 1 år, og 87 pct. overstiger ikke 3 år. De betingede frihedsstraffe udgør godt en tiendedel af dommene. Den længste er på 2½ år.

I sager om salg af narkotika er sket en mindre vækst i brugen af almindelige betingede domme og en noget større vækst i antallet af betingede domme med samfundstjeneste i perioden, fra 4 domme med samfundstjeneste i 1996 til 29 domme i 2000. Det er givetvis primært sidstnævnte, der forklarer, at andelen af ubetingede frihedsstraffe samtidig er mindsket, fra 92 pct. i 1996 til 82 pct. i 2000. Den gennemsnitlige strafflængde for ubetinget frihedsstraf er parallelt hermed øget, fra 17 måneder i 1996 til 22 måneder i 2000, hvilket kan bero på, at samfundstjeneste primært er anvendt som alternativ til de korteste ubetingede frihedsstraffe. Det forklarer dog næppe hele væksten i den gennemsnitlige strafflængde, idet den samlede strafmasse i forhold til antallet af afgørelser i så tilfælde ville være mindsket, hvilket ikke er sket. Samlet set er der derfor tegn på en øget differentiering i strafudmålingen i perioden.

4.5.3. Undersøgelsen af smugling af narkotika (§ 191, stk. 2) omfatter i alt 701 afgørelser, hvoraf kun én afgørelse vedrører en gerningsmand under 18 år. Halvdelen af sagerne omfatter flere forhold, som i langt de fleste tilfælde er af ligeartet karakter. De fleste dømte er tidligere ustraffede. 14 pct. er tidligere straffet for ligeartet kriminalitet. Ubetinget frihedsstraf er den dominerende sanktion i næsten alle sagstyper. De ubetingede frihedsstraffe udgør 92 pct. af afgørelserne, og som tilfældet er for salg af narkotika, varierer strafflængderne også her meget – fra 40 dage til 14 år. 42 pct. af straffene er på højst 2 år, mens en fjerdedel er længere end 5 år. Samfundstjeneste er anvendt yderst sjældent i sager om smugling af narkotika. Der kan ikke påvises tendens til vækst i den lave anvendeshyppighed. Andelen af ubetingede frihedsstraffe er meget konstant i perioden fra 1996 til 2000, men den gennemsnitlige strafflængde er vokset fra 38 måneder i 1996, 39 måneder i 1997, 40 måneder i 1998, 41 måneder i 1999 og til 47 måneder i 2000. Det beror sandsynligvis på forskelle i sagernes grovhed, idet samme systematiske tendens ikke genfindes i de enkelte sagstyper.

4.6. Straffelovrådets overvejelser

4.6.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er § 191 i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel.

4.6.2. Som det fremgår af pkt. 4.4 ovenfor, fandt man i 1987-betænkningen ikke grundlag for at foreslå ændring i strafferammerne i § 191. Det er under Straffelovrådets fornyede gennemgang af § 191 anført, at udviklingen i narkotikakriminalitetens grovhed gør det nærliggende at overveje en skærpelse af strafmaksima i denne bestemmelse. Det er i den forbindelse fremhævet, at der i retspraksis er forekommet tilfælde, hvor straffelovens § 88 ikke har kunnet finde anvendelse, og hvor domstolene har fundet grundlag for at udmåle straffen til eller i nærheden af strafmaksimum i § 191. Til illustration kan henvises til to domme afsagt af Højesteret og offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen henholdsvis 1985, s. 1052, og 1991, s. 720. I den første dom blev T1 og T2 idømt 10 års fængsel for overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, 2. pkt., ved i forening med henblik på videreoverdragelse at have indført ca. 34 kg kokain (T1 tillige ca. 28 kg marihuana). I den anden dom idømtes tiltalte efter samme bestemmelser ligeledes 10 års fængsel for medvirken til indførsel med henblik på videreoverdragelse af 13,5 kg heroin. Endvidere kan nævnes Højesterets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2001, s. 2059, hvor tiltalte for overtrædelse bl.a. af straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, 1. pkt., ved i forening med 8 medtiltalte med henblik på videreoverdragelse at have deltaget i indførsel af ca. 12 tons hash idømtes 6 års fængsel.

Det er også nævnt, at straffelovens § 88 ikke er anvendelig i alle tilfælde, hvor der kunne opstå behov for at gå ud over strafmaksima i § 191, idet § 88 er forbeholdt sammenstødtilfælde. § 88 kan således ikke benyttes f.eks. i tilfælde af en enkeltstående indsmugling af et eksorbitant stort parti hash. Endelig har Straffelovrådet noteret sig udkast til EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af narkotikakriminalitet, sml. pkt. 4.3 ovenfor, der i den foreliggende affattelse rejser spørgsmål bl.a. om skærpelse af strafmaksimum fra 6 til 10 års fængsel i § 191, stk. 1, 1. pkt.

Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder efter en samlet vurdering, at man bør blive stående ved den delte strafferamme i § 191, men at bestemmelsens strafmaksima under hensyn bl.a. til forbrydelsens grovhed og farlighed bør skærpes fra henholdsvis 6 og 10 års fængsel til 10 og 16 års fængsel. Strafmaksima i § 191 vil herved i højere grad afspejle strafværdigheden af denne forbrydelse. Ændringerne tilsigter alene at give mulighed for en større graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde. EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af narkotikakriminalitet, sml. pkt. 4.3 ovenfor, rejser bl.a. spørgsmål om revision af skærpelseskriterierne i § 191. Flertallet begrænser sig derfor til at foreslå strafmaksima i § 191 ændret som anført, sml. § 1, nr. 56, i rådets lovudkast.

Et mindretal (*Vagn Greve og Jakob Lund Poulsen*) er enig i, at en vedtagelse af forslaget til rammeafgørelse vil nødvendiggøre en ændring af straffelovens § 191, således at 2. pkt. tillige kommer til at omfatte handlinger, der er begået inden for rammerne af en kriminel organisation i den angivne forstand. Dette strafskærpselskriterium er et fuldstændigt uegnet kriterium, allerede fordi det omfatter langt mere end det, som naturligt henføres til området efter almindelig dansk sprogbrug; næsten alle de i praksis forekommende medvirkenshandlinger vil på narkotikaområdet være omfattet af det EU-retlige begreb ”kriminel organisation”. Der vil derfor ikke længere reelt set være synderligt grundlag for at opretholde den ellers særdeles velbegrundede sondring mellem lovovertrædelser, der bedømmes efter 1. og 2. pkt., medmindre man (som flertallet) samtidig hæver maksimumstraffen i 2. pkt. (Det kan i øvrigt noteres, at det canadiske senats særlige udvalg om narkotika den 4. september 2002 efter to års indgående undersøgelser foreslog, at cannabis skal afkriminaliseres, således at reguleringen kommer til at foregå ad modum alkohol, jfr. www.parl.gc.ca/illegal-drugs.asp).

De følgende bemærkninger vedrører alene spørgsmålet om højestestrafpen efter 2. pkt. Den nugældende ramme på 10 års fængsel kan sammenlignes med strafferammen i andre faredelikter; i straffelovens § 252 er der en ramme på 8 års fængsel, som Straffelovrådet ikke foreslår ændret; ovenfor har Straffelovrådet foreslået en strafferamme på 16 års fængsel for § 180. Medens § 252 typisk omfatter situationer, hvor en afgrænset gruppe af personer udsættes for fare, forvoldes faren i §§ 180 og 191 oftest i situationer, hvor der samtidig kan være tale om en meget omfattende og lidet konkretiseret personkreds af ofre. På den anden side retter faren i § 180 sig typisk mod sovende personer, som ikke selv på nogen måde har accepteret risikoen. Det er således velbegrundet, at der er en stigende strafferamme gennem §§ 252, 191 og 180.

Ovenfor er fremført, at udviklingen i narkotikakriminalitetens grovhed skulle kunne begrunde en højere ramme. Dette argument kan kun tillægges vægt, hvis man siden skærpselsen af strafmaksimum i 1975 har set forbrydelser af en grovhed, som man ikke da realistisk forestillede sig, og dette er ikke sandsynligt. I øvrigt ses ingen dokumentation for en udvikling af den angivne art.

Det anføres videre, at der i retspraksis er forekommet tilfælde, hvor man har udmålt straffen til eller i nærheden af de eksisterende maksima i § 191 (henholdsvis 6 og 10 år; eventuelt 9 og 15 år, hvor betingelserne i § 88 er opfyldt). Det er klart, at domstolene skal anvende strafferammens maksimum, når og kun når den foreliggende sag hører til den groveste kategori (hvori selvsagt også vil være handlinger, som inden for den groveste kategori ikke er blandt de allergroveste). At domstolene har anvendt den højeste strafposition er forhåbentlig udtryk for, at de pådømte handlinger faktisk gjorde dette, ellers må dommene i strafudmålingsmæssig henseende anses for urigtige. Argumentet kan derfor ikke anvendes som begrundelse for strafferammeændringer.

Straffelovrådet har ikke i øvrigt behandlet den konkrete strafudmålingspraksis, hvilken mindretallet derfor afstår fra at kommentere.

Straffelovrådet har tidligere tillagt det vægt, hvad rammerne i de andre nordiske lande er. Efter det for Straffelovrådet oplyste har Sverige en maksimumstraf på 10 år som Danmark. Sammenstødsreglerne i Sverige (BrB 26 kap. 2 §) fører imidlertid til lavere maksima end i Danmark i § 88-tilfældene; 14 år i Sverige, hvor vi har 15 år.

Norge har en maksimumstraf på 21 års fængsel. En enig norsk straffelovkommission har netop (i NOU 2002: 4) foreslået dette maksimum sat ned til 10 års fængsel. Kommissionen påpeger især (s.st.s. 337), *at* der er et misforhold mellem straffene på narkotikaområdet og straffene for drab, grov vold, voldtægt og sædelighedsforbrydelser mod børn, *at* strafudmålingen bør bringes i overensstemmelse med de strafudmålingstraditioner, som i øvrigt præger vort retssystem, *og at* der intet grundlag er for at tro, at en reduktion af strafferammen fra 21 år til 10 år vil føre til øget narkotikakriminalitet. De af den enige norske straffelovkommission fremførte argumenter kan fuldt ud overføres til dansk ret.

Herefter finder mindretallet, at de nuværende rammer i § 191 bør fastholdes.

5. §§ 186-190, 192 og 195 (visse sundheds- og miljøfarlige handlinger)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Straffelovens §§ 186-190 og 192 kriminaliserer handlinger, der består i ved forgiftning, forhandling af næringsmidler eller andre varer mv. at fremkalde fare for menneskers eller husdyrs sundhed og fare for udbredelse af smitsom sygdom blandt nytte- og kulturplanter mv. Samtlige bestemmelser er indføjet i straffelovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser. Hertil føjes i kapitel 21 om forskellige almenkadelige handlinger som § 195 en bestemmelse om forhandling af eftergjorte eller forfalskede levnedsmidler. Samtlige bestemmelser suppleres af forskrifter i særlovgivningen.

Efter § 186, stk. 1, straffes med fængsel indtil 10 år den, som forvolder fare for menneskers liv eller sundhed ved at fremkalde almindelig mangel på drikkevand eller ved at tilsætte vandbeholdninger, vandledninger eller vandløb sundhedsfarlige stoffer. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen efter stk. 2 bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år. Om § 186 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 190 f.

§ 187 retter sig mod (1) den, der tilsætter ting, som er bestemt til forhandling eller udbredt benyttelse, gift eller andre stoffer, som medfører, at tingens benyttelse efter dens bestemmelse udsætter

menneskers sundhed for fare, (2) den, der, når sådanne ting er således fordærvede, at nydelsen eller brugen af dem er på nævnte måde sundhedsfarlig, undergiver dem en behandling, der er egnet til at skjule deres fordærvede tilstand, (3) den, der med fortielse af den foretagne behandling stiller til salg eller i øvrigt søger at udbrede ting, der er behandlet som under (1) eller (2) nævnt. Straffen for disse forhold er i forsætlig form fængsel indtil 10 år. Ved uagtsomt forhold er straffen efter stk. 2 bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år. Om denne bestemmelse kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 191 f.

I tilslutning til § 187 foreskrives i § 188, stk. 1, fængsel indtil 6 år eller under formildende omstændigheder bøde for den, som uden at være strafskyldig efter § 187, nr. 3, med fortielse af tingens sundhedsfarlige beskaffenhed stiller til salg eller i øvrigt søger udbredt (1) nærings- eller nydelsesmidler, der på grund af fordærvelse, mangelfuld tilberedelse, opbevaringsmåde eller af lignende grunde er sundhedsfarlige, (2) brugsgenstande, der ved sædvanlig benyttelse udsætter menneskers sundhed for fare. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen efter stk. 2 fængsel indtil 4 måneder eller bøde. Om § 188 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 192 f.

§ 189, stk. 1, foreskriver om lægemidler o.lign. straf af fængsel indtil 6 år for den, som stiller til salg eller i øvrigt søger udbredt som lægemidler eller forebyggelsesmidler mod sygdomme ting, om hvilke den pågældende ved, at de er uegnede til det angivne formål, og at deres benyttelse hertil udsætter menneskers liv eller sundhed for fare. Ved uagtsomt forhold er straffen efter stk. 2 fængsel indtil 4 måneder eller bøde. Herom kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 193 f.

De ovennævnte bestemmelser suppleres i § 190 af en regel om tilfælde, hvor alene husdyrs liv eller sundhed udsættes for fare under betingelser svarende til §§ 186-189. I disse tilfælde anvendes en forholdsmæssig mildere straf inden for de angivne strafarter. Denne bestemmelse er kort omtalt i Den kommenterede straffelov s. 194.

§ 192 fremtræder allerede efter sin ordlyd som en bestemmelse, der knytter sig til særlovgivningen. Efter § 192, stk. 1, straffes den, som ved overtrædelse af forskrifter, der ved lov eller i medfør af lov er givet til forebyggelse eller modarbejdelse af smitsom sygdom, forvolder fare for, at sådan sygdom vinder indgang eller udbredes blandt mennesker, med fængsel indtil 3 år. Er sygdommen en sådan, der ifølge lovgivningen skal undergives eller på den tid, da handlingen begås, er undergivet offentlig behandling, eller mod hvis indførelse i riget der er truffet særlige forholdsregler, skærpes strafferammen i stk. 2 til fængsel indtil 6 år. I stk. 3 foreskrives straf fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder bøde for den, der på den angivne måde forvolder fare for, at smitsom sygdom finder indgang eller udbredes blandt husdyr eller nytte- eller kulturplanter. Stk. 4 knytter til uagtsomme forhold en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Om § 192 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 200 f.

Endelig er i § 195 fastsat straf af bøde eller fængsel indtil 3 måneder for den, som stiller levnedsmidler til salg, der den pågældende bevidst er eftergjort eller forfalsket, uden at deres særlige beskaffenhed på utvetydig måde er angivet på varen selv eller på dens etikette eller indpakning samt på fakturaen, hvis en sådan udstedes. Om § 195 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 209 f., hvor der til bestemmelsen er knyttet følgende bemærkning: ”§ 195 synes at være gået i glemmebogen, jf. herved at der i fødevarelovens § 78, stk. 2, er hjemmel for op til 2 års fængsel for betydeligt mindre graverende forhold end de i § 195 omhandlede. § 195 er således i realiteten, om end ikke formelt, afløst af kap. 4 i fødevareloven ...”

5.1.2. Med undtagelse af § 195, og når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har samtlige bestemmelser været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 186 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 380-381 samt s. 316-17. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 168 samt s. 163-64, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 171 samt sp. 291. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 188), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5369 (§ 185).

For så vidt angår § 187 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 382 samt s. 317-18. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 169 samt s. 164-65, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 172 samt sp. 291-92. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 189), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5369 (§ 186).

Med hensyn til § 188 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 383 samt s. 318. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 170 samt s. 165, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 173 samt sp. 292. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 190).

Til belysning af § 189 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 385 a samt s. 318-19. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 172 samt s. 165, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 174 samt sp. 292-93. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 191).

Forarbejderne til § 190 er Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 381-382 samt s. 317-18. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 168-70 samt s. 164-65, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 171-173 samt sp. 291-92. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 192).

Forarbejderne til § 192 er Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 374 samt s. 313. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 174 samt s. 165-67, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 176 samt sp. 293-95. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358-59 (§ 195).

Om § 195 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 365, jf. § 367, samt s. 305. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 28 samt s. 26, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 29 samt sp. 405-06. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3355 (§ 181), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5368. Om § 195 kan i øvrigt tilføjes, at lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) ophævede en særregel om frakendelse af retten til næringsudøvelse.

5.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.2.1. Straffelovrådet afstod i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse fra at gå ind i nærmere overvejelser om strafferammerne i §§ 186-190, 192 og 195. Det skete med henvisning til, at rådet af Justitsministeriet allerede var anmodet at beskæftige sig med de pågældende bestemmelser i anden sammenhæng, sml. s. 198:

”Straffelovrådet vil i anden sammenhæng komme til at beskæftige sig med afgrænsningen af de nævnte forbrydelser i straffeloven og med de gældende strafferammer. Justitsministeriet har ved skrivelse af 19. marts 1984 anmodet straffelovrådet om at tage stilling til de forslag og synspunkter, der er indeholdt i to betænkninger om strafferetlige særlove: betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen og betænkning nr. 981/1983 om håndhævelse af bygge- og miljølovgivningen. Den sidstnævnte betænkning, der blev afgivet af et udvalg nedsat af boligministeriet og miljøministeriet, har allerede ført til ændringer i straffebestemmelserne i miljøbeskyttelsesloven. Det var imidlertid udvalgets opfattelse, at der i straffeloven burde indsættes en bestemmelse om grove miljøforbrydelser. Justitsministeriet nævnte i sin skrivelse til straffelovrådet, at der i forbindelse med udformningen af en sådan bestemmelse kunne være anledning til at foretage en almindelig gennemgang og revision af nogle af bestemmelserne i straffelovens kapitel 20.

Som følge af straffelovrådets arbejde med betænkninger om datakriminalitet og om tavshedspligt og med den foreliggende betænkning er rådet endnu ikke nået langt med de foran nævnte særlovsproblemer. Der er ikke i rådet taget endelig stilling til, om der i straffeloven bør optages en bestemmelse om grove miljøforbrydelser, og spørgsmålet om en eventuel revision af de allerede gældende bestemmelser, navnlig §§ 186-190 og 192, vil være ret tidkrævende, bl.a. fordi det er nødvendigt at overveje forholdet mellem straffeloven og andre særlove end miljøloven. I denne situation har straffelovrådet ikke fundet det rigtigt at stille forslag – selv af en foreløbig karakter – om revision af straffe-

rammerne i de bestemmelser, der berøres af rådets opgave med hensyn til særlovsproblemer.”

Rådet bemærkede i øvrigt, at samtlige bestemmelser havde meget ringe praktisk betydning, og at dette efter rådets opfattelse kunne tilskrives den omstændighed, at nogle af de opregnede handlinger er sjældent forekommende, og at andre i almindelighed måtte forventes strafforfulgt efter bestemmelser i særlovgivningen.

5.3. Straffelovrådets overvejelser

5.3.1. §§ 186 og 187 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode i overensstemmelse med gældende ret placeret i kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. §§ 188, 189 og 192 er henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det medfører, at strafmaksima i de berørte bestemmelser reduceres fra 6 til 4 års fængsel. Med rubricering i kategorien ”diverse” er § 195 gjort til et bødedelikt. Den hidtidige mulighed for at idømme frihedsstraf udgår således.

5.3.2. Straffelovrådet bemærker indledningsvis, at samtlige bestemmelser (§§ 186-190, 192 og 195) fortsat har meget ringe praktisk betydning. Ved gennemgang af Ugeskrift for Retsvæsen og Domme i Kriminelle Sager i perioden 1987 til 2000 ses ingen trykte domme om de berørte bestemmelser.

Som det fremgår af 1987-betænkningen, afstod Straffelovrådet fra at gå ind i nærmere overvejelser om strafferammerne i §§ 186-190, 192 og 195, idet rådet af Justitsministeriet allerede var anmodet om at beskæftige sig med de pågældende bestemmelser i anden sammenhæng, sml. pkt. 5.2.1 ovenfor. Straffelovrådet har ikke efterfølgende haft lejlighed til at foretage den omtalte lovrevision. Der er enighed om, at de berørte bestemmelser, der i det væsentlige er forblevet uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., såfremt det var muligt at foretage en grundigere kritisk gennemgang, herunder af deres sammenhæng med særlovgivningen. Straffelovrådet har i denne betænkning måttet begrænse sig til en gennemgang, der tager udgangspunkt i overordnede hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet.

Det er på den anførte baggrund Straffelovrådets hovedsynspunkt, at strafferammerne i §§ 186-189 indtil videre bør forblive uændrede. Rådet foreslår nogle enkelte teknisk begrundede ændringer. I §§ 186, stk. 2, og 187, stk. 2, foreslås en forenkling af strafferammen, hvorved denne ændres til ”bøde eller fængsel indtil 1 år” og herved bringes på linje med andre lignende bestemmelser i straffelovens særlige del. En tilsvarende forenkling foreslås i § 188, stk. 1, hvorved strafferammen ændres til ”bøde eller fængsel indtil 6 år”. Endelig foreslås strafpositionen 4 måneder i §§ 188, stk. 2, og

189, stk. 2, forhøjet til 6 måneders fængsel, idet der samtidig foretages en redaktionel omformulering af strafferammen. Sml. § 1, nr. 52-54, i rådets lovudkast og denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Rådet finder det i øvrigt ubetænkeligt at foreslå bøde indføjet i § 189, stk. 1, sml. § 1, nr. 36, i rådets lovudkast. Rådet henviser bl.a. til, at der kan tænkes tilfælde, hvor forholdets beskaffenhed alene giver grundlag bøde. Med bøde som strafminimum i § 189, stk. 1, skabes endvidere parallelitet til den beslægtede bestemmelse i § 188.

I § 190 foreskrives om straffen, at ”en forholdsmæssig mildere straf inden for de [i §§ 186-189] angivne strafarter [bliver] at anvende”. Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at det er mindre tilfredsstillende og i hvert fald mindre godt stemmende med sædvanlig lovteknisk fremgangsmåde, at loven ikke udtrykkeligt angiver strafferammen for det omfattede forhold. Rådet foreslår derfor og under hensyn bl.a. til sammenhængen strafferammesystemet, herunder § 291 om hærværk, at § 190 tilknyttes en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 år, sml. § 1, nr. 55, i rådets lovudkast.

Der er under gennemgangen af § 192 rejst spørgsmål om en lovteknisk begrundet udskillelse i to særskilte bestemmelser af henholdsvis de af stk. 1 og 2 omfattede forhold og de af stk. 3 omfattede forhold. Der er enighed om, at uagtsomme forhold som hidtil bør kunne straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, jf. § 192, stk. 4. Der er imidlertid udtrykt sympati for at undergive forhold, der er begået med forsæt, en enslydende strafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 år. Det er i den forbindelse gjort gældende, at det efter en bedømmelse af strafværdigheden umiddelbart kan forekomme vanskeligt at begrunde, at de af § 192, stk. 1 og 2, omfattede forhold skal være undergivet forskellige strafmaksima. Endvidere synes det ikke at kunne udelukkes, at omstændighederne i det enkelte tilfælde kan være af en sådan beskaffenhed, at bøde kunne komme på tale.

Straffelovrådet er efter drøftelse af § 195 mest tilbøjelig til at ville gøre bestemmelsen til et bødedyktigt. Bestemmelsen har reelt karakter af et særlovskyldigt og kunne muligvis ophæves som overflødig.

Rådet vil ikke afvise, at det kan have betydning for den endelige stillingtagen til strafferammerne i §§ 192 og 195, at der foretages en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelserne, hvorunder forholdet til særlovgivningen kan belyses nærmere. Rådet har på den baggrund fundet det rigtigst i den foreliggende sammenhæng at begrænse sig til at foreslå en teknisk ændring af strafferammen i § 192, stk. 1, fra 3 til 4 års fængsel og i stk. 3 fra ”fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 2 år” samt i § 195 fra 3 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 10, 19 og 24, i rådets lovudkast og denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

6. § 185 og §§ 193-194 og § 196 (andre bestemmelser i kapitel 20 og 21, herunder grov miljøkriminalitet)

6.1. Gældende ret mv.

6.1.1. Straffelovens § 185, der er placeret i lovens kapitel 20 om almenfarlige forbrydelser, rummer en undladelsesforbrydelse, der i består i, at nogen undlader efter evne at afværge de i §§ 180-84 nævnte ulykker, jf. herom afsnit 2 og 3 ovenfor. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Om bestemmelsen, der suppleres af forskrifter i særlovgivningen, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 174 f. og 189 f.

§ 193, der sammen med §§ 194 og 196 er placeret i straffelovens kapitel 21 om forskellige almen-skadelige handlinger, retter sig mod den, som på retsstridig måde fremkalder omfattende forstyrrelse i driften af almindelige samfærdselsmidler, offentlig postbesørgelse, telegraf- eller telefonanlæg, radio- eller fjernsynsanlæg, databehandlingsanlæg eller anlæg, der tjener til almindelig forsyning med vand, gas, elektrisk strøm eller varme. Straffen er i forbrydelsens forsætlige form fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder bøde. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen efter stk. 2 bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Om § 193 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 206 ff.

§ 194 handler om borttagelse – der ikke omfattes af § 276 – ødelæggelse eller beskadigelse af offentlige mindesmærker eller genstande, som er bestemte til almindelig nytte eller pryde, hører til offentlige samlinger eller er særlig fredlyste. Straffen er fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde.

Ved lov nr. 412 af 10. juni 1997 om ændring af straffeloven (Grov miljøkriminalitet) indføjes som en ny bestemmelse i straffeloven § 196, der i forhold til særlovgivningen skærper strafferammen til fængsel indtil 4 år for den, der under skærpende omstændigheder i strid med miljølovgivningen (1) forurener luft, vand, jord eller undergrund med den følge, at der sker betydelig skade på miljøet eller fremkaldes nærliggende fare derfor, eller (2) opbevarer eller bortskaffer affald eller lignende stoffer med den følge, at der sker betydelig skade på miljøet eller fremkaldes nærliggende fare derfor. Formålet med lovændringen var gennem en ny bestemmelse i straffeloven at skabe mulighed for strengere straffe for særlig grov miljøkriminalitet, herunder navnlig grove tilfælde af ulovlig dumpning eller deponering af forurenende affald eller omfattende udledning af farlige kemikalier. Om baggrunden for det foreslåede strafmaksimum anførtes i lovforslagets bemærkninger følgende, jf. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3336:

”En bestemmelse i straffeloven med en højere strafferamme end de nugældende 2 år i miljølovgivningen vil give mulighed for at idømme strengere straf for de særligt grove overtrædelser af miljølovgivningen, der kan medføre betydelige skader for naturen. Indsættelse af en regel om den særligt grove miljøkriminalitet i straffeloven vil også være

en markering af, at den særligt grove miljøkriminalitet anses for alvorlig på linie med f.eks. groft hærværk og grov skattekriminalitet.

En bestemmelse som den foreslåede vil også være i overensstemmelse med det gennem årene ændrede samfundsmæssige syn på miljøkriminalitet bl.a. i lyset af den voksende, brede erkendelse af, at det er vigtigt at bevare og forbedre miljøet, og af, at overtrædelse af miljølovgivningen kan have langsigtede, alvorlige konsekvenser for denne væsentlige samfundsinteresse. De skader og omkostninger af såvel ideel som økonomisk art, som den grove form for miljøkriminalitet påfører samfundet, kan således være langt alvorligere end følgerne af groft hærværk, der efter straffelovens § 291, stk. 2, har et strafmaksimum på 4 års fængsel.”

Kriteriet ”skærpende omstændigheder” er uddybet i lovforslagets bemærkninger i tilslutning til ovenstående. Om bestemmelsen kan i øvrigt henvises til Den kommenterede straffelov s. 210 ff.

Ved gennemgang af Ugeskrift for Retsvæsen og Domme i Kriminelle Sager ses ingen trykte domme af betydning om §§ 185, 194 og 196.

Om § 193 foreligger nogle, herunder også nyere, trykte afgørelser. Se bl.a. Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1987, s. 561, hvor T1-T5 fandtes at have overtrådt § 193 ved som speakere i ”Byens radio” i Århus at fremsætte udtalelser, der medvirkede til udbredelse af nogle trafikforstyrrelser, iværksat den 1. april 1985 i anledning af utilfredshed med det politiske indgreb i overenskomstforhandlingerne. Der forelå formildende omstændigheder, og straffen fastsattes derfor til henholdsvis 10 og 7 dages dagbøder. Sml. også Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2001, s. 1187, der angik tre tiltalte, som havde skaffet sig adgang til et studie i TV-byen, hvorfra tv-avisen blev udsendt, og som trods opfordringer undlod at forlade studiet. De fremkaldte forstyrrelse af nyhedsudsendelsen, der måtte afbrydes i 20 minutter. Landsretten fandt forstyrrelsen omfattende, da den var rettet mod en landsdækkende kanal og mod en udsendelse, der normalt ses af et stort antal, og da forstyrrelsen ikke var helt kortvarig. De tiltalte blev for overtrædelse af § 193 og § 264, stk. 1, nr. 1 og 2, idømt 10 dages betinget hæfte.

6.1.2. Gerningsbeskrivelsen i § 185 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. På daværende tidspunkt havde bestemmelsen en maksimumstrafferamme på hæfte indtil 6 måneder. Om bestemmelsens forarbejder kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 372 samt s. 311. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 31, nr. 1, samt s. 27, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 36, nr. 1, samt sp. 408-09. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3358 (§ 187). Om § 185 kan i øvrigt henvises til pkt. 6.2.1 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 193 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden følgende ordlyd:

”§ 193. Den, som paa retsstridig Maade fremkalder omfattende Forstyrrelse i Driften af almindelige Samfærdselsmidler, offentlig Postbesørgelse, almindeligt benyttede Telegraf- eller Telefonanlæg eller Anlæg, der tjener til almindelig Forsyning med Vand, Gas, elektrisk Strøm eller Varme, straffes med Hæfte eller med Fængsel indtil 3 Aar eller under formildende Omstændigheder med Bøde.

Stk. 2. Begaas Forbrydelsen uagtsomt, er Straffen Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 394 samt s. 323-24. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 176 samt s. 167-70, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 177 samt sp. 295-97. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3360 (§ 196), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2183-84 (§ 193). Om § 193 kan i øvrigt henvises til pkt. 6.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 194 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 392 samt s. 322. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 177 samt s. 170, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 178 samt sp. 297. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3360 (§ 197).

6.2. Tidligere ændringer af §§ 185 og 193

6.2.1. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

6.2.1.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik ordene ”indtil 6 måneder” i § 185 og § 193, stk. 2, så maksimumstrafferammen fremover blev ”hæfte”. Ændringerne var en følge af en samtidig gennemført ændring i straffelovens § 44, stk. 1, af reglerne om længstetid for hæfte, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969.

6.2.2. Lov nr. 229 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (Datakriminalitet)

6.2.2.1. Ved lov nr. 229 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (Datakriminalitet) ændredes ordene ”almindeligt benyttede telegraf- eller telefonanlæg” til ”telegraf- eller telefonanlæg, radio- eller fjernsynsanlæg, databehandlingsanlæg”, idet maksimumstrafferammen i § 193, stk. 1, samtidig forhøjedes fra 3 til 4 års fængsel. Strafferammens maksimum blev endeligt fastlagt under udvalgsbehandlingen, jf. Folketingstidende 1984-85, tillæg B, sp. 1915-16. Lovforslaget byggede på Straf-

felovrådets betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet, hvori var foreslået en maksimumstrafferamme på 6 års fængsel. Der henvises herom til lovforslagets bemærkninger, hvori det bl.a. hed, jf. Folketingstidende 1984-85, tillæg A, sp. 4384:

”For så vidt angår strafferammen i § 193 bemærker straffelovrådet, at det gældende strafmaksimum efter § 193 på fængsel i 3 år efter rådets opfattelse er for lavt under hensyn til de meget betydelige skadevirkninger, som de i § 193 beskrevne handlinger kan medføre. De fleste strafbare forhold vil formentlig tillige være omfattet af § 291, hvor straffen for ”hærværk af betydeligt omfang” kan blive fængsel indtil 4 år. Men en overtrædelse af § 193 kan tænkes, uden at der foreligger hærværk af betydeligt omfang. Rådet foreslår på den baggrund strafferammens maksimum forhøjet til fængsel i 6 år. Straffelovrådet understreger, at der ikke herved tilsigtes nogen almindelig forhøjelse af strafudmålingsniveauet efter bestemmelsen ...

Justitsministeriet kan ... tiltræde straffelovrådets opfattelse af, at det gældende strafmaksimum i bestemmelsen på fængsel i 3 år må forekomme alt for lavt, såfremt der konkret foreligger særligt skærpene omstændigheder. Som anført foran kan der således forekomme særdeles graverende tilfælde, hvor f.eks. værdipapircentralen eller kildeskattedirektoratet for længere tid sættes ud af funktion i forbindelse med indgreb mod dataanlæg. Justitsministeriet finder et strafmaksimum på fængsel i 6 år som foreslået af straffelovrådet passende.”

6.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

6.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse knyttede Straffelovrådet kun få bemærkninger til §§ 185, 193 og 194, jf. s. 199. For så vidt angår §§ 185 og 193 indskrænkede rådet sig bl.a. som følge af den i pkt. 6.2.2.1 gennemførte lovændring (§ 193) til at foreslå de ændringer, som fulgte af forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen. Det indebar, for så vidt angår § 185, at maksimumstrafferammen ændredes fra hæfte til fængsel indtil 4 måneder, og, for så vidt angik § 193, at hæfte udgik i stk. 1 og i stk. 2 erstattedes af en maksimumstrafferamme på fængsel indtil 4 måneder. Om § 194 foreslog Straffelovrådet den delte strafferamme erstattet af en fælles strafferamme af bøde eller fængsel indtil 3 år.

6.4. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

6.4.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. I betænkningen om IT-kriminalitet behandles spørgsmålet om, hvorvidt udviklingen på IT-området fører til et behov for at justere de strafferetlige regler. Betænkningen omhandler også nogle spørgsmål om påtale og terminalefterforskning.

6.4.2. I kapitel 6 behandles forskellige spørgsmål om datahærværk. Udvalget foreslår i den forbindelse, at strafferammerne i straffelovens § 193 forhøjes. Udvalgets overvejelser og forslag er gengivet s. 119 ff. og 157. Heri anføres bl.a. følgende:

”Udvalget finder, at strafmaksimum i straffelovens § 193, stk. 1, bør forhøjes, så der ikke er samme strafmaksimum som ved groft hærværk. Udvalget har i den forbindelse lagt vægt på, at samfundets stigende afhængighed af edb også betyder, at driftsforstyrrelser kan have meget mere indgribende konsekvenser end tidligere. Det er på den baggrund ønskeligt, at der i helt ekstraordinære situationer kan idømmes en ligeledes ekstraordinær høj straf.

I f.eks. Norge og Finland er der mulighed for at idømme op til fængsel i 10 år ... ved særligt kvalificeret hærværk. Udvalget har imidlertid ved de nærmere overvejelser omkring, hvordan straffniveauet efter denne bestemmelse skulle ligge i forhold til den almindelige hærværksbestemmelse, valgt et strafmaksimum på 6 år, svarende til det, der blev foreslået af Straffelovrådet og Justitsministeren i 1985. Udvalgets forslag tager udgangspunkt i de gældende strafferammer, der for tiden er genstand for overvejelser i Straffelovrådet.

Udvalget finder herudover, at straffelovens § 193, stk. 2, bør harmonere med den tilsvarende bestemmelse vedrørende groft hærværk, således at bestemmelsen ligesom straffelovens § 291, stk. 3, begrænses til at dække grov uagtsomhed og får et strafmaksimum på 6 måneders fængsel i stedet for 4 måneders fængsel.

...

I straffelovens § 193, stk. 1, ændres ”4 år” til ”6 år”.

Udvalget foreslår endvidere, at ”databehandlingsanlæg” ændres til ”informationssystemer”.

...

Udvalget foreslår, at straffelovens § 193, stk. 2, formuleres således:

”Begås forbrydelsen groft uagtsomt, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

6.5. Straffelovrådets overvejelser

6.5.1. Samtlige bestemmelser er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode opført i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det er for så vidt angår §§ 193 og 196 i tråd med gældende ret. For § 185 indebærer kategoriseringen en skærpelse af strafmaksimum fra 4 måneders til 4 års fængsel. For § 194 er der tale om en skærpelse fra 3 til 4 års fængsel.

6.5.2. Som det fremgår af pkt. 6.3 ovenfor, fandt Straffelovrådet i 1987-betænkningen alene grundlag for at foreslå de nu gennemførte ændringer i § 185, der var en følge af forslaget om afskaffelse af hæftestrafpen. Efter en fornyet gennemgang af strafferammen er der enighed om, at strafferam-

mens minimum fortsat bør være bøde. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder, at det vil være bedst stemmende såvel med forbrydelsens karakter (undladelsesforbrydelse) som med hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet, herunder navnlig de beslægtede bestemmelser i §§ 141 og 253, at strafmaksimum fastsættes til 2 års fængsel, sml. herved denne betæknings kapitel 16 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred, pkt. 3.4.2, hvor et enigt Straffelovråd foreslår strafmaksimum i § 141 fastsat til 4 års fængsel, og kapitel 25 om andre forbrydelser mod liv og legeme, pkt. 9.2, hvor det ovennævnte flertal anbefaler, at strafmaksimum i § 253 skærpes til 2 års fængsel. Et mindretal (*Vagn Greve og Jacques Hermann*) finder, at hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens grovhed taler for, at strafmaksimum i lighed med mindretallets anbefaling vedrørende § 253 fastsættes til 4 års fængsel, idet forbrydelsen uanset sin karakter af undladelsesforbrydelse kan have meget grove fremtrædelsesformer, sml. mindretallets udtalelse om § 253 anf. st.

§ 185 foreslås på den anførte baggrund ændret, så strafmaksimum skærpes fra 4 måneders til 2 års fængsel, sml. § 1, nr. 51, i rådets lovudkast.

6.5.3. Som det fremgår af pkt. 6.4 ovenfor, har § 193 for nylig været genstand for grundige overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Straffelovrådet har derfor afstået fra at foretage en nøjere gennemgang af denne bestemmelse. Rådet begrænser sig til at foreslå teknisk begrundede ændringer af strafferammen i stk. 1 fra ”fængsel indtil ... eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil ...” og af strafmaksimum i stk. 2, fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, og rådets lovudkast § 1, nr. 11 og 57. Rådet foreslår endvidere, at strafmaksimum i stk. 1 skærpes fra 4 til 6 års fængsel, idet strafmaksimum for forhold omfattet af § 193, stk. 1, herved bringes på linje med forslaget om at skærpe strafmaksimum for hærværk fra 4 til 6 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 29 om andre formueforbrydelser, pkt. 2.4.1, og rådets lovudkast § 1, nr. 57.

Straffelovrådet er bekendt med, at Kommissionen den 19. april 2002 (KOM(2002)173 endelig) (sml. pr. 30. november 2002 dokument 14110/02 DROIPEN 81 TELECOM 43) har fremsat forslag til en rammeafgørelse om angreb på informationssystemer, der medfører pligt til at kriminalisere ulovlig adgang til informationssystemer (artikel 3, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i informationssystemer (artikel 4, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i data (artikel 4a, jf. artikel 2) samt anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg (artikel 5).

Artikel 6 forpligter til at sikre, at de i artiklerne 3, 4, 4a og 5 omhandlede strafbare handlinger kan straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumstraf på mindst 1 til 3 års fængsel. Endvidere skal der åbnes mulighed for idømmelse af bøder som supplement eller alternativ til frihedsstraf.

Efter artikel 7 skal den adfærd, der er nævnt i artiklerne 3, 4, 4a og 5, kunne straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumsstraf på mindst 2 til 5 års fængsel, når følgende skærpende omstændigheder er til stede: (a) den strafbare handling er begået inden for rammerne af en kriminel organisation, (b) den strafbare handling forårsagede eller førte til et betydeligt direkte eller indirekte økonomiske tab, tilføjede en fysisk person fysisk skade eller tilføjede en del af medlemsstatens kritiske infrastruktur betydelig skade, (c) den strafbare handling førte til en betydelig gevinst. Endvidere forpligter bestemmelsen til at sikre, at de i artiklerne 3, 4 og 4a nævnte lovovertrædelser straffes med en frihedsstraf, der er strengere end straffen i henhold til artikel 6, når lovovertræderen har modtaget en endelig dom for en sådan lovovertrædelse i en medlemsstat.

EU-rammeafgørelsen rejser i den foreliggende affattelse forskellige spørgsmål bl.a. med hensyn til formuleringen af mulige skærpseskriterier i § 193 for et forhøjet strafmaksimum i tilfælde omfattet af artikel 7. Det bemærkes, at EU-rammeafgørelsen ikke har været inddraget i Straffelovrådets overvejelser og forslag om ændring af § 193. Der foregår pr. 30. november 2002 fortsat forhandlinger om forslaget til EU-rammeafgørelsen.

6.5.5. Straffelovrådet finder, at strafmaksima i §§ 194 og 196 bl.a. ud fra hensynet til sammenhængen i strafferammesystemet fortsat må anses for passende. Rådet foreslår på den baggrund kun en teknisk begrundet ændring af § 194, hvorved strafferammen ændres til bøde eller fængsel indtil 4 år, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, og § 1, nr. 35, i rådets lovudkast.

Kapitel 21

Betleri og skadelig erhvervsvirksomhed

(straffelovens §§ 197-206)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 22 indeholder bestemmelser om betleri og skadelig erhvervsvirksomhed. De kan rubriceres i tre grupper: betleri (§ 197), erhvervsmæssigt og offentligt hasardspil (§§ 203-04) samt erhvervsmæssig udnyttelse og svig i bestemte relationer (§§ 202 og 206).

Tidligere indeholdt kapitel 22 også straffebestemmelser i §§ 198-01 samt i §§ 205 og 207. Disse bestemmelser er ophævet ved forskellige lovændringer bl.a. som følge af, at de er blevet utidssvarende og har mistet praktisk betydning.

§ 198 om selvforskyldt ledighed og § 199 om pålæg om at søge arbejde ophævedes ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution m.v. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år). Lovens § 2, stk. 2, bestemmer i den forbindelse, at loven ikke medførte, at spil, prostitution og understøttelse fra kvinder, der ernærer sig ved prostitution, anses som lovlige erhverv, sml. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 937 f.

§ 200 gav politiet mulighed for under strafansvar at pålægge personer dømt efter §§ 198 og 199 at møde til kontrol hos politiet. Denne bestemmelse og bestemmelsen i § 201, der i tilslutning til den dagældende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 76 kriminaliserede en ved dom udvist udlændings tilbagevenden til Danmark, ophævedes ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.).

Ved lov nr. 123 af 13. marts 1943 om Ydelse af juridisk Bistand samt om Inkasso- og Detektivvirksomhed m.v. ophævedes § 205 om ulovlig privat detektivvirksomhed, og ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) ophævedes § 207. Sidstnævnte bestemmelse indeholdt en særlig adgang til rettighedsfrakendelse ved overtrædelse af §§ 205-06.

1.2. De resterende bestemmelser gælder i det væsentlige i den affattelse, som var gældende ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Flere bestemmelser hviler på forudsætninger, knyttet til samfundssyn, som var herskende i tiden forud for vedtagelsen af borgerlig straffelov i 1933, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 213:

”Bestemmelserne i kap. 22, som det for flere bestemmelsers vedkommende kan undre en at møde i en moderne straffelov, hviler på en i lovgivningen fra gammel tid fastslået tradition (se eksempelvis Reces 11.2.1648, 2.21.2-3; DL 3-19-16-21, forordning

21.8.1829 (motiver i Coll.-tid 1829, s. 729 ff.) og l. 3.3.1860), hvorefter ”enhver, der behøver det til sit Livsophold, er forpligtet til at søge et lovligt Erhverv og, saafremt han ikke paa denne Maade kan skaffe sig sit Underhold, er pligtig til at henvende sig til de offentlige Myndigheder for gennem dem at faa den Hjælp, som han nu har grundlovs-mæssigt Krav paa ...” (strl.bet. 1923, mot. 299). Herved beskyttes (i et vist omfang) ”Samfundets Interesse i, at Borgerne skaffer sig Underhold ved lovligt Arbejde og ikke ved en for Samfundsøkonomien værdiløs eller ligefrem skadelig Virksomhed ...” (strl.bet. 1917 mot. 171).”

1.3. I det følgende behandles strafferammerne i de bestemmelser, der fortsat indgår i straffelovens kapitel 22. I *afsnittene 2-3* omtales henholdsvis § 197 (betleri) og §§ 203-04 (erhvervsmæssigt og offentligt hasardspil). I *afsnit 4* redegøres for §§ 202 og 206 (erhvervsmæssig udnyttelse og svig i bestemte relationer). I omtalen indgår for samtlige bestemmelsers vedkommende såvel en redegørelse for gældende ret mv. som for tidligere overvejelser i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1997 om strafferammer og prøveløsladelse. Endvidere gennemgås i tilslutning til § 197 en lovændring fra 1965 (lov nr. 212 af 4. juni 1965), hvorved bestemmelsen i det væsentlige fik sin nuværende affattelse. Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de berørte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. § 197 (betleri)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. § 197 kriminaliserer ”betleri”, dvs. ”at bede om en Gave som Almisse, dog at Strafbarheden forudsætter, at Henvendelsen sker paa en Maade, hvorved Almenheden generes”, sml. Den kommenterede straffelov, s. 213 ff. med henvisning til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, s. 282 f. Bestemmelsen retter sig mod den, der imod politiets advarsel gør sig skyldig i betleri, eller som tillader, at nogen under 18 år, der hører til den pågældendes husstand, betler. Straffen er fængsel ind til 6 måneder, idet der dog ved tilstedeværelsen af formildende omstændigheder kan statueres strafbortfald. En advarsel meddelt i medfør af § 197 har gyldighed for 5 år.

§ 197 ses sjældent anvendt i retspraksis. Der kan dog henvises til en nyere Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2002, s. 479, hvor tiltalte blev fundet skyldig i betleri ved at have haft et skilt på eller i nærheden af sin person, der indeholdt en synlig opfordring om økonomisk hjælp med angivelse af, at tiltalte var hjemløs. Tiltalte blev derfor straffet med 7 dages betinget fængsel.

2.1.2. § 197 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 en anden og forholdsvis kompliceret affattelse:

”§ 197. Den, som imod Politiets Advarsel gør sig skyldig i Betleri, eller som efter tidligere at være dømt for eller inden Retten at have modtaget Advarsel for Betleri, Løsgænger, Sædelighedsforbrydelse, Vold eller Berigelsesforbrydelse eller efter af Politiet at have modtaget Advarsel eller Paalæg i Henhold til §§ 198 eller 199 gør sig skyldig i Betleri, eller som anvender andre til Betleri eller tillader, at nogen til hans Husstand hørende Person under 18 Aar betler, straffes med Fængsel indtil 6 Maaneder.
Stk. 2. Er Handlingen foretaget af Nød og ikke udøvet vanemæssigt, er Straffen Hæfte og kan under i øvrigt formildende Omstændigheder bortfalde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 324 og 326 samt s. 282-85. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 180 samt s. 172-74, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 181 samt sp. 299-01. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3361-62 (§ 200), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5371 (§ 198), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2370-71 (§ 197). Om § 197 kan i øvrigt henvises til pkt. 2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

2.2. Tidligere ændringer af § 197

2.2.1. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

2.2.1.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) gennemførtes en væsentlig forenkling af § 197. Bestemmelsen fik herved i det væsentlige sin nuværende udformning. Den nye bestemmelse førte til en vis begrænsning af det strafbare område. Som det fremgår af bestemmelsens motivudtalelser, veg man tilbage fra helt at ophæve bestemmelsen, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 970:

”§ 197 indeholder en ret kompliceret og vidtgående regel om straf for betleri. Bestemmelsen har i væsentlig grad mistet sin praktiske betydning. I de senere år er der kun afsagt 5-10 domme årligt for betleri. Under hensyn til de sociale problemer, som typisk er baggrunden for betleri, taler principielle synspunkter med nogen vægt for at afkriminalisere dette forhold. Hensynet til den offentlige orden synes dog at gøre det betænkeligt helt at ophæve bestemmelsen.

Den foreslåede ændrede affattelse af § 197 er en forenkling af reglen og betyder en vis begrænsning af kriminaliseringen, idet strafansvar som hovedregel gøres betinget af en forudgående advarsel fra politiet. Endvidere åbnes der mulighed for anvendelse af hæftestraf. Endelig foreslås det at give domstolene en noget friere adgang til at lade strafansvaret bortfalde.”

2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet § 197 ophævet med en kortfattet bemærkning om, at bestemmelsen var ”meget utidssvarende” og ”i praksis betydningsløs”, sml. s. 208.

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. § 197 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum svarende til det nuværende på 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Straffelovrådet foreslog i 1987-betænkningen § 197 ophævet. Denne opfattelse kan rådet som udgangspunkt fortsat tiltræde. Der er dog også enighed om, at hensynet til den offentlige orden kan gøre det betænkeligt helt at afkriminalisere dette område, sml. herved pkt. 2.2.1.1 ovenfor med omtale af lovmotiverne til den nugældende affattelse af § 197.

Det er under rådets drøftelse påpeget, at § 197 retter sig mod forhold, som har karakter af et bødedelikt og bl.a. som følge heraf naturligt henhører under politivedtægten. Rådet finder, at § 197 kunne give anledning til at overveje ændringer, såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang, herunder af bestemmelsens sammenhæng med bl.a. politivedtægten. Dette har rådet ikke haft mulighed for. Rådet har på den anførte baggrund fundet det rigtigst, at strafferammen for betleri efter § 197 indtil videre opretholdes uændret. Det gælder også den tilknyttede strafbortfaldsmulighed.

3. §§ 203 og 204 (erhvervsmæssigt og offentligt hasardspil)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. §§ 203 og 204 kriminaliserer visse former for utilladt ”hasardspil” og § 203 tillige ”væddemål af tilsvarende art”. Efter § 203, stk. 1, straffes den, som søger erhverv ved hasardspil eller væddemål af tilsvarende art, der ikke ifølge særlig bestemmelse er tilladt, eller ved at fremme sådant spil, med bøde eller fængsel indtil 1 år. Retten afgør ifølge § 203, stk. 2, om det vundne udbytte skal inddrages eller tilbagebetales.

§ 204, stk. 1, retter sig mod den, som på offentligt sted yder husrum til eller foranstalter utilladt hasardspil. Lige med offentligt sted anses efter § 204, stk. 2, foreningslokaler, når enten enhver eller enhver af en vis samfundsklasse som regel kan opnå optagelse i foreningen, eller utilladt hasardspil indgår i foreningens formål, eller der erlægges særlig betaling for deltagelse i spillet. Til disse forhold er knyttet en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Den, som på offentligt sted deltager i utilladt hasardspil, straffes efter § 204, stk. 3, med bøde.

Om de nævnte bestemmelser, herunder forståelsen af udtrykkene ”hasardspil” og ”væddemål af tilsvarende art”, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 217 ff.

§§ 203 og 204 har fortsat en vis praktisk betydning. Til illustration kan henvises til Domme i Kriminelle Sager 1993-95, s. 169-70 med omtale af en Østre Landsrets dom af 21. juni 1993 (10. afd. nr. 350/92) (RA nr. 495). Sagen vedrørte en 44-årig person, der var tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 203, stk. 1, og § 204, stk. 1, ved i perioden fra den 1. april til den 12. maj 1989 fra nogle lokaler, hvortil der var offentlig adgang, at have søgt erhverv ved samt foranstaltet erhvervsmæssig, utilladt offentligt hasardspil. Byretten lagde til grund, at der i lokalerne var foregået kort- og terningespil med pengegevinster, og at tiltalte arbejdede i lokalerne med daglig servering af kaffe og the og tilberedning af mad i 4 timer mod en fast månedlig løn på 4.000 kr. Ved denne virksomhed fandtes tiltalte at have søgt erhverv ved hasardspil, mens han blev frifundet for overtrædelse af straffelovens § 204, stk. 1. Straffen efter § 203, stk. 1, fastsattes til 15 dagbøder á 150 kr. Landsretten tiltrådte med bemærkning, at tiltalte tillige vekslede penge til spilleautomaterne, at den pågældende var fundet skyldig, og fandt bødestrafpen passende bestemt.

3.1.2. Både § 203 og § 204 har, når bortses fra ændringerne som følge af hæftestrafens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 203 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 333 samt s. 287. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 185 samt s. 176-77, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 187 samt sp. 305-06. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3364-65 (§ 206), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5371-72 (§ 204).

For så vidt angår § 204 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 334 og 335 samt s. 287-88. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 186 samt s. 177, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl. l. § 34 samt sp. 407. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3364-65 (§ 207).

3.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.2.1. Straffelovrådets drøftelse af de berørte bestemmelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse skete med udgangspunkt i en konstatering af, at ”§§ 203 og 204 om ulovligt hasardspil m.v. har en vis praktisk betydning” (sml. betænkningen, s. 208). Rådet bemærkede herefter:

”... Selv om der kunne overvejes indholdsmæssige ændringer, har straffelovrådet begrænset sig til at se på de foreskrevne strafferammer. Det foreslås, at der i § 203, stk. 1, opretholdes et maksimum på 1 års fængsel, at maksimum i § 204, stk. 1, bliver 4 måneders fængsel, og at § 204, stk. 1, 2. pkt., om gentagelsestilfælde ophæves.” [Sidstnævnte bestemmelse foreskrev, at normalstraffen på bøde eller hæfte indtil 3 måneder i gentagelsestilfælde kunne stige til en højere grad af hæfte eller til fængsel i 6 måneder. Bestemmelsen ophævedes ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 som led i afskaffelsen af hæftestraffen og erstattedes af den nugældende strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder].

3.3. Straffelovrådets overvejelser

3.3.1. §§ 203 og 204 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Den anførte rubricering indebærer ingen forandring af strafmaksimum i § 204, der efter gældende ret er 6 måneders fængsel. For så vidt angår § 203 er rubriceringen ensbetydende med en reduktion af strafmaksimum fra fængsel i 1 år til fængsel i 6 måneder.

Straffelovrådet finder, at hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet kunne tale for, at forhold omfattet af § 203 undergives et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det er under rådets drøftelse af §§ 203 og 204 påpeget, at bl.a. udviklingen i særlovgivningen siden bestemmelse-tilblivelse kunne rejse spørgsmål om videregående ændringer i gerningsbeskrivelsen mv., og at spørgsmålet om strafferammer må ses i sammenhæng hermed. Der er enighed om, at det falder uden for rammerne af denne betænkning at gå ind i en sådan nærmere vurdering af §§ 203 og 204. Rådet har på den anførte baggrund fundet det rigtigst at pege på, at §§ 203 og 204 kunne rejse spørgsmål i forhold til særlovgivningen, og i øvrigt at afstå fra at fremkomme med forslag til ændring af bestemmelse-rammerne.

4. §§ 202 og 206 (erhvervsmæssig udnyttelse og svig i bestemte relationer)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. § 202 kriminaliserer den, som erhvervsmæssigt udnytter andres ukyndighed, uforstand eller uerfarenhed til at forlede dem til spekulationsforretninger. Straffen er fængsel indtil 1 år. Bestem-

melsen sigter på at modvirke ”den om sig gribende Trafik, at formaa ukyndige til at indlade sig paa Terminsspekulationer”, sml. Den kommenterede straffelov s. 216 f. med henvisning til Straffelovskommissionens betænkning af 1912 s. 286 f. og bemærkning om, at § 202 ”ikke nogensinde ses anvendt”.

§ 206 retter sig mod den, som i erhvervsøjemed anvender falske foregivender eller anden svigagtig adfærd for at forlede nogen til at udvandre. Til disse forhold knytter bestemmelsen en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 1 år. Bestemmelsen er kortfattet omtalt i Den kommenterede straffelov s. 222, hvor det bl.a. fremhæves, at § 206 ”ikke [ses] anvendt i trykt praksis”.

4.1.2. Såvel § 202 som § 206 har, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen, været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 202 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 332, stk. 1, samt s. 286-87. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 184 samt s. 172 og 176, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 186 samt sp. 304-05. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3364 (§ 205), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5371 (§ 203), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2187-88 (§ 203).

For så vidt angår § 206 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 342 samt s. 291. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 188 samt s. 178-79, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl. l. § 35 samt sp. 407-08. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3365 (§ 209).

4.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.2.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet både § 202 og § 206 ophævet med henvisning til, at bestemmelserne var ”meget utidssvarende” og ”i praksis betydningsløse”, sml. s. 208.

4.3. Straffelovrådets overvejelser

4.3.1. §§ 202 og 206 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode rubriceret i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel svarende til gældende ret, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Straffelovrådet foreslår af de grunde, der er anført i 1987-betænkningen, sml. pkt. 4.2.1 ovenfor, at

§§ 202 og 206 ophæves, sml. § 1, nr. 27, i rådets lovudkast. Det bemærkes herved, at de grovere overtrædelser i stedet vil kunne straffes efter de almindelige bedrageribestemmelser.

Kapitel 22

Forbrydelser i familieforhold

(straffelovens §§ 208-215)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 23 omhandler forbrydelser i familieforhold. Forbrydelserne har det fælles-træk, at de udspringer af familiære forhold. Når bortses herfra, er bestemmelserne meget forskellige. Det afspejler sig også i Straffelovrådets behandling, idet hver bestemmelse i det følgende er udskilt til særskilt drøftelse.

1.2. Om § 208 (bigami) henvises til *afsnit 2* nedenfor, og om § 210 (incest) henvises til *afsnit 3* nedenfor. For så vidt angår § 213 (vanrøgt) og § 215 (unddragelse af forældremyndighed mv.) henvises til henholdsvis *afsnit 4 og 5* nedenfor. Hvert afsnit indeholder en redegørelse såvel for gældende ret mv. som for tidligere lovændringer og overvejelser vedrørende den berørte bestemmelse, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. I afsnit 3 og 5 indgår tillige en omtale af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved arbejdet med denne betænkning. Herudover rummer hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om vedkommende bestemmelse som led i rådets revision af strafferammesystemet.

1.3. Som det fremgår bl.a. af kapitel 23 om sædelighedsforbrydelser, pkt. 2.9.1, er der ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 gennemført en række skærpelser af strafmaksima for den personfarlige kriminalitet, som omfattes af §§ 216, 222, 244-246, 241 og 249 samt 252. Der har i Straffelovrådet været tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser, som er sket ved denne lov. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for forbrydelser i familieforhold, jf. straffelovens kapitel 23, men rådet har bortset fra ophævelsen af det forhøjede fængselsminimum i § 215, der følger af henvisningen til § 261, stk. 2, afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for så vidt angår forbrydelserne i straffelovens 23. kapitel måttet begrænse

overvejelserne til strafferammerne. De betragtninger om strafferammerne for forbrydelser i familieforhold, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. § 208 (bigami)

2.1. Gældende ret

2.1.1. Straffelovens § 208 fastsætter bestemmelser om straf i tilfælde, hvor en person indgår ægteskab eller lader sit partnerskab registrere, selv om den pågældende i forvejen er gift eller part i et registreret partnerskab. § 208, stk. 1, foreskriver for en sådan person straf af fængsel indtil 3 år eller, hvis den anden person har været uvidende om det bestående ægteskab eller registrerede partnerskab, fængsel indtil 6 år. Begås handlingen af grov uagtsomhed, er straffen efter stk. 2 fængsel indtil 1 år.

§ 208, stk. 3, retter sig mod den, som uden selv at være gift eller part i et registreret partnerskab, indgår ægteskab eller registreret partnerskab med en person, der allerede er gift eller part i et registreret partnerskab. Straffen herfor er fængsel indtil 1 år.

Endelig fremgår af § 208, stk. 4, at det skal betragtes som en formildende omstændighed for den, der i forvejen er gift eller part i et registreret partnerskab, hvis det seneste ægteskab eller registrerede partnerskab ikke kan omstødes. Det fremgår også, at straffen under samme betingelser kan bortfalde for den person, der hverken er gift eller part i et registreret partnerskab.

Om § 208, herunder forholdet til § 23, stk. 2, der giver mulighed for strafnedsættelse for den, der medvirker til krænkelse af et særligt pligtforhold, men selv står uden for dette, kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 223 ff.

Straffelovens § 208 foreligger i retspraksis jævnligt til pådømmelse i sammenstød med § 163 om urigtig erklæring. Fra retspraksis kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1997, s. 1287, der angik en 35-årig filippinsk statsborger T, som i 1981 havde indgået ægteskab på Filippinerne med M1. T var kun sammen med M1 en dag. Hun kom i 1992 til Danmark, hvor hun den 22. juni 1992 indgik ægteskab med M2 og efter skilsmisse fra M2 den 8. januar 1993 ægteskab med M3. Efter bl.a. det oplyste om filippinsk ret forkastedes T's opfattelse af, at hun med rette kunne anse det filippinske ægteskab for at være uden betydning for hendes adgang til at indgå de to ægteskaber i Danmark. Straffen fastsattes til 60 dages ubetinget fængsel.

Endvidere kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2002, s. 690, der angik en 31-årig ustraffet T, der i 1993 i Pakistan havde indgået ægteskab med en pakistansk

kvinde A, og som nu blev fundet skyldig i 2 tilfælde af overtrædelse af straffelovens § 208, stk. 1, ved i Danmark i 1996 at have indgået ægteskab med B og i 1997 efter opløsning af dette ægteskab at have indgået nyt ægteskab med C, uagtet ægteskabet med A fortsat bestod, hvilket B og C var uvidende om. T blev derfor idømt fængsel i 60 dage.

2.1.2. § 208 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af indførelse af registreret partnerskab og afskaffelse af hæftestrafen, sml. pkt. 2.2 nedenfor, været uændret siden borgerlig straffelovskrafttræden i 1933. § 208 suppleredes tidligere af § 209, der kriminaliserede indgåelse af omstødeligt ægteskab i andre end det af § 208 omfattede tilfælde (parternes slægtskab eller svogerskab). § 209 ophævedes ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) (sml. pkt. 3.2.2 nedenfor).

Om § 208 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 222 og 237 samt s. 213-14 og 220. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 190 samt s. 185, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 189 samt sp. 307-08. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3366 (§ 211), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5372 (§ 208), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2187 f., jf. sp. 2127 (§ 208).

2.2. Tidligere ændringer

2.2.1. Lov nr. 373 af 7. juni 1989 om ændring af ægteskabsloven, arveloven, straffeloven og lov om afgift af arv og gave (Ændringer som følge af indførelse af registreret partnerskab)

2.2.1.1. Ved lov nr. 373 af 7. juni 1989 om ændring af ægteskabsloven, arveloven, straffeloven og lov om afgift af arv og gave (Ændringer som følge af indførelse af registreret partnerskab) gennemførtes de ændringer af § 208, som var nødvendige for i strafferetlig henseende at ligestille registreret partnerskab med ægteskab. Ændringerne berørte ikke strafferammerne, sml. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2947 ff.

2.2.2. Lov nr. 433 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige lovbestemmelser i forbindelse med gennemførelsen af en lov om fuldbyrdelse af straf mv. (Ændringer som følge af straf fuldbyrdelsesloven, afskaffelse af hæftestrafen og prøveløsladelse af livstidsdømte mv.)

2.2.2.1. Den ovennævnte lov er omtalt ved gennemgangen af adskillige straffelovsbestemmelser i form af en kortfattet henvisning til lov nr. 433 af 31. maj 2000. Ved ændringen af § 208 gennemførtes som led i afskaffelsen af hæftestrafen en omskrivning af stk. 4 om strafnedsættelse og strafbort-

fald, hvorved denne bestemmelse fik sin nuværende affattelse. Om baggrunden herfor anførtes i lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 3838:

”At det for den person, der i forvejen er gift eller part i et registreret partnerskab, skal betragtes som en formildende omstændighed, og for den person, der hverken er gift eller part i et registreret partnerskab, kan føre til, at straffen helt bortfalder, når det seneste ægteskab eller registrerede partnerskab ikke kan omstødes, bør efter Justitsministeriets opfattelse fremgå af lovteksten også efter, at hæftestrafen er afskaffet.

På den baggrund foreslås § 208, stk. 4, ændret, så det skal betragtes som en formildende omstændighed for den, der i forvejen er gift eller part i et registreret partnerskab, hvis ægteskabet eller det registrerede partnerskab ikke kan omstødes, og at straffen under samme betingelser helt kan bortfalde for den, der hverken er gift eller part i et registreret partnerskab.”

2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. Straffelovrådet foreslog i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse maksimumstrafferammerne i § 208, stk. 1, afløst af en fælles maksimumstrafferamme på fængsel indtil 2 år. I § 208, stk. 2 og 3, foreslog Straffelovrådet, at maksimum nedsattes til fængsel indtil 6 måneder, og at bøde blev optaget i strafferammen. Om de tilfælde, hvor omstødelse er udelukket, jf. § 208, stk. 4, foreslog Straffelovrådet, at straffen for den gifte person [nu også part i et registreret partnerskab] skulle kunne gå ned til bøde, og at der endvidere for ”begge” personers [nu henholdsvis den gifte/parten i et registreret partnerskab og den, der ikke er gift/part i et registreret partnerskab] vedkommende blev hjemmel til strafbortfald. Om § 208 bemærkede rådet i øvrigt, jf. s. 204:

”Der kan rejses nogle spørgsmål om videregående ændringer med hensyn til kriminaliseringen af bigami, bl.a. om der er tilstrækkelig grund til at opretholde stk. 2 om uagtsomhed og stk. 3 om straf for den ugifte person. Sådanne spørgsmål har straffelovrådet måttet lade ligge. Om et nyt svensk forslag henvises til betænkningen SOU 1986:14 s. 212 f.”

I tilslutning til ovenstående kan oplyses, at der i den nugældende svenske straffelovs (Brottsbalken) 7. kap. ”Om brott mot familj” er bestemmelser, der kriminaliserer ”tvegifte” og ”olovligt ingående av äktenskap” (”registrerat partnerskab”). Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 2 år (sml. §§ 1 og 1 a).

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. Straffelovrådet har tidligere opstillet et skema baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er § 208 henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Denne kategorisering indebærer, at strafmaksimum reduceres med 4 års fængsel.

Det er under rådets drøftelse af § 208 påpeget, at strafferammerne i § 208 skal afspejle, at bestemmelsen kan omfatte situationer med stor forskel i strafværdighed. Det er også nævnt, at det ved denne vurdering skal have sig for øje, at de overtrædelser, der begås med sigte på at opnå opholdstilladelse, kan imødegås på anden vis, herunder ved at rejse spørgsmål om inddragelse af opholdstilladelsen.

Straffelovrådet har efter en fornyet gennemgang af § 208 fortsat den opfattelse, at § 208 kunne give anledning til overvejelse om at lade den delte strafferamme i stk. 1 afløse af et fælles strafmaksimum på 2 års fængsel og nedsætte maksimum i stk. 2 og 3 til 6 måneders fængsel. Rådet ville endvidere finde det ubetænkeligt, at bøde optages i strafferammen i samtlige forgreninger af bestemmelsen, sml. 2.3.1 ovenfor. Rådet finder i øvrigt, at der, som anført i 1987-betænkningen, kunne rejses spørgsmål om videregående ændringer med hensyn til kriminaliseringen af bigami, herunder om der er tilstrækkeligt grundlag for at opretholde kriminaliseringen af grov uagtsomhed i stk. 2 og stk. 3 om straf for den ugifte person/ikke registrerede part.

Straffelovrådet har noteret sig, at man i 1987-betænkningen foreslog adgangen til at statuere strafbortfald, når omstødelse er udelukket, udvidet til at omfatte begge parter. Rådet har fortsat den opfattelse, at adgangen til strafbortfald bør omfatte begge personer, men rådet ville efter en fornyet vurdering finde det rigtigst, at bestemmelsen herom i § 208, stk. 4, udgår, så spørgsmålet om strafbortfald afgøres efter de almindelige regler, sml. § 1, nr. 6, i rådets lovudkast med § 83, 2. pkt., sammenholdt med § 82, nr. 10, om strafbortfald i anledning af gerningsmandens genoprettelse mv. af den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling. Spørgsmålet om strafbortfald som følge af manglende adgang til omstødelse ville herefter bero på en konkret vurdering, hvorved bl.a. må lægges vægt på, om gerningsmanden selv har udfoldet bestræbelser for at få det tidligere ægteskab mv. opløst f.eks. ved skilsmisse, sml. ægteskabslovens §§ 6 og 23. § 208 kunne efter det anførte f.eks. affattes således:

”§ 208. Den, der indgår ægteskab eller lader sit partnerskab registrere, og som i forvejen er gift eller er part i et registreret partnerskab, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år.

Stk. 2. Begås handlingen af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Den, som uden selv at være gift eller at være part i et registreret partnerskab indgår ægteskab eller registreret partnerskab med en person, der allerede er gift eller er part i et registreret partnerskab, straffes på samme måde.”

3. § 210 (incest)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Om incest (blodskam) fastsættes i straffelovens § 210, stk. 1, at den, der har samleje med en slægtning i nedstigende linje, straffes med fængsel indtil 6 år. Den yngre part i forholdet er straffri. Efter stk. 2 er straffen for samleje med broder eller søster fængsel indtil 2 år, men straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år. § 210, stk. 1 og 2, finder ifølge bestemmelsens stk. 3 tilsvarende anvendelse med hensyn til kønslig omgængelse med en person af samme køn og med hensyn til anden kønslig omgængelse end samleje.

Hvor et forhold, der er omfattet af § 210, tillige indebærer overtrædelse af en eller flere bestemmelser i straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden, straffes i sammenstød med den pågældende bestemmelse, f.eks. § 222 om samleje med barn under 15 år, sml. Den kommenterede straffelov s. 226 ff.

§ 210 finder anvendelse i et ikke ubetydeligt omfang, herunder i sammenstød med § 222. Til illustration kan nævnes Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1989, s. 155, hvor en 39-årig tiltalt blev fundet skyldig i gentagne gange at have haft anden kønslig omgængelse end samleje med to døtre, fra de var 11 år til anholdelsen, da de var henholdsvis 15 år og 13 år. Tiltalte blev endvidere fundet skyldig i en gang om måneden at have haft samleje med den ældste datter, fra hun var 12 år til anholdelsen, og i en gang at have haft samleje med den yngste datter, da hun var 13 år. Nævningetinget udmålte under dissens for højere straf straffen til fængsel i 4 år og 6 måneder. Denne strafudmåling stadfæstedes af Højesteret, hvor to dommere stemte for at nedsætte straffen til fængsel i 4 år.

Endvidere kan nævnes Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 654, hvor en 47-årig tiltalt for talrige gange i perioden 1988 til 1997 at have haft forskellige former for seksuelt samvær, herunder samleje og anden kønslig omgang end samleje, med sine to døtre, født henholdsvis i 1980 og 1983, idømtes fængsel i 6 år. I Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Tidsskrift for Kriminalret 1999, s. 156, og senere, for så vidt angår T2, Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2000, s. 1085, havde T1 fra 1993 til oktober 1998 talrige gange haft forskellige former for seksuelt samvær, herunder samleje og anden kønslig omgængelse end samleje, med sine to døtre, født henholdsvis i 1983 og 1984, og i 1998 kønslig omgængelse med en søn født i 1992. T1 straffedes med fængsel i 5 år. Moderen T2 dømtes for medvirken i de forhold, der vedrørte døtrene, og straffedes med fængsel i 6 måneder.

Herudover kan fremdrages Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2000, s. 1439, hvor en 42-årig tiltalt idømtes fængsel i 6 år for gennem længere tid at have begået grove seksualforbrydelser over for to døtre. Tiltalte havde ni børn med en nu afdød ægtefælle.

Endelig kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1993, s. 93, hvor en 32-årig tiltalt, der blev fundet skyldig i overtrædelse af § 210, stk. 2, ved i perioden fra begyndel-

sen af maj 1990 til december 1990 mange gange at have haft samleje med sin 15-årige halvsøster, straffedes med fængsel i 6 måneder.

3.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 210 en affattelse, der på flere punkter afveg fra den nugældende. Bestemmelsen suppleredes af § 211 om samleje mellem besvogrede og af en bestemmelse i § 212, der ved tilstedeværelsen af visse omstændigheder foreskrev anvendelse af en ”forholdsmæssig mildere straf”:

”§ 210. For Blodskam straffes med Fængsel fra 6 Maaneder indtil 6 Aar den, som har Samleje med en Slægtning i nedstigende Linie, og med Fængsel indtil 2 Aar den, som har Samleje med Slægtning i opstigende Linie eller med Broder eller Søster. Har Samlejet fundet Sted med en Slægtning i nedstigende Linie under 18 Aar, er Straffen Fængsel fra 1 til 10 Aar.

Stk. 2. Straffri er den i nedstigende Linie beslægtede under 18 Aar. Ved Samleje mellem Søkende kan Straffen bortfalde for den, der ikke er fyldt 16 Aar.

§ 211. Samleje mellem besvogrede straffes, naar Indgaaelse af Ægteskab mellem dem er ubetinget forbudt, med Hæfte. Kan der gøres Undtagelse fra Forbudet, er Straffen Bøde.

Stk. 2. Bestemmelsen i § 210, stk. 2, finder tilsvarende Anvendelse.

§ 212. Har i de i § 210 og § 211 nævnte Slægts- og Svogerskabsforhold anden kønslig Omgængelse end Samleje fundet Sted, bliver en forholdsmæssig mildere Straf at anvende.”

Om forarbejderne til § 210 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 235 samt s. 219-20. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 194 samt s. 183 og 186-87, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 190 og 192 samt sp. 309-10. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3367 ff. (§ 213), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5373 (§§ 210 og 212), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2189 f. (§ 210).

3.2. Tidligere ændringer af § 210

3.2.1. Lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.)

3.2.1.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) ophævedes de hidtil gældende strafminima på henholdsvis 6 måneders og 1 års fængsel i § 210, stk. 1. Ændringerne skete efter indstilling fra Straffelovskommissionen, jf. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 581-82.

3.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

3.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) ophævedes § 211 om samleje mellem besvoglede. Endvidere ophævedes § 212 om anvendelse af en forholdsmæssig mildere straf ved anden kønslig omgængelse end samleje i de i § 210 og § 211 omhandlede slægts- og svogerskabsforhold. Samtidig indføjedes i § 210 efter stk. 1 som nyt stykke en bestemmelse svarende til § 212 med sigte på de slægtskabsforhold, som omfattedes af § 210. Sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 971-72.

3.2.3. Lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.)

3.2.3.1. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) ændredes i gerningsbeskrivelsen og de foreskrevne maksimumstrafferammer. Ændringerne førte til, at § 210 fik følgende affattelse:

”§ 210. Den, der har samleje med en slægtning i nedstigende linie, straffes med fængsel indtil 6 år.

Stk. 2. Den, der har samleje med sin broder eller søster, straffes med fængsel indtil 2 år. Straffen kan bortfalde for den, der ikke er fyldt 18 år.

Stk. 3. Har anden kønslig omgængelse end samleje fundet sted, bliver en forholdsmæssigt mindre straf at anvende.”

Som det fremgår, indebar lovændringen nedsættelse af bestemmelsens strafmaksima. Lovændringen byggede på en indstilling fra Straffelovrådet afgivet i en utrykt udtalelse af 31. januar 1967. Af lovforslagets gengivelse af rådets indstilling fremgår, at der ikke var enighed blandt rådets medlemmer om ændringen af strafferammerne, sml. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2463:

”For den beslægtede i opstigende linie er strafferammen i almindelighed fængsel indtil 6 år. Har han haft kønsligt forhold til en slægtning under 18 år, kan straffen dog stige til fængsel i 10 år. Denne bestemmelse foreslås ophævet. Dette er anbefalet af to af rådets medlemmer [Hurwitz og Waaben]. Justitsministeriet er enig med disse medlemmer, der finder den ordinære strafferamme med et maksimum på 6 år tilstrækkeligt, og i denne forbindelse henviser til, at bestemmelsen i § 222, hvorefter fængsel indtil 12 år efter omstændighederne kan anvendes, finder anvendelse i forbindelse med § 210, hvis slægtingen er under 15 år. Rådets to andre medlemmer [Erik Andersen og Olafsson] har foreslået at opretholde den gældende strafforhøjelsesregel i § 210.”

3.2.4. Lov nr. 349 af 23. maj 1997 om ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser m.v.)

3.2.4.1. Ved lov nr. 349 af 23. maj 1997 om ændring af retsplejeloven, straffeloven og erstatningsansvarsloven (Styrkelse af retsstillingen for ofre for forbrydelser m.v.) fik § 210, stk. 3, sin nuværende affattelse. Ændringen indebar, at det straffbare område udvidedes til også at omfatte forhold til en person af samme køn, og at anden kønslig omgængelse end samleje sidestilledes med samleje i strafmæssig henseende, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3182.

3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. Straffelovrådets drøftelse af § 210 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse skete med udgangspunkt i de tilsvarende regler i den svenske straffelov (Brottsbalken) og udvalgsovervejelser om ændring af strafferammerne i denne lov. I rådets overvejelser indgik også oplysninger om straffniveaue for incest, sml. s. 205:

”I svensk ret straffes ”sexuellt umgänge med avkomling” med fængsel indtil 2 år og ”sexuellt umgänge med syskon” med fængsel indtil 1 år (brottsbalken kap. 7 § 5). I betænkningen SOU 1986:14 s. 212 er det foreslået, at det førstnævnte maksimum nedsættes til 1 år og 6 måneder, det andet til 9 måneder. Efter de svenske regler gælder der dog en strengere bedømmelse af kønslig omgang med barn, plejebarn m.v. under 18 år; maksimum er her 4 år eller, hvis forbrydelsen er grov, 8 år. Disse maksima er i betænkningen af 1986 foreslået nedsat til henholdsvis 3 år og 6 år. Forud for vedtagelsen af de nugældende regler i 1984 var der siden 1970’erne afgivet to betænkninger om sædelighedsforbrydelser m.v., Sexuella övergrepp (SOU 1976:9) og Våldtäkt och andra sexuella övergrepp (SOU 1982:61). I disse betænkninger var foreslået en videregående afkriminalisering af incest, bortset fra visse misbrugstilfælde. Der henvises bl.a. til den sidstnævnte betænkning s. 95 ff. og 109 f., der ikke indeholdt forslag om bestemmelser svarende til de foran refererede i BrB kap. 7 § 5.

Straffelovrådet har ikke indgående drøftet spørgsmålet om hel eller delvis afkriminalisering af incest i § 210. Det ville være nærliggende at overveje en ophævelse af stk. 2 om forhold mellem søskende. Der er også peget på den mulighed at ophæve stk. 3 om andet kønsligt forhold end samleje. I svensk ret er incestbestemmelsen i BrB 7:5 begrænset til samleje. En ophævelse af stk. 3 ville imidlertid rejse et andet problem, som måtte løses. Det ville være nødvendigt at ændre § 224, jfr. § 223, idet andet kønsligt forhold end samleje til et adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn under 18 år er strafbart, hvilket da naturligvis også bør gælde forhold til en slægtning i nedstigende linie under 18 år. Såfremt incest efter § 210, stk. 1, blev helt afkriminaliseret, ville det være en enkel sag at tilføje slægtning i nedstigende linie i § 223, stk. 1.

Det almindelige straffniveau for incest synes i de senere år at have ligget mellem 2 og 3 ½ års fængsel. Der har tidligere foreligget en række domme på 4-5 års fængsel, men der er sket en formildelse i retspraksis. Strafdmålingen i det enkelte tilfælde påvirkes navnlig af pigens alder og forholdets varighed ... I juni 1986 har Højesteret stadfæstet en Vestre landsrets dom, ved hvilken en 50-årig mand fik straf af fængsel i 3 år og 9 måneder efter § 210, jfr. til dels § 222, for samleje adskillige gange med en datter fra den-

nes fyldte 12. år til omkring hendes 16 års fødselsdag [sml. nu Ugeskrift for Retsvæsen 1986, s. 628].”

Rådet sammenfattede sine synspunkter om incestbestemmelsen således, sml. s. 205-06 sammenholdt med s. 105:

”Straffelovrådet foreslår, at strafmaksimum i § 210, stk. 1, nedsættes fra 6 til 3 år. To medlemmer (Langkilde og Lindegaard) kan dog kun tiltræde dette forslag under den forudsætning, at der i straffelovens § 93 optages en speciel bestemmelse, som medfører, at forældelsesfristen for incest ikke bliver kortere end hidtil, se herved [s. 105, hvor det bl.a. udtales:

Et mindretal (Langkilde og Lindegaard) ytrer betænkelighed ved den nedsættelse af strafferammen for incest fra 6 til 3 år, som foreslås af flertallet. En sådan nedsættelse vil medføre en afkortning af forældelsesfristen fra 10 til 5 år. Ikke sjældent går der adskillige år, inden incestforhold kommer for dagen. Det sker f.eks., når datteren flytter hjemmefra, eller når forældrenes samliv ophører. En række ensartede forhold anses ganske vist ofte som en fortsat forbrydelse, således at alle forholdene indgår i grundlaget for domfældelse, selv om nogle af dem isoleret betragtet ville være forældede. Det er dog ingenlunde sikkert, og domfældelse for en fortsat forbrydelse forudsætter under alle omstændigheder, at ikke alle – beviste – forhold er forældet. Derfor kan disse medlemmer kun tilslutte sig en nedsættelse af strafmaksimum til 3 år under forudsætning af, at der i § 93, stk. 2, optages en særlig regel om, at strafansvaret for overtrædelse af straffelovens § 210, stk. 1 og 3, jfr. stk. 1, undergives en 10-årig forældelse.

Flertallet (de øvrige medlemmer) henviser til det, der anføres af mindretallet om den fortsatte forbrydelse, og finder i øvrigt at kunne acceptere forældelse på 5 år, såfremt der ikke har foreligget strafbare forhold inden for de sidste 5 år.]

Det foreslås, at maksimum i § 210, stk. 2, nedsættes fra 2 til 1 år. For så vidt angår forhold til et barn under 15 år, kan der dømmes både efter § 210 og § 222, således at strafmaksimum efter straffelovrådets forslag bliver 6 år, hvis barnet var under 12 år, og 4 år, hvis barnet var mellem 12 og 15 år. [Straffelovrådets forslag om strafferammer i § 222 er omtalt i denne betæknings kapitel 23 om sædelighedsforbrydelser, pkt. 3.3.3]. Ved forhold til et barn mellem 15 og 18 år kan der derimod ikke straffes i sammenstød med § 223, stk. 1, da slægtning i nedstigende linie ikke er nævnt i denne bestemmelse ...”

Ved den i pkt. 3.2.4 nævnte lov nr. 349 af 23. maj 1997 blev tillige indsat en henvisning til § 223, stk. 1, om stedbarnsincest mv. i straffelovens § 93, stk. 3, 1. pkt. Ændringen indebar, at forældelsesfristen i sådanne sager i intet tilfælde er mindre end 10 år. Ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) udvidedes bestemmelsen til også at omfatte overtrædelse af §§ 224 og 225, jf. § 223, stk. 1, om stedbarnsincest mv. i form af anden kønslig omgængelse end samleje og kønslig omgang med en person af samme køn.

Ved 2000-loven blev endvidere indsat et nyt stk. 4 i straffelovens § 94, hvorefter forældelsesfristen ved overtrædelse af §§ 210, 216-220, 222 og 223 tidligst regnes fra den dag, den forurettede fylder 18 år. Det samme gælder overtrædelse af §§ 224 og 225, jf. §§ 216-220, 222 og 223. Ændringen indebar, at sager om incest (§ 210, stk. 1), samleje med børn under 15 år (§ 222) og stedbarnsincest mv. (§ 223, stk. 1) tidligst kan blive forældet, når forurettede er fyldt 28 år. Sager bl.a. om incest mellem søskende (§ 210, stk. 2) og groft misbrug af alder og erfaring (§ 223, stk. 2) kan tidligst blive forældet, når forurettede er fyldt 23 år.

Bestemmelser om ”sexuelt umgänge med avkomling” og ”sexuelt umgänge med syskon” findes nu i den svenske straffelovs 6. kap. Om seksualbrott 4 og 6 §§. Strafferammerne er uændrede.

3.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

3.4.1. Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning) og bind III, omfatter en analyse af incest m.v. (§ 210, § 223, stk. 1, og § 224, jf. § 223, stk. 1), jf. s. 95. Som det fremgår, indgår overtrædelse af § 210 som en integreret del af analysen af en række andre straffelovsovertrædelser, der er rubriceret under kategorien ”incest m.v.”. Undersøgelsen viser, at der er idømt ubetinget frihedsstraf i 67 ud af i alt 102 afgørelser. Den korteste er på 3 måneder, mens den længste er på 6 år. 66 pct. af de ubetingede straffe er på højst 2 år. De betingede domme udgør 27 pct. og er fastsat til højst 3 år. Der kan påvises nogen variation i den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe årene imellem og en tendens til især lange straffe i slutningen af perioden. Det kan muligvis bero på, at andelen af betingede domme er vokset som følge af ordningen med behandling af seksualforbrydere fra 1997 (sml. denne betæknings kapitel 23 om sædelighedsforbrydelser, pkt. 2.8.1). De forholdsvis korte ubetingede frihedsstraffe er dermed til en vis grad erstattet af betingede domme med vilkår om behandling.

3.5. Straffelovrådets overvejelser

3.5.1. Som det fremgår af pkt. 3.3 ovenfor, blev der under Straffelovrådets drøftelse af strafferammerne i § 210 ved afgivelsen af 1987-betænkningen rejst spørgsmål om hel eller delvis afkriminalisering af incest og om en samtidig udvidelse af gerningsbeskrivelsen i § 223, stk. 1, med slægtning i nedstigende linie, så biologisk barn under 18 år ligestilles med adoptivbarn m.fl. Lignende spørgsmål er rejst under rådets nuværende drøftelse af strafferammerne i § 210, sml. Vagn Greve: Blodskam – en utidssvarende straffebestemmelse, Kriminalistisk årbog 1996, s. 161 ff.:

”Paragraffen har ingen praktisk betydning, hvis barnet er under 15 år, eller hvis der er tale om voldtægt. I slige sager anvender vi alligevel de almindelige bestemmelser om samleje med mindreårig og om voldtægt – om end således, at der også henvises til blod-

skamsbestemmelsen. Og strafferammerne er lige så høje eller højere i de almindelige bestemmelser.

I dag er der ingen, der i alvor kan påstå, at det er strafferettens opgave at opretholde bestemte familiemønstre. Vi har for længst afkriminaliseret hor og forargeligt samliv. Realiteten kan endvidere være den modsatte. Det er således blevet sagt, at incest – i de fleste tilfælde – ikke ødelægger familiens forhold, men er en følge af ødelagte familieforhold.

Det er også almindelig anerkendt, at strafferetten ikke skal blande sig i, hvordan enige voksne seksualliv er. Homoseksuelle forbindelser mellem voksne er blevet afkriminaliseret, selv om der utvivlsomt fortsat er mange, der ser på dem med afsky. Tilsvarende gælder oralsex o.s.v. Sligt er i dag en del af privatlivet. Og som sådant – i et vist omfang – beskyttede menneskerettigheder.

Der er lige så lidt som i 1917 noget acceptabelt argument i racehygiejniske hensyn. For det 1ste er der ikke nogen praktisk risiko ved en sådan indavl. For det 2det ville argumentet ikke kunne bære det eksisterende forbud i stk. 3 mod anden kønslig omgængelse end samleje [og nu tillige kønslig omgængelse med en person af samme køn]. For det 3die har lovgivningen ikke noget forbud mod kønslige relationer, der indebærer langt større risiko for, at børnene vil komme til at lide af svære fysiske eller psykiske defekter.

Derimod er det klart en opgave for strafferetten at beskytte børn og svage mod seksuelt misbrug, hvad enten der er tale om blodsbeslægtets overgreb eller om overgreb begået af fremmede. Beskyttelsen af den svage er ikke som i 1917 et supplerende argument; nu er det vort afgørende og bærende argument for at kriminalisere blodskam. Den kriminologiske og viktinologiske forskning har i de senere år afdækket, at et stort antal børn misbruges seksuelt. Men forskningen viser også – hvad der er væsentligt for udformningen af straffelovgivningen – at det ikke giver mening at skelne mellem biologiske forældre, stedforældre og adoptivforældre i denne henseende.

Straffeloven kan let bringes til at afspejle de sociale realiteter. Straffelovens § 223 kunne få indføjret ”barn”, så den kom til at lyde:

”Den, som har samleje med en person under 18 år, der er den pågældendes barn, adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn ... straffes med fængsel ...”

Dermed kriminaliseres andre former for seksuel omgængelse end samleje mellem forældre og børn ”automatisk” (jfr. §§ 224 og 225) ...

Hvis det antages, at der er behov for at straffe samleje mellem søskende, hvor den ene eller begge er mellem 15 og 18 år, kan dette forbud naturligt indføjes som et særligt stykke i § 223. Behovet for en straffebestemmelse er dog ikke større, når det drejer sig om biologiske (halv-)søskende end ved adoptiv- og plejesøskende, hvor der ikke i dag er nogen speciel regel. De almindelige regler – som også gælder for parforhold, hvor der ikke er en sådan tilknytning – kan bruges og bliver brugt, hvis der foregår misbrug m.m. De eksisterende almindelige regler vil altid være fuldt tilstrækkelige. Også for de her behandlede situationer. Se især det nuværende § 223, stk. 2, hvor der findes en mis-

brugsbestemmelse. Den vil kunne anvendes, hvis f.eks. en 25-årig mand forfører sin 16-årige (halv-)søster.

Herefter kan blodskamsbestemmelsen i § 210 ophæves som overflødig.

Forslaget indebærer, at samlejer og andre former for frivillig seksuel omgang mellem beslægtede voksne (begge over 18 år) bliver straffri ...

Dansk ret vil ikke af den grund blive særligt påfaldende ... Det er stadig gældende ret i Frankrig, at der kun kan straffes i de såkaldte kvalificerede tilfælde. Med andre ord er frivillige forhold mellem voksne straffri. Lignende regler findes i Belgien, Luxembourg, Nederlandene, Portugal, Rusland, Tyrkiet og en række sydamerikanske lande. Efter italiensk ret kan der kun straffes, hvis forholdet vækker offentlig forargelse. Sagkyndige udvalg i Finland, Schweiz og Tyskland har nyligen foreslået afkriminaliseringer i lighed med mit forslag.

Hvis den foreslåede ændring ikke gennemføres, må vi fortsat sige – som straffelovskommissionen gjorde det i 1912 – at dansk strafferet på dette område skiller sig ud i internationale sammenligninger ved en hårdhed, der ikke lader sig forsvare.

Den foreslåede afkriminalisering af frivillige, seksuelle forbindelser mellem voksne behøver ikke at påvirke ægteskabslovgivningens forbud mod ægteskaber mellem visse, nært beslægtede. Området for ægteskabshindringer må bestemmes ud fra de familieretlige og familiepolitiske principper. Her skal det blot fremhæves, at det er et almindeligt anerkendt retspolitisk princip, at de civilretlige forbud kan – og ofte bør – dække større områder end de strafferetlige forbud. I dag er der da også forbud mod, at en adopteret indgår ægteskab med adoptanten. Der er endvidere forbud mod ægteskaber i nære svogerskabsforhold. Sådanne strafferetlige regler findes ikke længere.”

3.5.2. § 210 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i samme kategori som bl.a. §§ 217-219 og 223, dvs. med et strafmaksimum på 4 års fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 23 om sædelighedsforbrydelser, pkt. 2.9.2, 3.7.2 og 3.7.4. Det indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 6 til 4 års fængsel.

Der er under Straffelovrådets gennemgang af § 210 udtrykt sympati for de overvejelser og forslag, som er kommet til udtryk i den ovennævnte artikel. Der er enighed om, at § 210 kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen og eventuelt afkriminalisering, såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere kritisk gennemgang af bestemmelsen, herunder dens sammenhæng med forbrydelserne mod kønssædeligheden i straffelovens kapitel 24. Dette har Straffelovrådet ikke haft mulighed for i forbindelse med en gennemgang, der i det væsentlige er begrænset til at angå strafferammerne.

Straffelovrådet finder efter en samlet vurdering, at det forekommer rigtigst indtil videre at opretholde det hidtil gældende strafmaksimum på 6 års fængsel i § 210, stk. 1, og stk. 3, jf. stk. 1, idet det

dog i den foreliggende sammenhæng kunne overvejes at udskille forhold til slægtninge i nedstigende linje over 18 år i en særskilt strafferamme med et maksimum på 2 års fængsel. Rådet henviser bl.a. til, at en sådan differentiering kunne bidrage til en klarere markering af forskellen i strafværdighed med hensyn til de handlinger, som omfattes af § 210, stk. 1. Rådet ville endvidere finde det ubetænkeligt, om strafmaksimum nedsattes til 6 måneders fængsel, og bøde optoges i strafferammen for de forhold, som omfattes af stk. 2 og stk. 3, jf. stk. 2, sml. herved det anførte i den ovennævnte artikel. De omtalte ændringer af § 210 kunne f.eks. gennemføres således:

1. I § 210, stk. 1, indsættes som 2. pkt.: ”Har samleje fundet sted med en slægtning i nedstigende linje over 18 år, er straffen fængsel indtil 2 år.”

2. I § 210, stk. 2, 1. pkt., ændres ”fængsel indtil 2 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

4. § 213 (vanrøgt mv.)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. Straffelovens § 213 retter sig mod den, som ved vanrøgt eller nedværdigende behandling krænker sin ægtefælle, sit barn eller nogen person under 18 år eller en i opstigende linie beslægtet eller besvogret, der er undergivet den pågældendes myndighed eller forsorg. § 213 omfatter endvidere den, som ved modvillig at unddrage sig en forsørgelses- eller bidragspligt, der påhviler den pågældende i forhold til nogen af de nævnte personer, udsætter dem for nød. Straffen er i begge tilfælde fængsel indtil 2 år.

Om § 213 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 228 ff. Som det fremgår, retter bestemmelsen sig navnlig mod handlinger, som ikke eller ikke i almindelighed vil være omfattet af andre bestemmelser i straffeloven, f.eks. kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden og kapitel 25 om forbrydelser mod liv og legeme. Formålet er først og fremmest at ramme ”handling, som uden for familieforhold er straffri, men som – bl.a. på grund af de særlige handlemuligheder og den særlige afhængighed, som familielivet medfører – findes at burde kunne straffes, når de foretages i familieforhold” (sml. s. 229).

§ 213 har stadig en vis praktisk betydning. Til illustration kan henvises til Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1975, s. 1098, hvor ægtefællerne T1, der var sygeplejerske, og T2, der var læge, havde gjort sig skyldig i vanrøgt og mishandling mv. over for 4 adoptivbørn, for T2's vedkommende i det væsentlige som passiv medvirken. 3 af børnene afgik ved døden, og T2 havde ved udfærdigelse af dødsattester for børnene afgivet urigtige erklæringer. T1 idømtes for overtrædelse af straffelovens § 213, § 244, stk. 3 og 4, og § 250 fængsel i 4 år. T2 idømtes for overtrædelse af straffelovens § 163, § 175, § 213, § 244, stk. 3 og 4, til dels jfr. § 23, og § 250 samt læ-

gelovens § 18, stk. 1, fængsel i 2 år. Der skete endvidere rettighedsfrakendelse for begges vedkommende.

Endvidere kan nævnes Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1976, s. 732, hvor T1 og dennes samlever T2 gennem nogen tid havde udsat T1's 5-årige datter S for voldelig behandling eller tolereret, at hun af den anden blev udsat for sådan behandling med den følge, at S fik læsioner, navnlig i form af blodansamlinger i ansigtet, på lår og på sædepartiet. Da det ikke kunne fastslås nærmere, ved hvilke lejligheder, på hvilke måder, i hvilket omfang og med hvilke følger de hver især havde slået S, frifandtes de for tiltalen efter henholdsvis straffelovens § 244, stk. 3 og 4, og efter § 244, stk. 4. Idet S fandtes at have været udsat for en voldsudøvelse, der langt overskred det, der kunne begrundes med almindelig revselsesret, fandtes både T1 og T2 ved den voldelige behandling og ved i ét tilfælde i forening at have tvunget S til at spise sit eget opkast skyldige i overtrædelse af straffelovens § 213, stk. 1. De idømtes hver fængsel i 50 dage.

Endelig kan peges på Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1982, s. 951, om den på gerningstidspunkterne 31-årige, ustraffede T1 og 25-årige, ustraffede T2, der begge var tiltalt for gennem nogle måneder at have mishandlet og vanrøgtet T2's særbarn B – en dreng på 5½ år. T1 blev fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 244, stk. 4, jf. stk. 2 og 3, men blev frifundet for overtrædelse af straffelovens § 213, da der på tidspunkterne for voldshandlingerne endnu ikke var etableret et fast samlivsforhold mellem de tiltalte. For T2's vedkommende fandtes det ikke godtgjort, at hun havde udøvet vold mod B, og den omstændighed, at hun måtte antages at have været klar over, at B's læsioner i hvert fald i det væsentlige hidrørte fra vold udøvet af T1, og til trods herfor havde undladt at gribe ind, fandtes ikke i sig selv at kunne pådrage hende strafansvar for medvirken til T1's voldsudøvelse. T2 fandtes skyldig i overtrædelse af straffelovens § 213 ved at have undladt at bringe B til lægebehandling. T1 idømtes fængsel i 6 måneder og T2 fængsel i 3 måneder. T2's straf blev gjort betinget.

4.1.2. Ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning) ophævedes en tidligere gældende regel i § 213, stk. 2, hvorefter påtale kunne bortfalde efter forurettedes begæring. Denne bestemmelse er overført til Rigsadvokatens bekendtgørelse om politimestrenes og statsadvokaterne kompetence til at fratage tiltale (nu bekendtgørelse nr. 621 af 25. juni 2001).

§ 213 har herefter, og når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden. Om forarbejderne til § 213 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 226, 232 og 233 samt s. 215-16 og 219. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 191 samt s. 180, 184 og 185-86, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 193 samt sp. 311-12. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3369 (§ 215), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5373 (§ 213).

4.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.2.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet strafferammen i § 213 ændret, så bøde blev optaget i strafferammen og maksimum reduceret til fængsel indtil 1 år. Forslaget var ikke ledsaget af bemærkninger, sml. s. 206.

4.3. Straffelovrådets overvejelser

4.3.1. § 213 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Den anførte rubricering indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 2 års til 6 måneders fængsel.

Straffelovrådet foreslog i 1987-betænkningen strafmaksimum nedsat til 1 års fængsel og bøde optaget i strafferammen, sml. pkt. 4.2.1 ovenfor. Denne opfattelse har rådet som udgangspunkt fortsat. Der er dog under rådets fornyede drøftelse udtrykt sympati for at sænke strafmaksimum i tråd med oversigten baseret på det angrebne retsgode, dvs. til 6 måneders fængsel. Det er i den forbindelse påpeget, at bl.a. udviklingen i den sociale lovgivning siden bestemmelsens tilblivelse i 1933 kunne rejse spørgsmål om ændringer i gerningsbeskrivelsen mv. Der er enighed om, at det falder uden for rammerne af denne betænkning at gå ind i en sådan nærmere vurdering af § 213.

5. § 215 (unddragelse af forældremyndighed mv.)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Efter straffelovens § 215, stk. 1, straffes den, som unddrager en person under 18 år forældres eller andre rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at en sådan person unddrager sig sådan myndighed eller forsorg. Strafansvaret omfatter efter stk. 2 også den, der ulovligt fører barnet ud af landet. § 215 indeholder ingen selvstændig strafferamme, men henviser for begge bestemmelsers vedkommende til ”reglerne i § 261”. § 261 foreskriver i stk. 1 en strafferamme på fængsel indtil 4 år for den, som berøver en anden friheden, og i stk. 2 en strafferamme på fængsel fra 1 til 12 år i visse kvalificerede tilfælde, herunder hvor frihedsberøvelsen sker det for vindings skyld eller har været langvarig.

§ 215 retter sig mod den såkaldte ”uegentlige frihedsberøvelse”, dvs. tilfælde, hvor en mindreårig, som er undergivet forældremyndighed, frivilligt unddrages denne myndighed. Indebærer en adfærd omfattet af § 215 tillige en egentlig frihedsberøvelse i forhold til den berørte person, straffes i sammenstød mellem § 215 og § 261, sml. Den kommenterede straffelov s. 231 ff.

§ 215 har en tiltagende betydning i retspraksis. Til illustration kan henvises til Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1966, s. 889, hvor tiltalte blev fundet skyldig i bortførelse af et knapt 3 måneder gammelt barn og herfor i medfør af straffelovens § 261, stk. 2, jf. § 215, sammenholdt med § 85, idømtes fængsel i 2 år.

Endvidere kan henvises til Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1979, s. 14, om en tiltalt, der, efter at forældremyndigheden over en 2-årig pige i oktober 1975 var tillagt hans hustru, i november 1975 under udøvelse af sin samkvensret undlod at bringe barnet tilbage til sin mor og bragte barnet til Sydafrika, hvor de opholdt sig, indtil tiltalte i juni 1978 blev anholdt. Tiltalte foreviste til brug ved optagelse af barnet i sit pas en falsk samtykkeerklæring. Forholdet henførtes under straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2. Tiltalte idømtes fængsel i 1 år. Nævningerne havde svaret bekræftende på spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 85. Efter forholdets beskaffenhed burde betinget dom eller kombinationsdom ikke anvendes.

I Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1979, s. 895, havde tiltalte, efter at forældremyndigheden over et fælles adoptivbarn, en da 11-årig dreng, ved endelig separationsdom i juli 1977 var tillagt hans hustru, den 2. januar 1978 uden tilladelse bragt barnet til Spanien, hvor de opholdt sig til sommeren 1978, hvorefter de i ca. 3 måneder havde ophold skiftende steder i Skandinavien, indtil de på ny tog ophold i Spanien, hvor tiltalte den 11. september 1978 blev anholdt. Tiltalte idømtes i medfør af straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2, fængsel i 9 måneder. Tiden fra tiltaltes anholdelse i Spanien til fængslingen i Danmark fragik i den udmålte straf. Nævningerne havde svaret bekræftende på spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 85.

Herudover kan nævnes Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1982, s. 746, hvor T1-T5 på forskellige måder havde medvirket til, at det lykkedes F, over hvis søn B dennes moder havde forældremyndigheden, at bortføre B med fly til Holland, hvorfra han ville føre B videre til USA. De tiltalte blev alle fundet skyldige i overtrædelse af straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2, jf. stk. 1. T2 var tidligere straffet med fængsel i 10 måneder bl.a. efter de nævnte bestemmelser. T1 idømtes fængsel i 1 år, T2 fængsel i 2 år, T3 fængsel i 60 dage og T5 betinget straf af fængsel i 40 dage. T4 fandtes straffri i medfør af straffelovens § 16.

I Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1998, s. 1725, blev tiltalte, der var straffet for overtrædelser af straffelovens § 215 med 50 dages betinget fængsel, for overtrædelse af § 215, jf. § 261, idømt en fællesstraf på 60 dages betinget fængsel for en morgen at have fjernet sine døtre på 8 og 10 år, som faderen havde forældremyndigheden over, fra deres skole.

Se også Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1999, s. 1270, der angik T og M, som havde fælles forældremyndighed over D, født i september 1996. Efter at M havde indgi-

vet begæring om ophævelse af den fælles forældremyndighed, blev der i oktober 1997 afholdt et møde på statsamtet. Nogle dage senere rejste T under samvær med D sammen med D fra Danmark til Spanien, hvor de opholdt sig til januar 1998. Det ansås ikke for godtgjort, at M efter mødet på statsamtet over for T havde givet udtryk for, at hun ville frafalde sin begæring. T havde derfor ulovligt ført D ud af landet, jf. straffelovens § 215, stk. 2, jf. § 261, og blev straffet med fængsel i 6 måneder. I Østre Landsrets dom, offentliggjort i Tidsskrift for Kriminalret 1999, s. 205, blev tiltalte fundet skyldig i overtrædelse af straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2, ved fra den 15. juli 1998 til den 15. april 1999 at have unddraget to børn fra moderens myndighed, idet tiltalte, selv om moderen ved endelig dom af 15. juli 1998 var tillagt forældremyndigheden, undlod at aflevere børnene til moderen og omkring den 22. juli 1998 udrejste til Jordan. Tiltalte, der tillige blev fundet skyldig i dokumentfalsk med hensyn til et pas, blev, jf. straffelovens § 85, straffet med fængsel i 9 måneder.

Endelig kan nævnes to domme fra henholdsvis Østre og Vestre Landsret, offentliggjort i Tidsskrift for Kriminalret 2000, s. 23 og 664.

I den førstnævnte dom blev tiltalte dømt for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1, jf. § 261, stk. 2, ved i forbindelse med samvær at have ført sit barn ud af Danmark til New Zealand, hvor hun opholdt sig med barnet, indtil det blev opsporet af myndighederne og tilbagesendt, hvorved hun i en periode på ca. 2½ år unddrog barnet fra faderen, der havde forældremyndigheden. Byretten idømte samfundstjeneste. Landsretten fandt, at det var påkrævet at anvende ubetinget straf, men at oplysningerne om tiltalte talte for anvendelse af betinget dom. Straffen blev herefter fastsat til fængsel i 1 år, hvoraf 6 måneder blev gjort betinget.

I den anden dom unddrog tiltalte fra den 10. juli til den 20. august 1999 moderen M, der alene havde forældremyndigheden over fællesbørnene, den 11-årige I og den 7-årige N, forældremyndigheden, idet han fjernede børnene og derefter havde dem i sin varetægt, til de blev hentet af fogeden. Tiltalte gjorde sig senere skyldig i et tilsvarende forhold, idet han unddrog M varetægten over I fra den 6. til den 22. september 1999. Tiltalte idømtes efter straffelovens § 215, stk. 1, jf. § 261, stk. 1, fængsel i 40 dage. Efter sagens særlige omstændigheder og under hensyn til, at forældremyndigheden over I efterfølgende ved dom var overført til tiltalte, blev straffen gjort betinget med en prøvetid på 2 år.

5.1.2. § 215, stk. 1, har været uændret borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om § 215, stk. 2, henvises til pkt. 5.2 nedenfor.

Om § 215 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 231 samt s. 218-19. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 193 samt s. 182, 183 og 186, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 195 samt sp. 313-14. Endelig kan henvises til Rigs-

dagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3369-70 (§ 217), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5373 (§ 215).

5.2. Tidligere ændringer af § 215

5.2.1. Lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (Internationale børnebortførelser)

5.2.1.1. Ved § 23 i lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (Internationale børnebortførelser) indsattes bestemmelsen i straffelovens § 215, stk. 2, hvorefter den, der ulovligt fører barnet ud af landet, straffes på samme måde som den, der unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed mv. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at enhver, herunder en person, der har del i forældremyndigheden, kan straffes for ulovligt at føre barnet ud af landet, sml. Folketingstidende 1990-91, tillæg A, sp. 386-88.

5.3. Straffelovrådet betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der enighed om at foreslå § 215 ændret, så bestemmelsen gives en selvstændig strafferamme på fængsel indtil 4 år, sml. s. 206:

”§ 215 handler om den, der ”unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at han unddrager sig sådan myndighed eller forsorg”. Det hedder herom i § 215, at forholdet straffes ”efter reglerne i § 261” (om frihedsberøvelse). Det ville formentlig være hensigtsmæssigt at slette denne henvisning til § 261 og give § 215 en selvstændig strafferamme. Det vil da være korrekt at anvende § 261 – eventuelt i sammenstød med § 215 – i tilfælde, hvor betingelserne for at statuere frihedsberøvelse er opfyldt, hvilket godt kan være tilfældet med hensyn til bortførelse af et lille barn, der ikke opfatter, at det er blevet berøvet friheden. Det selvstændige område for anvendelse af § 215 vil være tilfælde, hvor forholdet ikke er en krænkelse af friheden – typisk fordi den pågældende har givet sit samtykke til det, der sker – men er en krænkelse af andres forældre- eller forsorgsmyndighed og eventuelt af den ved en retlig afgørelse etablerede tilstand af myndighed i forhold til individet. Straffelovrådet foreslår et strafmaksimum på 4 års fængsel i § 215.”

5.4. Statistisk undersøgelse af domspraksis

5.4.1. I Straffelovrådets statistiske undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område, sml. pkt. 3.4 ovenfor, indgår også en analyse af unddragelse af forældremyndighed m.v. (§ 215), jf. s. 99. Analysen viser, at 15 af de i alt 53 afgørelser er ubetingede frihedsstraffe, mens 34 (64 pct.) er

betingede. Der er i ét tilfælde givet bøde. Hovedparten af de ubetingede domme er fra 6 måneder til 1 år. Den korteste straf er på 3 måneder og den længste på 1 år. Straflængderne for de betingede domme spænder fra 7 dage til 1 år. Heraf er tre fjerdedele på højst 3 måneder. Der er tegn på en vis vækst i antallet af sager på dette område. I 1996 var der 2 afgørelser. I 2000 var der 17. Det ringe antal årlige sager gør det ikke muligt at vurdere eventuelle udviklingstendenser i strafniveauet.

5.5. Straffelovrådets overvejelser

5.5.1. § 215 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Det indebærer, at strafmaksimum sænkes fra 12 til 10 års fængsel, jf. herved § 261, der indgår i oversigten med samme placering som § 215. Strafpositionen 10 år har sammenhæng med hensynet til at skabe større sammenhæng og homogenitet i strafferammesystemet, sml. anf. st. Som nævnt i pkt. 1.3 ovenfor, er der ikke herved tilsigtet en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau i sager efter § 215.

Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, sml. pkt. 5.3.1 ovenfor. Der er enighed om, at bl.a. hensynet til forenkling og gennemskelighed kunne tale for at slette henvisningen til § 261 og give § 215 en selvstændig strafferamme. Herved kunne også opnås en øget markering af det selvstændige område for § 215. Det er dog også fremhævet, at § 215 kan omfatte situationer med meget forskellig strafværdighed, og at dette hensyn kunne tale for fortsat at lade strafferammen i § 215 følge strafferammen i § 261. Det er videre nævnt, at hensynet til sammenhængen i strafferammesystemet, herunder forholdet til den nye bestemmelse i § 262 a, kunne tale for at opretholde paralleliteten i strafferammerne i §§ 215 og 261.

Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet, at strafferammen for forhold omfattet af § 215 indtil videre bør følge § 261. Om rådets overvejelser vedrørende § 261, herunder spørgsmålet om nedsættelse af strafmaksimum fra 12 til 10 års fængsel, henvises til denne betæknings kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed, afsnit 6.

Kapitel 23

Sædelighedsforbrydelser

(straffelovens §§ 216-236)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden rummer adskillige strafferammer. Det højeste strafmaksimum er fængsel i 12 år, der gælder for voldtægt mv. af særlig grovhed, jf. § 216, stk. 2, og samleje med barn under 12 år, jf. § 222, stk. 2, sammenholdt med §§ 224 og 225. Den mildeste strafferamme er bøde, jf. § 234 om salg af utugtige billeder eller genstande til en person under 16 år.

Mellem de nævnte yderpunkter forekommer følgende strafmaksima: fængsel i 4 måneder, jf. § 236, stk. 4, om overtrædelse af pålæg til sædelighedsdømte, fængsel i 6 måneder, jf. § 235, stk. 2, om visse former for børnepornografi, fængsel i 1 år, jf. § 220, 1, led, sammenholdt med §§ 224 og 225, om samleje mv. uden for ægteskab opnået ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed, § 229, stk. 2, om visse former for bagmandsvirksomhed med hensyn til prostitution og § 233 om opfordring til utugt mv., fængsel i 2 år, jf. § 223 a, sammenholdt med §§ 224 og 225, om prostitutionskunders samleje mv. med personer under 18 år, § 230 om anvendelse af personer under 18 år som pornomodeller og § 235, stk. 1, om visse former for børnepornografi, fængsel i 3 år, jf. § 220, 2. led, sammenholdt med §§ 224 og 225, om samleje mv. uden for ægteskab opnået ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed, når personen er under 21 år, og § 229, stk. 1, om visse former for bagmandsvirksomhed med hensyn til prostitution, fængsel i 4 år, jf. § 217 sammenholdt med §§ 224 og 225, om opnåelse af samleje mv. ved visse former for tvang, § 218 sammenholdt med §§ 224 og 225, om opnåelse af samleje mv. uden for ægteskab ved udnyttelse af en persons sindssygdom mv., § 219 sammenholdt med §§ 224 og 225, om visse ansattes og tilsynsførendes samleje mv. med personer optaget i institution, § 223 sammenholdt med §§ 224 og 225, om samleje mv. med adoptivbarn m.fl. under 18 år, § 228 om rufferi og § 232 om blufærdighedskrænkelser, fængsel i 6 år, jf. § 221 sammenholdt med § 224, om samleje mv. opnået ved visse former for vildfarelse, fængsel i 8 år, jf. § 216, stk. 1, sammenholdt med §§ 224 og 225, om voldtægt mv. og § 222, stk. 1, sammenholdt med §§ 224 og 225, om samleje mv. med barn under 15 år.

Til enkelte af de bestemmelser, hvor fængsel indgår i strafferammen, er knyttet en lavere sidestrafferamme i form af bøde, hvis anvendelse er betinget af tilstedeværelsen af ”formildende omstændigheder”. Der henvises til §§ 229, 230, 1. pkt., 232 og 233. Særlige strafferammeregler er optaget i § 226 om uagtsomhed med hensyn til den krænkede persons fra det normale afvigende åndelige eller legemlige tilstand eller alder samt i § 231 om visse gentagelsestilfælde.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i kapitel 24. I *afsnittene 2-7* omtales – idet der henvises til de respektive afsnit – §§ 216 og 217, herunder sammenholdt med §§ 224 og 225 (voldtægt og anden tvang mv.), §§ 218-226, herunder til dels sammenholdt med §§ 224 og 225, (angreb på særlige persongrupper), § 227, §§ 228 og 229 samt §§ 231 og 233 (rufferi og alfonseri mv.), § 232 (blufærdighedskrænkelse), §§ 230, 234 og 235 (børnepornografi mv.) samt § 236 (overtrædelse af pålæg til sædelighedsdømte). I omtalen indgår en redegørelse såvel for gældende ret mv. som for tidligere lovændringer og overvejelser, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Endvidere gennemgås resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Afsnit 6 om §§ 230, 234, og 235 (børnepornografi mv.) indeholder desuden en gennemgang af Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi. Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. §§ 216 og 217 (voldtægt og anden tvang mv.)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Efter straffelovens § 216, stk. 1, straffes den, der tiltvinger sig samleje ved vold eller trussel om vold, for voldtægt med fængsel indtil 8 år (tidl. 6 år, sml. pkt. 2.7 nedenfor). Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen. Straffen kan efter § 216, stk. 2, stige til fængsel i 12 år (tidl. 10 år, sml. pkt. 2.7 nedenfor), hvis voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammerne for voldtægt også anvendelse på den, der ved vold eller trussel om vold tiltvinger sig andet heteroseksuelt forhold end samleje eller tiltvinger sig homoseksuelt forhold.

Som det fremgår, er den skærpede strafferamme i § 216, stk. 2, forbeholdt tilfælde, hvor ”voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder”. Voldtægt ”af særlig farlig karakter” vil ofte foreligge, hvis gerningsmanden har anvendt kniv eller særligt farlige greb om halsen. ”Særligt skærpende omstændigheder i øvrigt” kan bl.a. foreligge i tilfælde, hvor gerningsmanden tidligere er straffet for lignende kriminalitet. Også antallet af forhold til samtidig pådømmelse samt den omstændighed, at forholdet er begået af flere i forening eller under særligt nedværdigende former, kan undertiden føre til anvendelsen af den forhøjede sidestrafferamme, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 235 ff.

Efter straffelovens § 217 straffes den, som skaffer sig samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, end vold eller trussel om vold, med fængsel indtil 4 år. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammen for opnåelse af samleje ved anden ulovlig tvang, jf. § 260, også anvendelse på den, der ved sådan tvang opnår andet heteroseksuelt forhold end samleje eller homoseksuelt forhold. Om bestemmelsen, herunder afgrænsningen over for § 216, henvises til Den kommenterede straffelov s. 235-36 og 238 ff.

2.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde § 216 følgende ordlyd:

”§ 216. Den, som tiltvinger sig Samleje med en Kvinde ved Vold, Frihedsberøvelse eller Fremkaldelse af Frygt for hendes eller hendes nærmestes Liv, Helbred eller Velfærd, straffes for Voldtægt med Fængsel fra 1 til 16 Aar, under særdeles skærpene Omstændigheder paa Livstid. Har Kvinden forud stået i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden, er Straffen Fængsel indtil 8 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 203, 204 og 206 samt s. 201-02. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 195 og 196 samt s. 189-94, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 196 og 197, stk. 2, samt sp. 317-19. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3370-72 (§§ 218 og 219, stk. 2), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5374 (§§ 216 og 217, stk. 2).

Den til § 217 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 218 havde følgende ordlyd:

”§ 218. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes, for saa vidt Tilfældet ikke falder ind under § 216 eller § 217, Stk. 1 og 2, den, som ved Trusel om Vold, om Frihedsberøvelse eller om Sigtelse for strafbart eller ærerørigt Forhold skaffer sig Samleje med en Kvinde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 201 samt s. 199-200. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 198, nr. 1, samt s. 187-89, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 198 samt sp. 319-20. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3372 (§ 220).

§ 224 om anden kønslig omgængelse end samleje havde oprindeligt følgende ordlyd:

”§ 224. Har under de i §§ 216-223 angivne Betingelser anden kønslig Omgængelse end Samleje fundet Sted, bliver en forholdsmæssig mindre Straf af Fængsel at anvende.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 201, stk. 2, samt s. 200. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 203 samt s. 193-94, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 204 samt sp. 323. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3372 (§ 226).

§ 225 var ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 affattet således:

”§ 225. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, som øver kønslig Usædelighed med en Person af samme Køn under Omstændigheder, der svarer til de i §§ 216-220 og 222 angivne.

Stk. 2. Med Fængsel indtil 4 Aar anses den, der øver kønslig Usædelighed med en Person af samme Køn under 18 Aar. Straffen kan dog bortfalde, naar de paagældende er hinanden omtrent jævnbyrdige i Alder og Udvikling.

Stk. 3. Med Fængsel indtil 3 Aar straffes den, der under Misbrug af en paa Alder og Erfaring beroende Overlegenhed forfører en Person af samme Køn under 21 Aar til kønslig Usædelighed med sig.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan nærmere henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 213 samt s. 206-07. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 204 samt s. 193 og 194, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 205 samt sp. 323-24. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3374-75 (§ 227), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5374-75 (§ 225).

2.2. Tidligere ændringer af §§ 216 og 217

2.2.1. Lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.)

2.2.1.1. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) fik §§ 216 og 217 følgende affattelse:

”§ 216. Den, der tiltvinger sig samleje med en kvinde ved vold eller fremkaldelse af frygt for hendes eller hendes nærmestes liv, helbred eller velfærd, straffes for voldtægt med fængsel indtil 10 år.

Stk. 2. Med vold sidestilles hensættelse i en tilstand, i hvilken hun er ude af stand til at modsætte sig handlingen.”

”§ 217. Den, der ved ulovlig tvang, jfr. § 260, skaffer sig samleje med en kvinde, straffes med fængsel indtil 4 år, medmindre højere straf er forskyldt efter § 216.”

Som det fremgår, ændredes strafferammerne på følgende punkter: (1) Strafminimum for voldtægt ændredes fra 1 års fængsel til fængselsstraffens daværende faste minimum på 30 dage, (2) strafmaksimum for voldtægt nedsattes fra 16 års fængsel (under særdeles skærpene omstændigheder fængsel på livstid) til 10 års fængsel, og (3) det blev samtidig overflødigt at opretholde den tidligere regel om lavere strafmaksimum i tilfælde, hvor kvinden forud havde stået i mere varigt forhold til gerningsmanden.

2.2.1.2. Lovændringen byggede på en udtalelse fra Straffelovrådet af 26. januar 1966. Udtalelsen og det hertil hørende lovudkast var optrykt som bilag til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2463 ff. I bemærkningerne til den foreslåede nyaffattelse af § 216 hed det bl.a., jf. anf. st. sp. 2465 ff.:

”For straffelovrådet har det været et hovedspørgsmål, om den gældende lovbestemmelse i § 216 ... burde opdeles i to voldtægtsregler, herunder en regel med en lavere strafferamme omfattende, hvad der er blevet betegnet som ”forberedt voldtægt”.

...

Den gennemgang af det [tidligere] omtalte sagsmateriale, straffelovrådet har foretaget, har vist, at der i sagerne forekommer en række forskellige momenter af formildende og skærpende karakter. Det synes ikke muligt at trække enkelte, klare momenter frem, der alene skulle kunne begrunde henførelse til en mildere bestemmelse. Skulle man søge at opstille en særlig voldtægtsbestemmelse, der omfattede sådanne tilfælde, hvor en mildere bedømmelse forekommer velbegrundet, måtte bestemmelsen derfor formuleres så vagt, at den ikke ville yde anklagemyndighed og domstole nogen nævneværdig vejledning ved sagens bedømmelse. Man må også være opmærksom på, at en bestemmelse, der særlig fremhæver kvindens forhold, kan fremme en uheldig tendens til under bevisførelse og procedure at fremkomme med ufordelagtige oplysninger og udtalelser om kvinden.

I overensstemmelse med udtalelserne fra statsadvokaterne, der har henvist til den konkrete bedømmelse af samtlige den pågældende sags momenter, som er påkrævet ved afgørelsen af disse sager, må straffelovrådet herefter indstille, at § 216 fortsat udformes således, at samtlige voldtægtsforhold undergives en fælles strafferamme ...

Rådet indstiller, at den nuværende strafferamme, der omfatter fængsel fra 1 til 16 år, under særdeles skærpende omstændigheder fængsel på livstid, ændres til fængsel indtil 10 år.

Det er rådets principielle opfattelse, at det bør foretrækkes i strafferammer at undlade at foreskrive noget *minimum* (bortset fra det minimum, der gælder for vedkommende strafart). Det må påregnes, at sådanne minima vil kunne afskære domstolene fra i det enkelte tilfælde at fastsætte den straf, der findes rimelig efter lovovertrædelsens beskaffenhed og lovovertræderens forhold.

Med hensyn til voldtægt kan det ikke ventes, at adgangen til at idømme straffe under 1 år vil få større praktisk betydning. De foreliggende oplysninger om retspraksis kan på den anden side tages til indtægt for det synspunkt, at en fjernelse af det nugældende minimum på 1 års fængsel vil være velbegrundet. Man skal herom gøre følgende bemærkninger.

Der forekommer i retspraksis tilfælde, hvor de udmålte straffe for fuldbyrdet voldtægt ligger under det niveau af 3-4 års fængsel, der kan anses som det normale for denne forbrydelse. Når straffe på niveauet 1-2 år forekommer, er det udtryk for, at formildende omstændigheder kan gøre sig gældende, og rådet finder det rimeligt, at man ved at fjer-

ne det nuværende minimum åbner mulighed for en større hensyntagen til momenter, der – omend kun i sjældne tilfælde – taler stærkt for en lempelig udmåling.

... Den straf, som idømmes efter §§ 232 og 260, ligger jævnlig under 1 års fængsel. Sager som de her omtalte indicerer derfor, at der blandt voldtægtsforbrydelserne forekommer forhold, for hvilke domstolene bør kunne idømme mindre end 1 års fængsel, og det er rimeligt at antage, at man ved at fjerne 1 års minimum i § 216 vil bidrage til at fremme en mere juridisk korrekt bedømmelse af tilfælde, som nu henføres under §§ 232 og 260 ...

Rådet foreslår som nævnt *maksimum* i strafferammen nedsat til fængsel i 10 år. I praksis idømmes sjældent højere straffe end fængsel i 4 år. Et maksimum på 10 år vil efter rådets opfattelse være tilstrækkeligt, også med henblik på de groveste voldtægtssager. Ved valget af dette maksimum har rådet i øvrigt lagt vægt på overensstemmelse med den ... nævnte bestemmelse i den svenske brottsbalk [6 kap. 1 § hvorefter voldtægt har en maksimumstrafferamme på fængsel i 10 år].”

Nedsættelsen af strafferammen fra 6 til 4 år i den nye § 217 om anden seksuel tvang var ikke ledsaget af særskilte bemærkninger, jf. anf. st. sp. 2468.

2.2.2. Lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse)

2.2.2.1. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelserne deres nuværende affattelse, idet der herved bortses fra ændringerne som følge af lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. pkt. 2.7 nedenfor. Lovændringen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. Ved lovændringen opdeltes strafferammen for voldtægt på ny i en normalstrafferamme – nu med et maksimum på fængsel indtil 6 år – og en forhøjet sidestrafte ramme på fængsel indtil 10 år, som forbeholdtes tilfælde, hvor voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder, sml. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4000-01:

”... Men også bortset fra sammenhængen med nævningereglerne må det efter rådets opfattelse overvejes, om ikke et strafmaksimum på 10 års fængsel er for højt for det store flertal af voldtægtstilfælde. Det store flertal af straffe efter §§ 216-217 ligger på et niveau af maksimalt 2-3 års fængsel ... og rådet finder det ubetænkeligt at ændre det generelle strafmaksimum for voldtægt, således at der fastsættes en normalramme på fængsel i højst 6 år, suppleret med en skærpet ramme på fængsel i højst 10 år for særligt grove tilfælde af voldtægt.

Det foreslåede normalmaksimum på 6 år indebærer i overensstemmelse med principielle synspunkter vedrørende fastsættelsen af strafmaksima ... at man undgår et strafmaksimum, der ligger unødigt højt i forhold til det strafniveau, som der typisk er brug for. Rådet gør opmærksom på, at det nævnte normalmaksimum på 6 år på papiret vil inde-

bære en skærpelse for de tilfælde, der i dag henføres til § 217, hvor strafmaksimum er 4 år, men det understreges, at der ikke herved tilsigtes en almindelig skærpelse af kursen ved strafudmåling i de omhandlede tilfælde. Flertallet af de tilfælde, der [på daværende tidspunkt] vil blive henført under § 216 i stedet for § 217, vil formentlig udmålingsmæssigt blive bedømt som hidtil.

I visse sager vil der være behov for en straf på 6 års fængsel eller derover, og straffelovrådet anser det blandt andet af denne grund rigtigst, at der i § 216 bevares en mulighed for i grove tilfælde at udmåle straf indenfor et maksimum på 10 års fængsel.

Efter straffelovrådets forslag skal den skærpede straffebestemmelse i § 216, stk. 2, tage sigte på tilfælde, hvor ”voldtægten har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.” Om forståelsen henvises til betænkningen side 50.”

Om Straffelovrådets synspunkter vedrørende den skærpede sidestraftebestemmelse i § 216, stk. 2, hvortil henvises i lovforslagets bemærkninger, fremgik af betænkningen det anførte sted bl.a.:

”Det er efter rådets opfattelse vanskeligt at angive med større nøjagtighed, under hvilke omstændigheder forholdet henhører under det skærpede strafmaksimum. ... har straffelovrådet navnlig nogle af de tilfælde for øje, hvor forholdet efter hidtidig praksis er bedømt som særlig groft og har medført en straf, der ligger over et niveau af omkring 3-4 års fængsel. Herhen hører formentlig især tilfælde, hvor der er udøvet vold af særlig grov karakter. Under hensyn til det foran omtalte forhold til reglerne om tidsbestemt forvaring efter § 70 bør man også være opmærksom på tilfælde, hvor der foreligger oplysninger om farlighed hos gerningsmanden, uden at dette dog klart indikerer anvendelse af forvaring.

Den omstændighed, at der foreligger flere forhold til samtidig pådømmelse, eller at gerningsmanden tidligere har gjort sig skyldig i en tilsvarende forbrydelse, vil ikke uden videre bringe forholdet ind under den skærpede bestemmelse. Det samme gælder med hensyn til andre almindelige skærpesmoment, som f.eks. at der er tale om overfald på en ubekendt, eller at voldtægten er begået af flere. Sådanne omstændigheder vil imidlertid kunne foreligge på en sådan måde eller i en sådan kombination, at sagen som helhed får en så graverende karakter, at der er grundlag for at anvende den skærpede strafferamme.”

2.2.2.2. Af lovforslagets bemærkninger fremgik videre, at Justitsministeriet kunne tiltræde de synspunkter og forslag, som var kommet til udtryk i Straffelovrådets betænkning, sml. anf. st. sp. 4002-03:

”... Justitsministeriet kan tiltræde det ønskelige i en sådan opspaltning af de pågældende strafferammer [strafferammerne for voldtægt, røveri og brandstiftelse]. Det kan give anledning til betænkelighed, at der selv for en forbrydelse i alle dens ordinære former principielt gælder et strafmaksimum, der må forekomme urimeligt i forhold til forbrydelsens karakter.

Justitsministeriet kan tiltræde, at der i ordinære tilfælde af voldtægt ... bør gælde et strafmaksimum på fængsel indtil 6 år ... En strafferamme på højst 6 års fængsel vil efter de af straffelovrådet fremhævede statistiske oplysninger være fuldt tilstrækkelig med henblik på sådanne ukvalificerede overtrædelser.

...

Spørgsmålet om strafmaksimum i de normale tilfælde må også ses i sammenhæng med de foreslåede højere strafferammer for tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpene omstændigheder. Straffelovrådets forslag om udformningen af skærpelseskriterierne vil efter justitsministeriets opfattelse give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end fængsel i 6 år i de tilfælde, hvor der efter den gældende udmålingspraksis har vist sig behov herfor.

Justitsministeriet finder ligesom straffelovrådet, at det øverste strafmaksimum for voldtægt ... bør være 10 år. For så vidt angår voldtægt svarer dette til det gældende maksimum, og der tilsigtes ikke med forslaget nogen ændring af det gældende strafudmålingsniveau ...”

2.3. Tidligere ændringer af §§ 224 og 225

2.3.1. § 224

2.3.1.1. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) fik bestemmelsen i det væsentlige sin nuværende affattelse, så der kom til at gælde samme strafferammer for strafbar anden kønslig omgængelse end samleje som for strafbart samleje. Ændringen var ikke indeholdt i lovforslaget, men kom ind under udvalgsbehandlingen, sml. Folketingstidende 1980-81, tillæg B, sp. 856-57:

”Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 224 bliver ”en forholdsmæssig mindre straf af fængsel” at anvende i tilfælde, hvor anden kønslig omgængelse end samleje har fundet sted under de i §§ 216-223 angivne betingelser.

Den foreslåede ændring af § 224 tilsigter at give mulighed for at sidestille visse samlejelignende forhold med tilfælde, hvor der er opnået egentligt samleje. Den ændrede formulering vil således give domstolene mulighed for at udmåle straffen inden for samme strafmaksimum, som hvor egentligt samleje har fundet sted.”

2.3.1.2. Ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 indføjedes i § 224 en henvisning til den nye bestemmelse i § 223 a, hvorved der skete en kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år. Ændringen indebar, at den nye bestemmelse også omfatter tilfælde, hvor den mindreåriges seksuelle ydelse består i anden kønslig omgængelse end samleje, jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 937.

2.3.2. § 225

2.3.2.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) indsattes som stk. 4 en bestemmelse om straf for den, der ved betaling eller løfte herom skaffer sig kønsligt forhold til en person af samme køn under 21 år. Strafferammen var hæfte eller fængsel indtil 1 år, under formildende omstændigheder bøde, sml. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 554 ff. Bestemmelsen ophævedes ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.), jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 973-74. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov. (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) ophævedes endvidere § 225, stk. 3, se Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2468.

2.3.2.2. Ved lov nr. 195 af 28. april 1976 om ændring af borgerlig straffelov (Forbrydelser mod kønssædeligheden) ophævedes det hidtil gældende forbud i § 225, stk. 2, mod homoseksuel forhold til en person under 18 år. Samtidig ændredes affattelsen af § 225, så bestemmelsen tillige kom til at omfatte en henvisning til § 223. Maksimumstrafferammen på fængsel indtil 6 år forblev uændret, sml. Folketingstidende 1975-76, tillæg A, sp. 2263-64.

2.3.2.3. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) ændredes § 225, så der kom til at gælde samme strafferammer for strafbare homoseksuelle forhold som for strafbare heteroseksuelle forhold. Ændringen var ikke indeholdt i lovforslaget, men kom ind under udvalgsbehandlingen, sml. Folketingstidende 1980-81, tillæg B, sp. 857:

”Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 225 straffes den, som har kønslig omgængelse med en person af samme køn under omstændigheder, der svarer til de i §§ 216-220 og 222-223 angivne, med fængsel indtil 6 år. I visse tilfælde er denne strafferamme både efter de gældende regler og efter de foreslåede nye strafferammer lavere end ved heteroseksuelle forhold, f.eks. ved voldtægt efter § 216. I andre tilfælde er strafferammen i § 225 højere end de tilsvarende bestemmelser om heteroseksuelle forhold, f.eks. § 217 om opnåelse af samleje ved ulovlig tvang.

Denne forskel i strafferammernes størrelse er efter justitsministeriets opfattelse uheldig. Det foreslås derfor, at § 225 ændres, således at der gælder samme strafferamme for homoseksuelle som for heteroseksuelle forhold.”

2.3.2.4. Endelig indføjedes ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 i § 225 en henvisning til § 223 a, så denne bestemmelse også omfatter kønslig omgængelse med en person af samme køn, jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 937.

2.4. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.4.1. Da Straffelovrådet overvejede strafferammerne i §§ 216 og 217 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, tog man udgangspunkt i kriminalstatistikken for 1979-1984,

jf. s. 171 med gengivelse af ”Tabel 21. Ubetinget fængsel for voldtægt m.v. 1979-84.”. Rådet hæftede sig ved, at kun et lille antal fængselsstraffe for voldtægt efter de statistiske oplysninger oversteg 3 år. Rådet sammenfattede herefter sine synspunkter således, jf. anf. st. s. 172:

”Straffelovrådet finder ikke grundlag for at foreslå en nedsættelse af normalstraffen på 6 års fængsel, og det vil formentlig være overvejende betænkeligt at foreslå en nedsættelse af den skærpede ramme fra 10 til f.eks. 8 års fængsel. Herved bemærkes, at den sidstnævnte nedsættelse formentlig kunne øge domstolenes tilbøjelighed til at foretrække tidsubestemt forvaring efter § 70 frem for tidsbestemt fængselsstraf i visse, ganske vist sjældne tilfælde, hvor der afsiges dom for flere voldtægtsforhold eller for voldtægt i gentagelsestilfælde.”

Om §§ 224 og 225 hed det:

”...Bestemmelserne herom, der også stammer fra 1981, er skærper i forhold til de tidligere gældende straffebestemmelser og var ikke foreslået af straffelovrådet eller i justitsministeriets lovforslag. Da ændringerne er sket under sagens behandling i Folketinget, hvor der har gjort sig det synspunkt gældende, at visse af forholdene måtte sidestilles med voldtægt, har straffelovrådet ikke nu fundet anledning til at foreslå ændringer. Det vil formentlig forekomme endnu sjældnere inden for §§ 224 og 225 end med hensyn til § 216, at der er brug for straffe på 6-10 år efter den skærpede strafferamme.”

2.5. Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161) (2001)

2.5.1. Som nævnt bl.a. i denne betæknings kapitel 24 om vold har spørgsmålet om voldskriminalitet og bekæmpelsen heraf i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. Bl.a. den 2. februar 2001 fremsatte medlemmer af Venstre (V) og Det Konservative Folkeparti (KF) forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161). Lovforslaget indeholdt bl.a. en skærpelse af maksimumstrafferammen for voldtægt, så normalstrafferammen i § 216, stk. 1, ændredes fra 6 år til 8 år og den skærpede sidestrafferamme i § 216, stk. 2, fra 10 år til 12 år. Med lovforslaget tilsigtedes ”en forhøjelse af strafniveauet på mindst en tredjedel i forhold til gældende strafniveau”. Om baggrunden herfor anførtes i bemærkningerne, at ”[f]orslagsstillerne finder, at straffeloven skal give udtryk for samfundets markante afstandtagen fra forbrydelser mod den enkeltes legeme og frihed og gennem forhøjelsen af strafferammerne tilkendegive, at beskyttelsen af den enkeltes kønsfrihed og legeme skal vurderes højere.” Det hed videre, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 4435:

”Der er efter forslagsstillernes opfattelse i den gældende straffelov et misforhold mellem beskyttelsen af økonomiske værdier på den ene side og beskyttelsen af kønsfrihed

og det menneskelige legeme på den anden side. Denne skævhed bør efter forslagsstillerens opfattelse oprettes ved idømmelse af højere straffe for vold og voldtægt.”

2.5.2. Til forslaget om skærpelse af strafmaksimum i § 216 var i øvrigt bl.a. knyttet følgende almindelige bemærkninger, jf. anf. st. s. 4437:

”... En række voldtægtssager forøvet af flere gerningsmænd (de i dagspressen benævnte massevoldtægtssager) har vist, at der er en gruppe unge mænd, der lader hånt om kvindens frihed og værdighed. Uanset at voldtægt altid må betragtes som en af de mest afskyelige forbrydelser, der kendes, fordi den er udtryk for misbrug af magt og indgreb i offerets mest intime privatsfære, så er de sidste års eksempler på, at en gruppe unge i flok forøver voldtægt, dog det mest modbydelige.

Visse sager inden for denne gruppe har af forskellige grunde medført straffe på under et år. Forslagsstillerne ønsker at tilkendegive, at straffen for voldtægt normalt bør udmåles med en straf på ikke under et år, og at det bør være en særlig skærpende omstændighed, at gerningsmændene har udnyttet den overmagt, der ligger i, at de er flere sammen om forbrydelsen, hvad enten forbrydelsen er begået efter forud indgået aftale eller blot har udviklet sig i situationen. Forslagsstillerne finder under alle omstændigheder, at et sådant magtmisbrug fra gerningsmændenes side bør afspejles klart i de konkret udmålte straffe.

Forslagsstillerne har stærkt overvejet at indsætte en minimumsstraf i straffeloven for voldtægt på et års fængsel, men er alene vejet tilbage herfra for at undgå usaglige frifindelser eller henførelse under mildere straffelovsbestemmelser end § 216.”

Sml. endvidere anf. st. s. 4438:

”Forslaget tilsigter at formå domstolene til generelt at hæve strafniveauet. Voldtægt bør, også hvor der er tale om kontaktvoldtægt, som minimum udmåles til ikke under 1 års fængsel. Har forbrydelsen været forbundet med fysisk tvang, vold og konkrete trusler, skal straffen udmåles tilsvarende strengere.

Er forbrydelsen begået af flere, skal det være en skærpende omstændighed, der må afspejles i strafudmålingen, uanset om forbrydelsen er forøvet efter forudgående aftale. Grovheden og dermed strafværdigheden, jf. straffelovens § 80, er større, og krænkelser ved at blive udsat for flere gerningsmænd er netop i voldtægtssager efter almindelig menneskelig erfaring langt større end i nogen anden forbrydelse. Dette forhold skal efter forslagsstillerens opfattelse tydeligt afspejles i de konkrete straffe, der udmåles i disse sagstyper.”

2.5.3. Om lovforslagets behandling i Folketinget kan henvises til Folketingstidende 2000-01, s. 4434 ff., og tillæg B, s. 1249 ff. Som det fremgår, forkastedes lovforslaget ved tredjebehandlingen den 31. maj 2001, idet 56 (V, KF, DF, CD, Mogens Andreasen (UP), Kim Behnke (UP), Frank Dahlgaard (UP) og Thorkild B. Fransgaard (UP) stemte for, 59 (S, SF, RV og EL) imod; 2 (KRF)

stemte hverken for eller imod. Lovforslaget genfremsattes som L 2 den 3. oktober 2001, men bortfaldt ved folketingsvalget den 20. november 2001.

2.6. Forslag til lov om ændring af straffeloven (Skærpelse af straffen for voldtægt) (L 27) (2001)

2.6.1. Den 3. oktober 2001 fremsatte den daværende justitsminister (Frank Jensen) forslag til lov om ændring af straffeloven (Skærpelse af straffen for voldtægt) (L 27). Med lovforslaget opgav man den hidtidige sondring mellem voldtægt med en strafferamme på fængsel indtil 6 år og voldtægt af særlig farlig karakter med en strafferamme på fængsel indtil 10 år. I stedet foresloges indført en fælles bestemmelse, der omfatter alle former for voldtægt, med en fælles strafferamme på 10 års fængsel. Strafferammen blev dermed sat op for fra de nuværende 6 til 10 år for sager, der hidtil har været omfattet af § 216, stk. 1. Forslaget tilsigtede en generel forhøjelse af straffen for voldtægt med i størrelsesordenen 1 år i forhold til det hidtidige niveau.

2.6.2. Om baggrunden for det nævnte lovinitiativ fremgår af lovforslagets bemærkninger, at rigsadvokaten den 15. januar 2001 efter anmodning fra justitsministeren var fremkommet med en redegørelse, der viste, at strafniveauet i voldtægtssager generelt var faldet i 1970'erne og frem til midten af 1980'erne. Redegørelsen viste også, at der ikke var grundlag for at antage, at der skulle have været et yderligere fald i strafniveauet gennem 1990'erne. Rigsadvokatens redegørelse pegede imidlertid på nogle tilfælde, hvor der kunne være grund til at se nærmere på, om strafudmålingen lå på et tilstrækkeligt niveau. Det drejede sig navnlig om overfaldsvoldtægt og herunder særlig forsøg på overfaldsvoldtægt. Endvidere drejede det sig om sager, hvor voldtægten er begået af flere i forening. Om redegørelsen, der er optrykt som bilag 1 til lovforslaget, anførtes i lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 372 sammenholdt med s. 407 ff. :

”I rigsadvokatens redegørelse er det antaget, at strafniveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpene omstændigheder i dag er 6-9 måneders fængsel og for fuldbyrdet overfaldsvoldtægt fængsel i 1 år og 6 måneder. Ved overfaldsvoldtægt forstås voldtægt mod en person, som gerningsmanden slet ikke kender eller kun har et yderst perifert kendskab til, og hvor der ikke forud for voldtægten har været samvær af nogen karakter.

En anden type voldtægtssager er kontaktvoldtægt, hvor parterne umiddelbart forinden voldtægten har været sammen på en måde, som kunne være optakten til en seksuel kontakt. Kontaktvoldtægt omfatter endvidere voldtægter, hvor parterne kender hinanden i forvejen, f.eks. naboer og kolleger, uanset om selve voldtægten har karakter af et overfald. Strafniveauet for denne type sager skønnedes i rigsadvokatens redegørelse for forsøg at svare nogenlunde til niveauet for forsøg på overfaldsvoldtægt, mens straffen for fuldbyrdet kontaktvoldtægt ligger i niveauet mellem 6 måneder og 1½ års fængsel, men således at straffen er fængsel i 6-10 måneder, hvis der ikke er anvendt vold af betydning, eller hvis der ikke i øvrigt foreligger skærpene omstændigheder.

Den tredje gruppe voldtægtssager, som nævnes i rigsadvokatens redegørelse, er parvoldtægter, hvorved forstås voldtægt mod en nuværende seksuel partner og voldtægt mod en tidligere seksuel partner, såfremt forholdet er ophørt inden for et kortere tidsrum forud for voldtægten. Normalstraffen for fuldbyrdet parvoldtægt antages at ligge i niveauet 6-8 måneders fængsel.”

Af bemærkningerne fremgår videre, at der i lyset af redegørelsen af 15. januar 2001 var iværksat en ordning, hvorefter rigsadvokaten i et år fik forelagt alle fældende domme med henblik på at vurdere, om der var behov for at anke domme for at få straffene skærpet. Den 20. august 2001 havde rigsadvokaten afleveret en midtvejsredegørelse. Midtvejsredegørelsen, der er optrykt som bilag 2 til lovforslaget, bekræftede straffniveauet for de forskellige former for voldtægt, således som dette var beskrevet i redegørelsen af 15. januar 2001, sml. anf. st. s. 372 sammenholdt med s. 422 :

”...Rigsadvokaten har i tilknytning hertil vurderet, at der næppe er grundlag for at antage, at domstolene på det gældende lovgrundlag vil foretage mere markante, generelle forhøjelser af straffniveauet i de forskellige typer voldtægtssager. En generel ændring af straffniveauet i voldtægtssager ville i øvrigt, ifølge rigsadvokatens vurdering, som følge af de mange forskellige konkrete omstændigheder i de enkelte sager forudsætte, at Højesteret fik forelagt et noget større antal sager, og rigsadvokaten pegede på, at en sådan proces – som altså ikke kan forventes at føre til markante forhøjelser af straffniveauet – må antages at være langvarig.”

2.6.3. Justitsministeriet overvejede på den anførte baggrund, hvorledes en skærpelse af straffen for voldtægt bedst kunne gennemføres. Herom anførtes i bemærkningerne bl.a. følgende, jf. anf. st. s. 373-74:

”Det forhold, at Straffelovrådet for tiden er ved at foretage en generel gennemgang af strafferammerne i straffeloven, taler imod at gennemføre en skærpelse af straffen ved blot at forhøje de eksisterende strafferammer i § 216. Efter Justitsministeriets opfattelse ville en forhøjelse af de nuværende strafmaksima i straffelovens § 216 på 6 og 10 års fængsel til henholdsvis 8 og 12 års fængsel gøre det nødvendigt at overveje ændringer af de øvrige bestemmelser om seksualforbrydelser i straffelovens kapitel 24 og eventuelt også andre bestemmelser i straffeloven og dermed i vidt omfang foregribe Straffelovrådets arbejde.

Det er endvidere efter rigsadvokatens redegørelser for praksis klart, at der ikke selv i de groveste voldtægtssager er behov for et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke være rigtigt at foreslå strafmaksima, der ligger helt uforholdsmæssigt højt i forhold til det tilsigtede straffniveau.

Justitsministeriet finder endvidere, at der ud fra principielle betragtninger ikke bør indføres et strafminimum i voldtægtsbestemmelsen. Et strafminimum kunne i yderste konsekvens medføre, at domstolene i videre omfang idømmer betingede domme eller henfører strafbare forhold under mildere straffebestemmelser.

Justitsministeriet finder, at den bedste måde at nå den ønskede generelle strafskærpelse i sager om voldtægt er at omskrive bestemmelsen til en fællesbestemmelse med én strafferamme svarende til den gældende maksimumstraf på fængsel i 10 år. Herved opstår der ikke spørgsmål om balancen i forhold til strafferammerne i de øvrige bestemmelser i straffelovens kapitel 24 samtidig med, at der sker en forhøjelse af strafferammen for de almindelige tilfælde af voldtægt. En væsentlig del af begrundelsen for opdelingen af den nuværende bestemmelse, således at den har to strafferammer, var, at det herved kun blev de groveste voldtægtssager, der skulle behandles som nævningesager. Denne begrundelse gør sig ikke længere gældende, idet der efter de nugældende regler som hovedregel kun skal ske nævningebehandling i sager, hvor der bliver spørgsmål om fængselsstraf i 4 år eller derover.”

Om den tilsigtede forhøjelse af strafudmålingsniveauet på 1 år hed det i øvrigt, jf. anf. st. s. 375:

”Formålet med den foreslåede ændring af bestemmelsen i straffelovens § 216 er at skærpe straffen for voldtægt generelt. Det forudsættes således, at straffen skal forøges med gennemgående 1 år i forhold til den straf, der udmåles i dag af domstolene. Det gælder både for fuldbyrdede overfaldsvoldtægter, kontaktvoldtægter og parvoldtægter samt forsøg herpå. Det gælder også forhold, der henføres under straffelovens §§ 216, jf. § 224 eller § 225.

Det forudsættes f.eks., at sager om fuldbyrdet overfaldsvoldtægt uden skærpene omstændigheder, der i dag af domstolene straffes med 1½ års fængsel, efter lovændringen skal straffes med 2½ års fængsel.

Normalstraffen for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpene omstændigheder antages i dag at være fængsel i 6-9 måneder. Der er således i dag en betydelig forskel i straffen for forsøg på overfaldsvoldtægt og straffen for fuldbyrdet overfaldsvoldtægt. Med lovforslaget er det hensigten, at også straffen for forsøg på overfaldsvoldtægt uden skærpene omstændigheder forøges med 1 år i forhold til det gældende strafniveau. Udmålingen af straffen forudsættes dog i højere grad at blive nuanceret efter forholdets grovhed, således at straffen for de grovere tilfælde af forsøg på overfaldsvoldtægt kommer til at ligge tæt på niveauet for fuldbyrdede overfaldsvoldtægter. Der tænkes her særligt på den type sager, hvor der anvendes ikke ubetydelig vold, og hvor forsøget kun mislykkes på grund af offerets modstand.

De ovenfor angivne strafniveauer har karakter af udgangspunkter for strafudmålingen, som kan fraviges af domstolene i op- eller nedadgående retning, hvis der i den konkrete sag foreligger skærpene eller formildende omstændigheder.

For alle typer voldtægter gælder det, at der kan være omstændigheder, der gør, at forholdet skal bedømmes strengere end normalniveauet. Skærpene momenter kan f.eks. være de forhold, der i dag fører til, at der dømmes for overtrædelse af straffelovens § 216, stk. 2, dvs. sager, hvor der er anvendt særlig farlig vold, mishandling og lignende. Som nævnt i de almindelige bemærkninger er det i forbindelse med den foreslåede nye

bestemmelse forudsat, at det forhold, at voldtægten er begået af flere gerningsmænd i forening eller mod et barn, tillægges betydelig vægt i skærpende retning.

Herudover findes der en lang række konkrete momenter, som i dag af domstolene tillægges skærpende eller formildende betydning. Der er ikke i øvrigt ved lovforslaget tilsigtet nogen ændring i denne praksis.”

2.6.4. Lovforslaget bortfaldt ved folketingsvalget den 20. november 2001.

2.7. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.)

2.7.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Loven tilsigter i lighed med lovforslaget nævnt under pkt. 2.6 en generel forhøjelse af straffen for voldtægt i størrelsesordenen 1 år i forhold til det hidtidige niveau. Med loven opretholdes den hidtidige delte strafferamme i § 216. For forhold omfattet af stk. 1 (”voldtægt uden skærpende omstændigheder”) forhøjes strafferammen fra 6 til 8 års fængsel. For forhold omfattet af stk. 2 (”voldtægt af særlig farlig karakter”) skærpes strafferammen fra 10 til 12 år. I lovforslagets bemærkninger anføres, at ”det ikke [er] hensigten, at de foreslåede forhøjelser [af strafferammerne] skal give sig udslag i en øget anvendelse af betingede domme efter straffelovens § 56, kombinationsdomme efter straffelovens § 58 eller betingede domme med vilkår om samfundstjeneste”, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2929. De skærpede strafferammer er omtalt i Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 33.

2.7.2. Lovforslaget har i bemærkningerne berørt det igangværende arbejde i Straffelovrådet med revision af strafferammerne således (anf. st. s. 2929):

”Justitsministeriet er opmærksom på, at de foreslåede forhøjelser af de nuværende strafferammer kan rejse spørgsmål om ændring af andre bestemmelser i straffeloven. For at sikre en sammenhængende regulering har Justitsministeriet derfor i december 2001 anmodet Straffelovrådet om, at rådets igangværende gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven foretages bl.a. i lyset af de strafskærpelser, der er indeholdt i nærværende lovforslag, og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget. Justitsministeriet har anmodet Straffelovrådet om at søge at afslutte arbejdet inden 1. juli 2002.”

2.8. Statistisk undersøgelse af domspraksis

2.8.1. Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning) og bind III, omfatter en analyse af strafudmålingen i sager om sædelighedsforbrydelser, jf. s. 103-140. Hermed sigtes, idet der henvises til undersøgelsen, til voldtægt (§ 216), samleje med barn under 12 år (§ 222, stk. 2), anden kønslig omgang med barn under 12 år (§ 224, jf. § 222, stk. 2), samleje med barn under 15 år (§ 224, jf. § 222, stk. 1), anden kønslig omgang med barn under 15 år (§ 224, jf. § 222, stk. 1), homoseksualitet med barn under 12 år (§ 225), blufærdighedskrænkelser ved beføling (§ 232), blufærdighedskrænkelser i øvrigt (§ 232), samt udbredelse og besiddelse af børnepornografi (§ 235, stk. 1-2). I det følgende redegøres for hovedresultaterne vedrørende samtlige kriminalitetskategorier, jf. pkt. 2.8.2 nedenfor. Endvidere omtales hovedresultaterne vedrørende den kriminalitetskategori, som behandles i dette afsnit, dvs. voldtægt, jf. pkt. 2.8.3 nedenfor. Hovedresultaterne for de øvrige kriminalitetskategorier gennemgås under pkt. 3.6 nedenfor, hvor bestemmelserne om angreb på særlige persongrupper behandles. Om den del af undersøgelsen, der angår blufærdighedskrænkelser, henvises til afsnit 5.3 nedenfor. Om den del af undersøgelsen, der angår børnepornografi, henvises til afsnit 6.5 nedenfor. Det bemærkes, at afgørelser om § 223 og § 224, jf. § 223, stk. 1, behandles sammen med incest i denne betæknings kapitel 22 om forbrydelser i familieforhold.

Ved vurderingen af undersøgelsen skal det have sig for øje, at der som led i vedtagelsen af forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.) (lov nr. 274 af 15. april 1997) er gennemført en forsøgsordning med behandling af personer, der har begået seksualforbrydelser. Ordningen, der blev gjort permanent i 2000, indebærer, at personer, der har begået visse seksualforbrydelser, som alternativ til en ubetinget fængselsstraf kan idømmes en betinget dom med vilkår om et længerevarende behandlingsforløb af til dels frihedsberøvende karakter, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 101 ff.

2.8.2. Af undersøgelsen fremgår, at den omfatter i alt 2083 afgørelser om sædelighedsforbrydelser. Størstedelen (1425 afgørelser) vedrører blufærdighedskrænkelser. For mange af de øvrige former for sædelighedsforbrydelser foreligger kun få afgørelser. Det er karakteristisk for de dømte, at langt de fleste ikke tidligere er straffede, og at næsten alle er fyldt 18 år. 93 pct. af afgørelserne vedrører således personer på 18 år og derover, og 79 pct. angår tidligere ustraffede personer. I 7 pct. af sagerne er personerne tidligere straffet for ligesået kriminalitet. Størstedelen af afgørelserne (63 pct.) angår alene én forbrydelse. I det omfang, sagen omhandler flere forhold, er det næsten altid ligesået kriminalitet (31 pct. af afgørelserne omfatter mere end én sædelighedsforbrydelse). Afgrænsningen af ligesået kriminalitet følger den, Danmarks Statistik anvender for sædelighedsforbrydelser. Det betyder, at ligesået kriminalitet ud over straffelovens kapitel 24 også inkluderer incest (§ 210).

Strafniveauet i sædelighedssager varierer betydeligt fra næsten udelukkende ubetingede fængselsstraffe i voldtægtssager til en majoritet af bøder i sager om blufærdighedskrænkelser. Når bøder ved en samlet vurdering af straffniveauet fremtræder som den mest dominerende sanktion, beror det derfor alene på, at antallet af blufærdighedskrænkelser er stort. Af samtlige afgørelser om sædelighedsforbrydelser er 47 pct. bøder, mens 22 pct. er betingede domme og 24 pct. ubetingede. 6 pct. er tiltalefrafald. Straflængderne er ganske spredte. Godt en tredjedel af frihedsstraffene overstiger ikke 60 dage, og knap to tredjedele overstiger ikke 6 måneder. Alligevel er mere end hver femte frihedsstraf fastsat til mere end 1 år. Af de ubetingede frihedsstraffe overstiger mere end en tredjedel 1 år.

Der er ikke tegn på ændring i straffniveauet i voldtægtssager i den undersøgte periode. For så vidt angår de øvrige sædelighedsforbrydelser falder disse ind under den i pkt. 2.8.1 omtalte forsøgsordning, der trådte i kraft i 1997, og som blev gjort permanent i 2000. Ordningen retter sig mod seksualforbrydere, hvis forbrydelse ikke omfatter vold eller tvang, og som forventes idømt en ubetinget frihedsstraf på fra 4 til 6 måneder og op til 1½ år. Ordningen indebærer, at der som alternativ til den ubetingede frihedsstraf kan blive idømt betinget dom med vilkår om langvarig psykiatrisk/sexologisk behandling, almindeligvis i 2 år. Indførelsen af ordningen afspejler sig i en ændring i straffene for samleje og anden kønslig omgang med børn (under henholdsvis 12 og 15 år). Mens andelen af ubetingede frihedsstraffe for disse forbrydelser var 60 pct. i 1996, var denne andel mindsket til 35 pct. i 2000. Samtidig voksede andelen af betingede domme fra 25 pct. i 1996 til 51 pct. i 2000. I sager om blufærdighedskrænkelser, som forholdsvis sjældent medfører længerevarende frihedsstraffe, er en svag tendens til lidt flere betingede domme i løbet af perioden, men hovedtendensen er stabilitet i straffniveauet.

Der er foretaget en sammenligning af strafudmålingen for de forskellige former for sædelighedsforbrydelser. Foruden sædelighedsforbrydelser, omfattet af dette kapitel, omfatter sammenligningen afgørelser om incest mv. (§ 210, § 223, stk. 1, og § 224, jf. § 223, stk. 1). Sammenligningen viser, at forholdet mellem strafudmålingen for de forskellige forbrydelser nogenlunde følger det mønster, der kunne forventes på baggrund af strafferammerne. Blufærdighedskrænkelser, der ikke indebærer beføling af offeret, mødes med noget mildere sanktioner end blufærdighedskrænkelser ved beføling. I førstnævnte tilfælde anvendes sjældnere ubetinget frihedsstraf end i sidstnævnte tilfælde, hvor de ubetingede straffe også er længere. Sammenligningen viser endvidere, at incest sjældnere end voldtægt medfører ubetinget straf. Den idømte straf er til gengæld noget længere for incest end for voldtægt. Incest er omfattet af ordningen med behandling af seksualforbrydere, hvilket kan forklare den forholdsvis store andel betingede domme for denne form for kriminalitet.

2.8.3. Af undersøgelsen af voldtægt (§ 216) fremgår, jf. s. 105, at ubetinget frihedsstraf med 93 pct. af afgørelserne er den altdominerende afgørelsestype. Der er i to tilfælde givet tiltalefrafald, hvilket kan skyldes, at det har drejet sig om personer, der i forvejen har været idømt behandlingsdom. I tolv tilfælde er idømt betinget straf, hvoraf de fleste er fastsat til højst 6 måneder, og den længste er på

1½ år. Knap halvdelen af de ubetingede domme er fastsat til højst 1 år, og 88 pct. er på højst 2 år. Den længste dom er på 8 år. Vurderet ud fra den gennemsnitlige strafflængde idømmes de strengeste straffe i tilfælde, hvor personen tidligere er straffet for sædelighedsforbrydelser og aktuelt er dømt for mere end én sædelighedsforbrydelse. Der er en usystematisk variation i straffniveauet fra 1996 til 2000 for de forskellige sagstyper. Samlet vurderet er der dog tegn på stabilitet i straffniveauet, idet den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe er nogenlunde ens i perioden: 18 måneder i 1996, 16 måneder i 1997, 15 måneder i 1998, 16 måneder i 1999 og 17 måneder i 2000.

2.9. Straffelovrådets overvejelser

2.9.1. Spørgsmålet om voldtægt og bekæmpelsen heraf har i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget, sml. pkt. 2.5-2.7 ovenfor. Som det fremgår af pkt. 2.5.1, skal straffeloven give udtryk for samfundets markante afstandtagen fra forbrydelser mod den enkeltes legeme og frihed og gennem forhøjelse af strafferammerne tilkendegive, at beskyttelsen af den enkeltes kønsfrihed og legeme skal vurderes højere. Den seneste lovændring – lov nr. 380 af 6. juni 2002 – er fremkommet under Straffelovrådets arbejde med revision af strafferammesystemet, sml. pkt. 2.7.2 ovenfor med omtale af følgende motivudtalelser:

”Justitsministeriet er opmærksomt på, at de foreslåede forhøjelser af de nuværende strafferammer kan rejse spørgsmål om ændring af andre bestemmelser i straffeloven. For at sikre en sammenhængende regulering har Justitsministeriet derfor i december 2001 anmodet Straffelovrådet om, at rådets igangværende gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven foretages bl.a. i lyset af de strafskærpelser, der er indeholdt i nærværende lovforslag, og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget”.

Som anført i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.2, er Straffelovrådet enig i, at der bør ses med stor alvor på den personfarlige kriminalitet, herunder også ud fra hensynet til beskyttelse af den enkeltes kønsfrihed. Rådet er videre enig i, at der såvel ved strafudmålingen som ved udformningen af strafferammer bør tilstræbes en balance, som afspejler, at forbrydelser mod personer er alvorligere end forbrydelser mod penge. Det er efter rådets opfattelse af væsentlig betydning, at det gennem straffeloven kommer til udtryk, hvorledes samfundet ser på den personfarlige kriminalitet, og at strafferammerne afspejler samfundets klare afstandtagen fra denne form for kriminalitet. Der kan da også allerede påvises en markant forskel i strafudmålingen mellem formueforbrydelser og person- eller almenfarlige forbrydelser, sml. denne betænkningens kapitler 4 om straffniveauet for forskellige typer af forbrydelser og 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.1.

Der har i Straffelovrådet været udtrykt tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser af straffniveauet har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser af strafmaksima, som er sket ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Straffelovrådet er fortsat af

den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for voldtægt, jf. straffelovens §§ 216 og 217, herunder sammenholdt med §§ 224 og 225, men rådet har afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for så vidt angår forbrydelserne i straffelovens 24. kapitel måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. De betragtninger om strafferammerne for forbrydelser mod kønssædeligheden, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske eller senest tilsigtede udmålingsniveau, sml. lov nr. 380 af 6. juni 2002.

2.9.2. Straffelovrådet har tidligere opstillet et skema baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er voldtægt, jf. § 216, henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 12 til 10 års fængsel. § 217 om opnåelse af samleje ved anden ulovlig tvang er placeret i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel, hvilket svarer til det nugældende strafmaksimum.

Der er i Straffelovrådet enighed om, at de angivne strafmaksima på en afbalanceret måde afspejler alvoren i den personfarlige kriminalitet, herunder i forhold til berigelseskriminalitet omfattet af § 286, som rådet foreslår tilknyttet et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, afsnit 12.

Straffelovrådet gav i 1981-betænkningen udtryk for, at det efter praksis fandtes ubetænkeligt at ændre det generelle strafmaksimum for voldtægt, så der fastsattes en normalramme på indtil 6 års fængsel suppleret med en skærpet ramme på indtil 10 års fængsel for særligt grove tilfælde af voldtægt. Det foreslåede normalmaksimum indebar i overensstemmelse med principielle synspunkter vedrørende fastsættelse af strafmaksimum, at man undgik maksima, der ligger unødigt højt i forhold til det strafniveau, der typisk er brug for. Rådet fandt det endvidere rigtigst at bevare et maksimum på 10 år bl.a. med sigte på de tilfælde, hvor der kan være behov for straf på 6 års fængsel eller derover, sml. pkt. 2.2.2.1 ovenfor.

Straffelovrådet har fortsat denne opfattelse. En delt strafferamme på 6 og 10 års fængsel ville stadigvæk være fuldt tilstrækkelig, også når hensyn tages til ønskerne om at skærpe straffniveauet, som er kommet til udtryk ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. pkt. 2.7, jf. pkt. 2.6 ovenfor. Straffelovrådet kan endvidere tiltræde 1981-betænkningens synspunkter om udformningen af skærpeskriterierne, sml. pkt. 2.2.2.1 ovenfor. Det dér anførte ville efter rådets opfattelse fortsat give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end 6 års fængsel, herunder i de tilfælde hvor der efter motiverne til lov nr. 380 af 6. juni 2002 opstår behov herfor. Rådet er samtidig opmærksomt på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe straffniveauet for bestemte forbrydelser.

3. §§ 218-227 (angreb på særlige persongrupper)

3.1. §§ 218-220

3.1.1. Gældende ret mv.

3.1.1.1. Efter straffelovens § 218, stk.1, straffes den, der ved udnyttelse af en persons sindssygdom eller mentale retardering skaffer sig samleje uden for ægteskab med den pågældende, med fængsel indtil 4 år. Efter bestemmelsens stk. 2 straffes den, der skaffer sig samleje uden for ægteskab med en person, der befinder sig i en tilstand, i hvilken den pågældende er ude af stand til at modsætte sig handlingen, med fængsel indtil 4 år, medmindre forholdet er omfattet af § 216. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammerne i § 218 også anvendelse på den, der ved udnyttelse mv. skaffer sig andet heteroseksuelt forhold end samleje eller homoseksuelt forhold. Om bestemmelserne i § 218, stk. 1 og 2, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 239 ff.

Efter straffelovens § 219 straffes den, der er ansat eller tilsynsførende ved fængsel, forsorgshjem, børne- eller ungdomshjem, hospital for sindslidende, institution for personer med vidtgående psykiske handicap eller lignende institution, og som har samleje med nogen, der er optaget i institutionen, med fængsel indtil 4 år. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammen i § 219 også anvendelse på den tilsynsførende mv., som har andet heteroseksuelt forhold end samleje eller homoseksuelt forhold til nogen, der er optaget i vedkommende institution. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 242 ff.

Endelig straffes efter § 220 den, som ved groft misbrug af en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed skaffer sig samleje uden for ægteskab med den pågældende, med fængsel indtil 1 år, eller, såfremt forholdet er begået over for en person under 21 år, med fængsel indtil 3 år. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammerne i § 220 også anvendelse på den, der under de i bestemmelsen angivne omstændigheder skaffer sig andet heteroseksuelt forhold end samleje eller homoseksuelt forhold. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 244. Som det fremgår,

har aldersgrænsen på 21 år, der betinger anvendelse af den skærpede strafferamme, sammenhæng med myndighedsalderen, som var gældende ved bestemmelsens tilblivelse, jf. tillige pkt. 3.1.1.2 nedenfor.

3.1.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde den til § 218 svarende bestemmelse i § 217 følgende ordlyd:

”§ 217. Den, som udenfor Ægteskab skaffer sig Samleje med en Kvinde, der er sindssyg eller udpræget aandssvag, straffes med Fængsel fra 3 Maaneder til 8 Aar. Har Kvinden forud i normal Tilstand staaet i mere varigt kønsligt Forhold til Gerningsmanden, kan Straffen gaa ned til den laveste Grad af Fængsel.

Stk. 2. Paa samme Maade straffes den, der udenfor Ægteskab skaffer sig Samleje med en Kvinde, som befinder sig i en Tilstand, i hvilken hun er ude af Stand til at modsætte sig Gerningen eller forstaa dens Betydning. Har Gerningsmanden selv i den nævnte Hensigt bragt Kvinden i en saadan Tilstand, straffes han som i § 216 bestemt.

Stk. 3. Med Fængsel indtil 1 Aar straffes den, som har Samleje udenfor Ægteskab med en Kvinde, der er optaget i Hospital eller Anstalt for sindssyge eller aandsvage, medens hun er under sammes Varetægt.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 201 og 206 samt s. 199-00 og 202. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 197 samt s. 193, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 197 samt sp. 319. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3371-72 (§ 219), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2191 (§ 217), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2371 (§ 216).

Den til § 219 svarende bestemmelse i borgerlig straffelovs § 219 havde følgende ordlyd:

”§ 219. Med Fængsel indtil 4 Aar anses den ved Fængsel, Fattighus, Opfostringshjem, Sindssygehospital, Aandssvageanstalt eller lignende Indretning ansatte eller tilsynsførende, som har Samleje med en dér optagen Person.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 201 samt s. 199-00. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 198, nr. 3, samt s. 194, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 199 samt sp. 320-21. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3372 (§ 221), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 199 (§ 218).

§ 220 har i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, hvor bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”§ 220. Den, som ved groft Misbrug af en Kvindes tjenstlige eller økonomiske Afhængighed skaffer sig Samleje udenfor Ægteskab med hende, straffes med Fængsel indtil 1 Aar eller, saafremt hun er under 21 Aar, med Fængsel indtil 3 Aar.”

Om bestemmelsens forarbejder kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 201 samt s. 199-200. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 199 samt s. 188, 192 og 194 og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 200 samt sp. 321. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3372 (§ 222).

3.1.2. Tidligere ændringer af §§ 218-220

3.1.2.1. § 218

3.1.2.1.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) ophævedes den dagældende bestemmelse i § 217, stk. 3, om samleje med kvinde optaget i ”Hospital eller Anstalt for sindssyge eller aandssvage”. Endvidere ændredes § 217, stk. 1, så den tidligere gældende begrænsning, hvorefter kvinden skulle være ”udpræget aandssvag” ophævedes. Endvidere ændredes beskrivelsen af den strafbare adfærd ved tilføjelse af betingelsen om, at samleje skal være skaffet ved ”udnyttelse af en kvindes sindssygdom eller eller åndssvaghed”. Desuden afskaffedes det hidtil gældende forhøjede strafminimum på fængsel i 3 måneder, ligesom strafmaksimum nedsattes fra 8 til 6 år, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 972-73. Der var ikke knyttet særskilte bemærkninger til ændringerne af bestemmelsens strafferammer.

3.1.2.1.2. Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) ændredes bestemmelsens placering fra § 217 til § 218. Samtidig reduceredes strafmaksimum fra 6 til 4 års fængsel, ligesom den tidligere i § 217, stk. 2, 1. pkt., gældende passus ”eller forstå dens betydning” udgik, sml. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2468. Der var ikke knyttet særskilte bemærkninger til ændringen af strafferammen.

3.1.2.1.3. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) og ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.) foretoges enkelte, til dels sproglige, ændringer af bestemmelsen. Således ændredes ved 1981-loven ”kvinde” til ”person”. Ved 1997-loven erstattedes ”åndssvaghed” med ”mental retardering”.

3.1.2.2. § 219

3.1.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) foretoges en nyskrivning af § 219, hvorved bestemmelsen i det væsentlige fik sin nuværende affattelse. Ændringerne var af redaktionel karakter. Ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.) ændredes ”åndssvaghed” til ”mental retardering”.

3.1.2.3. § 220

3.1.2.3.1. Bestemmelsen er i det væsentlige forblevet uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) ophævedes den hidtil gældende begrænsning til forhold begået mod kvinder, så bestemmelsen kan anvendes på forhold begået af kvinder over for mænd, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4005-06.

3.1.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.1.3.1. Da Straffelovrådet overvejede strafferammerne i §§ 218-220 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, var der enighed om, at maksimum kunne sænkes, sml. betænkningen s. 172-73:

”I de sjældne tilfælde, hvor det er aktuelt at afsige dom efter en af bestemmelserne i §§ 218-220, ligger straffene væsentligt under lovens maksima. Straffelovrådet finder det ubetænkeligt at nedsætte strafmaksimum i §§ 218 og 219 fra 4 til 2 år og i § 220, sidste led, fra 3 til 2 år.

Samme nedsættelser vil uden særskilt lovændring ske i tilfælde, hvor der ikke er tale om samleje, men hvor der efter § 224 eller § 225, sammenholdt med en af bestemmelserne i §§ 218-220, dømmes for andet seksuelt forhold end samleje.”

3.2. § 221

3.2.1. Gældende ret mv.

3.2.1.1. Efter straffelovens § 221 straffes med fængsel indtil 6 år den, der tilsniger sig samleje med en person, der vildfarende anser samlejet som ægteskabeligt eller forveksler gerningsmanden med en anden. Efter § 224 finder strafferammen i § 221 også anvendelse på den, der under de i bestemmelsen angivne omstændigheder ”tilsniger” sig andet heteroseksuelt forhold end samleje. Bestemmelsen henviser ikke til § 225 om homoseksuelt forhold. Om bestemmelsen kan nærmere henvises til Den kommenterede straffelov s. 245. Som det fremgår, har bestemmelsens 2. led også fundet

anvendelse i nyere retspraksis, jf. Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1994, s. 93, om en person, der under overnatning i stuen hos en bekendt var gået ind i soveværelset og havde opnået samleje med den sovende værtinde, der troede, at det var hendes fraskilte ægtefælle.

3.2.1.2. § 221 har i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, hvor bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”§ 221. Med Fængsel indtil 6 Aar straffes den, der tilsniger sig Samleje med en Kvinde, der vildfarende anser Samlejet som ægteskabeligt eller forveksler Gerningsmanden med en anden.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 201 og 205 samt s. 199-00 og 202. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 200 samt s. 188, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 201 samt sp. 321. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3373 (§ 223), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5374 (§ 221).

3.2.2. Tidligere ændringer af § 221

3.2.2.1. Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse) ophævedes den hidtil gældende begrænsning til forhold begået mod kvinder, så bestemmelsen også kan anvendes på forhold begået af kvinder over for mænd, jf. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4005-06.

3.2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.2.3.1. Under Straffelovrådets seneste drøftelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der stemning for at foreslå bestemmelsen ophævet, sml. s. 175:

”... Bestemmelsens sidste led er nogle få gange blevet anvendt i forsøgstilfælde, hvor gerningsmanden i mørke har prøvet at opnå samleje med en kvinde, der har antaget gerningsmanden for en anden. Derimod kendes der vistnok ikke eksempler på domfældelse efter bestemmelsens 1. led, hvor det er forudsat, at kvinden ikke tager fejl af mandens identitet, men fejlagtigt går ud fra, at de er gift med hinanden.

Noget kunne tale for helt at ophæve § 221. Straffelovrådet har dog i den foreliggende sammenhæng begrænset sig til at foreslå, at kriminaliseringen i § 221, 1. led, ophæves, og at strafmaksimum i øvrigt nedsættes til fængsel i 1 år.

Som en konsekvens af dette forslag, foreslår straffelovrådet endvidere, at der i § 225 om homoseksuelle forhold medtages en henvisning til § 221, hvorved der opnås en strafmæssig ligestilling mellem homoseksuelle og heteroseksuelle forhold.”

3.3. §§ 222 og 223

3.3.1. Gældende ret mv.

3.3.1.1. Efter straffelovens § 222, stk. 1, straffes den, der har samleje med et barn under 15 år, med fængsel indtil 8 år. Efter stk. 2 kan straffen stige til fængsel indtil 12 år, hvis barnet har været under 12 år, eller gerningsmanden har forskaffet sig samlejet ved tvang eller fremsættelse af trusler. Efter §§ 224 og 225 finder strafferammerne i § 222 tilsvarende anvendelse på andet heteroseksuelt forhold end samleje og homoseksuelt forhold. Om § 222 kan henvises til Den kommenterede straffelov, s. 246 f. Sml. i øvrigt lov nr. 380 af 6. juni 2002, hvorved strafmaksimum blev hævet fra henholdsvis 6 og 10 år til 8 og 12 år som led i skærpelsen af strafmaksimum i § 216, jf. pkt. 2.7 ovenfor og Folketingstidende 2001-02, tillæg B, s. 1289:

”Formålet med de foreslåede ændringer af straffen for seksuelt misbrug af børn er at sikre parallelitet mellem strafferammerne for voldtægt (§ 216) og seksuelt misbrug af børn (§ 222). Forslagsstillerne forestiller sig en strafforøgelse for seksuelt misbrug af børn, som forholdsmæssigt vil svare til forøgelsen af voldtægtsstraffen. Forslagsstillerne [Socialdemokratiet] anser det for ganske uforklarligt, hvis Folketinget med ændringen af straffeloven fastlægger en strafferamme på op til henholdsvis 8 og 12 år for voldtægt uden samtidig at hæve strafferammerne for seksuelt misbrug af børn tilsvarende. Disse to paragraffer har hidtil haft parallelitet i strafferammerne, og forslagsstillerne ønsker, at denne parallelitet fortsat eksisterer efter lovens vedtagelse”.

Sml. endvidere anf. st. s. 1284-85 med følgende bemærkninger fra Venstres, Dansk Folkepartis og Det Konservative Folkepartis medlemmer af Retsudvalget:

”Straffelovens § 222 bygger i hvert fald til dels på de samme beskyttelseshensyn som straffelovens § 216. Bestemmelsen i straffelovens § 222, stk. 2, omhandler således bl.a. tilfælde, hvor en person under anvendelse af tvang skaffer sig samleje med et barn under 12 år.

Samtidig kan der efter Venstres, Dansk Folkepartis og Det Konservative Folkepartis opfattelse være grund til at påpege, at straffelovens § 222 også omhandler forhold, hvor der ikke umiddelbart er sammenfald med de beskyttelseshensyn, der ligger bag bestemmelsen i straffelovens § 216 om voldtægt. Eksempelvis omfatter straffelovens § 222, stk. 1, det tilfælde, at en 16-årig har samleje med en 14-årig, uden at der har været anvendt tvang mv. Tilfælde af denne karakter vil i praksis ofte blive afgjort med et tiltalefrafald.

I sager om overtrædelse af straffelovens § 222 er der derfor efter disse partiers opfattelse fortsat behov for en betydelig nuancering i den konkrete strafudmåling alt efter karakteren og grovheden af den overtrædelse af straffelovens § 222, der har fundet sted.

Hertil kommer, at Straffelovrådet er i gang med at foretage en gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven bl.a. i lyset af de foreslåede strafskærpelser og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget.

På den anførte baggrund kan Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti tilslutte sig justitsministerens opfattelse, hvorefter det ville have været rigtigst at lade den stillingtagen til spørgsmålet om forhøjelser af strafferammerne i § 222 afvente færdiggørelsen af det igangværende arbejde i Straffelovrådet ... En sådan fremgangsmåde ville have gjort det muligt på baggrund af en beskrivelse og analyse af den gældende strafudmålingspraksis i sager omfattet af straffelovens § 222 nærmere at angive, hvilke forhøjelser i strafudmålingsniveauet der tilsigtes med de foreslåede forhøjelser af strafferammerne.

Da Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti ... er enig med forslagsstillerne ... i ændringsforslagernes grundlæggende intentioner – nemlig at udtrykke, at enhver form for seksuelt misbrug af børn er helt uacceptabel – kan Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti tilslutte sig ændringsforslagene.

Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti går i den forbindelse ud fra, at forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222 ikke ændrer ved den betydelige nuancering i den konkrete strafudmåling i sager omfattet af straffelovens § 222, hvor der som påpeget kan være endog meget betydelige forskelle i karakteren og grovheden af den enkelte overtrædelse af bestemmelsen. Eksempelvis forudsættes det, at den nævnte praksis, hvorefter en ung persons samleje med en 14-årig efter omstændighederne vil kunne afgøres med et tiltalefrafald, vil blive videreført.

Venstre, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti går også ud fra, at forhøjelsen af strafferammerne i straffelovens § 222 ikke vil føre til væsentlige begrænsninger i den eksisterende mulighed for i sædelighedssager at idømme en betinget dom med vilkår om behandling i tilfælde, hvor strafniveauet i dag ligger mellem 4-6 måneders fængsel og fængsel i 1 år og 6 måneder, og hvor der ikke er anvendt vold eller ulovlig tvang.”

Se også Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 35.

Efter straffelovens § 223, stk. 1, straffes den, som har samleje med en person under 18 år, der er den skyldiges adoptivbarn, stedbarn eller plejebarn eller er betroet den pågældende til undervisning eller opdragelse, med fængsel indtil 4 år. Samme straf pålægges den, som under groft misbrug af en på alder og erfaring beroende overlegenhed forfører en person under 18 år til samleje, jf. § 223, stk. 2. Den nævnte strafferamme finder som følge af henvisningen i §§ 224 og 225 tilsvarende anvendelse på andet heteroseksuelt forhold end samleje og homoseksuelt forhold. Om § 223 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 247 ff.

3.3.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 222 følgende ordlyd:

”§ 222. Den, som har Samleje med et Barn under 15 Aar, straffes med Fængsel indtil 12 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 209 samt s. 202-03. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 201 samt s. 189, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 202 samt sp. 321-22. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3373 (§ 224).

§ 223 havde i det væsentlige en affattelse svarende til den nuværende:

”§ 223. Den, som har Samleje med en Person under 18 Aar, der er den skyldiges Adoptivbarn eller Plejebarn eller er betroet den paagældende til Undervisning eller Opdragelse, straffes med Fængsel indtil 4 Aar.

Stk. 2. Med samme Straf anses den, som under groft Misbrug af en paa Alder og Erfaring beroende Overlegenhed forfører en Person under 18 Aar til Samleje.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 202 samt s. 200-01. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 198, nr. 2, og 202 samt s. 188, 189, 193 og 194, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 203 samt sp. 322-23. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3373-74 (§ 225).

3.3.2. Tidligere ændringer af §§ 222 og 223

3.3.2.1. § 222

3.3.2.1.1. Ved Lov nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 ændredes strafferammen i § 222, så bestemmelsen fik følgende affattelse:

”§ 222. Den, som har Samleje med et Barn under 15 Aar, straffes med Fængsel indtil 6 Aar.

Stk. 2. Har Barnet været under 12 Aar, eller har Gerningsmanden forskaffet sig Samlejet ved Tvang, der dog ikke falder ind under § 216, eller ved Fremsættelse af Trusler, kan Straffen stige til Fængsel indtil 12 Aar.”

Som det fremgår, nedsattes den almindelige strafferamme for den, som har samleje med barn under 15 år, fra 12 til 6 års fængsel, idet den høje strafferamme på 12 års fængsel beholdtes særligt kvalificerede tilfælde. Baggrunden for ændringen var, at sager om overtrædelse af § 222 som følge af den dagældende affattelse af retsplejelovens § 687 var blevet behandlet som nævningesager, selv om den største del af sagerne havde drejet sig om samleje med piger mellem 14 og 15 år, som var faldet ud til straffe af fængsel mellem 3 og 6 måneder, sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3775.

3.3.2.1.2. Ved lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.) reduceredes maksimumstrafferammen i § 222, stk. 2, fra 12 til 10 år. Ændringen havde sammenhæng med den reduktion af maksimumstrafferammen i § 216, som var gennemført ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.), jf. pkt. 2.2.1 ovenfor og Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 555:

”Ved lov nr. 248 af 9. juni 1967 om ændringer i borgerlig straffelov (Forældelse, pornografi, homoseksuel prostitution m.v.) blev strafferammen for voldtægt, der hidtil havde været fængsel fra 1 år til 16 år, ændret til fængsel indtil 10 år. Ved en forglemmelse blev bestemmelsen i § 222, stk. 2, hvorefter straffen for den, der har samleje med et barn under 12 år, eller som har skaffet sig samleje med et barn under 15 år ved tvang, der dog ikke falder ind under § 216, eller ved fremsættelse af trusler, kan stige til fængsel indtil 12 år, ikke dengang afpasset efter ændringen i § 216. Da strafferammen i § 222, stk. 2, i hvert fald ikke bør være højere end strafferammen i § 216, foreslås den nedsat til fængsel indtil 10 år.”

3.3.2.1.3. Endelig ændredes § 222 på visse punkter ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse). Ændringerne var en konsekvens af de samtidig gennemførte ændringer af §§ 216 og 217, jf. pkt. 2.2.2 ovenfor og Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 3995 og 4005-06. Ændringerne berørte ikke strafferammerne.

3.3.2.2. § 223

3.3.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udvidedes den beskyttede personkreds til også at omfatte ”stedbarn”. Ændringen var en følge af en samtidig ophævelse § 211 om samleje mellem besvogrede, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 971-72, og denne betæknings kapitel 22 om forbrydelser i familieforhold, pkt. 3.2.2.1.

3.3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.3.1. Straffelovrådets drøftelse af strafferammerne i §§ 222 og 223 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse skete med udgangspunkt i domstolenes strafudmåling, sml. s. 173-74:

”Overtrædelser af § 222, stk. 1, straffes i almindelighed med 3-4 måneders fængsel – eventuelt betinget – , men der forekommer også strengere straffe på 8 måneder eller

endog op til ca. 2 år, navnlig i tilfælde, hvor der er tale om kønsligt forhold over længere tid eller til flere forskellige personer under 15 år.

Efter § 222, stk. 2, er idømt straffe på 2-3 år og i et enkelt tilfælde forvaring efter § 70.

For overtrædelser af § 223, stk. 1, foreligger en række domme til straffe – herunder betingede – mellem 3 måneder og 1 år. Det drejer sig dog til dels om tilfælde, hvor også andre bestemmelser er overtrådt, f.eks. § 219 eller § 222. Der forekommer i vore dage praktisk talt aldrig domfældelser for forførelse efter § 223, stk. 2.

I det foregående er set bort fra tilfælde, hvor et efter § 222 strafbart forhold tillige er omfattet af § 210 om incest ...

Straffelovrådet finder, at strafferammen i § 222, stk. 1, kan nedsættes fra 6 til 4 år og strafferammen i § 222, stk. 2, fra 10 til 6 år. Forhold, der er strafbare efter stk. 2, 2. led (samleje med barn under 12 år), vil i praksis ofte være begået i familieforhold og ikke nødvendigvis under anvendelse af vold eller anden tvang. Disse forhold vil derfor ofte tillige være strafbare efter straffelovens § 210 om incest. Forhold, der er strafbare efter § 222, stk. 2, 2. led (samleje med et barn under 15 år under anvendelse af tvang eller trusler) vil for så vidt angår de grove tilfælde typisk tillige være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, om grov voldtægt eller § 224, således at det gældende strafmaksimum på 10 års fængsel for disse grove forhold bevares.

For så vidt angår strafferammen i § 223, stk. 1, må først fremhæves, at der ikke er grund til at lægge selvstændig vægt på tilfælde af kønsligt forhold til børn under 15 år, idet der i sådanne tilfælde tillige dømmes efter § 222.

Straffelovrådet foreslår, at strafmaksimum i § 223, stk. 1, nedsættes til 2 år og maksimum i § 223, stk. 2, om forførelse til 1 år.”

3.4. § 223 a

3.4.1. Gældende ret mv.

3.4.1.1. Efter straffelovens § 223 a straffes den, der som kunde har samleje med en person under 18 år, der helt eller delvis ernærer sig ved prostitution, med bøde eller fængsel indtil 2 år. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution m.v. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år) og er alene ændret efterfølgende som led i afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000). Nykriminaliseringen havde sammenhæng med en folkeretlig pligt til at beskytte børn mod alle former for seksuel udnyttelse og seksuelt misbrug, som følger af artikel 34 i FN's konvention om barnets rettigheder. Efter §§ 224 og 225 finder § 223 a også anvendelse på andet heteroseksuelt forhold end samleje og homoseksuelt forhold. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 249 f.

3.4.1.2. Som det fremgår af pkt. 3.4.1.1 ovenfor, har § 223 a et lavere strafmaksimum end §§ 216-23. Om baggrunden herfor fremgår, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af hæftræffens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), af lovforslagets bemærkninger, jf. Folke-tingstidende 1998-99, tillæg A, s. 935.

”... Der er ved fastsættelsen af maksimumstraffen taget hensyn til, at bestemmelsen bl.a. vil omfatte de formentlig sjældne tilfælde, hvor der er tale om mange forhold begået af en ”fast” kunde.

Det kan nævnes, at strafferammen for overtrædelse af bestemmelsen om seksuel ”lavalder” i straffelovens § 222 er fængsel indtil 6 år, hvis barnet er under 15 år, og fængsel indtil 10 år, hvis barnet er under 12 år. Det kan også nævnes, at strafferammen for overtrædelse af straffelovens § 223 er fængsel indtil 4 år ...

Det kan endvidere nævnes, at det i Sverige siden 1965 har været strafbart mod betaling eller løfte om betaling at skaffe sig tilfældig kønslig omgængelse med en person under 18 år, og at strafferammen for overtrædelse af den pågældende bestemmelse er bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Den svenske Riksdag har i foråret 1998 som led i en samlet plan for bekæmpelse af vold mod kvinder vedtaget at udvide forbudet mod køb af seksuelle ydelser. Med lovændringen bliver det generelt strafbart at være kunde til en prostitueret, uanset den prostitueredes alder. Straffen for overtrædelse er fortsat bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

3.5. §§ 226 og 227

3.5.1. Gældende ret mv.

3.5.1.1. Straffelovens § 226 supplerer §§ 218, 220 og 222-25 ved i et vist omfang at kriminalisere uagtsomhed. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 226. Har i de tilfælde, hvor efter foranstående bestemmelser gerningens strafbarhed afhænger af den krænkede persons fra det normale afvigende åndelige eller legemlige tilstand eller af personens alder, gerningsmanden handlet uden kendskab til den pågældendes tilstand eller alder, og handlingen af denne grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre straf at anvende.”

Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 253.

Straffelovens § 227 åbner mulighed for bortfald af straf efter §§ 216-224 og 226, når de personer, mellem hvilke kønsomgængelsen har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden, sml. Den kommenterede straffelov s. 253 f. Som det fremgår, må det antages, at der efter en analogi fra § 227

kan statueres strafbortfald i tilfælde, hvor ægteskab er indgået før overtrædelsen, og samlivet genoptages eller fortsættes efter lovovertrædelsen. Det kan komme på tale ved overtrædelse af §§ 216 og 217, der ikke er begrænset til uægteskabelige forhold. § 227 er ikke ændret efter indførelsen af registreret partnerskab, men må antages at kunne anvendes analogt ved registreret partnerskab indgået efter overtrædelse af § 225.

3.5.1.2. § 226 har i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, hvor bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”§ 226. Har i de Tilfælde, hvor efter foranstaaende Bestemmelser Gerningens Strafbarhed afhænger af den krænkede Persons fra det normale afvigende aandelige eller legemlige Tilstand eller af Personens Alder, Gerningsmanden handlet uden Kendskab til paagældendes Tilstand eller Alder, eller har han i de i § 217, Stk. 3, omhandlede Tilfælde handlet uden kendskab til, at paagældende var anbragt og under Varetægt som sammesteds nævnt, og Handlingen af denne Grund ikke kan tilregnes ham som forsætlig, bliver, hvis han dog har handlet uagtsomt, en forholdsmæssig mindre Straf at anvende.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 208 samt s. 202. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 205 samt s. 193-95, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 206 samt sp. 324-25. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3372-73 (§ 228), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5375-76 (§ 226), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 225).

§ 227 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 209 samt s. 202-03. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 206 samt s. 194, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 207 samt sp. 325-26. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3373-74 (§ 229).

3.5.2. Tidligere ændringer af § 226

3.5.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik den ovennævnte (pkt. 3.5.1.2) henvisning til den dagældende bestemmelse i § 217, stk. 3, der ophævedes ved samme lejlighed. § 217, stk. 3, er omtalt i pkt. 3.1.1.2 ovenfor, sml. i øvrigt Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 974.

3.5.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.5.3.1. Ved sin gennemgang af § 226 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse hæftede Straffelovrådet sig ved, at § 226 kun havde fundet begrænset anvendelse i retspraksis.

Der var stemning for at foreslå bestemmelsen ændret, så pådømmelsen af uagtsomme forhold blev undergivet en fælles strafferamme, sml. s. 174:

”I domsregistrene 1953-82 er kun nævnt 5 domfældelser efter § 226. I 4 tilfælde er idømt straffe – til dels ubetingede – mellem 60 dage og 4 måneder, i sagen U 1966.496 Ø blev tiltalte efter § 226, jfr. §§ 225 og 222, idømt 8 måneders fængsel for et kønsligt forhold til en dreng på 14 ½ år.

Om straffen i uagtsomhedstilfælde hedder det i § 226, at ”en forholdsvis mindre straf (bliver) at anvende”. Det må i og for sig anses for mindre tilfredsstillende og i hvert fald mindre godt stemmende med sædvanlig fremgangsmåde ved lovaffattelsen, at loven ikke udtrykkeligt angiver strafferammen for uagtsomt forhold. På den anden side er der den vanskelighed ved at angive strafferammen præcist, at bestemmelsen knytter sig til en række forudgående forsætsdelikter med forskellige strafferammer. Det er derfor en praktisk fordel at kunne angive strafferammen i § 226 i en fælles formel, og den, som er anvendt i 226, har i hvert fald det tiltalende træk, at der obligatorisk foreskrives en lave- re strafudmåling end for det tilsvarende forsætlige forhold. Af den grund kan man næp- pe have afgørende betænkeligheder ved den gældende formulering. Straffelovrådet vil dog være mest tilbøjeligt til at foreslå, at strafferammen for uagtsomhed i alle tilfælde er bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

Straffelovrådet knyttede ikke bemærkninger til § 227.

3.6. Statistisk undersøgelse af domspraksis

3.6.1. Om undersøgelsens formål og hovedresultater vedrørende sædelighedsforbrydelser henvises til pkt. 2.8 ovenfor. Sml. i øvrigt pkt. 5.3 og 6.5 nedenfor.

3.6.2. Af undersøgelsen af samleje med barn under 12 år (§ 222, stk. 2), jf. s. 111, fremgår, at 24 af de i alt 39 afgørelser er ubetingede fængselsstraffe, mens 8 er betingede. De betingede domme er fastsat til højst 1 år. Den korteste ubetingede fængselsstraf er på 6 måneder, den længste på 3 år og 7 måneder. Størstedelen af de ubetingede fængselsstraffe (79 pct.) er på 1 til 3 år. Det ringe antal sager gør det vanskeligt at vurdere eventuelle ændringer i strafniveauet i den undersøgte periode. Dog kan nævnes, at der ud over en dom til samfundstjeneste ikke er idømt betinget dom i 1996, men alene i årene efter, hvilket kan bero på indførelsen af den ovennævnte ordning med behandling af seksualforbrydere (sml. pkt. 2.8.1 ovenfor).

3.6.3. Af undersøgelsen af anden kønslig omgang med barn under 12 år (§ 224, jf. § 222, stk. 2), jf. s. 115, fremgår, at andelen af betingede og ubetingede domme er nogenlunde ens, nemlig henholdsvis 47 og 48 pct. af samtlige afgørelser. Straflængderne for de betingede domme er på højst 1½ år, og 83 pct. er fastsat til højst 6 måneder. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 60 dage og den længste på 5 år. Knap halvdelen af de ubetingede frihedsstraffe er på højst 6 måneder. 93 pct. er på

højst 2 år. Mens længden af de ubetingede frihedsstraffe er forholdsvis uforandret i perioden fra 1996 til 2000, er andelen af ubetingede frihedsstraffe som følge af ordningen med seksualforbrydere (sml. pkt. 2.8.1 ovenfor) noget større i begyndelsen end i slutningen af perioden – 55-65 pct. i 1996 til 1997 mod 35-40 pct. i årene 1999 til 2000.

3.6.4. Af undersøgelsen af samleje med barn under 15 år (§ 224, jf. § 222, stk. 1), jf. s. 119, fremgår, at 36 pct. af afgørelserne er tiltalefrafald, der i godt halvdelen af tilfældene angår lovovertrædere under 18 år. Godt en fjerdedel (27 pct.) af de i alt 103 afgørelser er ubetingede frihedsstraffe, mens 30 pct. er betingede. De fleste betingede domme (95 pct.) er på højst 5 måneder. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 60 dage og den længste på 3½ år. Godt 80 pct. af straffene overstiger ikke 2 år. Ordningen med behandling af seksualforbrydere (sml. pkt. 2.8.2 ovenfor) har også betydning for straffene på dette område. Andelen af ubetingede frihedsstraffe er således noget større i begyndelsen end i slutningen af perioden, nemlig omkring 35 pct. i 1996 til 1997 mod godt 20 pct. i 1999 til 2000. Den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe varierer betydeligt årene imellem, men uden klare udviklingstendenser.

3.6.5. Af undersøgelsen af anden kønslig omgang med barn under 15 år (§ 224, jf. § 222, stk. 1), jf. s. 123, fremgår, at knap halvdelen (46 pct.) af de i alt 61 afgørelser er ubetingede frihedsstraffe, mens 49 pct. er betingede. De betingede frihedsstraffe er fastsat til højst 1½ år, og hovedparten (67 pct.) er fastsat til højst 4 måneder. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 60 dage og den længste på 3 år. 64 pct. af straffene er fastsat til højst 6 måneder. To af de syv afgørelser, der angår lovovertrædere under 18 år, er tiltalefrafald, og fire domme er betingede. Som følge af ordningen med behandling af seksualforbrydere (sml. pkt. 2.8.1 ovenfor) er der i den undersøgte periode tendens til mindskning i såvel andelen af ubetingede frihedsstraffe som i de ubetingede frihedsstraffes længde. Førstnævnte tendens er knap så tydelig som sidstnævnte.

3.6.6. Af undersøgelsen af homoseksualitet med barn under 12 år (§ 225), jf. s. 127, fremgår, at af de i alt 28 afgørelser er 17 ubetingede domme og de øvrige betingede. De betingede fængselsstraffe er fra 4 til 6 måneder, mens de ubetingede spænder fra 60 dage til 6 år. 80 pct. er på højst 2 år. Det ringe antal sager har ikke muliggjort en vurdering af udviklingen. Andelen af betingede domme varierer meget årene imellem. Der er ikke er klare tendenser til vækst i denne andel.

3.7. Straffelovrådets overvejelser

3.7.1. Der henvises indledningsvis til det anførte i pkt. 2.9.1 ovenfor, idet Straffelovrådet herefter har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om strafferammerne for de forhold, som omfattes af §§ 218-227, herunder sammenholdt med §§ 224 og 225.

3.7.2. §§ 218-220 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i samme kategori som bl.a. § 217, sml. pkt. 2.9.2 ovenfor, dvs. med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det svarer for så vidt angår §§ 218 og 219 til det nugældende strafmaksimum. Placeringen indebærer for så vidt angår § 220, at strafmaksimum hæves fra 3 til 4 års fængsel.

Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, sml. pkt. 3.1.3.1 ovenfor. Som det fremgår, var der enighed om, at der burde være parallelitet med hensyn til strafmaksima i §§ 218-220. Dette er fortsat rådets opfattelse. Straffelovrådet finder dog, at det bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet ville være rigtigst indtil videre at opretholde et strafmaksimum på 4 års fængsel i §§ 218 og 219 og som følge heraf at skærpe strafmaksimum i § 220 til 4 års fængsel. Rådet bemærker i øvrigt, at det ved en lovrevision kunne overvejes at ændre aldersgrænsen, der betinger anvendelsen af det skærpede strafmaksimum i § 220, fra 21 til 18 år. Aldersgrænsen på 21 år er i bestemmelsens motiver knyttet til den daværende myndighedsalder, sml. Den kommenterede straffelov s. 224.

3.7.3. § 221 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til samme kategori som bl.a. §§ 218 og 219, sml. pkt. 3.7.2 ovenfor. Det indebærer, at strafmaksimum nedsættes fra 6 til 4 års fængsel.

Som det fremgår af pkt. 3.2.3.1 ovenfor, var der ved afgivelsen af 1987-betænkningen stemning for at foreslå bestemmelsen ophævet. Rådet begrænsede sig dog i den foreliggende sammenhæng til at foreslå kriminaliseringen i § 221, 1. led, ophævet og i øvrigt at nedsætte strafmaksimum til 1 års fængsel samt medtage en henvisning til § 221 i § 225 med sigte på en straffemæssig ligestilling mellem homoseksuelle og heteroseksuelle forhold.

Hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet kunne tale for, at forhold, der henføres under § 221, undergives et strafmaksimum på 4 års fængsel. Rådet finder dog i lighed med opfattelsen i 1987-betænkningen, at der kunne rejses spørgsmål om ophævelse af i hvert fald bestemmelsens 1. led. Såfremt kriminaliseringen i 2. led opretholdes, ville rådet endvidere kunne tiltræde, at strafmaksimum sænkes til 1 års fængsel, og at § 225 ændres med henblik på at gøre bestemmelsen kønsneutral.

3.7.4. § 222 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i samme kategori som voldtægt (§ 216), dvs. med et strafmaksimum på 10 års fængsel, sml. pkt. 2.9.2 ovenfor. § 223 er henført til samme kategori som bl.a. §§ 218 og 219, dvs. med et strafmaksimum på 4 års fængsel, sml. pkt. 3.7.2 ovenfor. Det indebærer for så vidt angår § 222, at strafmaksimum sænkes fra 12 til 10 års fængsel, og at strafmaksimum videreføres uændret i § 223.

Der har som anført i pkt. 2.9.1 ovenfor været enighed i Straffelovrådet om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rå-

det har imidlertid afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af denne lov. Det gælder også på det her omhandlede område, hvor skærpelsen af strafferammerne i § 222 fra henholdsvis 6 og 10 års fængsel til 8 og 12 års fængsel fremkom under udvalgsbehandlingen af lov nr. 380 af 6. juni 2002 af hensyn til ”at sikre en parallelitet mellem strafferammerne for voldtægt (§ 216) og seksuelt misbrug af børn (§ 222)”, sml. pkt. 3.3.1.1 ovenfor.

Straffelovrådet har noteret sig de forslag om at sænke strafferammerne i § 222, som fremgår af 1987-betænkningen, sml. pkt. 3.3.3.1 ovenfor.

Efter Straffelovrådets opfattelse ville en delt strafferamme svarende til den tidligere gældende på 6 og 10 års fængsel i § 222 stadig være passende, også når hensyn tages til den skærpelse af strafniveauet for seksuel omgang med børn, som kom til udtryk under udvalgsbehandlingen af lov nr. 380 af 6. juni 2002. Rådet er som nævnt i pkt. 2.9.2 ovenfor samtidig opmærksomt på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe strafniveauet for bestemte forbrydelser. Det er under rådets drøftelse på ny fremhævet (sml. 1987-betænkningen i pkt. 3.3.3.1 ovenfor), at det ved vurderingen af strafferammerne i § 222 skal have for øje, at forhold, som straffes efter § 222, stk. 2, 1. led (samleje med barn under 12 år), i praksis ofte vil være begået i familieforhold og ikke nødvendigvis under anvendelse af vold eller tvang af den art, som omfattes af de strafferetlige begreber ”vold” og ”tvang”. Disse forhold vil derfor ofte tillige være strafbare efter straffelovens § 210 om incest, sml. denne betæknings kapitel 22 om forbrydelser i familieforhold, pkt. 3.5, hvor rådet anbefaler strafmaksimum på 6 års fængsel opretholdt uændret ved samleje mv. med slægtning i nedstigende linje under 18 år. Forhold, der er strafbare efter § 222, stk. 2, 2. led (samleje med barn under 15 år under anvendelse af tvang eller trusler), vil for så vidt angår de grove tilfælde typisk tillige være omfattet af straffelovens § 216, stk. 2, om grov voldtægt, efter omstændighederne sammenholdt med §§ 224 eller 225, og dermed undergivet det for disse forhold skærpede strafmaksimum, sml. pkt. 2.9.2 ovenfor.

Straffelovrådet er fortsat enig i, at der ved vurderingen af strafferammen i § 223 ikke er grund til at lægge selvstændig vægt på tilfælde af kønsligt forhold til børn under 15 år, idet der i sådanne tilfælde tillige dømmes efter § 222, sml. pkt. 3.3.3.1 ovenfor. Rådet ville dog bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet finde det rigtigst, om det hidtidige strafmaksimum på 4 års fængsel indtil videre opretholdes uændret. Rådet bemærker i den forbindelse, at en lovrevision kunne give anledning til at overveje, om der er tilstrækkeligt grundlag for at opretholde kriminaliseringen i § 223, stk. 2, og i bekræftende fald, om strafmaksimum i stedet burde følge strafmaksimum i § 221, 2. led, der efter rådets opfattelse kunne overvejes sænket til 1 års fængsel, sml. pkt. 3.7.3 ovenfor. Det er under rådets drøftelse også nævnt, at det kunne overvejes at sænke aldersgrænsen i § 222, stk. 1, fra 15 til 14 år, såfremt der var lejlighed til at foretage et grundigere kritisk gennemsyn af § 222.

3.7.5. § 223 a er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, sml. kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Som det fremgår af pkt. 3.4.1 ovenfor, er kriminaliseringen i § 223 a forholdsvis ny. Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter, som bestemmelsen bygger på. Straffelovrådet er endvidere bekendt med et af Justitsministeriet udarbejdet udkast af 28. oktober 2002 til forslag til lov om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af børn), der bl.a. sigter på at gennemføre de ændringer af straffeloven, som er nødvendige for, at Danmark kan deltage i vedtagelsen af en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, sml. pkt. 6.4 nedenfor. Rådet har på den anførte baggrund ikke fundet anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 223 a.

3.7.6. Straffelovrådet kan af de grunde, der er anført i 1987-betænkningen, tilslutte sig, at § 226 ændres, så strafferammen for uagtsomhed i alle tilfælde ville blive bøde eller fængsel indtil 6 måneder, sml. pkt. 3.5.3.1 ovenfor.

Som det fremgår af denne betæknings kapitler 9 om straffastsættelse, afsnit 7, og 10 om strafned-sættelse og strafbortfald, afsnit 7, foreslår Straffelovrådet de nuværende bestemmelser herom afløst af nye bestemmelser, der indeholder et katalog over hensyn, som i almindelighed skal indgå som formildende omstændigheder ved straffastsættelsen og under visse betingelser kan føre til strafned-sættelse og strafbortfald (sml. også denne betæknings kapitel 30 (lovudkast) med §§ 82 og 83 i § 1, nr. 6). Straffelovens § 227 om strafbortfald, når de personer, mellem hvilke kønsomgængelsen har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden, er beslægtet med de hensyn, der indgår i § 82, sml. herved stk. 1, nr. 10, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, når gerningsmanden ved deltagelse i konfliktråd eller på anden måde har ”genoprettet” den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling.

Der er under rådets drøftelse af § 227 rejst spørgsmål om, hvorvidt bestemmelsen som udtryk for et almindeligt strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i straffelovens 10. kapitel om straffastsæt-telse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i rådets lovudkast. Imod en sådan løsning kan anføres, at § 227 er en integreret del af straffelovens øvrige bestemmel-ser om forbrydelser mod kønssædeligheden, og at videre overvejelser om at ophæve § 227 som føl-ge heraf bør ske i anden sammenhæng.

Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placering- en af § 227 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom. Rådet be-mærker dog, at § 227, såfremt bestemmelsen opretholdes, bør bringes i overensstemmelse med reg-

lerne om registreret partnerskab, sml. lov nr. 372 af 7. juni 1989 med senere ændringer, sml. § 1, nr. 58, i rådets lovudkast.

4. §§ 228 og 229 samt §§ 231 og 233 (rufferi og alfonseri mv.)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. Straffelovens §§ 228 og 229 kriminaliserer forhold, der består i at fremme ”kønslig usædelighed”, herunder ”erhvervsmæssig utugt”.

Efter § 228, stk. 1, straffes den, der (1) forleder nogen til at søge fortjeneste ved kønslig usædelighed med andre, (2) for vindings skyld forleder nogen til kønslig usædelighed med andre eller afholder nogen, der driver erhverv ved kønslig usædelighed, fra at opgive det, eller (3) holder bordel, for rufferi med fængsel indtil 4 år. På samme måde straffes den, der tilskynder eller bistår en person under 21 år til at søge erhverv ved kønslig usædelighed, samt den, der medvirker til en persons befordring ud af riget, for at denne i udlandet skal drive erhverv ved kønslig usædelighed eller benyttes til sådan usædelighed, når den befordrede person er under 21 år eller uvidende om formålet, jf. § 228, stk. 2.

Efter § 229, stk. 1, straffes den, der fremmer kønslig usædelighed ved for vindings skyld eller i oftere gentagne tilfælde at optræde som mellemmand, eller som udnytter en andens erhverv ved kønslig usædelighed, med fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde. Den, som udlejer værelse i hotel eller gæstgiveri til benyttelse til erhvervsmæssig utugt, straffes med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde, jf. § 229, stk. 2.

Bestemmelserne er omtalt i Den kommenterede straffelov s. 254 ff. (§ 228) og 258 f. (§ 229).

Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. pkt. 2.7 ovenfor, er som § 262 a indsat en bestemmelse om ”menneskehandel” med en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Med denne bestemmelse tilsigtes ingen nykriminalisering, dvs. kriminalisering af forhold, der ikke allerede er omfattet af bl.a. straffelovens § 228. Strafferammen på fængsel indtil 8 år skal ses i sammenhæng med, at det i en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af menneskehandel (optrykt som bilag 8 til lovforslaget) pålægges medlemsstaterne at sikre, at strafmaksimum for menneskehandel under en række nærmere opregnede skærpende omstændigheder er mindst 8 års fængsel. Den nye § 262 a, herunder overvejelserne om opfyldelsen af kravet til maksimumstrafferammen i national ret, er omtalt i denne betænkningens kapitel 26 om forbrydelser mod den personlige frihed, afsnit 4.

Til de ovennævnte bestemmelser knytter sig i § 231 en af de fåtallige gentagelsesregler i straffelovens særlige del. Efter § 231 kan straffen forhøjes med indtil det halve, når den, der skal dømmes

efter § 228 eller § 229, tidligere har været dømt for nogen i disse bestemmelser omhandlet forbrydelse eller idømt fængsel for en berigelsesforbrydelse.

I den omhandlede sammenhæng indgår også § 233, hvorefter den, som opfordrer eller indbyder til utugt eller stiller usædelig levevis til skue på en måde, der er egnet til at forulempe andre eller vække offentlig forargelse, straffes med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde. Bestemmelsen suppleres af normalpolitivedtægtens §§ 5-6.

Bestemmelserne er omtalt i Den kommenterede straffelov s. 262 (§ 231) og 266 f. (§ 233).

4.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde § 228 følgende ordlyd:

”§ 228. Den, som for Vindings Skyld enten forleder nogen til kønslig Usædelighed med andre eller afholder nogen, der driver Erhverv ved kønslig Usædelighed, fra at opgive det, eller som holder Bordel, straffes for Rufferi med Fængsel indtil 4 Aar.

Stk. 2. Paa samme Maade straffes den, der tilskynder eller bistaar en Person under 18 Aar til at søge Erhverv ved kønslig Usædelighed, samt den, der medvirker til en Persons Befordring ud af Riget, for at denne i Udlandet skal drive Erhverv ved kønslig Usædelighed eller benyttes til saadan Usædelighed, naar den befordrede Person er under 21 Aar eller uvidende om Formaalet.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 210 samt s. 203-04. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 208 samt s. 185-86, 194 og 195, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 208 samt sp. 326-27. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3375-76 (§ 230).

§ 229 havde følgende affattelse:

”§ 229. Den, som erhvervsmæssigt fremmer kønslig Usædelighed ved at optræde som Mellemand, eller som udnytter en andens Erhverv ved kønslig Usædelighed, straffes med Fængsel indtil 3 Aar.

Stk. 2. Med Fængsel indtil 4 Aar straffes den Mandsperson, som helt eller delvis lader sig underholde af en Kvinde, der driver Utugt som Erhverv.

Stk. 3. Med Fængsel indtil 1 Aar straffes den Mandsperson, som imod Politiets Advarsel deler Bolig med en Kvinde, der driver Utugt som Erhverv.

Stk. 4. De i Stk. 2 og 3 givne Straffebestemmelser finder ikke Anvendelse paa Mandspersoner under 18 Aar, overfor hvem Kvinden har Underholdspligt.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 211 samt s. 205. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 209 samt s. 195-96, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 209 samt sp. 327-29. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3375-76 (§ 231), og Rigsdagstidende 1927-28,

tillæg A, sp. 5376 (§ 229). Om § 229 henvises i øvrigt til pkt. 4.2.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 231 har det i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933, hvor bestemmelsen havde følgende ordlyd:

”§ 231. Har den, som skal dømmes efter §§ 228, 229 eller 230, tidligere været dømt for nogen i disse Bestemmelser omhandlet Forbrydelse eller for Løsgængereri, eller har han for en Berigelsesforbrydelse været dømt til Fængsel, kan Straffen forhøjes med indtil det halve.”

Om forarbejderne til § 231 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 212 samt s. 205. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 210 samt s. 196, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 211 samt sp. 329. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3376 (§ 233), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5377 (§ 231), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2195-96 (§ 231).

§ 233 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 følgende formulering:

”§ 233. Den, som opfordrer eller indbyder til Utugt paa en saadan Maade eller stiller usædelig Levevis saaledes til Skue, at Blufærdigheden krænkes, offentlig Forargelse gives, eller omboende forulempes, straffes med Hæfte eller med Fængsel indtil 1 Aar eller under formildende Omstændigheder med Bøde.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 217 samt s. 209-10. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 213 samt s. 197-98, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 214 samt sp. 330-31. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3377 (§ 235), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2195-96 (§ 233) og 2239-42. Om § 233 henvises i øvrigt til pkt. 4.2.4 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

4.2. Tidligere ændringer af §§ 228 og 229 samt §§ 231 og 233

4.2.1. § 228

4.2.1.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) ændredes formuleringen af § 228, stk. 1. I den forbindelse indføjedes nr. 1 i gerningsbeskrivelsen. Endvidere forhøjedes aldersgrænsen i stk. 2, 1. led, fra 18 til 21 år, sml. Fol-

ketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 583 f. med henvisning til betænkning nr. 139/1955 om foranstaltninger til bekæmpelse af prostitution (prostitutionsbetænkning I).

4.2.2. § 229

4.2.2.1. Ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov. (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.) indsattes en ny bestemmelse, der – bortset fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen (jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000) – svarer til den nugældende i § 229, stk. 2. Endvidere ændredes § 229, stk. 1, så bestemmelsen fik den affattelse, som bortset fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen fortsat er gældende, sml. Folketingstidende 1960-61, sp. 584 f. med henvisninger til prostitutionsbetænkning I.

4.2.2.2. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) indsattes en bestemmelse i § 229, stk. 4, 2. pkt., hvorefter en af politiet meddelt advarsel havde gyldighed for 5 år, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 970, og tillæg B, sp. 803.

4.2.2.3. De tidligere bestemmelser i § 229, stk. 3-5, ophævedes ved lov nr. 141 af 17. marts 1999 om ændring af straffeloven (Afkriminalisering af prostitution m.v. samt kriminalisering af kunder til prostituerede under 18 år). Ophævelsen var på linje med en flertalsindstilling i Straffelovrådet, jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 930 ff., og betænkning 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse s. 178.

4.2.3. § 231

4.2.3.1. § 231 er siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 alene ændret som følge af ændringer i de bestemmelser, som reglen har henvist til. Således ophævedes ved lov nr. 89 af 29. marts 1972 henvisningen til en tidligere gældende bestemmelse i § 230. Endvidere ophævedes ved lov nr. 280 af 24. april 2001 henvisningen til § 198.

4.2.4. § 233

4.2.4.1. § 233 fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.). Ændringen byggede på prostitutionsbetænkning I, jf. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 585 med henvisning til betænkningen.

4.2.4.2. I 1999 overvejedes at ophæve § 233 som led i afkriminaliseringen af prostitution. Justitsministeriet fandt imidlertid ikke grundlag herfor, jf. Folketingstidende 1998-99, tillæg A, s. 932-33:

”Justitsministeriet har overvejet, om der er behov for at opretholde bestemmelsen i straffelovens § 233, der ... stort set ikke har været anvendt. I praksis rejses der alene tiltalte efter bestemmelserne i politivedtægten, men disse regler vil normalt ikke kunne anvendes over for reklamer i blade m.v.

Efter Justitsministeriets opfattelse kan det ikke udelukkes, at der fortsat vil være behov for et strafferetligt værn mod groft anstødelig reklamer med salg af seksuelle ydelser. På denne baggrund finder Justitsministeriet, at bestemmelsen i straffelovens § 233 bør opretholdes.”

4.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.3.1. Straffelovrådets drøftelser af §§ 228 og 229 samt §§ 231 og 233 tog udgangspunkt i de forslag, som Justitsministeriets kriminalforsorgsudvalg var fremkommet med i 1973 i betænkning nr. 678/1973 om prostitution (prostitutionsbetænkning II). I det følgende redegøres for Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, idet der bortses fra de gengivne synspunkter om § 229, stk. 3-5, som nu er retshistorie, jf. pkt. 4.2.2.3 ovenfor.

4.3.2. Blandt rådets medlemmer var enighed om at foreslå såvel § 231 som § 233 ophævet. Rådet fremhævede, at § 233 ikke længere anvendtes i praksis. Det fandtes endvidere tilstrækkeligt, at der efter omstændighederne kan rejses tiltalte efter normalpolitivedtægten, sml. s. 177. Der var også enighed om, at der kunne ske nedsættelse af strafferammerne i §§ 228 og 229, jf. s. 179:

”... er der i straffelovrådet enighed om, at der kan ske nedsættelser af strafferammerne i §§ 228 og 229, og at rådet ikke i den foreliggende sammenhæng kan gå i enkeltheder med hensyn til beskrivelsen af de strafbare forhold i disse bestemmelser. ...

Med hensyn til strafferammerne i §§ 228 og 229 stiller straffelovrådet følgende forslag:

§ 228 ændres 4 år til bøde eller fængsel indtil 3 år.

I § 229, stk. 1, ændres 3 år, under formildende omstændigheder hæfte eller bøde, til bøde eller fængsel indtil 3 år.

I § 229, stk. 2, ændres 1 år, under formildende omstændigheder bøde, til bøde eller fængsel indtil 1 år.”

4.4. Straffelovrådets overvejelser

4.4.1. Der henvises indledningsvis til det anførte i pkt. 2.9.1 ovenfor, idet Straffelovrådet herefter i det væsentlige har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om strafferammerne for de forhold, som omfattes af §§ 228 og 229 samt 231 og 233.

4.4.2. § 228 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til samme kategori som bl.a. §§ 218, 219 og 223, sml. pkt. 3.7.2 og 3.7.4 ovenfor, dvs. med et strafmaksimum på 4 års

fængsel, hvilket svarer til det nuværende. § 229 er placeret i samme kategori som § 223 a, sml. pkt. 3.7.5 ovenfor, dvs. med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Det indebærer, at strafmaksimum sænkes fra 3 til 2 års fængsel.

Straffelovrådet har hæftet sig ved de synspunkter om §§ 228, 229 og 231, som fremkom i 1987-betænkningen, sml. pkt. 4.3.2 ovenfor. Rådet er fortsat af den opfattelse, at § 231 kunne overvejes ophævet, sml. herved denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.7. Rådet er endvidere enig i, at der kunne være anledning til at ændre § 229, stk. 1 og 2, med henblik på at bringe bestemmelserne på linje med andre tilsvarende straffebestemmelser, sml. kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.2 og 7.3.

Rådet ville imidlertid bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet finde det rigtigst, at strafferammen i § 228 indtil videre opretholdes uændret. For så vidt angår § 229 kunne det som nævnt i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode af tekniske grunde overvejes at sænke strafmaksimum i § 229, stk. 1, til 2 års fængsel. En sådan ændring kunne endvidere bidrage til at tydeliggøre forskellen i strafværdighed med hensyn til forhold, der omfattes af henholdsvis § 228 og § 229. Rådet bemærker i den forbindelse, at de forhold, som indgår i den nye bestemmelse om menneskehandel, sml. § 262 a med et strafmaksimum på 8 års fængsel, sigter på meget grove forhold. Med dette maksimum markeres således, at de omfattede forhold, f.eks. ulovlig tvang efter § 260, sker med henblik på ”udnyttelse” af den pågældende ved kønslig usædelighed mv. Rådet bemærker i øvrigt, at det ved en lovrevision kunne overvejes at ændre aldersgrænsen i § 228, stk. 2, der har forbindelse med den tidligere gældende myndighedsalder på 21 år, sml. Den kommenterede straffelov s. 257.

4.4.3. § 233 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode opført i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Den anførte kategorisering indebærer, at strafmaksimum i § 233 sænkes fra fængsel i 1 år til fængsel i 6 måneder.

Straffelovrådet finder i lighed med opfattelsen i 1987-betænkningen, at der kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt der fortsat er tilstrækkeligt grundlag for at opretholde kriminaliseringen i § 233, sml. pkt. 4.3.2 ovenfor. Som det fremgår af pkt. 4.2.4.2 ovenfor, havde Folketinget så sent som i 1999 lejlighed til at overveje dette spørgsmål som led i behandlingen af lovforslaget om afkriminalisering af prostitution. Straffelovrådet har på denne baggrund begrænset sig til at foreslå en teknisk begrundet forenkling af strafferammen fra ”fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 1 år”, sml. § 1, nr. 9, i rådets lovudkast.

5. § 232 (blufærdighedskrænkelse)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Efter straffelovens § 232 straffes for blufærdighedskrænkelser med fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde den, som ved uterligt forhold krænker blufærdigheden eller giver offentlig forargelse. Om § 232, der suppleres af bestemmelser i normalpolitivedtægten, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 262 ff.

5.1.2. Når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestraffens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har § 232 været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933.

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 215-216 samt s. 208-09. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 212 samt s. 196-97, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 213 samt sp. 330. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3377 (§ 234), samt Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5377 (§ 232).

5.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.2.1. Ved sin gennemgang af strafferammerne i § 232 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse hæftede Straffelovrådet sig ved det relativt beskedne strafudmålingsniveau i sager om overtrædelse af § 232. Der var enighed om, at maksimumstrafferammen som følge heraf burde sænkes, sml. s. 179-80:

”I praksis anvendes i almindelighed bøde, betinget dom eller en kort frihedsstraf. Det samlede antal sager om § 232 i årene 1979-82 har ligget på ca. 200, hvoraf ca. 125 blev afgjort med bøde. Af samtlige udmålte frihedsstraffe 1979-82 var der gennemsnitlig kun fire pr. år (to ubetingede og to betingede), der lød på højere straf end 6 måneder, og i intet af disse tilfælde har straffen oversteget 1 år og 6 måneder.

Det forekommer ubetænkeligt at foreslå strafferammen i § 232 ændret således, at den lyder på bøde eller fængsel indtil 2 år. Det er muligt, at maksimum endog kunne sættes ned til fængsel i 1 år. Men måske er det utilrådeligt at gå så langt ned, bl.a. under hensyn til, at § 232 kan være den eneste anvendelige straffebestemmelse med hensyn til nogle ikke ubetydelige seksuelle krænkelser af børn.

Straffelovrådet foreslår endvidere, at man i forbindelse med en ændring af strafferammen forenkler beskrivelsen af de strafbare forhold ved at stryge ordene ”eller giver offentlig forargelse”. Disse ord er næppe af selvstændig betydning ved siden af bestemmelsens 1. led: ”krænker blufærdigheden”, der ikke er begrænset til krænkelser af enkeltpersoner, men også finder anvendelse på uterligt forhold udvist over for flere personer, også når det sker på offentlige steder. Visse former for ”uanstændig opførsel”, der

ikke kan henføres under udtrykket ”uterligt forhold” i § 232, er strafbare efter politivedtægternes § 5.”

5.3. Statistisk undersøgelse af domspraksis

5.3.1. Om undersøgelsens formål og hovedresultater vedrørende sædelighedsforbrydelser henvises til pkt. 2.8 ovenfor. Sml. i øvrigt pkt. 3.6 ovenfor og pkt. 6.5 nedenfor.

5.3.2. Af undersøgelsen af blufærdighedskrænkelser ved beføling (§ 232), jf. s. 130, fremgår, at 43 pct. af de i alt 400 afgørelser er bødestraffe. Bøderne er på højst 5000 kr., og antallet af dagbøder spænder fra 2 til 20. 31 pct. af afgørelserne er betingede domme, mens en femtedel (21 pct.) er ubetingede. Straflængderne for de betingede domme spænder fra 7 dage til 8 måneder med knap 90 pct. på højst 60 dage. Straflængderne for de ubetingede frihedsstraffe er fra 7 dage til 3 år, idet 58 pct. er på højst 60 dage og 83 pct. på højst 6 måneder. Undersøgelsen viser ikke tydelige tegn på, at strafniveauet har ændret sig fra 1996 til 2000. Der er dog givet lidt flere betingede domme i slutningen end i begyndelsen af perioden, hvilket kan bero på ordningen med behandling af seksualforbrydere (sml. pkt. 2.8.2 ovenfor).

5.3.3. Af undersøgelsen af blufærdighedskrænkelser ved andet end beføling (§ 232), jf. s. 135, fremgår, at bøde er den altdominerende strafform, idet den angår 76 pct. af de i alt 1025 afgørelser. Antallet af dagbøder spænder fra 4 til 15, og summen af dagbøder er på højst 5000 kr. i sager med ét forhold og 7000 kr. i sager med flere forhold. Udenretlige sumbøder er gennemgående lidt lavere. De betingede straffe, som er fastsat til højst 60 dage, udgør 15 pct. af samtlige afgørelser. 5 pct. af afgørelserne er ubetingede straffe, hvis længder spænder fra 7 dage til 1 år. Hovedparten (71 pct.) er på højst 60 dage. Strafniveauet synes at have været ganske stabilt i den undersøgte periode.

5.4. Straffelovrådets overvejelser

5.4.1. Der henvises indledningsvis til det anførte i pkt. 2.9.1 ovenfor, idet Straffelovrådet herefter i det store og hele kun har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om strafferammen for blufærdighedskrænkelser.

5.4.2. § 232 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i samme kategori som bl.a. §§ 218 og 219, sml. pkt. 3.7.2 ovenfor, dvs. med et strafmaksimum på 4 års fængsel svarende til det nugældende.

Straffelovrådet har noteret sig den opfattelse, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, sml. pkt. 5.2.1 ovenfor. Rådet er fortsat enig i, at det ved en lovrevision kunne overvejes at forenkle gerningsbeskrivelsen som anført. Rådet ville dog bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet

stemet finde det rigtigst, at det nugældende strafmaksimum på 4 års fængsel indtil videre opretholdes uændret. Rådet bemærker i den forbindelse, at § 232 efter omstændighederne kan omfatte meget grove forhold. Rådet foreslår en teknisk begrundet ændring af strafferammen fra ”fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til ”bøde eller fængsel indtil 4 år”, sml. § 1, nr. 31, i rådets lovudkast.

6. §§ 230, 234 og 235 (børnepornografi mv.)

6.1. Gældende ret mv.

6.1.1. Efter straffelovens § 230, 1. pkt., straffes med fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder med bøde, den, der optager utugtige fotografier, film eller lignende af en person under 18 år med forsæt til at sælge eller på anden måde at udbrede materialet. § 226 finder efter § 230, 2. pkt., tilsvarende anvendelse. Bestemmelsen blev indsat ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) og er efterfølgende alene ændret som led i afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 280 af 25. april 2001). Nykriminaliseringen havde sammenhæng med en folkeretlig pligt til at forhindre børns deltagelse i ”de værste former for børnearbejde”, sml. artikel 7 i ILO-konvention nr. 182 om forbud mod og omgående indsats til afskaffelse af de værste former for børnearbejde. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 260 ff.

§ 230 har i lighed med den nye bestemmelse i § 223 a (omtalt under pkt. 3.4.1 ovenfor) en strafferamme, der afviger fra strafferammerne i bl.a. §§ 216 og 222. Om baggrunden herfor anføres, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af hæftestrafpenns afskaffelse (lov nr. 280 af 25. april 2001) i lovforslagets bemærkninger, jf. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7817:

”... Straffen for optagelse af utugtige fotografier, film eller lignende foreslås fastsat til hæfte eller fængsel indtil 2 år. Baggrunden herfor er bl.a., at anvendelse af unge under 18 år som pornomodeller ofte vil være udtryk for en hensynsløs spekulation i at udnytte unge mennesker for egen vindings skyld. De pågældende unge vil eventuelt kunne være blevet presset eller lokket til at medvirke, og de vil typisk ikke være i stand til at overskue, hvilke konsekvenser en medvirken i sådanne optagelser og den efterfølgende udbredelse af materialet vil kunne have.

I grovhedsvurderingen vil også indgå karakteren af de seksuelle forhold, som optages med den unge som model, herunder om der er tale om groft utugtige forhold som nævnt i § 235, stk. 2.

Under formildende omstændigheder foreslås det, at straffen er bøde. Det forudsættes, at bødestraf ikke anvendes, hvis optagelserne er sket som led i en erhvervmæssig virksomhed.

Er der tale om brug af unge under 15 år som modeller, skal der som ovenfor nævnt straffes i ”sammenstød” med § 222, jf. eventuelt § 224 eller § 225, samt § 232 og § 235, hvis betingelserne for tillige at henhøre forholdet under en eller flere af disse bestemmelser er opfyldt. Bestemmelserne i § 222, jf. eventuelt § 224 og § 225, om samleje og andre samlejelignende forhold med et barn under 15 år, har et strafmaksimum på fængsel i 6 år. Er barnet under 12 år kan straffen stige til fængsel indtil 10 år. Straffen for blufærdighedskrænkelser efter § 232 er fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder hæfte eller bøde ... En samtidig overtrædelse af den nye bestemmelse i § 230 og en eller flere af de nævnte andre bestemmelser [herunder § 235] vil føre til, at straffen skal fastsættes inden for den strengeste af de strafferammer, der kommer i betragtning, jf. straffelovens § 88.”

Efter straffelovens § 234 straffes den, som sælger utugtige billeder eller genstande til en person under 16 år, med bøde. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 267 f.

§ 235 har også bortset fra ændringerne som følge af hæftestrafrens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000) i de senere år været genstand for en række ændringer, jf. pkt. 6.2.2 nedenfor. Efter den nugældende bestemmelse straffes efter stk. 1 den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder utugtige fotografier, film eller lignende af børn, med bøde eller fængsel indtil 2 år. På samme måde straffes den, som i en videre kreds udbreder sådanne fremstillinger. Efter stk. 2 straffes med bøde eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder den, som besidder eller mod vederlag gør sig bekendt med fotografier, film eller lignende af børn, der (1) har samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje, (2) har kønslig omgang med dyr eller (3) anvender genstande på groft utugtig måde. Om bestemmelsen, herunder afgrænsningen i forhold til den ovenfor nævnte bestemmelse i § 230, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 268 ff.

6.1.2. § 234 havde ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 følgende affattelse:

”§ 234. Med Bøde, Hæfte eller under skærpene Omstændigheder med Fængsel indtil 6 Maaneder straffes den, som

- 1) tilbyder eller overlader en Person under 18 Aar utugtige Skrifter, Billeder eller Genstande,
- 2) offentliggør eller udbreder eller i saadan Hensigt forfærdiger eller indfører utugtige Skrifter, Billeder eller Genstande,
- 3) foranstalter offentligt Foredrag, Forestilling eller Udstilling af utugtigt Indhold.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 218 samt s. 210-11. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 214 samt s. 198, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 215 samt sp. 331. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3377 (§ 236).

Særskilte bestemmelser om udbredelse mv. af børnepornografisk materiale indgik ikke i borgerlig straffelov fra 1933, hvor der var en gammel bestemmelse om pornografi. Den særlige kriminalisering på dette område skete først med bestemmelser, der indsattes i straffeloven i 1980, jf. pkt. 6.2.2 nedenfor.

6.2. Tidligere ændringer af §§ 234 og 235

6.2.1. § 234

6.2.1.1. § 234 fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 224 af 4. juni 1969 om ændring i borgerlig straffelov (Pornografiske billeder m.v.). Lovforslaget byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 435/1966 om pornografi, sml. Folketingstidende 1966-67, tillæg A, sp. 2470 f., og 1968-69, tillæg A, sp. 3049-56 med henvisning til betænkningen.

6.2.2. § 235

6.2.2.1. Ved lov nr. 252 af 16. juni 1980 om ændring af borgerlig straffelov (Pornografiske billeder af børn) indsattes som en ny bestemmelse § 235, hvorefter den, som erhvervsmæssigt sælger eller på anden måde udbreder eller med forsæt hertil fremstiller eller skaffer sig utugtige fotografier, film eller lignende af børn, straffes med bøde. Den nye bestemmelse byggede på en udtalelse af 10. oktober 1979 fra Straffelovrådet om forbud mod pornografiske billeder af børn. Af udtalelsen, der var optrykt som bilag til lovforslaget, fremgik, at Straffelovrådet var delt med hensyn til strafferammen, idet et flertal fandt, at strafferammen alene burde omfatte bøde, mens ét medlem fandt, at strafferammen burde gå op til 6 måneders fængsel, sml. Folketingstidende 1979-80, tillæg A, sp. 1761 ff., og tillæg B, sp. 833 ff.

6.2.2.2. Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi) skærpedes strafferammen i § 235, så der ud over bøde blev mulighed for at idømme hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Baggrunden for skærpelsen var et ønske om på en bedre måde at markere samfundets afstandtagen fra denne forbrydelsestype og samtidig gøre det strafferetlige værn mod seksuel udnyttelse af børn i erhvervsmæssigt øjemed mere effektivt, sml. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2855 ff., og tillæg B, sp. 1059 ff.

6.2.2.3. Ved lov nr. 1100 af 21. december 1994 om ændring af straffeloven (Besiddelse af børnepornografi) udvidedes det strafbare område med et nyt stk. 2, hvorefter den, som besidder fotografier, film eller lignende af børn, der har samleje eller anden kønslig omgængelse end samleje eller har kønslig omgang med dyr, eller som anvender genstande på groft utugtig måde, straffes med bøde.

At bestemmelsen blev gjort til et bødedelikt skyldtes navnlig hensynet til i videst muligt omfang at værne privatlivets fred, sml. Folketingstidende 1994-95, tillæg A, sp. 474:

”Strafferammen for besiddelse af børnepornografisk materiale er efter forslaget bøde. Bestemmelsen giver således ikke mulighed for at idømme frihedsstraf. Kan der imidlertid føres bevis for, at gerningsmanden har haft forsæt til erhvervsmæssig udbredelse af det børnepornografiske materiale, vil forholdet efter omstændighederne være omfattet af den gældende bestemmelse i § 235 (der bliver § 235, stk. 1), som indeholder en strafferamme på bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Den foreslåede strafferamme i det nye stk. 2 til bestemmelsen i § 235 indebærer endvidere, at politiet afskæres fra at foretage ransagning af en ikke-sigtets bolig, rum eller gemmer med henblik på f.eks. beslaglæggelse af børnepornografisk materiale, jf. retsplejelovens § 795. Ransagning af en ikke-sigtet persons bolig m.v. kan således kun komme på tale, såfremt sagen angår en forbrydelse, der efter loven kan medføre frihedsstraf.

Formålet med denne del af forslaget er i videst muligt omfang at værne den enkelte mod indgreb i privatlivets sfære. Forslaget udelukker imidlertid ikke, at der efter omstændighederne kan foretages ransagning hos en person, der er sigtet for besiddelse af børnepornografisk materiale, jf. retsplejelovens § 794, nr. 2.

Endelig indebærer den foreslåede strafferamme, at forsøg ikke er strafbart, jf. straffelovens § 21, stk. 3.”

6.2.2.4. Endelig gennemførtes ved lov nr. 441 af 31. maj 2000 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forældelse, styrket indsats mod seksuelt misbrug af børn og unge samt IT-efterforskning) en skærpelse af § 235, hvorved bestemmelsen bortset fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen (lov nr. 280 af 25. april 2001) fik sin nuværende affattelse. Lovændringen indebar, at strafmaksimum for forhold omfattet af stk. 1 forhøjedes fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 2 år. Endvidere gennemførtes som led i udvidelsen af bestemmelsen om besiddelse af grovere, børnepornografisk materiale en skærpelse af strafferammen i stk. 2, så der åbnedes mulighed for under skærpende omstændigheder at straffe med hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.

Lovændringen byggede i alt væsentligt på betænkning nr. 1377/1999 om børnepornografi og IT-efterforskning afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Udvalgets overvejelser og forslag vedrørende strafferammerne, som tiltrådtes af Justitsministeriet, er udførligt gengivet i lovforslagets bemærkninger, sml. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 7804-05:

”Udvalget finder, at denne strafferamme [fængsel i 6 måneder i § 235, stk. 1] i praksis har vist sig tilstrækkelig ved de hidtil behandlede sager. Det er imidlertid udvalgets op-

fattelse, at det nugældende maksimum kan være for lavt, når det tages i betragtning, hvad beskyttelsesinteressen i § 235 er.

§ 235 skal for det første forhindre den krænkelse af privatlivets fred, der følger af udbredelser af billeder af denne art. Forholdet svarer for så vidt til straffelovens § 264 d om videregivelse af billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden, og § 264 c om at skaffe sig eller uberettiget udnytte billeder, som er optaget under de i § 264 a nævnte omstændigheder. Både § 264 d og § 264 c har – ligesom § 235 – et strafmaksimum på 6 måneders fængsel.

Derimod skal § 235 ikke anvendes på den direkte krænkelse af barnet under optagelsen af de pornografiske film eller billeder. I disse tilfælde anvendes de almindelige bestemmelser om voldtægt, samleje med mindreårig, anden kønslig omgængelse end samleje, kønslig omgængelse med en person af samme køn, blufærdighedskrænkelse osv., jf. straffelovens kapitel 24 om forbrydelser mod kønssædeligheden. En forhandler, der bestiller billeder af denne art optaget hos en producent, kan straffes for medvirken til den pågældende sædelighedsforbrydelse.

Mellem producenten og den sluttelige køber eller besidder af det pornografiske materiale er der typisk en mellemhandler, der står for distributionen. I mange tilfælde foretages denne distribution for vindings skyld. Hvis den pornografiske film er bestilt af mellemhandleren, kan der som nævnt straffes for medvirken til sædelighedsforbrydelsen. Selv om dette ikke er tilfældet, er det naturligt at antage, at en betydelig del af de producerede film mm. er optaget med henblik på et senere salg. I sådanne tilfælde kan man ikke straffe køberen (mellemhandleren) for den oprindelige sædelighedsforbrydelse, men alene efter § 235. § 235 skal således hindre mellemhandlerens køb af filmen mm. og på den måde bidrage til, at den oprindelige optagelse og den oprindelige sædelighedsforbrydelse ikke gennemføres.

På denne baggrund lægger udvalget ved vurderingen af strafværdigheden i relation til § 235, stk. 1, til grund, at det er rimeligt at fastsætte en noget højere strafferamme (sammenlignet med strafferammerne i de nævnte bestemmelser om fredskrænkelser). Udvalget foreslår derfor, at strafmaksimum forhøjes fra de nuværende 6 måneders fængsel til fængsel i 2 år.

Med hensyn til § 235, stk. 2, – med den ... nævnte udvidelse – er der efter udvalgets opfattelse tale om væsentligt mindre grove forhold (end mellemhandlerens og distributørens). Den nuværende strafferamme (bøde) vil derfor i den overvejende del af tilfældene være passende. Udvalget finder på denne baggrund, at den nuværende begrænsning af straffen til bøde bør bevares som normalstraffen.

Udvalget finder imidlertid, at udviklingen i anvendelsen af Internettet og distribution af børnepornografi via Internettet har udviklet sig således, at der bør være mulighed for under skærpende omstændigheder at idømme hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Som eksempel på, hvad der skal betragtes som skærpende omstændighed, nævnes, at den pågældende betaler betydelige beløb for at modtage børnepornografisk materiale. Der vil ligeledes foreligge skærpende omstændigheder, hvis den pågældende besidder et meget

stort antal børnepornografiske fremstillinger, eller et større antal fremstillinger af særlig grove forhold, f.eks. voldtægt af børn.”

I lovforslagets bemærkninger fremhævedes tillige, at den skærpede strafferamme i § 235, stk. 2, indebar, at forsøg fremover ville være strafbart, jf. straffelovens § 21, stk. 3, ligesom der åbnedes mulighed for ransagning hos ikke-mistænkte personer, jf. retsplejelovens § 795 (sml. anf. st. s. 7806).

6.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

6.3.1. Strafferammerne i §§ 234 og 235 blev ikke gjort til genstand for særskilte overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

6.4. EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi

6.4.1. På et rådsmøde i oktober 2002 opnåedes politisk enighed om et forslag til rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi, sml. pr. 30. november 2002 dokument 12418/02 DROIPEN 68 MIGR 92. Formålet med rammeafgørelsen er indbyrdes at tilnærme medlemsstaternes lovgivning om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og af børnepornografi. Forslaget sigter i særdeleshed på at sikre, at seksuel udnyttelse af børn og børnepornografi kan straffes med sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelsen og har afskrækkende virkning.

6.4.2. Artikel 2-3 fastlægger på grundlag af en række definitioner i artikel 1 omfanget af kriminaliseringspligten. Artikel 4 udvider kriminaliseringspligten til også at omfatte ”anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg”. I tilknytning til disse bestemmelser pålægger artikel 5 i forhold til fysiske personer visse sanktionsforpligtelser, herunder minimumforpligtelser med hensyn til strafferammer i den nationale lovgivning.

6.4.3. Artiklerne 1–5 har følgende ordlyd:

”Artikel 1 Definitioner

I denne rammeafgørelse forstås ved:

- a) ”barn”: en person under atten år;
- b) ”børnepornografi”: pornografisk materiale, der visuelt afbilder eller forestiller
  - i) et virkeligt barn, der er involveret eller deltager i eksplicit seksuel adfærd, herunder seksuelt pirrende fremvisning af et barns kønsorganer eller pubes-område, eller

- ii) en virkelig person, der ser ud som et barn, og som er involveret eller deltager i ovennævnte adfærd, eller
- iii) realistiske billeder af et ikke eksisterende barn, der er involveret eller deltager i ovennævnte adfærd;
- c) *"edb-system"*: enhver anordning eller gruppe af indbyrdes forbundne eller relatere- de anordninger, hvoraf en eller flere, via et program, udfører automatisk databe- handling.

Artikel 2

Lovovertrædelser vedrørende seksuel udnyttelse af børn

Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar:

- a) tvinge et barn til prostitution eller for deltagelse i pornografiske optrin eller drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål;
- b) hverve et barn til prostitution eller til deltagelse i pornografisk optrin;
- c) tage del i seksuelle aktiviteter med et barn, hvor
  - i) der gøres brug af tvang, magt eller trusler,
  - ii) der gives penge eller andre former for aflønning eller erkendtlighed som mod- ydelse for barnets deltagelse i seksuelle aktiviteter, eller
  - iii) der er tale om misbrug af en anerkendt position med hensyn til tillid, myndig- hed eller indflydelse i forhold til barnet.

Artikel 3

Lovovertrædelser vedrørende børnepornografi

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar, uanset om der anvendes et edb-system som hjælpe- middel, når den udvises uretmæssigt:
  - a) fremstilling af børnepornografi,
  - b) distribution, spredning eller transmission af børnepornografi,
  - c) udbydelse eller tilrådighedsstillelse af børnepornografi,
  - d) anskaffelse eller besiddelse af børnepornografi.
2. En medlemsstat kan lade strafansvar bortfalde ved de former for børnepornografisk adfærd, som er omhandlet i:
  - a) artikel 1, litra b, nr. ii), hvis en virkelig person, der ser ud som et barn, faktisk var 18 år eller derover på tidspunktet for afbildningen,
  - b) artikel 1, litra b, nr i) og ii), hvis billeder af børn, der har nået den seksuelle lavalder, fremstilles og besiddes med disses samtykke og udelukkende til deres eget private brug. Selv om der er givet samtykke, skal dette ikke anses for gyl- digt, hvis det er opnået ved misbrug af for eksempel højere alder, stilling eller status, større modenhed eller erfaring eller ofrets afhængighed af lovovertræde- ren,

- c) artikel 1, litra b, nr. iii), hvis det kan godtgøres, at det pornografiske materiale er fremstillet og besiddes af producenten udelukkende til eget private brug, og såfremt intet af det i artikel 1, litra b, nr. i) og ii) nævnte pornografiske materiale er blevet anvendt til fremstilling deraf, og såfremt fremstilling af materialet ikke indebærer nogen risiko for, at det kan spredes.

Artikel 4

Anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at anstiftelse, medvirken eller tilskyndelse til at begå de i artikel 2 og 3 omhandlede lovovertrædelser er strafbart.
2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at forsøg på at udvise den i artikel 2 og artikel 3, stk. 1, litra a) og b), omhandlede adfærd er strafbart.

Artikel 5

Sanktioner og skærpene omstændigheder

1. Med forbehold af stk. 4 træffer hver medlemsstat de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at der for de i artikel 2, 3 og 4 omhandlede lovovertrædelser kan idømmes maksimumsstraffe på mindst 1 til 3 års fængsel.
2. Med forbehold af stk. 4 træffer hver medlemsstat de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende lovovertrædelser kan straffes med en maksimumsstraf på mindst 5 til 10 års fængsel:
  - a) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at ”tvinge et barn til prostitution eller til at deltage i pornografiske optrin”, samt de i artikel 2, litra c), nr. i), omhandlede lovovertrædelser;
  - b) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at ”drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål”, og de i artikel 2, litra b), omhandlede lovovertrædelser, for så vidt de i begge tilfælde vedrører prostitution, når mindst én af følgende omstændigheder foreligger:
    - offeret er efter national lovgivning et barn under den seksuelle lavalder;
    - lovovertræderen har forsætligt eller på uforsvarlig vis bragt barnet i livsfare
    - lovovertrædelserne er begået med brug af grov vold eller har forvoldt barnet alvorlig skade;
    - lovovertrædelserne er begået inden for rammerne af en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA af 21. december 1998, der gør det strafbart at deltage i en kriminel organisation i Den Europæiske Unions medlemsstater, uanset den strafferamme, der er fastsat deri;

- c) de i artikel 2, litra a), omhandlede lovovertrædelser, der består i at ”drage fordel af eller på anden måde udnytte et barn til sådanne formål”, og de i artikel 2, litra b), omhandlede lovovertrædelser, for så vidt de i begge tilfælde vedrører pornografiske optrin, og de i artikel 2, litra c), nr. ii), artikel 2, litra c, nr. iii), artikel 3, stk. 1, litra a), artikel 3, stk. 1, litra b), og artikel 3, stk. 1, litra c), omhandlede lovovertrædelser, hvor offeret efter national lovgivning er et barn under den seksuelle lavalder, og når mindst én af de omstændigheder, der er nævnt i litra b), andet, tredje og fjerde led, foreligger.
3. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at en fysisk person, der er blevet dømt for en af de i artikel 2, 3 eller 4 omhandlede lovovertrædelser midlertidigt eller permanent forhindres i at udøve aktiviteter, der indebærer tilsyn med børn, hvis det er relevant.
4. Hver medlemsstat kan fastsætte andre sanktioner, herunder ikke-strafferetlige sanktioner eller foranstaltninger, for adfærd vedrørende børnepornografi, som omhandlet i artikel 1, litra b), nr. iii).”

Til rammeafgørelsen er bl.a. knyttet følgende erklæring fra Danmark:

”Danmark fordømmer børnepornografi og alle former for seksuel udnyttelse af børn og fremhæver nødvendigheden af, at dette fænomen skal være strafbart. Den danske straffelov indeholder ikke bestemmelser, som udtrykkeligt henviser til begrebet ”pornografiske optrin”. Den danske straffelov indeholder imidlertid bestemmelser, der gør det strafbart at tvinge, rekruttere eller forlede en person til ”kønslig usædelighed”. Danmark er af den opfattelse, at begrebet ”kønslig usædelighed” dækker pornografiske optrin som nævnt i rammeafgørelsen.”

6.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

6.5.1. Om undersøgelsens formål og hovedresultater vedrørende sædelighedsforbrydelser henvises til pkt. 2.8 ovenfor. Sml. i øvrigt pkt. 3.6 og 5.3 ovenfor.

6.5.2. I undersøgelsen af udbredelse og besiddelse af børnepornografi (§ 235, stk. 1-2), jf. s. 140, fremhæves betydningen af, at der med virkning fra 1. juli 2000 gennemførtes en lovændring, som indebar, at strafferammen for såvel udbredelse som besiddelse af børnepornografi blev væsentligt forhøjet. Maksimumstraffen for udbredelse af børnepornografi forhøjedes fra 6 måneders til 2 års fængsel, og straffen for besiddelse af børnepornografi forhøjedes fra bøde til 6 måneders fængsel (sml. pkt. 6.2.2.4 ovenfor). Det indebærer, at det for så vidt alene er forhold begået efter lovændringen, der er af interesse for denne vurdering af strafudmålingen. Imidlertid har det vist sig, at ud af de i alt 75 sager om børnepornografi, som undersøgelsen omfatter, vedrører alene to af sagerne forhold begået efter lovændringen. Det drejer sig i begge tilfælde om domme for besiddelse af børnepornografi (§ 235, stk. 2). Denne ene afgørelse er en bøde og den anden en betinget dom på 20 da-

ge. Begge afgørelser angår tidligere ustraffede personer på 18 år og derover, som alene dømmes for besiddelse af børnepornografi.

12 af de 14 sager om udbredelse af børnepornografi, som er begået inden lovændringen, er bøder. De to resterende er betingede domme. Af de 59 sager om besiddelse af børnepornografi, som er begået inden lovændringen, er 57 bøder og to tiltalefrafald.

6.6. Straffelovrådets overvejelser

6.6.1. Der henvises indledningsvis til det anførte i pkt. 2.9.1 ovenfor, idet Straffelovrådet herefter har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om strafferammerne for de forhold, som omfattes af §§ 230, 234 og 235.

6.6.2. §§ 230 og 235 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode indføjet i samme kategori som bl.a. § 223 a, dvs. med et strafmaksimum svarende til det nuværende på 2 års fængsel, sml. pkt. 3.7.5 ovenfor. § 234 er som hidtil et bødedelikt, hvilket der efter rådets opfattelse ikke er grundlag for at ændre på.

Som det fremgår af pkt. 6.1.1 og 6.2.2.4 ovenfor, bygger bestemmelserne i §§ 230 og 235 på ny lovgivning med grundige overvejelser om strafferammerne. Rådet har noteret de anførte synspunkter i lovmotiverne. Rådet har endvidere hæftet sig ved, at der er opnået politisk enighed om en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af seksuel udnyttelse af børn og af børnepornografi, der bl.a. medfører en række minimumforpligtelser med hensyn til strafmaksimum i den nationale lovgivning, sml. pkt. 6.4.3 ovenfor med artikel 5, stk. 1 og 2. Rådet er bekendt med et af Justitsministeriet udarbejdet udkast af 28. oktober 2002 til forslag til lov om ændring af straffeloven, adoptionsloven og retsplejeloven (Børnepornografi, seksuel udnyttelse af børn og salg af børn), der bl.a. sigter på at gennemføre de ændringer i straffeloven, som er nødvendige for, at Danmark kan deltage i vedtagelsen af den ovennævnte EU-rammeafgørelse. Rådet har på den anførte baggrund ikke fundet anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne i §§ 230 og 235.

7. § 236 (overtrædelse af pålæg til sædelighedsdømte)

7.1. Gældende ret mv.

7.1.1. Efter straffelovens § 236 kan der ved i dom i visse tilfælde gives den dømte pålæg om ikke at indfinde sig bestemte steder mv. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 236. Når nogen dømmes efter §§ 216, 217, 218, stk. 1, 222 eller 223, stk. 2, eller efter §§ 224, 225 eller 226, jf. en af fornævnte bestemmelser, eller efter § 232, kan der ved dommen gives den pågældende pålæg om ikke at indfinde sig i offentlige parker eller anlæg, på fællede, ved skoler og legepladser, ved opdragelseshjem, ved sindssygehospitaler og institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap, i bestemt angivne skove og på bestemt angivne badeanstalter og strandbredder.

Stk. 2. Der vil derhos ved dommen kunne gives personer, der dømmes efter de i stk. 1 nævnte paragraffer eller efter §§ 228 og 229, pålæg om, at de ikke må lade børn under 18 år tage ophold i deres bolig eller uden politiets tilladelse selv tage ophold hos personer, hos hvem der opholder sig børn under nævnte alder. Pålægget gælder dog ikke med hensyn til børn, over for hvilke den domfældte har forsørgelsespligt.

Stk. 3. Når der er forløbet 3 år efter straffens udståelse, kan den dømte forlange spørgsmålet om ophævelse af et pålæg efter stk. 1 eller 2 forelagt retten. Begæringen fremsættes over for anklagemyndigheden, der snarest muligt indbringer spørgsmålet for retten. § 59, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse. Afgørelsen træffes ved kendelse. Tages begæringen ikke til følge, kan den dømte ikke fremsætte ny begæring, før der er forløbet 3 år fra kendelsens afsigelse. Når særlige omstændigheder taler derfor, kan justitsministeren tillade, at indbringelse for retten sker før udløbet af denne frist.

Stk. 4. Overtrædelse af de i henhold til stk. 1 og 2 meddelte pålæg straffes med fængsel indtil 4 måneder.”

Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 271 f. Som det fremgår, ses bestemmelsen kun sjældent anvendt i praksis. Som eksempel kan peges på Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2000, s. 1478, hvor der meddeltes pålæg til en pædagogmedhjælper, som bl.a. var straffet for overtrædelse af straffelovens § 225.

7.1.2. I borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, havde bestemmelsen følgende affattelse:

”§ 236. Naar nogen dømmes efter §§ 216, 217, Stk. 1 og 3, 218, 222 og 223, Stk. 2, 224, jfr. en af fornævnte Bestemmelser, § 225, Stk. 1, jfr. §§ 216, 217, Stk. 1 og 3, 218 og 222, § 225, Stk. 2 og 3, § 226, jfr. en af fornævnte Bestemmelser, eller § 232, kan der ved Dommen gives ham Paalæg om, at han ikke maa indfinde sig i offentlige Parker eller Anlæg, paa Fællede, ved Skoler og Legepladser, ved Opdragelseshjem, ved Sindssygehospitaler og Aandssvageanstalter, i bestemt angivne Skove og paa bestemt angivne Badeanstalter og Strandbredder.

Stk. 2. Naar 3 Aar er forløbet efter Domfældtes endelige Løsladelse, kan han forlange Spørgsmaalet om Paalægets fortsatte Bestaaen forelagt den Ret, som har paakendt Sagen i 1ste Instans. Afgørelsen træffes ved Kendelse. Nægtes Ophævelse af Paalæget, kan ny Begæring først fremsættes efter 3 Aars Forløb. Bestemmelserne i § 97, Stk. 3, ... finder tilsvarende Anvendelse.

Stk. 3. Overtrædelse af Paalæget straffes med Hæfte eller med Fængsel indtil 4 Maanedere.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5377 (§ 236), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2195-96 (§ 236), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 235).

7.2. Tidligere ændringer af § 236

7.2.1. § 236 er siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 ændret ved forskellige lejligheder som følge af ændringer i andre straffelovsbestemmelser. Det drejer sig om følgende lovændringer: Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939, lov nr. 163 af 31. maj 1961, lov nr. 212 af 4. juni 1965, lov nr. 248 af 9. juni 1967, lov nr. 256 af 27. maj 1981, lov nr. 274 af 15. april 1997 og lov nr. 433 af 31. maj 2000. Om ændringerne kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 272.

7.2.2. Strafferammen i § 236, stk. 4, er bortset fra de ændringer, der er en følge af hæftestraffens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000), forblevet uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933.

7.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

7.3.1. Strafferammen i § 236, stk. 4, blev ikke gjort til genstand for særskilte overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

7.4. Straffelovrådets overvejelser

7.4. Der henvises indledningsvis til det anførte i pkt. 2.9.1 ovenfor, idet Straffelovrådet herefter alene har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte teknisk begrundede ændring af strafferammen for de forhold, som omfattes af § 236, stk. 4.

§ 236 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til samme kategori som § 233, dvs. med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, sml. pkt. 4.4.3 ovenfor. Det indebærer, at strafmaksimum hæves fra 4 til 6 måneders fængsel.

Straffelovrådet finder i lighed med opfattelsen i 1987-betænkningen ikke grundlag for at ændre strafferammen i § 236, stk. 4, sml. pkt. 7.3.1 ovenfor. Rådet foreslår, at strafmaksimum i tråd med oversigten baseret på det angrebne retsgode hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, og § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

Kapitel 24
Voldsforbrydelser
(straffelovens § 119 og §§ 244-248)

1. Indledning

1.1. De forbrydelser, som under overskriften ”Forbrydelser mod liv og legeme” indgår i straffelovens 25. kapitel, kan rubriceres i tre grupper: drabsforbrydelser (§§ 237-241), voldsforbrydelser (§§ 244-249) og andre skade- eller farevoldende handlinger (§§ 250-254). I dette kapitel behandles strafferammerne for voldsforbrydelserne, dvs. de forbrydelser, der omhandles i §§ 244-248. Om strafferammerne for de forbrydelser, der omhandles i §§ 237-241 og §§ 250-254, henvises til denne betænkningens kapitel 25 om andre forbrydelser mod liv og legeme. Det samme gælder § 249, uagtet denne forbrydelse indgår blandt voldsforbrydelserne. Det skyldes, at uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse i praksis er nært knyttet til bestemmelsen om uagtsomt manddrab og derfor mest hensigtsmæssigt behandles i sammenhæng med § 241.

Straffelovens § 119 handler om visse forbrydelser mod offentlig myndighed (”vold mod tjenestemand i funktion”). Bestemmelsen er placeret i straffelovens 14. kapitel om ”forbrydelser mod den offentlige myndighed m.v.”. Bestemmelsen er i praksis nært knyttet til voldsforbrydelserne, og det er derfor fundet mest hensigtsmæssigt at behandle spørgsmålet om strafferammer for forhold omfattet af § 119 sammen med spørgsmålet om strafferammer for forhold omfattet af §§ 244-48.

1.2. I *afsnit 2* nedenfor redegøres for gældende ret om §§ 244-248. Ved en lovrevision i 1989 gennemførtes en væsentlig forenkling af bestemmelserne i §§ 244-246 (lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi). Lovrevisionen byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. I *afsnit 3* gennemgås denne lovrevision. Parallelt hermed omtales Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne for voldsforbrydelser, således som de er kom til udtryk i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

I *afsnit 4* redegøres for lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold), hvorved § 247 om gentagen vold mv. fik sin nuværende affattelse. *Afsnit 5* rummer en gennemgang af de strafskærpselser for særlig grov vold, jf. §§ 245 og 246, som fandt sted ved lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v. (Skærpselse af straffen for særlig grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurations indretning m.v.).

Spørgsmål om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf har i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. I *afsnit 6* omtales forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161) fremsat den 2. februar 2001 af medlemmer af Venstre og Det Konservative Folkeparti. *Afsnit 7* indeholder en omtale af forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), der blev fremsat den 26. februar 2002 af justitsministeren (Lene Espersen), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002.

I *afsnit 8* redegøres for straffelovens § 119. I redegørelsen indgår en omtale af både gældende ret mv. og Straffelovrådets overvejelser om § 119 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

Afsnit 9 indeholder en kortfattet omtale af reglerne om vold mv. i Finland, Norge og Sverige og et sammendrag af nyere statistiske oplysninger om straffen for voldsforbrydelser i disse lande. I *afsnit 10* gennemgås resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig indeholder *afsnit 11* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne for voldsforbrydelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. Gældende ret vedrørende §§ 244-248

2.1. De forsætlige voldsforbrydelser er inddelt i tre kategorier, idet der opstilles tre maksimumstrafferammer på fængsel i 3 år (tidl. 1 år og 6 måneder), 6 år (tidl. 4 år) og 10 år (tidl. 8 år), sml. afsnit 7 nedenfor samt Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 39 f. Bøde indgår kun i strafferammen for voldsforbrydelser, som omfattes af § 244.

2.2. Efter straffelovens § 244 straffes den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, med bøde eller fængsel indtil 3 år. § 244 er hovedbestemmelsen om strafbar vold. Bestemmelsen omfatter alle tilfælde af forsætlig vold, hvor den udøvede vold efter sin beskaffenhed ikke kan betegnes som særlig rå, brutal eller farlig eller som mishandling, jf. straffelovens § 245, stk. 1. Har gerningsmanden ved voldsudøvelsen haft forsæt til at påføre offeret skade på legeme eller helbred, henhører forholdet under § 245, stk. 2.

§ 244 finder anvendelse på langt de fleste voldshandlinger, som kommer til pådømmelse. Som eksempler på bestemmelsens anvendelsesområde kan nævnes slag, herunder lussinger og knyt-

næveslag, kast med genstande, der rammer en anden, benspænd, førergreb og bid. Udtrykket ”på anden måde angriber en andens legeme” omfatter legemsangreb, der består i fremkaldelse af bevidstløshed, ildebefindende og lignende, og som ligger på kanten af eller uden for den sprogligt naturlige forståelse af udtrykket ”øver vold”.

Om anvendelsesområdet for § 244 kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 285 ff.

2.3. Straffelovens § 245 vedrører to arter af kvalificeret vold, i hvilke maksimumstraffen for vold forhøjes til 6 års fængsel. Anvendelsen af § 245 medfører ikke obligatorisk, at der skal idømmes en straf over maksimum i § 244. Når lovens betingelser er opfyldt, vil bestemmelsen kunne anvendes som grundlag for en straf, der ligger under maksimum i § 244, men i almindelighed over det almindeligt anvendte straffniveau for voldsforbrydelser af ordinær type.

Efter § 245, stk. 1, 1. pkt., straffes den, som udøver legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, med fængsel indtil 6 år. Har et sådant legemsangreb haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge, skal dette betragtes som en særligt skærpende omstændighed, jf. § 245, stk. 1, 2. pkt.

§ 245, stk. 1, omfatter den vold, der efter sin beskaffenhed kan betegnes som særlig rå, brutal eller farlig, eller som har karakter af mishandling. Legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter omfatter bl.a. voldshandlinger begået under anvendelse af våben, f.eks. geværer, pistoler, økser og knive, samt kast med genstande, der kan påføre offeret ikke uvæsentlige skader. Slag med redskaber som f.eks. ølflasker, stave, kæder mv. er efter omstændighederne også omfattet af bestemmelsen. Vold, der udøves uden anvendelse af redskaber og våben, kan tillige være omfattet. Det gælder bl.a. håndkantslag mod halsen, kvælgreb og efter omstændighederne spark i ansigtet. Anvendelse af våben giver undertiden holdepunkter for at henføre forholdet under § 245, stk. 2, jf. nedenfor. Mishandling sigter til gentagen voldsudøvelse over en vis tidsperiode mod et mere eller mindre værgeløst offer, typisk et barn eller en ægtefælle.

”Betydelig skade på legeme eller helbred” efter § 245, stk. 1, 2. pkt., omfatter bl.a. skader, der medfører varigt men, kraniebrud, brud på kæben, lårbensbrud og fjernelse af milt. Sygehusophold på mere end nogle ugers varighed vil normalt være tilstrækkeligt til at henføre forholdet under denne del af bestemmelsen. Anvendelse af bestemmelsen forudsætter, at skaden kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom, jf. straffelovens § 20.

Efter § 245, stk. 2, straffes den, som uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde tilføjer en anden person skade på legeme eller helbred, med fængsel indtil 6 år. Denne bestemmelse omfatter ikke kun den fysiske, men også den psykiske helbredstilstand. ”Skade” er bl.a. udslåede eller beskadigede tænder, snitsår eller flænger, der kræver syning, en brækket finger eller tå og hjernerystelser

(bortset fra de letteste). Anvendelse af bestemmelsen forudsætter, at gerningsmanden har handlet med forsæt til at tilføje skade, jf. straffelovens § 19. Kan skadetilføjjelsen alene tilregnes gerningsmanden som uagtsom, falder forholdet uden for § 245, stk. 2.

Om anvendelsesområdet for § 245, stk. 1 og 2, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 290 ff.

2.4. Har et legemsangreb omfattet af § 245 været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige skader eller døden til følge, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen efter straffelovens § 246 stige til fængsel i 10 år. Bestemmelsen sigter på de groveste former for vold. For at henføre forholdet under § 246 kræves, at volden er omfattet af § 245. Dernæst skal foreligge særdeles skærpende omstændigheder. Det fremhæves i lovtæksten, at denne bedømmelse kan skyldes voldens grove beskaffenhed eller dens alvorlige følger, herunder dødens indtræden. Følgen, der bevirker tilstedeværelsen af særdeles skærpende omstændigheder, omfatter såvel forsætlig som uagtsom påførelse af meget betydelig legemsskade, herunder varig invalidering, alt under forudsætning af, at volden er omfattet af § 245.

§ 246 har bl.a. fundet anvendelse i sager om grov vold, herunder skud med våben eller stik med kniv, hvor offeret er afgået ved døden, men hvor der ikke har været forsæt til drab efter § 237. Hvor der ikke foreligger voldsfølger som særdeles skærpende omstændigheder, kan § 246 komme på tale ved de groveste tilfælde blandt dem, der omfattes af § 245, stk. 1, sml. Den kommenterede straffelov s. 294 ff.

2.5. Straffelovens § 247 indeholder bestemmelser, der giver mulighed for at forhøje straffen med indtil det halve – dvs. at strafmaksimum i den anvendelige bestemmelse forhøjes med 50 pct. – i visse gentagelsestilfælde og tilfælde, hvor volden begås over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særlig udsat for vold.

Efter § 247, stk. 1, kan straffen forhøjes med indtil det halve, når nogen af de lovovertrædelser, der er nævnt i §§ 244-246, begås af en person, der tidligere er dømt for forsætligt legemsangreb eller for en forbrydelse, der har været forbundet med forsætlig vold. Bestemmelsen er anvendelig, uanset om det eller de tidligere forhold har medført frihedsstraf. Bestemmelsens anvendelse sker med de begrænsninger, som følger af straffelovens § 81. Gentagelsesvirkningen efter § 247, stk. 1, kan således ikke udløses af voldshandlinger begået før det fyldte 18. år eller i tilfælde, hvor der er forløbet 5 år efter, at den tidligere straf er udstået. Det er desuden en betingelse, at det tidligere forhold var pådømt, inden det nye voldsforhold blev begået.

§ 247, stk. 2, åbner mulighed for at forhøje straffen med indtil det halve, når en lovovertrædelse som nævnt i §§ 244-246 begås over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særlig ud-

sat for vold. Denne bestemmelse sigter navnlig på hyrevognschauffører og privat sundhedspersonale som f.eks. vagtlæger samt efter omstændighederne personale ved bl.a. døgnåbne kiosker og tankstationer. Bestemmelsen har i praksis også fundet anvendelse på en række andre lignende persongrupper, sml. Den kommenterede straffelov s. 298 f.

2.6. Efter straffelovens § 248 kan forskyldt straf bortfalde, dels når legemsangreb er udøvet under slagsmål, dels når den angrebne har øvet gengæld mod angriberen. Adgangen til at statuere strafbortfald er i begge tilfælde betinget af tilstedeværelsen af ”særlig formildende omstændigheder”. Første led kan bringes i anvendelse uden hensyn til, hvem der har indledt håndgribelighederne, og hvem der er skyld i dem. Andet led sigter på gengældelseshandlinger. Bestemmelsens anvendelse er ikke betinget af tilstedeværelsen af en snæver tidsmæssig sammenhæng med den påsigtede handling. Om § 248 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 299 f.

3. Lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi), jf. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.1. Bestemmelserne om voldsforbrydelser i §§ 244-246 og 248 fik, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, og ændringerne af strafmaksima i §§ 244-246 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 (sml. afsnit 7 nedenfor) i det væsentlige deres nuværende affattelse ved en lovrevision i 1989, jf. lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi). Ved lovrevisionen, der byggede på Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, gennemførtes en betydelig forenkling af udformningen af de pågældende bestemmelser.

Om forarbejderne forud for ovennævnte lovrevision kan for så vidt angår § 244 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 238, jf. § 250, og § 252 samt s. 221 f. og 230-31. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 221 samt s. 207 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 222 samt sp. 341 ff. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3383 (§ 244), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5378 (§ 244), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2197-98 (nr. 243), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 243). Endelig kan henvises til Lov Nr. 87 af 15. marts 1939 om Ændringer og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov med Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3749 f. og 3778 f., samt tillæg B, sp. 805 f.

For så vidt angår § 245 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 239 samt s. 222 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 222 samt s. 207 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 223 samt sp. 341 ff. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3383 (§ 245), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5378 (§ 245), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2199 f. (nr. 244), samt Rigsdagstidende

1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 244). Endelig kan henvises til Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov med Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3749 f. og 3780.

For så vidt angår § 246 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 240, jf. § 5, samt s. 223. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 223 samt s. 207 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 224 samt sp. 341 ff. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3383 f. (§ 246).

For så vidt angår § 247 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 241, stk. 2, samt s. 223. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 224 samt s. 210, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 225 samt sp. 344. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3384 (§ 247).

Endelig kan for så vidt angår § 248 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 243 samt s. 224 ff. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 225 samt s. 210, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 226 samt sp. 344. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3384 (§ 248), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 529 f. (§ 247).

3.2. Som nævnt i pkt. 3.1 var §§ 244-246 og § 248 i 1989 genstand for en gennemgribende revision, jf. lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi). Formålet var at tilvejebringe en ny og mere enkel udformning af voldsbestemmelserne, så de blev lettere at arbejde med. Til lovforslaget var knyttet nogle bemærkninger om strafudmålingen i voldssager, herunder om behovet for en større nuancering, med sigte på en vis skærpelse af straffene i de grovere tilfælde inden for normalområdet. Den del af lovforslaget, der vedrørte bestemmelserne om vold, byggede på Straffelovrådets indstilling i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, som Justitsministeriet tiltrådte, jf. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2855 ff. I det følgende, jf. pkt. 3.3 nedenfor, redegøres for Straffelovrådets overvejelser og forslag om revision af straffelovens voldsbestemmelser. Gennemgangen sker med særlig henblik på rådets overvejelser om strafferammer og strafudmåling i voldssager, herunder i forhold til sager om berigelseskriminalitet.

3.3. Om baggrunden for Straffelovrådets overvejelser fremgår, at der var rejst spørgsmål om, hvorvidt §§ 244-246 var unødigt komplicerede i deres opbygning bl.a. med den virkning, at de ikke blot var vanskelige at forstå for menigmand, men også komplicerede at arbejde med for domstolene, politiet og anklagemyndigheden. Det var også anført, at et mere forenklet regelgrundlag i mange tilfælde ville muliggøre en hurtigere sagsbehandling. Desuden var rejst spørgsmål om, hvorvidt de straffe, der udmåltes i voldssager, kunne anses for passende ikke ale-

ne ud fra almen- og specialpræventive synspunkter, men også ud fra en proportionalitetsvurdering af forholdet mellem forbrydelsens grovhed og den forskyldte straf. Om den dagældende retstilstand udtalte Straffelovrådet bl.a., jf. betænkningen s. 137 og 138 ff.:

”I diskussioner om voldsforbrydelser rejses ikke så sjældent det spørgsmål, om de straffe, der nu idømmes for vold, er passende og hensigtsmæssige, eller der er anledning til at tilstræbe en skærpelse af straffen for visse voldstyper. Der er grund til at fremhæve, at sådanne vurderinger af det faktiske udmålingsniveau bør holdes adskilt fra overvejelser med hensyn til strafferammerne for vold. Det er næppe hensigtsmæssigt at søge lovteksten ændret på en sådan måde, at der heri foreskrives obligatoriske skærpelser eller formildelser i forhold til det nugældende strafniveau. Strafferammerne for vold er allerede i dag så rummelige, at de giver plads for praksisændringer både i skærpene og formildende retning, og også ved en lovændring bør man fastholde, at strafferammerne bør tillade de variationer i strafudmålingen, som beror på en vurdering af skærpene og formildende omstændigheder i de enkelte tilfælde. Dette har i straffelovrådets lovudkast bl.a. fundet udtryk i et forslag om, at normalrammen for vold fastsættes til bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder (et mindretal foreslår 1 år). En sådan ramme er fuldt tilstrækkelig med henblik på det store flertal af voldstilfælde, hvad enten man i hovedsagen ønsker at bevare det nuværende udmålingsniveau, eller man ønsker at se en tendens til ændringer i skærpene eller formildende retning.

...

Bestemmelserne i §§ 244-246 har følgende ordlyd:

§ 244

Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes for legemskrænkelser med bøde eller hæfte.

Stk. 2. Er den angrebne en frugtsommelig kvinde, eller har angrebet på grund af de benyttede redskabers eller midlers art eller de forhold, under hvilke de er udøvet, haft en særlig farlig karakter, kan straffen stige til fængsel i 2 år. Det samme gælder, når den udøvede vold i øvrigt har været særlig rå eller brutal.

Stk. 3. Har legemskrænkelsen haft skade på legeme eller helbred til følge, er straffen hæfte eller fængsel indtil 2 år, under formildende omstændigheder bøde. Har mishandling fundet sted, er straffen hæfte eller fængsel indtil 2 år. Dersom handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 4. Den, som øver vold mod en sagesløs person eller på anden måde angriber hans legeme, straffes for overfald med fængsel indtil 2 år. Er den udøvede vold af mindre grov beskaffenhed, eller foreligger der forhold af undskyldende karakter, kan straffen nedsættes til hæfte; er den udøvede vold af ringe betydning, eller foreligger der særlig formildende omstændigheder, kan straf af bøde anvendes. Har voldshandlingen medført sådanne følger eller haft en sådan karakter, at den omfattes af bestemmelserne i stk. 2 eller 3, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 5. I de i stk. 1 nævnte tilfælde finder offentlig påtale ikke sted, medmindre almene hensyn kræver det.

§ 245

Den, som tilføjer en anden skade på legeme eller helbred, straffes for legemsbeskadigelse med hæfte eller med fængsel indtil 3 år, under særlig formildende omstændigheder med bøde.

Stk. 2. Under de i § 244, stk. 2 og 4, angivne omstændigheder, såvel som når legemsbeskadigelsen har været forbundet med mishandling eller har haft døden eller grov legemsbeskadigelse til følge, er straffen fængsel indtil 8 år.

§ 246

Tilføjer nogen en anden en sådan skade, at han mister eller lider væsentlig forringelse af syn, hørelse, taleevne eller forplantningsevne, at han bliver vanfør eller i høj grad vansiret, at han enten for bestandig eller for lang, ubestemt tid bliver uskikket til at udføre sine kaldspligter eller det daglige livs sysler, eller tilføjer han ham anden skade på legeme eller helbred af lige betydning, straffes han for grov legemsbeskadigelse med fængsel fra 1 til 12 år.

Ved lov nr. 87 af 15. marts 1939 blev udtrykket ”sagesløs”, der hidtil havde stået i § 244, stk. 2, udeladt af denne bestemmelse, og i stedet blev stk. 4 indføjet. Desuden tilføjedes stk. 2, sidste pkt., om vold, der er ”særlig rå og brutal”.

...

Bestemmelserne i §§ 244-246 udgør et meget kompliceret system. De vigtigste af de inddelinger, som loven gør brug af, er følgende:

Hvis gerningsmanden har haft forsæt til at påføre en anden skade på legeme eller helbred, henhører forholdet under § 245 eller § 246. Valget mellem disse bestemmelser beror på, hvor alvorlig en skade der har været forsæt til at bevirke.

Har gerningsmanden på den anden side ikke ved voldsudøvelsen haft forsæt til at forvolde legemsskade, anvendes § 244. Grunddeliktet, for hvilket straffen er bøde eller hæfte, består her i, at en person ”øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme” (stk. 1). I stk. 2-4 er imidlertid nævnt en række forhold, der kan bevirke en skærpelse af straffen. Det drejer sig navnlig om vold af særlig grov karakter (stk. 2), om uagtsom legemsskade forårsaget ved forsætlig vold (stk. 3) og endelig om såkaldt ”overfald”, d.v.s. vold udøvet mod en ”sagesløs person” (stk. 4).

I de fleste af de tilfælde, der omfattes af § 244, stk. 2-4, bevirker de kvalificerende omstændigheder, at strafmaksimum forhøjes til 2 års fængsel. I stk. 3 og 4 er dog også nævnt nogle forhold, der medfører et strafmaksimum på 6 års fængsel. Det gælder dels det forhold, at volden ved uagtsomhed har medført døden eller en grov legemsbeskadigelse (stk. 3, 3. pkt.), dels det forhold, at vold mod en sagesløs person tillige er omfattet af en af bestemmelserne i stk. 2 og 3 (stk. 4, sidste pkt.). På den anden side bevirker de kvalificerende omstændigheder i stk. 2-4 ikke i alle tilfælde, at frihedsstraf bliver obligatorisk, ligesom de forhøjede maksima i stk. 2-4 ikke siger noget om en obligatorisk forhøjelse af udmålt frihedsstraf. Efter stk. 2 er skærpelsen til fængsel kun fakultativ, d.v.s. at de i stk. 1 nævnte straffe, bøde og hæfte, i princippet er anvendelige. Og både i stk. 3 og stk. 4 er der nævnt tilfælde, hvor bøde kommer i betragtning trods legemsskade eller sagesløshed hos voldens offer. Tankegangen bag disse bødereglene kan udtrykkes således: på grund af kvalificerende omstændigheder er forholdet i princippet grovere

end simpel vold efter stk. 1, men på grund af formildende omstændigheder kan det alligevel være af ringe strafværdighed.

Den komplicerede opbygning af § 244 bevirker, at der skal arbejdes med en halv snes forskellige ansvarskategorier, før retten kender den eller de strafferammer, som kommer i betragtning. Hertil kommer de typer af forsætlig legemsbeskadigelse, der henhører under §§ 245 og 246.

I en del sager om slagsmål og vold af mindre alvorlig karakter rejses tiltale efter politivedtægternes § 3 ...

I forbindelse med de citerede bestemmelser i politivedtægterne skal nævnes straffelovens § 134 a om straf for deltagere i slagsmål eller anden grov forstyrrelse af ro og orden på offentligt sted, når de pågældende har handlet efter aftale eller flere i forening. Straffelovrådet foreslår ingen ændring i denne bestemmelse.”

Herefter og på baggrund af en oversigt over strafudmålingen i voldssager, jf. pkt. 3.4 nedenfor, fremkom rådet, idet der herved henvises til betænkningen s. 144 ff., jf. s. 140 ff., bl.a. med følgende principielle og til dels historiske synspunkter om revision af §§ 244-246:

”Efter straffelovrådets opfattelse vil det være hensigtsmæssigt at søge det ovenfor beskrevne system i §§ 244-246 forenklet. Det kan ske på den måde, at man i loven giver afkald på en detaljeret opregning af de omstændigheder, der kan kendetegne en voldsforbrydelse som mere eller mindre grov. I stedet bør man opstille nogle få strafferammer for voldsforbrydelser af forskellige grader af grovhed. Ud over de fordele, som følger af, at reglerne bygges op omkring de væsentligste kriterier og bliver lettere at forstå, vil straffelovrådet pege på, at en forenkling af reglerne kan bidrage til en hurtigere behandling af voldssager.

Om de fleste af de i §§ 244-246 nævnte omstændigheder gælder, at de vil indgå i rettens vurdering af voldens strafværdighed, hvad enten de er nævnt i loven eller ej. Der er grund til at tro, at en række af systemets enkeltregler ikke er af væsentlig betydning for domstolene, når de skal fastlægge strafniveaut for forskellige typer af voldsforbrydelser. Som det fremgår af § 244, taler de opregnede kvalificerende omstændigheder ikke i alle tilfælde for anvendelse af frihedsstraf; der kan foreligge ”særlig formildende omstændigheder”, ”vold af ringe betydning” etc., således at det i realiteten beror på rettens vurdering, hvilken vægt der skal tillægges de i princippet kvalificerende omstændigheder. Det er retten, der skal afgøre, hvilken betydning der skal tillægges det forhold, at flere kvalificerende omstændigheder foreligger samtidig, eller omvendt at der i én men ikke i andre henseender foreligger kvalificeret vold, f.eks. at vold er udøvet mod en sagesløs person uden at have medført legemsskade, eller at legemsskade uagtsomt er påført en person, der kun i nogen grad var sagesløs eller måske slet ikke sagesløs.

...

Det er ... et meget begrænset antal voldssager, der ikke rummes inden for et normalniveau omfattende bøde og frihedsstraf indtil 2-3 måneder. Det forekommer hensigtsmæssigt at søge opstillet en hovedregel eller normalramme, der passer for det store flertal af ordinære voldsforbrydelser. Af alle de i §§ 244-246 nævnte kvalificerende omstændig-

heder behøver man kun ved gerningsbeskrivelsen i loven bevare dem, der er nødvendige for at karakterisere de særlig alvorlige voldstyper, for hvilke der må gælde skærpede strafmuligheder uden for normalrammen ...

Et spørgsmål af principiel interesse ... er den strafferetlige bedømmelse af en forsætlig voldshandlings uforsætlige følger (døden eller en skade på legeme eller helbred). Da den nuværende opbygning af voldsbestemmelserne har sammenhæng med synspunkter, der spillede en stor rolle i straffelovens forarbejder for mere end 50 år siden, vil det være praktisk at referere nogle træk af denne historiske baggrund.

Før straffeloven af 1930 kunne selv hændelige følger af en forsætlig handling have en strafskærpende virkning. Straffelovens forarbejder vendte sig med rette mod denne retstilstand, og ved straffelovens § 20 gennemførtes det almindelige princip, at en forsætlig handlings uforsætlige følger kun kan begrunde strafansvar eller forhøjet straf, såfremt følgerne kan tilregnes gerningsmanden som uagtsomme. Om tilfælde, hvor en forsætlig handling (f.eks. vold) har uagtsomt forvoldte følger, hed det i U II mot. s. 208:

”Det, der i disse tilfælde faktisk foreligger, er dog kun et forsætligt Legemsangreb i ideel Konkurrence med en uagtsom (grovere) Legemsbeskadigelse. Strengt taget behøves der slet ingen Særbestemmelse for dette Tilfælde, idet den fornødne og rimelige Strafskærpelse opnaas ligefrem gennem Anvendelse af de almindelige Sammenstødsregler – forudsat at saavel disse som Straffesatserne for den uagtsomme Forbrydelse er rigtigt afstemte. At dette vil blive Retssudviklingens endelige Resultat, tør vistnok ogsaa forudsiges. Naar nærværende Forslag ligesom K.U. (U I) dog bibeholder Særbestemmelser for disse Tilfælde, sker det kun, fordi et stærkt Brud med det tilvante ogsaa i den formelle Ordning, der hidtil ikke har opereret med Sammenstødsreglerne, synes betænkelig. Men da dette ikke bør have Indflydelse paa Behandlingens Realitet, er en Regulering nedefter af Straffesatserne for disse Sammenstødstilfælde nødvendig og er derfor ogsaa foretaget i nærværende Forslag.”

Også i U III mot. sp. 341 f. fandt man, at bedømmelsen af forsætlig vold og dens uagtsomme følger ikke nu burde bygge på anvendelse af regler om sammenstød. Det fremhævedes, at sammenstødsløsningen ville føre med sig, at der for uagtsom grov legemsbeskadigelse og uagtsomt manddrab skulle fastsættes strafferammer med et højere maksimum, end det i øvrigt kunne anses for påkrævet.

På denne baggrund blev det straffelovens ordning, at uagtsomme følger af forsætlig vold blev indbygget i selve voldsreglerne, navnlig i strafforhøjelsesgrundene i § 244, stk. 3, og § 245, stk. 2. Der straffes ikke – som forarbejderne var inde på – i sammenstød, altså således at dommen skal citere både en voldsbestemmelse og en bestemmelse om uagtsomt manddrab eller uagtsom legemsbeskadigelse, og således at straffen skal bestemmes under hensyn til to strafferammer.

...

Straffelovrådet er af den opfattelse, at loven i den nugældende udformning i for høj grad peger på uagtsomme følger som strafskærpelsesgrund. Det forekommer rigtigst, at man ved lovens beskrivelse af strafbar vold mest muligt lægger vægt på voldens beskaffenhed, og strafferammerne for vold af forskellige grovhedsgrader kan tilrettelægges såle-

des, at der er plads for de strafskærper, som uagtsomme skadevirkninger kan begrunde i det enkelte tilfælde. I modsætning til straffelovens forarbejder – navnlig U II i det citerede stykke – finder straffelovrådet ikke, at der er fordele forbundet med at statuere sammenstød mellem en voldsbestemmelse og bestemmelserne om uagtsomt manddrab eller uagtsom legemsbeskadigelse. Ud over den betænkelighed, som blev nævnt i U III, vil straffelovrådet fremhæve, at det må forekomme mange at være en kunstig løsning, at en person, der kun har begået en voldshandling, dømmes for to forbrydelser.”

Sammenfattende stillede Straffelovrådet forslag om følgende affattelse af §§ 244-246:

” ...

§ 244

Den, som øver vold mod eller på anden måde angriber en andens legeme, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

§ 245

Den, som udøver legemsangreb af særlig rå, brutal eller farlig karakter eller gør sig skyldig i mishandling, straffes med fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. Det samme gælder den, som uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde tilføjer en anden skade på legeme eller helbred.

§ 246

Har et legemsangreb, der er omfattet af § 245, været af en så grov beskaffenhed eller haft så alvorlige følger, at der foreligger særdeles skærpende omstændigheder, kan straffen stige til fængsel i 8 år.”

Om enkelthederne i forslaget henvises til betænkningen s. 151 ff. Som det fremgår, var der enighed om de foreslåede maksimumstrafferammer i §§ 245 og 246. Ved fastsættelsen af maksimum for fængselsstraf i § 244 delte rådet sig i et flertal og et mindretal, sml. s. 153:

”Et flertal (Elmer, Haulrig, Langkilde, Lindegaard og Rentzmann) foreslår, at strafferrammens maksimum bliver 1 år og 6 måneder. Som tidligere anført ligger langt de fleste straffe for vold i dag på et væsentligt lavere niveau og kunne uden vanskelighed rummes inden for det af mindretallet foreslåede maksimum på 1 år. Flertallet finder imidlertid, at et maksimum på 1 år og 6 måneder giver større sikkerhed for, at der kan idømmes passende straffe i den grovere del af de voldssager, der vil henhøre under § 244. Flertallet henviser endvidere til, at et maksimum på 1 år og 6 måneder vil være det samme som det, der foreslås af samme flertal i § 285 om berigelsesforbrydelser ...

Et mindretal (Bang og Waaben) foreslår, at maksimum i § 244 fastsættes til 1 års fængsel. Det er kun nogle få procent af samtlige voldssager, der i dag henføres til et straffniveau på mere end 6 måneder, og mindretallet nærer ingen tvivl om, at bestemmelsen om kvalificeret vold i forslagets § 245 vil være anvendelig på de forholdsvis få tilfælde, hvor det kan blive aktuelt at idømme straffe fra 1 til 1 ½ års fængsel. Mindretallet tillægger ikke en sammenligning med § 285 om berigelsesforbrydelser nævneværdig betydning, men peger i øvrigt på, at mindretallet i sine bemærkninger om § 285 har stillet forslag om en nedsættelse til 1 år. Om sammenhængen mellem strafferrammen og retsplejelovens betingelser for varetægtsfængsling henvises til bemærkninger i kap. 3.7.

[Der henvises herved til betænkningen s. 102, hvor mindretallet foreslår en udtrykkelig henvisning til § 244 tilføjet i retsplejelovens § 762, stk. 1, om varetægtsfængsling.]”

3.4. Som det fremgår af pkt. 3.2 og 3.3 ovenfor, begrænsede Straffelovrådet sig ikke til at foreslå en ny og forenklet affattelse af straffelovens bestemmelser om vold. Straffelovrådet foretog også en undersøgelse af de straffe, der udmålte i voldssager. Om enkelthederne i denne undersøgelse kan henvises til betænkningen s. 140-44 og 145-46 sammenholdt med s. 120. Rådets undersøgelser viste, at ca. 80-85 pct. af udmålte frihedsstraffe for vold i perioden 1979-1984 ikke oversteg 3 måneder, og at de fastsatte straffe i langt de fleste domme ikke oversteg 60 dage. Rådet fandt på den baggrund anledning til at overveje, hvorvidt strafudmålingen i voldssager kunne anses for passende. Om rådets overvejelser og indstilling, som tiltrådtes af Justitsministeriet, jf. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2867, anførtes i betænkningen, jf. s. 157-58:

”Straffelovrådet kan ikke anbefale en almindelig strafskærpelse i sager om vold. Som det er fremhævet af den nordiske strafferetskomité, må man stille sig tvivlende med hensyn til den præventive nyttevirkning af strafskærper, medmindre det drejer sig om så drastiske skærper, at de ikke vil kunne forsvares som rimelige. Tænker man sig en gennemgående fordobling af udmålingsniveauet i almindelige voldssager – det drejer sig stadig om de mere end 80% af alle sager – ville straffen komme til at ligge på et niveau af indtil 6 måneders fængsel. Men selv om det altså stadig ville være straffe, der ikke kan kaldes langvarige – og som i øvrigt let kunne rummes inden for det af straffelovrådet foreslåede strafmaksimum – ville det dog være åbenbart, at en fordobling af strafmængden i voldssager er en meget indgribende ændring, og straffelovrådet må fraråde, at der opstilles et sådant mål for udviklingen i retspraksis.

Straffelovrådet finder derimod, at der – i fortsættelse af de foran nævnte strafskærper omkring 1980 – bør indtræde yderligere skærper med hensyn til nogle af de groveste tilfælde inden for normalområdet, navnlig hvor det drejer sig om såkaldt tilfældig vold af grov karakter. Der kunne formentlig være fordele ved at tilstræbe en lidt større nuancering af udmålingen inden for tilfælde, hvor det i dag almindeligvis kun er omkring 1 måned, der skiller de grove fra de mindre grove tilfælde. Grundlaget for en sådan praksisændring kan imidlertid ikke lægges ved anvisninger i straffelovens gerningsbeskrivelse, fordi grovhedsmomenterne ikke kan angives i generelle vendinger, uden at lovordene bliver enten for vide eller for snævre. Det er mere naturligt at vente, at spørgsmålet om en vis bevægelighed i sanktionspraksis gøres aktuelt på foranledning af anklagemyndigheden og derefter kommer til at bero på domstolens bedømmelse.

Hvad angår det ovenfor berørte spørgsmål om eventuelle formildelser, er det straffelovrådets opfattelse, at der ikke er grund til at anbefale betydelige reduktioner i sanktionsniveauet i voldssager. Det af rådet foreslåede normalmaksimum i § 244 kan ... ikke opfattes som et signal til en lavere strafudmåling, men er blot udtryk for en tilpasning af lovens hovedregel til det faktiske behov for udmåling i det store flertal af almindelige voldssager. En vis formildelse af sanktionspraksis kan formentlig ske ved en lidt større anvendelse af bøder og betingede domme, herunder betingede domme med vilkår om alkoholbehandling ...”

I lovforslagets bemærkninger blev herefter på linje med ovenstående givet udtryk for, at der kunne være behov for en større differentiering i strafudmålingen, navnlig således at straffene i grovere tilfælde inden for normalområdet skærpedes:

”Justitsministeriet deler Straffelovrådets opfattelse, hvorefter der er behov for en større differentiering af strafudmålingen i voldssager indenfor normalområdet. Det er ikke tilfredsstillende, at der i dag almindeligvis kun er en straflængde på omkring én måned, der skiller de grove fra de mindre grove tilfælde inden for normalområdet. En større nuancering bør efter Justitsministeriets opfattelse ske ved, at straffene i de grovere tilfælde skærpes. Herved vil der blive skabt et proportionalt forhold i strafudmålingen mellem forskellige typer af voldsforbrydelser indbyrdes. Som grovere tilfælde indenfor normalområdet tænkes f.eks. på tilfælde, hvor gerningsmanden overfalder helt sagesløse personer med knytnæveslag og/eller spark eventuelt med skade til følge. Er der ved voldsudøvelsen anvendt våben, herunder kniv, falder forholdet udenfor normalområdet og vil være undergivet en væsentlig strengere bedømmelse.”

Straffelovrådet har til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet tilvejebragt supplerende oplysninger om udviklingen i straffens art og længde ved overtrædelse af §§ 244-246 i årene 1995 til 2000, sml. pkt. 10.14 nedenfor.

3.5. I betænkningen om strafferammer og prøveløsladelse stillede Straffelovrådet også forslag om ophævelse af den dagældende bestemmelse i straffelovens § 248, stk. 1, om betydningen af samtykke til legemsangreb, sml. s. 159. Som det fremgår, var der enighed om, at bestemmelsen kunne ophæves som overflødig. Lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov var på linje hermed, jf. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2870-71.

Betænkningen indeholdt også forslag om ophævelse af den dagældende bestemmelse om vold i gentagelsestilfælde i straffelovens § 247. Om baggrunden herfor hed det, jf. s. 158:

”... Bestemmelsen hjemler en urimeligt vidtgående forhøjelse af strafmaksima i gentagelsestilfælde, og den synes næsten aldrig at blive anført i voldsdomme. Straffelovrådet kender kun et eksempel fra nyere tid, en Østre landsrets dom fra 1982 ... og i dette tilfælde, hvor der for ret grov vold samt frihedsberøvelse i to timer blev idømt en straf af fængsel i 6 måneder, var anvendelsen af § 247 uden betydning for strafudmålingen. Det er en selvfølge, at der ved udmålingen inden for en strafferamme kan lægges vægt på, at der foreligger gentagen kriminalitet; dette gælder også § 244.”

Dette forslag indgik ikke i det senere lovforslag om revision af straffelovens voldsforbrydelser. Tværtimod blev § 247 ved en senere lejlighed fastholdt og udbygget, jf. herved afsnit 4 nedenfor om lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold).

4. Lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold)

4.1. Ved lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold) ændredes straffelovens § 247 på flere punkter. Bestemmelsen fik her ved sin nuværende affattelse. Ændringen af bl.a. straffeloven var Justitsministeriets bidrag til udmøntningen af en handlingsplan fra 1993 fra den daværende regering om bekæmpelse af vold. Ifølge handlingsplanen var der behov for en forstærket og offensiv indsats mod volden. Handlingsplanen indeholdt derfor forslag om en lang række initiativer på forskellige ministerområder til en forstærket indsats over for voldskriminaliteten.

4.2. Lovforslaget, som lovændringen byggede på, tilsigtede en forhøjelse af straffen for voldsforbrydelser i gentagelsestilfælde med omkring en trediedel i forhold til det hidtil gældende niveau. Forslaget fremsattes i tilknytning til ændringen af § 247 og tilsigtede en tilsvarende forhøjelse af straffniveauet for vold mod personer, der efter karakteren af deres arbejde er særligt udsat for vold, f.eks. hyrevognschauffører. Om overvejelserne i tilknytning til forslaget om strafforhøjelse i gentagelsestilfælde anførtes i lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. Folketingstidende 1993-94, tillæg A, sp. 1345 f.:

”Som også anført blev bestemmelserne i straffelovens §§ 244-246 revideret i 1989 bl.a. med henblik på at fastsætte strafferammer, der muliggør en tidssvarende, passende og nuanceret strafudmåling.

Efter Justitsministeriets opfattelse giver denne lovændring i almindelighed mulighed for, at domstolene kan fastsætte straffe for voldskriminalitet, der afspejler forholdets strafværdighed.

Justitsministeriet finder derfor ikke grundlag for at foreslå en generel forhøjelse af strafferammerne for voldskriminalitet, eller at strafudmålingen generelt øges.

I den offentlige debat om voldskriminaliteten er der flere gange peget på tilfælde, hvor gerningsmanden til en voldsforbrydelse tidligere har begået voldskriminalitet. Den gentagne voldskriminalitet kan i et vist omfang tages til indtægt for, at straffesystemet ikke virker tilstrækkeligt effektivt, og at strengere straffe er påkrævet. Endvidere er netop den gentagne vold i særlig grad udtryk for ligegyldighed over for samfundets regler og over for hensynet til de uskyldige mennesker, som bliver udsat for voldskriminalitet.

Justitsministeriet har på denne baggrund overvejet, om der kan være grundlag for at skærpe strafudmålingen i tilfælde af gentagen voldskriminalitet.

Som nævnt oven for indebærer den gældende bestemmelse i straffelovens § 247, at straffen for overtrædelse af § 244 og § 245 kan forhøjes med indtil det halve, hvis gerningsmanden tidligere er dømt for en voldsforbrydelse. Det er imidlertid en betingelse

for, at straffen kan forhøjes, at det tidligere forhold har medført frihedsstraf. Formålet med § 247 er således at gøre det muligt at forhøje strafferammerne i §§ 244 og 245, såfremt strafudmålingen i det enkelte tilfælde findes at burde gå ud over strafmaksimum i disse bestemmelser. Også ved strafudmålingen inden for strafferammerne i §§ 244 og 245 kan der imidlertid lægges vægt på, at der foreligger gentagen kriminalitet.

Det må antages, at domstolenes hidtidige praksis, hvorefter der i et vist omfang udmåles strengere straffe i tilfælde af gentagen vold, afspejler disse principper. Det forhold, at retterne kun sjældent har behov for at citere bestemmelsen, medfører imidlertid, at det er svært at vurdere præcist, hvilken virkning gentagelsen tillægges.

Desuden kan der være grund til at tillægge også tidligere voldsforbrydelser, der efter deres karakter ikke har medført frihedsstraf, gentagelsesvirkning.

Justitsministeriet foreslår derfor, at der gennem en ændret affattelse af § 247 indføres en almindelig gentagelsesvirkning for *alle* voldsforbrydelser og uanset udfaldet af den tidligere voldssag. Lovforslaget tilsigter, at domstolene i tilfælde af gentagelse forhøjer straffen med omkring en trediedel i forhold til den straf, der i dag ville blive fastsat, bl.a. i lyset af, at der er tale om recidiv. Som eksempel kan nævnes en voldssag, der som førstegangstilfælde i dag ville udløse en straf på f.eks. fængsel i 60 dage, og som bl.a. efter karakteren af den udøvede vold og det tidligere forhold i gentagelsestilfælde ville udløse straf af fængsel i 3 måneder. Gennemføres forslaget, forudsættes det, at dette forhold fremtidig vil udløse en straf af fængsel i 4 måneder.

Gentagelsesvirkningen forventes ikke i alle tilfælde at slå igennem med ganske samme styrke, idet det i nogen grad må afhænge af voldsforholdets nærmere beskaffenhed. Det tilsigtes dog, at den fulde strafforhøjelse med en trediedel generelt skal ske i voldtillfælde inden for normalområdet i modsætning til navnlig de groveste voldssager.

Hvad angår karakteren af det eller de tidligere voldsforhold bemærkes, at dette forholds grovhed ikke i sig selv bør tillægges afgørende betydning. Som eksempel kan nævnes en voldssag, der som førstegangstilfælde ville udløse en straf på f.eks. fængsel i 3 måneder, og hvor gerningsmanden tidligere har begået et relativt ubetydeligt voldsforhold, hvor der f.eks. er idømt bøde, således at der efter gældende praksis ikke ville ske nogen forhøjelse af straffen for det nye forhold. Gennemføres lovforslaget, forudsættes straffen i et sådant tilfælde ligeledes forhøjet, således at sagen udløser en straf af fængsel i 4 måneder.”

4.3. Om den tilsigtede skærpelse i øvrigt fremgår, at Justitsministeriet ikke fandt grundlag for at formulere et specielt gerningsindhold rettet mod personer, der er særlig udsat for vold. Disse former for vold er direkte omfattet af §§ 244-246. I lovforslagets bemærkninger hed det videre, jf. anf. st. sp. 1347:

”Derimod kan der være grund til at fastsætte en skærpet strafferamme for sådan kriminalitet, bl.a. for derigennem også at højne straffniveauet. Selv om det må antages, at domstolene allerede i dag i et vist omfang ved strafudmålingen tillægger det vægt, om en voldsforbrydelse er udøvet mod en person, der tilhører sådanne særlig udsatte grup-

per, finder Justitsministeriet det rigtigst, at der i straffeloven indsættes en udtrykkelig regel, hvorefter strafferammen for vold, der udøves mod disse grupper, forhøjes med indtil det halve, og således, at retterne ved strafudmålingen i sådanne sager skærper straffen med omkring en trediedel i forhold til det nugældende niveau.

Herved opnås tillige en vis tilnærmelse til det strafferetlige værn, der bl.a. efter straffelovens § 119 ydes personer i offentlig tjeneste eller hverv.”

5. Lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v. (Skærpelse af straffen for særlig grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurations- og hotelvirksomhed m.v.)

5.1. Som nævnt i afsnit 4 ovenfor ændredes i 1994 straffelovens § 247 med henblik på en skærpelse af straffene for vold i gentagelsestilfælde og for overfald på hyrevognschauffører m.fl. I 1997 blev der taget initiativ til en skærpelse af straffene for særlig grov vold. Skærpelsen udmøntedes i en række ændringer bl.a. af straffelovens §§ 245 og 246, jf. lov nr. 350 af 23. maj 1997 om ændring af straffeloven, våbenloven og lov om restaurations- og hotelvirksomhed m.v. (Skærpelse af straffen for særlig grov vold og for besiddelse af knive og slagvåben, sikkerhedsmæssige krav til restaurations- og hotelvirksomhed m.v.).

Formålet med lovændringen var ifølge lovforslagets bemærkninger ”en massiv og bred indsats mod volden”. Med lovændringen tilsigtedes, at voldskriminaliteten skulle ”tages i opløbet gennem en samlet, koordineret indsats over for den enkelte, der indeholder både sociale, præventive og straffende virkemidler”. Indsatsen var opfølgning på voldspakken fra 1994. Med 1997-lovændringen ønskede regeringen ”at fortsætte og intensivere kampen mod volden med hovedvægten på en bred social indsats, som skal forebygge, at unge udvikler sig til voldsmænd ”, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 3199.

5.2. Som led i den beskrevne indsats indeholdt lovforslaget bl.a. forslag om skærpelse af straffen for de groveste tilfælde af vold. Forslaget indebar, at straffen inden for de gældende strafferammer forhøjedes med gennemgående 1 år i de sager, hvor der efter hidtidig praksis idømtes fængsel i over 1 år. Om udmøntningen af den tilsigtede strafsærpelse anførtes i lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. anf. st. s. 3206:

”Efter regeringens opfattelse bør der ikke – herunder på baggrund af lovændringerne i 1989 og 1994 – gennemføres en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet i voldssager. Hverken voldsstatistikken eller de foreliggende undersøgelser fra de senere år af voldens omfang og karakter giver grundlag herfor.

Hertil kommer, at man i forbindelse med en forstærket bekæmpelse af volden bør prioritere den forebyggende og sociale indsats højt, ikke mindst i forhold til de unge.

Det er imidlertid samtidig regeringens opfattelse, at det som led i en afbalanceret styrkelse af indsatsen bør være et element, at straffen i de groveste voldstilmælde forhøjes. Det er navnlig i disse sager, hvor ofret lider betydelig skade ved meget grove og farlige former for vold, at der er et særligt behov for en markant afstandtagen fra samfundets side.

Det foreslås derfor at skærpe straffen i de groveste voldstilmælde. Dette skal ske ved inden for de eksisterende strafferammer at forhøje straffen med gennemgående 1 år i de sager, der falder ind under straffelovens to bestemmelser om den grove vold (§§ 245 og 246), og hvor der i dag idømmes fængsel i over 1 år. Straffen skal således eksempelvis forhøjes fra 2 til 3 år. En sådan forhøjelse vil efter den seneste domsstatistik omfatte ca. 40 sager om året, dvs. de allergroveste sager efter § 245 (ca. 20) og stort set alle sager efter § 246 (ca. 20).

...

Den ovennævnte strafskærpelse af tilfælde, der falder ind under § 245, foreslås gennemført ved at indsætte et nyt punktum i stk. 1 med følgende ordlyd:

”Har et sådant legemsangreb haft betydelig skade på legeme eller helbred til følge, skal dette betragtes som en særligt skærpende omstændighed.”

Samtidig skal der gennemføres en sproglig konsekvensændring af stk. 2, der foreslås affattet således:

”Den, som uden for de i stk. 1 nævnte tilfælde tilføjer en anden person skade på legeme eller helbred, straffes med fængsel indtil 4 år.”

...

Strafskærpelsen inden for § 246 foreslås gennemført ved at ændre ordene ”haft så alvorlige følger” til: ”haft så alvorlige skader eller døden til følge” ...”

Af lovforslagets bemærkninger fremgik videre, at strafskærpelsen tilsigtedes at slå fuldt ud igennem i alle sager bortset fra de tilfælde, der ligger i det øverste område op imod strafferammens daværende maksimum på 8 års fængsel. Strafskærpelsen skulle også indtræde, hvor der dømmes for andre overtrædelser begået i forbindelse med volden, f.eks. trusler og frihedsberøvelse. Med strafskærpelsen tilsigtedes ingen ændring med hensyn til afgrænsningen af anvendelsesområdet for §§ 245 og 246.

6. Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161)

6.1. Som nævnt i pkt. 1.2 ovenfor har spørgsmålet om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. Bl.a. den 2. februar 2001 fremsatte medlemmer af Venstre (V) og Det Konservative Folkeparti (KF) forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt

manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161). Lovforslaget indeholdt bl.a. en skærpelse af maksimumstrafferammerne for vold, så rammen i § 244 ændredes fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til 3 års fængsel, og rammen i § 245, stk. 1 og 2, fra 4 til 6 års fængsel. Endelig foresloges rammen i § 246 ændret fra 8 til 10 års fængsel. Om baggrunden herfor anførtes i bemærkningerne bl.a., at "[f]orslagsstillerne finder, at straffeloven skal give udtryk for samfundets markante afstandtagen fra forbrydelser mod den enkeltes legeme og frihed og gennem forhøjelsen af strafferammerne tilkendegive, at beskyttelsen af den enkeltes kønsfrihed og legeme skal vurderes højere". Det hed videre, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 4435:

"Der er efter forslagsstillerens opfattelse i den gældende straffelov et misforhold mellem beskyttelsen af økonomiske værdier på den ene side og beskyttelsen af kønsfrihed og det menneskelige legeme på den anden side. Denne skævhed bør efter forslagsstillerens opfattelse oprettes ved idømmelse af højere straffe for vold og voldtægt."

6.2. Med lovforslaget tilsigtede forslagsstillerne ifølge bemærkningerne, jf. anf. st., en forhøjelse af strafniveauet for bl.a. vold med "mindst en tredjedel i forhold til det gældende strafniveau, dog at den uprovokerede vold på åben gade bør straffes markant højere end i dag. Afstanden mellem straffen for f.eks. værtshusvold på den ene side og gadevold på den anden side bør ikke mindst inden for straffelovens § 244's område være større ..." Disse synspunkter uddybedes andetsteds i lovforslagets bemærkninger således, jf. anf. st., s. 4436 og s. 4438-39:

"Forslagsstillerne ønsker særligt at fremhæve, at der med skærpelsen i strafferammen i § 244 tilsigtes en særlig markant skærpelse af straffen i de tilfælde, hvor volden sker fuldkommen uprovokeret mod et offer, som voldsmanden ikke har haft forudgående kontakt med.

Forslagsstillerne ønsker i den forbindelse at fremhæve, at vold på åben gade mod et ukendt offer, uanset voldens karakter og grovhed i øvrigt og uanset skadens art, alt andet lige skal udløse en markant strengere ubetinget fængselsstraf end efter hidtidig retspraksis. Der er for lille afstand mellem strafniveauet for værtshusvold og vold på åben gade mod tilfældigt forbipasserende.

Det anføres ofte, at strafferammerne er gode nok, men at domstolene ikke udnytter dem. Da forslagsstillerne ønsker at videreføre princippet om, at den lovgivende magt ikke skal lovgive for konkrete sager og ikke gennem straffeloven ønsker at give direktiver, der indsnævrer domstolens mulighed for konkrete afgørelser, kan formålet, at få udmålt højere straffe, bedst gennemføres gennem en forhøjelse af strafferammerne. Der ved pålægges det domstolene generelt at hæve straffene.

...

...Forslagsstillerne finder, at baggrunden for voldsudøvelsen bør tillægges større vægt. Alt andet lige bør den helt umotiverede voldsudøvelse over for helt tilfældige ofre, hvor der ikke tidligere har været kontakt mellem gerningsmand og offer, også uden at offeret er påført fysiske skader, under alle omstændigheder betragtes som særlig groft, hvilket bør give sig udslag i strafudmålingen.

Det er ofte helt tilfældigt, om en udøvet vold medfører skader på offeret.

...

Strafniveauet for vold ønskes generelt hævet med en tredjedel, dog skal straffen hæves yderligere for den vold, der i dag efter straffelovens § 244 udmåles med meget lave straffe, uagtet der er tale om meningsløs gadevold, men uden at offeret har pådraget sig varig fysisk skade. Ofte beror det mere på held end forstand, at offeret ikke kommer til skade, og forslagsstillerne finder det helt uacceptabelt, at sådanne voldstilfælde ofte kun medfører en straf på en, to eller højst tre måneders fængsel. Retspraksis skal afspejle hensynet til det konkrete offer og hensynet til borgernes tryghed.

...

... Forskellen på bedømmelsen af den vold, der følger efter forudgående klammeri, og den helt uprovokerede gadevold skal være langt mere markant. At klammeri ender med vold, er i sig selv så primitivt, at samfundet gennem straffelovens strafferammer må vise sin afsky. Men dette er dog for intet at regne mod den vold, der udøves mod helt tilfældige mennesker, der færdes på gader og veje, og som overfalder, fordi de efter gerningsmandens opfattelse har et udseende, han ikke bryder sig om, eller fordi gerningsmanden synes, det er sejt at slå andre. Uanset forbryderens forklaringer må det slås fast, at der aldrig ved den uprovokerede gadevold kan være noget som helst motiv, der kan bruges som undskyldning for en mildere straf. Enhver voldsudøvelse over for forbipasserende burde aldrig udmåles med mindre end et halvt års fængsel. Selv mindre skader bør medføre en tilsvarende forhøjelse af straffen.”

6.3. Lovforslagets bemærkninger om vold indeholdt også en tilkendegivelse om straffelovens § 247 om vold i gentagelsestilfælde mv. Således gav forslagsstillerne udtryk for, at bestemmelsen bør slå langt mere markant igennem, og at domstolene i højere grad bør citere bestemmelsen, når den bringes i anvendelse. Endvidere opfordrede forslagsstillerne til en skærpelse af strafudmålingen i tilfælde, hvor ”flere optræder i flok og situationen udvikler sig uden forudgående planlægning”, sml. anf. st. s. 4439:

”Forslagsstillerne ønsker ikke ... at ændre på bevisreglerne, men ønsker at tilkendegive, at den faktiske omstændighed, at en voldsudøvelse har haft flere gerningsmænd, uanset om den enkeltes rolle præcist kan bevises, som regel må betragtes som en skærpene omstændighed, således forstået, at den person, hvorom anklagemyndigheden kun kan bevise en mindre rolle, må idømmes en strengere straf, end det ville have været tilfældet, hvis vedkommende havde været alene om voldsudøvelsen. Den voldsudøvelse, der finder sted på åben gade, forhindrer ikke en eller flere i flokken i at forlade gerningsstedet, inden volden begås eller udvikler sig, efter at offeret f.eks. er slået ned og volden herefter antager grovere former ved f.eks. spark. Forhindrer man ikke voldsudøvelsen, eller forlader man ikke gerningsstedet for at tilkalde politiet, må man finde sig i at blive draget til ansvar.”

6.4. Om lovforslagets behandling i Folketinget kan henvises til Folketingstidende 2000-01, s 4434 ff. og tillæg B, s. 1249 f. Som det fremgår, forkastedes lovforslaget ved tredjebehandlingen den 31. maj 2001, idet 56 (V, KF, DF, CD, Mogens Andreasen (UP), Kim Behnke (UP), Frank Dahlgaard

(UP) og Thorkild B. Fransgaard (UP) stemte for, 59 (S, SF, RV og EL) imod; 2 (KRF) stemte hverken for eller imod. Lovforslaget genfremsattes som L 2 den 3. oktober 2001, men bortfaldt ved afholdelse af folketingsvalg den 20. november 2001.

7. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.)

7.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Med loven forhøjes bl.a. strafferammerne i straffelovens §§ 244-46. Strafferammen for simpel vold i § 244 forhøjes fra fængsel indtil 1 år og 6 måneder til fængsel indtil 3 år. Strafmaksimum i § 245 om kvalificeret vold forhøjes fra 4 til 6 års fængsel, og strafmaksimum på fængsel indtil 8 år i § 246 om bl.a. vold med døden til følge sættes op til fængsel indtil 10 år.

7.2. I lovforslagets bemærkninger er der taget højde for, at de foreslåede skærpelser af strafferammerne for vold indvirker på det arbejde, der pågår i Straffelovrådet om revision af strafferammesystemet, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2929:

”Justitsministeriet er opmærksom på, at de foreslåede forhøjelser af de nuværende strafferammer kan rejse spørgsmål om ændring af andre bestemmelser i straffeloven. For at sikre en sammenhængende regulering har Justitsministeriet derfor i december 2001 anmodet Straffelovrådet om, at rådets igangværende gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven foretages bl.a. i lyset af de strafskærpelser, der er indeholdt i nærværende lovforslag, og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget. Justitsministeriet har anmodet Straffelovrådet om at søge af afslutte arbejdet inden den 1. juli 2002.”

7.3. Med loven tilsigtes en forhøjelse af strafniveauet i voldssager med omkring en tredjedel i forhold til det hidtidige strafniveau. Det forhøjede strafniveau skal anvendes i sager omfattet af §§ 245 og 246 og ”som overvejende hovedregel” også i sager efter § 244. Det er ifølge bemærkningerne ikke hensigten, at de foreslåede forhøjelser skal give sig udslag i en øget anvendelse af betingede domme efter straffelovens § 56, kombinationsdomme efter straffelovens § 58 eller betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Om den tilsigtede strafskærpelse fremgår i øvrigt bl.a., jf. anf. st. s. 2934-35:

”Forslaget tilsigter, at straffen i voldssager gennemgående forhøjes med omkring en tredjedel i forhold til den straf, der i dag ville blive fastsat af domstolene. Det forhøjede straffniveau på omkring en tredjedel skal efter forslaget anvendes i de sager, der falder ind under straffelovens to bestemmelser om den grove vold (straffelovens § 245 og § 246). Det forudsættes således f.eks., at en sag om vold efter straffelovens § 245, der i dag af domstolene straffes med 3 måneders fængsel, efter lovændringen skal straffes med 4 måneders fængsel.

Vold omfattet af straffelovens § 244 har ikke tilsvarende grove karakter som vold, der falder ind under §§ 245 og 246. Også når der er tale om simpel vold, som skal bedømmes efter § 244, vil der imidlertid ofte foreligge en sådan alvorlig krænkelse af ofret, at der efter Justitsministeriets opfattelse er behov for en skærpelse af straffene.

Forslaget tilsigter derfor, at den nævnte forhøjelse med omkring en tredjedel i forhold til nuværende praksis som overvejende hovedregel ligeledes skal slå igennem i voldssager, der er omfattet af straffelovens § 244. Det gælder f.eks. sager om såkaldt gadevold, hvor gerningsmanden på gaden eller tilsvarende steder overfalder en person, som gerningsmanden ikke kender, og hvor ofret hverken ved ord eller handling kan siges at have foranlediget volden. Her bør der således ske en forhøjelse af straffniveauet også i de tilfælde, hvor gadevolden ikke har haft en så grov karakter, at forholdet er omfattet af §§ 245 eller 246. Det samme gælder med hensyn til f.eks. sager om såkaldt familievold – det vil sige vold mod en ægtefælle, samlever eller kæreste mv. – samt sager om vold mod børn.

Samtidig med, at der som overvejende hovedregel tilsigtes en forhøjelse af straffniveauet med omkring en tredjedel i sager om vold efter straffelovens § 244, er der efter Justitsministeriets opfattelse grund til at tilstræbe en vis yderligere nuancering af straffniveauet i sager om simpel vold, alt efter hvilken type af voldssag der er tale om. Selv om også simpel vold opstået i forbindelse med værtshusbesøg mv. kan indebære en alvorlig krænkelse af ofret, finder Justitsministeriet således ikke, at der i sager af denne karakter – sammenlignet med f.eks. sager om såkaldt gadevold eller vold mod børn – er tilstrækkelig anledning til generelt at forhøje straffniveauet. Den nævnte strafforhøjelse i sager efter straffelovens § 244 tilsigter derfor ikke at slå igennem i sager om såkaldt restaurationsvold.”

8. § 119 (visse forbrydelser mod offentlig myndighed)

8.1. Gældende ret mv.

8.1.1. Efter straffelovens § 119, stk. 1, straffes den, som med vold eller trussel om vold overfalder nogen, hvem det påhviler at handle i medfør af offentlig tjeneste eller hverv, under udførelsen af tjenesten eller hvervet eller i anledning af samme, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling.

Endvidere straffes efter stk. 2 den, som uden at forholdet falder ind under stk. 1, fremsætter trusler om vold, om frihedsberøvelse eller om sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold mod nogen, der af det offentlige er tillagt domsmyndighed eller myndighed til at træffe afgørelse vedrørende retsforhold eller vedrørende håndhævelse af statens straffemyndighed, i anledning af udførelsen af tjenesten eller hvervet, eller som på lige måde søger at hindre en sådan person i at foretage en lovlig tjenestehandling eller at tvinge ham til at foretage en tjenestehandling.

Straffen er i begge tilfælde fængsel indtil 6 år. Foreligger formildende omstændigheder, er straffen bøde.

Til § 119, stk. 1 og 2, føjes i stk. 3 en bestemmelse om straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder for den, der ellers lægger nogen af de nævnte personer hindringer i vejen for udførelsen af deres tjeneste eller hverv.

De offentlige myndigheder mv., der omfattes af § 119, er myndigheder mv., som indgår i den statslige og kommunale administration og offentlige virksomhed i øvrigt, jf. Den kommenterede straffelov s. 34.

§ 119 er ved lov udvidet til også at omfatte visse udenlandske tjenestemænd mv. Det gælder bl.a., når forholdet er begået mod embedsmænd fra en anden stat under udførelse af opgaver i Danmark efter artikel 12 og 13 i konvention af 29. maj 2000 om gensidig retshjælp i straffesager mellem Den Europæiske Unions medlemsstater samt tilsvarende bestemmelser i andre EU-retsakter eller efter artikel 18 og 20 i 2. tillægsprotokol af 8. november 2001 til den europæiske konvention af 20. april 1959 om gensidig retshjælp i straffesager. Der henvises til § 3, stk. 1, i lov nr. 258 af 8. maj 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og lov om international fuldbyrdelse af straf m.v. (Gennemførelse af EU-retshjælpskonventionen, den 2. tillægsprotokol til Europarådets retshjælpskonvention og EU-rammeafgørelse om fælles efterforskningshold).

§ 119 finder også anvendelse, når forholdet er begået mod polititjenestemænd fra et andet Schengenmedlemsland mv. under udførelse af opgaver i Danmark efter Schengenkonventionens artikel 40 og 41, jf. lov nr. 418 af 10. juni 1997 om Danmarks tiltrædelse af Schengenkonventionen § 3, stk. 2. § 119 er tillige gjort anvendelig, når forholdet er begået mod polititjenestemænd fra Sverige under udførelse af opgaver i Danmark efter artikel 6-8 i Aftale af 6. oktober 1999 mellem Kongeriget Danmarks regering og Kongeriget Sveriges regering om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen, jf. lov nr. 318 af 9. maj 2000 om politimæssigt samarbejde i Øresundsregionen § 5.

Endelig kan henvises til lov nr. 482 af 7. juni 2001 om Danmarks tiltrædelse af konventionen om gensidig bistand og samarbejde mellem toldmyndighederne (Napoli II-konventionen) § 2, stk. 2, der udvider § 119 til også at omfatte toldembedsmænd fra EU-lande.

Som det fremgår, retter gerningsbeskrivelsen i § 119 sig i et vist omfang mod forhold, der i sig selv er strafbare efter andre bestemmelser, herunder § 244. § 119, stk. 1, antages at absorbere straf efter § 244, men ikke ansvar pådraget efter §§ 245 eller 246, jf. herved Den kommenterede straffelov s. 34 ff., hvortil der også kan henvises for så vidt angår § 119 i øvrigt.

8.1.2. Når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000) har bestemmelserne, der nu er placeret i § 119 som stk. 1 og 3, været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til disse bestemmelser kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 134 og 139 samt s. 157-58 og 160. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 119, stk. 1 og 2, samt s. 127-30, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 122 samt sp. 231-34. Desuden kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3338-39 (§ 124), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5362 (§ 119), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2177-78 (§§ 119 og 121), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2369 (§ 120).

Om baggrunden for indføjelser af bestemmelser med en skærpet maksimumstrafferamme for vold mv. mod myndighedspersoner o. lign. anføres i forarbejderne bl.a. (Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3338):

”... For disse Personers Vedkommende er der Trang til en særlig Beskyttelse, fordi deres Stilling medfører, at de i særlig Grad er udsatte for Angreb, som de i Paragrafferne [§§ 124-126 svarende til den nugældende straffelovs §§ 119-121] omhandlede, og fordi Hensynet til Ro og Orden i Samfundet kræver, at der ikke lægges disse Personer som udøvere af Samfundsmagten indadtil Hindringer i Vejen for den fri Udøvelse af deres Tjeneste eller Hverv.”

8.2. Tidligere ændringer af § 119

8.2.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 indsattes bestemmelsen i § 119, stk. 2, idet det daværende stk. 2 samtidig blev stk. 3. Formålet med denne lovændring var at sikre en udvidet beskyttelse af personer, der af det offentlige er tillagt domsmyndighed eller myndighed til at træffe afgørelse vedrørende retsforhold eller vedrørende håndhævelse af statens straffemyndighed. Der henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3770-71.

8.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

8.3.1. Ved drøftelsen af strafferammerne i § 119 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der – foruden om de ændringer, som efterfølgende er gennemført som led i afskaffelsen af hæftestraffen – enighed om at foreslå maksimumstrafferammen for forhold omfattet af stk. 1 og 2 nedsat fra 6 til 4 års fængsel. Som begrundelse herfor henvistes til rådets samtidige forslag om en maksimumstrafferamme på 4 år i § 245 om kvalificeret vold. Med forslaget tilsigtedes ingen ændring i den udmålingspraksis, som fulgtes i sager om vold mod politiet o. lign., sml. s. 207.

9. Fremmed ret

9.1. I det følgende omtales bestemmelserne om vold mv. i Finland (pkt. 9.1.1), Norge (pkt. 9.1.2) og Sverige (pkt. 9.1.3). Herefter redegøres for nyere statistiske oplysninger om straffen for voldsforbrydelser i disse lande.

9.1.1. Bestemmelser om forsætlig vold findes for så vidt angår Finland i straffelovens 21. kap. ”Om brott mot liv och hälsa”. Bestemmelserne har følgende ordlyd:

”5 §. *Misshandel.* Den som begår fysiskt våld mot någon eller som utan att begå sådant våld skadar någons hälsa, tillfogar honom smärta eller försätter honom i medvetlöshet eller något annat motsvarande tillstånd, skall för misshandel dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Försök är straffbart.

6 §. *Grov misshandel.* Om vid misshandel

- 1) någon tillfogas svår kroppsskada eller en allvarlig sjukdom eller försätts i livshotande läge,
- 2) brottet begås på ett synnerligen rått eller grymt sätt eller
- 3) används skjut- eller eggvapen eller något annat jämförbart livsfarligt hjälpmedel och brottet även bedömt som helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grov misshandel* dömas till fängelse i minst sex månader och högst tio år.

Försök är straffbart.

7 §. *Lindrig misshandel.* Om misshandeln, med hänsyn till att våldet, kränkningen av den kroppsliga integriteten eller den skada som tillfogats offrets hälsa har varit mindre betydande eller med beaktande av andra omständigheter vid brottet, bedömd som en helhet är ringa, skall gärningsmannen för lindrig misshandel dömas till böter.

...

12 §. *Deltagande i slagsmål.* Den som genom fysiskt våld eller någon annan gärning deltar i ett slagsmål eller ett överfall, som flera tager del i och där någon antingen dödas eller avsiktligt tillfogas svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, skall om han har anledning att befara en sådan följd av slagsmålet eller överfallet, för deltagande i slagsmål dömas till böter eller fängelse i högst två år.”

9.1.2. I den norske straffelov findes bestemmelser om forsætlig vold i §§ 228-32. Bestemmelserne har følgende ordlyd:

”§ 228. Den, som øver Vold mod en andens Person eller paa anden Maade fornærmer ham paa Legeme, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsfornærmelse med Bøder eller med Fængsel indtil 6 Maaneder.

Har Legemsfornærmelsen tilfølge Skade paa Legeme eller Helbred eller betydelig Smerte, kan Fængsel indtil 3 Aar anvendes, men indtil 5 Aar, hvis den har Døden tilfølge, eller Skaden er betydelig.

Er en Legemsfornærmelse gjengjældt med en Legemsfornærmelse, eller er ved en saadan en forudgaaende Legemsfornærmelse eller Ærekrænkelse gjengjældt, kan den lades straffri.

...

§ 229. Den, som skader en anden paa Legeme eller Helbred eller hensætter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsbeskadigelse med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogen Sygdom eller Arbeidsudygtighed, der varer over 2 Uger, eller en uhelbredelig Lyde, Feil eller Skade er voldt, og indtil 8 Aar, safremt Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred er blevet Følgen.

§ 230. De i §§ 228 og 229 bestemte Straffe kan forhøies med indtil en Halvdel, saafremt den skyldige tidligere er straffet for nogen Forbrydelse af voldsom Art.

§ 231. Den, som bevirker eller medvirker til, at en anden tilføies betydelig Skade paa Legeme eller Helbred, straffes for grov Legemsbeskadigelse med Fængsel i mindst 2 Aar. Har han handlet med Overlæg, kan Fængsel inntil 21 år anvendes, saafremt Forbrydelsen har havt Døden tilfølge.

§ 232. Er nogen i §§ 228-231 nævnt Forbrydelse forsætlig udført paa en særlig smertevoldende Maade eller ved hjælp av Gift eller andre Stoffe, der er i høi Grad farlige for Sundheden, eller ved Kniv eller andet særlig farlig Redskab, eller under andre særdeles skjerpene omstendigheter, blir altid Fængsel at idømme, og kan for Forbrydelsen mod § 231 Fængsel inntil 21 år i ethvert Tilfælde anvendes samt ellers Straffen forhøies med indtil 3 Aar. Straffen i § 228 første ledd forhøyes likevel bare med inntil 6 måneders fængsel, samtidig som bøter fortsatt kan idømmes. Ved avgjørelsen av om andre særdeles skjerpene omstendigheter foreligger, skal det særlig legges vekt på om overtredelsen er begått mot en forsvarsløs person, om den er rasistisk motivert, om den er skjedd uprovosert, om den er begått av flere i fellesskap, og om den har karakter av mishandling.

...

§ 233 a. Den som inngår forbund med noen om å begå en handling som nevnt i § 231 eller § 233 [om drab], straffes med fængsel inntil 10 år.”

9.1.3. Bestemmelser om forsætlig vold er i den svenske straffelov (Brottsbalken) optaget i 3. kap. ”Om brott mot liv och hälsa”:

”5 § Den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd, döms för *misshandel* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

6 § Är brott som i 5 § sägs att anse som grovt, skall för *grov misshandel* dömas till fängelse, lägst ett och högst tio år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.”

9.2. Europarådet udgav i 1999 en rapport om komparativ europæisk kriminalstatistik, European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, udarbejdet af en europæisk ekspertgruppe. Rapporten omfatter oplysninger om kriminalitet og straf for årene 1990 til 1997. En opdatering af rapporten er under udarbejdelse, idet der nu er indsamlet oplysninger for årene 1995 til 2000. De følgende oplysninger om vold i de nordiske lande i 1999 er primært hentet fra den europæiske statistik. Der er endvidere suppleret med oplysninger fra Nordic Crime Statistics 1950-2000 (også under udgivelse) og fra nordiske kriminologer med særligt kendskab til den nationale kriminalstatistik.

9.2.1. Europarådsstatistikken giver en definition på de former for vold, statistikken skal omfatte. Med vold forstås “forsætligt at tilføje en anden person fysisk skade” (inflicting bodily injury on another person with intent). Følgende forbrydelser er ikke omfattet af denne definition: Vold med døden til følge; trusler; handlinger, der alene medfører smerte, men ikke skade; slag og stød; seksual vold. I rapporten fra 1999 nævnes, at i forhold til denne definition afviger alle de nordiske landes statistikker ved også at inkludere slag, stød og andre handlinger, som alene forårsager smerte. Danmark og Norge inkluderer endvidere vold med døden til følge, og Finland inkluderer også trusler.¹ De straffelovsparagraffer, de enkelte landes voldsstatistikker bygger på, er følgende: Danmark: §§ 244-246; Finland: Kapitel 21, §§ 5-7; Norge: §§ 228-229 og § 231; Sverige: Kapitel 3, §§ 5-6.

9.2.2. Nedenstående tabel oplyser om antallet af anmeldelser for vold i de nordiske lande i 1999. Som det ses, er der meget store variationer mellem landene, idet der – i forhold til antallet af indbyggere – er anmeldt færrest voldsforbrydelser i Danmark og flest i Sverige. Antallet af anmeldte voldsforbrydelser pr. 100.000 indbyggere er mere end tre gange større i Sverige end i Danmark. Rækkefølgen er i øvrigt Danmark, Norge, Finland og Sverige.

	Antal anmeldte voldsforbrydelser	Anmeldelser pr. 100.000 indbyggere	Antal strafferetlige afgørelser	Afgørelser pr. 100.000 indbyggere
Danmark	8973	183	4214	79
Finland	26223	537	8299	161

¹ Det danske anmeldelsestal for 1999 inkluderer 8 tilfælde af vold med døden til følge. Der foreligger ikke tilsvarende oplysninger fra Norge.

Norge	12884	310	2513	56
Sverige	59918	663	7963	90

Forskellen i anmeldelsestallene behøver ikke at afspejle reelle forskelle i befolkningernes risiko for at blive udsat for vold, men kan bero på forskelle i anmeldelsestilbøjeligheden og i måden, politiet registrerer voldsforbrydelser på. I Sverige registrerer politiet eksempelvis hvert enkelt specificerede tilfælde af vold ved anmeldelse af vold i parforhold. Det sker ikke i Danmark.

At politiets registreringspraksis antagelig influerer betydeligt på anmeldelsestallene, bekræftes af de to sidste kolonner i tabellen. Heraf fremgår antallet af strafferetlige afgørelser for vold i 1999 og antallet af afgørelser pr. 100.000 indbyggere. Som det ses, er variationen mellem de nordiske lande betydeligt mindre for antallet af afgørelser pr. 100.000 indbyggere end for antallet af anmeldelser pr. 100.000 indbyggere, hvilket bl.a. beror på, at forskelle i registreringspraksis – som den nævnte – udjævnes, idet afgørelser er en mere ensartet tælleenhed. Rækkefølgen er her Norge, Danmark, Sverige og Finland. På baggrund af øvrige oplysninger kan det med forsigtighed antages, at såvel denne rækkefølge som størrelsesforholdet mellem antallet af afgørelser pr. 100.000 indbyggere afspejler de reelle forskelle i offerrisikoen landene imellem.

9.2.3. Der er markante forskelle mellem de nordiske lande med hensyn til arten af de sanktioner, der anvendes i forbindelse med voldsforbrydelser, jf. nedenstående tabel. Bøder er således den mest dominerende sanktion i Finland, mens den sjældent anvendes i Danmark. I Danmark er det derimod de ubetingede frihedsstraffe, der dominerer, idet godt halvdelen af de strafferetlige afgørelser for vold i Danmark er ubetingede frihedsstraffe, mens det drejer sig om ca. en tredjedel i Norge, ca. en fjerdedel i Sverige og en tiendedel i Finland. Det skal tilføjes, at der idømmes ubetinget frihedsstraf i flere af voldssagerne i Finland, men en del af disse domme ændres efterfølgende til samfundstjeneste, idet dommere i Finland er forpligtede til at overveje spørgsmålet om samfundstjeneste som alternativ til alle domme med en udmålt straf på op til 8 måneders fængsel.² Samfundstjenestedommene er fratrukket de ubetingede domme i statistikken.

	Bøder	Ikke-frihedsberøvende sanktioner og tiltag	Betingede domme	Ubetingede domme	Andre afgørelser	I alt	I alt (N)
Danmark	6%	11%	29%	51%	3%	100%	4214
Finland	68%	4%	16%	10%	2%	100%	8299
Norge	48%	2%	17%	32%	0%	100%	2513
Sverige	26%	39%	10%	26%	0%	100%	7963

² Ifølge Tapio Lappi-Seppälä, Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 2001 s. 119, ”väljer [domstolen] (a) först en straffart utan att ta i beaktande möjligheten att döma samhällstjänst och, om denna prövning resulterar i et ovillkorligt fängelsestraff [på op til 8 måneders fængsel], skall domstolen (b) pröva möjligheten att utdöma samhällstjänst.” Formålet er at sikre, at samfundstjeneste alene anvendes som alternativ til en ubetinget fængselsstraf.

Det bemærkes, at kategorien ”ikke-frihedsberøvende sanktioner og tiltag” bl.a. kan omfatte samfundstjeneste, tiltalefrafald og andre særlige tiltag, f.eks. den svenske sanktion *skyddstillsyn*.

En væsentlig del af de mange danske ubetingede frihedsstraffe er, som nedenstående tabel indikerer, forholdsvis korte. Den gennemsnitlige strafflængde i Danmark i 1999 var således 3 måneder mod 4 måneder i Norge, 6 måneder i Sverige og 8 måneder i Finland. På trods af disse forskelle i strafflængderne er strafmassen pr. afgørelse, dvs. den samlede strafmasse divideret med det samlede antal afgørelser, alligevel noget større i Danmark end i de øvrige nordiske lande. Det ses af tabelens sidste kolonne. Fordeles den samlede strafmasse for vold ligeligt på alle afgørelser for vold, ville det således blive til 51 dage pr. afgørelse for Danmarks vedkommende, 45 dage i Norge, 33 dage i Sverige og 25 dage i Finland.

	Den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe	Strafmasse pr. afgørelse
Danmark	3,3 mdr.	51 dage
Finland	8,3 mdr.	25 dage
Norge	4,2 mdr.	33 dage
Sverige	6,3 mdr.	45 dage

Sammenlignet med de øvrige nordiske lande anvender Danmark således hyppigere ubetingede domme i voldssager, og strafmassen pr. afgørelse for voldsforbrydelser er også større i Danmark end i især Finland og Norge.

10. Statistisk undersøgelse af domspraksis

10.1. Om Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis henvises til denne betæknings kapitel 1 (indledning) og bind III. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om vold, jf. s. 141-188. Hermed sigtes til følgende lovovertrædelser: vold mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 1), trusler mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 2), lægge hindringer i vejen for udførelse af offentlig tjeneste (§ 119, stk. 3), simpel vold (§ 244), kvalificeret vold (§ 245, stk. 1), skadeforvoldelse (§ 245, stk. 2), særlig alvorlig vold uden døden til følge (§ 246), samt særlig alvorlig vold med døden til følge (§ 246).

I det følgende redegøres først for resultaterne af den samlede voldsundersøgelse, jf. pkt. 10.2-10.5 nedenfor. Herefter omtales undersøgelsens resultater med hensyn til de enkelte kriminalitetskategorier således: vold mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 1), pkt. 10.6 nedenfor, trusler mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 2), pkt. 10.7 nedenfor, lægge hindringer i vejen for udførelse af offentlig tjeneste (§ 119, stk. 3), pkt. 10.8 nedenfor, simpel vold (§ 244), pkt. 10.9 nedenfor, kvalificeret vold (§ 245, stk. 1), pkt. 10.10 nedenfor, skadeforvoldelse (§ 245, stk. 2), pkt. 10.11 nedenfor,

særlig alvorlig vold uden døden til følge (§ 246), pkt. 10.12 nedenfor, samt særlig alvorlig vold med døden til følge (§ 246), pkt. 10.13 nedenfor. Som nævnt i pkt. 3.4 ovenfor har Straffelovrådet tilvejebragt supplerende oplysninger om overtrædelse af §§ 244-246 i årene 1995 til 2000 for at belyse udviklingen i forhold til de statistiske oplysninger, der indgik i grundlaget for lovændringen i 1989. Herom henvises til pkt. 10.14 nedenfor.

10.2. Undersøgelsen indeholder på s. 141 en sammenfatning af karakteristika ved de voldsforbrydelser, analysen omfatter. Heraf fremgår, at undersøgelsen bygger på i alt 23.885 afgørelser for voldsforbrydelser efter § 119 og §§ 244-246. Den største kategori er simpel vold (§ 244), som 71 pct. af afgørelserne vedrører. Dernæst følger kvalificeret vold (§ 245, stk. 1) med 13 pct. af afgørelserne, vold mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 1) med 12 pct. af afgørelserne og lægge hindring i vejen for udførelse af offentlig tjeneste (§ 119, stk. 3) med 3 pct. af afgørelserne. Det betyder, at de øvrige kategorier: trusler mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 2), skadeforvoldelse (§ 245, stk. 2) og særlig alvorlig vold med eller uden døden til følge (§ 246) tæller meget få afgørelser.

Langt hovedparten (89 pct.) af alle afgørelser om vold vedrører personer på 18 år og derover. Afgørelserne omfatter typisk kun én forbrydelse (67 pct.). Kun godt en femtedel (21 pct.) omfatter flere ligeartede forbrydelser. Størstedelen af sagerne (57 pct.) vedrører tidligere ustraffede personer, mens godt en fjerdedel (26 pct.) angår personer, der tidligere er dømt for ligeartede forbrydelser. Afgrænsningen af ligeartede forbrydelser følger den, Danmarks Statistik anvender for voldsforbrydelser. Det betyder, at ligeartede forbrydelser er §§ 119-121, § 123, §§ 133-134 a, 25. kapitel, §§ 260-262 samt §§ 266-266 a.

10.3. Om strafudmålingen for voldsforbrydelser fremgår, jf. s. 141, at størstedelen af sagerne er afgjort med en ubetinget frihedsstraf (58 pct.). Godt en fjerdedel er endt med betinget dom. Bøde og tiltalefrafald er anvendt i henholdsvis 9 og 7 pct. af sagerne. Af samtlige fastsatte frihedsstraffe overstiger knap halvdelen ikke 30 dage og 84 pct. ikke 3 måneder. For så vidt angår de ubetingede frihedsstraffe er godt tre fjerdedele på højst 3 måneder og godt 90 pct. på højst 6 måneder.

10.4. Om variation i straffens art og længde i den undersøgte periode fremgår, jf. s. 141, at der for vold, trusler o. lign. mod person i offentlig tjeneste (§ 119) ikke er tydelige tegn på ændringer i strafniveauet. For den simple vold (§ 244) ses derimod en øget differentiering i strafudmålingen, idet der for visse sagstyper er tendens til mildere straffe, mens der for andre er tendens til strengere straffe. Differentieringen afspejler sig endvidere i øget anvendelse af samfundstjeneste i stedet for kort ubetinget frihedsstraf, samtidig med at der idømmes relativt flere lange ubetingede frihedsstraffe. For så vidt angår den alvorlige og den særligt alvorlige vold (§§ 245-46) tyder undersøgelsen på, at der er sket en generel strafskærpelse fra 1996 til 2000 beroende på udmåling af længere straffe og ikke på ændring i straffens art. Samlet vurderet tyder denne udvikling på, at der er sket en straf-

skærpelse for den mest alvorlige del af voldsforbrydelserne fra 1996 til 2000, hvorfor det er nærliggende at antage, at lovændringen i 1997, der netop sigtede mod en skærpelse af straffen for den alvorlige vold, er slået igennem i praksis. Tendensen til øget anvendelse af samfundstjeneste, der i særlig grad er set for simpel vold, men også for andre voldsforbrydelser, er fortsat i 2001. Mens der for samtlige voldsforbrydelser blev givet samfundstjeneste i 33 tilfælde i 1996, voksede dette tal til 57 i 1997, 77 i 1998, 188 i 1999, 253 i 2000 og endelig til 407 i 2001. Den differentiering i strafudmålingen for mindre alvorlige lovovertrædelser, der omtales ovenfor, kan derfor antages at være øget yderligere i 2001.

10.5. Som led i undersøgelsen er foretaget en sammenligning af strafudmålingen for de forskellige former for voldsforbrydelser, jf. s. 142. Ud over de voldsforbrydelser, der er omfattet af dette kapitel, inkluderer sammenligningen afgørelser om § 123 (trusler og lignende mod vidner og deres nærmeste familie), § 237 (manddrab), § 260 (ulovlig tvang), § 261, stk. 1 (frihedsberøvelse) og § 266 (trusler på liv). Sammenligningen viser, at forholdet mellem strafudmålingen for de forskellige forbrydelsestyper til en vis grad følger et forventet mønster, idet det følger forholdet mellem strafferammerne for de forskellige forbrydelser. Der er dog også markante afvigelser fra dette mønster. Således er strafudmålingen i sager om vold mod tjenestemand (§ 119, stk. 1) og simpel vold (§ 244) ret ensartet både for så vidt angår andelen af ubetingede frihedsstraffe og længden af de ubetingede frihedsstraffe, på trods af at strafferammen for førstnævnte forbrydelse er fængsel indtil 6 år mod 1½ år for sidstnævnte. Tilsvarende gælder for trusler mod vidner (§ 123) og kvalificeret vold (§ 245, stk. 1), hvor strafferammerne er henholdsvis 6 år og 4 år. Det ses endvidere, at trusler på liv (§ 266), der har en strafferamme på fængsel indtil 2 år, sjældnere mødes med ubetinget frihedsstraf end simpel vold. Sammenligningen viser endelig også, at i langt de fleste sagstyper er længden af de ubetingede frihedsstraffe mindst dobbelt så stor i sager vedrørende § 245, stk. 1, som i sager vedrørende § 244.

10.6. Af undersøgelsen af sager vedrørende vold mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 1), jf. s. 146, fremgår, at i næsten alle de sagstyper, som angår lovovertrædere på 18 år og derover, er hovedparten af afgørelserne ubetingede frihedsstraffe. Af samtlige sager er i 60 pct. idømt ubetinget frihedsstraf. I 80 pct. af disse domme er strafflængden fastsat til højst 60 dage og i 90 pct. til højst 4 måneder. En tyvendedel af sagerne er afgjort med bøde, hvoraf de fleste er på højst 2000 kr., men enkelte er op til 5000 kr. Antallet af dagbøder varierer fra 4 til 40 med hovedvægt omkring 10 dagbøder. De strengeste straffe er idømt personer på 18 år og derover, som tidligere er straffet for voldskriminalitet og aktuelt dømt for mere end én voldsforbrydelse. Vurderet ud fra såvel andelen af ubetingede straffe som strafflængderne har strafniveauet været ganske stabilt i perioden 1996 til 2000. Brugen af samfundstjeneste er vokset fra 3 tilfælde i 1996 til 27 tilfælde i 2000.

10.7. Undersøgelsen af afgørelser om trusler mod person i offentlig tjeneste (§ 119, stk. 2), jf. s. 153, omfatter 35 afgørelser, hvoraf 9 er bøder, 8 er tiltalefrafald, og 14 er ubetingede frihedsstraffe. Længden af de sidstnævnte er fra 7 dage til 6 måneder, idet hovedparten er fastsat til højst 30 dage.

10.8. Af undersøgelsen af sager om at lægge hindring i vejen for udførelse af offentlig tjeneste (§ 119, stk. 3), jf. s. 155, fremgår, at bøde med 83 pct. af afgørelserne er den altdominerende straf. I sager med kun ét forhold er bøden typisk fastsat til højst 2000 kr., mens enkelte bøder i sager med flere forhold er på mere end 10.000 kr. Kun i tilfælde, hvor personen aktuelt er dømt for mere end én voldsforbrydelse og tidligere straffet, er der givet forholdsvis mange ubetingede frihedsstraffe. 88 pct. af de ubetingede frihedsstraffe er på højst 60 dage. Ingen overstiger 1 år. Den væsentligste udviklingstendens er en vækst i antallet af sager fra 118 i 1996 til 198 i 2000. Der er ikke tegn på ændring i straffniveaue.

10.9. Af undersøgelsen af afgørelser om simpel vold (§ 244), jf. s. 160, fremgår, at knap halvdelen (49 pct.) af afgørelserne er ubetingede frihedsstraffe, mens 35 pct. er betingede domme. Bøde, der udgør 7 pct. af afgørelserne, beløber sig i de fleste tilfælde til højst 4000 kr., men er i enkelte tilfælde dog noget højere. Antallet af dagbøder varierer fra 2 til 20, idet der hyppigt er givet 10 dagbøder. Mere end 90 pct. af de betingede domme er fastsat til højst 60 dage, mens det drejer sig om godt tre fjerdedele af de ubetingede. Mere end 90 pct. af de ubetingede domme overstiger ikke 4 måneder.

Der er i den undersøgte periode en faldende tendens til at anvende ubetinget frihedsstraf over for unge under 18 år, som alene dømmes for ét forhold, samt over for ældre, tidligere ustraffede lovovertrædere, som også kun dømmes for ét forhold. Over for de unge lovovertrædere er der i stigende udstrækning anvendt betinget dom, mens samfundstjeneste i øget omfang er anvendt over for ældre førstegangsstraffede. I tilfælde, hvor der dømmes for flere voldsforhold, ses en tendens til strafskærpelse. Tilsvarende ses i nogle sagstyper med uligeartede forhold, mens der for andre sagstyper er der tale om stabilitet i straffniveaue. Da den tilvækst, der i perioden fra 1996 til 2000 har været i antallet af voldssager efter § 244, først og fremmest beror på en vækst i sager med tidligere ustraffede, som kun dømmes for ét forhold, må det – alt andet lige – forventes, at straffene for vold gennemsnitligt set er blevet lidt mildere i løbet af den undersøgte periode.

I forhold hertil viser undersøgelsen, at der samlet set er sket et fald i andelen af ubetingede frihedsstraffe fra 54 pct. i 1996 til 43 pct. i 2000 og en vækst i den gennemsnitlige strafflængde for de ubetingede frihedsstraffe fra 56 dage i 1996 til 69 dage i 2000. Sidstnævnte kan skyldes, at der er sket en forholdsvis kraftig vækst i antallet af samfundstjenestedomme fra 28 i 1996 til 185 i 2000. Da samfundstjeneste må antages primært at blive anvendt som alternativ til kortere ubetingede frihedsstraffe, må væksten i antallet af samfundstjenestedomme selvsagt forventes at påvirke den gennemsnitlige strafflængde for de resterende ubetingede straffe. En nærmere undersøgelse af dette spørgsmål viser imidlertid, at væksten i antallet af samfundstjenestedomme kun i beskedent omfang påvir-

ker den gennemsnitlige straffelængde for de ubetingede frihedsstraffe. Analysen viser videre, at samfundstjeneste i højere og højere grad anvendes som alternativ til kun de kortere ubetingede frihedsstraffe. Undersøgelsen påviser endelig også, at der i perioden 1996 til 2000 er sket en vækst i antallet af længerevarende straffe for vold efter § 244.

Samlet set er i perioden fra 1996 til 2000 sket en øget differentiering i straffniveaue i sager om simpel vold. Med hensyn til antallet af længerevarende frihedsstraffe for simpel vold er der især forskel mellem på den ene side årene 1996 til 1997 og på den anden siden årene 1998 til 2000. Det antyder, at straffeskærpelsen for de groveste voldsforbrydelser i 1997 muligvis også har influeret på strafudmålingen i de allergroveste tilfælde af vold efter § 244.

10.10. Af undersøgelsen af afgørelser om kvalificeret vold (§ 245, stk. 1), jf. s. 170, fremgår, at der med undtagelse af to sagstyper, som begge vedrører unge ustraffede, anvendes ubetinget frihedsstraf i langt hovedparten af sagerne. Sammenlagt drejer det sig om 81 pct. af afgørelserne. Spredningen i straffelængderne er stor, idet dog det altovervejende flertal af de ubetingede straffe er på mellem 40 dage og 1 år. Især i tilfælde, hvor personen tidligere er straffet for voldsforbrydelser og aktuelt dømmes for flere forhold, gives længere straffe. 80 pct. af de betingede straffe er på højst 60 dage. Mere end 90 pct. er på højst 3 måneder. Af de ubetingede straffe er mere end hver tredje på højst 60 dage og mere end 90 pct. på højst 1 år. Ingen straf er længere end 4 år.

I den undersøgte periode kan påvises en lidt stigende tendens til at anvende betinget frihedsstraf over for unge ustraffede under 18 år, som dømmes for ét forhold. For ældre lovovertrædere er i flere sagstyper tendens til skærpede straffe. Skærpelsen beror på udmåling af længere straffe og ikke på, at flere idømmes ubetinget frihedsstraf. Særlig tydelig er denne udvikling for tidligere ustraffede på 18 år og derover, hvis sag alene omfatter ét forhold. I undersøgelsesperioden vokser den gennemsnitlige straffelængde for denne sagstype med 38 pct. fra knap 3 måneder i 1996 til godt 4 måneder i 2000. For samtlige ubetingede frihedsstraffe er der tale om en vækst i de gennemsnitlige straffelængder på 22 pct. fra 5,3 måneder i 1996 til 6,4 måneder i 2000. Antallet af samfundstjenestedomme er vokset fra 5 i 1996 til 32 i 2000.

10.11. Undersøgelsen af afgørelser om skadeforvoldelse (§ 245, stk. 2), jf. s. 179, omfatter 69 afgørelser, hvoraf 40 er ubetingede fængselsstraffe. Ubetinget fængselsstraf er hovedsageligt givet i tilfælde, hvor sagen har omfattet mere end ét forhold, mens tiltalefrafald og betinget frihedsstraf primært er givet i sager med kun ét forhold. Spredningen i længden af de ubetingede frihedsstraffe er stor – fra 30 dage til 3½ år – og knap halvdelen af straffene er på højst 60 dage, mens mere end 90 pct. er på højst 1 år. Den gennemsnitlige straffelængde svarer til den, der er for kvalificeret vold (§ 245, stk. 1).

10.12. Undersøgelsen af afgørelser om særlig alvorlig vold uden døden til følge (§ 246), jf. s. 181, viser, at tre af de i alt 55 afgørelser er tiltalefrafald, hvilket kan bero på, at lovovertræderen muligvis

i forvejen er undergivet foranstaltning efter straffelovens § 68 eller § 69. To af de øvrige domme er betingede, mens de resterende 51 er ubetingede fængselsstraffe. 43 af de 51 fængselsstraffe er på 1 til 4 år. I den undersøgte periode ses tegn på strafskærpelse, idet den gennemsnitlige straflængde er vokset fra 27 måneder i 1996 til 34 måneder i 2000.

10.13. Undersøgelsen af afgørelser om særlig alvorlig vold med døden til følge (§ 246), jf. s. 185, viser, at alle 66 afgørelser, som undersøgelsen omfatter, er ubetingede fængselsstraffe, hvoraf de 60 er på 2 til 7 år, mens en enkelt er på 9 år. Der er i den undersøgte periode tendens til strengere straffe. For tidligere ustraffede på 18 år og derover, hvis sag alene omfatter ét forhold, vokser den gennemsnitlige straflængde således fra ca. 3 år i årene 1996 til 1998 til 4½ år i 1999 og 5 år i 2000. Vurderet ud fra samtlige domme i perioden er tendensen den samme.

10.14. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse indeholdt som nævnt i pkt. 3.4 ovenfor en beskrivelse af udviklingen i strafudmålingen i voldssager efter §§ 244-246 i perioden 1979 til 1984 (s. 146). Strafudmålingen forekom at have været ganske stabil i denne periode. Om niveauet nævntes bl.a., at ca. 80 pct. af de ubetingede fængselsstraffe ikke oversteg 3 måneder, og hen ved 90 pct. af dommene var på højst 6 måneder. Endvidere fremhævedes, at de betingede domme udgjorde 20-25 pct. af frihedsstraffene, dog godt 27 pct. i årene 1983 og 1984.

Straffelovrådet har til sammenligning set på strafudmålingen i voldssager efter §§ 244-46 i årene 1995 til 2000. Det skal herved haves for øje, at den tidligere bestemmelse i § 244, stk. 5, hvorefter vold omfattet af § 244 var undergivet privat påtale, medmindre almene hensyn krævede offentlig påtale, ophævedes som led i nyskrivningen af straffelovens voldsbestemmelser i 1989. Det indebærer, at alle voldsforhold uanset deres beskaffenhed blev undergivet offentlig påtale. Strafudmålingspraksis før og efter lovændringen i 1989 er ikke fuldt sammenlignelig, da statistikken i dag omfatter sager, som ikke tidligere var underkastet offentlig påtale. Det er ikke muligt at udskille disse sager fra de øvrige.

Som det fremgår af nedenstående tabel, er den nu undersøgte periode, 1995 til 2000, i modsætning til den tidligere undersøgte periode præget af forandringer:

Straffens art og længde for vold efter §§ 244-246, 1995-2000.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Andel betingede domme af frihedsstraffe	30%	32%	34%	36%	39%	43%
<i>Længden af ubetingede fængselsstraffe:</i>						
Andel på højst 3 mdr.	78%	75%	76%	72%	72%	71%
Andel mere end 3 mdr. og højst 6 mdr.	14%	15%	15%	17%	17%	17%
Andel over 6 mdr.	8%	10%	9%	11%	11%	12%
Gennemsnitlige strafflængde i dage (hæfte- og fængselsstraffe)	83	90	93	98	99	119

Andel betingede domme udgør en større – og stigende – andel af frihedsstraffene i 1995 til 2000 sammenlignet med 1979 til 1984. Dette beror primært på det, der allerede tidligere er omtalt, nemlig at der er sket en kraftig vækst i andelen af betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Endvidere beror det antagelig på, at andelen af bødestrafte er mindsket en smule i den undersøgte periode, og bødestraffene kan være blevet afløst af betingede domme.

Længden af de ubetingede fængselsstraffe har også forandret sig de seneste år, idet en mindre og mindre andel er på højst 3 måneder. Som nævnt var denne andel i årene 1979 til 1984 på ca. 80 pct. Den mindskede andel korte ubetingede fængselsstraffe beror ikke alene på, at der er kommet flere domme i intervallet fra 3-6 måneder. Der er også kommet flere af de lange straffe på over 6 måneder. Det afspejler sig i, at den gennemsnitlige strafflængde for samtlige ubetingede frihedsstraffe (inkl. hæftestrafte) er vokset støt i perioden: fra 83 dage i 1995 til 119 dage i 2000. Den meget kraftige vækst i den gennemsnitlige strafflængde fra 1999 til 2000 skyldes ikke mindst, at der i 2000 blev afsagt forholdsvis mange lange straffe (over 3 år) for § 246.

11. Straffelovrådets overvejelser

11.1. De mange ændringer mv. af straffelovens voldsbestemmelser vidner om, at spørgsmål om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf i de senere år har indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. Den seneste lovændring – lov nr. 380 af 6. juni 2002 – er fremkommet under Straffelovrådets arbejde med revision af strafferammesystemet, sml. pkt. 7.2 ovenfor med omtale af følgende motivudtalelser:

”Justitsministeriet er opmærksomt på, at de foreslåede forhøjelser af de nuværende strafferammer kan rejse spørgsmål om ændring af andre bestemmelser i straffeloven. For at sikre en sammenhængende regulering har Justitsministeriet derfor i december 2001 anmodet Straffelovrådet om, at rådets igangværende gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven foretages bl.a. i lyset af de strafskærpelser, der er indeholdt i nærværende lovforslag, og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget”.

Som anført i denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.2, er Straffelovrådet enig i, at der bør ses med stor alvor på den personfarlige kriminalitet. Rådet er vide-

re enigt i, at der såvel ved strafudmålingen som ved udformningen af strafferammerne bør tilstræbes en balance, som afspejler, at forbrydelser mod personer er alvorligere end forbrydelser mod penge. Det er efter rådets opfattelse af væsentlig betydning, at det gennem straffeloven kommer til udtryk, hvorledes samfundet ser på den personfarlige kriminalitet, og at strafferammerne afspejler samfundets klare afstandtagen fra denne form for kriminalitet. Der kan da også allerede påvises en markant forskel i strafudmålingen mellem formueforbrydelser og person- eller almenfarlige forbrydelser, sml. denne betænkningens kapitler 4 om strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser og 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.1.

Der har i Straffelovrådet været udtrykt tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser af strafniveauet har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser af strafmaksimum, som er sket ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over dem, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for vold, men rådet har bortset fra en teknisk begrundet forenkling af strafferammen i § 119, stk. 1, afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002.

11.2. Straffelovrådet kan fortsat tiltræde de synspunkter om udformningen af straffebestemmelser om vold, som fremkom i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, sml. 3.3 ovenfor. Der kan fortsat være grund til at fremhæve, at vurderinger af det faktiske udmålingsniveau bør holdes adskilt fra overvejelser om strafferammerne for vold. Det er næppe hensigtsmæssigt at søge lovteksten udformet på en sådan måde, at der heri foreskrives obligatoriske skærpelser eller formildelser i forhold til det gældende strafniveau. Strafferammerne for vold var allerede ved lovændringen i 1989 så rummelige, at de gav plads for praksisændringer både i skærpene og formildende retning. Ved lovændringer bør man fastholde, at strafferammerne bør tillade de variationer i strafudmålingen, som beror på en vurdering af skærpene og formildende omstændigheder i det enkelte tilfælde.

Straffelovrådet har tidligere opstillet en skala baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er §§ 244-246 (vold) henført til kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel. Det svarer til det nugældende strafmaksimum.

Straffelovrådet har nøje gennemgået de overvejelser, som i 1987-betænkningen førte til forslag om et strafmaksimum på 8 års fængsel i § 246, sml. pkt. 3.3 ovenfor. Der er imidlertid efter fornyet drøftelse enighed om, at et strafmaksimum på 10 år må anses for passende, herunder i forhold til

strafmaksimum for berigelseskriminalitet omfattet af § 286, som rådet foreslår tilknyttet et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, afsnit 12. Der er endvidere enighed om, at skærpelsen af strafmaksimum i § 246 til 10 års fængsel naturligt fører til, at strafmaksimum for forhold omfattet af § 245 skærpes fra 4 til 6 års fængsel.

Straffelovrådet finder i lighed med flertallet i 1987-betænkningen, at bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder i og for sig ville være en passende normalstrafferamme for vold omfattet af § 244. En sådan ramme ville stadig være fuldt tilstrækkelig med henblik på det store flertal af voldstilfælde, hvad enten man i hovedsagen ønsker at bevare det hidtidige udmålingsniveau, eller man ønsker at skærpe straffniveauet i tråd med intentionen i lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. afsnit 10 med omtale af Straffelovrådets undersøgelse af domspraksis. Rådet er som anført bl.a. i denne betæknings kapitel 23 om sædelighedsforbrydelser, pkt. 2.9.2 og 3.7.4, samtidig opmærksomt på, at forhøjelse af strafferammer er en af de måder, som lovgivningsmagten har anvendt, når den har ønsket at skærpe straffniveauet for bestemte forbrydelser. Som det fremgår af denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, har Straffelovrådet af tekniske grunde udeladt positionen 1 år og 6 måneder. Rådet ville som følge heraf anse et strafmaksimum på 2 års fængsel for passende for så vidt angår de forhold, som kan forventes omfattet af § 244.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for voldsbestemmelsernes vedkommende måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne, cfr. 1987-betænkningen som anført i pkt. 3.4 ovenfor. De betragtninger om strafferammerne for vold, som rådet er fremkommet med, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske eller senest tilsigtede udmålingsniveau.

11.3. Som det fremgår af pkt. 3.5 ovenfor, foreslog Straffelovrådet i 1987-betænkningen, at § 247 (nu § 247, stk. 1) om vold i gentagelsestilfælde blev ophævet. Forslaget blev ikke gennemført. Tværtimod blev bestemmelsen ved en senere lejlighed udbygget, sml. lov nr. 366 af 18. maj 1994 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og offererstatningsloven (Bekæmpelse af vold).

Det er fortsat Straffelovrådets opfattelse, at der i almindelighed bør udvises tilbageholdenhed med at anvende bestemmelser, der fremhæver gentagelsestilfælde som en strafforhøjende omstændighed. Det bør ved fastsættelsen af strafmaksima for de enkelte delikter have for øje, at gentagelse – herunder gentagne tilbagefald – kan være en omstændighed, der i sig selv eller i kombination med andre strafudmålingsfaktorer kan føre til straffe, der ligger over normalniveauet for det pågældende delikt, sml. kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.7. Som anført sm.st. har der på den baggrund og under hensyn til, at der – ikke mindst efter de betydelige skærper af strafmaksimum i bl.a. §§ 244-246, som har fundet sted ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 – er rigelig mulighed for at tillægge gentagelse fuld betydning inden for de pågældende almindelige strafferammer, været ud-

trykt sympati for at ophæve § 247, stk. 1. Det er dog også anført, at § 247, stk. 1, er en integreret del af straffelovens øvrige voldsbestemmelser, og at videre overvejelser om ophævelse derfor bør ske i anden sammenhæng.

Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst i den foreliggende sammenhæng at pege på spørgsmålet om ophævelse af § 247, stk. 1, og i øvrigt at afstå fra at fremkomme med forslag herom. Rådet henviser til det anførte om andre lignende bestemmelser i denne betækningskapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.7.

11.4. Straffelovens § 119 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode placeret i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. Det svarer til det nugældende strafmaksimum for forhold omfattet af § 119, stk. 1 og 2.

Der er under Straffelovrådets drøftelse af strafferammerne for vold rejst spørgsmål om, hvorvidt der overhovedet er grundlag for at opretholde en skærpet strafferamme i § 119 med sigte på vold mod visse myndigheds personer mv. Der er også udtrykt skepsis over for behovet for § 247, stk. 2, hvorefter straffen kan forhøjes med indtil det halve, når en lovovertrædelse som nævnt i §§ 244-246 begås over for en person, der efter karakteren af sit arbejde er særlig udsat for vold, sml. Vagn Greve: Bør vold mod de svageste koste mindst?, Kriminalistisk Årbog 1999, red. Lene Ravn & Peter Kruize s. 65 ff. (s. 72 ff.):

”I forarbejderne begrundes denne forskel med, at de pågældende personer bør have et stærkere ”værn”. Den mest nærliggende forståelse af dette ord er, at forskellen i strafudmåling forventes at føre til lavere kriminalitetsniveau på de områder, der får det særlige værn. Det er imidlertid vanskeligt at forestille sig, at en person, der ikke vil vige tilbage for at begå en handling, som straffes med 30 dages fængsel, skulle gøre det, fordi handlingen i stedet blev straffet med 40 eller 60 dage. Og der er jo ikke her tale om, at gerningspersonen kan vælge mellem forskellige ofre for sine aggressioner. De tre strafniveauer har efter alt at dømme samme individualpræventive og almenpræventive virkninger. Vore nabolande kender da heller ikke regler svarende til § 247, stk. 2. Finland klarer sig udmærket uden regler svarende til § 119 (men har en særregel om drab, SL 21:2). Reglerne svarende til § 119 har et snævrere offerbegreb i Norge (strl. § 127, jfr. Kommentarytavgavens s. 99 f.), og Sverige (BrB 17:1) og Tyskland (StGB § 113).

Man kunne i stedet overveje, om forskellen i det danske strafniveau afspejler en forskel i klanderværdighed ... Et bekræftende svar betyder, at man mener, at det er grovere at slå diskotekets dørmand end en anden gæst, at det er grovere at slå en tilkaldt politibetjent end sin ægtefælle, at det er grovere at slå butikscenterets vagt end en tilfældig kunde i centeret o.s.v. ...

Strafudmålingen i voldssager inddrager og bør inddrage en lang række omstændigheder. Hvis man gennemser de domme, der er blevet offentliggjort i den seneste halve snes år,

er det ikke åbenbart, at den her omtalte forskel på ofrene tillægges den afgørende betydning, som loven tilsyneladende lægger op til ...

Det betyder ikke, at domstolene ikke lægger vægt på sådanne omstændigheder, men alene, at det ser ud som, domstolene foretager en helhedsvurdering, hvori offerets position ikke får en speciel plads. Praksis kan også tolkes på den måde, at domstolene i god overensstemmelse med – hvad jeg ovenfor antog er – den almindelige retsbevidsthed, finder vold over for svage personer lige så strafværdig som vold over for præsumptivt stærke.

Den retspolitiske konklusion af dette er, at man bør ophæve de særlige regler om vold i § 119 og i § 247, stk. 2. Der er ingen grund til at tro, at en ophævelse af særreglerne vil påvirke strafudmålingen eller samfundets kriminalitetsniveau, men det vil sende det rigtige signal: *samfundet vil beskytte sine svage. Vold er vold, uanset hvem den går ud over.*”

Straffelovrådet har noteret sig de ovennævnte synspunkter om §§ 119 og 247, stk. 2. Det er under rådets drøftelse påpeget, at den nylige skærpelse af strafmaksima i §§ 245 og 246 yderligere har aktualiseret spørgsmålet om behovet for §§ 119 og 247, stk. 2, idet § 119 ikke absorberer straf efter §§ 245 og 246, og da en forhøjelse af strafmaksimum med indtil det halve for forhold omfattet af § 247, stk. 2, jf. § 245 eller § 246, (henholdsvis 9 og 15 års fængsel) umiddelbart kan forekomme ude af proportion, sml. pkt. 11.3 ovenfor om § 247, stk. 1. Forholdet til § 247, stk. 2, ses da heller ikke berørt i forarbejderne til lov nr. 380 af 6. juni 2002. Der er dog også under rådets behandling af de omhandlede bestemmelser givet udtryk for, at §§ 119 og 247, stk. 2, har baggrund i særlige hensyn, som fuldt ud kan begrunde opretholdelse af et i forhold til de almindelige voldsbestemmelser skærpet strafmaksimum, sml. herved pkt. 8.1.2 ovenfor (§ 119) og pkt. 4.3 ovenfor (§ 247, stk. 2).

Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 også kunne rejse spørgsmål om §§ 119 og 247, stk. 2. Som det fremgår af pkt. 11.1 ovenfor, har Straffelovrådet afstået fra at fremkomme med forslag til skærpelse af strafmaksima i anledning af denne lov. Rådet afstår derfor også bortset fra en teknisk begrundet ændring af strafferammen i § 119, stk. 1, sml. § 1, nr. 20, i rådets lovudkast, fra at fremkomme med forslag, der særligt retter sig mod §§ 119 og 247, stk. 2.

11.5. Som det fremgår af denne betæknings kapitler 9 om straffastsættelse, afsnit 7, og 10 om strafnedsættelse og strafbortfald, afsnit 7, foreslår Straffelovrådet de nuværende bestemmelser på dette område afløst af nye bestemmelser, der bl.a. indeholder et katalog over hensyn, som i almindelighed skal indgå som formildende omstændigheder og under visse betingelser kan føre til strafnedsættelse og strafbortfald, sml. også denne betæknings kapitel 30 (lovudkast) med §§ 82 og 83 i lovudkastets § 1, nr. 6. Straffelovens § 248 om strafbortfald for legemsangreb under slagsmål og ved gengældelse er beslægtet med de hensyn, der indgår i § 82, sml. herved § 82, nr. 4, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, at gerningen er udført i en oprørt

sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller af personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse.

Der kunne rejses spørgsmål om, hvorvidt § 248 som udtryk for almindelige strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i kapitel 10 om straffens fastsættelse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i rådets lovudkast. Heroverfor kan anføres, at § 248 er en integreret del af straffelovens øvrige voldsbestemmelser, og at videre overvejelser om at ophæve § 248 derfor bør ske i anden sammenhæng. Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placeringen af § 248 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom.

Kapitel 25

Andre forbrydelser mod liv og legeme **(straffelovens §§ 237-241 og §§ 249-254)**

1. Indledning

1.1. De forbrydelser, som under overskriften ”Forbrydelser mod liv og legeme” indgår i straffelovens 25. kapitel, kan rubriceres i tre grupper: drabsforbrydelser (§§ 237-241), voldsforbrydelser (§§ 244-249) og andre skade- eller fareforvoldende handlinger (§§ 250-254). I dette kapitel behandles strafferammerne for de forbrydelser, der omhandles i §§ 237-241 og §§ 250-254. I kapitlet indgår også § 249 om uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse, uagtet denne forbrydelse er en voldsforbrydelse. Det skyldes, at den pågældende forbrydelse i praksis er nært knyttet til bestemmelsen om uagtsomt manddrab og derfor mest hensigtsmæssigt behandles i sammenhæng med § 241. Om strafferammerne for voldsforbrydelserne i øvrigt (§§ 244-248) henvises til denne betænkningss kapitel 24.

1.2. I *afsnittene 2, 3 og 4* nedenfor redegøres for gældende ret mv. vedrørende henholdsvis de forsætlige drabsforbrydelser (§§ 237-240), uagtsomt manddrab og uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse (§§ 241 og 249) og forskellige faredelikter (§§ 250-254) samt Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne for disse forbrydelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. I tilslutning til gennemgangen af §§ 241 og 249 omtales en nyere ændring af færdselsloven, der åbner mulighed for at idømme fængselsstraf for visse grove overtrædelser af færdselsloven.

Spørgsmålet om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf har i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. I *afsnit 5* omtales forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161) fremsat den 2. februar 2001 af medlemmer af Venstre og Det Konservative Folkeparti. *Afsnit 6* indeholder en omtale af forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), der blev fremsat den 26. februar 2002 af justitsministeren (Lene Espersen), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Afsnit 7 indeholder en kortfattet omtale af reglerne om uagtsomt manddrab mv. i Finland, Norge og Sverige. I *afsnit 8* gennemgås resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet.

Endelig indeholder *afsnit 9* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om strafferammerne for de berørte forbrydelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. Forsætligt drab (§§ 237-240)

2.1. § 237

2.1.1. Efter straffelovens § 237 straffes den, som dræber en anden, for manddrab med fængsel fra 5 år indtil på livstid. Om bestemmelsen kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 275 f.

§ 237 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 242 samt s. 21 f. og 223 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 215 samt s.200 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 216 samt sp. 332 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3378 (§ 238).

2.1.2. Ved sin gennemgang af § 237 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse anførte Straffelovrådet, jf. s. 161:

”Forsætligt drab straffes efter § 237 med fængsel fra 5 år indtil på livstid. Straffelovrådet har ovenfor i kap. 3 omtalt de to spørgsmål, som denne strafferamme kan give anledning til. Man foreslår, at det forhøjede minimum for fængselsstraf ophæves. Med hensyn til strafmaksimum foreslår et flertal, at livstidsstraffen opretholdes, medens et mindretal foreslår et maksimum på 20 års fængsel.”

2.2. § 238

2.2.1. Efter straffelovens § 238, stk. 1, straffes en moder, der dræber sit barn under eller straks efter fødselen, med fængsel indtil 4 år. For at kunne henføre forholdet under den mildere maksimumstrafferamme i § 238, stk. 1, kræves det, at der foreligger en formodning for, at moderen har handlet i nød, af frygt for vanære eller under påvirkning af en ved fødselen fremkaldt svækkelse, forvirring eller rådvildhed. § 238, stk. 2, åbner mulighed for strafbortfald, når forbrydelsen ikke er fuldbyrdet, og handlingen ikke har påført barnet skade. § 238 er beslægtet med § 251 om uforsvarlig omgang ved barnefødsel, der omtales i afsnit 4.2 nedenfor. Om § 238 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 276 f.

§ 238 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 244 samt s. 226 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 216 samt s. 201 f., og Straffelovskommissionens betænk-

ning af 1923, § 217 samt sp. 333 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3379-80 (§ 239), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 237), og tillæg B, sp. 203.

2.2.2. Ved sin gennemgang af § 238 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse antydede Straffelovrådet muligheden af en nedsættelse af strafmaksimum fra 4 til 3 eller 2 års fængsel, sml. s. 161:

”§ 238 er – ligesom den beslægtede bestemmelse i § 251 om uforsvarligt forhold ved barnefødsel ... – meget sjældent anvendt i vore dage. Straffelovrådet har ikke fundet tilstrækkelig anledning til at foreslå ændringer i § 238, men fremhæver, at en nedsættelse af maksimum fra 4 til 3 eller 2 år næppe ville volde praktiske problemer. Det bemærkes, at den svenske betænkning SOU 1986:14 s. 192 foreslår strafmaksimum i bestemmelsen om ”barnadråp” nedsat fra 6 til 4 år.”

I tilslutning til ovenstående bemærkes, at bestemmelsen om ”barnadråp” fortsat har en maksimumstrafferamme på fængsel indtil 6 år, jf. BrB 3:3.

2.3. § 239

2.3.1. Om forsætligt drab foreskrives videre i straffelovens § 239, at den, som dræber en anden efter dennes bestemte begæring, straffes med fængsel indtil 3 år. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 278 f.

§ 239 har bortset fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan nærmere henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 243, stk. 3, samt s. 224 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 217 samt s. 202 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 218 samt sp. 335 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3380 (§ 240), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5377 f. (§ 239), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2195-96, nr. 236, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 238, stk. 1), og tillæg B, sp. 1873-74.

2.3.2. Ved sin gennemgang af § 239 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet alene bestemmelsen ændret som følge af hæftestrafens afskaffelse svarende til de ændringer, der gennemførtes ved lov nr. 433 af 31. maj 2000. Rådet knyttede dog visse bemærkninger hertil, jf. s. 161-62:

”I de diskussioner om den strafferetlige bedømmelse af euthanasi (medlidenhedsdrab), som af og til opstår, har det undertiden været overvejet at indføje nye bestemmelser i straffeloven, f.eks. i tilknytning til § 239. Straffelovrådet har ikke i den foreliggende sammenhæng kunnet tage dette spørgsmål op til overvejelse. Det skal blot fremhæves, at § 239 i dag kun kan anvendes på de tilfælde af medlidenhedsdrab, hvor en person har

været i stand til at fremsætte en bestemt begæring herom. Når § 239 kun rummer hjemmel til frihedsstraf, må det herved tages i betragtning, at dommen kan gøres betinget, og at bøde vil kunne idømmes i medfør af reglen i § 85 om strafnedsættelse, ligesom straffen under særlig formildende omstændigheder helt kan bortfalde.”

2.4. § 240

2.4.1. Endelig er i straffelovens § 240 fastsat, at den, som medvirker til, at nogen berøver sig selv livet, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Foretages handlingen af egennyttige bevægelse, er straffen fængsel indtil 3 år. Bestemmelsen adskiller sig fra § 239 ved, at den, der ønsker at dø, i § 240 selv udfører den afgørende handling (eller undladelse), jf. herom og om bestemmelsens anvendelse Den kommenterede straffelov s. 279 f.

§ 240 har bortset fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan nærmere henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 246 samt s. 227 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 218 samt s. 203 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 219 samt sp. 336 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3380 f. (§ 241), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5378 f. (§ 240), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2197, nr. 237, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2372 (§ 239), og tillæg B, sp. 203 og 1873.

2.4.2. Ved sin gennemgang af § 240 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet alene bestemmelsen ændret som følge af hæftestrafens afskaffelse svarende til de ændringer, der gennemførtes ved lov nr. 433 af 31. maj 2000. Om bestemmelsen bemærkedes i øvrigt, jf. s. 162, at ”[d]e spørgsmål om kriminalisering af hjælp til selvmord, som måske kunne rejses i forbindelse med et egentligt revisionsarbejde vedrørende straffelovens kap. 25, har straffelovrådet måttet lade ligge.”

3. Uagtsomt manddrab og uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse (§§ 241 og 249) mv.

3.1. § 241

3.1.1. Efter straffelovens § 241 straffes den, som uagtsomt forvolder en andens død, med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 8 år (tidl. 4 år, sml. afsnit 6 nedenfor). Bestemmelsen anvendes navnlig i tilfælde, der samtidig rummer en eller flere overtrædelser af færdselsloven. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 249 om uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse, der omtales under pkt. 3.2 nedenfor.

Det normale straffniveau for uagtsomt manddrab ved spirituskørsel mv. var tidligere fængsel i 4-6 måneder. Dette straffniveau forhøjedes ved Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1996, s. 1017, til fængsel i 6-8 måneder. Dommen er omtalt i kapitel 9 om straffastsættelse, pkt. 5.2. Foreligger skærpende omstændigheder, herunder hvis tiltalte tidligere er straffet for spirituskørsel, og/eller kørslen i sig selv er foregået på særlig hensynsløs måde, udmåles straffen til omkring 1 års fængsel. I særlig grove tilfælde kan der blive tale om at udmåle en væsentlig højere straf. Uagtsomt manddrab i færdselssager uden spirituskørsel straffes i almindelighed med dagbøder, såfremt kørslen ikke kan karakteriseres som særlig hensynsløs. Kan kørslen karakteriseres som særlig hensynsløs, udmåles straffen som udgangspunkt til fængsel i 3-4 måneder.

Om § 241 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 281 ff. For så vidt angår ændringen af § 241 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. afsnit 6 nedenfor, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 37. Om straffniveauet for uagtsomt manddrab i forbindelse med overtrædelse af færdselsloven henvises i øvrigt nærmere til afsnit 8 nedenfor med omtale af Straffelovrådets undersøgelse af domspraksis.

Når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafrens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, og ændringen af strafmaksimum ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, fik § 241 sin nuværende affattelse ved lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste m.v.). Om forarbejderne forud herfor kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 245, stk. 2, samt s. 227. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 219 samt s. 204, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 220 samt sp. 337 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3381 (§ 242). Ved lovændringen i 1992 ændredes strafferammen i § 241 med henblik på at bringe den i overensstemmelse med strafferammen i § 249, således som denne bestemmelse var blevet affattet ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi), jf. pkt. 3.2 nedenfor. Om ændringen af strafferammen i § 241 anførtes i lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. Folketingstidende 1991-92, tillæg A, sp. 1896:

”Efter straffelovens § 241 straffes uagtsomt manddrab med bøde eller hæfte, under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

Ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 blev der blandt andet gennemført en ændring af straffelovens § 249 om uagtsom (betydelig) legemsbeskadigelse, der blandt andet indebærer, at straffen for overtrædelsen af bestemmelsen er bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 år.

Med henblik på at bringe strafferammen i straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab i overensstemmelse med strafferammen i straffelovens § 249 foreslås det, at normalstrafferammen i straffelovens § 241 skærpes til ud over bøde og hæfte også at omfatte fæng-

sel indtil 4 måneder. Strafmaksimum på fængsel indtil 4 år, når uagtsomt manddrab er begået under skærpende omstændigheder, foreslås opretholdt uændret.”

3.1.2. Straffelovrådets overvejelser om § 241 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse tog udgangspunkt i det daværende normale straffniveau i sager om færdselsforseelser, der henføres under § 241, på dagbøder eller hæfte i 10-30 dage, hvis føreren ikke har været påvirket af spiritus, og på ubetinget fængselsstraf i 4-6 måneder, hvis føreren har været påvirket af spiritus. Om rådets overvejelser fremgik på den anførte baggrund bl.a., jf. s. 162 ff.:

”Den hyppigste anvendelse af § 241 og § 249 sker i sager om uforsvarlig motorkørsel, der samtidig rummer en eller flere overtrædelser af færdselsloven. Det kan bero på rene tilfældigheder, om det er død eller legemsbeskadigelse – eventuelt varig invaliditet – der bliver følgen af gerningsmandens forhold; ikke sjældent indtræder begge følger ved påkørsel af en bil med flere personer i. Det er i praksis næppe muligt at skelne mellem uagtsomhed i relation til andres liv og uagtsomhed i relation til legemets integritet i øvrigt ...

§ 241 er ikke efter sin ordlyd begrænset til grov uagtsomhed, men benytter kun udtrykket ”uagtsomt”. Det er nogle gange blevet diskuteret, om § 241 i praksis finder anvendelse på alle grader af strafbar uagtsomhed, eller forholdet snarere er det, at der i praksis sker en vis begrænsning af de uagtsomhedsgrader, som kommer i betragtning, – eventuelt således at praksis nærmest svarer til, om der i § 241 stod ”groft uagtsomt” ...

Straffelovrådet er ikke gået nærmere ind i dette spørgsmål om målestokken for uagtsomhed. Nogle medlemmer af rådet ville finde det rigtigst, om ordlyden af § 241 blev ændret til ”groft uagtsomt”, men der er enighed om at udskyde dette spørgsmål til et senere revisionsarbejde, hvor der er lejlighed til at drøfte det mere indgående.

Det er undertiden blevet anført, at man slet ikke burde anvende § 241, men alene færdselsloven, i tilfælde, hvor døden er den uagtsomme følge af en alvorlig færdselsforseelse. Begrundelsen er vistnok især, at færdselsloven indeholder tilstrækkelig hjemmel til idømmelse af en passende straf, og at domfældelse for uagtsomt manddrab i sig selv er et særligt tyngende og stemplende moment over for motorkørere, der i forvejen ofte føler sig hårdt ramt af den ulykke, som de har været årsag til. Straffelovrådet har forståelse for dette synspunkt, men kan ikke finde det rigtigst, at motorførere generelt skulle være undtaget fra at dømmes efter en straffelovsbestemmelse, der kan ramme andre, som uagtsomt forvolder en andens død. For så vidt der alene måtte være spørgsmål om en begrænsning af området for anvendelse af § 241, må rådet som allerede antydnet finde det rigtigst, at der ikke tages stilling til dette i den foreliggende sammenhæng.

...

Efter straffelovrådets vurdering er der ikke grundlag for at tilråde en skærpelse af strafudmålingen i forhold til nugældende praksis ved domstolene, herunder det nævnte normalniveau af 4-6 måneders fængsel i sager om uagtsomt manddrab forvoldt under motorkørsel i spirituspåvirket tilstand. De følgende bemærkninger tager især sigte på spiritussagerne.

Principielle strafferetlige synspunkter kan i og for sig tale for, at straffe på 4-6 måneder er udtryk for en streng bedømmelse. Hvor ingen skade er sket, straffes promille- og spirituskørsel med bøde eller en kort frihedsstraf på normalt 14 dage i førstegangstilfælde. Motorførerne straffes, fordi de i deres spirituspåvirkede tilstand rummer en fare for færdselssikkerheden og for andre trafikanters liv og legeme. Men når denne fare realiseres og de alvorligste følger indtræder, skærpes straffen meget væsentligt, selv om den udviste adfærd ikke generelt kan siges at være en anden, end hvis uheld var undgået. I de enkelte sager kan der dog undertiden foreligge oplysninger om en særligt hasarderet og farlig kørsel, der adskiller forholdet fra den mere typiske spirituskørsel. Straffe på 4-6 måneder er meget strengere end de straffe, der ville fremkomme, hvis man tænkte sig en udmåling med udgangspunkt i straffen for spirituskørsel, suppleret med en skærpelse for uagtsomt manddrab, bedømt uden spirituspåvirkning.

For uagtsomt manddrab i trafikken uden spirituspåvirkning idømmes som nævnt væsentlig lavere straffe. Der er derfor næppe tvivl om, at praksis i sager om spirituspåvirkning er bestemt netop af det forhold, at det er en spritbilist, der forvolder en andens død. Det lave strafniveau, der accepteres, hvor spritbilisten slipper godt fra kørslen, eller hvor en ædru person kører en anden ned, bliver både for lægfolks retsfølelse og efter tilvante vurderinger ved domstolene helt uacceptabelt, hvor en spritbilist forvolder en andens død. I en skarp form er dette udtrykt således af Rørdam i Juristen 1962 s. 448: ”Der er ingen medlidenhed med spiritusbilisten, der kører et andet menneske ihjel. På dette område får – også hos domstolene – de mest primitive betragtninger råderum, og domstolenes praksis har sikkert bred tilslutning i befolkningen, der snarere kunne tænkes at ønske sig en skærpelse end en mildnelse af den lagte kurs”. Det forekommer vanskeligt at anlægge fuldtud rationelle synspunkter på strafudmålingen i disse sager, og på baggrund af de følelsesmæssige reaktioner, som her gør sig gældende, bliver det formentlig for mange et mindre væsentligt spørgsmål, om der er en præventiv nødvendighed eller blot præventive nyttevirkninger forbundet med de nuværende straffe eller endnu strengere straffe for uagtsomt manddrab i spiritussager.

På baggrund af oplysningerne om retspraksis finder straffelovrådet det ubetænkeligt at fastslå, at der kan ske en væsentlig nedsættelse af det nuværende maksimum i § 241 på 4 års fængsel. Det vil endvidere stemme meget godt med hidtidig praksis, hvis der opretholdes en delt strafferamme, således at navnlig tilfælde af spirituspåvirkning kan henføres under en bestemmelse om skærpene omstændigheder.

Der har i straffelovrådet været nogen stemning for at fastsætte maksimum til 2 år. Det er på den anden side blevet fremhævet, at der kan tænkes grovere forhold end dem, der hidtil i retspraksis har kunnet medføre straf af fængsel i 1 år og 6 måneder. Man har derfor ment at burde foreslå, at strafferammen i § 241 bliver bøde eller fængsel indtil 4 måneder, under skærpene omstændigheder fængsel indtil 3 år.”

3.2. § 249

3.2.1. Efter straffelovens § 249 straffes den, som uagtsomt tilføjer nogen betydelig skade på legeme eller helbred, med bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 8 år (tidl. 4 år, sml. afsnit 6 nedenfor). Bestemmelsen anvendes navnlig i tilfælde, der

samtidig rummer en eller flere overtrædelser af færdselsloven. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med § 241 om uagtsomt manddrab, der er omtalt under pkt. 3.1 ovenfor.

Det normale straffniveau for uagtsom betydelig legemsbeskadigelse ved spirituskørsel mv. er som udgangspunkt fængsel i 30 dage til 3 måneder. I gentagelsestilfælde forekommer straffe på henholdsvis 3 og 4 måneders fængsel. Uagtsom betydelig legemsbeskadigelse i færdselssager uden spirituskørsel straffes i almindelighed med dagbøder.

Om § 249 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 300 ff. For så vidt angår ændringen af § 249 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. afsnit 6 nedenfor, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 41. Om straffniveauet for uagtsomt manddrab i forbindelse med overtrædelse af færdselsloven henvises i øvrigt nærmere til afsnit 8 nedenfor med omtale af Straffelovrådets undersøgelse af domspraksis.

Når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafrens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, og ændringen af strafmaksimum ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, fik § 249 sin nuværende affattelse ved lov nr. 272 af 3. maj 1989 om ændring af borgerlig straffelov (Vold og børnepornografi). Om forarbejderne herfor kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 245, jf. § 250, stk. 2, samt s. 227 og 230. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 226 samt s. 210 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 227 samt sp. 345. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3383-84 (§ 249), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2373 (§ 248). Ved lovændringen i 1989 fik § 249 en ny affattelse, der var en følge af den samtidig gennemførte revision af straffelovens øvrige voldsbestemmelser, jf. denne betænkningens kapitel 24 om voldsforbrydelser, afsnit 3. Om ændringen af § 249 anførtes i lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. Folketingstidende 1988-89, tillæg A, sp. 2871:

”Forslaget til ny formulering af § 249 er af redaktionel karakter. Den nye formulering er en konsekvens af, at sondringen i den gældende § 249 mellem § 246-skader og mindre betydelige skader som følge af den ændrede opbygning af §§ 244-246 ikke kan oprettholdes. Der tilsigtes ingen realitetsændring med den nye formulering af bestemmelsen.

Formuleringen svarer til Straffelovrådets forslag, jf. betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, side 166-167, bortset fra at det gældende strafmaksimum på fængsel i 4 år foreslås opretholdt uændret.”

3.2.2. Straffelovrådets overvejelser om § 249 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var i et vist omfang knyttet til § 241, sml. pkt. 3.1.2 ovenfor. Overvejelserne tog i øvrigt udgangspunkt i det daværende normale straffniveau i sager om færdselsforseelser, der henføres under § 249, på dagbøder, hvis føreren ikke har været påvirket af spiritus, og på ubetinget friheds-

straf i 30-60 dage, hvis føreren har været påvirket af spiritus. Om rådets overvejelser anførtes følgende, jf. s. 167:

”Såfremt straffelovrådets forslag til affattelse af §§ 244-246 gennemføres, må sondringen i § 249 mellem § 246-skader og mindre skader opgives. Derimod er der ikke noget til hinder for, at man i § 249 bevarer den mindstegrænse, der angives med udtrykket ”betydelig skade”, hvorved det undgås at udvide det strafbare område i disse uagtsomhedstilfælde. Der skal nødvendigvis tages stilling til den strafferammemæssige konsekvens af hæftestrafens afskaffelse.

Da de indtrådte legemsskader kan være meget alvorlige, finder straffelovrådet, at der bør gælde samme strafferamme for uagtsom betydelig legemsskade som for uagtsomt manddrab. Den kan derfor formuleres således, at straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder, under skærpene omstændigheder fængsel indtil 3 år.”

3.3. Lov nr. 498 af 7. juni 2001 om ændring af færdselsloven (Skærpelse af straffen for grove færdselslovsovertrædelser og indførelse af kørselsforbud)

3.3.1. Ved lov nr. 498 af 7. juni 2001 om ændring af færdselsloven (Skærpelse af straffen for grove færdselslovsovertrædelser og indførelse af kørselsforbud) indsattes en bestemmelse i færdselslovens § 118, stk. 4, der giver mulighed for at idømme fængsel indtil 1 år i tilfælde, hvor kørslen er sket under omstændigheder, som er omfattet af færdselslovens § 126, stk. 2, nr. 1, dvs. tilfælde, hvor føreren forsætlig har voldt skade på andres person eller ting, forsætlig har fremkaldt nærliggende fare herfor eller i øvrigt har ført motordrevet køretøj på særlig hensynsløs måde. Af lovforslagets bemærkninger fremgår, at bestemmelsen alene tilsigtes anvendt i tilfælde, hvor der ikke tillige foreligger overtrædelse af straffeloven, sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 7023-24:

”Der vil med forslaget blive indført hjemmel i færdselsloven til at idømme frihedsstraf i tilfælde af særlig hensynsløs kørsel, herunder forsætlig fareforvoldelse og skade, hvor der ikke samtidig foreligger en overtrædelse af straffelovens bestemmelser om vold, forsætligt eller uagtsomt manddrab, grov uagtsom legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse m.v. Bestemmelsen får således selvstændig betydning, hvor det ikke vil være muligt at idømme frihedsstraf efter straffelovens bestemmelser.

...

...Som eksempler på sådanne tilfælde [dvs. tilfælde omfattet af § 126, stk. 2, nr. 1] – som ikke er tænkt at skulle være en udtømmende opregning af anvendelsesområdet for den foreslåede skærpelse – vil alt efter omstændighederne blandt andet kunne tænkes grov kap- eller væddekørsel på gade og vej eller grov chikanekørsel. Endvidere er det hensigten, at straffen kan pålægges i de situationer, hvor der udføres uforsvarlig kørsel i

forbindelse med, at den pågældende undlader at efterkomme politiets anmodning om at standse køretøjet, idet en sådan trafikadfærd ofte er alvorligt fareforvoldende.”

3.3.2. Om strafudmålingen anføres i bemærkningerne, at det er nærliggende at tage udgangspunkt i straffniveaue for frihedsstraf for de mindst alvorlige tilfælde af spirituskørsel. Det vil således være naturligt, at strafpositionen i førstegangstilfælde svarer til strafpositionen ved de mindst alvorlige tilfælde af spirituskørsel, f.eks. 10-14 dages fængsel. Dette udgangspunkt kan fraviges såvel i skærpende som formildende retning – herunder til bødeområdet – afhængig af forholdets karakter inden for strafferammen på fængsel i indtil 1 år. Det forudsættes, at frihedsstraffen i almindelighed gøres betinget på vilkår af, at den dømte udfører samfundstjeneste, og at der i disse tilfælde idømmes en tillægsbøde på 1.000 kr. pr. 25.000 kr. årlig bruttoindtægt. Om anvendelse af samfundstjeneste hedder det videre:

”Som nævnt ovenfor sigter nyordningen til de tilfælde, hvor der ikke tillige i forbindelse med kørslen er sket overtrædelse af straffeloven, f.eks. straffelovens § 241 om uagtsomt manddrab eller § 249 om uagtsom betydelig legemsbeskadigelse. Som udgangspunkt bør betinget dom med vilkår om samfundstjeneste ikke anvendes i disse tilfælde. Hvis kørslen er foregået i brugsstjålet køretøj vil betinget dom heller ikke kunne anvendes. En konkret individuel vurdering kan dog føre til, at også kørsel, der falder uden for dette kerneområde for nyordningen, kan afgøres med samfundstjeneste, hvis dette i det enkelte tilfælde findes forsvarligt ...”

4. Forskellige faredeliktter (§§ 250-254)

4.1. § 250

4.1.1. Efter straffelovens § 250 straffes den, som hensætter en anden i hjælpeløs tilstand eller forlader en under hans varetægt stående person i en sådan tilstand, med fængsel, der, når handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse, under i øvrigt skærpende omstændigheder kan stige til 8 år. Om bestemmelsen kan henvises til den kommenterede straffelov s. 303 ff.

§ 250 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 247, stk. 1, samt s. 228. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 227, stk. 1, samt s. 211 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 228 samt sp. 345 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3384 f. (§ 250), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2199-00, nr. 245, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 205 f. og 1873 f. (§ 249).

4.1.2. Ved sin gennemgang af § 250 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet strafferammen ændret, så den kom til at svare til den af rådet foreslå-

ede strafferamme i §§ 241 og 249, dvs. bøde eller fængsel indtil 4 måneder, under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år, sml. s. 167-68:

”Der er flere grunde til at ændre denne strafferamme. Det er uheldigt, at bestemmelsen ikke nævner noget strafmaksimum med henblik på normaltilfælde, men kun siger, hvad straffen kan stige til under visse skærpende omstændigheder. ... For det andet må det antages, at maksimum på 8 år i bestemmelsens sidste led er alt for højt. Det er vanskeligt at skønne over, hvad der ville være en rimelig strafferamme i § 250, da retspraksis ikke giver mange holdepunkter for at slutte noget om, hvilke forhold § 250 kan tænkes at finde anvendelse på. Det, som i nogle tilfælde kan kendetegne lovovertrædelsen som relativt grov, er, at gerningsmanden skal have handlet med bevidsthed om, at den anden hensættes eller forlades i hjælpeløs tilstand, hvilket efter sædvanlig fortolkning betyder, at der opstår fare for den pågældende. Forholdet er for så vidt grovere end uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse, der ikke forudsætter nogen bevidsthed om en handlings farlighed. På den anden side kan § 250 også anvendes i tilfælde, hvor der ikke sker nogen skade. Straffelovrådet er mest tilbøjeligt til at foreslå samme strafferamme som i § 241 og § 249, d.v.s. bøde eller fængsel indtil 4 måneder, under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år.”

4.2. § 251

4.2.1. Efter straffelovens § 251, 1. pkt., straffes en kvinde, der ved sin barnefødsel på uforsvarlig måde udsætter barnet for alvorlig fare, med fængsel indtil 1 år. Straffen kan efter § 251, 2. pkt., nedsættes eller bortfalde, hvis barnet lever uden at have taget skade. Bestemmelsen er beslægtet med § 238 om moderen, der dræber sit barn under eller straks efter fødselen, sml.pkt. 2.2 ovenfor, og med § 250 om hensættelse mv. i hjælpeløs tilstand, sml. pkt. 4.1 ovenfor. Om § 251 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 305 f.

Når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, har § 251 været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 247, stk. 2, samt s. 228 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 227, stk. 2, samt s. 211, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 228, stk. 2, og § 228 A samt sp. 346 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3384 f. (§ 250, stk. 2), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2199-00, nr. 246, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 205 f. og 1873 ff. (§ 249, stk. 2).

4.2.2. Ved sin gennemgang af § 250 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der i Straffelovrådet enighed om, at § 251 kunne ophæves som overflødig ved siden af § 250. For det tilfælde, at § 251 ønskedes opretholdt, var der enighed om, at strafferammen burde fastsættes til bøde eller fængsel indtil 6 måneder, og at adgangen til strafnedsættelse i 2. pkt. burde udgå som følge af, at bøde optages i strafferammen, sml. s. 168:

”Straffelovrådet antager, at § 251 er overflødig ved siden af § 250 og kan ophæves. De tilfælde, i hvilke der kunne være spørgsmål om tiltale efter § 251, er meget sjældne efter nutidens forhold, og det ville næppe kunne dreje sig om tilfælde, der ikke lader sig henføre under § 250. Fælles for de to bestemmelser er kravet om, at der skal foreligge forset til farefremkaldelse. Hvis strafferammen i § 250 ændres som foran foreslået [dvs. bøde eller fængsel indtil 4 måneder, under skærpende omstændigheder fængsel indtil 3 år], vil der ikke i synspunkter vedrørende strafferammerne være argumenter for den særskilte regulering i § 251. Det er ikke væsentligt at opretholde adgangen til strafbortfald, men det ville i øvrigt være en mulighed at overføre denne hjemmel til § 250.

Skulle det blive anset for ønskeligt at opretholde § 251, foreslår straffelovrådet, at strafferammen fastsættes til bøde eller fængsel indtil 6 måneder, og at strafnedsættelse udgår af bestemmelsens 2. pkt., fordi bøde optages i strafferammen.”

4.3. § 252

4.3.1. Efter straffelovens § 252, stk. 1, straffes med fængsel indtil 8 år (tidl. 4 år, sml. afsnit 6 nedenfor) den, der for vindings skyld, af grov kådhed eller på lignende hensynsløs måde volder nærliggende fare for nogens liv eller førlighed. På samme måde straffes efter stk. 2 den, der på hensynsløs måde forvolder fare for, at nogen smittes med en livstruende og uhelbredelig sygdom. Til stk. 2 er i stk. 3 knyttet en bemyndigelsesbestemmelse, hvorefter justitsministeren efter forhandling med sundhedsministeren fastsætter, hvilke sygdomme der er omfattet af stk. 2. § 252, stk. 1, skal ses i sammenhæng med § 241 om uagtsomt manddrab, der er omtalt under pkt. 3.1 ovenfor, og § 249 om uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse, der er omtalt under pkt. 3.2 ovenfor.

Der forekommer kun sjældent tilfælde, hvor overtrædelse af § 252, stk. 1, foreligger til pådømmelse i forbindelse med overtrædelse af færdselsloven, uden at der samtidig er spørgsmål om overtrædelse af § 241 eller § 249. Overtrædelse af § 252, stk. 1, i færdselssager medfører i almindelighed frihedsstraf. Om § 252, stk. 1, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 306 ff. For så vidt angår ændringen af § 252 ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, sml. afsnit 6 nedenfor, henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 43. Om strafniveauet for overtrædelse af § 252, stk. 1, herunder i forbindelse med overtrædelse af færdselsloven, henvises i øvrigt til afsnit 8 nedenfor med omtale af Straffelovrådets undersøgelse af domspraksis.

Når bortses fra de ændringer, der er en følge af hæftestrafens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, og ændringen af strafmaksimum ved lov nr. 380 af 6. juni 2002, har § 252, stk. 1, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 248 samt s. 229 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 227, stk. 1, samt s. 211 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 229 samt sp. 348. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3385 (§ 251).

§ 252, stk. 2, blev indsat i straffeloven ved lov nr. 431 af 1. juni 1994 om ændring af straffeloven (Forvoldelse af fare for smitte med livstruende og uhelbredelig sygdom). Baggrunden for ændringen var, at Højesteret i en dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1994, s. 520, havde fastslået, at der ikke var grundlag for at anvende straffelovens § 252 (nu § 252, stk. 1) på en person, der gentagne gange havde haft ubeskyttet seksuel omgang med nogle kvinder, uanset at han var bekendt med at være smittet med hiv. Der henvises til Folketingstidende 1993-94, tillæg A, sp. 8773 ff., og tillæg B, sp. 1735 ff. og 1815 ff. Ved lovændringen i 1994 fik § 252, stk. 2, følgende ordlyd: ”På samme måde straffes den, der på hensynsløs måde gentagne gange eller under i øvrigt særligt skærpende omstændigheder forvolder fare for, at nogen smittes med en livstruende eller uhelbredelig sygdom.” Om valget af strafferamme mv. anførtes i lovforslagets bemærkninger, jf. anf. st. sp. 8782:

”Strafferammen i § 252, stk. 2, er som i stk. 1 hæfte eller fængsel i indtil 4 år. Over for den, der ikke er fyldt 21 år, er der mulighed for at idømme bødestraf efter reglen i straffelovens § 91, stk. 2. Strafniveauet forudsættes at komme til at svare til det hidtidige ved overtrædelse af § 252, dvs. som udgangspunkt en kortere ubetinget frihedsstraf. Har den pågældende haft forsæt til at begå andre og alvorligere straffelovsovertrædelser, f.eks. grov legemsbeskadigelse (§ 246) eller manddrab, kan der i stedet straffes efter disse bestemmelser, eventuelt for forsøg. I øvrigt vil der kunne straffes i sammenstød med f.eks. straffelovens §§ 245, 216, stk. 2, og 222, stk. 2.”

§ 252, stk. 2, fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 468 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Forvoldelse af fare for smitte med en livstruende og uhelbredelig sygdom). Ved denne lovændring indsattes tillige bemyndigelsesbestemmelsen i stk. 3. Formålet med lovændringen var at sikre, at det i lyset af de forbedrede behandlingsmuligheder for hiv/aids også fremover ville være muligt at straffe personer, der forvolder fare for, at andre smittes med en sådan livstruende og uhelbredelig sygdom, sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 6473 ff., og tillæg B, s. 1539 ff.

Bemyndigelsesbestemmelsen i § 252, stk. 3, er udnyttet ved bekendtgørelse nr. 547 af 15. juni 2001 om livstruende og uhelbredelige sygdomme omfattet af straffelovens § 252, stk. 2. Efter bekendtgørelsen er alene hiv/aids (humant immundefekt virus/erhvervet immundefekt syndrom) omfattet af § 252, stk. 2.

4.3.2. Ved sin gennemgang af § 252 (nu § 252, stk. 1) i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet bøde optaget i strafferammen og maksimum for fængselsstraf nedsat fra 4 til 3 år, sml. s. 168-69:

”§ 252 anvendes ikke helt sjældent i praksis. Det drejer sig f.eks. om tilfælde, hvor de tiltalte i bil er kørt op på fortorvet for at drille eller forskrække fodgængere, har fløjet i lav højde eller sejlet uforsvarligt med speedbåd, har moret sig med at skyde med hagl-

gevær i haver eller ud over hustage etc. ... Gennemgående hører de pådømte forhold ikke til de udpræget grove, og der idømmes oftest korte frihedsstraffe. Men forhold, der er omfattet af § 252, kan være ret grove, særlig i tilfælde, hvor nogen er død eller blevet svært beskadiget som følge af den farlige handling, eller hvor flere eller mange mennesker har været udsat for fare.

Straffelovrådet foreslår, at bødestraf optages i strafferammen, og at maksimum for fængselsstraf nedsættes fra 4 til 3 år.

§ 252 forudsætter, at gerningsmanden handler med bevidsthed om, at nogen udsættes for en nærliggende fare for liv eller førlighed. Efter straffelovrådets opfattelse kan meget tale for at udvide § 252 til at omfatte groft uagtsom farefremkaldelse under de i bestemmelsen nævnte omstændigheder. Det er et spørgsmål, om praksis ikke allerede nu undertiden bevæger sig på grænsen af, hvad der kan anses for bevist med hensyn til gerningsmandens forståelse af en fare for liv og førlighed. Ved at kriminalisere grov uagtsomhed ville man ramme nogle forhold, hvor en hensynsløs farefremkaldelse i realiteten ligger nær ved uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse. Straffen for det groft uagtsomme forhold bør dog formentlig altid være bøde.”

4.4. § 253

4.4.1. Efter straffelovens § 253 straffes med bøde eller fængsel indtil 3 måneder den, som, uagtet det var ham muligt uden særlig fare eller opofrelse for sig selv eller andre, undlader (1) efter evne at hjælpe nogen, der er i øjensynlig livsfare, eller (2) at træffe de foranstaltninger, som af omstændighederne kræves til redning af nogen tilsyneladende livløs, eller som er påbudt til omsorg for personer, der er ramt af skibbrud eller anden tilsvarende ulykke. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 312 ff.

Når bortses fra ændringerne som følge af hæftestrafrens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, har § 253 været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 249 samt s. 230. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forl.l. § 31, stk. 1, nr. 2 og 3, samt s. 27, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 36, nr. 2 og 3, samt sp. 408 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3385 (§ 252).

4.4.2. Ved sin gennemgang af § 253 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet strafferammens maksimum hævet til 6 måneders fængsel, sml. s. 169:

”Medens det med hensyn til de foran nævnte faredelikter [§§ 250-252] forekommer klart, at strafmaksimum kan nedsættes, må det overvejes at forhøje maksimum i § 253. ... § 253 er i retspraksis i nogle tilfælde blevet foretrukket frem for § 250 i sager om flugtbilister, og det kan da synes ejendommeligt, at der gælder et så lavt strafmaksimum

som 3 måneders hæfte, når forholdet efter færdselslovens § 117, stk. 4, jfr. § 9, kan medføre indtil 1 års fængsel under skærpende omstændigheder ...

Når strafferammen i § 253 skal ændres ved hæftestrafens afskaffelse, vil straffelovrådet finde det naturligt at foreskrive straf af bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

I tilslutning til ovenstående bemærkes, at overtrædelse af færdselslovens § 9 (nu § 9, stk. 1) straffes med bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 1 år, jf. færdselslovens § 117, stk. 5, 1. pkt.

4.5. § 254

4.5.1. Efter straffelovens § 254 straffes med bøde eller fængsel indtil 3 måneder den, som forsætligt eller uagtsomt overlader barn under 15 år, sindssyg, mentalt retarderet eller beruset person farligt våben eller sprængstof. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 316.

§ 254 har i det væsentlige været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 373, stk. 2, samt s. 311. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 31, stk. 3, samt s. 27 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 37 samt sp. 409. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5378 (§ 253).

Når bortses fra ændringerne som følge af hæftestrafens afskaffelse er bestemmelsen alene ændret ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforborg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.). Ved denne lovændring foretoges en rent sproglig ændring af bestemmelsen, hvorved ”åndssvag” ændredes til ”mentalt retarderet”, sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 90 ff.

4.5.2. Ved sin gennemgang af § 254 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog Straffelovrådet strafferammen ændret til bøde. Forslaget ledsagedes af en bemærkning om, at rådet ikke havde undersøgt nærmere, om bestemmelsen var eller kunne gøres overflødig ved siden af særlovsbestemmelser om uforsvarlig omgang med våben eller sprængstof, sml. s. 169.

5. Forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningsager m.v.) (L 161)

5.1. Som nævnt i pkt. 1.2 ovenfor, har spørgsmålet om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf i de senere år indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. Bl.a. fremsatte medlemmer af Venstre (V) og Det Konservative Folkeparti (KF) den 2. februar 2001, forslag

til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Skærpelse af straffen for vold, voldtægt, uagtsomt manddrab og forsætlig fareforvoldelse, nævningesager m.v.) (L 161). Lovforslaget indeholdt bl.a. en skærpelse af maksimumstrafferammen for uagtsomt manddrab fra 4 til 8 års fængsel og en skærpelse af maksimumstrafferammen for forsætlig farefremkaldelse, omfattet af § 252, stk. 1, fra 4 til 8 års fængsel. Om baggrunden herfor anførtes i bemærkningerne bl.a., at "[f]orslagsstillerne finder, at straffeloven skal give udtryk for samfundets markante afstandtagen fra forbrydelser mod den enkeltes legeme og frihed og gennem forhøjelsen af strafferammerne tilkendegive, at beskyttelsen af den enkeltes kønsfrihed og legeme skal vurderes højere." Det hed videre, jf. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 4435:

"Der er efter forslagsstillerens opfattelse i den gældende straffelov et misforhold mellem beskyttelsen af økonomiske værdier på den ene side og beskyttelsen af kønsfrihed og det menneskelige legeme på den anden side. Denne skævhed bør efter forslagsstillerens opfattelse oprettes ved idømmelse af højere straffe for vold og voldtægt."

5.2. Forslaget om skærpelse af maksimumstrafferammen i § 241 og § 252, stk. 1, skulle ifølge bemærkningerne ses i sammenhæng med et samtidigt fremsat forslag om at skærpe maksimumstrafferammen for menneskesmugling i straffelovens § 125 a fra 4 år til 8 års fængsel, sml. anf. st. s. 4437 og 4438:

"Forslagsstillerne finder, at straffeloven i Danmark slet ikke har taget højde for sådanne organiserede menneskesmuglinger, hvor asylsøgere udsættes for fare for deres liv.

Forslagsstillerne foreslår på den baggrund, at strafferammerne både for menneskesmugling, uagtsomt manddrab og overtrædelse af straffelovens § 252, stk. 1, forøges markant.

... Den stadig mere organiserede menneskesmugling med transport af en større gruppe mennesker har i udlandet haft meget tragiske konsekvenser. Der er i straffelovens bestemmelse om menneskesmugling og i § 241 og § 252 slet ikke taget højde for, at menneskesmugling kan udsætte de personer, der smugles, for livsfare og kan medføre massedødsfald.

Forslaget kan derfor ses som en konsekvens af, at den organiserede menneskesmugling i sagens natur ikke sjældent på hensynsløs måde volder nærliggende risiko for disse menneskers liv eller førlighed."

De foreslåede skærper var tillige var båret af et ønske om en skærpet bedømmelse af trafikdrab, sml. anf. st. s. 4437 og s. 4438:

"Endelig finder forslagsstillerne, at spirituskørsel i forbindelse med uagtsomt manddrab samt anden hensynsløs kørsel uden spiritus bør straffes hårdere ...

...

Selv om Højesteret i de senere år har hævet strafferammen for uagtsomt manddrab og spirituskørsel, finder forslagsstillerne, at niveauet skal hæves yderligere. Synet på spirituskørsel er ændret. Promillegrænsen er sænket. Dette skal afspejle sig i straffniveauet, der skal ligge på et år. Hvor der foreligger særlig grov og hensynsløs kørsel, eller hvor bilisten har forladt ulykkesstedet, eller hvor forbrydelsen sker i forbindelse med biltyveri eller kørsel uden kørekort, skal der udmåles en højere straf end på et års fængsel.

På samme måde skal straffniveauet for uagtsomt manddrab uden spirituskørsel hæves væsentligt. Frihedsstraf skal være udgangspunktet, medmindre uagtsomheden er af mere simpel art. Straffen skal yderligere hæves væsentligt, hvis kørslen har været uforsvarlig eller føreren har stjålet køretøjet, er stukket af fra uheldsstedet eller ikke har erhvervet kørekort.”

5.3. Om lovforslagets behandling i Folketinget kan henvises til Folketingstidende 2000-01, s. 4434 ff., og tillæg B, s. 1249 ff. Som det fremgår, forkastedes lovforslaget ved tredjebehandlingen den 31. maj 2001, idet 56 (V, KF, DF, CD, Mogens Andreasen (UP), Kim Behnke (UP), Frank Dahlggaard (UP) og Thorkild B. Fransgaard (UP) stemte for, 59 (S, SF, RV og EL) imod; 2 (KRF) stemte hverken for eller imod. Lovforslaget genfremsattes som L 2 den 3. oktober 2001, men bortfaldt ved folketingsvalget den 20. november 2001.

6. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.)

6.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Med loven forhøjes bl.a. strafferammerne for uagtsomt manddrab, uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse og forsætlig fareforvoldelse i straffelovens §§ 241, 249 og 252 fra 4 til 8 års fængsel. Loven er omtalt i denne betænkningens kapitel 24 om voldsforbrydelser, afsnit 7.

6.2. Med loven tilsigtes en skærpelse af strafudmålingen i sager, hvor overtrædelse af §§ 241, 249 og 252 er sket under spirituskørsel eller særlig hensynsløs kørsel. Det er ifølge bemærkningerne ikke hensigten, at skærpelsen skal give sig udslag i en øget anvendelse af betingede domme efter straffelovens § 56, kombinationsdomme efter straffelovens § 58 eller betingede domme med vilkår om samfundstjeneste. Om den tilsigtede strafskærpelse fremgår i øvrigt bl.a., jf. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2938:

”Med forslaget forudsættes det, at der i retspraksis sker en forhøjelse af strafudmålingsniveauet i sager om uagtsomt manddrab ved spirituskørsel (her i bemærkningerne anvendt som en samlebetegnelse for både spiritus- og promillekørsel), således at straffen for uagtsomt manddrab ved spirituskørsel i normaltildfældene forhøjes fra fængsel i 6-8 måneder til fængsel i 10-12 måneder.

Der kan være skærpende omstændigheder, som gør, at forholdet skal bedømmes strengere end normalniveauet. En skærpende omstændighed kan f.eks. være, at gerningsmanden tidligere er straffet for spirituskørsel.

Det vil også være en skærpende omstændighed, hvis kørslen i sig selv er foregået på særlig hensynsløs måde. Som det fremgår ... vil straffen i sådanne tilfælde blive udmålt i niveauet omkring 1 års fængsel. Det forudsættes, at der i sager, hvor der er tale om uagtsomt manddrab i forbindelse med spirituskørsel, og hvor kørslen i sig selv er foregået på en særlig hensynsløs måde, fremover fastsættes en straf, der er markant højere end de ovenfor angivne 10-12 måneder.

Endvidere forudsættes det, at straffen for uagtsomt manddrab uden spirituskørsel forhøjes fra det nuværende strafniveau på 3-4 måneders fængsel til fængsel i 6-8 måneders fængsel i tilfælde, hvor kørslen i sig selv har karakter af at være særlig hensynsløs.

Lovforslaget tilsigter endvidere som udgangspunkt en tilsvarende forhøjelse i sager om uagtsom betydelig legemsbeskadigelse (straffelovens § 249) og forsætlig fareforvoldelse (straffelovens § 252), der sker i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1, eller særlig hensynsløs kørsel. Eksempelvis forudsættes det, at der i sager om betydelig legemsbeskadigelse ved spirituskørsel, som i dag straffes med 1-3 måneders fængsel, efter lovændringen skal straffes med omkring 2-5 måneders fængsel.

Ud over de ovenfor nævnte forhøjelser tilsigter forslaget ikke nogen forhøjelser af strafudmålingsniveauet i sager om overtrædelse af straffelovens § 241, § 249 og § 252 ...”

7. Fremmed ret

7.1. I det følgende omtales bestemmelserne om uagtsomt manddrab mv. i Finland (pkt. 7.1.1), Norge (pkt. 7.1.2) og Sverige (pkt. 7.1.3). Det bemærkes, at der ikke foreligger tilstrækkelige statistiske oplysninger om domspraksis i disse lande for så vidt angår de forbrydelseskategorier, som indgår i dette kapitel, cfr. denne betæknings kapitel 24 om voldsforbrydelser, pkt. 9.2.

7.1.1. Bestemmelser om uagtsomt manddrab mv. findes for så vidt angår Finland i straffelovens 21. kap. ”Om brott mot liv och hälsa”. Bestemmelserne har følgende ordlyd:

”8 §. *Dödsvållande*. Den som av oaktsamhet förorsakar någons död skall för *dödsvållande* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

9 §. Grovt dödsvållande. Om döden vid dödsvållande förorsakas genom grov oaktsamhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt dödsvållande* dömas till fängelse i minst fyra månader och högst sex år.

10 §. Vållande av personskada. Den som av oaktsamhet förorsakar någon annan en kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, skall för *vållande av personskada* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 §. Grovt vållande av personskada. Om kroppsskadan eller sjukdomen vid vållande av personskada förorsakas genom grov oaktsamhet och brottet även bedömt som en helhet är grovt, skall gärningsmannen för *grovt vållande av personskada* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

...

13 §. Framkallande av fara. Den som uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet utsätter någon för allvarlig fara till liv eller hälsa skall, om ett lika strängt eller strängare straff för gärningen inte stadgas på något annat ställe i lag, för *framkallande av fara* dömas till böter eller fängelse i högst två år.”

7.1.2. I den norske straffelov findes bestemmelser om uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse mv. i §§ 237-239 og § 243, jf. § 242. Bestemmelserne har følgende ordlyd:

”§ 237. Den, som ved Uagtsomhed forvolder saadan Arbeidsudygtighed, Sygdom, Lyde, Feil eller Skade som i § 229 [om forsætlig skadeforvoldelse mv.] nævnt, straffes med Bøder eller med Fængsel indtil 6 Maaneder.

...

§ 238. Den som uaktsomt ved bruk av våpen, ved motorvogn eller på annen måte forvolder betydelig skade på legeme eller helbred, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 år.

§ 239. Den som uaktsomt ved bruk av våpen, ved motorvogn eller på annen måte forvolder en annens død, straffes med fengsel inntil 3 år eller under særdeles skjerpene omstendigheter inntil 6 år. Under særdeles formildende omstendigheter kan bøter anvendes.

...

§ 242. Den, som hensætter en anden i hjælpeløs Tilstand eller medvirker hertil, straffes med Fængsel indtil 3 Aar.

Paa samme Maade straffes den, som retsstridig forlader i hjælpeløs Tilstand nogen, som staar under hans Varetægt, eller som han pligter at ledsage, befordre, modtage eller paa anden Maade drage Omsorg for, eller lader nogen saadan Person forblive i hjælpeløs Tilstand, saavel som den, som ved Forledelse eller Tilskyndelse medvirker hertil.

Har Forbrydelsen havt Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred tilfølge, straffes den skyldige med Fængsel indtil 6 Aar.

...

§ 243. Fremkaldtes ved nogen i § 242 omhandlet Forbrydelse øiensynlig Fare for Liv eller Helbred, straffes den skyldige med Fængsel indtil 8 Aar, men med Fængsel i mindst 3 Aar, saafremt Forbrydelsen har Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred tilfølge.”

7.1.3. Bestemmelser om uagtsomt manddrab og uagtsom betydelig legemsbeskadigelse mv. er i den svenske straffelov (Brottsbalken) optaget i 3 kap. ”Om brott mot liv och hälsa” således:

”7 § Den som av oaktsamhet orsakar annans död, döms för *vållande till annans död* till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller
2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

8 § Den som av oaktsamhet orsaker annan person sådan kroppsskada eller sjukdom som inte är ringa, döms för *vållande till kroppsskada eller sjukdom* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst fyra år. Vid bedömande av om brottet är grovt skall särskilt beaktas

1. om gärningen har innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag, eller
2. om gärningsmannen, när det krävts särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har varit påverkad av alkohol eller något annat medel eller annars gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

9 § Utsätter någon av grov oaktsamhet annan för livsfara eller fara för svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom, dömes för *framkallande av fara för annan* till böter eller fängelse i högst två år.”

8. Statistisk undersøgelse af domspraksis

8.1. I Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning) og bind III, indgår en analyse af strafudmålingen i sager om andre forbrydelser mod liv og legeme, jf. s. 189-228. Hermed sigtes til følgende forbrydelser: manddrab (§ 237), forsøg på manddrab (§ 237, jf. § 21), uagtsomt manddrab (§ 241), uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse (§ 249), og fareforvoldelse (§ 252). De tre sidstnævnte forbrydelseskategorier er opdelt i mindre undergrupper, idet domspraksis er vurderet i forhold til, om afgørelsen omfatter visse andre lovovertrædelser, jf. det senere.

8.2. Undersøgelsen af manddrab (§ 237), jf. s. 190, er baseret på 126 tidsbestemte straffe. Der er desuden afsagt 9 livstidsstraffe og 2 forvaringsdomme. Godt halvdelen af sagerne vedrører tidligere ustraffede personer, og ligeledes godt halvdelen omfatter ikke andre forhold end drabet. Der er af-

sagt én betinget fængselsstraf, mens de øvrige 125 domme er ubetingede fængselsstraffe med en gennemsnitlig strafflængde på knap 11 år. Størstedelen (86 pct.) af straffene er på mellem 6 og 14 år. Den korteste straf er på 3½ år og den længste på 16 år. Vurderet ud fra den gennemsnitlige strafflængde er de længste straffe idømt i sager med personer, som tidligere er straffet for voldsforbrydelser, og som aktuelt er dømt for flere voldsforbrydelser (gennemsnitlig strafflængde 13,3 år). I tre domme vedrørende unge under 18 år er der i alle tilfælde idømt den maksimale straf på fængsel 8 år, jf. straffelovens § 84, stk. 1, nr. 2. Der synes at være et ganske stabilt niveau i strafudmålingen for manddrab i perioden fra 1996 til 2000.

8.3. Undersøgelsen af forsøg på manddrab (§ 237, jf. § 21), jf. s. 195, omfatter foruden én forvaringsdom 40 afgørelser. Umiddelbart står dette i modsætning til, at der i perioden fra 1996 til 2000 er rejst sigtelse for forsøg på manddrab i 754 tilfælde. Denne forskel mellem antal sigtelser og antal afgørelser beror især på, at den sigtede i en del tilfælde ender med at blive dømt efter en anden straffelovsbestemmelse, typisk vold efter §§ 244-246. Alle 40 afgørelser angår personer på 18 år og derover. Fire afgørelser er tiltalefrafald, hvilket kan bero på, at sagerne muligvis vedrører personer, der i forvejen er underkastet en behandlingsdom. I alle øvrige tilfælde er der idømt ubetingede frihedsstraffe, som varierer fra 1 til 11 år med et gennemsnit på 6½ år. Der er forholdsvis store forskelle mellem de gennemsnitlige strafflængder de enkelte år, fra minimum 5½ år (i 1998) til maksimum 7½ år (i 1996), men der ikke tale om en systematisk udviklingstendens i op- eller nedadgående retning.

8.4. Uagtsomt manddrab (§ 241), jf. s. 200-07, og uagtsom betydelig legemsbeskadigelse (§ 249), jf. s. 208-15, forekommer hyppigt i forbindelse med trafikuheld, og strafudmålingen i sådanne sager afhænger i høj grad af, om bilisten har været spirituspåvirket eller ej. Derfor er der foretaget separate analyser af strafudmålingen i sager, der omfatter spiritus- eller promillekørsel. Endvidere har det været af interesse at undersøge strafudmålingen i sager, hvor den uagtsomme forbrydelse involverer en stjålet bil. I undersøgelsen af domspraksis er sagerne derfor yderligere opdelt efter, om de omfatter brugstyveri eller ej. Det betyder, at undersøgelsen omhandler fire undergrupper af sager vedrørende uagtsomt manddrab – med og uden spiritus- eller promillekørsel og med og uden brugstyveri – og tilsvarende fire grupper for uagtsom legemsbeskadigelse. Ved afgrænsningen af disse undergrupper er det alene sikret, at lovovertrædelserne pådømmes i samme sag. Det kan dermed ikke udelukkes, at lovovertrædelserne kan være begået på forskellige tidspunkter og reelt ikke i et samspil.

Undersøgelsen omfatter i alt 1153 afgørelser. 17 pct. inkluderer spiritus- eller promillekørsel, og 2 pct. omfatter brugstyveri. En meget lille del af sagerne – én pct. – inkluderer både spiritus- eller promillekørsel og brugstyveri. Personer, der straffes for uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse, er typisk ikke tidligere straffede, og næsten alle er fyldt 18 år. Ingen af de dømte er tidligere straffet for uagtsomt manddrab eller uagtsom legemsbeskadigelse. Afgørelserne omfatter kun

sjældent andre straffelovsovertrædelser end dem, der er inkluderet i sagsafgrænsningen. Nedenfor omtales alene den del af undersøgelsen, som vedrører domspraksis for uagtsomt manddrab og uagtsom legemsbeskadigelse med eller uden samtidig domfældelse for spiritus- eller promillekørsel. De få sager, som omfatter brugstyveri (i alt 28), er omtalt i selve undersøgelsen, men vil ikke blive omtalt her. Dog kan nævnes, at undersøgelsen peger på, at en samtidig domfældelse for brugstyveri kun i begrænset omfang medfører en strengere straf i sager om uagtsomt manddrab eller uagtsom legemsbeskadigelse.

Der er foretaget en sammenligning af strafudmålingen i sager angående tidligere ustraffede personer på 18 år og derover, som aktuelt alene er dømt for den eller de forbrydelser, afgrænsningen af undergrupperne vedrører. Denne sagstype er med 82 pct. af afgørelserne dominerende. Mindst 90 pct. af afgørelserne er bøde i sager, der ikke omfatter spiritus- eller promillekørsel. I de fleste af de sager, der inkluderer spiritus- eller promillekørsel, er der derimod givet ubetinget frihedsstraf. Især uagtsomt manddrab i forbindelse med spiritus- og promillekørsel fører i mange sager (75 pct.) til ubetinget frihedsstraf. Frihedsstraffen er endvidere noget længere, end tilfældet er for uagtsom legemsbeskadigelse (6 måneder i gennemsnit for uagtsomt manddrab i forbindelse med spiritus- eller promillekørsel mod 50 dage for uagtsom legemsbeskadigelse med spiritus- eller promillekørsel).

8.4.1. Af undersøgelsen af uagtsomt manddrab uden samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselslovens § 53 eller for brugstyveri, jf. s. 200, fremgår, at bøde er anvendt i hovedparten af afgørelserne (84 pct.). Bøderne for uagtsomt manddrab, som ikke er forbundet med færdselsuheld, er på højst 3000 kr. De fleste ubetingede frihedsstraffe for uagtsomt manddrab er fra 10 til 60 dage. Der er ikke tendens til ændring i straffniveauet i undersøgelsesperioden.

8.4.2. Af undersøgelsen af uagtsomt manddrab med samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselslovens § 53, men uden brugstyveri, jf. s. 204, fremgår, at ubetinget frihedsstraf udgør 80 pct. af afgørelserne. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 60 dage og den længste på 1½ år. Næsten 90 pct. er dog fra 4 til 10 måneder. Bøder udgør 15 pct. af afgørelserne. Bødestørrelsen for uagtsomt manddrab, som inkluderer færdselsuheld, er i de fleste tilfælde på højst 4000 kr. I enkelte sager er bøderne dog betydeligt større (op til 15.000 kr.). Der er ikke en tendens til ændring i straffniveauet i undersøgelsesperioden.

8.4.3. Af undersøgelsen af uagtsom legemsbeskadigelse uden samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselslovens § 53 eller for brugstyveri, jf. s. 208, fremgår, at næsten 9 ud af 10 afgørelser vedrører ældre, tidligere ustraffede lovovertrædere, hvis sag alene omfatter uagtsom legemsbeskadigelse. Den altdominerende afgørelse er bøde, som er givet i 96 pct. af sagerne. Bøderne for uagtsom legemsbeskadigelse uden færdselsuheld er i de fleste tilfælde på højst 3000 kr., men i enkelte tilfælde dog på op til 8000 kr. De få ubetingede frihedsstraffe er fra minimum 7 dage til maksimum 6 måneder. Der er ikke klare udviklingstendenser i strafudmålingen på dette område.

8.4.4. Af undersøgelsen af uagtsom legemsbeskadigelse med samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselslovens § 53, men uden brugstyveri, jf. s. 212, fremgår, at 63 pct. af afgørelserne er ubetingede frihedsstraffe. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 20 dage, den længste på 9 måneder, og godt 90 pct. er på højst 4 måneder. 29 pct. af afgørelserne er bøder, som i hovedparten af sagerne ikke overstiger 5000 kr. I nogle sager er der dog givet bøder på op til 10.000 kr. Heller ikke på dette område ses tendens til ændring i straffniveauet i undersøgelsesperioden.

8.5. I undersøgelsen af forvoldelse af fare for liv eller førlighed (§ 252), jf. s. 216-228, er sagerne opdelt efter, om de inkluderer færdselslovovertrædelser eller ej. Af de i alt 335 sager om fareforvoldelse omfatter knap halvdelen, 165 sager, færdselslovovertrædelser. Den væsentligste forskel mellem færdselssagerne og de øvrige sager er, at færdselssagerne meget hyppigere indebærer ubetinget hæftestraf frem for betinget dom, bøde og tiltalefrafald.

8.5.1. Den del af undersøgelsen, der angår forvoldelse af fare for liv eller førlighed (§ 252) uden samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselsloven, jf. s. 217, viser, at forholdsvis mange afgørelser, nemlig en femtedel, angår unge under 18 år. Knap halvdelen af samtlige afgørelser er ubetingede frihedsstraffe, mens godt en tredjedel er betingede domme. Bøde udgør 5 pct. af afgørelserne. De betingede domme er fastsat til højst 4 måneder. Hovedparten (83 pct.) er på højst 30 dage. Straflængderne for de ubetingede frihedsstraffe spænder fra 10 dage til 3 år, idet 41 pct. er på højst 60 dage og 88 pct. på højst 1 år. Umiddelbart synes der at være tendens til straffskærpelse, idet både andelen af ubetingede domme og de gennemsnitlige strafflængder er vokset fra 1996 til 2000. Tendensen afspejler sig dog alene i nogle sagstyper, og der er desuden stor variation i strafflængderne inden for samme sagstype. Den generelle tendens til straffskærpelse kan derfor bero på, at sagerne er af meget forskellig karakter de enkelte år.

8.5.2. Den del af undersøgelsen, der angår forvoldelse af fare for liv eller førlighed (§ 252) med samtidig domfældelse for overtrædelse af færdselsloven, jf. s. 223, viser, at 40 pct. af de i alt 165 afgørelser vedrører tidligere ustraffede på 18 år og derover, hvis sag ikke omfatter øvrige forhold. Kun 11 afgørelser angår unge lovovertrædere. I sager, der omfatter ældre lovovertrædere med flere forhold og/eller tidligere kriminalitet, er hovedparten af afgørelserne ubetingede frihedsstraffe, mens betingede domme dominerer i de fleste øvrige sagstyper. Samlet set er 59 pct. af afgørelserne ubetingede frihedsstraffe, mens 28 pct. er betingede. Bøde udgør 2 pct. af afgørelserne. De betingede domme er fastsat til højst 6 måneder, 89 pct. dog til højst 30 dage. Straflængderne for de ubetingede frihedsstraffe spænder fra 10 dage og til 2½ år, idet 61 pct. er på højst 60 dage og 96 pct. på højst 1 år. Der er ikke klare tendenser til ændring i straffniveauet i den undersøgte periode.

9. Straffelovrådets overvejelser

9.1. Som anført i denne betæknings kapitel 24 om voldsforbrydelser, pkt. 11.1, vidner de mange ændringer mv. af straffelovens voldsbestemmelser om, at spørgsmål om voldskriminaliteten og bekæmpelsen heraf i de senere år har indtaget en fremtrædende plads i den kriminalpolitiske debat i Folketinget. Den seneste lovændring – lov nr. 380 af 6. juni 2002 – er fremkommet under Straffelovrådets arbejde med revision af strafferammesystemet, sml. pkt. 7.1.2 i kapitel 24 med omtale af følgende motivudtalelser:

”Justitsministeriet er opmærksomt på, at de foreslåede forhøjelser af de nuværende strafferammer kan rejse spørgsmål om ændring af andre bestemmelser i straffeloven. For at sikre en sammenhængende regulering har Justitsministeriet derfor i december 2001 anmodet Straffelovrådet om, at rådets igangværende gennemgang og vurdering af strafferammerne i straffeloven foretages bl.a. i lyset af de strafskærpelser, der indeholdt i nærværende lovforslag, og de hensyn, der er angivet i regeringsgrundlaget.”

Straffelovrådet enigt i, at der bør ses med stor alvor på den personfarlige kriminalitet. Det gælder også den kriminalitet, som udmønter sig i overtrædelse af §§ 241, 249 eller 252, stk. 1, i forbindelse med spirituskørsel eller særlig hensynsløs kørsel, sml. pkt. 6.2 ovenfor. Rådet er videre enigt i, at der såvel ved strafudmålingen som ved udformningen af strafferammerne bør tilstræbes en balance, som afspejler, at forbrydelser mod personer er alvorligere end forbrydelser mod penge. Det er efter rådets opfattelse af væsentlig betydning, at det gennem straffeloven kommer til udtryk, hvorledes samfundet ser på den personfarlige kriminalitet, og at strafferammerne afspejler samfundets klare afstandtagen fra denne form for kriminalitet. Der kan da også allerede påvises en markant forskel i strafudmålingen mellem formueforbrydelser og person- eller almenfarlige forbrydelser, sml. denne betæknings kapitler 4 om strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser og 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.1.

Der har som nævnt i denne betæknings kapitel 24, pkt. 11.1, været udtrykt tvivl i Straffelovrådet om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærpelser af strafniveauet har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærpelser af strafmaksima, som er sket ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over det, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for de forbrydelser, som omfattes af dette kapitel (§§ 237-240, 241 og 249 samt 250-254), men rådet har bortset fra enkelte teknisk begrundede ændringer i §§ 241 og 249 afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002.

9.2. Straffelovrådet har tidligere opstillet et skema baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er § 237 om

forsætlig drab henført til kategorien ”drab og de groveste stats- og krigsforbrydelser” med et strafmaksimum på fængsel på livstid. Det svarer til det nugældende strafmaksimum. § 238 om barne- drab, §§ 241 og 249 om henholdsvis uagtsomt manddrab og uagtsom, betydelig legemsbeskadigelse samt faredelikterne i §§ 250 og 252-253 er placeret i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det svarer for så vidt angår § 238 til det nugældende strafmaksimum. For så vidt angår §§ 241 og 249 samt §§ 250 og 252 indebærer kategoriseringen, at strafmaksimum sænkes fra 8 til 4 år. For så vidt angår § 253 fører kategoriseringen til, at strafmaksimum forhøjes fra 3 måneders til 4 års fængsel. §§ 239 og 240 om henholdsvis drab efter begæring og medvirken til selvmord er placeret i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel, hvilket er ensbetydende med en reduktion af strafmaksimum, der efter gældende ret er 3 års fængsel. § 251 om uforsvarlig omgang ved barnefødsel er rubriceret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, og § 254 om overladelse af farligt våben og sprængstof til barn under 15 år m.fl. er gjort til et bødedelikt. Det indebærer, at strafmaksimum reduceres for § 251 fra 1 års til 6 måneders fængsel, og at den hidtidige mulighed for at idømme frihedsstraf udgår af § 254.

Der er i Straffelovrådet enighed om, at de kategoriserede strafmaksima i udgangspunktet – sml. herved det anførte nedenfor – på en afbalanceret måde afspejler alvoren i den personfarlige kriminalitet, herunder i forhold til berigelseskriminalitet omfattet af straffelovens § 286, som rådet foreslår tilknyttet et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 28, afsnit 12.

Som det fremgår af denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.2.4, er det Straffelovrådets konklusion, at det forhøjede fængselsminimum i § 237 for så vidt kunne ophæves. For så vidt angår strafmaksimum kan et flertal fortsat gå ind for, at livstidsstraffen opretholdes, mens et mindretal foreslår et strafmaksimum på 21 års fængsel, sml. ovenfor pkt. 2.1.2 og denne betæknings kapitel 8 om fængsel på livstid, pkt. 5.2.

I Straffelovrådets oversigt over strafferammer baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, er visse maksima, herunder positionen 4 måneder af tekniske grunde udeladt. Rådet foreslår som følge heraf, at denne position ændres fra 4 til 6 måneder i normalstrafferammen i §§ 241 og 249. Endvidere foreslås en teknisk begrundet ændring af udtrykket ”skærpende omstændigheder” til ”særligt skærpende omstændigheder”, sml. herved denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.3. Se endvidere rådets lovudkast § 1, nr. 11 og 17.

Straffelovrådet har for så vidt angår § 252 bemærket, at strafmaksimum ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 er forhøjet fra 4 års til 8 års fængsel. Herved har bestemmelsen fået samme strafmaksimum som det beslægtede forsætlige faredelikt i § 250. Af lovforslagets motiver fremgår, at formålet med

den foreslåede forhøjelse er at skærpe straffen for forsætlig fareforvoldelse, der sker i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1, eller kørsel, der i sig selv er særlig hensynsløs. Strafferammeforhøjelsen har således navnlig haft sigte på meget grove tilfælde af forsætlig fareforvoldelse, nemlig hensynsløs og farlig adfærd i trafikken.

Rådet har endvidere bemærket, at strafferammerne for §§ 241 og 249 ligeledes er blevet markant forhøjet ved lov nr. 380 af 6. juni 2002. Af lovforslagets motiver fremgår, at er formålet med forhøjelsen af strafmaksima i de to bestemmelser er at skærpe straffen betydeligt for uagtsom manddrab og uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, der sker i forbindelse med spirituskørsel, overtrædelse af færdselslovens § 54, stk. 1, eller kørsel, der i sig selv er særlig hensynsløs. De forhøjede maksima sigter således til situationer, hvor der ofte vil være mulighed for at straffe i sammenstød med § 252 om forsætlig fareforvoldelse.

Rådet har tillige hæftet sig ved, at den norske straffelovkommission i sin seneste betænkning (NOU 2002: 4) anbefaler, at uagtsomme forhold som hovedregel maksimalt ikke bør undergives et højere strafmaksimum end 2 års fængsel. ”Grovt uaktsomt betydelig skade på legeme og helse” og ”grovt uaktsomt drap” foreslås dog omfattet af et strafmaksimum på henholdsvis 3 og 6 års fængsel med henvisning til, at disse bestemmelser ”retter sig mot handlinger som innebærer meget alvorlige krenkelser – eller fare for krenkelser – av liv og legeme, og står derfor i en særstilling med hensyn til straffverdighet”, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 4.1.4.

Rådet fremhæver i øvrigt, at man af tidsmæssige grunde har måtte afstå fra at gå ind i en nærmere vurdering af de principielle aspekter ved strafferammer, der alene retter sig mod uagtsomme forhold.

Om § 240 bemærkes særligt, at bestemmelsen såvel efter forholdets beskaffenhed som ud fra hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, sml. ovenfor, kunne rejse spørgsmål om at ændre den nuværende delte strafferamme på bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller ved egennyttige bevæggrunde fængsel indtil 3 år til bøde eller fængsel indtil 2 år.

Straffelovrådet gav i 1987-betænkningen udtryk for, at det er uheldigt, at § 250 ikke nævner noget strafmaksimum med henblik på normalt tilfælde, men kun siger, hvad straffen kan stige til under visse skærpende omstændigheder, sml. pkt. 4.1.2 ovenfor. Rådet finder under hensyn til forbrydelsens beskaffenhed, at det ville være naturligt at udforme strafferammen på samme måde som i § 252. Rådet foreslår derfor en teknisk begrundet ændring af § 250 svarende til § 1, nr. 59, i rådets lovudkast.

Rådet finder i lighed med 1987-betænkningen, at bøde kunne optages i strafferammen i § 251, og at bestemmelsen om strafnedsættelse kunne udgå af 2. pkt. som overflødig, sml. pkt. 4.2.2 ovenfor. Rådet finder desuden, at det kunne overvejes at optage bøde i strafferammerne i §§ 250 og 252 – dog efter indførelsen af stk. 2 i § 252 om smitte med livstruende sygdom – alene med sigte på de forhold, der omfattes af denne bestemmelses 1. stk., sml. pkt. 4.3.2 ovenfor.

Som det fremgår af pkt. 4.2.2 ovenfor, foreslog Straffelovrådet i 1987-betænkningen en mindre skærpelse af strafmaksimum i § 253 fra 3 til 6 måneders fængsel. Der er efter en fornyet gennemgang enighed om, at strafmaksimum bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet, herunder den beslægtede bestemmelse i § 141, burde skærpes yderligere. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, Jakob Lund Poulsen, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder, at det ville være bedst stemmende med såvel forbrydelsens karakter (undladelsesforbrydelse) som med hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, at strafmaksimum fastsættes til 2 års fængsel, sml. herved denne betænkningens kapitel 16 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred, pkt. 3.4.2, hvor et enigt Straffelovråd foreslår strafmaksimum i § 141 fastsat til 4 års fængsel, og kapitel 20 om almenfarlige og almenkadelige handlinger, pkt. 6.5.2, hvor ovennævnte flertal foreslår strafmaksimum i § 185 skærpet til 2 års fængsel. Et mindretal (*Vagn Greve og Jacques Hermann*) finder, at hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens grovhed taler for, at strafmaksimum i lighed med mindretallets forslag vedrørende § 185 burde fastsættes til 4 års fængsel, idet forbrydelsen uanset sin karakter af undladelsesforbrydelse kan have meget grove fremtrædelsesformer, f.eks. hvis en person står på en mole og bliver opmærksom på en anden person, der er i øjensynlig fare for at drukne, og desuagtet undlader at smide en redningskrans ud til den pågældende.

Rådet finder i øvrigt grund til at fremhæve, at en række bestemmelser kunne give anledning til at overveje ændring i gerningsbeskrivelsen, såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere gennemgang af bestemmelserne. Det gælder bl.a. § 238 og § 251. Sml. endvidere pkt. 2.2.2, 2.3.2, 2.4.2, 4.2.2 og 4.3.2 ovenfor med rådets synspunkter i 1987-betænkningen om §§ 238, 239, 240, 251 og 252. Dette har Straffelovrådet ikke haft mulighed for i forbindelse med en gennemgang, der i det væsentlige er begrænset til at angå strafferammerne.

Straffelovrådets forslag i 1987-betænkningen om at gøre § 254 til et bødedelikt var ledsaget af et forbehold for undersøgelse af særlovsbestemmelser om uforsvarlig omgang med våben eller sprængstoffer, sml. pkt. 4.5.2 ovenfor. Der er gennem de senere år gennemført betydelige skærpselser af våbenlovgivningen. Retspraksis efterlader også det indtryk, at der ses med stor alvor på denne form for kriminalitet, sml. f.eks. Vestre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2002, s. 430, hvor landsretten skærpede straffen for opbevaring 2 af håndskydevåben med tilhørende skarp ammunition i henholdsvis en ovn og en uaflåst skænk på tiltaltes bopæl fra 20 til 60 dages fængsel. Straffelovrådet finder på den anførte baggrund, at § 254 burde have samme strafmaxi-

mum som de forbrydelser, der er henført til kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Det indebærer, at strafmaksimum forhøjes fra 3 måneders til 1 års fængsel.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for så vidt angår de forbrydelser mod liv og legeme, som omfattes af dette kapitel, måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. De synspunkter om strafferammerne, som rådet er fremkommet med ovenfor, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske eller tilsigtede udmålingsniveau, sml. lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Kapitel 26

Forbrydelser mod den personlige frihed

(straffelovens §§ 260-262 a)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 26 omhandler forbrydelser mod den personlige frihed. Forbrydelserne kan inddeles i to grupper: § 260 (ulovlig tvang) og §§ 261-262 (frihedsberøvelse). Bestemmelserne retter sig mod indgreb i henholdsvis handlefriheden og lokalfriheden. Hertil kommer den nye bestemmelse i § 262 a om menneskehandel, der er kendetegnet ved, at der på forskellig vis gøres indgreb i forurettedes frihed til at handle og opholde sig, hvor den pågældende ønsker det.

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i kapitel 26. I *afsnit 2* redegøres for gældende ret mv. vedrørende §§ 260-262, og i *afsnit 3* omtales Straffelovrådets overvejelser om strafferammer for forbrydelser mod den personlige frihed, således som de er kommet til udtryk i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. I *afsnit 4* gennemgås forslaget til den nye straffelovsbestemmelse om menneskehandel (§ 262 a) i det den 26. februar 2002 fremsatte forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002.

Afsnit 5 indeholder en redegørelse for resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis bl.a. om §§ 260 og 261, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig redegøres i *afsnit 6* for Straffelovrådets overvejelser om de berørte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. Gældende ret mv.

2.1. Straffelovens § 260 værner en persons evne til selvbestemmelse. Bestemmelsen kriminaliserer ”ulovlig tvang”. Herved sigtes for det første til den, der ved vold eller trussel om vold, om betydelig skade på gods, om frihedsberøvelse eller om at fremsætte usand sigtelse for strafbart eller ærerørigt forhold eller at åbenbare privatlivet tilhørende forhold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget. For det andet retter bestemmelsen sig mod den, der ved trussel om at anmelde eller åbenbare et strafbart forhold eller om at fremsætte sande ærerørige beskyldninger tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget, for så vidt fremtvingelsen ikke kan anses tilbørlig begrundet ved det forhold, som truslen angår. Strafferammen er i begge tilfælde bøde eller fængsel indtil 2 år.

§ 260 suppleres af en række andre straffelovsbestemmelser om krænkelse af handlefriheden foretaget i et særligt øjemed. Herom og om bestemmelsen i øvrigt kan henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 318 ff.

Straffelovens § 261 kriminaliserer i forsætlig form indskrænkninger i den frie adgang til at bevæge sig fra sted til sted efter egen bestemmelse. Efter § 261, stk. 1, straffes den, der berøver en anden friheden, med fængsel indtil 4 år.

Sker frihedsberøvelsen for vindings skyld, eller har frihedsberøvelsen været langvarig eller bestået i, at nogen uberettiget holdes i forvaring som sindssyg eller mentalt retarderet eller bringes i fremmed krigstjeneste eller fangenskab eller anden afhængighed i fremmed land, er straffen efter bestemmelsens stk. 2 fængsel fra 1 til 12 år. § 261, stk. 2, indgår som en af de få nugældende bestemmelser med et forhøjet strafminimum (sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammens minimum og maksimum, pkt. 2.2.1).

Til § 261 føjes i § 262 en bestemmelse om den, der ved grov uagtsomhed forvolder en frihedsberøvelse af den i § 261, stk. 2, nævnte art. Straffen er bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år.

Om §§ 261-262, herunder afgrænsningen mellem skærpselsbestemmelsen i § 261, stk. 2, og andre straffelovsbestemmelser med sigte på opnåelse af vinding gennem frihedsberøvelse eller trussel herom (f.eks. §§ 281 og 288) kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 322 ff. (§ 261) og 326 (§ 262).

2.2. Ved lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om udlægning af åndssvageforsorgen og den øvrige særforsorg m.v. (Samfundstjeneste og forstærket indsats mod seksualforbrydelser m.v.) ændredes ”åndssvag” til ”mentalt retarderet” i § 261, stk. 2. Ændringen var af terminologisk karakter (sml. Folketingstidende 1996-97, tillæg A, s. 90 ff.).

Endvidere ophævedes ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning) en tidligere gældende bestemmelse i § 262, stk. 2, hvorefter påtale kunne bortfalde efter den forurettedes begæring (sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5690 ff.).

Når bortses fra disse ændringer og ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen (lov nr. 433 af 31. maj 2000) har samtlige bestemmelser været uændrede siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til § 260 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 255 samt s. 234 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 233 samt s. 218 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 235 samt sp. 352 f. Endelig kan henvi-

ses til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3388 (§ 258), og Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5379 (§ 259).

For så vidt angår § 261 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 256 og 257 samt s. 235. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 234 samt s. 221 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 236 samt sp. 353 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3389 (§ 259).

Om § 262 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 258 og 259 samt s. 235 f.. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 235 samt s. 221 og 222 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 237 samt sp. 354 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3389 (§ 260), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5379 (§ 261), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2199 (§ 261), og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 205 f. (§ 260).

3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der i Straffelovrådet enighed om ikke at foreslå ændring af strafferammerne i §§ 260, 261, stk. 1, og 262 (sml. betænkningen, s. 203 og 204).

Der var også enighed om, at det forhøjede strafminimum i § 261, stk. 2, på 1 års fængsel burde ophæves. Rådets forslag herom havde sammenhæng med principielle overvejelser om anvendelsen af forhøjede minima i strafferammesystemet (sml. betænkningen, s. 71 ff.). Om bestemmelsens maksimum på 12 års fængsel bemærkede rådet (s. 204):

”... Skønt nogle af [de i § 261, stk. 2, opregnede skærpestilfælde] er af ringe praktisk betydning under nutidens forhold, er det formentlig nødvendigt at fastholde, at forbrydelsen kan forekomme i meget grove former, der ikke kan holdes inden for et strafmaksimum på 4 års fængsel. Der foreslås ingen ændring af det forhøjede maksimum på 12 år.”

4. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpe af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.)

4.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpe af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyr-

relse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Formålet med loven er bl.a. at styrke det strafferetlige værn mod handel med mennesker med henblik på seksuel og anden udnyttelse og dermed muliggøre dansk deltagelse i vedtagelsen af en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af handel med mennesker (optaget som bilag 8 til lovforslaget).

EU-rammeafgørelsen om menneskehandel – sml. nu Rådets rammeafgørelse af 19. juli 2002 (2002/629/RIA), hvorved bemærkes, at der er foretaget visse ændringer i forhold til det udkast, som indgik i lovforslaget – pålægger medlemsstaterne en række kriminaliserings- og sanktionspligter, herunder minimumskrav med hensyn til strafferammer. Ansvarssubjektet omfatter både fysiske og juridiske personer. I det følgende (pkt. 4.2) redegøres for EU-rammeafgørelsens kriminaliserings- og sanktionspligter i forhold til fysiske personer. Dernæst omtales lovforslagets bestemmelser, som sigter på at muliggøre dansk opfyldelse af rammeafgørelsens forpligtelser med hensyn til sanktioner i forhold til fysiske personer (pkt. 4.3). Det skal haves for øje, at kriminalitetskravet ved udlevering fra Danmark til en medlemsstat i Den Europæiske Union er 6 måneders fængsel (sml. lov om udlevering af lovovertrædere, jf. lovbekendtgørelse nr. 110 af 18. februar 1998, som ændret senest ved lov nr. 378 af 6. juni 2002 § 2, stk. 1, og § 2 a).

4.2. Formålet med EU-rammeafgørelsen om bekæmpelse af handel med mennesker er at sikre, at der sker en tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om bekæmpelse af menneskehandel. Omfanget af kriminaliseringspligten fremgår af artikel 1, der har følgende ordlyd:

”Artikel 1

Lovovertrædelser vedrørende menneskehandel med sigte på udnyttelse som arbejdskraft eller seksuel udnyttelse

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende handlinger er strafbare:

rekruttering, transport eller overførelse af og husly til en person, efterfølgende modtagelse af en person, herunder overdragelse eller overførsel af kontrollen med den pågældende, hvor:

- a) der anvendes tvang, magt eller trusler, herunder bortførelse, eller
- b) der anvendes bedrag eller svig, eller
- c) der er tale om misbrug af autoritet eller udnyttelse af en sårbar stilling, der er af en sådan art, at den pågældende ikke har andet reelt, acceptabelt alternativ end at give efter for det pågældende misbrug, eller

d) der ydes eller modtages betaling eller fordele for at opnå samtykke fra en person, der har kontrol med en anden person,

med henblik på at udnytte den pågældende persons arbejde eller tjenester, herunder i det mindste tvangs- eller pligtarbejde eller tvangs- eller pligtjenester, slaveri eller praksis, der kan sidestilles med slaveri eller trældom, eller

med henblik på udnyttelse af andres prostitution eller andre former for seksuel udnyttelse, herunder i forbindelse med pornografi.

2. Den omstændighed, at et offer for menneskehandel har givet sit samtykke til udnyttelsen, hvad enten denne er tilsigtet eller reel, er uden betydning, hvis der er gjort brug af et af de i stk. 1 nævnte midler.

3. Hvis den adfærd, der omhandles i stk. 1, involverer et barn, er der tale om strafbar menneskehandel, selv om der ikke er gjort brug af nogen af de i stk. 1 nævnte midler.

4. I denne rammeafgørelse forstås ved ”barn” enhver person under atten år.”

Hertil føjes i artikel 2 en forpligtelse til at kriminalisere ”anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg”. Artikel 3 omhandler sanktioner. Bestemmelsen pålægger bl.a. medlemsstaterne at sikre, at lovovertrædelser efter artikel 1 i visse tilfælde kan straffes med fængsel med en maksimumsstraf på mindst otte år. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”Artikel 3

Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i artikel 1 og 2 omhandlede lovovertrædelser kan straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til lovovertrædelserne, og har afskrækkende virkning, og som kan medføre udlevering.

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i artikel 1 omhandlede lovovertrædelser kan straffes med fængsel med en maksimumsstraf på mindst otte år, når én af følgende omstændigheder gør sig gældende:

a) ved lovovertrædelserne er offeret forsætligt eller groft uagtsomt blevet bragt i livsfare

b) lovovertrædelserne er begået mod et offer, der er særlig sårbart. Et offer betragtes altid som særlig sårbart, når det er under den seksuelle lavalder i henhold til national lovgivning, og lovovertrædelserne er begået med henblik på udnyttelse af andres prostitution eller andre former for seksuel udnyttelse, herunder i forbindelse med pornografi

c) lovovertrædelserne er begået med brug af grov vold eller har forvoldt offeret særlig alvorlig skade

- d) lovovertrædelsen er begået inden for en kriminel organisation som defineret i fælles aktion 98/733/RIA bortset fra det strafniveau, der er fastsat deri.”

Til artikel 3 er knyttet en erklæring fra Rådet, hvorefter ”de skærpende omstændigheder, der er nævnt i rammeafgørelsen om bekæmpelse af menneskehandel, ikke danner præcedens for, hvilke omstændigheder der anses for skærpende i fremtidige rammeafgørelser”.

4.3. Med lov nr. 380 af 6. juni 2002 er som § 262 a indsat en ny bestemmelse i straffeloven, der omhandler alle aspekter af handel med mennesker og den udnyttelse, der ligger bag. Den nye bestemmelse har følgende ordlyd:

”§ 262 a. For menneskehandel straffes med fængsel indtil 8 år den, der rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person, hvor der anvendes eller har været anvendt

- 1) ulovlig tvang efter § 260,
- 2) frihedsberøvelse efter § 261,
- 3) trusler efter § 266,
- 4) retsstridig fremkaldelse, bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse eller
- 5) anden utilbørlig fremgangsmåde

med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der med henblik på udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, tvangsarbejde, slaveri eller slaverilignende forhold eller fjernelse af organer

- 1) rekrutterer, transporterer, overfører, huser eller efterfølgende modtager en person under 18 år eller
- 2) yder betaling eller anden fordel for at opnå samtykke til udnyttelsen fra en person, som har myndighed over den forurettede, og den, der modtager sådan betaling eller anden fordel.”

Om gennemførelsen i dansk ret af de forpligtelser, der følger af EU-rammeafgørelsen, anføres i lovforslagets bemærkninger bl.a. (sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2951-52):

”Justitsministeriet finder ..., at den danske straffelovgivning lever op til kravene i EU-rammeafgørelsen om at kriminalisere menneskehandel. Imidlertid følger det af rammeafgørelsens artikel 3, at medlemsstaterne skal sikre, at strafmaksimum for menneskehandel under en række nærmere opregnede skærpende omstændigheder er mindst 8 års fængsel.

Som det fremgår ..., er strafferammen i straffelovens § 228 4 års fængsel, strafferammen i § 229, stk. 1, er 3 års fængsel og strafferammen i § 260 er 2 års fængsel. Den almindelige strafferamme for frihedsberøvelse er 4 års fængsel, jf. § 261, stk. 1, mens straffen er fængsel fra 1 til 12 år, hvis frihedsberøvelsen er sket under skærpende omstændigheder.

Sammenfattende betyder det anførte, at en dansk gennemførelse af rammeafgørelsen vil kræve en lovændring for så vidt angår strafferammen for menneskehandel.

Justitsministeriet foreslår derfor, at der indsættes en ny bestemmelse i straffeloven, der omhandler alle aspekter af handel med mennesker og den udnyttelse, der ligger bag. Hensigten er ikke at kriminalisere nye forhold – det vil sige forhold, der ikke allerede er omfattet af bl.a. straffelovens §§ 228, 260 og 261. Det er imidlertid Justitsministeriets opfattelse, at en særlig bestemmelse om menneskehandel vil kunne bidrage til at styrke det strafferetlige værn mod de alvorlige krænkelse af de forurettedes personlige frihed, som menneskehandel udgør. Der er således også en vis signalværdi forbundet med indsættelsen af en særlig bestemmelse om menneskehandel i straffeloven.

I den foreslåede bestemmelse er der fastsat en strafferamme på fængsel indtil 8 år. Justitsministeriet har overvejet, om der i stedet burde fastsættes en lavere strafferamme for visse former for menneskehandel kombineret med en højere strafferamme på 8 års fængsel, hvis der foreligger skærpende omstændigheder – herunder hvis der er tale om forhold, der efter EU-rammeafgørelsen kræver en strafferamme på fængsel i 8 år. Ud fra en lovteknisk vurdering samt ud fra en vurdering af, at en strafferamme på 8 års fængsel vil afspejle de krænkelse af den personlige frihed mv., som menneskehandel er udtryk for, har Justitsministeriet imidlertid valgt at foreslå en almindelig strafferamme på fængsel indtil 8 år, der omfatter alle former for menneskehandel.

En række omstændigheder vil samtidig skulle betragtes som skærpende i forbindelse med strafudmålingen. Det gælder f.eks., hvis forurettede på gerningstidspunktet var under 15 år, og formålet med overtrædelsen var udnyttelse af den pågældende ved kønslig usædelighed, hvis der er tale om organiseret menneskesmugling, eller hvis ofret forsætligt eller groft uagtsomt er blevet bragt i livsfare.

...

Bl.a. straffelovens §§ 228 og 229 vil fortsat være gældende med henblik på at kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor der er tale om rufferi mv., som ikke har karakter af menneskehandel omfattet af den foreslåede bestemmelse i § 262 a.

Det bemærkes, at den foreslåede strafferamme på 8 år i § 262 a om menneskehandel indebærer, at politiet, når betingelserne herfor i retsplejeloven i øvrigt er opfyldt, som led i efterforskningen af sager om menneskehandel vil kunne foretage indgreb i meddelelshemmeligheden, jf. herved retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 3. Strafferammen på 8 år indebærer bl.a. også, at der i sager om menneskehandel kan ske konfiskation efter bestemmelsen i straffelovens § 76 a om omvendt bevisbyrde.

Det foreslås, at bestemmelsen om menneskehandel indsættes i 26. kapitel i straffeloven om forbrydelser mod den personlige frihed (som § 262 a), idet det er et afgørende og fælles element ved denne form for handel, at der på forskellig vis gøres indgreb i forurettedes frihed til at handle og opholde sig, hvor den pågældende ønsker det.”

Om § 262 a kan i øvrigt henvises til Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s.45 ff.

5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

5.1. Til brug for Straffelovrådets drøftelser om revision af strafferammesystemet har rådet ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning) og bind III. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om ulovlig tvang (§ 260), jf. s. 230, og frihedsberøvelse (§ 261, stk. 1), jf. s. 236. I det følgende redegøres for hovedresultaterne vedrørende disse kategorier, jf. henholdsvis pkt. 5.2 og 5.3 nedenfor.

5.2. Undersøgelsen af ulovlig tvang (§ 260) viser, at de fleste (57 pct.) af de i alt 268 afgørelser angår tidligere straffede, hvoraf godt halvdelen er straffet for ligeartet kriminalitet. Næsten to tredjedele af afgørelserne omhandler flere forhold, og i de fleste tilfælde drejer det sig om ligeartede forhold. 12 pct. af afgørelserne angår personer under 18 år. Om strafudmålingen fremgår, at knap en tredjedel af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, og at 80 pct. af dem med fastsat straf er på højst 60 dage. Godt halvdelen af afgørelserne (56 pct.) er ubetingede straffe, hvis strafflængder varierer fra 7 dage til 2 år. Knap halvdelen af straffene er på højst 3 måneder, men der er også ganske mange straffe (21 pct.), der overstiger 6 måneder.

Undersøgelsen viser videre, at der er nogen variation i strafudmålingen årene imellem, men ingen klare udviklingslinjer. Den gennemsnitlige ubetingede strafflængde for samtlige sagstyper varierer i perioden mellem 5 og 7 måneder, lavest i 1996 og 1999, højest i 2000.

5.3. Undersøgelsen af frihedsberøvelse (§ 261, stk. 1) omfatter i alt 97 afgørelser, hvoraf de 92 vedrører personer på 18 år og derover. Næsten to tredjedele af sagerne omfatter flere ligeartede forhold. Godt halvdelen af sagerne angår tidligere ustraffede, mens en fjerdedel vedrører personer, der tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Den del af undersøgelsen, der vedrører strafudmåling, viser, at de ubetingede frihedsstraffe uanset sagstype dominerer. I særlig grad er der dog givet mange ubetingede frihedsstraffe i sager med flere forhold og/eller tidligere kriminalitet. Ud af samtlige afgørelser er 80 pct. ubetingede frihedsstraffe, og med undtagelse af to tiltalefrafald er de resterende domme betingede. Der er stor spredning i de ubetingede strafflængder, som varierer fra 30 dage til 5 år. Der er ganske mange straffe i intervallet fra 1 til 2 år, men også en del fra 60 dage til 3 måneder. Den gennemsnitlige strafflængde er relativt høj – næsten 1 år.

Om mulige udviklingstendenser viser undersøgelsen, at strafniveauet varierer en del år for år inden for sammenlignelige sagstyper. Samlet set er der givet strengere straffe i den senere del af perioden i forhold til den første, idet den gennemsnitlige længde af de ubetingede straffe var knap 7 måneder i 1996-97 mod 12-16 måneder de efterfølgende år. Det er ikke muligt at afgøre, om denne ændring afspejler en egentlig strafskærpelse, eller om den skyldes forskelle i karakteren af de forholdsvis få årlige sager.

6. Straffelovrådets overvejelser

6.1. Ved lov nr. 380 af 6. juni 2002 er gennemført en række skærper af strafmaksimum for den personfarlige kriminalitet, som omfattes af §§ 216, 222, 244-246, 241 og 249 samt 252. Der har i Straffelovrådet været tvivl om, hvorvidt der selv med de tilsigtede skærper har været grundlag for – i hvert fald på visse punkter – at gennemføre så betydelige skærper, som er sket ved denne lov. Straffelovrådet er fortsat af den opfattelse, at det bør tilstræbes at undgå strafmaksima, der ligger væsentligt over dem, som man med rimelighed kan vente at få brug for i udmålingspraksis, sml. bl.a. denne betæknings kapitel 24 om voldsforbrydelser, pkt. 11.1. Der er enighed om, at lov nr. 380 af 6. juni 2002 kunne rejse spørgsmål om skærpelse af strafferammerne i andre straffelovsbestemmelser. Rådet har fundet anledning til at fremkomme med nedennævnte generelle betragtninger om udformningen af strafferammerne for forbrydelser mod den personlige frihed, jf. straffelovens kapitel 26, men rådet har afstået fra at fremkomme med forslag i anledning af lov nr. 380 af 6. juni 2002. Forslagene om ændring af §§ 261 og 262, som fremgår nedenfor, er affødt af hensynet til forenkling af strafferammesystemet. Om baggrunden for forslaget om ophævelsen af det forhøjede fængselsminimum i § 261, stk. 2, henvises til pkt. 3.1 ovenfor. I øvrigt henvises til denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.2 og 6.3.3.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således også for så vidt angår forbrydelserne i straffelovens kapitel 26 måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. De betragtninger om strafferammerne for forbrydelser mod den personlige frihed, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

6.2. Straffelovrådet har tidligere opstillet en skala baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er § 260 i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. § 261 er rubriceret i kategorien ”angreb på person (integritet) mv.” med et strafmaksimum på 10 års fængsel, og § 262 indgår i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Den anførte rubricering indebærer, at strafmaksimum sænkes i § 261, stk. 2, fra 12 til 10 års fængsel og i § 262 fra fængsel i 1 år til fængsel i 6 måneder. § 262 a er i overensstemmelse med gældende ret placeret i kategorien ”andet angreb på person (fare) i forbindelse med ejendomsretskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 8 års fængsel.

Straffelovrådet kan fortsat tiltræde, at der ikke er grundlag for at ændre strafferammen i § 260. Rådet er endvidere enig i, at det forhøjede minimum i § 261, stk. 2, bør ophæves. For så vidt angår § 261, stk. 1, finder rådet det ubetænkeligt at foreslå bøde indsat i strafferammen. Rådet henviser bl.a.

til, at der efter omstændighederne kan være en glidende overgang mellem forhold omfattet af §§ 244, 260 og 261, og at bøde allerede indgår i strafferammen såvel i § 244 som i § 260.

Straffelovrådet har noteret sig de synspunkter om strafmaksimum i § 261, stk. 2, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, sml. pkt. 3.1 ovenfor. Rådet er enig i, at ulovlig frihedsberøvelse kan forekomme i meget grove former, og at der derfor er behov for et strafmaksimum, som rækker ud over normalstrafferammen på 4 års fængsel. Det er under rådets drøftelse nævnt, at hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet kunne tale for, at den nuværende position på 12 år ændres til 10 år. Det er endvidere gjort gældende, at en sådan ændring kunne gennemføres, uden at hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens strafværdighed tilsidesættes. Det er også anført, at et strafmaksimum på 10 års fængsel ville være i tråd med den nye bestemmelse i § 262 a, der har et maksimum på 8 års fængsel.

Straffelovrådet finder efter en samlet vurdering, at det vil være forsvarligt og rigtigt at ændre strafmaksimum i § 261, stk. 2, fra 12 til 10 års fængsel. Der er endvidere enighed om, at strafmaksimum i § 262 bør nedsættes til 6 måneders fængsel, idet bestemmelsen samtidig indarbejdes i § 261 som et nyt stk. 3. Rådet henviser herved bl.a. til, at § 262 udelukkende omfatter groft uagtsomme forhold. Den anførte ændring kan endvidere bidrage til en øget nuancering af strafværdigheden af ulovlig frihedsberøvelse, der som nævnt ovenfor kan fremtræde i meget forskellige former. Rådet foreslår §§ 261 og 262 ændret i overensstemmelse hermed, sml. § 1, nr. 27 og 60, i rådets lovudkast.

Som det fremgår af afsnit 4 ovenfor, bygger bestemmelsen i § 262 a på ny lovgivning med grundige overvejelser om strafferammen. Disse overvejelser er affødt af forpligtelser ifølge en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af menneskehandel. Straffelovrådet har noteret sig de anførte synspunkter i lovmotiverne og har på denne baggrund ikke fundet anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 262 a.

Kapitel 27
Freds- og ærekrænkelser
(straffelovens § 153 og §§ 263-275 a)

1. Indledning

1.1. Straffelovens kapitel 27 indeholder bestemmelser om freds- og ærekrænkelser. Bestemmelserne kan rubriceres i tre grupper: krænkelser af privatlivets fred (§§ 263-264 d), visse forulempelser og trusler mv. (§§ 265-266 c) samt ærekrænkelser (§§ 267-274 og § 275 a).

Herudover er i § 275 indsat en regel om påtalen af de forbrydelser, som omfattes af kapitel 27. § 275, stk. 1, foreskriver, at forbrydelserne i kapitel 27 som hovedregel er undergivet privat påtale. Det gælder dog ikke forbrydelserne i §§ 266, 266 a og 266 b. Endvidere åbner § 275, stk. 2, under visse betingelser mulighed for offentlig påtale.

En særlig påtalebestemmelse er indsat i § 274, stk. 2, om ærefornærmende udtalelser mod en afdød. Efter denne bestemmelse kan sådanne udtalelser, der fremsættes 20 år efter den pågældendes død, kun påtales, når betingelsen i § 268 om bagvaskelse er opfyldt (sml. pkt. 4.1.2 nedenfor).

1.2. I det følgende behandles strafferammerne i de bestemmelser, der indgår i straffelovens kapitel 27. I *afsnittene 2-3* omtales henholdsvis §§ 263-264 d (krænkelser af privatlivets fred) og §§ 265-266 c (visse forulempelser og trusler mv.). *I afsnit 4* redegøres for §§ 267-268, 274 og 275 a samt §§ 269, stk. 2, og 272 (ærekrænkelser). I omtalen indgår for samtlige bestemmelsers vedkommende såvel en redegørelse for gældende ret mv. som for tidligere lovændringer og overvejelser, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Endvidere redegøres der i tilslutning til afsnittet om krænkelser af privatlivets fred for overvejelserne i betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet afgivet af Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. Herudover gennemgås i tilslutning til afsnittet om visse forulempelser og trusler mv. resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis vedrørende §§ 266 og 266 b om henholdsvis trusler på livet mv. og racediskrimination o. lign., som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig indeholder hvert afsnit en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de berørte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

1.3. Ved gennemgangen af strafferammerne for de forbrydelser, som omfattes af straffelovens kapitel 27, skal det i øvrigt have sig til gode, at menneskerettighederne både udvider og supplerer det strafretlige værn om privatlivets fred. Samtidig begrænser reglerne om ytringsfriheden på dette område muligheden for at pålægge straf for freds- og ærekrænkelser. Hertil kommer, at praksis fra men-

neskerettighedsområdet gennem de senere år har indvirket på fortolkningen af bestemmelserne i kapitel 27 på en sådan måde, at ældre retspraksis mv. ikke i dag har samme betydning som tidligere, sml. Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 327 f. med yderligere henvisninger.

1.4. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Rådet har således måttet begrænse overvejelserne til strafferammerne. Det gælder bl.a. forbrydelserne i straffelovens 27. kapitel om freds- og ærekrænkelser. De betragtninger om strafferammerne for freds- og ærekrænkelser, som rådet fremkommer med i det følgende, kan derfor ikke tages som udtryk for en stillingtagen til det faktiske udmålingsniveau.

2. §§ 263-264 d (krænkelser af privatlivets fred)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Straffelovens § 263 vedrører beskyttelsen af breve, telegrammer mv., gemmer samt visse udtalelser og samtaler. Efter § 263, stk. 1, straffes den, som uberettiget (1) bryder eller unddrager nogen et brev, telegram eller anden lukket meddelelse eller optegnelse eller gør sig bekendt med indholdet, (2) skaffer sig adgang til andres gemmer eller (3) ved hjælp af apparat hemmeligt aflytter eller optager udtalelser fremsat i enrum, telefonsamtaler eller anden samtale mellem andre eller forhandlinger i lukket møde, som den pågældende ikke selv deltager i, eller hvortil den pågældende uberettiget har skaffet sig adgang.

§ 263, stk. 2, kriminaliserer den, som uberettiget skaffer sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at bruges i et anlæg til elektronisk databehandling.

Straffen er i begge tilfælde bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Begås de i stk. 1 og 2 nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særligt skærpende omstændigheder, kan straffen efter stk. 3 stige til fængsel indtil 4 år. Den skærpede strafferamme i stk. 3 sigter navnlig på erhvervsspionage, men kan efter omstændighederne også komme på tale i andre tilfælde, sml. Den kommenterede straffelov s. 328 ff.

§ 264 omhandler visse former for husfredskrænkelser. Efter bestemmelsens 1. stk. straffes den, som uberettiget (1) skaffer sig adgang til fremmed hus eller andet ikke frit tilgængeligt sted, eller (2) undlader at forlade fremmed grund efter at være opfordret dertil. Straffen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Hertil føjes i stk. 2 en skærpet strafferamme på fængsel indtil 4 år, som er forbeholdt tilfælde, hvor indtrængen i fremmed hus mv. efter stk. 1, nr. 1, sker med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre

særlig skærpende omstændigheder. Den skærpede strafferamme i stk. 2 sigter i lighed med § 263, stk. 3, navnlig på erhvervsspionage, men kan efter omstændighederne også komme på tale i andre tilfælde, sml. Den kommenterede straffelov s. 333 ff.

§ 264 a sigter navnlig på at tilvejebringe et strafferetligt værn mod brug af ”spionudstyr” o. lign. Bestemmelsen kriminaliserer den, som uberettiget fotograferer personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted. Strafansvaret omfatter også den, der ved hjælp af kikkert eller andet apparat uberettiget iagttager sådanne personer. Straffen er i begge tilfælde bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 337 f.

§ 264 b indeholdt tidligere en bestemmelse om særlige personkategoriers røbelse af forhold hørende til privatlivet. § 264 b ophævedes ved lov nr. 573 af 19. december 1985 om ændring af borgerlig straffelov (Tavshedspligt) som led i revision af visse bestemmelser om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv m.v. (§§ 152-152 f). Lovændringen er omtalt under pkt. 2.2.3.1 nedenfor.

§ 264 c omhandler visse former for ”efterfølgende medvirken” i forhold til §§ 263-264 a. Bestemmelsen foreskriver, at de i §§ 263-264 a indeholdte straffebestemmelser finder tilsvarende anvendelse på den, der uden at have medvirket til gerningen skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved overtrædelsen. Henvisningen til §§ 263-264 a omfatter også de i disse bestemmelser foreskrevne strafferammer, sml. Den kommenterede straffelov s. 338 f.

§ 264 d retter sig mod den, der uberettiget videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold eller i øvrigt billeder af den pågældende under omstændigheder, der åbenbart kan forlanges unddraget offentligheden. Bestemmelsen finder også anvendelse, hvor meddelelsen eller billedet vedrører en afdød person. Straffen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Der kan herom og om § 264 d i øvrigt henvises til Den kommenterede straffelov s. 339 ff.

2.1.2. Borgerlig straffelov, der trådte i kraft i 1933, indeholdt to bestemmelser om krænkelse af privatlivets fred. Bestemmelserne havde følgende ordlyd:

”§ 263. Med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder straffes den, som krænker nogens Fred

- 1) ved at bryde Brev eller i øvrigt skaffe sig nogen til en anden rettet lukket Meddelelse eller unddrage nogen en saadan,
- 2) ved uden rimelig Grund at skaffe sig Adgang til en andens Gemmer,
- 3) ved offentlig Meddelelse om Privatlivet tilhørende Forhold, som med rimelig Grund kan forlanges unddraget Offentligheden.

Stk. 2. Paa samme Maade straffes Personer, som virker eller har virket i offentlig Tjeneste eller Hverv, eller som i Medfør af offentlig Beskikkelse eller Anerkendelse udøver eller har udøvet et Erhverv, saavel som saadanne Personers Medhjælpere, naar de røber Privatlivet tilhørende Hemmeligheder, der er kommet til deres Kundskab ved Udøvel-

sen af deres Virksomhed, medmindre de har været forpligtede til at udtale sig eller har handlet i berettiget Varetagelse af almen Interesse eller af eget eller andres Tarv.

§ 264. Den, som krænker Husfreden ved at trænge sig ind i fremmed Hus, Husrum eller Skib eller paa andet ikke frit tilgængeligt Sted, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder.

Stk. 2. Paa samme Maade straffes den, som vægrer sig ved paa Opfordring at forlade fremmed Grund.

Stk. 3. Har Handlingen voldt betydelig Forstyrrelse af Beboernes Fred, eller er den forøvet af nogen bevæbnet eller af flere i Forening eller forbundet med Vold paa Person eller Trusel om saadan, eller har den skyldige tidligere for nogen med forsætlig Vold paa Person eller Gods forbunden Forbrydelse været dømt til Frihedsstraf, kan Straffen stige til højere Grad af Hæfte eller til Fængsel i 1 Aar.”

Om forarbejderne til disse bestemmelser kan for så vidt angår § 263 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 260 samt s. 237. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 236 samt s. 223 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 238 samt sp. 355 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3389-90 (§ 261), og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 205 f. (§ 261). Om § 263 kan i øvrigt henvises til pkt. 2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000). § 263, stk. 2, er tillige omtalt i denne betæknings kapitel 17 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv. (pkt. 4.1.3 og 4.2).

Med hensyn til § 264 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 262 samt s. 240. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 237 samt s. 225 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 239 samt sp. 357. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3389 og 3390 (§ 262), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2201-02 (§ 263), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2373 (§ 262). Om § 264 kan i øvrigt henvises til pkt. 2.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

2.2. Tidligere ændringer af §§ 263-264 d

2.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

2.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 ændredes § 263 på forskellige punkter. Bl.a. blev den hidtil gældende bestemmelse i § 263, stk. 1, nr. 3, delt i to numre, som omhandlede henholdsvis (3) ”offentlig Meddelelse om nogets rent private hjemlige Forhold” og (4) ”offentlig Meddelelse om andre Privatlivet tilhørende Forhold, som med rimelig Grund kan forlanges unddraget Offentligheden”. Strafferammen forblev

uændret ”Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder”. Om forarbejderne til denne lovændring kan henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3780 f.

2.2.1.2. Ved samme lovændring indføjedes en ny bestemmelse om husfredskrænkelser i § 264 a med følgende ordlyd:

”§ 264 a. Den, der skaffer sig Adgang til fremmed Hus eller Husrum, herunder offentlige eller private Kontorer, Forretninger, Fabrikker o. lign., med det Formaal at tilegne sig Dokumenter, Forretningsbøger o. lign. eller at gøre sig bekendt med disses Indhold, straffes med Fængsel indtil 1 Aar eller under formildende Omstændigheder med Hæfte. Har Handlingen haft Karakter af Indbrud, eller er den planlagt af en Organisation eller har den været forbundet med Vold paa Person, kan Straffen stige til Fængsel indtil 4 Aar.”

Af forarbejderne til § 264 a fremgår, at den skærpede strafferamme havde baggrund i nogle politiske partiers indtrængen i andre partiers kontorlokaler med det formål at bortfjerne dokumenter med personlige oplysninger og oplysninger om partiets arbejde. Skærpelsen motiveredes med, at de øvrige straffelovsbestemmelser, som kunne komme tale ved den omhandlede fredskrænkelser, fandtes utilstrækkelige, sml. sp. 3781-82:

”Handlinger af denne Art kan, selvom der foreligger, hvad man i Almindelighed forstaar ved Indbrud, ikke rammes af Straffelovens Bestemmelser om Tyveri; der foreligger i Almindelighed ikke Berigelseshensigt, og det drejer sig i det hele taget om Handlinger af en anden Karakter end Berigelsesforbrydelserne. Efter den gældende Straffelov rammes disse Handlinger derimod af Bestemmelserne i § 263, Stk. 1, Punkt 2 om den, der uden rimelig Grund skaffer sig Adgang til en andens Gemmer, og i § 264 om Krænkelser af Husfreden. Endvidere vil der være Mulighed for at anvende Straffelovens § 291, Stk. 1, der omhandler Hærværk. Bestemmelserne i Straffelovens §§ 263 og 264, der er privat Paatale undergivet, foreskriver Straf af Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder. I § 264, Stk. 3, er det dog fastsat, at Straffen, bl.a. naar Handlingen har forvoldt ”betydelig Forstyrrelse af Beboernes Fred” eller er foretaget af flere i Forening, kan stige til højere Grad af Hæfte eller Fængsel indtil 1 Aar, og i disse Tilfælde er Forbrydelsen i Henhold til § 275 offentlig Paatale undergivet. Straffelovens § 291, der i Stk. 1 hjemler Straf af Bøde, Hæfte eller Fængsel indtil 1 Aar, kan endvidere kun komme til Anvendelse, hvor der foreligger Ødelæggelse, Beskadigelse eller Bortskaffelse af Ting; denne Bestemmelse rammer saaledes ikke Tilfælde, hvor Gerningsmændene paa Stedet gennemgaar de Dokumenter, man ønsker Kendskab til, eller tager Fotografier af dem; heller ikke kan den komme til Anvendelse, hvor Gerningsmændene blot har ønsket at være i besiddelse af Dokumenterne en kortere Tid.

De Straffebestemmelser, der saaledes i den gældende Straffelov kan komme til Anvendelse overfor de mest hensynsløse Retsbrud af denne Art, maa betegnes som lidet effektive, og Justitsministeriet finder det derfor paakrævet, at der i Straffeloven optages en ny Straffebestemmelse, der paa mere effektiv Maade kan ramme disse Handlinger og som ogsaa i højere Grad end § 264 tager Sigte netop paa saadanne Handlinger, der ikke alene

indeholder en grov Krænkelser af Husfreden, men tillige en ganske uberettiget Indtrængen i andres Privathemmeligheder. En saadan Bestemmelse bør imidlertid efter Ministeriets Formening ikke alene kunne komme til Anvendelse, hvor det drejer sig om Krænkelser af politiske Partier eller iøvrigt om Krænkelser af mere politisk Karakter, men ogsaa hvor det drejer sig om Krænkelser af offentlige eller private Virksomheder, f. Eks. paa Tilegnelse paa tilsvarende Maade af fortrolige Oplysninger om en Forretnings indre Forhold m.m.”

2.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

2.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik i § 263, stk. 1, og § 264, stk. 1, ”indtil 6 Maaneder”, så strafferammen herefter blev ”bøde eller hæfte”. Endvidere udgik i § 264, stk. 3, ”til højere Grad af Hæfte eller”, så straffen efter den skærpede sidestrafferamme herefter kunne stige til ”Fængsel i 1 Aar”. Ændringerne var en følge af nogle samtidig gennemførte ændringer af reglerne om hæftestrafpen, hvorved bl.a. denne strafarts faste maksimum reduceredes fra 2 år til 6 måneder, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969 sammenholdt med sp. 961.

2.2.3. Lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.)

2.2.3.1. Ved lov nr. 89 af 29. marts 1972 om ændring af borgerlig straffelov, af lov om ikrafttræden af borgerlig straffelov m.m., af lov om rettens pleje og af lov om uretmæssig konkurrence og varebetegnelse (Privatlivets fred m.m.) blev reglerne om fredskrænkelser gennemgribende moderniseret. Reformen byggede i det væsentlige på Straffelovrådets betænkning nr. 601/1971 om privatlivets fred.

Ved lovændringen fik § 263 (stk. 1) sin nuværende affattelse (stk. 2 og 3 indføjedes først senere, jf. pkt. 2.2.4 nedenfor). Det samme gælder i det væsentlige § 264. Samtidig indsattes som nye bestemmelser § 264 a om uberettiget fotografering mv. af personer, der befinder sig på ikke frit tilgængeligt sted, § 264 b om visse myndighedspersoners røbelse mv. af privatlivsforhold (sml. tillige kapitel 17 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv., pkt. 4.2.3), § 264 c om visse former for efterfølgende medvirken og § 264 d om visse former for videregivelse af meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold mv. Ved lov nr. 573 af 19. december 1985 om ændring af borgerlig straffelov (Tavshedspligt) ændredes henvisningen i § 264 c som følge af ophævelse af § 264 b. Når bortses herfra og fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestrafpen, har affattelsen af §§ 264 a, 264 c og 264 d været uændret siden indføjelser i straffeloven i 1972.

2.2.3.2. De foreslåede strafferammer var på linje med Straffelovrådets indstilling, sml. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 555-56. I betænkningen sammenfattede rådet sine synspunkter således, jf. s. 56:

”Det fremgår af kap. ... , at den almindelige strafferamme for overtrædelse af straffelovens gældende bestemmelser vedrørende fredskrænkelser er bøde eller hæfte. Denne beskedne strafferamme afspejler den relativt ringe trussel, disse bestemmelser oprindeligt skulle værne imod. Fremkomsten af det nye tekniske udstyr har imidlertid i høj grad forstærket truslen mod privatlivets fred. Dette har naturligvis medført en større samfundsmæssig interesse i at sikre et tilstrækkeligt værn.

Som en markering af den ændrede samfundsmæssige vurdering, som udviklingen har medført, finder straffelovrådet det rigtigt at skærpe den almindelige strafferamme, således at denne også kommer til at rumme fængsel indtil 6 måneder. Den samfundsmæssige beskyttelse bør yderligere styrkes ved at ændre påtalsreglen [straffelovens § 275 sml. pkt. 1.1 ovenfor] til betinget offentlig påtale, således at den krænkede blot ved at indgive anmeldelse har mulighed for at få det offentlige til at efterforske sagen og i givet fald føre den for domstolene. Også for de alvorligste forhold – herunder bl.a. industriel spionage, hvor større økonomiske interesser kan være involveret – bør den ændrede samfundsmæssige vurdering markeres gennem en skærpelse af strafferammen. Medens det almindelige strafmaksimum efter den gældende bestemmelse i § 264 a er fængsel i 1 år og kun under særlige omstændigheder kan gå op til fængsel i 4 år, foreslår straffelovrådet nu et almindeligt strafmaksimum på fængsel i 4 år for den groveste kriminalitet på dette område.”

Forhøjelsen af det almindelige strafmaksimum førte i øvrigt til, at den hidtil gældende strafforhøjelsesregel i § 264, stk. 3, ophævedes som overflødig (sml. betænkningen s. 60 og Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 556).

2.2.4. Lov nr. 229 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (Datakriminalitet)

2.2.4.1. Ved lov nr. 229 af 6. juni 1985 om ændring af straffeloven (Datakriminalitet) indføjedes de nugældende bestemmelser i § 263, stk. 2 og 3. Endvidere fik § 264, stk. 2, sin nuværende affattelse. Maksimumstrafferammen blev både i § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, fastsat til fængsel indtil 2 år, hvilket svarede til indstillingen fra Straffelovrådet i betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet, sml. Folketingstidende 1984-85, tillæg A, sp. 4381-83.

2.2.4.2. I betænkningen, hvortil lovforslagets bemærkninger henviste, havde Straffelovrådet sammenfattet sine synspunkter og forslag om fastsættelse af strafferamme for fredskrænkelser vedrørende dataforhold således (sml. s. 27 ff. og 79 f.):

”Det forekommer velbegrunder, at der gælder et forhøjet strafmaksimum for de i § 264, stk. 2, nævnte tilfælde af husfredskrænkelser. Det kan her dreje sig om indbrud under

omstændigheder, hvor betingelserne for at anse forholdet som tyveri eller forsøg herpå ikke er opfyldt, men hvor det med husfredskrænkelsen forbundne forsæt til at skaffe sig forretningsoplysninger m.v. kan angå så betydelige værdier, at forholdet må sættes i klasse med tyveri. Ud fra dette synspunkt vil det utvivlsomt også være rimeligt at give mulighed for højere straf end 6 måneders fængsel – fredskrænkelseernes normale maksimum – i tilfælde, hvor en dataforbrydelse efter den nu foreslåede bestemmelse er begået med et tilsvarende forsæt.

Det er vanskeligt at tage stilling til dataforbrydelsens strafferamme uden at overveje to andre spørgsmål, der rækker ud over den opgave, som umiddelbart foreligger for straffelovrådet. Det ene er, om der ikke også bør gælde et forhøjet strafmaksimum, når andre fredskrænkelser end husfredskrænkelsen og dataforbrydelsen er begået med det i § 264, stk. 2, nævnte forsæt. Det andet spørgsmål er, om ikke det gældende strafmaksimum i § 264, stk. 2, på 4 års fængsel er for højt. Dette maksimum er mere end dobbelt så højt som normalmaksimum for tyveri i § 285 (der er blevet nedsat to gange siden 1972) og svarer til det skærpede maksimum for tyveri i § 286, stk. 1, der både efter bestemmelsens affattelse og efter retspraksis er knyttet til forudsætningen om en kriminalitet af betydelig grovhed.

Det er straffelovrådets opfattelse, at strafmaksimum i § 264, stk. 2, kan nedsættes fra 4 til 2 års fængsel, at normalmaksimum for den foreslåede dataforbrydelse [svarende til den nugældende § 263, stk. 2] kan sættes til fængsel i 6 måneder (svarende til den iøvrigt gældende normalramme for fredskrænkelserne i §§ 263-264 d), og at der som stk. 3 i § 263 bør indsættes en bestemmelse om mulighed for fængsel indtil 2 år i tilfælde, hvor en overtrædelse af § 263, stk. 1 eller stk. 2, er begået under omstændigheder, der svarer til § 264, stk. 2. I stedet for udtrykket ”oplysninger om forretnings- eller fabriktionsforhold” har man i udkastet anvendt udtrykket ”en virksomheds erhvervshemmeligheder”, der findes i markedsføringslovens § 9 ...

Udtrykket ”andre særligt skærpende omstændigheder” ... kendes også i straffelovens § 191 om overdragelse af narkotika, sml. straffelovens §§ 181, 216 og 288 om henholdsvis brandstiftelse, voldtægt og røveri. Med dette udtryk angives det, at strafskærpelse for de nævnte fredskrænkelser kan indtræde også i andre tilfælde end dem, hvor der er forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med en virksomheds erhvervshemmeligheder. Det kan efter rådets opfattelse være vanskeligt mere præcist at angive, hvilke andre omstændigheder der bør kunne medføre strafskærpelse. Rådet har bl.a. haft tilfælde for øje, hvor en udnyttelse eller videregivelse af oplysningerne kan være forbundet med betydelige skadevirkninger for det offentlige eller private interesser. Herunder vil f.eks. falde tilfælde, hvor gerningsmanden skaffer sig adgang til offentlige EDB-registre.

Bestemmelserne om strafskærpelse er udformet således, at forbrydelsen i sin skærpede form fuldbyrdes på det tidspunkt, som er angivet i § 263, stk. 1 eller 2, eller § 264, stk. 1, f.eks. når gerningsmanden har skaffet sig adgang til oplysninger i et EDB-register, jfr. stk. 2. Fuldbrydelsesmomentet er for så vidt angår indsigten i erhvervshemmeligheder (§ 263, stk. 3, og § 264, stk. 2) fremrykket, således at det ikke kræves, at gerningsmanden faktisk har opnået kendskab til erhvervshemmelighederne.

Efter straffelovrådets forslag skal straffen i de i § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, nævnte tilfælde kunne stige til fængsel indtil 2 år, hvilket efter straffelovrådets opfattelse vil være et passende strafmaksimum i tilfælde med særligt skærpende omstændigheder. Dette indebærer en lempelse i forhold til den gældende bestemmelse i § 264, stk. 2 (4 år), idet der ikke kan være praktisk behov for et så højt strafmaksimum. I forhold til den gældende bestemmelse i § 263 og i forhold til andre skærpelestilfælde, der ikke i dag omfattes af § 264, stk. 2, vil dette omvendt indebære en væsentlig forhøjelse af maksimum (fra 6 måneder til 2 år).”

2.2.5. Lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste m.v.)

2.2.5.1. Ved lov nr. 6 af 3. januar 1992 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Samfundstjeneste m.v.) skærpedes maksimumstrafferammen i § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, fra 2 til 4 års fængsel. Skærpelsen begrundedes med, at der kunne tænkes tilfælde, hvor industrispionage begås under omstændigheder, der i grovhed kan sidestilles med groft tyveri efter straffelovens § 286, stk. 1, sml. Folketingstidende 1991-92, tillæg A, sp. 1895-96:

”Medens markedsføringslovens § 9 kun gælder for personer, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold til den pågældende virksomhed, eller som udfører et hverv for denne, gælder straffelovens bestemmelser for alle og vil navnlig finde anvendelse på udenforstående, der fysisk eller teknisk trænger ind i en virksomhed og uberettiget skaffer sig eller gør sig bekendt med informationer om virksomhedens erhvervshemmeligheder, hvortil der undertiden kan være knyttet betydelige økonomiske interesser.

Der har i den forbindelse været rejst spørgsmål om, hvorvidt et strafmaksimum på fængsel i 2 år kan anses for tilstrækkeligt. Der kan herved bl.a. henvises til, at det kan bero på tilfældige omstændigheder, om tilegnelsen af informationer strafferetligt skal bedømmes som tyveri, der forudsætter borttagelse af en rørlig ting, med et strafmaksimum efter § 286, stk. 1, på 4 års fængsel, eller alene som en fredskrænkelser med et strafmaksimum på 2 års fængsel. De økonomiske konsekvenser af forbrydelsen vil uanset den strafferetlige kvalifikation kunne være de samme.

Efter Justitsministeriets opfattelse må det ud fra lighedsbetragtninger principielt anses for uheldigt, at strafmaksimum for den form for industrispionage, der sker ved en fredskrænkelser, kun er halvt så højt som strafmaksimum for groft tyveri. Der kan tænkes tilfælde af industrispionage, hvor den økonomiske fordel for gerningsmanden og skadevirkningerne for den ramte virksomhed er så store, at forholdet i strafudmålingsmæssig henseende i hvert fald må sidestilles med groft tyveri, og at et strafmaksimum på fængsel indtil 2 år derfor må anses for utilstrækkeligt.”

2.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse fremhævede Straffelovrådet, at de fleste bestemmelser om fredskrænkelser, dvs. §§ 263-266 c, inden for de seneste 15-20 år

havde været genstand for ”et gennemsyn”. Der var derfor efter rådets opfattelse ikke grundlag for at foreslå væsentlige ændringer med hensyn til strafferammerne. Om §§ 263-264 d konkluderede rådet, at man ingen grund så til nu at foreslå ændringer i strafferammerne bortset fra dem, der fulgte af forslaget om afskaffelse af hæftestraffen (sml. nu lov nr. 433 af 31. maj 2000), sml. betænkningen s. 201 f.

2.4. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, herunder om § 153

2.4.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6.

2.4.2. I kapitel 3 i betænkningen om IT-kriminalitet har udvalget foretaget en omfattende behandling af spørgsmål med tilknytning til informationskrænkelser. Udvalget finder, at der bør indsættes nye bestemmelser i straffeloven, som retter sig mod følgende handlinger: (1) at skaffe sig eller videregive adgangsmidler til kommercielle informationssystemer; (2) erhvervsmæssigt at sælge, udbrede i en videre kreds eller videregive adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer til et større antal samt at skaffe sig eller videregive adgangsmidler til visse særligt beskyttelsesværdige ikke-kommercielle informationssystemer.

Et mindretal i udvalget finder endvidere, at der tillige bør indsættes en bestemmelse, der vedrører handlingerne at producere, skaffe sig, besidde eller videregive midler til fremskaffelse af adgangsmidler eller betalingskortnumre med forsæt til uberettiget anvendelse.

Udvalget anbefaler tillige, at maksimumstrafferammen i § 263, stk. 2, forhøjes. Endvidere opfordrer udvalget til, at markedsføringslovens § 10 udvides til også at omfatte andre med lovlig adgang til virksomheden, og at der i straffeloven indsættes en bestemmelse om kvalificerede overtrædelser af markedsføringslovens § 10. Udvalget foreslår også, at ophavsretslovens § 76, stk. 2, ændres, så udbredelse i form af placering af ophavsretligt beskyttede værker på net, hvorfra en videre kreds kan ”downloade”, omfattes, og at der i straffeloven indsættes en bestemmelse om kvalificerede overtrædelser af ophavsretslovens § 76, stk. 2. Endelig foreslår udvalget, at straffelovens § 153 om visse forbrydelser begået af personer i post- og jernbanevæsenets tjeneste mv. ophæves.

I det følgende redegøres i hovedtræk for udvalgets overvejelser og forslag, således at overvejelser og forslag om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer og ikke-kommercielle informationssystemer omtales i pkt. 2.4.3 nedenfor. I pkt. 2.4.4 og 2.4.5 omtales udvalgets overvejelser og forslag om henholdsvis straffelovens § 263, stk. 2, og industrispionage mv. Endelig omtales i pkt. 2.4.6 og 2.4.7 udvalgets overvejelser og forslag om henholdsvis piratkopiering og straffelovens § 153.

2.4.3. Udvalgets overvejelser og forslag om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer og ikke-kommercielle informationssystemer er omtalt s. 63 ff. og 139 ff. Udvalget foreslår følgende nye bestemmelse om adgangsmidler til kommercielle informationssystemer indsat i straffeloven:

”§ 301 a. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der retsstridigt skaffer sig eller videregiver koder eller andre adgangsmidler til informationssystemer, hvortil adgangen er forbeholdt betalende brugere, og som er beskyttet med kode eller anden særlig adgangsbegrænsning.

Stk. 2. Sker den i stk. 1 nævnte videregivelse erhvervsmæssigt, i en videre kreds eller under omstændigheder, hvor der er særlig risiko for omfattende misbrug, er straffen fængsel indtil 4 år.”

Udvalget foreslår endvidere følgende nye bestemmelse om adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer indsat i straffeloven:

”§ 263 a. Med bøde eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, der retsstridigt

1) erhvervsmæssigt sælger eller

2) i en videre kreds udbreder

en kode eller andet adgangsmiddel til et ikke offentligt tilgængeligt informationssystem, hvortil adgangen er beskyttet med kode eller anden særlig adgangsbegrænsning.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der retsstridigt videregiver et større antal koder eller andre adgangsmidler som nævnt i stk. 1.

Stk. 3. På samme måde straffes den, der retsstridigt skaffer sig eller videregiver en kode eller andet adgangsmiddel som nævnt i stk. 1 til

1) et samfundsvigtigt informationssystem eller

2) et informationssystem, der behandler fortrolige oplysninger, der er omfattet af § 7, stk. 1, og § 8, stk. 1, i lov om behandling af personoplysninger, om flere persons personlige forhold.

Stk. 4. Sker den i stk. 1 og stk. 2 nævnte videregivelse i særligt stort omfang eller indebærer den særlig risiko for betydelig skade, er straffen fængsel indtil 4 år.”

I tilknytning til de nævnte bestemmelser anføres bl.a., at udvalget ved valg af strafferammer har lagt vægt på, at ”... det er væsentligt, at de straffebestemmelser, der regulerer (eller tillige regulerer) IT-relateret kriminalitet, viser, at kriminaliteten opfattes som alvorlig”, sml. s. 64.

Om den skærpede strafferamme i § 301 a, stk. 2, fremhæves i øvrigt følgende, sml. s. 139 f.:

”Forslagets stk. 2 giver mulighed for fængsel i op til 4 år i kvalificerede videregivelses-situationer, hvor der videregives erhvervsmæssigt eller i en videre kreds. Det dækker også videregivelse med ”særlig risiko for omfattende misbrug”. Det vil afhænge af de konkrete omstændigheder, om der kan siges at være en særlig risiko for omfattende misbrug. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis der videregives calling cards eller NUI-koder til mange personer (der eventuelt også kan videregive) med besked om, fra

hvilket tidspunkt de skal anvendes, således at en kontobelastning må forventes at kunne blive omfattende, før misbruget opdages og standses. Det vil også kunne være tilfældet, hvis der er tale om ”bestillingsarbejde” på et større antal adgangsmidler, ikke mindst hvis der betales et større beløb for adgangskoderne, fordi det i disse situationer må forventes, at formålet er et omfattende misbrug”.

Om § 263 a, stk. 4, nævnes, at bestemmelsen retter sig mod ”særligt kvalificerede videregivelsessituationer”. Herom og om bestemmelsen i øvrigt fremgår videre, sml. s. 144:

”... Dette gælder, hvis videregivelsen har et særligt stort omfang. Dette vil typisk indebære, at der er særlig risiko for betydelig skade, men udvalget finder, at der i disse situationer bør kunne idømmes højere straf, uden at der nødvendigvis skal tages stilling til skaderisikoen.

Bedømmelsen af risikoen for skade vil være konkret i den enkelte sag. I vurderingen af, om risikoen er væsentligt større end den, der altid ligger i videregivelsen, kan bl.a. indgå, hvem der videregives til (om der f.eks. er tale om en organiseret hackergruppe eller om bestillingsarbejde), og hvad der videregives. F.eks. må en målrettet videregivelse af adgangsmidler til samfundsvigtige informationssystemer forventes normalt at blive omfattet af bestemmelsen i modsætning til en videregivelse via Internettet af mindre følsomme adgangskoder. Et naturligt udgangspunkt vil være, hvor tæt man er på forsøg på medvirken, udover om det pågældende informationssystem indeholder oplysninger eller har en størrelse, der kan indebære risiko for betydelig skade.”

2.4.4. Udvalgets overvejelser og forslag om straffelovens § 263, stk. 2, er omtalt s. 67 f. og 145 f. Udvalget foreslår strafmaksimum forhøjet fra fængsel i 6 måneder til fængsel i 1 år og 6 måneder. Om baggrunden herfor anføres bl.a. følgende, sml. s. 145 f.:

”Udvalget har overvejet, om strafferammen i strfl. § 263, stk. 2, på 6 måneders fængsel er tilstrækkelig i de situationer, der ikke omfattes af stk. 3. I de foreliggende domme er idømt bøder eller givet betinget dom. Udvalget finder, at der bør være et højere strafmaksimum i straffelovens § 263, stk. 2. Udvalget finder, at hacking er så alvorligt et indgreb for de fleste virksomheder, at strafmaksimum bør afspejle dette også i den ikke kvalificerede bestemmelse.

Udvalget finder, at udviklingen på hackerområdet siden 1985, hvor bestemmelsen blev indsat, gør, at der i dag er behov for, at strafmaksimum i straffelovens § 263, stk. 2, forhøjes til fængsel i 1 år og 6 måneder. Udvalget har herved bl.a. lagt vægt på, at det IT-baserede samfund er meget sårbart, og at selv et forsøg på hacking er meget føleligt for offeret, der er nødt til at gennemgå hele systemet for at være sikker på, om der er sket skader.

Udvalget foreslår derfor, at straffelovens § 263, stk. 2, ændres således, at ”fængsel indtil 6 måneder” erstattes med ”fængsel indtil 1 år og 6 måneder”.

Det foreslås endvidere, at ”et anlæg til elektronisk databehandling” ændres til ”et informationssystem”.

2.4.5. Udvalgets overvejelser og forslag om industrispionage mv. er omtalt i s. 68 ff. og 146 ff. Udvalget foreslår bl.a. markedsføringslovens § 22, stk. 4, 1. pkt., ændret således, at der i stedet for ”bøde eller fængsel indtil 2 år” indsættes ”bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens § 299 a”. Udvalget anfører i den forbindelse, at et ”strafmaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder svarer til, hvad udvalget generelt synes bør være maksimum i tilfælde, hvor der er en strafferetlig overbygning vedrørende kvalificerede forhold. Reguleringen svarer til, hvad der gælder for berigelsesforbrydelser, jfr. straffelovens § 285 og overbygningen i § 286”.

Udvalget indstiller videre, at der i straffeloven indføres en bestemmelse om særligt grove overtrædelser af markedsføringsloven med et strafmaksimum på linje med straffelovens § 263, stk. 3, og § 276. Bestemmelsen foreslås affattet således, sml. s. 146:

”§ 299 a. Med fængsel indtil 4 år straffes den, der gør sig skyldig i overtrædelse af markedsføringslovens § 10, hvor handlingen har medført betydelig skade, eller der har været nærliggende fare herfor.”

Til bestemmelsen er knyttet følgende bemærkninger (sml. s. 147):

”Ved nogle overbygningsbestemmelser i straffeloven (f.eks. ved tyveri (§ 286, stk. 1), hærværk (§ 291, stk. 2) og skattesvig (§ 289)) anvendes i praksis ret faste beløbsgrænser ved afgørelsen af, om overbygningsbestemmelserne skal anvendes. I andre tilfælde (f.eks. ved grov miljøkriminalitet (§ 196) og visse former for hacking m.v. og husfredskrænkelser (§ 263 og § 264)) er det ikke muligt at have en fast afgrænsning. Den foreslåede bestemmelse hører til sidstnævnte gruppe. Det må således afgøres efter en konkret vurdering i den enkelte sag, om der er tale om ”betydelig skade”. Udvalget har herved bl.a. lagt vægt på, at krænkelser, der finder sted i udviklingsfasen, kun medfører skade, der kan opgøres i penge, hvis den planlagte udvikling er succesfuld, hvorimod beskyttelseshensynet ikke afhænger af, om det endelige resultat er vellykket.”

Om udvalgets overvejelser vedrørende strafferammer fremgår i øvrigt bl.a., sml. s. 68 ff.:

”Der er mange straffebestemmelser, som omfatter sådanne forhold [internes tilegnelse og udnyttelse af erhvervshemmeligheder], og hvor tilegnelse eller udnyttelse af erhvervshemmeligheder i nogle tilfælde vil være omfattet af to af dem eller flere. Det drejer sig bl.a. om følgende bestemmelser:

Straffelovens § 263, stk. 3, omfatter bl.a. uberettiget adgang til data eller programmer med forsæt til at skaffe sig eller uberettiget gøre sig bekendt med oplysninger om en

virksomheds erhvervshemmeligheder m.v. Det karakteristiske er således angrebet på hemmeligholdelsen, og at forsæt til industrispionage er tilstrækkeligt.

Straffelovens § 264, stk. 2, indeholder en tilsvarende regulering, hvor oplysningerne er skaffet i forbindelse med en husfredskrænkelse.

Markedsføringslovens § 10, stk. 1, forbyder den, der er i tjeneste- eller samarbejdsforhold med en virksomhed, på utilbørlig måde at skaffe sig eller forsøge at skaffe sig kendskab til eller rådighed over virksomhedens erhvervshemmeligheder. Lovens § 10, stk. 2, bestemmer, at man ikke ubeføjet må viderebringe eller benytte virksomhedens erhvervshemmeligheder, selv om man har retmæssigt kendskab til dem.

I andre tilfælde vil også straffelovens § 276 om tyveri eller § 280 om mandatsvig være anvendelige ...

Det bemærkes, at bestemmelseernes strafmaksima er meget forskellige. Strafmaksimum er 2 år ved markedsføringslovens § 10 [det følger af lovens § 22, stk. 4, 1. pkt.], 4 år ved straffelovens § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, 4 år ved straffelovens § 276 og 8 år ved straffelovens § 280 ...

Udvalget finder [bl.a.] ..., at der bør være en mere ensartet strafferetlig regulering, således at strafmaksimum ved f.eks. ansattes industrispionage mv. ikke afhænger af, om de overtræder straffelovens § 263, stk. 3, (fængsel i op til 4 år) eller markedsføringsloven (fængsel i op til 2 år).

Udvalget foreslår derfor, at der indsættes en bestemmelse i straffeloven om særligt grove overtrædelser af markedsføringslovens § 10. Bestemmelsen foreslås at dække de situationer, hvor handlingen har medført betydelig skade, eller hvor der har været nærliggende fare derfor.

Udvalget har drøftet, hvilket af de i dag aktuelle strafmaksima, der bør anvendes i en ny bestemmelse. Udvalget finder, at informationer i et moderne samfund bør nyde mindst samme beskyttelse som mere traditionelle økonomiske værdier i form af penge og ting, da der kan være tale om betragtelige værdier på linie hermed. I betragtning af, at groft tyveri efter de nugældende regler har et strafmaksimum på fængsel i 4 år, har udvalget valgt det samme. Udvalget vil imidlertid fremhæve, at såfremt Straffelovrådet når frem til en forhøjelse af strafmaksimum for tyveri, finder udvalget, at der bør ske en tilsvarende forhøjelse vedrørende industrispionage m.v.

Udvalget foreslår endvidere, at det nugældende strafmaksimum i markedsføringslovens § 22, stk. 4, 1. pkt., ændres fra 2 år til 1 år og 6 måneder.

Et strafmaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder svarer til, hvad udvalget generelt synes bør være maksimum i tilfælde, hvor der er en strafferetlig overbygning vedrørende kvalificerede forhold. Reguleringen svarer til, hvad der gælder for berigelsesforbrydelser, jfr. straffelovens § 285 og overbygningen i § 286.”

2.4.6. Udvalgets overvejelser og forslag om piratkopiering er omtalt s. 74 ff. og 147 ff. Udvalget foreslår ophavsretslovens § 76, stk. 2, ændret bl.a. således, at strafmaksimum forhøjes fra 1 år til 1 år og 6 måneder. Udvalget foreslår tillige, at der i straffeloven som § 299 b indsættes en overbygningsbestemmelse, der retter sig mod særligt grove forhold. De foreslåede bestemmelser har følgende ordlyd, sml. s. 147 og 149:

”Det foreslås ..., at ophavsretslovens § 76, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. Er en overtrædelse af de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte bestemmelser begået ved forsætligt og under skærpende omstændigheder at gengive de af bestemmelserne omfattede værker eller frembringelser eller blandt almenheden at sprede eksemplarer heraf, kan straffen stige til fængsel i 1 år og 6 måneder, medmindre højere straf er forskyldt efter straffelovens § 299 b. Skærpende omstændigheder anses navnlig for at foreligge, hvis overtrædelserne sker erhvervsmæssigt, hvis der fremstilles eller blandt almenheden spredes et betydeligt antal eksemplarer, eller hvis værker og frembringelser gengives på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt.”

...

”§ 299 b. Med fængsel indtil 4 år straffes den, der for at skaffe sig eller andre uberettiget vinding gør sig skyldig i overtrædelse af ophavsretslovens § 76, stk. 2, af særlig grov karakter.”

Om de skærpende omstændigheder, der betinger anvendelse af forslaget § 76, stk. 2, fremhæver udvalget, at opregningen ikke sigter på at være udtømmende, men alene dækker ”de typisk forekommende tilfælde”. Det hedder videre, sml. s. 148:

”... Bestemmelsen vil imidlertid også være anvendelig ved f.eks. et enkelt salg af et meget dyrt program eller system. I den nugældende formulering anvendes ”særlig skærpende omstændigheder”. Der er ikke ved ændringen til ”skærpende” tilsigtet en ændring i bestemmelsens anvendelsesområde. Den ændrede formulering har alene sammenhæng med, at der foreslås indsat en overbygning i straffeloven, der dækker ”særligt” skærpende omstændigheder (”overtrædelse af særlig grov karakter”).”

Om begrundelsen for en overbygningsbestemmelse i straffeloven anføres herefter:

”Med hensyn til strafmaksimum finder udvalget, at der vil kunne være behov for i særlig grove tilfælde at idømme fængsel i mere end 1 år og 6 måneder.

Udvalget har i den forbindelse særligt lagt vægt på beskyttelsesbehovet i relation til edb-programmer. Den digitale teknik betyder, at det er muligt og meget let at fremstille helt identiske eksemplarer. Programudviklingen er ofte meget omkostningskrævende og det er oftest ikke muligt at beskytte programmer effektivt mod kopiering. Det er efter udvalgets opfattelse et naturligt modstykke til overgangen til IT-samfundet, at der ska-

bes en væsentlig strafferetlig beskyttelse af de midler, der er en forudsætning for IT-samfundet.

Udvalget har i den forbindelse også overvejet, om der skal indsættes en generel overbygning i straffeloven. Udvalget finder, at der bør indsættes en sådan overbygning i straffeloven i stil med straffelovens §§ 125 a, 192 a, 196, 289 og 289 a med et strafmaksimum på 4 år.

Udvalget har herved lagt vægt på, at særligt grove overtrædelser er lige så strafværdige som tyveri, der har et strafmaksimum på 4 år, jfr. straffelovens § 286.

Udvalget finder, at de overtrædelser, der skal behandles efter straffeloven, skal begrænses til situationer, hvor der er forsæt til vinding for gerningsmanden eller andre ...

[§ 299 b] kan især tænkes anvendt i tilfælde, hvor der er tale om omfattende og systematiske krænkelse, hvilket typisk vil være tilfælde[t], hvor der [er] en organiseret fremstillings- og/eller salgsproces. Bestemmelsen vil også kunne anvendes, hvis krænkelsen vedrører et enkelt meget dyrt program eller system, der f.eks. er udviklet til en eller flere virksomheder.”

2.4.7. Til de ovennævnte forslag har Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet føjet et forslag om ophævelse af straffelovens § 153, der kriminaliserer personer dels i post- eller jernbanevæsenets tjeneste, som ulovligt åbner, tilintetgør eller underslår forsendelser eller understøtter en anden i en sådan adfærd, dels i statstelegrafvæsenets eller et offentligt anerkendt telegrafanlægs tjeneste, som tilintetgør, forvansker eller underslår et til den pågældende til befordring overgivet telegram eller understøtter en anden i sådan adfærd. Straffen er i begge tilfælde fængsel indtil 3 år. Bestemmelsen har, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 (sml. Den kommenterede straffelov s. 110 f. og Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 395 samt s. 324-25, Torps betænkning af 1917, § 147 samt s. 143 f., Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 145 samt sp. 256, og Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3348 (§ 155)).

§ 153 er placeret i straffelovens 16. kapitel om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv mv. Det er imidlertid fundet mest hensigtsmæssigt at redegøre for udvalgets forslag og overvejelser om bestemmelsen i dette kapitel, idet udvalgets begrundelse for at ophæve bestemmelsen skal ses i sammenhæng bl.a. med bestemmelsen i straffelovens § 263, sml. s. 150:

”Stk. 1 er fuldstændig dækket af de almindelige regler om krænkelse af brevhemmeligheden (§ 263) og den almindelige regel om tingsødelæggelse (§ 291). Den forhøjede strafferamme i § 153 i forhold til disse bestemmelsers grunddelikter skyldes, at bestemmelsen tog sigte på offentligt ansatte. I dag er der næppe grund til at anvende andre strafferammer end de almindelige, herunder efter omstændighederne § 263, stk. 3 (4 år under ”særlig skærpende omstændigheder”) og § 291, stk. 2 (4 år ved ”hærværk af betydeligt omfang”). Stk. 1 er derfor overflødig og kan ophæves.

Stk. 2 må anses for overflødig i dag, hvor telegrafsystemet har mistet sin betydning. Misligholdelse af den indgåede kontrakt om befordring af en meddelelse må, hvis der ikke er strafferetlig dækning i straffelovens almindelige bestemmelser, imødegås af civilretlige reaktioner på samme måde som de fleste andre misligholdelser af tjenesteydelser.

Fremkaldelse af omfattende forstyrrelser inden for post-, telefon- og telegrafområdet er desuden omfattet af straffelovens § 193, der også omfatter privatiserede foretagender.

Udvalget foreslår derfor, at straffelovens § 153 ophæves som overflødig.”

2.5. Straffelovrådets overvejelser

2.5.1. Straffelovrådet har andetsteds i denne betænkning opstillet et skema baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er §§ 263 og 264 henført til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel, der bl.a. også omfatter §§ 276 og 291. Placeringen indebærer, at strafmaksimum hæves fra 4 til 6 års fængsel. §§ 264 a og 264 d er i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel.

2.5.2. Som det fremgår af pkt. 2.4 ovenfor, har Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet foretaget en omfattende behandling af spørgsmål med tilknytning til informationskrænkelser. Udvalget har som led heri stillet forslag om nye straffelovsbestemmelser, sml. §§ 263 a, 299 a-b og 301 a. Udvalget har også anbefalet en forhøjelse af strafmaksimum i § 263, stk. 2, fra 6 måneders fængsel til fængsel i 1 år og 6 måneder, idet det samtidig er foreslået at ændre ”et anlæg til elektronisk databehandling” til ”et informationssystem”. Endelig har udvalget foreslået § 153 ophævet som overflødig.

Straffelovrådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag. Rådet har ingen bemærkninger til udvalgets forslag om ophævelse af § 153 og finder i øvrigt ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne på det berørte område.

Straffelovrådet finder dog grund til at fremhæve, at man deler udvalgets opfattelse, hvorefter kriminalitet rettet mod informationer bør være undergivet samme strafmaksimum som kriminalitet rettet mod mere traditionelle økonomiske værdier i form af penge og ting, sml. pkt. 2.4.5 ovenfor. Denne opfattelse er også kommet til udtryk i rådets oversigt over strafferammer baseret på det angrebne retsgode, hvor fredskrænkelser omfattet af §§ 263 og 264 er henført til samme kategori som bl.a. tyveri, sml. pkt. 2.5.1 ovenfor.

Som det fremgår af denne betæknings kapitel 28 om berigelseskriminalitet, pkt. 12.2, er det Straffelovrådets konklusion, at de forskellige strafmaksima i § 286 bør erstattes af et fælles strafmaksimum på 6 års fængsel. Rådet finder som følge heraf og under hensyn til sammenhængen i straffesystemet i øvrigt, at strafmaksimum i §§ 263, stk. 3 og 264, stk. 2, bør hæves fra 4 til 6 års fængsel. Rådet finder endvidere, at der kan være grund til at overveje en præcisering af lovens kriterier for, hvornår den skærpede strafferamme kan komme på tale. Rådet foreslår, at § 263, stk. 3, og § 264, stk. 2, i dette øjemed affattes som anført i § 1, nr. 61 og 62, i rådets lovudkast.

2.5.3. Normalmaksimum for fredskrænkelser omfattet af §§ 263, stk. 1, og 264, stk. 1, er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Ved afgivelsen 1987-betænkningen så Straffelovrådet ingen grund til at foreslå ændringer heri. Det samme gjaldt strafferammen på bøde eller fængsel indtil 6 måneder for fredskrænkelser omfattet af §§ 264 a og 264 c-d. Sml. pkt. 2.3.1 ovenfor.

Der er under Straffelovrådets fornyede drøftelse af disse bestemmelser rejst spørgsmål om, hvorvidt strafmaksimum i § 264, stk. 1, burde hæves til fængsel i 1 år og 6 måneder med henblik på en øget markering af strafværdigheden af husfredskrænkelser, der sker som led i indbrud i privat beboelse. Der er enighed om, at det må anses for ønskeligt, at hensynet til den med et indbrud forbundne husfredskrænkelser kommer klarere til udtryk ved straffastsættelsen, sml. bl.a. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.4. Der er dog også enighed om, at en skærpet opmærksomhed om strafværdigheden af husfredskrænkelser ved indbrud i privat beboelse kan komme til udtryk uden ændring af normalstrafferammen i § 264, stk. 1.

Straffelovrådet finder, at den gældende parallelitet med hensyn til strafferammerne for fredskrænkelser omfattet af §§ 263, stk. 1, 264, stk. 1, 264 a og 264 c-d som udgangspunkt bør opretholdes. Rådet har ikke fundet grundlag for at ændre strafferammen i § 263, stk. 1, eller strafferammerne i §§ 264 a og 264 c-d. Det er på den anførte baggrund rådets konklusion, at strafferammen på bøde eller fængsel indtil 6 måneder i §§ 263, stk. 1, 264, stk. 1, 264 a og 264 c-d indtil videre bør opretholdes uændret.

2.5.4. Straffelovrådet er bekendt med, at Kommissionen den 19. april 2002 (KOM(2002)173 endelig) (sml. pr. 30. november 2002 dokument 14110/02 DROIPEN 81 TELECOM 43) har fremsat forslag til en rammeafgørelse om angreb på informationssystemer, der medfører pligt til at kriminalisere ulovlig adgang til informationssystemer (artikel 3, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i informationssystemer (artikel 4, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i data (artikel 4a, jf. artikel 2) samt anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg (artikel 5).

Artikel 6 forpligter til at sikre, at de i artiklerne 3, 4, 4a og 5 omhandlede strafbare handlinger kan straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumstraf på mindst 1 til 3 års fængsel. Endvidere skal der åbnes mulighed for idømmelse af bøder som supplement eller alternativ til frihedsstraf.

Efter artikel 7 skal den adfærd, der er nævnt i artiklerne 3, 4, 4a og 5, kunne straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumstraf på mindst 2 til 5 års fængsel, når følgende skærpende omstændigheder er til stede: (a) den strafbare handling er begået inden for rammerne af en kriminel organisation, (b) den strafbare handling forårsagede eller førte til et betydeligt direkte eller indirekte økonomiske tab, tilføjede en fysisk person fysisk skade eller tilføjede en del af medlemsstatens kritiske infrastruktur betydelig skade, (c) den strafbare handling førte til en betydelig gevinst. Endvidere forpligter bestemmelsen til at sikre, at de i artiklerne 3, 4 og 4a nævnte lovovertrædelser straffes med en frihedsstraf, der er strengere end straffen i henhold til artikel 6, når lovovertræderen har modtaget en endelig dom for en sådan lovovertrædelse i en medlemsstat.

EU-rammeafgørelsen rejser i den foreliggende affattelse forskellige spørgsmål bl.a. med hensyn til formuleringen af mulige skærpseskriterier i § 263 for et forhøjet strafmaksimum i tilfælde omfattet af artikel 7. Det bemærkes, at EU-rammeafgørelsen ikke har været inddraget i Straffelovrådets overvejelser og forslag om ændring af § 263, sml. pkt. 2.5.2 og 2.5.3 ovenfor. Der foregår pr. 30. november 2002 fortsat forhandlinger om forslaget til EU-rammeafgørelsen.

3. §§ 265-266 c (visse forulempelser og trusler mv.)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. Straffelovens §§ 265-266 c indeholder en række bestemmelser om visse forulempelser og trusler mv.

Efter § 265 straffes den, der krænker nogens fred ved trods forud af politiet given advarsel at trænge ind på vedkommende, forfølge vedkommende med skriftlige henvendelser eller på anden lignende måde forulempe vedkommende. Straffen er bøde eller fængsel indtil 6 måneder. En advarsel fra politiet har gyldighed for 5 år.

§ 266 retter sig mod den, som på en måde, der er egnet til hos nogen at fremkalde alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd, truer med at foretage en strafbar handling. Straffen er bøde eller fængsel indtil 2 år. Hertil føjes i § 266 a en bestemmelse, hvorefter den, der uden at forholdet omfattes af §§ 136 og 266, offentligt fremsætter udtalelser, der tilstræber at fremkalde volds handlinger eller hærværk, straffes med fængsel indtil 1 år. Foreligger formildende omstændigheder, er straffen bøde. § 136 kriminaliserer offentlig tilskyndelse mv. til en forbrydelse. Bestemmelsen er placeret i straffelovens 15. kapitel om forbrydelser mod den offentlige orden og fred og behandles i denne betænkningens kapitel 16 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred, afsnit 3.

§ 266 b kriminaliserer visse former for racediskrimination mv. Efter § 266 b, stk. 1, straffes den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden medde-

lelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Straffen er bøde eller fængsel indtil 2 år. Ved straffens udmåling skal det ifølge stk. 2 betragtes som en skærpende omstændighed, at forholdet har karakter af propagandavirksomhed.

Til § 266 b føjes i § 266 c en bestemmelse, der sigter på at modvirke offentlig fremsættelse af tidligere underkendte beskyldninger. § 266 c retter sig mod den, der, efter at en sag har fundet sin afgørelse, med hensyn til denne på ny fremsætter de underkendte beskyldninger mod den samme person så hyppigt, at deres fremsættelse udarter til forfølgelse. Er oplysningerne egnet til at skade den pågældende i offentlighedens omdømme, straffes den pågældende med bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Samtlige bestemmelser er omtalt i Den kommenterede straffelov s. 344 ff. (§ 265), 346 ff. (§ 266), 348 (§ 266 a), 349 ff. (§ 266 b) og 352 (§ 266 c).

3.1.2. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 265 følgende affattelse:

”§ 265. Den, der krænker nogens Fred ved trods forud af Politiet given Advarsel at trænge ind paa ham, forfølge ham med skriftlige Henvendelser eller paa anden lignende Maade forulempe ham, straffes med Bøde eller Hæfte indtil 6 Maaneder.”

Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 263 samt s. 240. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 33 samt s. 28 f., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 39 samt sp. 409 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3390 (§ 263), og Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 1875 (§ 263). Om § 265 henvises i øvrigt til pkt. 3.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 266 har, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. For så vidt angår denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 264 samt s. 240. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 238 samt s. 226, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 240 samt s. 357 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3390 (§ 264).

§§ 266 a-c indgik ikke i borgerlig straffelov ved dens ikrafttræden i 1933. Disse bestemmelser indsattes i straffeloven ved Lov nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930.

§ 266 a kom ind under udvalgsbehandlingen med følgende ordlyd (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg B, sp. 742 ff. og 823):

”§ 266 a. Med Hæfte eller med Fængsel indtil 1 Aar eller under formildende Omstændigheder med Bøde straffes den, der, uden at Forholdet omfattes af §§ 136 og 266, offentligt fremsætter Udtalelser, der tilstræber at fremkalde Voldshandlinger eller Hærværk.”

§ 266 a har, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), været uændret siden indsættelsen i straffeloven i 1939.

§ 266 b havde ved lovforslagets fremsættelse i 1938-39 følgende affattelse:

”§ 266 a. Den, der ved Udspredelse af falske Rygter eller Beskyldninger forfølger eller ophidser til Had mod en Gruppe af den danske Befolkning paa Grund af dens Tro, Afstamning eller Kald, straffes med Hæfte eller under formildende Omstændigheder med Bøde. Er Rygterne eller Beskyldningerne fremsat i trykt Skrift eller paa anden Maade, hvorved de er naaet ud til en større Kreds, er Straffen Hæfte eller under skærpende Omstændigheder Fængsel indtil 1 Aar.”

Om forarbejderne til bestemmelsen kan henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3782 f. (§ 266 a), hvor bestemmelsen bl.a. motiveres med ”de i den nyeste Tid opdukkede Foreteelser som Forfølgelser af Racer, Troessamfund m.v.” Under udvalgsbehandlingen ændredes bestemmelsen til § 266 b, og ”Kald” erstattedes med ”Statsborgerforhold” (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg B, sp. 743 og 823). Om § 266 b henvises i øvrigt til pkt. 3.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§ 266 c fik sin endelige affattelse ved udvalgsbehandlingen (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3751-52 (§ 266 b), og tillæg B, sp. 743 og 823), hvorunder bestemmelsen fik følgende ordlyd:

”§ 266 c. Den, der, efter at en Sag har fundet sin Afgørelse, med Hensyn til denne paa ny fremsætter de underkendte Beskyldninger mod den samme Person saa hyppigt, at deres Fremsættelse udarter til Forfølgelse, straffes, naar Oplysningerne er egnet til at skade den paagældende i Offentlighedens Omdømme, med Bøde eller Hæfte indtil 1 Aar.”

Om § 266 c henvises i øvrigt til pkt. 3.2 nedenfor, idet der herved ses bort fra de ændringer, som er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

3.2. Tidligere ændringer af §§ 265, 266 b og 266 c

3.2.1. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

3.2.1.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) ændredes § 265 på flere punkter. Bl.a. ændredes strafferammen fra ”bøde eller hæfte indtil 6 måneder” til ”bøde eller hæfte eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 måneder”. Den skærpede strafferamme havde sammenhæng med, at der i praksis havde foreligget sager af en sådan beskaffenhed, at den hidtil gældende strafferamme ikke fandtes tilstrækkelig, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 975:

”Det foreslås nu at udvide strafferammen, således at der under skærpende omstændigheder kan anvendes fængselsstraf.

Den nugældende strafferamme synes at bygge på en vurdering af de af bestemmelsen omfattede forhold, hvorefter disse betragtes som fredskrænkelser af mindre alvorlig beskaffenhed. En ikke helt ubetydelig del af de sager vedrørende overtrædelse af § 265, som foreligger i praksis, angår imidlertid forhold af en ret alvorlig beskaffenhed, herunder navnlig fremsættelse af trusler, som til dels kan ligestilles med de af § 266 omfattede forhold, der kan medføre straf af bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.”

Ved samme lovændring udgik ”indtil 1 Aar” i § 266 c, så maksimumstrafferammen fremover blev ”hæfte”. Ændringerne i §§ 265 og 266 c havde i øvrigt sammenhæng med de samtidig gennemførte ændringer af reglerne om hæftestraf, hvorved bl.a. denne strafarts faste maksimum reduceredes fra 2 år til 6 måneder, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969 sammenholdt med sp. 961.

3.2.2. Lov nr. 288 af 9. juni 1971 om ændring af borgerlig straffelov (Forbud mod propaganda for krig og mod racediskrimination m.v.)

3.2.2.1. Ved lov nr. 288 af 9. juni 1971 om ændring af borgerlig straffelov (Forbud mod propaganda for krig og mod racediskrimination m.v.) gennemførtes de ændringer af § 266 b, som var nødvendige for, at Danmark kunne ratificere FN's konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af alle former for racediskrimination (racismekonventionen). Bestemmelsen fik ved denne lovændring følgende ordlyd:

”§ 266 b. Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro, straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år.”

Lovændringen byggede i det væsentlige på betænkning nr. 553/1969 om forbud mod racediskrimination afgivet af et af Justitsministeriet den 23. august 1966 nedsat udvalg. Det gælder bl.a. med

hensyn til den gennemførte skærpelse af strafferammen, jf. Folketingstidende 1970-71, tillæg A, sp. 1187-88 med henvisning til betænkningen s. 35:

”Strafferammen for overtrædelse af bestemmelsen foreslås ligesom i de øvrige nordiske lande fastsat til bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år. Denne strafferamme svarer til strafferammen for trusler i straffelovens § 266 og for bagvaskelse i straffelovens § 268. Det må anses for usandsynligt, at der for overtrædelse alene af § 266 b skulle blive behov for højere straf end fængsel i 2 år, da der i de alvorligste tilfælde formentlig altid tillige vil foreligge overtrædelse af andre bestemmelser i straffeloven.”

3.2.3. Lov nr. 357 af 3. juni 1987 om ændring af borgerlig straffelov, kriminallov for Grønland og lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v. (Forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering)

3.2.3.1. Ved lov nr. 357 af 3. juni 1987 om ændring af borgerlig straffelov, kriminallov for Grønland og lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v. (Forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering) udvidedes § 266 b til også at omfatte forbud mod diskrimination på grund af seksuel orientering. Det skete på baggrund af en indstilling fra kommissionen til belysning af homoseksuelles situation i samfundet, senere offentliggjort som kapitel 4 i betænkning nr. 1127/1988 om homoseksuelles vilkår.

Strafferammen i § 266 b forblev uændret. Om lovændringen henvises nærmere til Folketingstidende 1986-87, tillæg A, sp. 4169 ff., og tillæg B, sp. 1543 ff.

3.2.4. Lov nr. 309 af 17. maj 1995 om ændring af straffeloven (Racediskrimination m.v.)

3.2.4.1. Ved lov nr. 309 af 17. maj 1995 om ændring af straffeloven (Racediskrimination m.v.) indføjedes stk. 2 i § 266 b, hvorefter det ved straffens udmåling skal betragtes som en skærpende omstændighed, at forholdet har karakter af propagandavirksomhed. Ved lovforslagets fremsættelse havde bestemmelsen følgende ordlyd:

”Stk. 2. Har forholdet karakter af propagandavirksomhed, er straffen hæfte eller fængsel indtil 2 år.”

Formålet med lovforslaget var at skærpe straffen for visse former for overtrædelser af § 266 b navnlig med henblik på at søge at undgå, at Danmark bliver et fristed for udbredelse af nazistisk og racistisk propaganda, sml. Folketingstidende 1994-95, tillæg A, s. 529:

”Efter den gældende § 266 b er strafferammen bøde, hæfte eller fængsel indtil 2 år. I praksis idømmes der normalt bøde for overtrædelse af bestemmelsen.

Navnlig for at imødegå, at Danmark bliver et fristed for udbredelse af nazistisk og racistisk propaganda, foreslås det, at bøde udgår af strafferammen, hvis forholdet har karakter af propagandavirksomhed ...

Selv om den foreslåede § 266 b, stk. 2, således er begrundet i ønsket om en strengere reaktion over for grovere former for racistiske udtalelser eller meddelelser, er den ikke begrænset hertil. Bestemmelsen finder under tilsvarende omstændigheder også anvendelse over for de øvrige ytringer, der omfattes af den gældende § 266 b (forhåelse m.v. på grund af religiøs overbevisning eller seksuel orientering).

Den foreslåede bestemmelse i § 266 b, stk. 2, supplerer de almindelige strafudmålingsregler, navnlig straffelovens § 80.

Når forholdet har karakter af propagandavirksomhed, følger det af den foreslåede § 266 b, stk. 2, at der alene kan idømmes frihedsstraf, medmindre andet undtagelsesvis følger af almindelige strafudmålingsregler. Der kan herved navnlig henvises til de i straffelovens §§ 84 og 85 anførte særlige straffesættelsesgrunde, og til straffelovens § 91, stk. 2 [nu § 91] om tiltalte, der ikke er fyldt 21 år.”

§ 266 b, stk. 2, fik sin endelige udformning under udvalgsbehandlingen. Til bestemmelsen knyttes bl.a. følgende bemærkninger, jf. Folketingstidende 1994-95, tillæg B, s. 418-19:

”Ved ændringsforslaget bliver der mulighed for at anvende bødestraf, selv om forholdet har karakter af propagandavirksomhed.

Bødestraf vil f.eks. kunne komme på tale, hvor frihedsstraf ikke er påkrævet, fordi en økonomisk sanktion anses for at være en tilstrækkelig følelig reaktion og at have den fornødne præventive virkning.”

3.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.3.1. I betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der blandt Straffelovrådets medlemmer enighed om, at strafmaksimum i §§ 265, 266 og 266 b burde opretholdes uændret. Rådet henviste til, at § 266 indgår blandt de forbrydelser, der efter straffelovens § 70 kan føre til forvaring, og at de overtrædelser, der omfattes af § 265, er beslægtede med de trusselsforhold, som er kriminaliseret i § 266. For så vidt angår § 266 b bemærkedes, at bestemmelsen havde fået sin nuværende formulering i 1971 (sml. s. 202).

3.3.2. Om § 266 a og 266 c udtalte rådet følgende:

”Blandt fredskrænkelserne findes endelig to sjældent anvendte bestemmelser i §§ 266 a og 266 c, som muligvis kunne udgå af loven som overflødige. Straffelovrådet foreslår ikke andre ændringer i strafferammerne end dem, der følger af hæftestraffens afskaffelse.

se. I § 266 a kan bøde dog indgå i den normale strafferamme uden noget krav om formildende omstændigheder.”

3.4. Forslag til EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af racisme og fremmedhad

3.4.1. Kommissionen fremlagde den 28. november 2001 (KOM(2001) 664 endelig) et forslag til Rådets rammeafgørelse om bekæmpelse af racisme og fremmedhad, sml. pr. 30. november 2002 dokument 14665/02 DROIPEN 86. Formålet med rammeafgørelsen er indbyrdes at tilnærme medlemsstaternes lovgivning om racistiske og fremmedfjendske lovovertrædelser. Forslaget sigter i særdeleshed på at sikre, at racisme og fremmedhad i alle medlemsstaterne kan straffes med sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelserne og har afskrækkende virkning.

3.4.2. Artikel 1 fastlægger omfanget af kriminaliseringspligten. Artikel 2 udvider kriminaliseringspligten til også at omfatte ”anstiftelse og medvirken”. I tilknytning til disse bestemmelser pålægger artiklerne 3-4 i forhold til fysiske personer visse sanktionsforpligtelser, herunder minimumsforpligtelser med hensyn til strafferammer i den nationale lovgivning. Artiklerne 1-4 har følgende ordlyd:

”Artikel 1

Lovovertrædelser vedrørende racisme og fremmedhad

Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger til at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar, under alle omstændigheder hvis der er tale om truende, nedværdigende eller forhånende adfærd:

- a) offentlig tilskyndelse til forskelsbehandling, vold eller had rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, der er defineret under henvisning til race, hudfarve, religiøs overbevisning, herkomst eller national eller etnisk oprindelse;
- b) begåelse af en i litra a) nævnt handling ved offentlig udbredelse eller udsendelse af skrifter, billeder eller andet materiale;
- c) offentligt forsvar for, benægtelse eller bagatellisering af folkedrab, forbrydelser mod menneskeheden og krigsforbrydelser som defineret i artikel 6, 7 og 8 i statuten for Den Internationale Straffedomstol, rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, der er defineret under henvisning til race, hudfarve, religiøs overbevisning, herkomst eller national eller etnisk oprindelse;
- d) offentlig benægtelse eller bagatellisering af de forbrydelser, der er defineret i artikel 6 i charteret for Den Internationale Krigsforbryderdomstol, der er knyttet som bilag til London-aftalen af 8. april 1945, rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, der er defineret under henvisning til race, hudfarve, religiøs overbevisning, herkomst eller national eller etnisk oprindelse.

Artikel 2

Anstiftelse og medvirken

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at medvirken til den i artikel 1 omhandlede adfærd er strafbar.
2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at anstiftelse til den i artikel 1, stk. 1, litra c) og d), omhandlede adfærd er strafbar.

Artikel 3

Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den adfærd, der er omhandlet i artikel 1 og 2, straffes med strafferetlige sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til adfærden og har en afskrækkende virkning.
2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den adfærd, der er omhandlet i artikel 1, straffes med fængsel af en maksimal varighed på mindst mellem 1 og 3 år.

Artikel 4

Racistiske og fremmedfjendske motiver

Hvad angår andre lovovertrædelser end dem, der er nævnt i artikel 1 og 2, træffer medlemsstaterne de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at racistiske og fremmedfjendske motiver betragtes som skærpene omstændigheder, eller at sådanne motiver alternativt tages i betragtning af domstolene ved strafudmålingen.”

Hertil føjes i artiklerne 7 og 8 følgende bestemmelser

Artikel 7

Forfatningsmæssige bestemmelser og grundlæggende principper

Denne rammeafgørelse berører ikke forfatningsmæssige bestemmelser og grundlæggende principper om foreningsfrihed, pressefrihed og frihed til at udtrykke sig i andre medier eller regler om pressens rettigheder og ansvar, (...) når disse regler vedrører fastlæggelse eller begrænsning af ansvar (...).

Artikel 8

Omfanget af strafansvar

1. En medlemsstat kan udelukke de former for adfærd, der er omhandlet i følgende artikler, fra strafansvar
  - a) artikel 1, når adfærden er rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, der er defineret under henvisning til religiøs overbevisning, og dette ikke er et påskud til at rette handlinger mod en gruppe af personer eller medlem af en sådan gruppe, der er defineret under henvisning til race, hudfarve, herkomst eller national eller etnisk oprindelse.
  - b) artikel 1, litra a), når adfærden vedrører forskelsbehandling, der ikke udøves på en måde, der kan tilskynde til vold eller had rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, jf. artikel 1.
  - c) artikel 1, litra c) og d), når adfærden ikke udvises på en måde, der kan tilskynde til vold eller had rettet mod en gruppe af personer eller et medlem af en sådan gruppe, jf. artikel 1.
2. Rådet tager god tid, inden der er gået to år efter udløbet af fristen i artikel 11 stk. 1, for gennemførelse af denne rammeafgørelse, denne artikel op til fornyet overvejelse med henblik på, at afgøre om stk. 1, litra a), skal bibeholdes.”

3.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

3.5.1. Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III indeholder en analyse af strafudmålingen i sager om trussel på livet (§ 266), jf. s. 241, og om racediskrimination (§ 266 b), jf. s. 248. I det følgende redegøres for hovedresultaterne vedrørende disse lovovertrædelser, jf. henholdsvis pkt. 3.5.2 og 3.5.3 nedenfor.

3.5.2. Undersøgelsen vedrørende trussel på livet (§ 266), omfatter 1.732 sager, hvoraf godt halvdelen vedrører ét forhold, og ligeledes godt halvdelen angår tidligere ustraffede personer. I det omfang, der er tidligere kriminalitet, eller sagen omfatter flere forhold, drejer det sig i de fleste tilfælde om ligeartet kriminalitet, hvilket her er defineret som voldsforbrydelser efter den afgrænsning, Danmarks Statistik anvender (straffelovens 25. og 26. kapitel samt § 119, § 120, § 123, §§ 133-134 a, § 266 og § 266 a). 7 pct. af sagerne angår unge under 18 år. Godt en tredjedel af sagerne er afgjort med bøde, hvoraf de indenretslige for ét forhold er på højst 4.000 kr., mens der i sager med flere forhold er givet bøder på højst 6.000 kr. Udenretslige bøder er gennemgående lidt lavere. Godt en tredjedel af sagerne er endt med ubetinget dom. Længden af de ubetingede frihedsstraffe varierer fra 7 dage til 2½ år med et gennemsnit på knap 3 måneder. 80 pct. af de ubetingede domme er på højst 4 måneder. Kun 14 domme overstiger 1 år. Strafniveauet for trussel på livet er stabilt i den undersøgte periode.

3.5.3. I den undersøgte periode er i 72 tilfælde rejst sigtelse for racediskrimination (§ 266 b), men undersøgelsen af domspraksis omfatter alligevel kun ti sager vedrørende denne form for kriminalitet. Otte af de ti sager omhandler tidligere ustraffede personer, som dømmes for ét forhold. Alle sager om racediskrimination angår ældre lovovertrædere. I otte sager er straffen bøde, mens den i de to øvrige er betinget hæfte på henholdsvis 7 og 20 dage.

3.6. Straffelovrådets overvejelser

3.6.1. § 265 er i rådets oversigt baseret på det angrebne retsgode (sml. pkt. 2.5.1 ovenfor) i overensstemmelse med gældende ret placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. §§ 266 og 266 b er i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. § 266 a indgår i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. Det svarer også til gældende ret. § 266 c er opført i samme kategori som § 265. Det indebærer, at strafmaksimum hæves fra 4 til 6 måneders fængsel.

3.6.2. Ved afgivelsen af 1987-betænkningen var der enighed om, at strafferammerne i §§ 266 og 266 b burde opretholdes uændret, sml. pkt. 3.3.1 ovenfor. Denne opfattelse har rådet fortsat. Rådet henviser også til, at Folketinget så sent som i 1995 havde lejlighed til at forholde sig til strafferammen i § 266 b som led i udmøntningen af skærpelsen af udmålingspraksis med hensyn til grovere former for racistiske udtalelser mv., sml. pkt. 3.2.4 ovenfor. Sml. i øvrigt § 1, nr. 6, med § 81, nr. 6, i rådets lovudkast, hvorefter det ved straffens udmåling inden for den foreskrevne strafferamme i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende. Rådet begrænser sig derfor til i § 266 b, stk. 2, at foreslå ”skærpende omstændigheder” ændret til ”særligt skærpende omstændigheder”, sml. § 1, nr. 17, i rådets lovudkast.

3.6.3. Som det fremgår af pkt. 3.2.1.1, skærpedes § 265 i 1965 under hensyn til, at en ikke helt ubetydelig del af de sager om overtrædelse af 265, som forelå i praksis, angik forhold af en ret alvorlig beskaffenhed, herunder navnlig fremsættelse af trusler, som til dels kunne ligestilles med de § 266 omfattede forhold. Straffelovrådet har noteret sig, at man ved afgivelsen af 1987-betænkningen ikke fandt anledning til ændring af strafferammen i § 265, sml. pkt. 3.3.1 ovenfor. Rådet finder, at udviklingen har vist, at de forhold, som er kriminaliseret i § 265, kan have en sådan lighed med de forhold, som omfattes af § 266, at de bør være undergivet samme strafmaksimum som i § 266. Rådet foreslår derfor, at strafmaksimum i § 265 hæves fra fængsel indtil 6 måneder til fængsel indtil 2 år, sml. § 1, nr. 63, i rådets lovudkast.

Straffelovrådet kan tilslutte sig de bemærkninger om §§ 266 a og c, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, sml. pkt. 3.3.2 ovenfor. Der er dog også enighed om, at det falder uden for rammerne af denne betænkning at gå ind i en vurdering, der endeligt afdækker, om der er grundlag for at ophæve de pågældende bestemmelser som overflødige. Rådet er endvidere enig i, at bøde kan indgå i den normale strafferamme i § 266 a uden krav om formildende omstændigheder, sml. § 1, nr. 9, i rådets lovudkast. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Rådet foreslår som følge heraf, at strafmaksimum i § 266 c hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

4. §§ 267-274 og § 275 a (ærekrænkelser)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. I det følgende gennemgås reglerne i straffelovens §§ 267, 267 a, 268 og 274 med særligt henblik på strafferammerne i §§ 267, 268 og 274, stk. 1. Herudover omtales strafbortfaldsreglerne i straffelovens §§ 269, stk. 2, og 272 samt § 275 a om fremme af sager efter §§ 267 og 268. De øvrige bestemmelser om ærekrænkelser, dvs. §§ 269, stk. 1, 270, 271 og 273 om sandhedsbevis, mortifikation mv. lades uomtalt i den foreliggende sammenhæng, der alene retter sig mod strafferammerne for ærekrænkelser. Om en særlig påtalebestemmelse i § 274, stk. 2, henvises til pkt. 1.1 ovenfor.

4.1.2. Hovedbestemmelsen om ærekrænkelser er § 267, der i stk. 1 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 4 måneder for den, som krænker en andens ære ved fornærmelige ord eller handlinger eller ved at fremsætte eller udbrede sigtelser for et forhold, der er egnet til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse. Stk. 1 suppleres i stk. 2 og 3 af bestemmelser, der definerer visse omstændigheder som skærpende og i visse tilfælde knytter en skærpet sidestrafferamme til tilstedeværelsen af de i lovteksten nævnte skærpende omstændigheder.

Er fornærmelsen fremsat mod nogen af de i § 119, stk. 2, nævnte personer – dvs. personer, der af det offentlige er tillagt domsmyndighed eller myndighed til at træffe afgørelse vedrørende retsforhold eller vedrørende håndhævelse af statens straffemyndighed – uden at bestemmelserne i straffelovens § 121 (om overfald med ”hån, skældsord eller anden fornærmelig tiltale” med en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder) kommer til anvendelse, skal dette efter § 267, stk. 2, betragtes som en skærpende omstændighed. Straffen kan da stige til fængsel indtil 6 måneder. Ved strafudmålingen skal det efter stk. 3 betragtes som en skærpende omstændighed, når fornærmelsen er fremsat i trykt skrift eller på anden måde, hvorved den får en større udbredelse, eller på sådanne steder eller til sådanne tider, at det i høj grad forøger det krænkende i ytringen.

Til § 267 føjes i § 267 a en bestemmelse om, at der med hensyn til visse sigtelser ikke ved pådømmelsen skal kunne "tages hensyn til påstand om, at den i samfundet i almindelighed gældende vurdering af sigtelsens utilbørlighed ikke skal finde anvendelse".

Om §§ 267 og 267 a kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 352 ff. med omtale bl.a. af strafskærpselsbestemmelserne i § 267, stk. 2 og 3.

Når en sigtelse som omhandlet i § 267, stk. 1, har karakter af bagvaskelse, dvs. enten er fremsat eller udbredt mod bedre vidende eller uden rimelig grund til at anse den for sand, er straffen efter § 268 fængsel indtil 2 år. Under formildende omstændigheder kan straffen gå ned til bøde, hvis sigtelsen ikke fremsat eller udbredt offentligt. Oplyses omstændigheder, som gav føje til at anse sigtelsen for sand, kan straffen efter § 269, stk. 2, bortfalde. Endelig åbner § 272 mulighed for strafbortfald, når en handling efter § 267 er fremkaldt ved utilbørlig adfærd af den forurettede, eller når den forurettede har øvet gengæld mod fornærmeren. Om disse bestemmelser kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 365 f., 368 og 380 f.

Herudover findes i § 274, stk. 1, en særskilt bestemmelse om fremsættelse eller udbredelse af ærefornærmende udtalelser mod en afdød. Straffen er bøde, eller, hvis bagvaskelse foreligger, fængsel indtil 4 måneder. Om denne bestemmelse kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 384.

§§ 267 og 268 suppleres i § 275 a af en bestemmelse, der foreskriver, at sådanne sager "bør fremmes med størst mulig hurtighed". Bestemmelsen er omtalt i Den kommenterede straffelov s. 386.

4.1.3. Ved borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 havde § 267 følgende affattelse:

"§ 267. Den, som krænker en andens Ære ved fornærmelige Ord eller Handlinger, straffes med Bøde.

Stk. 2. Sker Krænkelsen ved at fremsætte eller udbrede Sigtelser for et Forhold, der vilde nedsætte den fornærmede i Medborgeres Agtelse, kan Straffen stige til Hæfte i 1 Aar.

Stk. 3. Ved Straffens Udmåling bliver det at betragte som en skærpende Omstændighed, at Fornærmelsen er fremsat i et trykt Skrift eller paa anden Maade, hvorved den faar en større Udbredelse, eller paa saadanne Steder eller til saadanne Tider, at det i høj Grad forøger det krænkende i Ytringen."

Hertil føjedes i § 268 bestemmelsen om bagvaskelse, der på daværende tidspunkt alene omfattede det forhold at fremsætte eller udbrede en sigtelse mod bedre vidende. Strafferammen var hæfte eller fængsel indtil 2 år og åbnede således ikke mulighed for at gå ned til bøde. Endvidere indgik som § 269, stk. 2, og § 272 en adgang til at statuere strafbortfald under omstændigheder svarende til de nugældende bestemmelser.

Om forarbejderne til disse bestemmelser kan for så vidt angår § 267 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 267 og 270, stk. 1, samt s. 241 og 243. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 240 og 243, stk. 1 og 2, samt s. 227 ff., og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 241 samt sp. 358 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3390 (§ 265), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2201-02 (nr. 251 og 252), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 205 ff. (§ 265). Om § 267 henvises i øvrigt til pkt. 4.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

§§ 267 a og 275 a indgik ikke i borgerlig straffelov med ikrafttræden i 1933. Disse bestemmelser indsattes i straffeloven ved Lov nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 i forbindelse med nogle samtidigt gennemførte ændringer bl.a. af § 267. Der henvises til pkt. 4.2.1.2 (§ 267 a) og 4.2.1.4 (§ 275 a) nedenfor.

Med hensyn til § 268 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 269 samt s. 243. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 242 samt s. 228, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 242 samt sp. 359. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3390 (§ 266), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2201-02 (nr. 253), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2373 (§ 266). Om § 268 henvises i øvrigt til pkt. 4.2 nedenfor, idet der herved bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000).

Om § 269, stk. 2, kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 268 samt s. 241 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 241 samt s. 228, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 243, stk. 2, samt sp. 359 ff. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3390 f. (§ 267, stk. 2), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2201-02 (nr. 255), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2373 (§ 267, stk. 2).

Endelig kan om § 272 henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 272 samt s. 243 f. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, s. 229 [Torp foreslog, at § 272 udgik som ”overflødig og lidet rationel”], og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 246 samt sp. 363. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3392 (§ 270), og Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2201-02 (nr. 257).

Når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen (lov nr. 433 af 31. maj 2000), har § 274 været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne til denne bestemmelse kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 273 samt s. 244. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 244 samt s. 229, og Straffelovs-

kommissionens betænkning af 1923, § 248 samt sp. 364 f. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3392 f. (§ 272).

4.2. Tidligere ændringer af §§ 267, 268 og 269

4.2.1. Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930

4.2.1.1. Ved Lov Nr. 87 af 15. Marts 1939 om Ændringer i og Tilføjelser til Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 ændredes gerningsbeskrivelsen i § 267, stk. 1, så dette også kom til at omfatte fremsættelse eller udbredelse af sigtelser for forhold, der er egnede til at nedsætte den fornærmede i medborgeres agtelse. Samtidig skærpedes strafferammen til ”Bøde eller Hæfte indtil 1 Aar”, så ærekrænkelse i form af fornærmelige ord eller handlinger herefter tillige kunne straffes med frihedsstraf, sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3783-84:

”Bestemmelsen i § 267, Stk. 1, i den nugældende Straffelov lider af den Mangel, at der for de i denne Bestemmelse omhandlede saakaldte Ringeagtsytringer kun kan idømmes Straf af Bøde, selv naar der foreligger de i Stk. 3 omhandlede skærpene Omstændigheder. Da Bøden endvidere skal sættes i Forhold til Fornærmerens økonomiske Forhold, og disse som oftest er særdeles ringe, ser man Gang paa Gang, at offentlig Fremsættelse af en Række endog særdeles grove Ærefornærmelser, kun medfører Straf af ret smaa Bøder. I Særdeleshed i Gentagelsestilfælde, og hvor det drejer sig om ligefrem Forfølgelse med Skældsord, forekommer det ganske ubegrundet, at Frihedsstraf ikke kan anvendes. Den nugældende Straffelov er ogsaa paa dette Punkt i Modstrid med Straffeloven af 1866, hvorefter Straffen for Ringeagtsytringer kunde stige til simpelt Fængsel indtil 6 Maaneder. Ligeledes hjemler den i Norge gældende Straffelov Adgang til at anvende Frihedsstraf i Tilfælde af Fremsættelse af Ringeagtsytringer.

For at afhjælpe denne Mangel foreslaar man, at Paragraffens Stk. 1 og 2 slaas sammen, saaledes at der fremtidig ogsaa overfor Ringeagtsytringer kan anvendes Straf af Hæfte indtil 1 Aar.”

Endvidere indsattes den nugældende bestemmelse i § 267, stk. 2. Bestemmelsen fik sin endelige udformning under udvalgsbehandlingen (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg B, sp. 743 og 823). Om denne bestemmelse, der også ved lovforslagets fremsættelse indeholdt en sidestrafferamme med mulighed for skærpelse af straffen til 6 måneders fængsel, hed det i motiverne bl.a. (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3784):

”I Straffelovens § 121 er der foreskrevet Straf for den, som med Haan, Skældsord eller anden fornærmelig Tiltale overfalder nogen, der handler i Medfør af offentlig Tjeneste eller Hverv, under Udførelsen af deres Tjeneste eller Hverv eller i Anledning af samme. Denne Bestemmelse forudsætter et ”Angreb” rettet direkte mod den paagældende enten ved mundtlig eller skriftlig Tiltale. Fremsættes der iøvrigt Fornærmelser mod en Tjene-

stemmand i Anledning af Udførelsen af hans Tjeneste, kan kun de almindelige Regler om Ærefornærmelser finde Anvendelse.

I hvert Fald, hvor det drejer sig om de i Forslagets § 119, Stk. 2, omhandlede Tjenestemænd, kan et ærefornærmende Angreb i Anledning af den paagældende Tjeneste være af ligesaa strafværdig Karakter som de Angreb, der rammes af Straffelovens § 121. Man foreslaar derfor, at Straffen for Ærefornærmelser mod de i Forslagets § 119, Stk. 2, omhandlede Personer i Anledning af deres Tjeneste eller Hverv, kan forhøjes med indtil det halve og under skærpende Omstændigheder stige til Fængsel i indtil 6 Maaneder.”

4.2.1.2. Ved samme lovændring indsattes bestemmelsen i § 267 a. Også denne bestemmelse fik sin endelige udformning under udvalgsbehandlingen (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg B, sp. 743-44 og 824). Om baggrunden for bestemmelsen kan henvises til Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3784 f. Som det fremgår, motiveredes bestemmelsen bl.a. med det synspunkt, at ”Domstolene til Tider synes at have været inde paa saadanne Betragtninger om en udvidet Ytringsfrihed, bl.a. ved Anvendelsen af et Begreb ”politisk Ytringsfrihed””, at det fandtes ”rettest i Straffeloven at optage en udtrykkelig Bestemmelse om, at det ikke er berettiget at tage Hensyn til Paastande om Anerkendelse af en udvidet Ytringsfrihed indenfor den paagældendes særlige Kreds”.

4.2.1.3. Med 1939-loven fik § 268 sin nuværende affattelse, idet der herved bortses fra de ændringer, som senere fulgte af hæftestraffens afskaffelse (lov nr. 433 af 31. maj 2000). Den endelige formulering fremkom under udvalgsbehandlingen (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg B, sp. 744 og 824). Med lovændringen udvidedes deliktet ”bagvaskelse” til også at omfatte det forhold, at gerningsmanden har savnet rimelig grund til at anse sigtelsen for sand. Endvidere tilføjedes en sidestrafferamme med mulighed for straf af bøde ved tilstedeværelsen af formildende omstændigheder, når sigtelsen ikke er fremsat eller udbredt offentligt. Om baggrunden for disse ændringer hed det bl.a. (sml. Rigsdagstidende 1938-39, tillæg A, sp. 3785-86):

”... Beviset for, at en Sigtelse er fremsat mod bedre Vidende, er som regel meget vanskeligt, og Domstolene har da ogsaa vist sig lidet tilbøjelige til at anvende denne Bestemmelse. Efter Justitsministeriets Formening foreligger der imidlertid ikke alene et Forhold, der kan betegnes som Bagvaskelse, hvor en Sigtelse er fremsat mod bedre Vidende, men ogsaa i de Tilfælde, hvor en Person fremsætter en Sigtelse, som han ikke har rimelig Grund til at anse for sand. I hvert Fald, naar en Sigtelse fremsættes offentlig, er det dog naturligt at forlange, at Fornærmeren har undersøgt, om der er Grundlag for at fremsætte Sigtelsen; fremsættes Sigtelsen alligevel paa et ganske løst Grundlag, er der god Grund til – ligesaa vel som naar en Sigtelse fremsættes mod bedre Vidende – at yde den fornærmede særlig Beskyttelse ved at fastsætte en kvalificeret Straf.”

4.2.1.4. Som nævnt i pkt. 4.1.3 ovenfor introduceredes § 275 a først med lovændringen i 1939. Baggrunden for dette lovinitiativ er nærmere beskrevet i lovforslagets bemærkninger (sml. anf. st., sp. 3787-88). Som det fremgår, var der ikke enighed om behovet for en sådan bestemmelse:

”Forslaget fremsættes, fordi Justitsministeriet anser det for at være af særlig Betydning, at den endelige Afgørelse af Injuriesager, hvad enten de rejses paa Grundlag af Indholdet af et trykt Skrift eller ikke, træffes hurtigst muligt.

Med Hensyn til dette Forslag har Rigsadvokaten udtalt, at Bestemmelsen efter hans Skøn ikke hører Hjemme i Straffeloven, samt at den maa anses for overflødig under Hensyn til Bestemmelserne i Retsplejelovens §§ 711 og 801.

Hertil bemærkes, at Justitsministeriet ikke finder, at der er noget til Hinder for at optage en saadan Bestemmelse, der kun vedrører en bestemt Gruppe Sager, i Straffeloven. Rigsadvokatens Udtalelse om, at Bestemmelsen maa anses for overflødig, kan endvidere ikke anses for rigtig, idet de fleste Sager, hvorunder der gøres Ansvar gældende efter Bestemmelserne i §§ 267 og 268, behandles i den civile Retsplejes Former; de af Rigsadvokaten nævnte Bestemmelser giver i øvrigt kun Direktiver til Anklagemyndigheden, ikke til Domstolene.”

4.2.2. Lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.)

4.2.2.1. Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) udgik ”indtil 1 Aar” i § 267, stk. 1, så strafmaksimum fremover blev ”hæfte”. Ændringen havde sammenhæng med den samtidigt gennemførte ændring af reglerne om hæftestraf, hvorved bl.a. denne strafarts faste maksimum reduceredes fra 2 år til 6 måneder, jf. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969 sammenholdt med sp. 961.

4.3. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.3.1. Ved afgivelsen af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog et enigt Straffelovråd i tråd med de senere ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 gennemførte ændringer som følge af hæftestrafens afskaffelse, at strafferammerne i §§ 267, stk. 1, og 274, stk. 1, ændredes fra ”hæfte” til ”fængsel indtil 4 måneder”. Straffelovrådet knyttede ingen særskilte bemærkninger til strafbortfaldsbestemmelserne i §§ 269, stk. 2, og 272. Om de øvrige bestemmelser, dvs. §§ 267, stk. 2 og 3, 267 a, 268 og 275 a, udtalte rådet følgende (sml. betænkningen, s. 202-03):

”Der vil ikke være noget praktisk behov for at opretholde et forhøjet maksimum på 6 måneder i [§ 267] stk. 2 med henblik på tilfælde, hvor fornærmelsen er fremsat mod en af de i § 119, stk. 2, nævnte personer, ligesom den i samme stykke indeholdte regel om en ”skærpende omstændighed” er uden praktisk betydning. Straffelovrådet foreslår, at stk. 2 ophæves. Det samme gælder stk. 3 om den skærpende omstændighed, at fornærmelsen er fremsat i trykt skrift ...

[§ 267 a] ... har en ret kompliceret sproglig udformning, og det kan ikke antages, at den har nogen selvstændig vejledende betydning med henblik på domstolenes afgørelse om en sigtelses strafbarhed eller om straffens fastsættelse. Straffelovrådet foreslår § 267 a ophævet ...

Straffelovrådet foreslår [om § 268], at ordene ”med hæfte eller med fængsel indtil 2 år” ændres til: ”og den i § 267 nævnte straf kan da stige til fængsel i 1 år”. Der vil herefter være bøde i strafferammen ligesom i § 267, og den mere begrænsede bødehjemmel i § 268, 2. pkt., kan da udgå.

Man har overvejet at foreslå ordene ”eller har gerningsmanden savnet rimelig grund til at anse (sigtelsen) for sand” slettet i § 268, således at begrebet bagvaskelse begrænses til bestemmelsens 1. led: at en sigtelse er ”fremsat eller udbredt mod bedre vidende”. Det er disse ord, der angiver det for bagvaskelsen karakteristiske subjektive forhold. Straffelovrådet stiller imidlertid ikke noget forslag om ændring på dette punkt, men nøjes med at pege på problemet ...

[§ 275 a] må anses for overflødig og foreslås ophævet.”

4.4. Straffelovrådets overvejelser

4.4.1. §§ 267 og 268 er i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode henført til kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Det indebærer, at strafmaksimum for forhold omfattet af § 267, stk. 1, hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, og at strafmaksimum for bagvaskelse reduceres fra 2 års fængsel til 6 måneders fængsel. § 274 indgår også i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel, hvilket er ensbetydende med en mindre skærpelse af strafmaksimum med 2 måneders fængsel.

4.4.2. Som nævnt i pkt. 3.6.3 ovenfor er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode. Rådet foreslår derfor, at strafmaksimum i § 267, stk. 1, hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

Rådet foreslår endvidere i lighed med indstillingen i 1987-betænkningen, at §§ 267, stk. 2 og 3, 267 a og § 275 a ophæves, sml. pkt. 4.3.1 ovenfor. Forslaget om ophævelse af § 267, stk. 2 og 3, tilsligter ikke at udelukke, at de forhold, som nævnes i bestemmelserne, kan tillægges skærpene betydning ved strafudmålingen. Det beror imidlertid på en konkret vurdering under iagttagelse bl.a. af den praksis, som knytter sig til artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Ved vurderingen af, om det skal tillægges skærpene betydning, når fornærmelsen er fremsat mod nogen af de i § 119, stk. 2, nævnte personer, vil således bl.a. skulle indgå, om udtalelsen sigter mod navngivne enkeltpersoner, f.eks. i form beskyldninger om tjenestemisbrug, eller er rettet mod en ubestemt kreds af myndighedspersoner. Der henvises til § 1, nr. 27, i rådets lovudkast.

4.4.3. Straffelovrådet har noteret sig, at man ved afgivelsen af 1987-betænkningen gik ind for at sænke strafmaksimum i § 268 fra 2 til 1 års fængsel, sml. pkt. 4.3.1 ovenfor. Der er under rådets drøftelse af § 268 påpeget, at bl.a. hensynet til sammenhængen i strafferammesystemet kunne tale for en yderligere reduktion af strafmaksimum til 6 måneders fængsel svarende til strafferammen for fredskrænkelser, sml. bl.a. §§ 264 a og 264 d. Det er i den forbindelse anført, at der efter omstændighederne kan straffes i sammenstød med § 265, når overtrædelse af § 268 udarter til forfølgelse o. lign. Heroverfor er fremhævet, at § 268 kan omfatte særdeles grove forhold. Det er videre anført, at hensynet til gennem strafferammen at markere forbrydelsens strafværdighed kan tale for, at strafmaksimum på 2 års fængsel opretholdes uændret.

Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder det af de ovenfor anførte grunde rigtigst, at strafmaksimum i § 268 indtil videre opretholdes uændret. Flertallet foreslår i den forbindelse, at ordene ”med fængsel indtil 2 år” ændres til ””, og den i § 267 nævnte straf kan da stige til fængsel i 2 år”, idet bødehjælpen i § 268, 2. pkt., samtidig udgår som overflødig, sml. § 1, nr. 27 og 64, i rådets lovudkast.

Et mindretal (*Vagn Greve og Jakob Lund Poulsen*) udtaler: Ærekrænkelssager tjener og skal tjene to formål. Det første formål er, at gerningsmanden skal have en straf, som svarer til grovheden af lovovertrædelsen. En gennemgang af retspraksis giver intet grundlag for at antage, at bagvaskelsessager med hensyn til strafværdighed kan begrunde et højere maksimum end 6 måneders fængsel. Det andet formål med ærekrænkelssagen er, at den krænkede skal renses gennem mortifikation af sigtelsen. I bagvaskelsessager er det mortifikationen, som er afgørende for den krænkedes renselse. I mortifikationen ligger samtidig retsvæsenets stempling af ærekrænkerens handling. Dette element bør også tages i betragtning, når straffens størrelse overvejes.

Der er i øvrigt enighed om, at det, såfremt der var lejlighed til at foretage en grundigere gennemgang af § 268, kunne overvejes at begrænse begrebet bagvaskelse til bestemmelsens 1. led: at en sigtelse er ”fremsat eller udbredt mod bedre vidende”. Det er som anført i 1987-betænkningen disse ord, der angiver det for bagvaskelsen karakteristiske forhold.

4.4.4. Straffelovrådet foreslår andetsteds i denne betænkning de nuværende bestemmelser om straffastsættelse, strafnedsættelse og -bortfald afløst af nye bestemmelser, der bl.a. indeholder et katalog over hensyn, som i almindelighed skal indgå som formildende omstændigheder og under visse betingelser kan føre til strafbortfald, sml. denne betænkningens kapitler 9 om straffastsættelse, afsnit 7, 10 om strafnedsættelse og strafbortfald, afsnit 7, samt 30 (lovudkast) med §§ 82 og 83 i lovudkastets § 1, nr. 6. Straffelovens § 269, stk. 2, om strafbortfald ved tilstedeværelsen af omstændigheder, som gav føje til at anse sigtelsen for sand, og § 272 om strafbortfald ved gengældelse mv. er beslægtede

med de hensyn, der indgår i § 82, sml. bl.a. § 82, stk. 1, nr. 4, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, at gerningen er udført i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller af personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse.

Der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt §§ 269, stk. 2, og § 272 som udtryk for almindelige strafudmålingshensyn i stedet burde placeres i kapitel 10 om straffens fastsættelse, f.eks. i den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i § 1, nr. 6, i rådets lovudkast. Heroverfor kan anføres, at de omhandlede bestemmelser er en integreret del af straffelovens øvrige bestemmelser om ærekrænkelser, og at videre overvejelser om at ophæve dem derfor bør ske i anden sammenhæng. Straffelovrådet har efter en samlet vurdering fundet det rigtigst at pege på spørgsmålet om placeringen af §§ 269, stk. 2, og 272 og i øvrigt afstå fra i denne betænkning at fremkomme med forslag herom.

4.4.5. Som nævnt i pkt. 3.6.3 ovenfor er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt i Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode. Rådet foreslår derfor, at strafmaksimum i § 274, stk. 1, hæves fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. § 1, nr. 11, i rådets lovudkast.

Det er under Straffelovrådets drøftelse af § 274 påpeget, at bestemmelsen, såfremt der var lejlighed til en grundigere gennemgang, kunne rejse videregående spørgsmål, herunder navnlig om en ”ydre” grænse for påtale af bagvaskelse i forhold til en afdød. Således som bestemmelsen i dag er formuleret, gælder ingen tidsmæssig begrænsning med hensyn hertil. Ærefornærmende udtalelser mod en afdød, der har karakter ringeagtsytringer, og sigtelser, der ikke er bagvaskelse, kan ikke påtales, når de fremsættes mere end 20 år efter den pågældendes død, jf. § 274, stk. 2, modsætningsvis. Der er udtrykt sympati for følgende forenkede affattelse af § 274:

”§ 274. Ærefornærmende udtalelser mod en afdød kan kun påtales, når de er fremsat inden 10 år efter den pågældendes død.”

Ændringen ville i givet fald indebære, at der gælder en frist på 10 år for påtale af ærefornærmende udtalelser. Det gælder såvel ringeagtsytringer som sigtelser og uden hensyn til, om sigtelsen har karakter af bagvaskelse. Af formuleringen fremgår forudsætningsvis, at spørgsmålet om strafansvar for ærefornærmende udtalelser afgøres efter de almindelige regler. Ærefornærmende udtalelser, der omfattes af § 267, er således underlagt et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. Sigtelser, der har karakter af bagvaskelse, er omfattet af § 268. Det indebærer, såfremt strafmaksimum i § 268 oprettholdes uændret (sml. pkt. 4.4.3 ovenfor), en skærpelse i forhold til det nugældende strafmaksimum fra 4 måneders fængsel til fængsel i 2 år, sml. § 274, stk. 1.

Som nævnt ovenfor begrænser Straffelovrådet sig imidlertid i den foreliggende sammenhæng til at foreslå en teknisk begrundet forhøjelse af strafmaksimum i § 274, stk. 1, fra 4 til 6 måneders fængsel (lovudkastets § 1, nr. 11).

Kapitel 28

Berigelsesforbrydelser

(straffelovens §§ 276-290)

1. Indledning

1.1. Med betegnelsen ”formueforbrydelser” sigtes til forbrydelser, der angriber formuegoder. ”Vindingsforbrydelser” er forbrydelser, hvorved gerningsmanden opnår en økonomisk fordel. Betegnelsen ”berigelsesforbrydelser” omfatter forbrydelser, hvorved uberettiget vinding opnås direkte gennem retsstridig tilføjelse af et tilsvarende formuetab hos den forurettede. Tidligere var straffelovens nuværende 28. kapitel opdelt i et 28. kapitel med §§ 276-290, der angik berigelsesforbrydelser, og et 29. kapitel med §§ 291-205, der vedrørte andre strafbare formuekrænkelser. Denne opdeling udgik ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning) med henblik på, at delikter kan indsættes i straffeloven ud fra andre hensyn end hensynet til, om deliktet kan karakteriseres som en berigelsesforbrydelse. Der henvises herom til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 387.

I dette kapitel drøftes strafferammerne for straffelovens berigelsesforbrydelser. Hermed sigtes til §§ 285-287 sammenholdt med § 290, § 288 samt §§ 289 og 289 a. Strafferammerne for andre formueforbrydelser behandles i denne betæknings kapitel 29.

1.2. I *afsnit 2* nedenfor redegøres for gældende ret vedrørende §§ 285-287 og § 290. *Afsnit 3 og 4* indeholder en omtale af henholdsvis lov nr. 319 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov. (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.) og lov nr. 239 af 1. juli 1982 om ændring af borgerlig straffelov (Straffene for berigelsesforbrydelser m.v.). I *afsnit 5* redegøres for Straffelovrådets overvejelser om revision af §§ 285-87 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. I *afsnit 6 og 7* gennemgås henholdsvis gældende ret vedrørende § 288 og lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse). Hertil føjes i *afsnit 8* en redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om revision af den pågældende bestemmelse i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse.

Afsnit 9 indeholder en gennemgang af §§ 289 og 289 a, og i *afsnit 10* omtales dels Straffelovrådets overvejelser om revision af § 289 i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, dels de overvejelser om revision af §§ 289 og 289 a, som er kommet til udtryk i betænkning nr. 1396/2001 om straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, delbetænkning V afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. I *afsnit 11* gennemgås resultaterne af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrå-

det har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet. Endelig indeholder *afsnit 12* en nærmere redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet.

2. Gældende ret mv. vedrørende §§ 285-287 og § 290

2.1. Reglerne om straf for berigelsesforbrydelser er indrettet med en normalstrafferamme i § 285 samt en sidestrafferamme for særligt grove forbrydelser i § 286 og en sidestrafferamme for berigelsesforbrydelser af mindre strafværdighed i § 287. Med berigelsesforbrydelser sigtes her til tyveri, jf. § 276, ulovlig omgang med hittegods, jf. § 277, underslæb, jf. § 278, bedrageri og databedrageri, jf. §§ 279 og 279 a, mandatsvig, jf. § 280, afpresning, jf. § 281, åger, jf. § 282, og skyldnersvig, jf. § 283.

Efter § 285, stk. 1, straffes de i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde, dvs. visse tilfælde af skyldnersvig foretaget til begunstiggelse af en fordringshaver, kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde. Ulovlig omgang med hittegods straffes efter § 285, stk. 2, med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

Om tyveri er i § 286, stk. 1, foreskrevet en maksimumstrafferamme på fængsel i 4 år, når tyveriet er af særlig grov beskaffenhed, såsom på grund af den måde, hvorpå det er udført, eller fordi det er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller på grund af de stjålne genstandes betydelige værdi eller de forhold, under hvilke de befandt sig, såvel som når tyverier er begået i større antal. Straffen for underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig og skyldnersvig kan efter § 286, stk. 2, stige til fængsel i 8 år, når forbrydelsen er af særlig grov beskaffenhed, eller et større antal forbrydelser er begået. Under tilsvarende omstændigheder kan straffen for afpresning og åger stige til fængsel i 6 år, jf. § 286, stk. 3.

Straffen er bøde og kan under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde, hvis nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-283, er af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre særlige grunde, jf. § 287, stk. 1.

Som det fremgår, er bestemmelserne kendetegnet ved, at lovteksten ikke anviser en særlig skarp afgrænsning mellem de forskellige strafferammer. Der er overladt domstolene et betydeligt skøn, og det benyttede ordvalg åbner mulighed for, at grænserne mellem henholdsvis § 285 og § 287 og § 285 og § 286 løbende kan tilpasses i takt med den rådende retsopfattelse. § 286 er ikke forbeholdt tilfælde, hvor der er behov for at udmåle straf, som overstiger normalstrafferammen i § 285. Bestemmelsen finder anvendelse, selv om den straf, der udmåles, ligger inden for normalstrafferam-

men, når handlingen efter en konkret vurdering findes at måtte henføres under § 286. Den forhøjede strafferamme for tyveri bringes i reglen i anvendelse ved professionelt prægede pengeskabstyverier, og når tyveriet retter sig mod særligt værdifulde objekter, f.eks. indbrud i guldsmedeforretninger, og har en systematisk eller professionel karakter., sml. f.eks. Højesterets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 2002, s. 542, hvor § 286 blev citeret bl.a. på et forhold vedrørende forsøg på tyveri af to malerier til en værdi af mindst et tocifret millionbeløb fra en offentligt tilgængelig malerisamling. Afgørende for, om et forhold henføres under § 286, stk. 2, er navnlig størrelsen af det tilegnede beløb, jf. Den kommenterede straffelov s. 445 ff.

§ 287 anvendes i almindelighed ved enkeltstående forhold, som angår forholdsvis beskedne værdier. Bestemmelsen retter sig navnlig mod simple tyverier, dvs. tyverier uden indbrud, og efter omstændighederne tyverier, hvor særlige fristelsesmomenter indvirker på handlingen, f.eks. butikstyveri. Beløbsgrænsen er i tiltalepraksis for tiden 6.000 kr. ved tyveri, bedrageri og underslæb. Er der betalt erstatning, er beløbsgrænsen dog lidt højere ved bedrageri og underslæb, jf. Den kommenterede straffelov og Rigsadvokatens bødekatolog (1991).

2.2. Ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning) blev straffelovens hidtidige hæleribestemmelse i § 284 ændret. Ændringen, der trådte i kraft den 1. juli 2001, indebærer, at § 284 ophæves og erstattes af en ny hæleribestemmelse, der er indsat som § 290 i straffeloven. Formålet med ændringen er at udvide kriminaliseringen af hæleri til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser. Med den nye bestemmelse er det samtidig fastslået, at strafansvar for hæleri ikke kan pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester. Bestemmelsen bygger på et forslag i betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt om hæleri og anden efterfølgende medvirken, delbetænkning I, afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6.

Efter § 290, stk. 1, er strafferammen for hæleri bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Er hæleriet af særlig grov beskaffenhed, eller har hæleriet været erhvervmæssigt, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 år. Om baggrunden herfor fremgår af lovforslagets bemærkninger bl.a., jf. Folke-tingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5714:

”Det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, foreslås bibeholdt for den udvidede bestemmelse, jf. dennes *stk.* 2. Det forudsættes herved, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, stk. 3.
... ”

Det fremgår videre anf. st., s. 5698-99:

”Udvalget har overvejet, hvilket strafmaksimum den generelle hæleribestemmelse skal have.

Et *flertal* i udvalget (11 medlemmer) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Dette flertal har henvist til, at der også efter de nugældende bestemmelser i visse situationer er en højere strafferamme for hæleri end for førforbrydelsen. Ved tyveri af særlig grov beskaffenhed er strafmaksimum fængsel i 4 år, jfr. straffelovens § 286, stk. 1, mens maksimumstraffen for hæleri (f.eks. med hensyn til tyveri) af særlig grov beskaffenhed efter bestemmelsens stk. 3 er fængsel i 6 år.

Spørgsmålet har også tidligere været overvejet, bl.a. i forbindelse med lov nr. 239 af 1. juni 1982 om ændring af straffeloven (Straffene for berigelsesforbrydelser m.v.), hvor maksimumstraffen for tyveri blev nedsat fra 6 til 4 år, og hvor det tilsvarende blev overvejet at sænke strafferammen for groft hæleri til fængsel i 4 år. I visse af høringsvarene blev der taget afstand fra en sådan tilsvarende nedsættelse, bl.a. under henvisning til, at hælerne i vidt omfang optræder som bagmænd i relation til mange unge lovovertræderes kriminelle virksomhed. Af de almindelige bemærkninger til lovforslaget, jf. Folketingstidende 1981-82, tillæg A, sp. 4528, fremgår, at man – bl.a. på baggrund af høringsvarene – ikke fandt grundlag for at fremsætte forslag om en sådan tilsvarende nedsættelse af strafferammen for groft hæleri.

Spørgsmålet om ændring af straffebestemmelsen i straffelovens § 286 har ligeledes været behandlet i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Straffelovrådet konkluderede, at der ikke burde stilles forslag om en ændring af strafferammerne i § 286, stk. 2 og 3.

Efter flertallets forslag vil den skærpede strafferamme på fængsel indtil 6 år ikke kun gælde i forhold til de grove former for hæleri, der i dag er omfattet af en 6 års strafferamme (§ 191 a og § 286, stk. 3), men også i forhold til grove former for hæleri, der ligger inden for det nykriminaliserede område, f.eks. hæleri med hensyn til udbytte fra menneskesmugling, ulovlig våbenhandel mv. Det forudsættes dog herved, at straffe i området mellem 4 og 6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleri-forbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, stk. 3.

Et *mindretal* i udvalget (7 medlemmer) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år. Dette mindretal anfører, at fængsel i 4 år er det gennemgående maksimum i nyere straffebestemmelser vedrørende ikke personfarlig kriminalitet.

Et andet *mindretal* i udvalget (1 medlem) finder ligeledes, at det almindelige strafmaksimum skal være fængsel i 4 år, men at der for så vidt angår narkotikahæleri ikke er påvist særlige grunde til at nedsætte det gældende strafmaksimum på fængsel i 6 år.

Udvalget har herudover overvejet, om der i relation til strafudmålingen i konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Et *flertal* i udvalget (17 medlemmer) finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Dette flertal lægger vægt på, at ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil ofte få væsentlig betydning.

Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbrydelse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen.

Hælerens forsæt, det vil her sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

Et *mindretal* i udvalget (2 medlemmer) finder, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

...

Justitsministeriet kan ... tiltræde udvalgets overvejelser med hensyn til udformningen af en ... generel hæleribestemmelse, herunder anvendelsen af begrebet ”udbytte” som det, der er genstand for hæleri, jf. pkt. 2.3. ovenfor. I de tilfælde, hvor der ikke har været enighed i udvalget, kan Justitsministeriet tiltræde udvalgsflertallets forslag ...”

Som det fremgår, har spørgsmålet om valg af strafferammer for hæleri været genstand for udførlige overvejelser i udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. I det omfang der ikke har kunnet opnås enighed i udvalget, bygger lovforslaget og den vedtagne lovændring på flertallets indstilling.

3. Lov nr. 319 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.)

3.1. Straffelovens §§ 285 og 287 havde fra borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933 til 1973 følgende ordlyd:

”§ 285. De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser samt hæleri med hensyn til disse og med hensyn til røveri straffes med fængsel indtil 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år.

I de i § 283, stk. 2, omhandlede tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til hæfte.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegods samt hæleri med hensyn hertil straffes med bøde, hæfte eller med fængsel indtil 2 år.

Stk. 3. Åger straffes med hæfte eller med fængsel indtil 2 år.

§ 287. Er nogen af de i § 276 eller §§ 278-284 nævnte forbrydelser af særlig ringe strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, kan straffen nedsættes til hæfte eller bøde og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde.

Stk. 2. Ved ulovlig omgang med hittegods eller ved hæleri med hensyn hertil kan straffen under formildende omstændigheder bortfalde.”

§ 286 havde følgende ordlyd:

”**§ 286.** Er et tyveri af særlig grov beskaffenhed, såsom på grund af den måde, hvorpå det er udført, eller fordi det er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller på grund af de stjalne genstandes betydelige værdi eller de forhold, under hvilke de befandt sig, såvel som når tyverier er begået i større antal, kan straffen stige til fængsel i 6 år.

Stk. 2. Straffen for underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig kan, når forbrydelsen er af særlig grov beskaffenhed, eller når et større antal forbrydelser er begået, stige til fængsel i 8 år.

Stk. 3. Under tilsvarende omstændigheder kan straffen for afpresning, åger og hæleri stige til fængsel i 6 år.”

Om forarbejderne til § 285 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 276, 282, 285, 287, 291, 292, 293, 301, 304, 306, 309 og 331 samt s. 247-48, 253, 254, 259, 265-67, 270-71 og 286. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, §§ 254 og 257 samt s. 233-36 og 246, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, §§ 259 og 262 samt sp. 379-80 og 381. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3397 (§ 284), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5381-82 (§§ 284 og 287) samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2205-10.

Om forarbejderne til § 286 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 277, 278 og 282, stk. 3, samt s. 248-50 og 253. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 255 samt s. 246, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 260 samt sp. 380. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3398 (§ 285), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5381 (§ 285), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2205-06, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2374 (§ 284).

Om forarbejderne til § 287 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 279, 283, stk. 2, 294, stk. 1, og 305 samt s. 250-51, 253, 259-60 og 267. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 256 samt s. 246, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 261 samt sp. 380-81. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3399 (§ 287), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5382 (§ 286), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg A, sp. 2374 (§ 285).

Som det fremgår, havde normalstrafferammen i § 285 et strafmaksimum på fængsel i 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år. Den forhøjede straf i gentagelsestilfælde gjaldt dog ikke for ulovlig omgang med hittegods, for hæleri med hensyn hertil og for åger. Straffelovens § 287 om lavere straf end fængsel for mindre berigelsesforbrydelser var forbeholdt forbrydelser ”af særlig ringe strafværdighed”. Bestemmelsen blev af samme grund kun anvendt i meget begrænset omfang. Den skærpede strafferamme i § 286 forblev uændret indtil 1982, hvor bestemmelsen i § 286, stk. 1, om tyveri af særlig grov beskaffenhed blev ændret således, at det hidtidige maksimum på fængsel i 6 år blev nedsat til 4 år, sml. afsnit 4 nedenfor.

3.2. Ved lov nr. 319 af 13. juni 1973 om ændring af borgerlig straffelov (Mindre berigelsesforbrydelser m.m.) blev strafmaksimum for de berigelsesforbrydelser, der omfattedes af normalstrafferammen i § 285, stk. 1, 1. pkt., nedsat til fængsel i 1 år og 6 måneder, i gentagelsestilfælde 2 år og 6 måneder. Samtidig blev anvendelsesområdet for § 287 udvidet, idet bestemmelsens nye stk. 1 fik følgende ordlyd:

”§ 287. Er nogen af de forbrydelser, der er nævnt i §§ 276-284, af mindre strafværdighed på grund af de omstændigheder, hvorunder handlingen er begået, de tilvendte genstandes eller det lidte formuetabs ringe betydning eller af andre grunde, er straffen bøde eller hæfte. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.”

Den vedtagne affattelse af § 287, stk. 1, svarede til den affattelse, som var indeholdt i lovforslaget. Den nye normalstrafferamme i § 285, stk. 1, 1. pkt., var en følge af lovforslagets behandling i Folketinget. I lovforslaget var stillet forslag om at afskaffe bestemmelsen om fængsel indtil 3 år i gentagelsestilfælde og om i øvrigt at opretholde det hidtil gældende maksimum på fængsel indtil 2 år, sml. Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 5128. Lovforslaget byggede på betænkning nr. 650/1972 vedrørende nogle af- og nedkriminaliseringsspørgsmål, afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, samt på udtalelser, som Justitsministeriet havde indhentet over betænkningen, herunder navnlig en udtalelse af 5. januar 1973 fra Straffelovrådet, sml. Folketingstidende 1972-73, tillæg A, sp. 5129-30 og 5142-43:

”Arbejdsgruppen har i sin betænkning henstillet, at der søges gennemført en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet. Under hensyn til, at ejendomsforbrydelserne udgør langt den overvejende del af de anmeldte overtrædelser af straffeloven, har arbejdsgrup-

pen i første række haft den strafferetlige behandling af disse forbrydelser for øje. Sænkningen af strafudmålingsniveauet foreslås bl.a. gennemført gennem en ændring af bestemmelserne i straffelovens §§ 285 og 287. § 285 fastsætter normalstrafferammen for berigelsesforbrydelser til fængsel indtil 2 år, i gentagelsestilfælde 3 år, medens § 287 foreskriver, at straffen kan nedsættes til hæfte eller bøde eller efter omstændighederne helt bortfalde, når forbrydelsen er af særlig ringe strafværdighed.

Ved at ophæve den særlige strafferamme for gentagelsestilfælde i § 285 og ved at give bestemmelsen i § 287 et bredere anvendelsesområde kan man efter arbejdsgruppens opfattelse bidrage til en lempeligere behandling af berigelsesforbrydelser, særlig den mindre berigelseskriminalitet. Det må herefter være overladt til domstolene og anklagemyndigheden at søge disse intentioner gennemført i praksis.

Straffelovrådet har tiltrådt ændringen af § 287, således at der åbnes mulighed for en videregående brug af bestemmelsen såvel af anklagemyndigheden som af domstolene. Derimod har kun tre af straffelovrådets seks medlemmer kunnet tiltræde forslaget om ændring af § 285.

Justitsministeriet er enig med arbejdsgruppen og straffelovrådet i, at der på væsentlige områder indenfor strafferetten bør søges gennemført en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet. Det er på den baggrund, man må se forslaget om ændring [bl.a.] af straffelovens §§ 285 og 287..., der er i overensstemmelse med arbejdsgruppens indstilling. Gennemføres disse forslag, vil det ad lovgivningsvejen være slået fast, at der skal ske en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet.

...

Forslaget [til ændring af § 285] er i overensstemmelse med arbejdsgruppens forslag.

...

Forslaget indebærer, at strafferammen også i gentagelsestilfælde er fængsel indtil 2 år, hvor den nu er fængsel indtil 3 år. Som anført under de almindelige bemærkninger er tre af straffelovrådets medlemmer gået ind for at bevare en særlig gentagelsesregel i § 285. Den væsentligste betydning af en forhøjet strafferamme i gentagelsestilfælde ligger efter disse medlemmers mening i, at en sådan ramme giver domstolene, der erfaringsmæssigt er meget tilbageholdende med at anvende lovens maksimumstraf, større mulighed for i de grovere tilfælde af gentagelse at fastsætte en efter de konkrete forhold passende straf.

Det er justitsministeriets opfattelse, at de tilfælde, hvor der er behov for en strafudmåling ud over fængsel i 2 år, i almindelighed vil kunne henføres under den skærpede bestemmelse i § 286. Det er derfor muligt, at en konsekvens af ændringen af § 285 vil blive en øget anvendelse af § 286. Som anført af straffelovrådets tre øvrige medlemmer vil dette imidlertid være en fordel, idet retten herved tvinges til i den enkelte sag at overveje, om denne sag er egnet til at føres op i en højere ramme.

...

Forslaget [om ændring af § 287] er i overensstemmelse med arbejdsgruppens indstilling. ...

I forhold til den gældende bestemmelse i § 287 er ordene ”forbrydelser af særlig ringe strafværdighed” erstattet af ordene ”forbrydelser af mindre strafværdighed”. Endvidere

er anvendelsen af bøde eller hæfte gjort obligatorisk, hvis forholdet henføres under § 287 ...

Med hensyn til bestemmelsens anvendelsesområde efter ændringen henvises til ... straffelovrådets indstilling. Justitsministeriet kan tiltræde straffelovrådets synspunkter. ... ”

Som det fremgår, var der i Straffelovrådet tilslutning til arbejdsgruppens forslag om ændring af § 287. Herom bemærkede rådet i sin udtalelse bl.a., jf. anf. st., sp. 5171-73:

”Straffelovrådet er enig i det principielle sigte med arbejdsgruppens forslag til en ændret affattelse af straffelovens § 287. Ligesom arbejdsgruppen finder man, at der er grundlag for generelt at anlægge en mildere vurdering af de mindre alvorlige berigelsesforbrydelser end hidtil. Rådet er opmærksomt på, at bestemmelsen i § 287 allerede i en betydelig udstrækning anvendes af anklagemyndigheden i forbindelse med meddelelse af tiltalefrafald. Derimod har bestemmelsen i retspraksis haft en ret begrænset anvendelse. Med henblik på at åbne mulighed for en videregående brug af bestemmelsen i § 287 såvel af anklagemyndigheden som af domstolene kan straffelovrådet tiltræde, at der gives bestemmelsen en bredere formulering som foreslået af arbejdsgruppen.

Man kan ligeledes tiltræde, at der gives § 287 en mere selvstændig karakter derved, at anvendelse af bøde (eller hæfte) gøres obligatorisk, såfremt et forhold henføres under § 287. Derfor taler også, at sager om den del af berigelsesforbrydelserne, som bestemmelsen omfatter, nu er politisager ...

Ligesom flertallet af de myndigheder, der har udtalt sig om betænkningen, finder straffelovrådet, at hæfte bør bibeholdes i strafferammen i § 287. Dette vil give anklagemyndigheden og domstolene mulighed for i videre omfang at henføre forhold, over for hvilke man anser bøde for en utilstrækkelig reaktion, til § 287. I modsat fald vil der i tvivlstilfælde måske kunne være en tilbøjelighed til at rejse tiltale efter straffelovens § 285.

...

Det er straffelovrådets opfattelse, at bestemmelsen overvejende vil kunne anvendes ved simple tyverier, d.v.s. tyverier uden indbrud. Indenfor disse vil i første række forhold, hvor særlige fristelsesmomenter spiller ind, komme i betragtning, også selv om det indvundne udbytte væsentligt overstiger beløbsgrænsen på 800 kr. [for i almindelighed at henføre tyveri under § 287]. Som eksempel herpå kan nævnes butikstyverier.

Tyverier, der er forbundet med indbrud, vil omvendt i almindelighed falde udenfor området af § 287. Undtagelse må dog kunne gøres ved mindre omfattende indbrud af enkeltstående karakter i biler, kiosker, skurvogne o. lign. I særlige tilfælde må også indbrud i sommerhuse kunne henføres under bestemmelsen i § 287. Det må dog i almindelighed være en forudsætning herfor, at tyveriet kun omfatter små værdier, d.v.s. værdier, der ligger væsentligt under den nævnte beløbsgrænse på 800 kr.

Udenfor bestemmelsen må falde den mere vedvarende og organiserede kriminalitet, selv om udbyttet måtte ligge indenfor beløbsrammen på 800 kr. Dette betyder på den anden side ikke, at bestemmelsen i § 287 ikke kan anvendes over for recidivister. Det er straffelovrådets opfattelse, at almindelige recidivsynspunkter ikke bør tillægges betydning

på sædvanlig måde, når talen er om berigelseskriminalitet, der ellers, d.v.s. bortset fra gerningsmandens fortid, ville kunne henføres under § 287.”

Lovforslagets bemærkninger afspejlede også, at Straffelovrådet var delt i spørgsmålet om udformningen af normalstrafferammen i § 285. Herom fremhævedes i udtalelsen bl.a., sml. sp. 5174-75:

”Tre medlemmer (Erik Andersen, Olafsson og Waaben) går ind for at bevare en gentagelsesregel. Man er opmærksom på, at det i praksis kun sjældent forekommer, at der for tyveri, der er hovedområdet indenfor berigelseskriminaliteten, idømmes straffe på over 2 års fængsel ...

Der er imidlertid et vist behov for at kunne idømme fængselsstraf indenfor en strafferamme på 3 års fængsel. Herved tænkes ikke blot på de tilfælde, hvor en straf mellem 2 og 3 års fængsel kommer på tale. Man må også tage i betragtning, at domstolene erfaringsmæssigt er tilbageholdende med at anvende lovens maksimumsstraf. Et maksimum på 2 års fængsel kan derfor føles uhensigtsmæssigt også i nogle tilfælde, hvor en straf på 2 år eller lidt mindre kommer i betragtning.

I nogle gentagelsestilfælde vil kriminalitet, der nu henføres under § 285, stk. 1, formentlig kunne henføres under den skærpede straffebestemmelse i § 286 ...

Det må anses for ønskeligt, at der opretholdes en restriktiv anvendelse af § 286, hvis maksimum er 6 års fængsel, og at § 285 fortsat betragtes som normalbestemmelsen om udmåling af straf, også når det drejer sig om det ovenfor omtalte strafniveau omkring 2-3 år. Det må herved fremhæves, at en eventuel afskaffelse af de strafferetlige særforanstaltninger ... vil medføre, at der i flere tilfælde end nu skal udmåles straf overfor hyppigt recidiverende berigelsesforbrydere. Det kan ikke undgås, at der her vil være et vist behov for udmåling af straf indenfor den øverste del af den ramme, som nu findes i § 285, og en sådan udmåling bør kunne ske, uden at tilfældet henføres under § 286.

Tre medlemmer (Brydensholt, Eefsen og Nordskov Nielsen) kan tiltræde arbejdsgruppens forslag til ophævelse af den særlige gentagelsesregel i § 285. Gennem ændringen kan man markere en omvurdering af berigelseskriminaliteten. Man henviser herved til den vurdering, der har fundet udtryk i straffelovrådets bemærkninger til § 287 ... samt til bemærkningerne om tendensen til at lægge mindre vægt på recidiv, som straffelovrådet går ind for. Man er klar over, at en konsekvens af at tage recidivrammen ud af § 285 vil være en øget anvendelse af straffelovens § 286. Man finder imidlertid, at dette vil være en fordel, idet retten derved tvinges til i den enkelte sag at overveje, om denne sag er egnet til at føres op i en højere ramme.

Selv om § 286 er begrænset i sit indhold, er det disse medlemmers opfattelse, at de tilfælde, hvor der er behov for en strafudmåling ud over fængsel i 2 år, i praksis i almindelighed vil kunne henføres under § 286. Man finder det derfor ikke nødvendigt, at der i § 286 optages en – omend restriktiv – tilbagefaldsregel som forudsætning for at kunne tilslutte sig arbejdsgruppens forslag.”

Som nævnt ovenfor mundede lovforslagets behandling i Folketinget ud i, at der i normalstrafferammen i § 285 skete en nedsættelse af strafmaksimum til 1 år og 6 måneder, i gentagelsestilfælde 2 år og 6 måneder, sml. Retsudvalgets betænkning over lovforslaget (Folketingstidende 1972-73, tillæg B, sp. 2248):

”Ændringen tilsigter ad lovgivningsvejen at understrege ønsket om en almindelig sænkning af strafudmålingsniveauet med hensyn til mindre berigelsesforbrydelser af ikke-professionel karakter.”

4. Lov nr. 239 af 1. juni 1982 om ændring af borgerlig straffelov (Straffene for berigelsesforbrydelser m.v.)

4.1. Ved lov nr. 239 af 1. juni 1982 om ændring af borgerlig straffelov (Straffene for berigelsesforbrydelser m.v.) bortfaldt reglen i straffelovens § 285, stk. 1, 1. pkt., om et forhøjet strafmaksimum i gentagelsestilfælde. Lovændringen indebar, at fængsel i 1 år og 6 måneder blev et fælles strafmaksimum. § 285 fik herefter følgende ordlyd:

”§ 285. De i §§ 276, 278-281 og 283 nævnte forbrydelser, hæleri med hensyn hertil og med hensyn til røveri samt åger straffes med hæfte eller med fængsel indtil 1 år og 6 måneder. I de i § 283, stk. 2, nævnte tilfælde kan straffen såvel for skyldneren som for den begunstigede fordringshaver gå ned til bøde.

Stk. 2. Ulovlig omgang med hittegods samt hæleri med hensyn hertil straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.”

Samtidig gennemførtes en ændring af den skærpede strafferamme for tyveri i straffelovens § 286, stk. 1, så det hidtidige strafmaksimum på fængsel i 6 år nedsattes til fængsel i 4 år. De hidtil gældende forhøjede strafmaksima for underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig på fængsel i 8 år og for afpresning, åger og hæleri på fængsel i 6 år forblev uændrede. Endelig udgik ved lovændringen hæftestraf af strafferammen i § 287, så strafferammen for berigelsesforbrydelser ”af mindre strafværdighed” blev bøde. Muligheden for at statuere strafbortfald under i øvrigt formildende omstændigheder bibeholdtes uændret. Som det fremgår ovenfor, blev hæftestraf ved samme lejlighed indføjet som nyt strafminimum i normalstrafferammen for de berigelsesforbrydelser, der omfattedes af § 285, stk. 1.

Formålet med lovændringen var at gennemføre en betydelig sænkning af strafudmålingsniveauet for berigelsesforbrydelser, idet man ved lovændringen lagde op til en sænkning af strafudmålingerne med gennemgående en tredjedel og en udvidet anvendelse af betingede domme og bøder. Til lovændringen var knyttet en forudsætning om, at der ikke skete forskydninger i skærpende retning i anvendelsesområderne for §§ 285 og 286.

Lovændringen havde bl.a. baggrund i hensynet til pladsforholdene i kriminalforsorgens anstalter, der efterhånden var blevet så vanskelige, at de talte for meget hurtigt at gennemføre en formindskelse af kapacitetsbehovet. Lovændringen skulle endvidere ses i sammenhæng med ”en hovedtendens i de senere års kriminalpolitik i retning af en begrænsning i anvendelsen af frihedsstraffe”, sml. Folketingstidende 1981-82, tillæg A, sp. 4521. Om begrundelsen for lovændringen hed det desuden, jf. anf. st. sp. 4522 og 4523-24:

”I de senere års kriminalpolitik har der samtidig gjort sig en tendens gældende i retning af en omvurdering af forholdet mellem strafudmålingen for forskellige typer af forbrydelser. Det har bl.a. været anført, at straffene for berigelsesforbrydelser ikke står i et efter en nutidig bedømmelse rimeligt forhold til straffene for andre forbrydelser.

I en henvendelse af 22. oktober 1979 fra Den danske dommerforening til justitsministeriet er der således udtrykt ønske om en samlet gennemgang af straffelovens strafferammer for derigennem at nå frem til mere tidssvarende relationer mellem de enkelte forbrydelsesgrupper og inden for den enkelte forbrydelsesart. I anledning af denne henvendelse har straffelovrådet overfor justitsministeriet tiltrådt det ønskelige i en sådan mere samlet gennemgang og erklæret sig indforstået med at behandle dette spørgsmål, når rådet har afsluttet sine nuværende opgaver...

...

Justitsministeriet har ... valgt at foreslå den nødvendige formindskelse i kapacitetsbehovet gennemført ved en sænkning af strafferammerne for de almindelige berigelsesforbrydelser. For at vælge denne løsning taler også, at der gennem en sænkning af strafudmålingsniveauet for berigelsesforbrydelser vil kunne opnås et mere rimeligt forhold mellem straffene for berigelsesforbrydelser og straffene for andre forbrydelser, herunder voldsforbrydelserne, hvor der i de seneste år ud fra bl.a. de samme hensyn er gennemført en skærpelse i udmålingspraksis for visse typer af sager.”

Lovændringen indebar som nævnt ovenfor ingen ændring af de hidtil gældende strafmaksima i § 286, stk. 2 og stk. 3. I lovforslagets bemærkninger anførtes i den forbindelse, at der ”i sager, som har karakter af forretningsmæssig økonomisk kriminalitet ikke [er] anledning til at sænke de nugældende strafmaksima.” I bemærkningerne hed det videre, jf. anf. st. sp. 4528:

”...Det har været overvejet at sænke strafferammen for groft hæleri til fængsel i 4 år i forbindelse med den foreslåede tilsvarende rammesænkning for groft tyveri i § 286, stk. 1. Blandt andet på baggrund af høringssvarene har justitsministeriet imidlertid ikke ment at burde fremsætte forslag herom.”

4.2. Som led i det lovforberedende arbejde var der forud for lovforslagets fremsættelse i Folketinget indhentet en udtalelse fra Straffelovrådet. Straffelovrådets udtalelse af 16. marts 1982 om straffene for berigelsesforbrydelser var optaget som bilag til lovforslaget. Heri gav Straffelovrådet udtryk for, at rådets almindelige syn på sanktionsniveauet lå på linie med lovforslagets målsætning. Rådet ville imidlertid have foretrukket et lovforberedende arbejde, hvorunder der kunne foretages en nærmere vurdering og udstikkes mere nuancerede retningslinier for straffor anvendelsen i forskellige grupper af

tilfælde, sml. Folketingstidende 1981-82, tillæg A, sp. 4539-41:

”Straffelovrådet har tidligere givet udtryk for det synspunkt, at ”det må anses for ønskeligt at gennemføre en yderligere begrænsning i anvendelsen af frihedsstraf”. Der sigtedes herved til en fortsat reduktion af frihedsstraffen i forlængelse af den, der havde kunnet registreres gennem 1970’erne indtil 1978. Også på baggrund af de senere års sanktionspraksis kan rådet fastholde dette synspunkt, og det er nu som i 1978 især berigelsesforbrydelserne, man har for øje. Rådet må her nøjes med at anføre begrundelsen for det nævnte hovedsynspunkt i meget kort form. Selvom det er meget vanskeligt – hvis man ikke vil sige umuligt – at bestemme de almenpræventive (generalpræventive) virkninger af forskellige straffniveauer for berigelsesforbrydelser, finder man det nærliggende at antage, at de almenpræventive formål i hvert fald for visse grupper vedkommende tåler en yderligere lempelse af sanktionsniveauet. Fra et individualpræventivt synspunkt må man lægge vægt på, at der ikke er grund til at nære nogen større tiltro til de positive virkninger af, at de nuværende varigheder af fængselsophold fastholdes. Den særlige individualpræventive virkning, som består i, at en lovovertræder ved frihedsberøvelse forhindres i at begå ny kriminalitet, kan ikke lades helt ude af betragtning, når det drejer sig om forholdsvis alvorlige straffe over for hyppigt recidiverende personer. Men da langt de fleste straffe i Danmark ligger under 1 års fængsel, hyppigt meget under, kan det direkte kriminalitetsforebyggende formål i almindelighed ikke være tungtvejende ved strafudmålingen.

Rådet vil også gerne gøre den almindelige bemærkning, at lempelser i strafudmålingen overfor berigelsesforbrydere kan forekomme velbegrundede, når man tager sit udgangspunkt i sammenligninger mellem berigelsesforbrydelser og voldsforbrydelser. I debatten herom er det undertiden blevet anført, at der i retspraksis kan konstateres et misforhold i straffniveauerne for de to grupper af lovovertrædere. Straffelovrådet er ikke uenigt i, at der her foreligger problemer, der kræver overvejelse. Der kan dog være anledning til at fremhæve, at sager om berigelsesforbrydelser frembyder særlige træk, således at det ikke er nok at gøre gældende i al almindelighed, at formuegoder vurderes højere end legemets integritet. Spørgsmålet om strafudmålingen i berigelsessager foreligger meget ofte på den måde, at straffen skal indbefatte en eller flere tidligere betingede domme eller den uafsonede reststraf fra en tidligere prøveløsladelse. Et andet spørgsmål er, om der muligt bortset fra disse tilfælde er en for stærk tendens til at foretage strafskærpelser overfor berigelsesforbrydere i gentagelsestilfælde. Straffelovrådets flertal er tilbøjeligt til at antage, at dette er tilfældet, men forholdet kan formentligt belyses ved nærmere undersøgelser ...

Det må altså fremhæves, at straffelovrådet i sit almindelige syn på sanktionsniveauet ligger på linie med målsætningen i det nu foreliggende lovudkast.

På den anden side har det under straffelovrådets hidtidige arbejde med disse problemer ikke forekommet rådet tilstrækkeligt blot at anbefale en generel sænkning af strafudmålingerne, f.eks. – som det hedder i bemærkningerne til lovudkastet – en reduktion med ”gennemgående en trediedel”. Rådet havde tænkt sig at foretage en nærmere analyse og vurdering af retspraksis og så vidt muligt på det grundlag at nå frem til en nærmere angivelse af de tilfældegrupper, hvor der under anvendelse af statistik og eksempler kunne peges på særlig nærliggende muligheder for lempelser i sanktionsniveauet. Da ændrin-

ger i dette niveau under alle omstændigheder må ske ved domstolenes medvirken og ikke kan foretages gennem automatisk virkende takstsystemer i straffeloven, ville den foran nævnte fremgangsmåde have den fordel, at der i lovforarbejder kunne gives domstolene nærmere vejledning med hensyn til ændringer i praksis.”

Af rådets udtalelse fremgik tillige, at der ikke blandt rådets medlemmer kunne opnås enighed om at tiltræde de foreslåede lovændringer. Et mindretal (Per Lindegård) afgav således en særudtalelse, hvori han frarådede, at der gennemførtes en ændring af strafferammerne i §§ 285 og 286. Straffelovrådets flertal gav sammenfattende udtryk for, at man ikke ville udtale sig imod ændringen, jf. sml. anf. st. sp. 4542:

”Der har i øvrigt i straffelovrådet været udtrykt visse betænkeligheder ved den foran omtalte nedsættelse af det nuværende maksimum på 2 år og 6 måneder i gentagelsestilfælde. Resultatet af drøftelsen herom er dog blevet, at rådets flertal ikke vil udtale sig afgørende imod denne ændring, som sammen med ændringen i § 286, stk. 1, er det lov-mæssige grundlag for den tilsigtede generelle nedkriminalisering. Det er ved lovudkastet forudsat, at ændringen med hensyn til strafmaksimum i § 285 ikke i retspraksis må søges modvirket ved en videregående anvendelse af de strengere bestemmelser i § 286 om tyveri m.v. af særlig grov beskaffenhed.”

Også under Folketingets behandling af lovforslaget var der forskellige opfattelser med hensyn til de ændrede strafferammer. Et stor mindretal endte således med at udtale sig imod en vedtagelse af lovforslaget på disse punkter, jf. herved Folketingstidende 1981-82, sp. 8038 ff., og tillæg B, sp. 1103-04 og 1247-48.

5. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.1. Straffelovrådets overvejelser om strafferammer for berigelsesforbrydelser behandlede i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse med udgangspunkt i to hovedspørgsmål. Således drøftede man dels spørgsmålet om straffniveauet for berigelses- og voldskriminalitet, dels spørgsmålet om, hvorvidt der på baggrund af ændringerne i 1973 og 1982 var behov for yderligere ændringer i §§ 285-287.

5.2. Om rådets synspunkter vedrørende straffniveauet for berigelses- og voldskriminalitet hed det bl.a., jf. s. 119 ff.:

”Både før og efter lovændringen af 1982 har der flere gange været fremsat kritik af strafudmålingen, for så vidt angår forholdet mellem straffene for berigelsesforbrydelser og straffene for voldsforbrydelser. Det anføres, at domstolene gennem deres strafudmåling opretholder en for høj vurdering af økonomiske interesser, sammenlignet med den vurdering af hensynet til beskyttelse af legemets integritet, som kommer til udtryk i strafudmålingen i voldssager ...

Når økonomiske interesser som her anført stilles over for beskyttelsen af legemets integritet, bør man være opmærksom på, at der ved berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser ikke altid er tale om angreb på rent økonomiske interesser. Det forholder sig ikke altid således, at den ved formuekrænkelser forvoldte skade fuldt ud kan gøres op i penge og f.eks. fuldt ud genoprettes ved erstatning fra forsikringen. Ikke blot ved røveri, men også ved adskillige tyverier og hærværkshandlinger – ikke mindst indbrud i privat beboelse – kan også forvoldes en krænkelse af affektionsværdier og af enkeltpersoners og familiers følelser af tryghed omkring deres personlige livsforhold.

Det er i nogle henseender sikkert, at sanktionspraksis ikke er mildere men tværtimod strengere over for voldsforbrydere end over for berigelsesforbrydere. Betingede domme forekommer, når de sammenlignes med de ubetingede domme, i væsentligt mindre omfang i voldssager end i sager om berigelseskriminalitet. Det skal hertil føjes, at også antallet af bødef afgørelser er betydelig større i sager om berigelseskriminalitet, der henføres under straffelovens § 287, end i sager om vold.

Som følge af de her nævnte forhold er ubetinget frihedsstraf en relativt større gruppe inden for voldssagerne end inden for sager om berigelsesforbrydelser.

...

Den kritik af udmålingspraksis, som blev refereret ovenfor, tager vistnok særlig sigte på sager, i hvilke der både for voldskriminalitetens og berigelseskriminalitetens vedkommende er idømt ubetinget frihedsstraf. Det synes navnlig at blive anført, at der udmåles strengere straffe for berigelsesforbrydelser end for voldsforbrydelser, og dette skulle som nævnt være udtryk for en overdreven beskyttelse af formuegoder sammenlignet med beskyttelsen mod fysisk overlast. Der er imidlertid grund til at være opmærksom på nogle typiske forskelle mellem sager om vold og sager om berigelsesforbrydelser. Disse forskelle kan i nogen grad forklare, at der også fremkommer forskelle med hensyn til udmålingsniveauet.

I voldssager foreligger der som oftest kun et enkelt strafbart forhold til pådømmelse. I sager om berigelseskriminalitet er det meget almindeligt, at der rejses tiltale og afsiges dom for flere eller mange strafbare forhold. Dette kan i en del tilfælde forklare, at straffen for tyverier m.v. overstiger det niveau af et par måneders frihedsstraf, som er almindeligt ved pådømmelsen af et voldsforhold ...

Hertil kommer, at straffen i sager om berigelseskriminalitet også hyppigere end i voldssager påvirkes af, at der foreligger gentagen kriminalitet. Som foran nævnt er det bl.a. almindeligt forekommende, at der tidligere over for samme person har været anvendt en eller flere ikke-frihedsberøvende sanktioner, og derefter kan der forekomme gentagne domme til frihedsstraf. Det er særlig klart, at straffastsættelsen skærpes i en gentagelsessituation, når strafbare forhold er begået i prøvetiden efter en betinget dom eller prøveløsladelse, således at en tidligere idømt straf eller reststraf indgår i den straf, som nu fastsættes. Denne skærpende virkning af tidligere afgørelser forekommer sjældent i sager om vold.

Straffelovrådet har ikke haft mulighed for i enkeltheder at søge belyst, hvorledes de her nævnte momenter gør sig gældende i konkrete straffesager. Ved en gennemgang af domme, som måske kan foretages i forbindelse med en senere betænkning om sankti-

onsspørgsmål, ville de foran omtalte sammenligninger mellem straffe for vold og for berigelseskriminalitet især give anledning til at undersøge to spørgsmål. Det ene er, om de nævnte træk ved sager om berigelseskriminalitet – f.eks. pådømmelse af flere strafbare forhold eller gentagelsesvirkning – muligvis undertiden gør sig gældende med overdreven vægt ved straffens fastsættelse. Det andet spørgsmål er, om der forekommer mere rene eksempler på enkeltstående berigelseskriminalitet, begået i førstegangstilfælde, der lader sig sammenligne med voldssager og de i disse idømte straffe. I straffelovrådet er nogle medlemmer tilbøjelige til at mene, at der er nogen sandhed i påstanden om en tilbøjelighed til ved strafudmålingen at overbetone strafværdigheden af formuekrænkelser ... Der er i straffelovrådet enighed om, at en almindelig skærpelse af straffene for voldsforbrydelser næppe er noget velegnet middel til udligning af mulige skævheder i forholdet mellem vold og berigelsesforbrydelser ...”

5.3. På den ovenfor anførte baggrund drøftedes herefter spørgsmålet om ændring i §§ 285-287. Drøftelsen tog udgangspunkt i følgende muligheder:

- (1) Det er ikke forsvarligt at nedsætte strafmaksimum i § 285, og heller ikke det faktiske strafniveau for berigelsesforbrydelser bør nedsættes.
- (2) Det er ikke forsvarligt at nedsætte strafmaksimum i § 285. Der bør dog nu, hvor det er aktuelt at tage stilling til brugen af frihedsstraf, i lovforarbejder tilskyndes til en yderligere reduktion i nogle af de udmålte straffe for berigelsesforbrydelser.
- (3) Strafferammen i § 285 bør nedsættes til f.eks. 1 års fængsel, hvilket nødvendigvis vil føre til en reduktion af udmålingsniveauet nedad på skalaen, hvad enten der gives direktiver herom (som i 1982) eller ej.
- (4) Strafferammen bør nedsættes som nævnt under pkt. (3), men ikke med hensyn til gentagelsestilfælde; man bør med andre ord genoplive en delt strafferamme som før 1982.

Konklusionen på drøftelsen blev, at rådet delte sig i spørgsmålet om ændring af §§ 285-287. Om flertallets synspunkter anførtes bl.a., jf. s. 122 ff.:

”Et flertal i straffelovrådet (Elmer, Haulrig, Langkilde, Lindegaard og Rentzmann) finder ikke grundlag for at foreslå en nedsættelse af strafferammens maksimum i § 285. Disse medlemmer henviser til, at der allerede er sket nedsættelser to gange inden for en forholdsvis kort årrække. En ændring af maksimum fra 1 år og 6 måneder til 1 år ville – også selv om den blev begrænset til tilfælde, hvor der ikke foreligger gentagelse – være betænkelig med henblik på nogle af de groveste kriminalitetsformer, der foreligger til pådømmelse. Der er i almindelighed ikke i praksis stor tilbøjelighed til at anvende en strafferammes maksimum, og hvis maksimum i § 285 blev fastsat til 1 år, ville det inden for den grovere ende af kriminaliteten normalt være en straf på mindre end 1 års fængsel, der kom i betragtning. Hertil kommer, at straffene også på de lavere trin af skalaen ville blive presset nedad, hvis man skulle bevare sædvanlige muligheder for at differentiere strafudmålingen i overensstemmelse med kriminalitetens grovhed, herunder navnlig antallet af kriminelle forhold og størrelsen af de beløb, der er indvundet ved lovovertrædelserne.

Når det er nævnt af mindretallet, at der samtidig med en nedsættelse af maksimum i § 285 kunne ske en vis udvidelse af anvendelsesområdet for § 286, må man nære betænkelighed ved denne fremgangsmåde. § 286 har væsentlig højere maksima end § 285. Det må betragtes som en fordel, at anvendelsen af § 286 i hidtidig praksis har kunnet begrænses til virkelig grove forhold. Hvis der skulle være spørgsmål om en øget anvendelse af § 286, ville der opstå nye afgrænsningsproblemer, og man måtte spørge, hvad der egentlig er vundet ved at nedsætte maksimum i § 285, når de forhold, der mest direkte ville blive berørt af nedsættelsen, i stedet kan henføres under en strengere bestemmelse.

Disse medlemmer vil imidlertid ikke afvise, at der inden for det nugældende maksimum i § 285 kan være grundlag for yderligere reduktioner i strafudmålingen i overensstemmelse med de tilkendegivelser, der fremkom i 1982. Der foreligger endnu ikke noget klart overblik over 1982-lovens virkninger. Det er tænkeligt, at man ved nærmere analyse af et domsmateriale vil kunne pege på grupper af tilfælde, hvor strafreduktioner kommer i betragtning med henblik på en videre tilnærmelse til lovgiverens målsætning fra 1982 ...”

Om mindretallets betragtninger fremgik, jf. s. 123 ff.:

”Et mindretal (Bang og Waaben) finder, at der på ny bør ske en ændring i § 285 som støtte for en fortsat reduktion af straffene for berigelsesforbrydelser. I perioden siden omkring 1970 har det været et hovedpunkt i den kriminalpolitiske debat at søge brugen af ubetinget frihedsstraf reduceret. Visse resultater af denne bestræbelse har også kunnet konstateres, men det må ventes, at der her er tale om en langtidsbevægelse, og det forekommer ikke unaturligt, at dette med forholdsvis korte mellemrum giver anledning til, at udviklingen støttes ved lovændringer. I 1982 var det Folketingets hensigt – i tilknytning til udtalelser fra straffelovrådets flertal – at strafferammeændringer skulle ledsages af en reduktion af det faktiske udmålingsniveau på gennemgående en tredjedel. Skønt de senere statistiske opgørelser kan efterlade nogen uklarhed, finder mindretallet det mest nærliggende at antage, at praksis har været et godt stykke fra at opfylde forudsætningen om en strafreduktion på gennemgående en tredjedel.

Hvis der skal være nogen realitet i de ofte gentagne ønsker om en mindre brug af frihedsstraffen, må det først og fremmest være på berigelsesforbrydelsens område, der skal opnås noget i denne retning. De udgør langt den største del af straffelovskriminaliteten, og der er i øvrigt tegn på, at det på flere af de øvrige kriminalitetsområder vil være svært at opnå strafreduktioner, eller at der ligefrem kan være områder, hvor der ønskes strafsikring. I forhold til den almindelige kriminalpolitiske målsætning med hensyn til frihedsstraf er berigelsesforbrydelserne altså centralt placeret. Som tidligere nævnt er mindretallet desuden tilbøjeligt til at mene, at der stadig er noget rigtigt i påstanden om en tilbøjelighed til i udmålingspraksis at vurdere beskyttelsen af økonomiske interesser for højt sammenlignet med andre interesser.

På baggrund af det her anførte forekommer det mindretallet at være en nærliggende løsning, at strafmaksimum i § 285 nedsættes fra 1 år og 6 måneder til 1 år. Der er også den

mulighed, at maksimum på 1 år og 6 måneder opretholdes med henblik på gentagelsestilfælde, medens maksimum i øvrigt bliver 1 år. Efter denne løsning genoplives altså en delt strafferamme i § 285. Vælges denne løsning, vil der forhåbentligt om nogle år foreligge gode muligheder for at undersøge nærmere, hvorledes de successive lovændringer har virket, og der vil kunne tages stilling til, om der til den tid er grundlag for at nedsætte også gentagelsesmaksimum til 1 år ...

Såfremt en delt strafferamme i § 285 vælges, ville det være naturligt i § 285 at tilføje en bestemmelse om, at den i § 81, stk. 3, omhandlede gentagelsesfrist i denne forbindelse er 3 år. ... har straffelovrådet ment at burde afstå fra nu at foreslå en generel ændring af dette indhold i § 81, men det er fremhævet, at rådet ser velvilligt på tanken.

Ved den nævnte nedsættelse af maksimum i § 285 til 1 år kan det blive aktuelt at henføre visse grænsetilfælde under § 286 i stedet for som hidtil under § 285. Det er naturligvis ikke tanken, at det faktiske udmålingsniveau skulle være uændret, alene med den forskel, at nogle tilfælde overflyttes til § 286. En nedsættelse af maksimum i § 285 skal resultere i en reel reduktion i udmålingsniveauet. Men der vil i et mindre antal tilfælde være anledning til at overveje, om ikke grovere kriminalitet bør henføres under § 286, som allerede i dag har en sådan formulering, at den tillader en videre anvendelse end den hidtil kendte. Selv med en sådan begrænset udvidelse af § 286-området kan det med sikkerhed påregnes, at området fortsat vil være et mindre antal sager om berigelsesforbrydelser af særlig grov beskaffenhed eller begået i stort antal.”

5.4. Rådets overvejelser afsluttedes med en drøftelse af nogle detailspørgsmål om udformningen af §§ 285-287. Om besvarelsen af disse spørgsmål var der i det væsentlige enighed blandt rådets medlemmer, sml. s. 125-26:

”Det er således blevet drøftet, om der i § 285, stk. 1, bør opstilles forskellige strafferammer for de i bestemmelsen nævnte forbrydelser, og om der i § 286 kan være tale om en omformulering af betingelserne for den skærpede bedømmelse og en ændring af rammerne i stk. 2 og 3. Det er imidlertid straffelovrådets konklusion, at der ikke bør stilles forslag om ændringer på disse punkter.

Det er også blevet overvejet, om der i § 285, stk. 1, bør tilføjes en adgang til at idømme bøde. Det kan næppe mod en sådan løsning indvendes, at den er ulogisk og overflødig i betragtning af, at der i § 287 er hjemmel til bødestraf. Allerede nu er der i § 285, stk. 2, bøde i strafferammen for ulovlig omgang med hittegods og hæleri med hensyn hertil, skønt disse forbrydelser også er omfattet af § 287 ...

Der kunne formentlig undtagelsesvis være behov for at anvende bøde i sager, som ikke henføres under § 287. Ændringen af § 287 i 1973 har, i forbindelse med politisagsbehandling, bevirket en stor udvidelse af området for bødestraf i sager om små berigelsesforbrydelser. Men det kan ses som en svaghed ved den gældende ordning, at området for § 287 i praksis afgrænses med udpræget vægt på visse beløbsgrænser med hensyn til de tilvendte værdier. Denne svaghed kunne afhjælpes ved en tilføjelse af bøde til § 285, stk. 1, navnlig for så vidt angår tilfælde, der ikke efter en rutinemæssig bedømmelse let lader sig henføre under § 287. En anden mulighed er at søge anvendelsesområdet for §

287 udvidet, hvilket er muligt uden ændring af ordlyden af bestemmelsen, som omfatter alle tilfælde, hvor berigelsesforbrydelsen er af ”mindre strafværdighed”. Det bør i den forbindelse fremhæves, at domstolene allerede i et ganske vist mindre antal tilfælde har henført f.eks. indbrudstyverier, arbejdspladstyverier og gentagen tyverikriminalitet under § 287, når forbrydelsen konkret er bedømt som mindre strafværdig.

Det er den overvejende opfattelse i straffelovrådet, at man bør blive stående ved den gældende ordning og ikke indføje bøde i § 285, stk. 1. Man understreger i stedet behovet for et bredere og mindre beløbsfikseret anvendelsesområde for bødeafgørelser efter § 287. Et sådant udvidet anvendelsesområde for § 287 vil imødekomme ønsket om fortsat nedkriminalisering af de mindre grove berigelsesforbrydelser og kan også ses som en følge af, at hæftestrafpen vil udgå af § 285 ved hæftestrafpen afskaffelse.

To medlemmer (Bang og Waaben) vil dog foretrække, at bøde optages i strafferammen i § 285. Dette vil understrege den foran omtalte målsætning med hensyn til et bredere og mindre beløbsfikseret anvendelsesområde for bøde, og det vil være en fordel, at bøde efter § 285 ikke behøver at idømmes som tillægsstraf til betinget dom efter § 58, stk. 2.”

6. Gældende ret mv. vedrørende § 288

6.1. Røveri anses som den groveste af alle berigelsesforbrydelser. Det har sammenhæng med, at forbrydelsen ikke er en ren formuekrænkelse, men rummer en kombination af en økonomisk krænkelse og et angreb på en person. Angrebet foregår i reglen således, at gerningsmanden fratager eller aftvinger en anden penge eller andre værdier under anvendelse af vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold. Bestemmelsen, der findes i straffelovens § 288, har følgende ordlyd:

”§ 288. For røveri straffes med fængsel indtil 6 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af vold

- 1) fratager eller aftvinger nogen en fremmed rørlig ting,
- 2) bringer en stjålet ting i sikkerhed eller
- 3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler.

Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, hvis røveriet har haft en særlig farlig karakter eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder.”

6.2. Som det fremgår, har bestemmelsen en delt strafferamme, idet der indgår en normalstrafferamme på fængsel indtil 6 år og en skærpet strafferamme på fængsel indtil 10 år. Anvendelsen af den skærpede strafferamme er betinget af tilstedeværelsen af særligt skærpende omstændigheder, herunder at røveriet har haft en særlig farlig karakter. Om røveriet har haft ”en særlig farlig karakter” afhænger i almindelighed af, hvorvidt der er anvendt eller truet med anvendelse af skarpladte skydevåben bortset fra luftpistoler og -geværer. ”Særligt skærpende omstændigheder” kan i øvrigt foreligge, når antallet af forhold eller udbyttets eksorbitante størrelse i forbindelse med andre omstændigheder, f.eks. planlægning, professionelt præg o. lign., giver forholdet en særlig grov karakter.

ter. Henførelse under den skærpede strafferamme beror på en konkret helhedsbedømmelse, hvori efter omstændighederne tillige kan indgå tidligere domfældelser for røveri, sml. Den kommenterede straffelov, s. 451-52, samt Anklagemyndighedens Årsberetning 1982, s. 96 ff.

7. Lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse)

7.1. Straffelovens § 288 havde ved straffelovens ikrafttræden i 1933 til 1981 følgende ordlyd:

”§ 288. For røveri straffes med fængsel fra 6 måneder til 10 år den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding ved vold eller trussel om øjeblikkelig anvendelse af sådan

- 1) fratager eller aftvinger nogen fremmed rørlic ting,
- 2) bringer en stjålen ting i sikkerhed eller
- 3) tvinger nogen til en handling eller undladelse, der medfører formuetab for den overfaldne eller nogen, for hvem denne handler.

Stk. 2. Har røveriet haft en særlig farlig karakter, kan straffen stige til fængsel i 16 år.”

Om forarbejderne til § 288 kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 298 og 299 samt s. 262-64. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 258 samt s. 246-247, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 263 samt sp. 381-82. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3399 (§ 288), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5382 (§ 288) samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2209-10.

7.2. Som det fremgår, var normalstrafferammen oprindelig fængsel fra 6 måneder til 10 år. For røveri af særlig farlig karakter gjaldt et forhøjet maksimum på fængsel i 16 år. Disse bestemmelser blev ændret ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af borgerlig straffelov (Voldtægt, røveri og brandstiftelse). Med lovændringen bortfaldt det forhøjede strafminimum på 6 måneders fængsel, og maksimum for normalstrafferammen nedsattes til det nuværende 6 års fængsel. Desuden nedsattes det skærpede strafferammemaksimum fra fængsel i 16 år til det nuværende fængsel i 10 år. Endvidere ændredes kriteriet for anvendelse af den skærpede strafferamme, således at den skærpede strafferamme kom til at omfatte tilfælde, hvor ”røveriet har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpene omstændigheder”. Lovændringen byggede på Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 914/1980 om voldtægt, røveri og brandstiftelse. Det var led i Straffelovrådets forslag, at forbrydelserne voldtægt (§ 216), brandstiftelse (§ 181) og røveri (§ 288) ved samme lejlighed fik samme normalmaksimum på 6 år og samme forhøjede maksimum på 10 år med henblik på særligt skærpene omstændigheder, sml. Folketingstidende 1980-81, tillæg A, sp. 4001-02:

”Straffelovrådet konstaterer ..., at de i praksis udmålte straffe for røveri i det helt overvejende antal tilfælde ligger på et niveau, der er meget langt fra de i dag gældende strafmaksima på 10 og 16 års fængsel. Det må efter rådets opfattelse anses for uheldigt, at de

at de gældende strafmaksima i så udpræget grad afviger fra de vurderinger af forbrydelsens karakter og reaktionsbehov, som viser sig i den gældende udmålingspraksis. Det er efter straffelovrådets opfattelse samtidig nærliggende at antage, at det gældende strafminimum på fængsel i 6 måneder i § 288, stk. 1, er til hinder for en ønskelig differentiering i strafudmålingen, når det drejer sig om røveri af ringere grovhed. Når det drejer sig om de ordinære former for røveri, må det nuværende maksimum på 10 års fængsel i § 288 stk. 1, i dag forekomme uforholdsmæssigt højt. Heller ikke med hensyn til de grovere former for røveri kan der i dag antages at være noget rimeligt behov for et så højt strafmaksimum som det gældende på 16 års fængsel.

...

Straffelovrådet anbefaler, at strafminimum på 6 måneders fængsel ophæves, og at de gældende strafmaksima for røveri nedsættes.

Rådet foreslår, at den almindelige strafferamme i § 288, stk. 1, fastsættes til fængsel indtil 6 år.

Rådet finder det mere tvivlsomt, om strafferammer for kvalificeret røveri (§ 288, stk. 2) kan sænkes helt ned til 10 år, eller om man bør begrænse sig til en nedsættelse til 12 år. Alt i alt finder rådet dog at burde foreslå et strafmaksimum på fængsel indtil 10 år. Der gives i den forbindelse udtryk for, at det må forekomme rigtigt, at der gælder det samme legale strafmaksimum for røveri og voldtægt, hvis fælles særkende er, at der er udøvet tvang ved vold eller trussel om vold.”

Justitsministeriet kunne i det hele tiltræde de synspunkter og forslag vedrørende bl.a. røveri, som var kommet til udtryk i Straffelovrådets betænkning, sml. sp. 4002-03:

”Straffelovrådets forslag om udformningen af strafferammerne for voldtægt, røveri og brandstiftelse indebærer en opspaltning af strafferammerne i forskellige rammer for grove og mindre grove forhold. Justitsministeriet kan tiltræde det ønskelige i en sådan opspaltning af de pågældende strafferammer. Det kan give anledning til betænkelighed, at der selv for en forbrydelse i alle dens ordinære former principielt gælder et strafmaksimum, der må forekomme urimeligt i forhold til forbrydelsens karakter.

Justitsministeriet kan tiltræde, at der i ordinære tilfælde af voldtægt, røveri og brandstiftelse bør gælde et strafmaksimum på fængsel indtil 6 år, og at gældende strafminima bør ophæves. En strafferamme på højst 6 års fængsel vil efter de af straffelovrådet fremhævede statistiske oplysninger være fuldt tilstrækkelig med henblik på sådanne ukvalificerede overtrædelser.

...

Spørgsmålet om strafmaksimum i de normale tilfælde må også ses i sammenhæng med de foreslåede højere strafferammer for tilfælde, hvor der foreligger særligt skærpene omstændigheder. Straffelovrådets forslag til udformningen af skærpelseskriterierne vil efter justitsministeriets opfattelse give tilstrækkelige muligheder for at idømme længere straffe end fængsel i 6 år i de tilfælde, hvor der efter den gældende udmålingspraksis har vist sig behov herfor.

Justitsministeriet finder ligesom straffelovrådet, at det øverste strafmaksimum for voldtægt, røveri og brandstiftelse bør være 10 år. For så vidt angår voldtægt svarer dette til det gældende maksimum, og der tilsigtes ikke med forslaget nogen ændring af det gældende strafudmålingsniveau. Med hensyn til røveri og brandstiftelse efter § 181 indebærer forslaget, at den øverste strafferamme nedsættes til 10 år. For så vidt angår røveri kan det give anledning til en vis tvivl, om en sådan nedsættelse bør ske. Justitsministeriet kan imidlertid tiltræde straffelovrådets synspunkt om, at der i sager om et enkelt røveri næppe vil være behov for fængselsstraf i mere end 10 år, og at et eventuelt behov for i sager om flere forhold undtagelsesvis at idømme en strengere straf vil kunne imødekommes på tilstrækkelig måde gennem den gældende regel i straffelovens § 88, stk. 1, pkt. 2, hvorefter straffen i sådanne tilfælde under særdeles skærpende omstændigheder kan forhøjes med indtil det halve. Det kan endvidere efter justitsministeriets opfattelse forekomme uheldigt, at formålet med den udøvede tvang i dag fører til et højere strafmaksimum for røveri end for voldtægt, når det dog er et fælles særkende for disse forbrydelser, at der er udøvet tvang ved vold eller trussel om vold.”

Som nævnt ovenfor indgik i lovændringen også en ændret udformning af kriterierne for at henføre røveri under den skærpede straffebestemmelse i § 288, stk. 2. Herom henvises i lovforslagets bemærkninger til Straffelovrådets betænkning, hvori det bl.a. anførtes, jf. betænkningen s. 66 ff:

”Det foreslåede strafmaksimum på 6 år i den almindelige strafferamme vil efter straffelovrådets opfattelse give grundlag for en passende strafudmåling i den helt overvejende del af de tilfælde, der i dag henføres under § 288, stk. 1. Det gælder også i en række af de tilfælde, hvor forholdet er begået under omstændigheder, som tillægges skærpende betydning ved strafudmålingen efter den gældende § 288, stk. 1. Den omstændighed, at forholdet er begået af flere i forening, eller at det drejer sig om bank- eller sparekasserøveri, bør således ikke i sig selv kunne begrunde anvendelse af den skærpede strafferamme.

At røveriet har rettet sig mod betydelige værdier, eller at der er tale om flere forhold, bør i almindelighed heller ikke i sig selv medføre, at sagen falder uden for den almindelige strafferamme. Det kan dog ikke udelukkes, at der kan forekomme tilfælde, hvor antallet af forhold eller udbyttets eksorbitante størrelse, i forbindelse med andre særlige omstændigheder (systematisk forudgående planlægning, gerningens professionelle præg eller lignende), kan give sagen som helhed en så graverende karakter, at det må anses for påkrævet at gøre brug af den skærpede strafferamme. I en sådan helhedsbedømmelse vil der også være plads til at tage hensyn til tidligere domfældelser for røveri.

Der kan næppe opstilles helt faste retningslinier for afgørelsen af, i hvilke tilfælde selve karakteren af den anvendte vold eller trussel skal medføre, at forholdet henføres under den skærpede strafferamme. Udgangspunktet må efter straffelovrådets opfattelse være de farlighedssynspunkter, der ligger til grund for den nuværende retstilstand. I overensstemmelse hermed bør den skærpede strafferamme i almindelighed finde anvendelse i tilfælde, hvor der i forbindelse med røveriet er anvendt eller truet med skarpladte skydevåben eller andre særligt farlige våben eller midler. Det samme gælder, hvis der (forståeligt) er påført betydelig legemsskade.

Anvendelse af den skærpede ramme vil også kunne komme på tale i andre tilfælde, hvor forholdet har været af særlig grov karakter. Uden for de ovennævnte klare farlighedstilfælde kan der imidlertid næppe peges på bestemte gerningstræk, som er egnede til at være afgørende for anvendelsen af den skærpede ramme ved en isoleret bedømmelse hver for sig. Man bør ved valget mellem den almindelige og skærpede ramme ikke overbetone enkelte grovhedsfaktorer vedrørende f.eks. intensiteten af den udøvede vold, de følger, som den (uagtsomt) har medført, offerets alder eller lignende. Derimod vil grovhedsfaktorer af denne karakter kunne foreligge i en sådan kombination, at de efter en samlet vurdering af sagen giver grundlag for at anvende den skærpede strafferamme.

Det følger af det anførte, at valget mellem den almindelige og skærpede strafferamme og dermed af procesform i væsentlig grad vil afhænge af en konkret vurdering. Det vil efter straffelovrådets opfattelse være naturligt, at sager om røveri fremmes som nævningesager efter den skærpede strafferamme i tilfælde, hvor det efter en vurdering af samtlige gerningsmomenter kan forventes, at gerningsmanden vil blive idømt en straf på omkring 4 års fængsel eller derover.

De ovenfor fremhævede synspunkter nødvendiggør næppe ubetinget en ændring af det nuværende kriterium for anvendelsen af den skærpede strafferamme. I enkelte tilfælde vil det dog kunne forekomme mindre heldigt, hvis anvendelsen af den skærpede ramme alene skal være knyttet til en bedømmelse af, om røveriet er af ”særlig farlig karakter”. Det gælder blandt andet, når det drejer sig om de ovennævnte undtagelsestilfælde, hvor udbyttets ekstraordinære størrelse eller antallet af forhold efter omstændighederne kan gøre en skærpet bedømmelse påkrævet. Også i den nuværende praksis forekommer der tilfælde, hvor et bredere affattet kriterium ville have givet et mere dækkende grundlag for anvendelsen af den skærpede ramme.

Alt i alt finder straffelovrådet det rigtigst, at der ved en ændring af lovens nuværende kriterium sker en markering af, at anvendelsen af den skærpede ramme ikke alene bygger på en vurdering af de anvendte tvangsmidlers farlighed, men er knyttet til en helhedsbedømmelse af samtlige sagens omstændigheder. En sådan ændring vil formentlig mest hensigtsmæssigt kunne ske ved en tilføjelse til lovens nuværende udtryk, således at kriteriet for anvendelsen af den skærpede ramme herefter lyder: ”hvis røveriet har haft en særlig farlig karakter, eller der i øvrigt foreligger særligt skærpende omstændigheder”. Udtrykket ”særligt skærpende omstændigheder” udelukker ikke, at strafferammen på 10 år efter § 88, stk. 1, 2. pkt. forhøjes med det halve, når der foreligger flere forhold, og sagen er af ekstraordinær grovhed.”

8. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

8.1. Som led i revisionen af strafferammer i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse drøftede Straffelovrådet, om der var grundlag for yderligere nedsættelse af det forhøjede strafferammemaksimum på fængsel i 10 år, og om der burde ske en yderligere reduktion af normalstrafferammens maksimum på fængsel i 6 år. Der var i rådet enighed om, at det hidtidige strafferammemaksimum på fængsel i 10 år i den skærpede strafferamme burde opretholdes. Om udformningen af normalstrafferammen kunne der imidlertid ikke opnås enighed, idet et flertal på fire med-

lemmer gik ind for en yderligere reduktion af normalstrafferammens maksimum fra fængsel i 6 år til fængsel i 4 år, mens et mindretal på tre medlemmer foretrak at blive stående ved de 6 år, sml. s. 128-29:

”Straffelovrådet har ikke fundet grundlag for en ny nedsættelse af det forhøjede strafmaksimum på 10 års fængsel i § 288, stk. 2. Det kan derimod ikke udelukkes, at der bør ske en nedsættelse til 4 eller 5 år af det nuværende maksimum på 6 års fængsel i § 288, stk. 1. Der kan vanskeligt tænkes at blive behov for at idømme straf af mere end 4 års fængsel i sager, der ikke kan henføres under § 288, stk. 2, om 10 års maksimum. Det må herved tages i betragtning, at strafferammens maksimum kan overskrides – altså også hvis 6 års maksimum i stk. 1 nedsættes – såfremt der er spørgsmål om fastsættelse af fællesstraf som følge af tidligere prøveløsladelse eller betinget dom, og at der i tilfælde af sammenstød (f.eks. pådømmelse af flere røverier) er mulighed for en forhøjelse af strafmaksimum efter § 88, stk. 1.

Som det er nævnt ovenfor, blev der i 1981 fastsat samme strafferamme for voldtægt, brandstiftelse (§ 181) og røveri. Straffelovrådet tillægger det ikke væsentlige betydning, om paralleliteten mellem de tre forbrydelser opretholdes i denne henseende. Man ser med andre ord ikke i forholdet til § 216 eller § 181 noget, der taler imod en isoleret nedsættelse af maksimum for røveri.

Røveri er en forbrydelse, der forekommer i meget forskellige grader af grovhed. Den spænder fra nogle særdeles grove og farlige handlinger til relativt ubetydelige og ufarlige forhold, der i realiteten ligger nær ved et tyveri i kombination med vold og trusler og måske oftere burde bedømmes på denne måde og ikke som røveri. Udmålingspraksis viser allerede nu, at røverier kan være af meget forskellig strafværdighed, men det kunne være en fordel at lade en lovændring være en tilkendegivelse om, at man fortsat bør vise åbenhed over for en vis omvurdering af de røverier, der ikke hører til de groveste.

Konklusionen af straffelovrådets overvejelser på dette punkt er blevet, at et flertal (Bang, Haulrig, Rentzmann og Waaben) foreslår det ordinære strafmaksimum nedsat fra 6 til 4 år, medens et mindretal (Elmer, Langkilde og Lindegaard), der bl.a. henviser til, at § 288 er ændret så sent som i 1981, vil foretrække at blive stående ved 6 år, men med en tilkendegivelse om de foran nævnte synspunkter på udmålingsniveauet.

I relation til retsplejelovens § 762, stk. 2, om retshåndhævelsesarrest, der sætter en strafferammegrænse ved 6 år, kan en ændring af retstilstanden efter flertallets opfattelse undgås på den måde, at § 288, stk. 1, udtrykkelig nævnes i retsplejeloven. ... Der er dog ikke inden for flertallet enighed om, at man behøver en hjemmel til retshåndhævelsesarrest i røverisager, der ikke kan henføres under § 288, stk. 2.”

9. Gældende ret mv. vedrørende straffelovens §§ 289 og 289 a

9.1. Straffelovens § 289 indeholder en bestemmelse om straf for skattesvig og momssvig samt indsmugling af særlig grov karakter. Bestemmelsen er en strafudmålingsregel, der forhøjer de strafferammer, der er fastsat i skattekontrolloven, momsloven og toldloven, til fængsel i 4 år, når forholdet

er af særlig grov karakter. Alene skattesvig, moms- og indsmugling omfattes af den skærpede strafferamme, ikke andre former for skatte- og afgiftsbesvigelser, jf. herved bl.a. Den kommenterede straffelov s. 453. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 289. Med fængsel indtil 4 år straffes den, der gør sig skyldig i skattesvig af særlig grov karakter, jf. skattekontrollovens § 13, stk. 1, eller i moms- og indsmugling af særlig grov karakter, jf. toldlovens § 73, stk. 2, smh. med stk. 1, eller den, der gør sig skyldig i en tilsvarende overtrædelse af toldlovens § 73, stk. 3.”

Om skattesvig skal henføres under den skærpede strafferamme i straffelovens § 289, beror på en konkret vurdering. Som udgangspunkt henføres forhold på 500.000 kr. og derover under § 289, jf. herved bl.a. pkt. J i Told- og Skattestyrelsens cirkulære nr. 164 af 29. oktober 1999 om administrative bødefastsættelser ved overtrædelse af skattekontrollovens §§ 13, 13 B, 13 C, 15, 16 og 18. For moms- og indsmugling gælder lignende retningslinier, jf. herved Told- og Skattestyrelsens cirkulære nr. 138 af 27. juli 2000 om ændring af straffeloven – moms- og indsmugling af særlig grov karakter, pkt. 1, hvori det bl.a. anføres:

”Moms- og indsmugling af særlig grov karakter er forhold, hvor der med forsæt til afgiftsunddragelse eller uberettiget udbetaling er sket overtrædelse af momslovens § 81, stk. 3, for så vidt angår et beløb, der overstiger 500.000 kr. På samme måde som i sager om skattesvig er denne beløbsgrænse et udgangspunkt, der kan fraviges i opadgående eller nedadgående retning, hvis sagens konkrete omstændigheder giver grundlag herfor. I denne vurdering kan f.eks. indgå, om moms- og indsmuglingen er gennemført systematisk eller på en måde, der gør opdagelsen særlig vanskelig.

Ved afgørelsen af, om en samtidig overtrædelse af skattekontrolloven og momsloven skal henføres til straffelovens § 289, skal foretages en isoleret beløbsopgørelse og ikke en sammenlægning.”

Bestemmelsen om skattesvig og indsmugling af særlig grov karakter blev indsat i straffeloven ved lov nr. 550 af 22. december 1971 om ændring af borgerlig straffelov (Skattesvig og indsmugling). Bestemmelsen sigtede ikke alene på forhold, der medfører straf, som går ud over skattekontrollovens og toldlovens strafmaksima på 2 års fængsel, men også forhold under disse strafmaksima, når forholdet i det enkelte tilfælde skønnes at være så groft, at reaktionen bør give sig udtryk ved at henføre forholdet under straffeloven. Indsættelsen af en bestemmelse om skattesvig og indsmugling af særlig grov karakter i straffeloven havde til formål at fremhæve paralleliteten mellem disse og andre alvorlige forbrydelser. Straffebestemmelsen var et led i en tilsigtet skærpelse af sanktionerne for skattesvig og indsmugling og antoges at ville øge straffebestemmelsernes præventive virkning, sml. Folketingstidende 1971-72, tillæg A, sp. 235-36.

Ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.) udvidedes bestemmelsen til også at omfatte grov momssvig. Det indebar, at strafmaksimum for grov momssvig, der hidtil efter momsloven havde været fængsel i 2 år, forhøjedes til fængsel i 4 år. Samtidig blev overtrædelser af momsloven undergivet en forældelsesfrist på 10 år svarende til den forældelsesfrist, der gælder for overtrædelser af skattekontrollen, sml. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 216 ff. (222):

”I forhold til de grove momssager, der i dag behandles efter momsloven med et strafmaksimum på fængsel i 2 år, indebærer forslaget en skærpelse. I forhold til de momssager, hvor betingelserne er opfyldt for at henføre forholdet under straffelovens § 279 om bedrageri, der efter straffelovens § 286, stk. 2, i grove tilfælde har et strafmaksimum på fængsel i 8 år, vil en anvendelse af § 289 indebære et strafmaksimum på fængsel i 4 år. Da den foreslåede udvidelse af § 289 har til formål at medføre en strafskærpelse i de grove momssager, tilsigtes der ikke hermed en samtidig straflempelse i forhold til de grove momssager, der hidtil er blevet henført under straffelovens § 279, og hvor der er eksempler på straffe af fængsel i 4 år og 6 måneder. For sådanne sager vil dette efter omstændighederne kunne sikres ved en anvendelse af strafforhøjelsesreglen i straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt.

Det tilføjes, at Justitsministeriet ikke med dette forslag har taget stilling til, i hvilket omfang der måtte være grundlag for en yderligere udvidelse af straffelovens § 289 eller for at foreslå andre initiativer med henblik på at bekæmpe økonomisk kriminalitet rettet mod offentlige midler. Videre overvejelser om disse spørgsmål sker i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet ...”

9.2. Straffelovens § 289 a indeholder en bestemmelse, der særskilt kriminaliserer EU-svig. Bestemmelsen blev indsat i straffeloven ved lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.). Formålet med bestemmelsen var at gennemføre de ændringer i straffeloven, der er nødvendige for at sikre dansk opfyldelse af Konventionen om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers finansielle interesser (EU-svigskonventionen), som blev undertegnet den 26. juli 1995. Bestemmelsen indebærer, at EU's finansielle interesser med hensyn til indtægter opnår samme beskyttelse, som gælder for den danske stats indtægter i form af skat og moms. Straffeværnet imod misbrug af EU's støtteordninger er med § 289 a endog blevet stærkere end for en del af de nationale støtte- og tilskudsordninger, jf. herved Den kommenterede straffelov, s. 457. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 289 a. Med bøde eller fængsel indtil 4 år straffes den, der til brug for afgørelser om betaling til eller udbetaling fra De Europæiske Fællesskabers budget eller budgetter, der forvaltes af eller for De Europæiske Fællesskaber, giver urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier oplysninger af betydning for sagens afgørelse med forsæt til at unddrage sig eller andre betaling eller med forsæt til at opnå uberettiget udbetaling til sig eller andre. Udbetaling fra de Europæiske Fællesskabers budget m.v. omfatter også ordninger, der kun delvis er finansieret af EU-midler.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der uretmæssigt udnytter en lovlig opnået fordel med hensyn til betalinger som nævnt i stk. 1, og den, der uretmæssigt anvender udbetalinger som nævnt i stk. 1 til andre formål end dem, de oprindeligt var bevilget til.”

Bestemmelsen har, som det fremgår, en maksimumstrafferamme på fængsel indtil 4 år svarende til maksimumstrafferammen i straffelovens § 289 om skattesvig, momssvig og indsmugling af særlig grov karakter, sml. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, s. 231:

”... Når spørgsmålet om forholdet mellem straffelov og særlov i det foreliggende tilfælde ... kan stille sig lidt mere kompliceret, skyldes det bl.a., at den foreslåede bestemmelse i § 289 a skal tjene som overbygning til en lang række særlovsbestemmelser, hvor der f.eks. for nogles vedkommende kun er bøde i strafferammen, mens andre indeholder hjemmel til fængsel indtil 4 år, dvs. samme strafmaksimum som foreslået i § 289 a.

...

Forsætlige forhold, der f.eks. på grund af beløbets beskedne størrelse kan afgøres med bøde, bør ... henføres til særlovsbestemmelsen. Adgangen til at idømme bøde for forsættelig EU-svig efter straffelovens § 289 a vil i så fald navnlig få praktisk betydning på områder, hvor der ikke findes særlovsbestemmelser.

Forsætlige forhold, der er af en sådan grovhed, at der bør idømmes frihedsstraf, henføres til straffelovsbestemmelsen, hvis særlovsbestemmelsen alene hjemler bødestraf. I de tilfælde, hvor særlovsbestemmelsen indeholder hjemmel til frihedsstraf, vil udgangspunktet være, at mindre grove forhold, der alene straffes med en kortere frihedsstraf, henføres til særlovsbestemmelsen. Er der derimod tale om grove forhold, forudsættes det, at straffelovsbestemmelsen anvendes. Dette gælder, selv om den fængselsstraf, der konkret udmåles, måtte ligge inden for det strafmaksimum, der er fastsat i særlovsbestemmelsen. Dette er i overensstemmelse med sædvanlige principper om forholdet mellem særlovsbestemmelser og overbygningsbestemmelser i straffeloven.

Det tilføjes, at hele det generelle spørgsmål om strafsanktioneringen af overtrædelser inden for skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen – hvad enten der er tale om nationale ordninger eller EU-ordninger eller eventuelt begge dele – indgår i arbejdet i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet ...”

Af lovforslagets bemærkninger anf. st. fremgår tillige, at der til § 289 a er knyttet en forudsætning om, at forholdet alene pådømmes efter § 289 a, når handlingen indebærer en overtrædelse af såvel § 279 som § 289 a. Er der tale om indsmugling af særlig grov karakter, henføres forholdet (som hidtil) under den særlige overbygningsbestemmelse i § 289, 2. pkt.

10. Tidligere overvejelser om §§ 289 og 289 a

10.1. Strafferammen i § 289 var genstand for en kortfattet omtale i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Det skyldtes, at spørgsmålet om kriminalisering af bl.a. skatte- og afgiftsunddragelser allerede var rejst i anden sammenhæng, sml. s. 129:

”Ved sin gennemgang af strafferammerne i straffelovens kap. 28 har straffelovrådet ment at burde se bort fra § 289 og lade spørgsmålet om eventuelle ændringer bero på senere overvejelser. Justitsministeriet har ved skrivelse af 19. marts 1984 anmodet straffelovrådet om at afgive en udtalelse om forskellige spørgsmål, der navnlig har sammenhæng med forslag og bemærkninger i to udvalgsbetænkninger om nogle særlovsproblemer, Bet. nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen og Bet. 981/1983 om håndhævelse af bygge- og miljølovgivningen. Navnlig den førstnævnte af disse betænkninger giver anledning til overvejelser, der berører § 289, fordi det pågældende udvalg har foreslået, at der også med hensyn til andre skatte- og afgiftsforseelser end de i § 289 nævnte indføjes særlige straffebestemmelser i straffeloven. Straffelovrådet finder det derfor nødvendigt at lade overvejelser vedrørende § 289 bero på den fortsatte behandling af de nævnte betænkninger om visse særlovsovertrædelser.”

10.2. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1396/2001 om straffelovens § 289 m.v. – berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. I betænkning nr. 1396/2001 behandles spørgsmålet om, hvorvidt berigelseskriminalitet rettet mod offentlige midler skal være undergivet en mere ensartet strafferetlig regulering i form af en fælles overbygningsbestemmelse i straffelovens § 289, som tager sigte på grove forhold. I betænkningen indgår også en drøftelse af spørgsmålet om, hvorvidt nationale midler skal have en strafferetlig beskyttelse svarende til den, der nu gælder for EU-svig. Udvalgets forslag og bemærkninger er nærmere beskrevet i betænkningen, s. 91 ff. Heraf fremgår bl.a., at udvalget foreslår § 289 affattet således:

”§ 289. Med fængsel indtil [4] [6] [8] år straffes den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding gør sig skyldig i overtrædelse af særlig grov karakter af skatte-, told-, afgifts- eller tilskudslovgivningen eller § 289 a.
Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 finder kun anvendelse, såfremt der i straffebestemmelser i den i stk. 1 nævnte lovgivning er henvist til denne bestemmelse.”

Udvalget foreslår endvidere § 289 a affattet således:

”§ 289 a. Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, der til brug for afgørelser om betaling eller tilbagebetaling af told eller afgifter til eller udbetaling eller tilbagebetaling af tilskud og støtte fra

- a) danske myndigheder eller
- b) De Europæiske Fællesskabers institutioner eller andre fællesskabsorganer

giver urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier oplysninger, herunder undlader at opfylde en oplysningspligt, af betydning for sagens afgørelse med forsæt til at undrage sig eller andre betaling eller med forsæt til at opnå uberettiget udbetaling til sig eller andre.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der uretmæssigt udnytter en lovligt opnået fordel med hensyn til betalinger som nævnt i stk. 1, og den, der uretmæssigt anvender udbeta-

linger som nævnt i stk. 1 til andre formål end dem, de oprindeligt var bevilget til. Dette gælder dog ikke ydelser, der bevilges til privat brug.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1 og stk. 2 finder anvendelse på alle overtrædelser vedrørende midler af den angivne art.

Stk. 4. Bestemmelserne i stk. 1 og stk. 2 finder kun anvendelse, hvor anden lovgivning ikke indeholder en tilsvarende regulering.

Stk. 5. Overtrædelser af stk. 1 eller stk. 2 af særlig grov karakter straffes efter § 289.”

Om udvalgets overvejelser vedrørende strafferammerne i de foreslåede bestemmelser fremgår indledningsvis, at de er sket under iagttagelse dels af Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, dels det nuværende kommissorium om revision af strafferammesystemet. Det hedder herom, jf. betænkningen s. 60:

”Udvalget har i sine overvejelser vedrørende strafferammer taget udgangspunkt i de gældende bestemmelser i straffeloven. Udvalget har således tilstræbt en indbyrdes harmonisk regulering, men har ikke i øvrigt taget stilling til, om der er behov for at revidere strafferammerne i straffeloven. Dette spørgsmål blev behandlet af Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1087 om strafferammer og prøveløsladelse. En del af de foreslåede reguleringer er gennemført. Justitsministeriet har den 11/6 1999 anmodet Straffelovrådet om at foretage en samlet vurdering af strafferammerne i straffeloven og eventuelt på baggrund heraf komme med indstillinger til lovændringer.”

Af betænkningen fremgår videre, at udvalget har været delt i spørgsmålet om valget af strafferamme for overtrædelser omfattet af den foreslåede skærpede strafferamme i straffelovens § 289. Om maksimumstrafferammen i § 289 udtaler et flertal på 7 af udvalgets medlemmer, jf. s. 60 f:

”7 af udvalgets medlemmer (Hans Henrik Brydensholt, Jørgen Christiansen, Vagn Greve, Lau Kramer, Lene Nielsen, Erik Overgaard, Henrik Rothe) har anført, at der ved valget af strafferamme må tilstræbes harmoni med de nye bestemmelser i straffeloven, ikke med bestemmelser, hvis maksima er blevet fastsat ud fra forholdene i 1920'erne. Der kan derfor henvises til, at straffelovens § 125 a om menneskesmugling, § 192 a om grove våbenforbrydelser og § 196 om grove miljøforbrydelser fra årene 1997 og 1998 har maksimalstraffe på 4 års fængsel. Dette maksimum svarer til det nuværende for groft skattesvig, groft smugleri og groft EU-svig.

Hvis dette maksimum anvendes generelt på det her behandlede område, vil det medføre, at et stort antal forbrydelsestyper får fordoblet maksimalstraffen fra de nuværende to år. Et mindre antal forbrydelser vil på den anden side få et lavere maksimum (4 år i stedet for 8 år).

Der findes absolut intet grundlag for at antage, at denne sidstnævnte ændring vil ændre straffebestemmelsens præventive virkning.

Det vil betyde, at nogle af de her behandlede, bedragerilignende forhold vil have en maksimalstraf, der er lavere end efter den almindelige bedrageribestemmelse. Det må anses for velbegrundet derved, at de her behandlede bedragerilignende tilfælde aldrig i

praksis vil kunne få så gennemgribende skadevirkninger som de almindelige bedragerier, der kan medføre konkurs og velfærdstab for ofrene. Myndighederne har endvidere ganske andre kontrolmuligheder og -beføjelser ved de her behandlede bedragerilignende forhold end ved almindelige bedragerier. Efter forholdets realiseren har myndighederne langt mere indgribende tvangsmidler til gennemførelse af erstatningskravene end privatpersoner, som har været ofre for bedragerier. Hertil kommer udelukkelse af erhverv på en række områder, der anvendes ved siden af straffene.

Dette fører naturligt til at bevare 4 års fængsel som maksimalstraffen for dette område.

Disse medlemmer har endvidere henvist til, at der inden for dele af EU-lovgivningen tillige anvendes meget indgribende administrative sanktioner ... og at der er mulighed for tillige at idømme tillægsbøder efter straffelovens § 50, stk. 2. Der idømmes i dag tillægsbøder ved overtrædelser af skattekontrolløven og momsloven (disse tillægsbøder udmåles som svarende til det unddragne beløb). Ved andre afgiftsunddragelser nedlægges normalt påstand om en tillægsbøde på halvdelen af det unddragne beløb. På kildeskatteområdet og ved smugleri nedlægges normalt ikke påstand om tillægsbøde.”

6 af udvalgets medlemmer anfører:

”6 af udvalgets medlemmer (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Michael Clan, Alexander Houen, Flemming Kjær) foreslår, at § 289 får et strafmaksimum, der svarer til bedrageribestemmelsen.

Dette er efter de gældende regler ensbetydende med et strafmaksimum på fængsel i 8 år, jfr. straffelovens § 286, stk. 2. Der ligger imidlertid ikke heri en stillingtagen til, om fængsel i 8 år bør kunne idømmes, men alene en stillingtagen til, at der efter disse medlemmers opfattelse bør være harmoni mellem straffelovens § 289 og straffelovens § 279, således at beskyttelsen af private og offentlige midler generelt sidestilles. Dette er særlig velbegrundet i de sager, der i dag kan bedømmes efter straffelovens § 279.

Disse medlemmer er ikke umiddelbart bekendt med pådømte sager, hvor et strafmaksimum på fængsel i 6 år i kombination med muligheden for under særdeles skærpene omstændigheder at gå op til fængsel i 9 år, jfr. straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., ikke ville have været tilstrækkeligt.

Det virker efter disse medlemmers opfattelse ikke velbegrundet, at en straffebestemmelse, der beskytter offentlige midler, skal være mildere end den, der i dag beskytter både private midler og i et vist omfang offentlige midler.

De store smuglerikomplekser, hvoraf der i et af komplekserne er idømt fængsel i henholdsvis 4 og 5 år til 2 tiltalte ... indicerer også, at strafmaksimum i straffelovens § 289 er ved at være utidssvarende i forhold til nogle områder af nutidens kriminalitet. Muligheden for at anvende straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., bør ikke have indflydelse på, at det tilstræbes at have en tilstrækkelig normalstrafferamme.

Tilsvarende gør sig gældende i sager om momskaruseller og andre store momssager. I bilag ... er anført 4 afgjorte sager på området, hvor der i 3 af sagerne blev idømt fængsel i 4 år og 6 måneder og i 1 af sagerne fængsel i 4 år. I de store verserende sagskomplekser forventes tiltalen at vedrøre betydeligt højere beløb end i de anførte sager. F.eks. vedrører en af de sager, der er færdigefterforsket, momsunddragelser på ca. 100 mio. kr., hvor den hovedsigtede er sigtet for hele beløbet.

I samme forbindelse kan nævnes selskabstømningssagerne, hvor tiltalen vedrører skyldnersvig i forbindelse med, at selskaberne tømmes for beløb, der skulle være anvendt til betaling af skatter. De højeste straffe for de hovedtiltalte i disse sager er pr. marts 2000 fængsel i 6 år (samt betaling af 27,4 mio. kr. til Told- og Skattestyrelsen ...), fængsel i 5 år (samt konfiskation af 8,8 mio. kr. ... skattekravet på ca. 93,4 mio. kr. udskudt til civilt søgsmål), fængsel i 7 år (samt konfiskation af 68 mio. kr. ... skattekravet på ca. 320 mio. kr. udskudt til civilt søgsmål) og fængsel i 6 år (samt konfiskation af ca. 26,2 mio. kr. ... skattekravet på ca. 173,8 mio. kr. udskudt til civilt søgsmål).

Der bør efter disse medlemmers opfattelse ikke være forskel på strafansvaret i den situation, hvor man tilegner sig penge, der er til stede til skat, og i den situation, hvor man på grund af urigtige oplysninger i selvangivelsen ikke afkræves betaling af skat.

Vurderet ud fra, hvad der kommer til politiets kundskab, er der en stigning i antallet af sager vedrørende kriminalitet rettet mod offentlige midler, der vedrører meget store beløb, og en stigning i antallet af sager, hvor flere personer samvirker om denne kriminalitet i en mere organiseret form.

Disse medlemmer finder, at en nedkriminalisering (i form af en ændring af strafmaksimum for sager, der i dag straffes som bedrageri, hvor strafmaksimum er 8 år) – der jo netop vil have betydning for de groveste af sagerne – er et dårligt signal at udsende ikke kun til de mere professionelle kriminelle, men også til potentielle kriminelle om den alvor, hvormed Danmark ser på kriminalitet rettet mod offentlige midler. En nedkriminalisering harmonerer heller ikke med de tiltag, der tilstræbes på kontrol- og efterforskningssiden for at bekæmpe denne form for kriminalitet.

Der kan også henvises til, at tendensen i de senere år til at lave overbygninger i straffeloven til grove forhold på særlovsområdet i alle tilfælde har været udtryk for en opkriminalisering med henblik på at give de aktuelle særlovsbestemmelser en bedre strafferetlig beskyttelse. Disse medlemmer kender ingen eksempler på, at man har valgt at nedkriminalisere på prioriterede særlovsområder.

Endelig vil disse medlemmer henvise til, at det tidligere forslag i betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen, der indeholdt et strafmaksimum på fængsel i 4 år, byggede på andre forudsætninger vedrørende kriminalitetens art og omfang end dem, der er aktuelle i dag. ... Som nævnt ... blev det overvejet, om et strafmaksimum på 4 år var tilstrækkeligt, da der allerede var en dom på fængsel i 3 år (bedrageri på 1,8 mio. kr. vedrørende negativ moms). Selv om arbejdsgruppen ikke kunne udelukke, at der i praksis kunne forekomme sager om afgiftsbesvigelser, hvor der kunne blive behov for at udmåle højere straf end fængsel i 4 år, fandt den, at fængsel i 6 eller 8 år ville være for voldsom en skærpelse i forhold til den gæl-

dende retstilstand. Som det fremgår af de i bilag ... nævnte domme, har der siden været sager vedrørende betydeligt større beløb end de 1,8 mio. kr., den i betænkningen nævnte sag vedrørte.

Et af disse medlemmer (Susan Bramsen) har dog supplerende anført, at den foreliggende domstolspraksis vedrørende overtrædelser af EU's markedsordninger for landbrugsvarer ikke udviser behov for en strafferamme på over 4 års fængsel. Siden Danmarks indtræden i EF den 1/1 1973 er 27 sager om straf for overtrædelse af markedsordningerne indbragt for domstolene. I 9 af disse sager er der idømt frihedsstraf. I 3 af sagerne er alene rejst tiltale efter bemyndigelseslovens bestemmelser om berigelsesforsæt, der har en strafferamme på op til 4 års fængsel, i 3 sager er alene rejst tiltale efter straffeloven og i 3 efter både bemyndigelsesloven og straffeloven. Bemyndigelseslovens strafmaksimum på 4 års fængsel har i intet tilfælde været anvendt.

Desuden må EU-rettens bestemmelser om administrative sanktioner for overtrædelse af markedsordningerne antages at mindske behovet for en højere strafferamme for denne type overtrædelser. Administrative sanktioner skal anvendes, hvis det konstateres, at der er givet urigtige oplysninger i ansøgningen om støtte, hvilket er den hyppigst forekommende overtrædelse af markedsordninger, som også er strafbart efter bemyndigelsesloven.

Er overtrædelsen begået forsætligt, består den administrative sanktion typisk i udelukkelse fra at modtage støtte i en given periode. Rejses straffesag for samme overtrædelse, sker der ikke suspension af anvendelsen af den administrative sanktion, og der vil ved udmålingen af straffen skulle tages hensyn til den anvendte sanktion, jfr. princippet i straffelovens § 87. EU-rettens ubetingede forrang på dette område fremgår af artikel 6 i Rådets forordning 2988/95 om beskyttelse af De Europæiske Fællesskabers finansielle interesser (Svigsforordningen).

Indføres administrative sanktioner på andre områder, vil anvendelsen af den administrative sanktion i tilfælde af straffesag for den samme overtrædelse derimod skulle suspenderes, hvis sanktionen kan sidestilles med en strafferetlig sanktion. Dette fremgår ligeledes af artikel 6 i Svigsforordningen."

6 andre medlemmer anfører:

"6 af udvalgets medlemmer (Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lars Bo Langsted, Kaspar Linkis, Kirsten Mandrup) har anført, at der i dag på baggrund af udviklingen bør være en større tilpasning med hensyn til strafferammer mellem kriminalitet rettet mod offentlige midler og kriminalitet rettet mod private midler.

Disse medlemmer finder, at et strafmaksimum på fængsel i 6 år i praksis vil udtrykke en passende harmonisering, jfr. det ovenfor anførte om den hidtidige anvendelse af straffeloven på det område, der foreslås reguleret."

Endelig udtaler udvalget i enighed, at "såfremt strafmaksimum bliver lavere end ved bedrageri, og sociale ydelser holdes uden for den foreslåede regulering, bør strafmaksimum for socialbedrageri

ikke være højere end for andre nationale ydelser. Selv om socialbedragerisager typisk henføres under straffelovens § 285, kan det overvejes, om det i givet fald er tilstrækkeligt at bemærke dette i lovforslaget vedrørende den foreslåede udvidede § 289, eller om det bør anføres udtrykkeligt i straffelovens § 286. Dette sidste kan eventuelt ske ved, at der i bestemmelsens stk. 1 som 2. punktum indsættes: ”Er et socialbedrageri af særlig grov beskaffenhed, og har det medført en meget betydelig vinding, kan straffen stige til fængsel i [4] [6] år ”. I stk. 2 skal ”bedrageri” så ændres til ”bedrageri af anden art end nævnt i stk. 1, 2. pkt.”.

I udvalget er der endvidere enighed om, at en regulering, hvor socialbedrageri ikke omfattes af den foreslåede bestemmelse i § 289 a, nødvendiggør en stillingtagen til, hvilke ydelser der skal anses for sociale ydelser i relation til straffelovens regulering. Det er udvalgets opfattelse, at den mest harmoniske regulering vil være, at socialbedragerier omfattes af § 289 a, jf. betænkningen, s. 65.

Om maksimumstrafferammen i den foreslåede bestemmelse i § 289 a har der i udvalget været enighed om at anbefale 1 år og 6 måneder. Af betænkningen fremgår herom bl.a., jf. s. 65-66:

”Den nye bestemmelse i straffelovens § 289 a vedrørende EU-svig har en strafferamme på ”bøde, hæfte eller fængsel indtil 4 år”. Som en konsekvens af, at udvalget foreslår, at kvalificerede overtrædelser behandles efter straffelovens § 289, skal strafmaksimum i § 289 a være lavere.

Udvalget har drøftet, om strafmaksimum skal følge straffelovens § 285 vedrørende straffelovens berigelsesforbrydelser, dvs. være på fængsel i 1 år og 6 måneder, eller om det skal følge det almindelige strafmaksimum i den aktuelle særlovgivning, der er på fængsel i 2 år.

Ikke mindst hvis sociale ydelser medtages, kan det være naturligt at tilpasse bestemmelsen til straffelovens § 285, således at strafmaksimum ved den typiske overtrædelse forbliver det samme.”

11. Statistisk undersøgelse af domspraksis

11.1. Til brug for Straffelovrådets drøftelser om revision af strafferammesystemet har rådet ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning) og bind III. I undersøgelsen indgår en analyse af strafudmålingen i sager om berigelsesforbrydelser, jf. s. 251-434, dvs. tyveri (§ 276), ulovlig omgang med hittegods (§ 277), underslæb (§ 278), bedrageri (§ 279), mandatsvig (§ 280), afpresning (§ 281), skyldnersvig (§ 283), røveri (§ 288), smugleri (§ 289), samt hæleri (§ 290). Mange forbrydelser er underinddelt efter gerningssted, forbrydelsens grovhed mv., således at undersøgelsen omfatter i alt 28 kategorier af berigelsesforbrydelser. Berigelsesforbrydelse er den straffelovsforbrydelse, der optræder hyppigst i straffesystemet. Undersøgelsen omfatter 123.068 afgørelser, hvilket svarer til 64 pct.

af samtlige afgørelser i undersøgelsen. Med 57 pct. af afgørelserne for berigelseskriminalitet er butikstyveri den største. De fleste af de øvrige berigelsesforbrydelser angår også tyveri.

11.2. Undersøgelsen indeholder på s. 251 en sammenfatning af analysen af strafudmålingen vedrørende berigelsesforbrydelser. Heraf fremgår, at den berigelsesforbrydelse, som straffes med de mildeste sanktioner, er butikstyveri. Afstanden er dog ikke altid særlig stor til andre former for berigelsesforbrydelser, f.eks. ulovlig omgang med hittegods, socialbedrageri, checkbedrageri og checkmandatsvig. Også forskellige former for indbrudstyveri straffes med forholdsvis milde sanktioner, mens mandatsvig (ud over checkmandatsvig), skyldnersvig, pengeskabstyveri og tasketyveri typisk straffes noget hårdere. Herfra er der et stort spring til den følgende gruppe af forbrydelser: Røveri og groft smugleri, som er de berigelsesforbrydelser, der straffes hårdest. De medfører hyppigt ubetingede og langvarige frihedsstraffe. (Det bemærkes, at smugleri også kan straffes efter toldloven).

Med få undtagelser er der ikke tegn på ændring i strafudmålingen for berigelsesforbrydelser i perioden fra 1996 til 2000. For enkelte kategorier af indbrudstyveri ses dog tendens til at idømme flere ubetingede frihedsstraffe, mens der er tendens til mildere straffe for gaderøveri. Da tendensen til strafskærpelse ikke omfatter alle former for indbrudstyveri, og da tendensen til mildere straffe for gaderøveri ikke afspejler sig systematisk i de forskellige sagstyper, kan der være tale om midlertidige fluktuationer i strafudmålingen eller om, at ændringerne er betinget af forandringer i sagernes grovhed frem for i domspraksis.

11.3. For så vidt angår tyveri (§ 276), jf. s. 256, indeholder undersøgelsen en beskrivelse af domspraksis for i alt 12 kategorier af tyveri – 7 former for ”indbrudstyveri” (indbrud i offentlig bygning, i forretning, i fabrik, i apotek, i pengeskab, i privat bolig og i fritidshus) og 5 former for ”tyveri i øvrigt” (tyveri fra bil, butikstyveri, tasketyveri, arbejdspladstyveri og andre tyverier). I undersøgelsen er foretaget en separat sammenligning af domspraksis for de 7 former for indbrud og de 5 former for tyveri i øvrigt.

Om indbrudstyveri fremgår, at en væsentlig del af sagerne omfatter mere end ét tyveri (60 pct.), og at hovedparten af sagerne angår recidivister (68 pct.). Typisk indgår mange biforhold i disse sager, især for så vidt angår ligeartet kriminalitet. Andelen af sager om indbrudstyveri, der er afgjort med henholdsvis ubetinget og betinget dom, er næsten lige stor (43 og 42 pct.). 8 pct. af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. Endelig er 12 pct. af sagerne afgjort med tiltalefrafald og 3 pct. med bøde. Af samtlige frihedsstraffe overstiger 55 pct. ikke 3 måneder og 97 pct. ikke et år. Af alene de ubetingede frihedsstraffe er knap halvdelen (46 pct.) på højst 3 måneder, og 95 pct. er på højst 1 år.

I undersøgelsen påvises betydelig variation fra sagstype til sagstype med hensyn til, hvilke former for indbrud der straffes henholdsvis strengest og mildest. Med undtagelse af indbrud i apotek, der altid er placeret højest eller næsthøjest for så vidt angår straffens strengthed, varierer placeringen for

de øvrige former for indbrud. Dog ses en klar tendens til, at indbrud i privat bolig straffes strengere end f.eks. indbrud i fritidshuse eller fabrik. I øvrigt er variationen i strafudmålingsniveauet mellem de forskellige former for indbrud i de fleste sagstyper begrænset. Det gælder både straffens art og længde. De væsentligste forskelle i straffenes strengthed er ikke betinget af indbrudstyveriets art, men af sagstypen. Der ses betydelig forskel i strafudmålingen mellem sagstyper med og uden tidligere straffede og med og uden flere forhold.

For så vidt angår ”tyveri i øvrigt” (tyveri fra bil, butikstyveri, tasketyveri, tyveri fra arbejdsplads samt andre tyverier) er hovedparten (82 pct.) butikstyveri. Dominansen af butikstyveri influerer på den generelle beskrivelse af strafudmålingen. Når det nævnes, at størstedelen af sagerne er afgjort med bøde (84 pct.), skyldes det således de mange butikstyverier, idet andelen af bøder for de øvrige tyverikategorier varierer fra en tredjedel til halvdelen. For de øvrige tyverikategorier er betinget dom forholdsvis hyppig, idet fra en fjerdedel og op til halvdelen af sagerne er afgjort med denne sanktion. Samfundstjeneste er vilkår i 5 pct. af de betingede domme. Ubetinget dom er – med undtagelse af butikstyveri og arbejdspladstyveri, hvor denne sanktionsform kun udgør 3 pct. af afgørelserne – givet i mellem en femtedel og en tredjedel af afgørelserne for de øvrige tyverikategorier. Knap tre fjerdedele af de ubetingede frihedsstraffe for alle former for ”tyveri i øvrigt” er fastsat til højst 3 måneder. Mindre end en tiendedel overstiger 6 måneder. Tasketyveri straffes hyppigere med ubetinget frihedsstraf end de øvrige former for tyveri (tyveri fra bil, butikstyveri, tyveri fra arbejdsplads og andre tyverier). Billedet er ikke helt det samme med hensyn til straffens længde. Straffen for alle fem former for ”tyveri i øvrigt” er navnlig streng, når tiltalte er fyldt 18 år, tidligere straffet for tyveri og aktuelt straffes for flere tyverier.

11.4. Af undersøgelsen af ulovlig omgang med hittegods (§ 277), jf. s. 342, fremgår, at 78 pct. af de i alt 2.585 afgørelser kun omfatter ét forhold, og knap to tredjedele af sagerne (63 pct.) vedrører tidligere ustraffede personer. Bøder udgør knap tre fjerdedele (73 pct.) af afgørelserne. Antallet af dagbøder varierer fra 2 til 10. De indenretslige bøder beløber sig i de fleste tilfælde til højst 4.000 kr. og de udenretslige bøder til højst 6.000 kr. I enkelte tilfælde er dog givet bøder på op til 15.000 kr. Betinget frihedsstraf er idømt i 14 pct. af afgørelserne, og heraf er 4 pct. med vilkår om samfundstjeneste. Ubetinget frihedsstraf er idømt i 9 pct. af afgørelserne. Af de sidstnævnte er knap 60 pct. på højst 60 dage. Ganske få domme er længere end 1 år.

11.5. Undersøgelsen omfatter 1.608 afgørelser om underslæb (§ 278), jf. s. 348, som i de fleste tilfælde vedrører tidligere ustraffede personer og kun ét forhold. Forholdsvis få afgørelser, nemlig 4 pct., vedrører personer under 18 år. 70 pct. af sagerne er afgjort med betinget dom. En ganske stor andel (40 pct.) af de betingede domme er uden straffastsættelse. Endvidere er mange med vilkår om samfundstjeneste (samfundstjeneste udgør 17 pct. af samtlige afgørelser). Bøder er givet i knap en femtedel af sagerne, og såvel de indenretslige som de udenretslige er på højst 4.000 kr. De ubetin-

gede frihedsstraffe udgør 7 pct. af afgørelserne. Tre fjerdedele af de ubetingede domme er fastsat til højst 6 måneder.

11.6. Bedrageri (§ 279), jf. s. 354, er inddelt i ”socialbedrageri”, ”checkbedrageri” og ”andre former for bedrageri”. Sidstnævnte, der er bedrageri, som hverken vedrører checks, kontokort, data eller overførselsindkomster, udgør over halvdelen af samtlige bedragerier i undersøgelsen, mens checkbedrageri kun udgør 7 pct. Det skal herved have for øje, at hovedparten af tilfælde med misbrug af check som følge af bankernes checkindløsningsaftale bedømmes som mandatsvig. Bedrageri begås i ringe grad af helt unge. Kun 3 pct. af afgørelserne vedrører personer under 18 år. Få sager angår tidligere straffede personer. To tredjedele af alle sager omfatter således tidligere ustraffede personer. Andelen af sager, der alene omfatter ét forhold, er i samme størrelsesorden. Den typiske bedragerisag vedrører en tidligere ustraffet person på 18 år eller derover, der alene straffes for ét forhold (47 pct. af alle sager).

Hovedparten af afgørelserne om bedrageri er afgjort med betinget dom (58 pct.), og 14 pct. af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. I sager om socialbedrageri er andelen af betingede domme på 81 pct. Knap en fjerdedel (23 pct.) af sagerne er endt med bøde. Generelt udgør ubetingede domme 13 pct. af sagerne om bedrageri, men i sager om checkbedrageri er andelen af ubetingede domme på 27 pct. Tiltalefrafald forekommer i 6 pct. af dommene. Af samtlige ubetingede frihedsstraffe er 43 pct. på højst 3 måneder, og 85 pct. overstiger ikke 1 år. Generelt kan ikke påvises særlig stor forskel i strafudmålingen mellem de tre forskellige former for bedrageri. Dog er straffen i de fleste sagstyper mindre streng for socialbedrageri og checkbedrageri end for øvrige former for bedrageri.

11.7. Mandatsvig (§ 280), jf. s. 374, er inddelt efter, om sagen involverer betalingsmidler (”checkmandatsvig”) eller ej (”andre former for mandatsvig”; dog undtaget mandatsvig ved anvendelse af edb-materiale). Mandatsvig med betalingsmidler er den hyppigste form, idet den vedrører 60 pct. af de i alt 394 afgørelser. I øvrigt er afgørelserne på dette område karakteriserede ved at omfatte meget få unge (3 pct. af de dømte er under 18 år). De fleste afgørelser omfatter alene ét forhold (59 pct.), men en del omfatter også flere lignende forhold (31 pct.). De fleste dømte er ikke tidligere straffet (73 pct.).

Langt størstedelen af sagerne om mandatsvig (76 pct.) er afgjort med en betinget dom, og heraf er 8 pct. med vilkår om samfundstjeneste. Andelen af sager, der er afgjort med ubetinget dom og bøde, er på henholdsvis 11 og 10 pct. Af de ubetingede domme er halvdelen på højst 4 måneder, mens mindre end en femtedel overstiger 1 år. En sammenligning af strafudmålingen for de to former for mandatsvig tyder på, at mandatsvig med betalingsmidler straffes mildere end øvrige former for mandatsvig. Især er der betydelige forskelle i længderne af de ubetingede frihedsstraffe.

11.8. Undersøgelsen omfatter 84 afgørelser om afpresning (§ 281), jf. s. 384, hvoraf de fleste vedrører tidligere straffede personer. Mange sager omfatter flere forhold. 52 af de 84 sager er afgjort med ubetinget dom. Af de resterende 32 afgørelser er 28 betingede domme. Straflængderne for de ubetingede frihedsstraffe spænder fra 14 dage til 3½ år, og en femtedel af straffene overstiger fængsel i 1 år.

11.9. For så vidt angår skyldnersvig (§ 283), jf. s. 388, omfatter undersøgelsen 241 afgørelser. Heraf vedrører 71 pct. tidligere ustraffede personer. 63 pct. af sagerne omfatter alene ét forhold. Der er ingen afgørelser vedrørende unge lovovertrædere. Bøde udgør 13 pct. af afgørelserne. Indenretslige bøder beløber sig til højst 6.000 kr. og udenretslige til højst 4.000 kr. De fleste sager (69 pct.) er afgjort med betinget dom, hvoraf knap tre fjerdedele er på højst 3 måneder, og den længste er på 1 år og 9 måneder. 12 pct. af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. De 16 pct. ubetingede domme har stor spredning i strafflængderne, idet en fjerdedel ikke overstiger 60 dage, mens næsten halvdelen (her eksklusiv de ganske mange kombinationsdomme) er på mere end 2 år. Den korteste ubetingede dom er på 30 dage, mens den længste er på 7 år.

11.10. Kategorien røveri (§ 288), jf. s. 393, omfatter henholdsvis bankrøveri (§ 288, stk. 1), røveri mod forretning (§ 288, stk. 1), gaderøveri (§ 288, stk. 1) og røveri af særlig farlig karakter (§ 288, stk. 2). Gaderøveri udgør halvdelen af røverierne, mens bankrøveri udgør 15 pct. Røveri er i sammenligning med de øvrige forbrydelser kendetegnet ved, at uligeartede forbrydelser spiller en forholdsvis stor rolle både i den aktuelle sag og i tiltaltes kriminelle fortid. Dette skal dog ses i lyset af, at den ligeartede kriminalitet udgør en forholdsvis snæver gruppe af forbrydelser, idet der heri kun indgår afpresning og røveri. Knap halvdelen af de i alt 2.796 røverisager omfatter uligeartede forhold. Hertil kommer, at en stor del af de sager, der vedrører flere røverier, også omfatter uligeartet kriminalitet. Knap halvdelen af sagerne vedrører personer, der tidligere er straffet for uligeartede forbrydelser. En femtedel af sagerne angår unge lovovertrædere. De har primært har begået gaderøveri og kun sjældent bankrøveri.

Hovedparten af afgørelserne om røveri er ubetingede domme, idet mere end tre fjerdedele af sagerne er afgjort med denne sanktion. I sager om bankrøveri er andelen af ubetingede domme 94 pct. Andelen af betingede domme er godt en femtedel (21 pct.). En tredjedel af de betingede domme er med vilkår om samfundstjeneste. Knap halvdelen af de ubetingede domme overstiger fængsel i 1 år, og knap hver tyvende ubetingede dom overstiger 3 år. Der er klar forskel i strafflængden for de forskellige former for røveri. Bankrøveri straffes således betydeligt hårdere end de andre former for røveri. Der ses derimod ingen klare eller systematiske forskelle i strafudmålingen mellem gaderøveri og røveri mod forretninger.

11.11. For så vidt angår groft smugleri (§ 289, 2. pkt.), jf. s. 424, omfatter undersøgelsen 236 afgørelser, hvoraf tre fjerdedele vedrører tidligere ustraffede personer. Godt halvdelen (57 pct.) af sa-

gerne omfatter alene ét forhold, mens ingen sager angår personer under 18 år. I alle sagstyper er ubetinget frihedsstraf dominerende, idet næsten ni ud af ti sager ender med denne sanktion. Generelt er der stor spredning i strafflængderne. Den korteste ubetingede frihedsstraf er på 40 dage og den længste på 5 år. En fjerdedel af straffene overstiger ikke 6 måneder. Godt en tiendedel er længere end 2 år.

11.12. Undersøgelsen af hæleri (§ 290), jf. s. 428, omfatter 8.078 afgørelser, hvoraf 62 pct. kun vedrører ét forhold, og 55 pct. angår tidligere ustraffede personer. Knap en tiendedel af afgørelserne gælder personer under 18 år. Med knap halvdelen af afgørelserne er bøde den dominerende afgørelsesform. Antallet af dagbøder er typisk på 2 til 10, og samlet beløber de indenretslige bøder sig til højst 10.000 kr., idet dog størstedelen er på højst 4.000 kr. De udenretslige bøder er typisk fastsat til højst 5.000 kr. Betinget frihedsstraf udgør 29 pct. af afgørelserne, hvoraf 7 pct. er med vilkår om samfundstjeneste. Ubetingede domme udgør 17 pct. Langt hovedparten (84 pct.) af de ubetingede frihedsstraffe overstiger ikke 6 måneder.

12. Straffelovrådets overvejelser

12.1. Straffelovrådet har tidligere opstillet et skema baseret på det angrebne retsgode og den gældende straffelovs gennemgående tendenser, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Heri er §§ 276 og 278-283 samt 290 (tyveri, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, åger, skyldnersvig og hæleri) henført til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparat mv.” med et strafmaksimum på 6 års fængsel. § 277 (ulovlig omgang med hittegoods) er placeret i kategorien ”andre forholdsvise grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. §§ 289 og 289 a (henholdsvis groft skattesvig mv. og groft EU-svig) er rubriceret i kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.) mv.” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Endelig er § 288 (røveri) placeret i kategorien ”andet angreb på person (fare) i forbindelse med ejendomsretskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 8 års fængsel.

Som det fremgår af pkt. 6.3.5 i det pågældende kapitel, har den grundstruktur, som det opstillede skema er udtryk for, efter Straffelovrådets opfattelse været et egnet udgangspunkt for de drøftelser om strafferammer, som har fundet sted ved behandlingen af de forskellige forbrydelseskategorier i denne betæknings specielle del. Rådets overvejelser om strafferammerne for berigelsesforbrydelser er derfor sket med udgangspunkt i denne inddeling. Strafferammerne for de forbrydelser, som omfattes af §§ 285-287 og 290, drøftes i pkt. 12.2 nedenfor, og strafferammerne for §§ 289/289 a og 288 drøftes i henholdsvis pkt. 12.3 og 12.4 nedenfor. I pkt. 12.5 behandles et særligt spørgsmål om § 290, stk. 2.

Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Forslagene om ændring af strafferammer, som fremkommer nedenfor, tilsigter derfor ikke at ændre ved det nuværende udmålingsniveau i sager om berigelseskriminalitet. Hensigten er alene at tilpasse strafferammerne, så der skabes større indbyrdes sammenhæng og harmoni i strafferammesystemet.

Straffelovrådet kan fortsat som udgangspunkt tilslutte sig de synspunkter om strafniveauet for berigelses- og voldskriminalitet, som kom til udtryk i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse, sml. pkt. 5.2 ovenfor. Der kan i den forbindelse være grund til at fremhæve, at det i mange henseender er sikkert, at sanktionspraksis ikke er mildere, men tværtimod strengere over for voldsforbrydere end over for berigelsesforbrydere, sml. herved kapitel 4 om strafniveauet for forskellige typer af forbrydelser, hvoraf det fremgår, at der kan påvises en markant forskel i strafudmålingen mellem formueforbrydelser og person- eller almenfarlige forbrydelser. De undersøgelser af forholdet mellem kriminalitetens art og straffens strengthed, som er udarbejdet til brug ved denne betænkning, giver efter rådets opfattelse ikke grundlag for at antage, at domstolene gennem deres strafudmåling opretholder en for høj vurdering af økonomiske interesser sammenlignet med den vurdering af hensynet til beskyttelse af legemets integritet, som kommer til udtryk i voldssager.

12.2. Straffelovrådet har ved vurderingen af strafferammerne i straffelovens §§ 285-287 taget udgangspunkt i de overvejelser, som fremkom i 1987-betænkningen. Rådet finder af de grunde, som flertallet anførte, sml. pkt. 5.3 ovenfor, ikke grundlag for at ændre strafmaksimum i § 285, herunder ved opstilling af forskellige strafferammer for de i bestemmelsen nævnte forbrydelser. Der er dog enighed om, at det både efter en vurdering af forbrydelsens strafværdighed og ud fra hensynet til at skabe større homogenitet i strafferammesystemet vil være forsvarligt og ønskeligt at ændre strafmaksimum for ulovlig omgang med hittegoods fra fængsel i 1 år og 6 måneder til 1 års fængsel, sml. § 1, nr. 65, i rådets lovudkast.

Der er under rådets drøftelse rejst spørgsmål om at tilføje en adgang til at idømme bøde i § 285, stk. 1, og som følge heraf ophæve § 287 som overflødig. Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder det imidlertid af de grunde, der er anført i 1987-betænkningen – herunder også forarbejderne til § 287, sml. pkt. 3.2 ovenfor – rigtigst, at man bliver stående ved den gældende ordning, der er vel indarbejdet i praksis, og således undlader at indføre bøde i § 285, stk. 1. Et mindretal (*Vagn Greve og Jakob Lund Poulsen*) udtaler, at opdelingen mellem § 285 og § 287 adskiller sig fra den måde, som straffeloven i øvrigt er opbygget på, at der ikke ses nogen særlig grund til en sådan opdeling på dette område, og at opdelingen i praksis har foranlediget sager, som må anses for unødvendige. Den nuværende formulering kan være en hindring for en i øvrigt velbegrundet praksisændring. Med forslaget tilsigtes ingen ændring i retspraksis.

Som nævnt ovenfor indebærer den skala baseret på det angrebne retsgode, som Straffelovrådet har opstillet, at strafmaksima for de forbrydelser, som i dag omfattes af § 286, ændres til 6 år, idet de henføres til kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” Denne kategorisering indebærer, at strafmaksimum for tyveri hæves fra 4 til 6 års fængsel, og strafmaksimum for underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig og skyldnersvig sænkes fra 8 til 6 års fængsel. Strafmaksimum for afpresning og åger forbliver uændret 6 års fængsel.

Straffelovrådet er opmærksomt på, at der ikke mindst i de senere år er forekommet sager med langvarige fængselsstraffe for berigelseskriminalitet. Som eksempel kan peges på domme (primært vedrørende skyldnersvig) i de større selskabstømmerkomplekser, hvor der er idømt straffe på 6 og 7 års fængsel (samlet skattebeløb henholdsvis 170 mio. kr. og 330 mio. kr.), sml. Anklagemyndighedens Årsberetning 1998-1999, s. 14-15. Ved vurderingen af strafmaksima for berigelseskriminalitet skal have for øje, at straffelovens § 88, stk. 1, 2. pkt., i sammenstødtilfælde under særdeles skærpende omstændigheder åbner mulighed for at forhøje den højeste for nogen af lovovertrædelserne foreskrevne straf med indtil det halve. Anvendt i kombination med § 88, stk. 1, 2. pkt., kan et strafmaksimum på 6 års fængsel således efter omstændighederne forhøjes til 9 års fængsel.

Det er under Straffelovrådets drøftelse påpeget, at § 286 kan overvejes præciseret bl.a. med henblik på i lovteksten at angive praktisk talt alle de tilfælde, hvor der kan være behov for at gå ud over strafmaksimum i § 285, stk. 1. Det er dog også anført, at en sådan fremgangsmåde kan volde vanskelighed.

Det er Straffelovrådets konklusion, at de forskellige strafmaksima i § 286 bl.a. af hensyn til at skabe større homogenitet og sammenhæng i strafferammesystemet bør ændres, så der fastsættes et fælles maksimum for de forbrydelser, som i dag indgår i bestemmelsen. Rådet henviser herved bl.a. til, at det ved udformningen af strafferammer er et væsentligt hensyn at forhindre skadens indtræden – her ejendomsrettens krænkelse. Måden, skaden sker på – det være sig ved tyveri, bedrageri eller andet – er af mindre betydning.

Rådet finder, at et strafmaksimum på 6 års fængsel ville være passende, når der samtidig i grove sammenstødtilfælde med meget store beløb sikres mulighed for at forhøje strafmaksimum til 9 års fængsel i medfør af § 88, stk. 1, 2. pkt.

Sammenfattende foreslås § 286 affattet således, idet der i øvrigt henvises til § 1, nr. 66, i rådets lovudkast:

”§ 286. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når de i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser er af særlig grov beskaffenhed navnlig grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt

redskab eller middel, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

12.3. Som nævnt i pkt. 12.1 ovenfor er §§ 289 og 289 a om henholdsvis groft skattesvig mv. og groft EU-svig henført til kategorien ”angreb på statens økonomi, på almene samfundsinteresser og på person (fare m.m.)” med et strafmaksimum på 4 års fængsel. Det har i Straffelovrådet givet anledning til tvivl, om disse forbrydelser, der retter sig mod offentlige midler, skal sidestilles med bedrageri, der efter rådets forslag får et strafmaksimum på 6 år, sml. pkt. 12.2 ovenfor. Rådet har i den forbindelse hæftet sig ved de synspunkter, som er kommet til udtryk ved drøftelsen af § 289 i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. pkt. 10.2 ovenfor.

Som det fremgår, går et flertal på 7 medlemmer i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet ind for at bevare et strafmaksimum på 4 års fængsel. Et mindretal på 6 medlemmer går ind for, at § 289 får et strafmaksimum, der svarer til bedrageribestemmelsen – dvs. med udgangspunkt i den nugældende § 286, stk. 2, 8 års fængsel. Endelig går et andet mindretal på 6 medlemmer ind for et strafmaksimum på 6 år som udtryk for en passende harmonisering af strafferammer mellem kriminalitet rettet mod offentlige midler og kriminalitet rettet mod privat midler.

Et flertal af Straffelovrådets medlemmer (*Henning Fode, Jacques Hermann, Lars Bay Larsen, Claus Jesper Nørøxe, William Rentzmann og Sven Ziegler*) finder af de grunde, som det førstnævnte mindretal på 6 medlemmer anfører, at der bør være harmoni mellem straffelovens § 289 og § 286, jf. § 279, så beskyttelsen af private og offentlige midler sidestilles. Der er efter flertallets opfattelse ikke holdepunkter for, at en straffebestemmelse, der beskytter offentlige midler, skal være mildere end den, der værner både private midler og i et vist omfang tillige offentlige midler. Flertallet går derfor og under hensyn til forslaget om et fælles strafmaksimum på 6 års fængsel for bl.a. bedrageri i § 286 ind for, at strafmaksimum for groft skattesvig mv., jf. § 289, og groft EU-svig, jf. § 289 a, hæves fra 4 til 6 års fængsel.

Et mindretal (*Vagn Greve og Jakob Lund Poulsen*) udtaler i overensstemmelse med flertallet i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, at strafmaksimum i § 289 fortsat bør være 4 år. En sådan ramme markerer på tilstrækkelig vis, at kriminalitet rettet mod offentlige midler kan være en særdeles grov forbrydelse. En forbrydelse rettet mod statskassen kan dog aldrig blive så grov som en tilsvarende forbrydelse rettet mod private midler, hvor forbrydelsen kan ruinere offeret.

Straffelovrådet har ingen bemærkninger til udvalgets forslag om, at der til den foreslåede bestemmelse i § 289 a, der efter lovudkastet bl.a. omfatter forhold, som i dag indgår i §§ 289 og 289 a, knyttes en normalstrafferamme på bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder.

12.4. Straffelovens § 288 om røveri er som nævnt i pkt. 12.1 ovenfor i oversigten placeret i kategorien ”andet angreb på person (fare) i forbindelse med ejendomsretskrænkelse mv.” med et strafmaksimum på 8 års fængsel. Spørgsmålet om strafmaksimum for røveri har givet anledning til særlige overvejelser. Det skyldes ikke mindst, at røveri er en forbrydelse, som forekommer i meget forskellige grader af grovhed. Den spænder fra nogle særdeles grove og farlige handlinger til relativt ubetydelige og ufarlige forhold, der ligger på grænsen til tyveri i sammenstød med vold og trusler.

Det er blevet anført, at hensynet til homogenitet og sammenhæng i strafferammesystemet kan tale for, at strafmaksimum sænkes fra 10 til 8 års fængsel eventuelt i kombination enten med ophævelse af den delte strafferamme, så bestemmelsen undergives en fælles strafferamme på fængsel indtil 8 år, eller med opretholdelse af den delte strafferamme, men således at normalstrafferammen sænkes fra 6 til 4 års fængsel. Det er også blevet påpeget, at strafmaksimum for røveriforbrydelsen skal vurderes i lyset af, at der straffes i sammenstød, når den udøvede vold er omfattet af §§ 245 eller 246, som efter lov nr. 380 af 6. juni 2002 har et strafmaksimum på henholdsvis 6 og 10 år.

Det er heroverfor blevet anført, at røveri efter omstændighederne kan være af en sådan grovhed og farlighed, at et strafmaksimum på mindre end 10 år uanset muligheden for at kunne straffe i sammenstød med §§ 245 og 246 vil være utilstrækkeligt med henblik på at kunne markere strafværdigheden af denne forbrydelse.

Straffelovrådet er efter samlet en vurdering af de fremkomne synspunkter og i lyset af rådets tidligere overvejelser, sml. pkt. 7.2 og 8.1 ovenfor, nået til den konklusion, at der ikke er grundlag for at ændre den delte strafferamme på 6 og 10 års fængsel i § 288.

Rådet er opmærksomt på, at der ved udformningen af strafferammerne i 1981 blev lagt vægt på sammenhængen i strafferammerne for voldtægt, røveri og brandstiftelse. Ved afgivelsen af 1987-betænkningen tillagde Straffelovrådet det ikke væsentlig betydning, om paralleliteten mellem de tre forbrydelser opretholdtes i så henseende. Straffelovrådet har stadig denne indstilling. At strafmaksimum for voldtægt nu er hævet til 8 og 12 år, jf. lov nr. 380 af 6. juni 2002, fører således ikke i sig selv til, at strafferammerne for røveri bør hæves tilsvarende.

Rådet finder imidlertid, at der i lighed med § 286 kan være grund til at overveje en ændring af § 288, stk. 2, med henblik på en mere præcis angivelse af de tilfælde, hvor der kan være behov for at gå ud over strafmaksimum i stk. 1. Rådet foreslår, at § 288, stk. 2, i dette øjemed affattes således, idet der i øvrigt henvises til § 1, nr. 67, i rådets lovudkast:

”Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 10 år, når et røveri er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

12.5. Rådet bemærker i øvrigt, at bestemmelsen i § 290, stk. 2, for nylig er blevet ændret efter et grundigt arbejde i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. pkt. 2.2 ovenfor. Rådet afstår derfor fra at fremkomme med forslag til ændring af § 290, stk. 2, selv om formuleringen af skærpelseskriterierne i denne bestemmelse afviger fra rådets forslag til ændring bl.a. af § 286.

Kapitel 29

Andre formueforbrydelser

(straffelovens §§ 291-305)

1. Indledning

1.1. Som nævnt i pkt. 1.1 i denne betænkings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser sigtes med betegnelsen ”formueforbrydelser” til forbrydelser, der angriber formuegoder. ”Vindingsforbrydelser” er forbrydelser, hvorved gerningsmanden opnår en økonomisk fordel. ”Berigelsesforbrydelser” omfatter forbrydelser, hvorved uberettiget vinding opnås direkte gennem retsstridig tilføjelse af et tilsvarende formuetab hos den forurettede. Tidligere var straffelovens nuværende 28. kapitel opdelt i et 28. kapitel med §§ 276-290, der vedrørte berigelsesforbrydelser, og et 29. kapitel med §§ 291-306, som omhandlede andre strafbare formuekrænkelser. Denne opdeling udgik ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning) med henblik på, at delikter kan indsættes i straffeloven ud fra andre hensyn end hensynet til, om deliktet kan betegnes som en berigelsesforbrydelse.

I dette kapitel behandles strafferammerne for de formueforbrydelser, der ikke er berigelsesforbrydelser. Hermed sigtes til §§ 291-305. Der er tale om meget forskelligartede gerningstyper. En række af de kriminaliserede handlinger har dog en række lighedspunkter med berigelsesforbrydelserne.

1.2. I de nedennævnte *afsnit 2-8* omtales henholdsvis §§ 291 og 292 (tingsbeskadigelse og ødelæggelse mv.), §§ 293 og 293 a (brugstyveri), § 294 (ulovlig selvtægt), §§ 296-97 (forskellige forbrydelser bl.a. vedrørende juridiske personer), § 302 (bogføringsforbrydelser), § 303 (uagtsomt hæleri) samt § 295, §§ 298-300 c og § 304 (forskellige svigstilfælde mv.). I omtalen indgår en redegørelse såvel for gældende ret mv. som for tidligere overvejelser, herunder i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302 og betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, begge fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, nævnes også. Endvidere gennemgås i tilslutning til §§ 291 og 293 resultatet af den statistiske undersøgelse af domspraksis, som Straffelovrådet har ladet udarbejde til brug ved overvejelserne om revision af strafferammesystemet.

Endelig indeholder hvert afsnit en nærmere redegørelse for Straffelovrådets overvejelser om de nævnte bestemmelser som led i rådets revision af strafferammesystemet. Det er bl.a. i indledningen til betænkningen fremhævet, at Straffelovrådet af tidsmæssige grunde har måttet afstå fra at gå ind i en vurdering af det faktiske udmålingsniveau i forskellige sagstyper. Forslagene om ændring af strafferammerne, som fremkommer i det følgende, tilsigter derfor ikke at ændre ved det nuværende udmålingsniveau i sager inden for de berørte kriminalitetskategorier. Hensigten er alene at tilpasse strafferammerne, så der skabes større indbyrdes sammenhæng og harmoni i strafferammesystemet.

2. §§ 291-292 (tingsbeskadigelse og -ødelæggelse mv.)

2.1. Gældende ret mv.

2.1.1. Efter straffelovens § 291, stk. 1, straffes den, som ødelægger, beskadiger eller bortskaffer ting, der tilhører en anden, med bøde eller fængsel indtil 1 år. Dette strafmaksimum forhøjes i stk. 2 til fængsel i 4 år, når der øves hærværk af betydeligt omfang, eller gerningsmanden tidligere er fundet skyldig efter § 291 eller efter §§ 180, 181, 183, stk. 1 og 2, 184, stk. 1, 193 eller 194. Strafmaksimum efter stk. 1 nedsættes efter stk. 3 til fængsel indtil 6 måneder, når skade under de i stk. 2 nævnte omstændigheder forvoldes af grov uagtsomhed. Forhold efter § 291, stk. 1 og 3, påtales efter § 305, stk. 1, kun efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale.

Som det fremgår, er anvendelse af den skærpede strafferamme efter stk. 2 forbeholdt tilfælde, hvor der er udøvet ”hærværk af betydeligt omfang”, og visse gentagelsestilfælde. ”Hærværk af betydeligt omfang” foreligger, når den skete ødelæggelse eller lign. har et betydeligt fysisk omfang, herunder også selv om den økonomiske skade er forholdsvis ringe. Bestemmelsen er også anvendelig i tilfælde, hvor der alene er ødelagt betydelige værdier, og hvor handlingen har medført betydelige efterfølgende skadevirkninger for den eller de personer, som handlingen har ramt. Der henvises til Vagn Greve m.fl.: Den kommenterede straffelov, Speciel del, 7. udg., (Den kommenterede straffelov) s. 466. Om anvendelsen af den skærpede strafferamme i stk. 2 i visse gentagelsestilfælde kan også henvises til Den kommenterede straffelov s. 466. Som det fremgår, kan den skærpede strafferamme komme på tale, selv om gerningsmanden tidligere alene er fundet skyldig i groft uagtsomt hærværk som nævnt i § 291, stk. 3. Gentagelsesvirkningen bør dog efter sammenhængen med de øvrige henvisninger i stk. 2 begrænses til tilfælde af tidligere forsættligt forhold.

Den reducerede strafferamme i stk. 3 har en forholdsvis begrænset betydning i praksis. Bestemmelsen har bl.a. fundet anvendelse i et tilfælde, hvor tiltalte havde affyret 3-4 skud skråt op i luften under omstændigheder, hvor det ene skud utilsigtet ramte og ødelagde en rude, sml. Den kommenterede straffelov s. 467 med yderligere henvisninger.

Når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, har § 291 været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 313 samt s. 274. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 260 samt s. 250-51, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 265 samt sp. 382-84. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3400-01 (§ 291), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5383 (§ 291), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2211-12.

2.1.2. § 292 rummer en bestemmelse om den, der ved at ødelægge, beskadige eller bortskaffe sine ejendele undtager dem fra at tjene sine fordringshavere eller nogen enkelt af disse til fyldestgørelse. Strafferammen er bøde eller fængsel indtil 1 år. Bestemmelsen svarer i gerningsbeskrivelsen til § 291, stk. 1, idet genstanden dog tilhører gerningsmanden selv, og supplerer § 283 om skyldnersvig. Om bestemmelsen, der ikke anvendes ofte i praksis, kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 467.

Tidligere indeholdt § 292, stk. 2, en henvisningsbestemmelse til § 290, stk. 1, der indebar, at påtale alene kunne ske under visse nærmere angivne betingelser. § 292, stk. 2, ophævedes sammen med forskellige andre påtaleregler, herunder § 290, stk. 1, som led i gennemførelsen af den nye bestemmelse om hæleri, jf. lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning), sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5702 f.

I øvrigt har § 292, når bortses fra de ændringer, der er en følge af afskaffelsen af hæftestraffen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 308 samt s. 268 ff. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 261 samt s. 244-45 og s. 248, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 266 samt sp. 384. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3401 (§ 292), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5383 (§ 292), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2211-12 (§ 292).

2.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

2.2.1. Da spørgsmålet om strafferammerne i § 291 sidst var genstand for drøftelse i Straffelovrådet, var der enighed om at foreslå samtlige strafmaksima nedsat, sml. s. 131-32:

”Antallet af overtrædelser af § 291 er steget meget betydeligt. Straffelovrådet finder alligevel, at der er grundlag for at foreslå nedsættelser af de tre strafmaksima i § 291, men forslagene herom er kun tænkt som en tilpasning af strafferammerne til det nu kendte udmålingsniveau.

For så vidt angår stk. 1 om ukvalificerede forsætlige forhold, kender straffelovrådet ikke eksempler på, at der er idømt strengere straf end bøde eller en kort hæftestraf. På denne baggrund, og i betragtning af at strafferammerne for berigelsesforbrydelser er nedsat to gange siden 1973, foreslår straffelovrådet, at maksimum i stk. 1 nedsættes til fængsel i 6 måneder.

...

Forsætlig tingsbeskadigelse eller -ødelæggelse kan være et forhold af meget betydelig grovhed. Det vil derfor være nødvendigt, at der i stk. 2 under en eller anden form oprettholdes en mulighed for at idømme strengere straf end 6 måneders fængsel. Det vil for-

mentlig være forsvarligt at nedsætte strafmaksimum for de kvalificerede forhold fra 4 til 3 års fængsel, hvilket er en straf, der ligger lidt under maksimum for de groveste tilfælde af tyveri efter § 286, stk. 1. Straffelovrådet har drøftet, om formuleringen af § 291, stk. 2, i øvrigt bør opretholdes uændret. Som det er omtalt ... har man i dansk ret i almindelighed fundet det lidet ønskeligt at opstille skærpede strafferammer for gentagelsestilfælde. Om gentagelsesreglen i § 291, stk. 2, kan det fastslås, at den i hvert fald rækker for vidt. Hvis man bevarer udtrykket ”hærværk af betydeligt omfang”, vil stk. 2 omfatte praktisk talt alle de tilfælde, hvor der kan være behov for at gå ud over strafmaksimum i stk. 1. Det forekommer ikke sandsynligt, at et hærværksforhold, der ikke kan kaldes betydeligt, skulle gøre det nødvendigt at idømme forhøjet fængselsstraf i gentagelsestilfælde. I stedet for at opretholde gentagelsesreglen vil straffelovrådet være mere tilbøjeligt til at foreslå, at udtrykket ”hærværk af betydeligt omfang” suppleres med en tilføjelse som f.eks.: ”eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder”. Et udtryk som dette vil kunne omfatte tilfælde, hvor beskadigelsen isoleret set er af begrænset omfang, men hvor dens økonomiske eller ideelle virkninger, f.eks. på et dataanlæg eller et kunstværk, er meget betydelige. Den nævnte tilføjelse vil gøre det muligt at anse gentagen kriminalitet som en særligt skærpende omstændighed.

For så vidt angår det groft uagtsomme forhold i stk. 3, er straffelovrådet mest tilbøjeligt til at antage, at strafferammen kan begrænses til bøde.”

2.2.2. Der var endvidere enighed om foreslå strafmaksimum i § 292 nedsat fra 1 år til 4 måneder, sml. s. 132.

2.3. Statistisk undersøgelse af domspraksis

2.3.1. Om Straffelovrådets statistiske undersøgelse af domspraksis henvises til denne betænkningsskapitel 1 (indledning) og bind III. Undersøgelsen af andre formueforbrydelser, jf. s. 435-63, omfatter i alt 25.611 afgørelser, der vedrører kategorierne hærværk (§ 291, stk. 1-3), brugstyveri af bil mv. (§ 293, stk. 1), brugstyveri af knallert (§ 293, stk. 1) og brugstyveri af cykel (§ 293, stk. 1). Den største kategori er hærværk med brugstyveri af bil mv. på andenpladsen. Afgørelserne er karakteriseret ved ganske hyppigt at vedrøre personer under 18 år. Afgørelserne angår sjældent lovovertrædere, der tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. Knap hver femte afgørelse omfatter flere ligeartede forhold.

Bøde er den almindeligste straf for alle de undersøgte former for forbrydelser. For så vidt angår hærværk og brugstyveri af bil, er der visse tegn på strafskærpelser i perioden fra 1996 til 2000, mens strafniveauet for brugstyveri af knallert og cykel synes stabilt. Brugstyveri af knallert og cykel straffes nogenlunde lige strengt. Det gælder både straffens art og længde. Brugstyveri af bil mv. er den af de fire sammenlignede formueforbrydelser, som straffes hårdest. Sammenlignet med straffene for hærværk mødes biltyveri noget hyppigere med ubetinget frihedsstraf. Straflængderne adskiller sig ikke markant.

Om brugstyveri henvises i øvrigt til pkt. 3.5 nedenfor.

2.3.2. Af undersøgelsen vedrørende hærværk, jf. s. 440, fremgår, at en ganske stor del (77 pct.) af i alt 11.048 afgørelser kun omfatter ét forhold. I 68 pct. af sagerne er tale om tidligere ustraffede. Af de tidligere straffede er det kun ca. en tiendedel, hvis tidligere straf angår hærværk. Knap en fjerdedel af afgørelserne vedrører unge lovovertrædere. Med 80 pct. af afgørelserne er bøde den dominerende straf. Antallet af dagbøder er typisk i intervallet 2-9. Dagbøder beløber sig i de fleste tilfælde til højst 5.000 kr., mens udenretslige bøder typisk er på højst 3.000 kr. 8 pct. af afgørelserne er betingede frihedsstraffe, hvoraf knap 90 pct. er på højst 60 dage, og den længste er på 1 år og 9 måneder. Kun få af de betingede domme (5 pct.) har et vilkår om samfundstjeneste. Af de 5 pct. ubetingede domme er godt 80 pct. på højst 60 dage og godt 90 pct. på højst 4 måneder. Den længste ubetingede frihedsstraf er på 2 år.

Om udviklingen i straffniveauet viser undersøgelsen, at straffen efter art er ganske stabil i undersøgelsesperioden. Den gennemsnitlige længde af de forholdsvis få ubetingede frihedsstraffe er vokset fra 43 dage i 1996 til 68 dage i 2000. Det kan ikke afgøres, om det afspejler en skærpelse af straffen i de alvorligste sager, eller om det skyldes flere meget grove sager.

2.4. Straffelovrådets overvejelser

2.4.1. Som det fremgår af denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.2, er der i Straffelovrådet enighed om, at normalstrafferammen for berigelsesforbrydelser bortset fra ulovlig omgang med hittegods fortsat bør være fængsel i 1 år og 6 måneder, og at det skærpede maksimum i § 286 bør være 6 års fængsel. Rådet har herved bl.a. lagt vægt på, at det ved udformningen af strafferammer er et væsentligt hensyn at forhindre skadens indtræden – her ejendomsrettens krænkelse. Måden, skaden sker på – det være sig ved tyveri, bedrageri eller andet – er af mindre betydning.

Rådet finder på den baggrund og ud fra hensynet til at skabe større homogenitet i strafferammesystemet, at normalstrafferammen i § 291, stk. 1, bør hæves fra 1 års fængsel til fængsel i 1 år og 6 måneder svarende til § 285, stk. 1, og at strafmaksimum i § 291, stk. 2, bør hæves fra 4 til 6 års fængsel svarende til § 286 i rådets lovudkast, sml. tillige denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, hvor § 291 er placeret i kategorien ”angreb på privat ejendomsret og på statsapparatet mv.” sammen med bl.a. §§ 276 og 279 med et strafmaksimum på 6 års fængsel.

Straffelovrådet gav i 1987-betænkningen udtryk for, at gentagelsesreglen i § 291, stk. 2, rækker for vidt, sml. pkt. 2.2.1 ovenfor. Rådet foreslog følgende ændrede affattelse: ”Stk. 2. Øves der hærværk af betydeligt omfang eller foreligger der i øvrigt særligt skærpende omstændigheder, kan straffen

stige til fængsel i ...". Hermed ville stk. 2 omfatte praktisk talt alle de tilfælde, herunder gentagelsestilfælde og tilfælde med betydelig økonomisk eller ideel skade til følge, hvor der kan være behov for at gå ud over strafmaksimum i stk. 1. Rådet har fortsat den opfattelse, at gentagelsesreglen i § 291, stk. 2, med den nuværende formulering er for vidtgående.

Straffelovrådet har noteret sig, at man i 1987-betænkningen foreslog § 291, stk. 3, om visse groft uagtsomme hærværksforhold gjort til et bødedelikt. Rådet er efter en fornyet drøftelse – herunder i lyset af overvejelserne om strafmaksima i de beslægtede bestemmelser i § 183, stk. 3, og 184, stk. 3 (2 år og 4 måneder) – nået til den konklusion, at der ikke er grundlag for at foreslå § 291, stk. 3, ændret. Sml. denne betænkningens kapitel 20 om almenfarlige og alment skadelige handlinger, pkt. 3.4.3.

Sammenfattende foreslås normalrammen i § 291, stk. 1 skærpes til fængsel i 1 år og 6 måneder og siderammen i § 291, stk. 2, affattes således, sml. § 1, nr. 68 og 69, i rådets lovudkast::

”Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når hærværk navnlig på grund af forbrydelsens omfang er af særlig grov beskaffenhed, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

2.4.2. Straffelovrådet er bekendt med, at Kommissionen den 19. april 2002 (KOM(2002)173 endelig) (sml. pr. 30. november 2002 dokument 14110/02 DROIPEN 81 TELECOM 43) har fremsat forslag til en rammeafgørelse om angreb på informationssystemer, der medfører pligt til at kriminalisere ulovlig adgang til informationssystemer (artikel 3, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i informationssystemer (artikel 4, jf. artikel 2), ulovligt indgreb i data (artikel 4a, jf. artikel 2) samt anstiftelse, medvirken, tilskyndelse og forsøg (artikel 5).

Artikel 6 forpligter til at sikre, at de i artiklerne 3, 4, 4a og 5 omhandlede strafbare handlinger kan straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumstraf på mindst 1 til 3 års fængsel. Endvidere skal der åbnes mulighed for idømmelse af bøder som supplement eller alternativ til frihedsstraf. Efter artikel 7 skal den adfærd, der er nævnt i artiklerne 3, 4, 4a og 5, kunne straffes med strafferetlige sanktioner med en maksimumstraf på mindst 2 til 5 års fængsel, når følgende skærpende omstændigheder er til stede: (a) den strafbare handling er begået inden for rammerne af en kriminel organisation, (b) den strafbare handling forårsagede eller førte til et betydeligt direkte eller indirekte økonomiske tab, tilføjede en fysisk person fysisk skade eller tilføjede en del af medlemsstatens kritiske infrastruktur betydelig skade, (c) den strafbare handling førte til en betydelig gevinst. Endvidere forpligter bestemmelsen til at sikre, at de i artiklerne 3, 4 og 4a nævnte lovovertrædelser straffes med en frihedsstraf, der er strengere end straffen i henhold til artikel 6, når lovovertræderen har modtaget en endelig dom for en sådan lovovertrædelse i en medlemsstat.

EU-rammeafgørelsen rejser i den foreliggende affattelse forskellige spørgsmål bl.a. med hensyn til formuleringen af mulige skærpseskriterier i § 193 for et forhøjet strafmaksimum i tilfælde omfattet af artikel 7. Det bemærkes, at EU-rammeafgørelsen ikke har været inddraget i Straffelovrådets overvejelser og forslag om ændring af § 193. Der foregår efter det oplyste fortsat forhandlinger om forslaget til EU-rammeafgørelsen.

2.4.3. § 292 er i Straffelovrådets oversigt over strafferammer udarbejdet med udgangspunkt i det angrebne retsgode placeret i kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. Placeringen svarer til det nugældende strafmaksimum, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Rådet finder efter en samlet vurdering, at strafferammen bl.a. af hensyn til sammenhængen i straffesystemet bør opretholdes uændret. Der foreslås derfor ingen ændring af § 292.

3. §§ 293 og 293 a (brugstyveri)

3.1. Gældende ret mv.

3.1.1. § 293, stk. 1, retter sig mod den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden. Efter stk. 1, 1. pkt., er straffen bøde eller fængsel indtil 1 år. Stk. 1, 2. pkt., skærper strafferammen til fængsel i 2 år ved tilstedeværelsen af ”skærpende omstændigheder, navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen”. Normalt har det ingen betydning at citere 2. pkt., da maksimumstrafferammen efter 1. pkt. er fængsel indtil 1 år. Den skærpede strafferamme i 2. pkt. har bl.a. fundet anvendelse i et tilfælde med 5 brugstyverier af biler, hvor det seneste forhold var forøvet umiddelbart efter, at den sigtede var løsladt fra afhøring om et tilsvarende forhold, og den pågældende tidligere var dømt flere gange for berigelseskriminalitet, sml. Den kommenterede straffelov s. 470.

§ 293, stk. 2, har visse lighedspunkter såvel med skyldnersvig som med brugstyveri, idet bestemmelsen kriminaliserer den handling at lægge hindringer i vejen for, at nogen udøver sin ret til at råde over eller tilbageholde en ting. Straffen er bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 6 måneder. Bestemmelsen har forholdsvis begrænset betydning i praksis og er efter § 305, stk. 2, undergivet privat påtale.

Når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, er den nugældende affattelse af § 293 i det væsentlige, sml. pkt. 3.4 nedenfor, resultatet af en lovændring, der fandt sted ved lov nr. 163 af 31. maj 1961 om ændringer i borgerlig straffelov (Ungdomsfængsel, betingede domme m.v.). Om forarbejderne forud for denne lovændring kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 314, nr. 1 og 3, samt s. 275. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 262 samt s. 232-33 og 251, og Straffelovskommis-

sionens betænkning af 1923, § 267 samt sp. 384-85. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3401 (§ 293), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5383 (§ 293), Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2211-12, samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 1875-76.

3.1.2. Bestemmelsen om ”skærpende omstændigheder” i stk. 1, 2. pkt., sigtede tidligere navnlig mod tilfælde, hvor tingen var ”af betydelig værdi”. Formålet med lovændringen i 1961 var at fremhæve tilfælde, hvor tingen, dvs. i praksis beforslyngsmidler, ikke bringes tilbage efter brugen. Samtidig forhøjedes normalstrafferammen i stk. 1, 1. pkt., idet ”hæfte” ændredes til ”hæfte eller fængsel indtil 1 år”. Endvidere slettedes en hidtil gældende begrænsning, hvorefter anvendelsen af stk. 1 var betinget af, at der ved brugstyveriet påførtes den forurettede ”tab eller væsentlig ulempe”, sml. Folketingstidende 1960-61, tillæg A, sp. 586-87:

”Efter § 293, stk. 1, straffes den, som uberettiget bruger en ting, der tilhører en anden, således at der derved påføres denne tab eller væsentlig ulempe, med bøde eller hæfte; endvidere bestemmes, at straffen under skærpende omstændigheder, navnlig når tingen er af betydelig værdi, kan stige til fængsel i 2 år. Denne bestemmelse foreslås nu ændret på forskellige punkter. ...

I betragtning af den betydning, brugstyverier af motordrevne køretøjer har – sammenlignet med andre brugstyverier – er det ikke naturligt, at anvendelse af fængselsstraf alene er hjemlet i en særlig regel om strafforhøjelse. Det foreslås derfor, at fængselsstraf optages i den normale strafferamme for brugstyveri.

Efter den gældende bestemmelse er straf for brugstyveri betinget af, at der er forvoldt ejeren tab eller væsentlig ulempe. Denne betingelse har medført tvivl og vanskeligheder i praksis og foreslås nu ophævet.

Endelig foreslås den i bestemmelsen indeholdte regel om strafforhøjelse udformet således, at den omstændighed, at tingen ikke stilles tilbage efter brugen, udtrykkeligt gøres til en strafforhøjelsesgrund med den virkning, at det almindelige strafmaksimum ved ordinært tyveri, fængsel i 2 år, bliver gældende. Det er navnlig denne omstændighed, der kan gøre brugstyveriet ligeartet med tyveriet, og det er derfor rigtigst, at den udtrykkeligt anføres som strafforhøjelsesgrund.”

3.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

3.2.1. Under Straffelovrådets arbejde med strafferammer i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse var der enighed om at foreslå strafmaksimum i § 293, stk. 1, 1. pkt., nedsat fra 1 år til 6 måneder. Der var endvidere enighed om, at også strafmaksimum i bestemmelsens 1. stk., 2. pkt., burde nedsættes. 5 medlemmer gik ind for 1 år og 6 måneder, hvorimod 2 medlemmer fandt 1 års maksimum passende, sml. s. 133:

”Et flertal (Elmer, Haulrig, Langkilde, Lindegaard og Rentzmann) foreslår 2 år ændret til 1 år og 6 måneder. Herved sidestilles strafferammen med den, der gælder for ordinært tyveri, og flertallet lægger i øvrigt vægt på, at muligheden for varetægtsfængsling, der efter retsplejelovens § 762 beror på et strafferammemaksimum på mindst 1 år og 6 måneder, ikke afskæres.

Et mindretal (Bang og Waaben) finder et maksimum på 1 år fuldt tilstrækkeligt. Skulle det i sjældne tilfælde blive aktuelt at fastsætte en straf over 1 år for brugstyverier begået i stor antal, kan maksimum forhøjes efter § 88 om sammenstød af forbrydelser. Om sammenhængen med fængslingsreglerne bemærker mindretallet, at man ikke bør lade en fængslingsregel være en hindring for velbegrundede nedsættelser af strafferammer. Skal der fortsat stå 1 år og 6 måneder i retsplejelovens § 762, bør § 293 særskilt nævnes i retsplejelovens § 762, hvis en fængslingsadgang er ønskelig. Det forholder sig på samme måde på andre punkter, hvor strafferammer kan nedsættes under 1 år og 6 måneder.

For så vidt angår formuleringen af § 293, stk. 1, 2. pkt., findes det rigtigst at stryge tilføjjelsen: ”navnlig når tingen ikke bringes tilbage efter brugen”. Denne tilføjelse ... skyldes overvejelser vedrørende bedømmelsen af brugstyveri af befordringsmidler, som var aktuelle i 1961, men ikke har samme betydning i dag. Det fremgår af ordet ”navnlig”, at det i tilføjelsen nævnte tilfælde ikke er det eneste område for anvendelse af et forhøjet maksimum. Man kan derfor uden skade nøjes med at anføre kriteriet ”under særligt skærpende omstændigheder”.

3.2.2. Om strafferammen i § 293, stk. 2, fremgår s. 134, at der var enighed om at foreslå strafferammen begrænset til bøde. Forslaget ledsagedes af en bemærkning om, at ”§ 293, stk. 2, har meget ringe praktisk betydning og kunne muligvis helt undværes.”

3.3. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

3.3.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har afgivet betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet, sml. denne betæknings kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. I betænkningen om IT-kriminalitet behandles spørgsmålet om, hvorvidt udviklingen på IT-området gør, at der er behov for at justere de strafferetlige regler. Den omhandler endvidere nogle spørgsmål om påtale og terminalefterforskning.

3.3.2. Som led i udvalgets overvejelser om ”datahærværk” foreslås straffelovens § 293, stk. 2, ændret, bl.a. således at strafferammen forhøjes, sml. betænkningen s. 157 f.:

”Under hensyntagen til, at der inden for området for elektronisk databehandling er hærværksområder, hvor der ikke er helt klar strafferetlig dækning (de situationer – f.eks. e-mail bomber – hvor rådigheden over systemet forhindres eller begrænses væsentligt), og hærværksområder, der antagelig dækkes af forskellige bestemmelser, finder udvalget, at der er behov for en vis justering og præcisering af straffeloven. Udvalget finder ikke, at

der er behov for en særskilt straffelovsbestemmelse om datahærværk. Udvalget finder, at den gældende hærværksbestemmelse i straffelovens § 291 er tilstrækkeligt klart dækkende, og at der ikke er behov for ændring af den bestemmelse.

Derimod finder udvalget, at straffelovens § 293, stk. 2, bør ændres på flere punkter. Dels bør strafferammen svare til bestemmelsens stk. 1, og dels bør påtalereglerne være de samme som ved hærværk (dvs. betinget offentlig påtale i stedet for privat påtale, jfr. straffelovens § 305). Endvidere bør bestemmelsen formuleres, så det klart fremgår, at den også omfatter rådighedshindren ad elektronisk vej.

Udvalget foreslår, at straffelovens § 293, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. På samme måde straffes den, som uberettiget hindrer en anden i helt eller delvist at råde over en ting.”

...

De i stk. 1 nævnte skærpende omstændigheder vil navnlig vedrøre varigheden og omfanget af rådighedshindring.

Udvalget foreslår endvidere, at stk. 2 ligesom straffelovens § 291, stk. 1, undergives betinget offentlig påtale. Det foreslås derfor, at ”§ 293, stk. 2” flyttes fra straffelovens § 305, stk. 2, til bestemmelsens stk. 1.”

3.4. Lov nr. 380 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.)

3.4.1. Den 26. februar 2002 fremsatte justitsministeren (Lene Espersen) forslag til lov om ændring af straffeloven retsplejeloven og færdselsloven (Skærpelse af straffen for voldtægt, vold, uagtsomt manddrab, uagtsom betydelig legemsbeskadigelse, forsætlig fareforvoldelse, biltyveri, grov forstyrrelse af ro og orden, menneskesmugling og menneskehandel mv.) (L 118), sml. nu lov nr. 380 af 6. juni 2002. Loven indebærer, at der i straffeloven som § 293 a indsættes en særlig bestemmelse om brugstyveri af motorkøretøjer. Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”§ 293 a. For brugstyveri af motorkøretøj straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, der uberettiget bruger et motorkøretøj, der tilhører en anden. Under skærpende omstændigheder, herunder navnlig i gentagelsestilfælde, kan straffen stige til fængsel i 4 år.”

3.4.2. Med bestemmelsen tilsigtes en skærpelse af straffen for brugstyveri af biler mv., så der allerede i førstegangstilfælde som udgangspunkt fastsættes en kortere, ubetinget fængselsstraf, sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 2939-40:

”Som anført må brugstyveri af motorkøretøjer efter Justitsministeriets opfattelse ofte reelt betragtes som ligeartet med egentligt tyveri af et sådant køretøj. Det foreslås derfor, at normalstrafferammen for brugstyveri af motorkøretøjer skal være bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Det svarer til normalstrafferammen for tyveri efter bestemmelsen i straffelovens § 285, stk. 1, jf. § 276. Strafskærpselsesreglen i § 293 a, 2. pkt., indeholder et strafmaksimum på fængsel i 4 år, hvilket svarer til straffelovens § 286, stk. 1, om tyveri af særlig grov beskaffenhed. Efter den foreslåede strafs-kærpselsesregel i straffelovens § 293 a, 2. pkt., er det navnlig i gentagelsestilfælde, at straffen kan stige til fængsel i 4 år.

...

Med den foreslåede nye bestemmelse i § 293 a i straffeloven forudsættes det, at der i retspraksis sker en generel forhøjelse af strafudmålingsniveauet, således at der i normale førstegangstilfælde, hvor der efter gældende domspraksis i de fleste tilfælde idømmes en bøde for et biltyveri, i stedet som udgangspunkt fastsættes en kortere, ubetinget frihedsstraf på 14 dages fængsel. Dommen kan, navnlig for personer under 18 år, gøres betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Hvis der er tale om brugstyveri af adskillige biler, bør der normalt fastsættes en højere straf end det angivne udgangspunkt. For personer over 18 år forudsættes det således, at der i disse tilfælde normalt fastsættes en straf på 20 dages ubetinget fængsel.

Ved pådømmelse af spiritus- eller promillekørsel i en brugstjålet bil skal der efter straffelovens § 88 udmåles en fællesstraf for overtrædelse af straffelovens § 293 a og færdselslovens § 117, stk. 4.”

Se også Vagn Greve m.fl.: Tillæg til Kommenteret straffelov Almindelig del og Speciel del, 7. udg., s. 49 f.

3.5. Statistisk undersøgelse af domspraksis

3.5.1. Som nævnt bl.a. i pkt. 2.3.1 ovenfor har Straffelovrådet til brug for drøftelserne om revision af strafferammesystemet ladet udarbejde en statistisk undersøgelse af strafudmålingspraksis på straffelovens område. I undersøgelsen indgår en analyse af brugstyveri af bil mv. (§ 293, stk. 1), brugstyveri af knallert (§ 293, stk. 1) og brugstyveri af cykel (§ 293, stk. 1).

3.5.2. Den del af undersøgelsen, der vedrører brugstyveri af bil mv., jf. s. 447, omfatter foruden brugstyveri af personbil brugstyveri af last- eller varebil, udlejningskøretøj, motorcykel og scooter. Godt halvdelen (55 pct.) af de i alt 9.195 afgørelser i denne kategori omfatter alene ét forhold. En tilsvarende andel angår tidligere straffede personer, hvoraf de fleste er straffet for uligeartet kriminalitet. En fjerdedel af afgørelserne angår unge under 18 år.

54 pct. af sagerne om brugstyveri af bil mv. er afgjort med bøde. Antallet af dagbøder er typisk på 6 eller 10. Både inden- og udenretslige bøder beløber sig i de fleste tilfælde til højst 4.000 kr. En fjer-

dedel af alle afgørelser er ubetingede frihedsstraffe, mens 11 pct. er betingede. Det bemærkes at de ubetingede domme helt eller delvis kan vedrøre en færdselslovovertrædelse, der er pådømt i samme sag, idet det alene er andre straffelovsovertrædelser, der er omfattet af beregningen af antal aktuelle forhold. Det er taget en stikprøve af sager, som alene omfatter ét straffelovsforhold, og som har medført en ubetinget frihedsstraf. Det viser sig, at af 56 sager omfatter de 52 færdselslovsovertrædelser af en art, som i undersøgelsesperioden typisk medførte korte ubetingede frihedsstraffe. I øvrigt viser undersøgelsen, at knap tre fjerdedele af såvel de betingede som de ubetingede domme er på højst 3 måneder. Den længste betingede dom på 2 år og 3 måneder. De ubetingede domme varierer fra 7 dage til 3½ år.

I perioden fra 1996 til 2000 er der tendens til sjældnere at anvende bøde. Andelen af betingede og ubetingede domme vokser en smule. Væksten i andelen af betingede domme beror kun i ringe grad på vækst i antallet af samfundstjenestedomme, idet denne sanktionsform forholdsvis sjældent anvendes (ét tilfælde i 1996 stigende til 17 tilfælde i 2000). Den gennemsnitlige længde af de ubetingede frihedsstraffe er vokset fra gennemsnitlig 72 dage i 1996 til 96 dage i 2000. Der er således tegn på en vis skærpelse af straffene for brugstyveri af bil mv. i undersøgelsesperioden.

3.5.3. Langt hovedparten (83 pct.) af de i alt 1.387 afgørelser om knallerttyveri, jf. s. 455, som undersøgelsen omfatter, vedrører alene ét forhold, og 60 pct. af sagerne angår tidligere ustraffede personer. Halvdelen af afgørelserne omhandler personer under 18 år. De fleste sager om knallerttyveri (86 pct.) afgøres med bøde, og antallet af dagbøder er typisk på 4 til 6. Både de inden- og de udenretslige bøder beløber sig i de fleste tilfælde til højst 2000 kr. Ni pct. af samtlige afgørelser er tiltalefrafald, mens de resterende sager fordeler sig ligeligt mellem betingede og ubetingede frihedsstraffe. Halvdelen af de betingede domme er på højst 60 dage, og den længste er på 10 måneder. Af de ubetingede domme er knap 70 pct. på højst 60 dage, og knap 80 pct. på højst 3 måneder. Den længste ubetingede frihedsstraf er på 1 år og 3 måneder og den korteste på 10 dage.

3.5.4. Undersøgelsen omfatter i alt 3.981 afgørelser om brugstyveri af cykel, jf. s. 459, som i næsten ni ud af ti tilfælde alene angår ét forhold. Godt halvdelen af sagerne vedrører tidligere ustraffede personer. Knap hver femte afgørelse omhandler personer under 18 år. Ni ud af ti sager om cykeltyveri er afgjort med bøde. Antallet af dagbøder er hovedsageligt på 4 til 6, og de beløber sig i de fleste tilfælde til højst 4.000 kr. De udenretslige bøder er typisk fastsat til højst 3.000 kr. Seks pct. af afgørelserne er tiltalefrafald, og henholdsvis 2 og 3 pct. er betingede og ubetingede frihedsstraffe. Knap 90 pct. af de betingede domme er på højst 4 måneder, og den længste er på 1 år. Af de ubetingede domme er knap 60 pct. på højst 60 dage og 93 pct. på højst 6 måneder. Den længste ubetingede frihedsstraf er på 1 år og 6 måneder.

3.6. Straffelovrådets overvejelser

3.6.1. § 293 er i Straffelovrådets oversigt over strafferammer udarbejdet med udgangspunkt i det angrebne retsgode placeret i kategorien ”andre grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Placeringen svarer til det nugældende strafmaksimum for forhold omfattet af § 293, stk. 1, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3.

Rådet har hæftet sig ved de synspunkter om § 293, stk. 1, som kom til udtryk i 1987-betænkningen, herunder flertallets fremhævelse af hensynet til at skabe parallelitet mellem strafmaksimum for forhold omfattet af § 293, stk. 1, og ordinært tyveri, jf. straffelovens § 285, stk. 1, sml. pkt. 3.2.1 ovenfor. Rådet har endvidere noteret sig den nye bestemmelse i § 293 a om brugstyveri af biler, hvis normal- og sidestrafferamme (fængsel i henholdsvis 1 år og 6 måneder og 4 år) skyldes denne forbrydelses betydelige lighed med tyveri, sml. pkt. 3.4.2 ovenfor.

Rådet finder efter en samlet vurdering, at der bl.a. ud fra hensynet til sammenhængen i strafferammesystemet ikke er grundlag for at ændre den nuværende delte strafferamme i § 293, stk. 1. Rådet begrænser sig derfor til i § 293, stk. 1, 2. pkt., at foreslå ”skærpende omstændigheder” ændret til ”særligt skærpende omstændigheder”, sml. § 1, nr. 17, i rådets lovudkast samt denne betæknings kapitel 6 om normal- og sidestrafferammer, pkt. 7.3. Rådet finder ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af § 293 a, der er en ny bestemmelse, og foreslår derfor kun udtrykket ”skærpende omstændigheder” ændret på samme måde som i § 293, stk. 1, 2. pkt., sml. lovudkastets § 1, nr. 17.

3.6.2. Som det fremgår af pkt. 3.3 ovenfor, har § 293, stk. 2, været genstand for grundige overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet. Rådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 293, stk. 2.

4. § 294 (ulovlig selvtægt)

4.1. Gældende ret mv.

4.1.1. § 294 kriminaliserer den, der ulovligt tager sig selv til rette. Strafferammen er bøde. Bestemmelsen er efter § 305, stk. 2, undergivet privat påtale. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 472 ff.

4.1.2. § 294 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 315 samt s. 275-76. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, fors.l. § 35 samt s. 29, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forseel.l. §§ 40-41 samt sp. 410. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende

1924-25, tillæg A, sp. 3401 (§§ 294 og 295), samt Rigsdagstidende 1929-30, tillæg B, sp. 1875-76 (nr. 85).

4.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

4.2.1. Straffelovrådet fandt i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse ikke grundlag for at ændre bestemmelsens karakter af at være et bødedelikt, sml. s. 130.

4.3. Straffelovrådets overvejelser

4.3.1. § 294 er i Straffelovrådets oversigt over strafferammer udarbejdet med udgangspunkt i det angrebne retsgode placeret i kategorien ”diverse”, som udelukkende omfatter bøde, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammens minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Placeringen svarer til den nugældende strafferamme.

Straffelovrådet fandt i 1987-betænkningen ikke grundlag for at ændre bestemmelsens karakter af at være et bødedelikt, sml. pkt. 4.2.1 ovenfor. Rådet har fortsat denne opfattelse.

5. §§ 296 og 297 (forskellige forbrydelser bl.a. vedrørende juridiske personer)

5.1. Gældende ret mv.

5.1.1. Straffelovens § 296 kriminaliserer en række forhold vedrørende urigtige meddelelser mv. med hensyn til værdipapirer, selskabsforhold m.m., der er beslægtede med § 279. Efter § 296, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger, (1) udspreder løgnagtige meddelelser, hvorved prisen på varer, værdipapirer eller lignende genstande kan påvirkes, (2) gør urigtige eller vildledende angivelser angående aktieselskabers, andelsselskabers eller lignende foretagenders forhold gennem offentlige meddelelser, i beretninger, regnskabsopgørelser eller erklæringer til generalforsamlingen eller nogen selskabsmyndighed, ved anmeldelse til handelsregisteret eller aktieselskabsregisteret eller i indbydelse til dannelse af sådanne selskaber eller udbud af andele i dem, (3) overtræder de for aktieselskaber eller andre selskaber med begrænset ansvar gældende bestemmelser med hensyn til udfærdigelse af aktiebreve, andelsbeviser eller interimsbeviser, anvendelse af overskud, udbetaling af udbytte og tantieme eller tilbagebetaling af indskud. Begås de under nr. 2 og 3 nævnte handlinger af grov uagtsomhed, er straffen efter stk. 2 bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder.

Som det fremgår, indgår i § 296 forskellige strafmaksima, hvis anvendelse i første række beror på, om der udvist forsætligt eller groft uagtsomt forhold. Ved de groft uagtsomme forhold, som omfattes af bestemmelsen, gælder endvidere en delt strafferamme, idet udgangspunktet er bøde. Den skærpede strafferamme på fængsel indtil 4 måneder er således betinget af tilstedeværelsen af skærpende omstændigheder. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 474 ff.

Bortset fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, fik § 296 sin nuværende affattelse ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet), hvor strafmaksimum i stk. 1 nedsattes fra 2 til 1 års fængsel. Om forarbejderne forud for denne lovændring kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 341 samt s. 290-91. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 263 samt s. 251-52, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 268 samt sp. 385-86. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3402 (§ 297), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5383-84 (§ 297), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2211-12.

Lovændringen i 1987 byggede på betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, der blev afgivet af et af Justitsministeriet nedsat udvalg. Udvalget foreslog, at det hidtil gældende strafmaksimum i § 296, stk. 1, på fængsel i 2 år nedsattes til fængsel i 1 år og 6 måneder svarende til strafmaksimum for berigelsesforbrydelser, og at den skærpede strafferamme med mulighed for idømmelse af hæftestraf i stk. 2 udgik. Straffelovrådet foreslog i sin udtalelse, der omtales i pkt. 6.1.2 nedenfor, at maksimum i § 296, stk. 1, fastsattes til fængsel i 1 år, og at muligheden for at idømme hæftestraf efter stk. 2 opretholdtes i det hidtil gældende omfang. Om Straffelovrådets forslag, som tiltrådtes af Justitsministeriet, kan henvises til Folketingstidende 1986-87, tillæg A, sp. 612-13, jf. sp. 597.

5.1.2. § 297 kriminaliserer visse forhold, der er beslægtede med § 296. Bestemmelsen er et bødedyktigt. Således foreskriver § 297 bøde i forhold til den, som uden for de i § 296 nævnte tilfælde i dokumenter, forretningsbreve, cirkulærer eller bekendtgørelser mod bedre vidende gør urigtige angivelser om det af ham bestyrede eller repræsenterede selskabs økonomiske stilling. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 477.

§ 297 har været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl. l. § 43 samt sp. 411, og Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3402 (§ 298).

5.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

5.2.1. Om Straffelovrådets overvejelser i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse fremgår, sml. s. 130 ff., at man ikke fandt grundlag for at forelå ændring af strafferammen i § 297. Om §§ 296 og 297 hed det videre, jf. s. 135-36:

”... Det skal fremhæves, at en række af bestemmelserne i kapitel 29 kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen og eventuelt en afkriminalisering, såfremt der var lejlighed til at foretage et grundigere kritisk gennemsyn af bestemmelserne, herunder deres sammenhæng med berigelsesforbrydelserne i kapitel 28. Dette har straffelovrådet ikke haft mulighed for i forbindelse med en gennemgang, der i det væsentlige er begrænset til at angå straffeammerne.

...

Ved den fortsatte drøftelse om strafferammer er straffelovrådet ligesom med hensyn til § 302, stk. 2, ... under en vis tvivl blevet stående ved forslaget om, at straffen efter § 296, stk. 2, bliver bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder. For så vidt angår stk. 1 foreslår et mindretal (Bang og Waaben), at strafmaksimum fastsættes til 6 måneder.”

5.3. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

5.3.1. Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet har også drøftet straffelovens §§ 296 og 297. Det er sket i betænkning nr. 1415/2002, hvori udvalget har vurderet bestemmelsernes anvendelsesområde, herunder spørgsmålet om, hvorvidt visse handlinger eller undladelser, der er kriminaliseret i særlovgivningen, skal have en overbygning for grove forhold i denne straffebestemmelse, sml. denne betænkningens kapitel 1 (indledning), pkt. 1.6. I den omtalte betænkning har udvalget endvidere behandlet spørgsmålet om valg af strafferammer og strafansvar for juridiske personer. Udvalget har tillige gennemgået straffelovens § 302 og overvejet spørgsmålet om ændringer af bl.a. af denne bestemmelse. Udvalgets overvejelser og forslag om § 302 er omtalt i pkt. 6.3 nedenfor.

5.3.2. Udvalget finder, at § 296 tillige bør være en overbygningsbestemmelse for grove overtrædelser af lovgivningen vedrørende juridiske personer, når det gælder bestemmelser om kapitaltilførsel, anvendelse af den juridiske persons midler, førelse af forhandlingsprotokoller, fortegnelser og oplysningspligter vedrørende ejerandele samt handlepligter vedrørende konstateret kapitaltab. Det er videre udvalgets opfattelse, at § 296 skal være en samlet bestemmelse om juridiske personer. Det foreslås derfor, at den del af § 296, der ikke særligt angår juridiske personer, i stedet bliver en ny § 297. Det foreslås samtidig, at den nugældende § 297 ophæves. Udvalget finder tillige, at strafmaksimum skal forhøjes, så det kommer på linie med normalstrafferammen for formueforbrydelser, og at overtrædelser af bestemmelsen skal omfattes af straffelovens § 306 om strafansvar for juridiske personer. Herudover foreslås en vis modernisering af ordlyden i § 296. Om udvalgets overvejelser kan henvises til betænkningen s. 21 ff. Udvalgets forslag og bemærkninger er beskrevet s. 63 ff. Udvalget foreslår §§ 296 og 297 affattet således:

”§ 296. Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, som

- 1) udspreder urigtige eller vildledende oplysninger, hvorved prisen på værdipapirer eller tilsvarende aktiver kan påvirkes væsentligt,
- 2) giver urigtige eller vildledende oplysninger om juridiske persons forhold
  - a. i offentlige meddelelser om økonomiske forhold,
  - b. i lovpligtige regnskaber,
  - c. i beretninger, regnskaber eller erklæringer til generalforsamling eller den juridiske persons ledelse,
  - d. ved anmeldelse til en registreringsmyndighed eller
  - e. i udbudsmateriale vedrørende den juridiske persons stiftelse eller kapitaludvidelser samt vedrørende salg af andele eller udstedelse eller salg af konvertible obligationer,
- 3) groft overtræder den for en juridisk person gældende lovgivning vedrørende
  - a. kapitaltilførsel eller
  - b. anvendelse af den juridiske persons midler,
- 4) groft undlader at opfylde krav i den for en juridisk person gældende lovgivning om
  - a. førelse af forhandlingsprotokoller,
  - b. fortegnelser og oplysningspligter vedrørende ejerandele eller
  - c. handlepligter ved konstateret kapitaltab.

Stk. 2. Begås en handling eller undladelse som nævnt i stk. 1 af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder.”

”§ 297. Med bøde eller med fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes den, som udspreder urigtige eller vildledende oplysninger, hvorved prisen på varer, fast ejendom eller tilsvarende aktiver kan påvirkes væsentligt.

Stk. 2. Begås en handling som nævnt i stk. 1 af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder.”

5.3.3. Af udvalgets overvejelser fremgår, at der har været enighed om de foreslåede strafferammer, sml. s. 41 ff.:

”Udvalget finder, at der ved grove overtrædelser – der ofte vil dække over eller forberede anden kriminalitet – bør være effektiv fremskudt strafferetlig beskyttelse i relation til de regler, der har til formål at forhindre misbrug af selskabsstrukturer. Udvalget har i den forbindelse overvejet, om det nugældende strafmaksimum er tilstrækkeligt, eller om der set i lyset af udviklingen i den kendte kriminalitet siden 1987-ændringen (hvor strafmaksimum blev nedsat fra 2 år til 1 år ...) – herunder udviklingen på de områder, der foreslås medtaget i den nye § 296 – bør ske en forhøjelse af strafmaksimum.

Et højere strafmaksimum vil give en bedre strafferetlig beskyttelse af selskabssystemet, selv om det må formodes at være en absolut undtagelse, at en overtrædelse kan føre til en langvarig fængselsstraf. Dette vil formentlig kun kunne komme på tale i tilfælde, hvor der er tale om omfattende misbrug, eventuelt i relation til mange selskaber, af et professionelt tilsnit.

Uanset hvad der konkret udmåles i straf, vil et højere strafmaksimum imidlertid også klart markere, at der er tale om et område, hvor reglernes overholdelse tillægges betydeligt vægt.

Udvalget har nærmere drøftet, hvilket strafmaksimum der vil harmonere med straffelovens almindelige udgangspunkt.

Straffebestemmelserne i dansk ret har til formål at hindre skader. For at øge beskyttelsen mod skader bliver kriminaliseringen af skadeforvoldelsen hyppigt suppleret af kriminaliseringer af forvoldelse af fare for skade og af bestemmelser, der kriminaliserer adfærd, som hyppigt medfører skade eller fare for skade eller af præventive lovbestemmelser, der opstiller endnu fjernere værn. Svarende til denne graduering af gerningsindholdene (den kriminaliserede adfærd) findes en trinvis regulering af strafmaksima, der afspejler, at strafværdigheden er faldende, jo længere man bevæger sig bort fra den egentlige skadeforvoldelse.

Inden for formueforbrydelsesområdet findes skadedelikterne typisk i straffelovens kapitel 28, 1. halvdel (§§ 276-290). De har strafferammemaksima for de typiske lovovertrædelser på 1 år og 6 måneder og strafferammemaksima for de groveste former på 4/6/8 år. (Her bortses fra ulovlig omgang med hittegods og røveri, hvor der er særlige forhold, som spiller ind).

De til disse forbrydelser svarende formaldelikter og præventive lovbestemmelser findes typisk i straffelovens kapitel 28, 2. halvdel, og i særlovgivningen. Det vil skabe indre konsistens i det strafferetlige system, hvis sådanne overtrædelser i deres groveste former højst straffes med en straf svarende til normalstrafferammens maksimum for de egentlige skadedelikter. Det vil endvidere betyde, at straffesagen bliver og bør blive rejst efter skadebestemmelsen, ikke efter en formalbestemmelse, når det kan dokumenteres, at der er tale om en alvorlig lovovertrædelse.

Disse almindelige principper fører til, at maksimalstraffen for overtrædelse af straffelovens § 296 højst bør blive 1 år og 6 måneder.

Det tidligere udvalg vedrørende økonomisk kriminalitet skrev i sin betænkning: "Straffen for overtrædelse af bestemmelserne i § 302 og § 296, stk. 1, nr. 2, bør ... være ens. Da heller ikke bestemmelsen i § 296, stk. 1, nr. 1 og 3, efter udvalgets opfattelse nødvendiggør en strafferamme på fængsel op til 2 år, foreslår udvalget, at strafferammen i § 296 ændres, så den svarer til udvalgets forslag til § 302." Udvalget påpegede endvidere, at da strafferammen for § 296 blev bestemt i 1930, var normalstrafferammen for berigelsesforbrydelser 2 år (og i gentagelsestilfælde 3 år), medens den nu er 1 år og 6 måneder.

Straffelovrådet tiltrådte, at strafmaksimum burde være det samme for § 296 og § 302, men fandt ..., at det burde være 1 år og ikke som foreslået af udvalget 1 år og 6 måneder. Justitsministeriet tilsluttede sig fuldt ud Straffelovrådets synspunkter. Folketinget fulgte forslaget.

Der foreligger ikke for det nuværende udvalg oplysninger, der giver grund til at antage, at den nuværende ramme på 1 års fængsel er utilstrækkelig. Af principielle grunde kan dette udvalg imidlertid tilslutte sig det tidligere udvalgs forslag om et strafferammemaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder i straffelovens § 296.

I denne forbindelse kan det yderligere bemærkes, at der aldrig vil være behov for strengere straffe, end der kan gives inden for rammen på 1 år og 6 måneder, medmindre det bevises, at den pågældende faktisk har realiseret gerningsindholdet i f.eks. bestemmelserne om skyldnersvig, mandatsvig, skattesvig og momssvig. Det vil f.eks. kunne være tilfældet med hensyn til sager om selskabstømning og momskaruseller.

Udvalget finder endvidere, at den foreslåede straffelovens § 297 bør være identisk med § 296 med hensyn til strafferamme og straf for groft uagtsomme forhold ...”

5.4. Straffelovrådets overvejelser

5.4.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, er § 296 henført til kategorien ”andre forholdsvise grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. § 297 er henført til gruppen af bødedelikter (”diverse”). Begge rubriceringer er i overensstemmelse med gældende ret. Som det fremgår af pkt. 5.3 ovenfor, har §§ 296 og 297 været genstand for grundige overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302. Straffelovrådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne på dette område.

5.4.2. I Straffelovrådets oversigt over strafferammer baseret på det angrebne retsgode er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Strafmaksimum bør derfor hæves fra 4 til 6 måneders fængsel for de groft uagtsomme forhold, som omfattes af §§ 296, stk. 2, og 297, stk. 2, i udvalgets lovudkast.

6. § 302 (bogføringsovertrædelser)

6.1. Gældende ret mv.

6.1.1. Straffelovens § 302 angår forskellige bogføringsovertrædelser. Efter § 302, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år den, som under omstændigheder, der kendetegner forholdet som særlig groft, (1) foretager urigtige eller vildledende angivelser i forretningsbøger eller regnskaber, som det ifølge lov påhviler den pågældende at føre eller udfærdige, (2) undlader at føre forretnings-

bøger eller udfærdige regnskaber på den måde, som det ifølge lov påhviler den pågældende at gøre det, (3) undlader at opfylde den ifølge lov foreskrevne pligt til at opbevare forretningsbøger, bilag eller andet regnskabsmateriale eller ødelægger sådant. Begås en handling eller undladelse som nævnt i stk. 1 af grov uagtsomhed, er straffen efter stk. 2 bøde eller fængsel indtil 4 måneder.

Som det fremgår, har § 302 i lighed med bl.a. §§ 191 og § 289 karakter af en overbygningsbestemmelse i forhold til særlovgivningen, idet § 302 retter sig mod de særligt grove overtrædelser af særlovgivningens straffebestemmelser om lovpligtig bogføring og regnskabsaflæggelse mv. I § 302 indgår forskellige strafmaksima, hvis anvendelse beror på, om der er udvist forsætligt eller groft uagtsomt forhold. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 490 f.

6.1.2. Bortset fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestrafpen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, fik § 302 sin nuværende affattelse ved lov nr. 385 af 10. juni 1987 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Økonomisk kriminalitet), hvor bestemmelsen udvidedes til at omfatte både bogføring og regnskabsaflæggelse, og gerningsbeskrivelsen præciseredes. Om forarbejderne forud for denne lovændring kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 311, nr. 4, samt s. 272. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 266, nr. 3, samt s. 254, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 272 samt sp. 389. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3403 (§ 304).

Lovændringen i 1987 byggede på betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, der blev afgivet af et af Justitsministeriet nedsat udvalg. Udvalget foreslog, at § 302 omformuleredes, så forskellige typer af overtrædelser blev tydeligere beskrevet, og at strafmaksimum for forsætlige forhold forhøjedes til fængsel i 1 år og 6 måneder. Efter anmodning fra Justitsministeriet afgav Straffelovrådet den 21. april 1986 en udtalelse om betænkningen. Udtalelsen er optrykt som bilag 1 til lovforslaget, sml. Folketingstidende 1986-87, tillæg A, sp. 605 ff. Om Straffelovrådets synspunkter og forslag om skærpelse af straffen for bogføringsovertrædelser, som Justitsministeriet i det hele kunne tiltræde, anførtes bl.a., jf. anf. st. sp. 597 sammenholdt med sp. 608-14:

”Straffelovrådet kan i sin udtalelse ... tiltræde, at straffelovens § 302 søges udformet på en sådan måde, at bestemmelsen i højere grad tager sigte på grovere forhold, der ikke findes at burde henføres alene under straffebestemmelsen i bogføringsloven. Straffelovrådet kan endvidere tiltræde, at der for sådanne forhold fastsættes en strafferamme, der er væsentligt strengere end den nugældende ramme af bøde eller hæfte.

Straffelovrådet nærer nogen betænkelighed ved forslaget fra udvalget vedrørende økonomisk kriminalitet om, at strafmaksimum i bestemmelsen skal være på fængsel i 1 år og 6 måneder. Rådet fremhæver, at der er åbenbare betænkeligheder ved at søge bogføringsovertrædelser sat i klasse med berigelsesforbrydelser, således at politiet og anklagemyndigheden kan nøjes med at slå ned på de lettest tilgængelige oplysninger, nemlig dem, der vedrører mangelfuld bogføring m.v., og vente sådanne forhold bedømt lige så

strengt, som hvis der var ført bevis for en berigelsesforbrydelse. Selv om bogføringsovertrædelser kan være af betydelig grovhed og undertiden skabe en formodning om uredeligt forhold, forekommer det ikke straffelovrådet sandsynligt, at der ved domstolene vil blive idømt langvarige straffe for bogføringsovertrædelser.

Det er straffelovrådets konklusion, at rådet foreslår et fælles strafmaksimum på 1 års fængsel for de forskellige tilfælde af særligt grove bogføringsovertrædelser, som skal omfattes af § 302.”

Som det fremgår, nærrede Straffelovrådet betænkelighed ved at fastsætte samme strafmaksimum for forsætlige bogføringsovertrædelser som det, der gælder for de fleste berigelsesforbrydelser, dvs. fængsel i 1 år og 6 måneder. Rådet foreslog strafmaksimum fastsat til 1 års fængsel. Det kan i øvrigt nævnes, at det under rådets behandling af udvalgets lovudkast blev overvejet, om de af § 302, stk. 1, omfattede forhold kunne inddeles således, at der opstilledes to forskellige strafferammer for forsætlige forhold. Rådet afstod herfra med henvisning til, at en sådan deling af gerningsbeskrivelsen frembød vanskeligheder, sml. anf. st. sp. 611.

6.1.3. Om de groft uagtsomme forhold havde udvalget vedrørende bekæmpelse af økonomisk kriminalitet foreslået, at straffen i alle tilfælde skulle være bøde. Også på dette punkt afveg Straffelovrådet, idet der var enighed om at foreslå muligheden for at idømme hæftestraf opretholdt. Om baggrunden herfor anførtes i udtalelsen, jf. anf. st. sp. 613:

”Straffelovrådet har samtidig overvejet, om groft uagtsomme overtrædelser af § 302 i nogle situationer bør kunne medføre frihedsstraf. Der måtte da efter rådets opfattelse være tale om frihedsstraf med et lavere strafmaksimum end efter stk. 1.

Under hensyntagen til den begrænsede tid, der er til rådighed ved behandlingen af spørgsmålet, skal straffelovrådet i denne sammenhæng alene stille forslag om, at strafferammen udformes således, at den – ligesom i dag – også giver mulighed for at idømme hæfte.”

6.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

6.2.1. Spørgsmålet om strafferammerne for bogføringsovertrædelser, der henføres til straffeloven, blev undergivet fornyet overvejelse i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Som det fremgår nedenfor, kunne der ved denne lejlighed ikke opnås enighed blandt rådets medlemmer om strafmaksimum for de forsætlige forhold. Herom og om strafferammen for de groft uagtsomme forhold anførtes, sml. s. 135:

”Straffelovrådets bemærkninger [i udtalelsen af 21. april 1986] om strafmaksimum i § 302, stk. 1, byggede på den forudsætning, at det normale strafmaksimum for berigelsesforbrydelser i § 285 fortsat ville være fængsel i 1 år og 6 måneder. Det fremgår ... at der

ikke i straffelovrådet er enighed på dette punkt. Nogle medlemmer foreslår, at den nu-gældende strafferamme for berigelsesforbrydelser i § 285 opretholdes uændret; disse medlemmer kan derfor fastholde forslaget om, at maksimum i § 302, stk. 1, fastsættes til fængsel i 1 år. Andre medlemmer foreslår derimod, at maksimum i § 285 nedsættes til fængsel i 1 år; disse medlemmer må i konsekvens heraf anse det for rigtigst, at maksimum i § 302 sættes lavere end 1 års fængsel, og man nærer ingen betænkeligheder ved at foreslå 6 måneders fængsel.

For så vidt angår det groft uagtsomme forhold efter § 302, stk. 2, har der ved den fornyede drøftelse i straffelovrådet været betydelig tvivl om, hvorvidt der er tilstrækkelig grund til at foreslå frihedsstraf i strafferammen. Rådet har dog ment at burde henholde sig til sin udtalelse om økonomisk kriminalitet og foreslår, at strafferammen bliver bøde eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 måneder.”

6.3. Overvejelser i Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

6.3.1. Som nævnt i pkt. 5.3 ovenfor har Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet i betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302 også gennemgået straffelovens § 302 og overvejet spørgsmålet om ændring af denne bestemmelse. Udvalget finder, at strafmaksimum bør forhøjes, og foreslår bestemmelsens ordlyd tilpasset bogføringsloven navnlig med henblik på at sikre, at visse regler om edb-bogføring er omfattet. Udvalget foreslår i tilknytning hertil, at straffelovens § 175 om intellektuelt falsk ændres, så bestemmelsen ikke tillige omfatter bogføring, sml. denne betænkningens kapitel 19 om forbrydelser vedrørende bevismidler og penge, pkt. 3.4. Udvalgets overvejelser om § 302 er omtalt i betænkning 1415/2002 s. 50 ff. Udvalgets forslag og bemærkninger er beskrevet s. 68 ff. Udvalget foreslår med baggrund heri § 302 affattet således:

”§ 302. Med bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder straffes, for så vidt forholdet ikke falder ind under § 296, den, der særligt groft overtræder lovgivningens krav til

- 1) bogføring, herunder registrering af transaktioner og udfærdigelse af regnskabsmateriale,
- 2) opbevaring af regnskabsmateriale, herunder beskrivelse af bogføring og af systemer til opbevaring og fremfindelse af materialet, herunder adgangskoder m.v. og krypteringsnøgler,
- 3) offentlige myndigheders adgang til regnskabsmateriale i henhold til den for dem særligt gældende lovgivning samt
- 4) aflæggelsen af årsregnskaber eller tilsvarende regnskaber.

Stk. 2. Begås en handling eller undladelse som nævnt i stk. 1 af grov uagtsomhed, er straffen bøde eller fængsel indtil 4 måneder.”

6.3.2. Af udvalgets overvejelser fremgår, at der har været enighed om den foreslåede strafferamme, sml. s. 55 ff.:

”Som nævnt ovenfor finder udvalget, at bogføringspligterne (der også er basis for at sikre korrekte regnskaber) er så centrale både i relation til investorer og kreditorer og til det offentliges kontrol og politiets efterforskning, at der er anledning til at overveje, om et strafmaksimum på 1 år tilstrækkeligt markerer, hvor stor vægt der lægges på, at bogføringsreglerne overholdes.

I betænkningen om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet lagde udvalget vægt på, at strafferammen svarede til straffelovens § 285, og fremhævede, at grove bogføringsovertrædelser i et ikke ubetydeligt omfang måtte antages at skjule grove berigelsesforbrydelser, der ville være omfattet af straffelovens § 286 med et strafmaksimum på 8 år.

Straffelovrådets argumentation for, at strafmaksimum skulle være 1 år og ikke 1 år og 6 måneder som foreslået af udvalget i 1986-betænkningen ... havde sammenhæng med, at det normale strafmaksimum for berigelsesforbrydelser er på 1 år og 6 måneder. Straffelovrådet udtalte i den forbindelse ... [det anførte er refereret i pkt. 6.1.2 ovenfor]

Justitsministeriet tilsluttede sig disse synspunkter, og Folketinget gennemførte lovændringen i overensstemmelse hermed.

Som fremhævet af Straffelovrådet er det ikke sandsynligt, at domstolene vil idømme langvarige frihedsstraffe for bogføringsovertrædelser. I de rene § 302-afgørelser, udvalget er bekendt med, er de hårdeste straffe på hæfte i 14 dage. Det eksisterende maksimum på 1 år synes således fuldt tilstrækkeligt. Det er dog udvalgets opfattelse, at principielle grunde taler for – som foreslået af det tidligere udvalg vedrørende økonomisk kriminalitet – at fastsætte et maksimum på 1 år og 6 måneder. Derved opnås også det samme strafmaksimum i § 302 som foreslået i § 296.”

6.4. Straffelovrådets overvejelser

6.4.1. I Straffelovrådets oversigt baseret på det angrebne retsgode, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3, er § 302 i overensstemmelse med gældende ret henført til kategorien ”andre forholdsvist grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel.

Som det fremgår af pkt. 6.3 ovenfor, har § 302 været genstand for grundige overvejelser i Udvalget vedrørende økonomisk kriminalitet og datakriminalitet, sml. betænkning nr. 1415/2002 om straffelovens § 296 og § 302. Rådet har noteret sig udvalgets synspunkter og forslag og finder på den baggrund ikke anledning til at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammerne på dette område.

6.4.2. I Straffelovrådets oversigt over strafferammer baseret på det angrebne retsgode er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt, sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Strafmaksimum bør derfor hæves fra 4 til 6 måneders fængsel for de groft uagtsomme forhold, som omfattes af § 302, stk. 2, i udvalgets lovudkast.

7. § 303 (uagtsomt hæleri)

7.1. Gældende ret mv.

7.1.1. Efter straffelovens § 303 straffes den, der udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på anden lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Medens den nye bestemmelse i § 290 om forsætlig hæleri omfatter alle førforbrydelser, er § 303 som hidtil begrænset til berigelsesforbrydelser. Der henvises herom til bemærkningerne til lovforslaget vedrørende lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning), jf. Folketings-tidende 2000-01, tillæg A, s. 5690 ff. Om bestemmelsen kan i øvrigt henvises til Den kommenterede straffelov s. 491 ff.

7.1.2. § 303 indeholdt tidligere i 1. pkt. en normalstrafferamme af bøde eller hæfte. Hertil føjedes i 2. pkt. en skærpet strafferamme på fængsel indtil 6 måneder, der rettede sig mod gentagelsestilfælde og tilfælde, hvor den skyldige tidligere var dømt for en berigelsesforbrydelse. Om bestemmelsens forarbejder kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 273 samt sp. 389-90. Endvidere kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3403 (§ 305), og Rigsdagstiden-de 1927-28, tillæg A, sp. 5384 (§ 304).

Som led i afskaffelsen af hæftestraffen ved lov nr. 433 af 31. maj 2000 ændredes hoved- og side-strafferammen til én strafferamme svarende til den nugældende med bøde og fængsel indtil det hid-til fastsatte maksimum, sml. Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 3808 ff.

7.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

7.2.1. I Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foresloges § 303 ændret, så strafferammen blev bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Den tidligere gældende bestemmelse om et forhøjet maksimum i gentagelsestilfælde foresloges ophævet. Rådet fremhævede i den forbindelse, at straffen for groft uagtsomt hæleri i praksis næsten altid er bøde, og at behovet for at kunne idømme frihedsstraf må antages at være meget ringe. Rådet afstod fra at stille for-slag om, at frihedsstraf udgik af strafferammen, jf. s. 134.

7.3. Straffelovrådets overvejelser

7.3.1. § 303 er i Straffelovrådets oversigt over strafferammer udarbejdet med udgangspunkt i det angrebne retsgode placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måne-ders fængsel, sml. denne betænkningens kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt.

6.3.3. Placeringen svarer til det nugældende strafmaksimum. Straffelovrådet foreslog i 1987-betænkningen § 303 ændret, så strafferammen blev bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Rådet overvejede, men afstod fra at stille forslag om, at frihedsstraf udgik af strafferammen, sml. pkt. 7.2.1 ovenfor. Rådet har fortsat denne opfattelse.

7.3.2. I Straffelovrådets oversigt over strafferammer baseret på det angrebne retsgode er visse maksima, herunder positionen 4 måneder, af tekniske grunde udeladt, sml. denne betænkning kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Rådet foreslår på den anførte baggrund ingen ændring af § 303.

8. § 295 og §§ 298-300 c samt § 304 (forskellige svigtilfælde mv.)

8.1. Gældende ret mv.

8.1.1. § 295

8.1.1.1. Straffelovens § 295 foreskriver en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 3 måneder for den, som i ferske vande eller på søterritoriet i strid med privates eller det offentliges ret foretager inddæmning eller anbringer faste indretninger. Om bestemmelsen kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 474.

8.1.1.2. Bestemmelsen har bortset fra ændringerne som følge af hæftestraffens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 314, nr. 4, samt s. 275. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, forsl.l. § 36 samt s. 29-30, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, forsl.l. § 42 samt sp. 410-11. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3402 (§ 296).

8.1.2. § 298

8.1.2.1. § 298 kriminaliserer forhold, som er beslægtede med §§ 278 og 279. Bestemmelsen har én strafferamme med et strafmaksimum på fængsel indtil 6 måneder. Således straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger, (1) ved urigtige foregivender angående betalingsevnen skaffer sig eller andre lån eller kredit med den følge, at formuetab dermed påføres, (2) ved forbrug af forudbetalt vederlag sætter sig ud af stand til at levere modydelsen, (3) bortfjerner sig uden at betale logi, fortæring, befordring eller anden ydelse, ved hvilken det har været en kendelig forudsætning, at betaling erlægges forinden bortfjernelsen, (4) uden erlæggelse af den fastsatte betaling tilsniger sig adgang til forestilling, udstilling eller for-

samling eller til befordring med offentligt samfærdselsmiddel eller til benyttelse af anden almentilgængelig indretning.

Forhold omfattet af bestemmelsen påtales efter § 305, stk. 1, kun efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale. Om § 298 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 477 ff.

8.1.2.2. § 298 har bortset fra ændringerne som følge af hæftestraffens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 294 og 295 samt s. 259-61. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 265 samt s. 253, og forsl. l. §§ 37 og 38 samt s. 30, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 269 samt sp. 386-87. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3402-03 (§§ 299-300), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5384 (§ 299), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2211-12.

8.1.3. § 299

8.1.3.1. § 299 supplerer § 280. § 299 foreskriver straf af bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder i forhold til den, som, uden at betingelserne for at anvende § 280 foreligger, (1) i et formueanliggende, som det påhviler ham at varetage for en anden, ved tilsidesættelse af sin pligt påfører denne et betydeligt formuetab, som ikke erstattes inden dom i første instans, (2) ved varetagelse af en andens formueanliggender for sig selv eller andre på pligtstridig måde modtager, fordrer eller lader sig tilsige gave eller anden fordel, såvel som den, der yder, lover eller tilbyder en sådan gave eller anden fordel.

Forhold omfattet af bestemmelsen påtales efter § 305, stk. 1, kun efter den forurettedes begæring, medmindre almene hensyn kræver påtale. Om § 299 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 480 ff.

8.1.3.2. § 299 har som nævnt et strafmaksimum på fængsel i 1 år og 6 måneder. Denne strafferamme hidrører fra en lovændring, der bl.a. havde til formål at muliggøre Danmarks tiltræden af en række internationale retsakter med sigte på bekæmpelse af bestikkelse i private retsforhold, jf. lov nr. 228 af 4. april 2000 om ændring af straffeloven (Grov momssvig, EU-svig og bestikkelse af udenlandske tjenestemænd mv.), sml. Folketingstidende 1999-00, tillæg A, s. 253:

”Endvidere indeholder § 299, nr. 2, en maksimumstrafferamme på fængsel i 6 måneder, hvorimod de ovennævnte retsakter [Europarådets strafferetskonvention om korruption samt EU's fælles aktion om bestikkelse i den private sektor] medfører pligt til at kunne straffe med frihedsstraf, der kan medføre udlevering.

Som nævnt ... kan der efter udleveringslovens § 3, stk. 1, ske udlevering til en medlemsstat i Den Europæiske Union for handlinger, der efter dansk ret kan medføre frihedsstraf i mindst 6 måneder. Det gælder dog kun i tilfælde, hvor anmodning om udlevering fremsættes efter, at EU-udleveringskonventionen er trådt i kraft mellem Danmark og vedkommende medlemsstat i Den Europæiske Union. Bortset fra disse tilfælde kan udlevering til såvel EU-medlemsstater som til andre stater i almindelighed kun ske, hvis handlingen efter dansk ret kan medføre højere straf end fængsel i 1 år.

...

Endvidere foreslås strafmaksimum hævet fra de nuværende 6 måneder til fængsel i 1 år og 6 måneder. Forslaget indebærer, at strafferammen hæves tilsvarende for de med returkommission beslægtede forhold, jf. straffelovens § 299, nr. 1, ...”

Om forarbejderne til § 299 kan i øvrigt, når bortses fra ændringerne som følge af hæftestraffens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 288 samt s. 254-55. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 264 samt s. 252-53, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 270 samt sp. 387-88. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3403 (§ 301).

8.1.3.3. Justitsministeren (Lene Espersen) fremsatte den 13. december 2001 forslag til lov om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet, våbenloven, udleveringsloven samt lov om udlevering af lovovertrædere til Finland, Island, Norge og Sverige (Gennemførelse af FN-konventionen til bekæmpelse af finansiering af terrorisme, gennemførelse af FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1373 (2001) samt øvrige initiativer til bekæmpelse af terrorisme mv.) (L 35), sml. nu lov nr. 378 af 6. juni 2002. Heri indgår en ændring af udleveringsloven, der åbner mulighed for udlevering af udlændinge fra Danmark til en stat uden for Den Europæiske Union, hvis den strafbare handling efter dansk ret kan straffes med fængsel i mindst 1 år. Herved opnås, at kriminalitetskravet i de danske udleveringsregler bringes på linje med artikel 2, stk. 1, i den europæiske udleveringskonvention fra 1957, så Danmarks forbehold over for denne bestemmelse kan ophæves. Om baggrunden herfor anføres i lovforslagets bemærkninger, at kriminalitetskravet i forhold til medlemsstater i Den Europæiske Union nu er nedsat til 6 måneders fængsel eller derover. Der er derfor efter Justitsministeriets opfattelse ikke længere grundlag for i forhold til de øvrige europæiske lande at opretholde et forbehold over for 1957-konventionens generelle kriminalitetskrav på 1 års fængsel eller derover (sml. Folketingstidende 2001-02, tillæg A, s. 865 ff. og 871).

8.1.3.4. Danmark har den 14. juni 2002 fremsat forslag om vedtagelse af et udkast til rammeafgørelse om bekæmpelse af bestikkelse i den private sektor (dokument 9953/02 DROIPEN 39), sml. pr. 30. november 2002 dokument 14660/02 DROIPEN 85. Rammeafgørelsen forpligter på grundlag af definitioner i artikel 1 til at kriminalisere aktiv og passiv bestikkelse i den private sektor således, sml. artikel 2:

”Artikel 2

Aktiv og passiv bestikkelse i den private sektor

1. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at følgende forsætlige adfærd er strafbar, når den udøves som led i forretningsmæssige aktiviteter:
  - a) direkte eller gennem tredjemand at love, tilbyde eller yde en person, der i en hvilken som helst egenskab leder eller arbejder for en virksomhed i den private sektor, en uberettiget fordel, uanset dennes art, for vedkommende selv eller for tredjemand, for at denne person i strid med sine pligter skal udføre eller undlade at udføre en handling.
  - b) direkte eller gennem tredjemand at anmode om eller modtage en uberettiget fordel, uanset dennes art, for sig selv eller for tredjemand samt at tage imod et løfte herom, hvis man i en hvilken som helst egenskab leder eller arbejder for en virksomhed i den private sektor, for i strid med ens pligter at udføre eller undlade at udføre en handling.
2. Stk. 1 gælder for forretningsmæssige aktiviteter både i profitorienterede og ikke-profitorienterede virksomheder.
3. En medlemsstat kan erklære, at den vil begrænse anvendelsesområdet for stk. 1 til adfærd, der indebærer eller kan indebære konkurrenceforvridning i forbindelse med erhvervelse af varer eller kommercielle tjenesteydelser.
4. De erklæringer, der er omhandlet i stk. 3, skal meddeles Rådet på tidspunktet for vedtagelsen af instrumentet og gælder i 5 år fra fristen for gennemførelsen af rammeafgørelsen. En sådan erklæring kan fornys for flere perioder af samme varighed. Medlemsstaten skal senest 3 måneder før udløbet af hver periode på 5 år meddele Rådet, om den ønsker at forny sin erklæring.
5. Rådet skal i god tid inden udløbet af den periode på 5 år, som er fastsat i stk. 4, tage denne artikel op til revision med henblik på at forny en sådan erklæring, som ikke længere er nødvendig.”

Artikel 3 medfører pligt til at sikre, at ”anstiftelse, medvirken og tilskyndelse” er strafbar. Artikel 4 foreskriver følgende sanktioneringspligt i forhold til fysiske personer:

”Artikel 4

Sanktioner

1. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den i artikel 2 og 3 omhandlede adfærd kan straffes med sanktioner, der er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelsen og har afskrækkende virkning.

2. Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at den i artikel 2 omhandlede adfærd kan straffes med maksimumsstraffe på mindst 1 til 3 års fængsel.

3. Hver medlemsstat træffer i overensstemmelse med sine forfatningsmæssige regler og principper de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at en fysisk person, der i forbindelse med en bestemt forretningsmæssig aktivitet er dømt for adfærd som omhandlet i artikel 2, midlertidigt kan forbydes at udøve denne specifikke eller en sammenlignelig forretningsmæssig aktivitet i en tilsvarende stilling eller funktion, hvis det er hensigtsmæssigt, og i hvert fald hvis han eller hun har haft en ledende stilling i en virksomhed inden for det pågældende forretningsområde, såfremt det udviste forhold begrundes en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller hvervet gennem aktiv eller passiv bestikkelse.”

Det skal ved vurderingen af artikel 4 have for øje, at bestikkelse i private retsforhold, der sker i vindingsøjemed, efter omstændighederne er omfattet af straffelovens § 280 om mandatsvig, der efter rådets forslag har et strafmaksimum på 6 års fængsel, sml. denne betæknings kapitel 28 om berigelsesforbrydelser, pkt. 12.2.

8.1.4. § 300

8.1.4.1. § 300 kriminaliserer forhold, som er beslægtede med § 283. I bestemmelsen indgår en normalstrafferamme på fængsel indtil 1 år og en lavere sidestrafferamme med bøde, hvis anvendelse er betinget af tilstedeværelsen af formildende omstændigheder.

Efter § 300 straffes med fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde (1) den, som på en tid, da han indser, at han er ude af stand til at fyldestgøre sine fordringshavere, betydeligt forværrer sin formuestilling ved stiftelse af ny gæld eller betaler eller stiller sikkerhed for betydelige forfaldne gældsposter, (2) den, som påfører sine fordringshavere betydeligt tab ved ødsel levemåde, ved spil, ved vovelige foretagender, der ikke står i forhold til hans formue, ved i høj grad uordentlig forretningsførelse eller anden letsindig adfærd, (3) den skyldner og tillidsmand, som ved afgivelse af de til åbning af forhandling om tvangsakkord uden for konkurs fornødne erklæringer giver urigtige oplysninger eller gør sig skyldig i grov skødesløshed. Om § 300 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 483 ff.

8.1.4.2. Tidligere rummede § 300, stk. 2, en henvisningsbestemmelse til § 290, stk. 1, der indebar, at påtale alene fandt sted under visse nærmere angivne betingelser. § 300, stk. 2, ophævedes sammen med forskellige andre påtaleregler, herunder § 290, stk. 1, som led i gennemførelsen af den nye bestemmelse om hæleri, jf. lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning), sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5702 f.

I øvrigt har § 300, når bortses fra ændringerne som følge af afskaffelsen af hæftestraffen, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, været uændret siden borgerlig straffelovs ikrafttræden i 1933. Om forarbejderne kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, §§ 311, nr. 2 og 3, og 312, nr. 2, samt s. 271-73. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 266, nr. 2 og 4, samt s. 253-54, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 271 samt sp. 388-89. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3403 (§ 302), Rigsdagstidende 1927-28, tillæg A, sp. 5384 (§ 301), samt Rigsdagstidende 1928-29, tillæg B, sp. 2213-14.

8.1.5. §§ 300 a-300 c

8.1.5.1. §§ 300 a-300 c supplerer visse af berigelsesforbrydelserne. § 300 a knytter sig til § 279. § 300 b knytter sig til § 282, og § 300 c skal sammenholdes med §§ 282 og 300 a-300 b. Strafferammen er i samtlige bestemmelser bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Efter § 300 a straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder den, som, uden at betingelserne for at anvende § 279 foreligger, på retsstridig måde forsætligt eller groft uagtsomt bevirker, at en person, der befinder sig i en vildfarelse, af denne grund bestemmes til en handling eller undladelse, og derved påfører ham eller nogen, for hvem handlingen eller undladelsen bliver afgørende, et betydeligt formuetab. Efter § 300 b straffes på samme måde den, som, uden at betingelserne for at anvende § 282 foreligger, ved indgåelse af en aftale på utilbørlig måde benytter sig af modpartens økonomiske vanskeligheder eller i øvrigt af dennes underlegne stilling.

På samme måde som i de ovennævnte bestemmelser straffes efter § 300 c, 1. pkt., den, som overdrager et krav, der hidrører fra en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 nævnte beskaffenhed, eller som gør et sådant krav gældende, såfremt han ved erhvervelsen af kravet udviste grov uagtsomhed med hensyn til dets beskaffenhed. Hertil føjes i 2. pkt. en bestemmelse, der udvider strafansvaret til også at omfatte den, som i øvrigt groft uagtsomt drager utilbørlig fordel af en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed.

Om §§ 300 a-300 c kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 486 ff.

8.1.5.2. Samtlige bestemmelser blev indsat i straffeloven ved lov nr. 250 af 12. juni 1975 om ændring af borgerlig straffelov, aftaleloven m.v. (Bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed m.v.). Lovændringen byggede på Straffelovrådets udtalelse af 14. januar 1974 om økonomisk kriminalitet, sml. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 786 ff. I lovforslagets bemærkninger henvises om §§ 300 a og 300 b til Straffelovrådets udtalelse, hvori det om den foreslåede strafferamme bl.a. anførtes (s. 24):

”I sin udtalelse af 9. maj 1973 [om økonomisk kriminalitet] gav rådet udtryk for det synspunkt, at bødestraf formentlig burde være den dominerende sanktion på et nykriminaliseret område af økonomisk kriminalitet. Dette synspunkt kan rådet fastholde, men man er kommet til det resultat, at bestemmelser som udkastene til §§ A og B [svarende til de senere §§ 300 a og 300 b] bør udformes således, at frihedsstraf kommer i betragtning. Strafferammer alene med bødestraf vil harmonere dårligt med de rammer, der er opstillet for en række andre formuekrænkelser i straffelovens kapitel 29, f.eks. §§ 296 og 298-300. Specielt med hensyn til udkastets § B må det antages, at der kan være behov for at idømme frihedsstraf i hvert fald i visse tilfælde, hvor der er tale om gentagelse eller om domfældelse for gentagne forhold under samme straffesag. I stedet for at begrænse anvendelsen af frihedsstraf til disse tilfælde har rådet fundet det rigtigst at foreslå en for bestemmelserne i §§ A og B fælles strafferamme af bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. Når frihedsstraf medtages i strafferammen, følger heraf, at der vil kunne afsiges betinget dom, eventuelt med bøde som tillægsstraf.”

Om § 300 c fremgår, at Straffelovrådet nærede betænkelighed ved på det foreliggende grundlag at gennemføre en bestemmelse om efterfølgende medvirken. Rådets betænkelighed afspejledes i valget af strafferamme, sml. s. 31:

”Det kan diskuteres, i hvilken grad vægten af disse betænkeligheder afhænger af, hvilke straffe der er adgang til at idømme efter en bestemmelse af ubestemt indhold. Det er givet, at de strafferetlige og politiske fordringer med hensyn til straffebestemmelers klarhed historisk set er udviklet med særligt henblik på at skabe et værn mod vilkårlig anvendelse af frihedsstraf. Det er på den anden side klart, at der her er tale om principper, der også har gyldighed i relation til bødedelikter. Uden at gå i enkeltheder med hensyn til dette spørgsmål vil straffelovrådet give udtryk for den konklusion, at såfremt der gennemføres en generel straffebestemmelse efter mønsteret i § C, bør der alene være hjemmel for bødestraf. Det er en selvfølge, at det efter omstændighederne vil være meget betydelige bøder, der kommer i betragtning.”

Efter Justitsministeriets opfattelse måtte en bestemmelse om efterfølgende medvirken anses for påkrævet. Den foreslåede bestemmelse svarede med hensyn til beskrivelsen af den strafbare handling til den af Straffelovrådet skitserede bestemmelse. Om den foreslåede strafferamme, der afveg fra rådets forslag, hed det, jf. Folketingstidende 1974-75, tillæg A, sp. 790:

”De forhold, som bestemmelsen omfatter, er efter justitsministeriets opfattelse af en så alvorlig karakter, at der bør være mulighed for anvendelse af frihedsstraf. I overensstemmelse hermed foreslås strafferammen fastsat til bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.”

§ 300 c fik sin endelige affattelse under udvalgsbehandlingen. Det strafmaksimum, som fremgik af lovforslaget, blev ikke ændret under udvalgsbehandlingen, jf. anf. st., tillæg B, sp. 538 ff.

Når bortses fra ændringerne som følge af hæftestraffens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, har §§ 300 a-300 c været uændrede, siden de indføjes i straffeloven i 1975. Dog er § 300 c blevet ændret ved lov nr. 465 af 7. juni 2001 om ændring af straffeloven (Hæleri og anden efterfølgende medvirken samt IT-efterforskning), så bestemmelsen nu alene omfatter groft uagtssomme forhold. Ændringen er en følge af den nye bestemmelse om hæleri i § 290, der indførtes ved samme lejlighed, sml. Folketingstidende 2000-01, tillæg A, s. 5690 ff.

8.1.6. § 304

8.1.6.1. § 304 kriminaliserer forskellige forhold, der er beslægtede med svig mv. I bestemmelsen indgår et strafmaksimum på fængsel indtil 4 måneder.

Efter § 304, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 4 måneder den, som i tilfælde, hvor afgørelse om et formueanliggende træffes ved afstemning, skaffer sig eller andre adgang til uberettiget at deltage i denne eller til at afgive flere stemmer, end der tilkommer ham, eller bevirker, at afstemningen forvanskes. På samme måde straffes den, som ved afstemninger i et konkurs- eller gældsfråelsesbo eller under forhandling om tvangsakkord uden for konkurs ved usande foregivender påvirker stemmegivningen eller yder, lover eller tilbyder, modtager, fordrer eller lader sig tilsige formuefordel for at stemme i en bestemt retning eller for at undlade at stemme, jf. § 304, stk. 2.

Om § 304 kan henvises til Den kommenterede straffelov s. 493.

8.1.6.2. Når bortses fra ændringerne som følge af hæftestraffens afskaffelse, jf. lov nr. 433 af 31. maj 2000, fik bestemmelsen sin nuværende affattelse ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.). Om forarbejder forud for denne lovændring kan henvises til Straffelovskommissionens betænkning af 1912, § 316 samt s. 276. Der kan endvidere henvises til Torps betænkning af 1917, § 267 samt s. 254-55, og Straffelovskommissionens betænkning af 1923, § 274 samt sp. 390. Endelig kan henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A, sp. 3404 (§ 306).

Ved lov nr. 212 af 4. juni 1965 om ændringer i borgerlig straffelov (Konfiskation, fuldbyrdelse af frihedsstraf m.v.) reduceredes maksimumstrafferammen, der hidtil havde været ”hæfte indtil 1 år”. Ved lovændringen udgik ordene ”indtil 1 år”, så maksimumstrafferammen herefter blev ”hæfte”. Ændringen havde sammenhæng med, at den almindelige længstetid for hæfte i straffelovens § 44 reduceredes fra 2 år til 6 måneder, bl.a. fordi hæftestraffe af længere varighed end 60 dage kun idømtes meget sjældent, og hæftestraffe på mere end 3 måneder praktisk taget ikke forekom, sml. Folketingstidende 1964-65, tillæg A, sp. 969 (nr. 54), jf. sp. 961.

8.2. Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse

8.2.1. Straffelovrådets overvejelser vedrørende de i pkt. 8.1 nævnte bestemmelser (§ 295 og §§ 298–300 c samt § 304) fremgår af betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse s. 130 ff. Bortset fra ændringerne som følge af afskaffelse af hæftestrafpen fandt rådet ikke grundlag for at forelå ændring af strafferammerne i § 295 og §§ 300 a-300 c. Om de øvrige bestemmelser anførtes bl.a., jf. s. 135-36:

”... Det skal fremhæves, at en række af bestemmelserne i kapitel 29 kunne give anledning til at overveje ændringer i gerningsbeskrivelsen og eventuelt en afkriminalisering, såfremt der var lejlighed til at foretage et grundigere kritisk gennemsyn af bestemmelserne, herunder deres sammenhæng med berigelsesforbrydelserne i kapitel 28. Dette har straffelovrådet ikke haft mulighed for i forbindelse med en gennemgang, der i det væsentlige er begrænset til at angå straffeammerne.

...

Det forekommer tvivlsomt, om der er tilstrækkelig grund til at opretholde kriminaliseringen i §§ 298, 299 og 300 i det nuværende omfang. Når man begrænser overvejelserne til at angå strafferammerne, er det straffelovrådets konklusion, at der i de tre bestemmelser bør gælde en fælles strafferamme med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. For så vidt angår § 300 er dette en nedsættelse af maksimum fra fængsel i 1 år, og anvendelsen af bøde vil efter forslaget ikke udtrykkeligt forudsætte ”formildende omstændigheder”.

8.3. Straffelovrådets overvejelser

8.3.1. §§ 295, 298-299, 300 a-300 c og 304 er i Straffelovrådets oversigt over strafferammer udarbejdet med udgangspunkt i det angrebne retsgode placeret i kategorien ”fredskrænkelser mv.” med et strafmaksimum på 6 måneders fængsel. § 300 er henført til kategorien ”andre forholdsvis grove overtrædelser mv.” med et strafmaksimum på 1 års fængsel. Sml. denne betæknings kapitel 5 om strafferammers minimum og maksimum, pkt. 6.3.3. Placeringen svarer for så vidt angår §§ 298, 300 og 300 a-c til det nugældende strafmaksimum. Strafmaksimum i §§ 295 og 304 er af tekniske grunde hævet fra henholdsvis 3 og 4 måneders fængsel til 6 måneders fængsel. Strafmaksimum i § 299 er reduceret fra fængsel i 1 år og 6 måneder til fængsel i 6 måneder.

8.3.2. Straffelovrådet kan som udgangspunkt tiltræde de synspunkter, herunder behovet for revision af gerningsbeskrivelse mv., som rådet gav udtryk for ved gennemgangen af de nævnte bestemmelser i 1987, sml. pkt. 8.2 ovenfor. Af tekniske grunde foreslås som anført ovenfor strafmaksima i §§ 295 og 304 hævet fra henholdsvis 3 og 4 til 6 måneders fængsel, sml. lovudkastets § 1, nr. 11 og 24. Rådet finder det endvidere bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet rigtigst at opretholde det nuværende strafmaksimum på 1 års fængsel i § 300. Rådet kan i den forbindelse til-

træde, at formuleringen af strafferammen for så vidt angår formildende omstændigheder bringes på linje med de øvrige bestemmelser, sml. lovudkastets § 1, nr. 9.

Som det fremgår af pkt. 8.1.3.2 og 8.1.3.3 ovenfor, har strafmaksimum i § 299 sammenhæng med gennemførelsen af en række internationale retsakter med sigte på bekæmpelse af bestikkelse i private retsforhold. Straffelovrådet har noteret sig, at der fra dansk side er fremsat forslag om en EU-rammeafgørelse om bekæmpelse af bestikkelse i den private sektor, som medfører krav om at kunne straffe forhold omfattet af § 299 med maksimumsstraffe på mindst 1 til 3 års fængsel, sml. pkt. 8.1.3.4 ovenfor. Der foregår pr. 30. november 2002 fortsat forhandlinger om forslaget til EU-rammeafgørelsen. Rådet afstår på den anførte baggrund fra at gå ind i en nærmere vurdering af strafferammen i § 299. Rådet bemærker dog, at det, der i international sammenhæng betegnes ”bestikkelse i private retsforhold”, når forholdet begås i vindingsøjemed, efter omstændighederne vil være omfattet af straffelovens § 280 om mandatsvig, der efter rådets forslag til ny § 286 har et strafmaksimum på 6 års fængsel.

Kapitel 30

Udkast til lov om ændring af straffeloven (Straffastsættelse og strafferammer)

1. Indledning

1.1. Dette kapitel indeholder Straffelovrådets lovudkast med bemærkninger. På alle punkter, hvor der i betænkningen foreligger flertals- og mindretalsudtalelser om en straffelovsbestemmelse, gengiver lovudkastet flertallets udkast, sml. *afsnit 2* nedenfor.

1.2. Om mindretalsovervejelser til lovændringer henvises til denne betæknings kapitel 6, pkt. 7.7 (ophævelse af sidestrafferammer baseret på gentagelseskriterier), kapitel 7, pkt. 6.3 (et fast minimum på 14 dages fængsel), kapitel 8, pkt. 5.2.2 (afskaffelse af livstidsstraffen og indførelse af et tidsbestemt maksimum på 21 års fængsel), kapitel 15, pkt. 8.4.2 (ophævelse af § 126, stk. 2), kapitel 20, pkt. 4.6 (opretholdelse af de eksisterende strafmaksima i § 191) og pkt. 6.5.2 (skærpelse af strafmaksimum i § 185 fra 4 måneder til 4 år), kapitel 25, pkt. 9.2 (skærpelse af strafmaksimum i § 253 fra 3 måneder til 4 år), kapitel 27, pkt. 4.4.3 (reduktion af strafmaksimum i § 268 fra 2 års til 6 måneders fængsel) samt kapitel 28, pkt. 12.2 (indføjelse af bøde i § 285, stk. 1, og ophævelse af § 287) og pkt. 12.3 (strafmaksimum på 4 års fængsel for groft skattesvig mv. og groft EU-svig mv., sml. §§ 289 og 289 a).

2. Lovudkast med bemærkninger

§ 1

I straffeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 779 af 16. september 2002, foretages følgende ændringer:

1. I 3. *kapitel* indsættes som § 20 a:

”§ 20 a. Handlinger foretaget i uvidenhed om eller misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingen, er straffri, når uvidenheden eller misforståelsen ikke kan tilregnes gerningsmanden som forsætlig eller uagtsom.”

2. I §§ 7, *stk. 1, nr. 1, 8, nr. 3, 21, stk. 3, og 23, stk. 3*, ændres ”4 måneder” til: ”6 måneder”.

3. I § 33 indsættes som *stk. 3*:

”Stk. 3. Straffen må ikke overstige fængsel i 8 år for en gerningsmand, der ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført.

Stk. 3 bliver herefter *stk. 4*.

4. I § 61, *stk. 2, 2. pkt.*, ændres ”stk. 2-4” til: ”stk. 3-5”.

5. §§ 83-85, 87 og 91 ophæves.

6. §§ 80-84 affattes således:

”§ 80. Ved straffens fastsættelse skal der under hensyntagen til ensartethed i retsændelsen lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed og på oplysninger om gerningsmanden.

Stk. 2. Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den med lovovertrædelsen forbundne skade, fare og krænkelse samt til, hvad gerningsmanden indså eller burde have indset herom. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.

§ 81. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som skærpende omstændighed,

- 1) at gerningsmanden tidligere er straffet af betydning for sagen,
- 2) at gerningen er udført af flere i forening,
- 3) at gerningen er særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet,
- 4) at gerningsmanden tilsigtede, at gerningen skulle have betydeligt alvorligere følger, end den fik,
- 5) at gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed,
- 6) at gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende,
- 7) at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt,
- 8) at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,
- 9) at gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling,
- 10) at gerningen er begået af en person, der udstår straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter,
- 11) at gerningen er begået af en tidligere indsat over for institutionen eller en person med ansættelse ved institutionen.

§ 82. Det skal ved straffens fastsættelse i almindelighed indgå som formildende omstændighed,

- 1) at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført,

- 2) at gerningsmanden har høj alder, når anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig eller skadelig,
- 3) at gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund,
- 4) at gerningen er udført i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse,
- 5) at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold,
- 6) at gerningen er begået under indflydelse af stærk medfølelse eller sindsbevægelse, eller der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen,
- 7) at gerningsmanden frivilligt har afværget eller søgt at afværge den fare, der er forvoldt ved den strafbare handling,
- 8) at gerningsmanden frivilligt har angivet sig selv og aflagt fuldstændig tilståelse,
- 9) at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre,
- 10) at gerningsmanden ved deltagelse i konfliktråd eller på anden måde har genoprettet eller søgt at genoprette den skade, der er forvoldt ved den strafbare handling,
- 11) at gerningsmanden på grund af den strafbare handling fratages en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf,
- 12) at straffesagen mod gerningsmanden ikke er afgjort inden en rimelig tid, uden at det kan bebrejdes gerningsmanden,
- 13) at der er gået så lang tid, siden den strafbare handling blev foretaget, at anvendelsen af den sædvanlige straf er unødvendig.

§ 83. Straffen kan nedsættes under den foreskrevne strafferamme, når oplysninger om gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold afgørende taler herfor. Under i øvrigt formildende omstændigheder kan straffen bortfalde.

§ 84. Det er en betingelse for anvendelsen af bestemmelser om forhøjet straf eller andre retsfølger i gentagelsestilfælde, at gerningsmanden, inden den pågældende på ny forbrød sig, i den danske stat er fundet skyldig i en efter det fyldte 18. år begået strafbar handling, som loven tillægger gentagelsesvirkning på den nu begåede, eller i forsøg på eller medvirken til en sådan.

Stk. 2. Retten kan tillægge straffedomme afsagte uden for den danske stat samme gentagelsesvirkning som de her i landet afsagte.

Stk. 3. Gentagelsesvirkningen ophører, når der, førend den nye strafbare handling blev begået, er forløbet 5 år, efter at den tidligere straf er udstået, endeligt eftergivet eller bortfaldet. Er den tidligere straf en bødestraf, regnes den nævnte frist fra datoen for den endelige dom eller bødens vedtagelse. Med hensyn til betingede domme regnes fristen fra den endelige dom.”

7. I § 88, *stk. 1, 1. pkt.*, indsættes efter ”den strengeste af disse”: ”, jf. dog *stk. 2*”.

8. I § 88 indsættes som *stk. 2*:

”Stk. 2. Har nogen ved en eller flere handlinger begået flere overtrædelser af anden lovgivning end straffeloven, sammenlægges bødestraffen for hver overtrædelse, medmindre den samlede bøde ville overstige (3.000 kr., 5.000 kr. eller 10.000 kr.), eller særlige grunde taler for at fravige denne regel.”

Stk. 2-4 bliver herefter *stk. 3-5*.

9. I §§ 100, *stk. 2*, 176, *stk. 2*, 233, 266 a, og 300 ændres ”fængsel indtil 1 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 1 år”.

10. I §§ 103, *stk. 1*, 122, 150 og 192, *stk. 1*, ændres ”3 år” til: ”4 år”.

11. I §§ 103, *stk. 2*, 148, 156, 1. pkt., 160, 162, 163, 184, *stk. 2*, 193, *stk. 2*, 236, *stk. 4*, 241, 249, 266 c, 267, *stk. 1*, 274, *stk. 1*, og 304 ændres ”4 måneder” til: ”6 måneder”

12. I §§ 108, *stk. 2*, 109, *stk. 1*, 118, *stk. 1*, 166, *stk. 1*, og 183, *stk. 1*, ændres ”12 år” til: ”10 år”.

13. I §§ 109, *stk. 2*, og 110, *stk. 2*, ændres ”fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

14. § 110 a affattes således:

”§ 110 a. Med bøde eller fængsel indtil 2 år straffes den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse

- 1) beskriver, fotograferer eller på anden måde afbilder danske ikke almentilgængelige militære forsvarsanlæg, depoter, enheder, våben, materiel el.lign., eller som mangfoldiggør eller offentliggør sådanne beskrivelser eller afbildninger,
- 2) offentliggør bestemmelser, der vedrører danske stridskræfters mobilisering og andet krigsberedskab.

Stk. 2. Med bøde straffes den, som forsætligt eller uagtsomt uden behørig tilladelse optager fotografier fra luftfartøj over dansk statsområde eller offentliggør sådanne ulovligt optagne fotografier.”

15. § 110 c affattes således:

”§ 110 c. Den, som overtræder bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til værn for statens forsvars- eller neutralitetsforanstaltninger, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 år.

Stk. 2. På samme måde straffes den, som overtræder bestemmelser eller forbud, som i henhold til lov måtte være givet til gennemførelse af statens forpligtelser som medlem af de Forenede Nationer.

Stk. 3. Begås en forbrydelse som nævnt i stk. 1 eller 2 uagtsomt, er straffen bøde eller fængsel indtil 2 år.”

16. I §§ 110 e, 130, 161 og 182 ændres ”bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

17. I §§ 113, stk. 1, 125 a, 1. og 2. pkt., 241, 249, 266 b, stk. 2, 293, stk. 1, 2. pkt., og 293 a, 2. pkt., ændres ”skærpende” til: ”særligt skærpende”.

18. I § 114 d ændres ”bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 2 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

19. I §§ 117, 136, stk. 2, og 192, stk. 3, ændres ”fængsel indtil 2 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

20. I §§ 119, stk. 1, 123, og 144 ændres ”fængsel indtil 6 år, under formildende omstændigheder med bøde til: ”bøde eller fængsel indtil 6 år”.

21. § 124, stk. 2, affattes således:

”*Stk. 2.* På samme måde straffes den, der befrier en anholdt, fængslet eller tvangsbragt person, såvel som den, der tilskynder eller hjælper en sådan person til at undvige eller holder den undvegne skjult.”

22. I § 124, stk. 3, ændres ”bøde eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 måneder” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

23. I § 126, stk. 2, ændres ”Med bøde eller fængsel indtil 3 måneder” til: ”På samme måde”.

24. I §§ 129, 1. pkt., 134, 135, 142, 170, 1. pkt., 195 og 295 ændres ”3 måneder” til: ”6 måneder”.

25. I § 131, stk. 2, ændres ”Med bøde eller under særlig skærpende omstændigheder med fængsel indtil 4 måneder” til: ”På samme måde”.

26. I § 132 a, 1. pkt., ændres ”fængsel indtil 1 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

27. §§ 132 a, 2. pkt., 133, stk. 2, 2. pkt., 143, 154, 166, stk. 2, 179, 2. pkt., 202, 206, 262, 267, stk. 2 og 3, 267 a, 268, 2. pkt., og 275 a ophæves.

28. I § 133, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 3 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

29. § 133, stk. 3, affattes således:

”Stk. 3. Begås der under sådant opløb nogen under dets formål hørende forbrydelse, straffes opløbets anstiftere eller ledere efter den bestemmelse, der gælder for den pågældende forbrydelse.”

30. I § 134 a ændres ”1 år og 6 måneder” til: ”2 år”.

31. I §§ 136, stk. 1, og 232 ændres ”fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 4 år”

32. I § 137, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder, særlig når handlingen har været forbundet med voldsom eller truende adfærd, med fængsel indtil 2 år” til: ”fængsel indtil 2 år”.

33. I § 138 ændres ”6 måneder” til: ”1 år”.

34. I § 140 ændres ”fængsel indtil 4 måneder eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

35. I §§ 141, stk. 1, 149 og 194 ændres ”fængsel indtil 3 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 4 år”.

36. I §§ 145, 1. og 2. pkt., 178, 189, stk. 1, og 261, stk. 1, ændres ”fængsel” til: ”bøde eller fængsel”.

37. § 146, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. Begås handlingen med forsæt til velfærdsfortabelse for nogen, er straffen fængsel indtil 16 år.”

38. I § 147 ændres ”fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 3 år” til: ”fængsel indtil 4 år”.

39. § 151 affattes således:

”§ 151. Den, som tilskynder eller medvirker til, at nogen, der er underordnet vedkommende i offentlig tjeneste eller hverv, forbryder sig i denne tjeneste, straffes, uden hensyn til om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri, efter den for den pågældende forbrydelse gældende bestemmelse.”

40. § 152, stk. 2, affattes således:

”Stk. 2. Begås det i stk. 1 nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding eller under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor, kan straffen stige til fængsel indtil 2 år.”

41. I § 155, 1. pkt., udgår ”i øvrigt”, og ”4 måneder” ændres til: ”6 måneder”.

42. § 157 affattes således:

”§ 157. Når nogen, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, gør sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse eller skødesløshed i tjenestens eller hvervets udførelse eller i overholdelsen af de pligter, som tjenesten eller hvervet medfører, straffes den pågældende med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Uden for foranstående bestemmelse falder hverv, hvis udførelse hviler på offentlige valg.”

43. I § 164, stk. 3, ændres ”1 år” til: ”6 måneder”.

44. Efter § 164 indsættes:

”§ 164 a. Den, som undlader at oplyse omstændigheder, der bestemt taler for, at en for en forbrydelse sigtet eller dømt er uskyldig, skønt dette kunne ske uden at udsætte den pågældende eller dennes nærmeste for fare for liv, helbred eller velfærd eller for forfølgning for vedkommende forbrydelse, straffes med bøde eller fængsel indtil 1 år.”

45. I § 165 ændres ”bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder med fængsel indtil 1 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

46. I §§ 168, 1. pkt., og 176, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 3 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

47. I § 168, 2. pkt., udgår ”nedsættes til bøde og under formildende omstændigheder”.

48. I § 179, 1. pkt., ændres ”fængsel indtil 3 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år”.

49. I §§ 180 og 183, stk. 2, ændres ”på livstid” til: ”16 år”.

50. I § 184, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 6 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 2 år eller under særligt skærpende omstændigheder med fængsel indtil 6 år”.

51. I § 185 ændres ”4 måneder” til: ”2 år”.

52. I §§ 186, stk. 2, og 187, stk. 2, ændres ”bøde eller fængsel indtil 4 måneder eller under skærpende omstændigheder fængsel indtil 1 år” til: ”bøde eller fængsel indtil 1 år”.

53. I § 188, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 6 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 år”.

54. I §§ 188, stk. 2, og 189, stk. 2, ændres ”fængsel indtil 4 måneder eller bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 måneder”.

55. I § 190 ændres ”bliver en forholdsmæssig mildere straf inden for de angivne strafarter at anvende” til: ”er straffen bøde eller fængsel indtil 6 år”.

56. I § 191 ændres i 1. pkt. ”6 år” til: ”10 år” og i 2. pkt. ”10 år” til: ”16 år”.

57. I § 193, stk. 1, ændres ”fængsel indtil 4 år eller under formildende omstændigheder med bøde” til: ”bøde eller fængsel indtil 6 år”.

58. § 227 affattes således:

”§ 227. Straf efter §§ 216-226 kan nedsættes eller bortfalde, når de personer, mellem hvilke kønslig omgængelse har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden eller har ladet deres partnerskab registrere.”

59. § 250 affattes således:

”§ 250. Den, som hensætter en anden i hjælpeløs tilstand eller forlader en under den pågældendes varetægt stående person i en sådan tilstand, straffes med fængsel indtil 8 år.”

60. I § 261 ændres i stk. 2 ”fængsel fra 1 til 12 år” til: ”fængsel indtil 10 år”, og som stk. 3 indsættes:

”Stk. 3. Den, som ved grov uagtsomhed forvolder en frihedsberøvelse af den i stk. 2 nævnte art, straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder.”

61. § 263, *stk. 3*, affattes således:

”*Stk. 3.* Begås de i *stk. 1* eller *2* nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år.”

62. § 264, *stk. 2*, affattes således:

”*Stk. 2.* Begås det i *stk. 1*, nr. 1, nævnte forhold med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under sådanne omstændigheder, at det påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor, kan straffen stige til fængsel indtil 6 år.”

63. I § 265, *1. pkt.*, ændres ”6 måneder” til: ”2 år”.

64. I § 268, *1. pkt.*, ændres ”med fængsel indtil 2 år” til: ”, og den i § 267 nævnte straf kan da stige til fængsel i 2 år”.

65. I § 285, *stk. 2*, ændres ”1 år og 6 måneder” til: ”1 år”.

66. § 286 affattes således:

”§ 286. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når de i §§ 276 og 278-283 nævnte forbrydelser er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af udførelsesmåden, eller fordi forbrydelsen er udført af flere i forening eller under medtagelse af våben eller andet farligt redskab eller middel, eller som følge af omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

67. § 288, *stk. 2*, affattes således:

”*Stk. 2.* Straffen kan stige til fængsel i 10 år, når et røveri er af særlig grov beskaffenhed navnlig på grund af dets særligt farlige karakter, udførelsesmåden eller omfanget af den opnåede eller tilsigtede vinding, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

68. I § 291, *stk. 1*, ændres ”1 år” til: ”1 år og 6 måneder”.

69. § 291, *stk. 2*, affattes således:

”Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når hærværk navnlig på grund af forbrydelsens omfang er af særlig grov beskaffenhed, eller når et større antal forbrydelser er begået.”

§ 2

Loven træder i kraft den ...

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1 (§ 20 a)

Med lovudkastets § 20 a indsættes en ny bestemmelse i straffelovens kapitel 3 om strafbarhedsbetingelser, hvorefter handlinger foretaget i uvidenhed om eller misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingen, er straffri, når uvidenheden eller misforståelsen ikke kan tilregnes gerningsmanden som forsætlig eller uagtsom. Bestemmelsen skal sammenholdes med den gældende § 84, stk. 1, nr. 3, hvorefter straffen kan nedsættes, herunder under den foreskrevne strafferamme og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde, når gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om eller misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingens foretagelse. § 84 foreslås ophævet som led i nyskrivningen af straffelovens bestemmelser om straffastsættelsen, sml. udkastets § 1, nr. 6. Den praksis, der i dag knytter sig til § 84, stk. 1, nr. 3, og stk. 2, vil kunne være vejledende ved fortolkningen af den nye § 20 a. I de tilfælde, hvor en uvidenhed eller misforståelse kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom, og der derfor ikke er grundlag for at frifinde i medfør af § 20 a, kan der foreligge omstændigheder, som taler for en formildet strafudmåling, og som efter de gældende regler og den nuværende praksis ville føre til nedsat straf, jf. § 84, stk. 1, nr. 3. Som det fremgår af bemærkningerne til lovudkastets § 82, tilsigter denne bestemmelse ikke at udelukke, at en sådan formildet strafudmåling fortsat kan finde sted.

Til nr. 2 (§§ 7, stk. 1, nr. 1, 8, nr. 3, 21, stk. 3, og 23, stk. 3)

Ved lovudkastets § 1, nr. 2, ændres strafpositionen 4 måneder til 6 måneder i § 7, stk. 1, nr. 1, og § 8, nr. 3 (grænsen for dansk jurisdiktionskompetence ved visse handlinger begået uden for folkeretligt anerkendt statsområde), § 21, stk. 3 (grænsen mellem straffri og strafbare forsøgshandlinger), og i § 23, stk. 3 (grænsen for strafbortfald ved visse former for medvirken). Strafpositionen 6 måneder er efter forslaget laveste strafmaksimum i strafferammer med fængselsstraf. Der er tale om teknisk begrundede ændringer med baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet, sml. lovudkastets § 1, nr. 11.

Til nr. 3 (§ 33, stk. 3)

Med lovudkastets § 1, nr. 3, videreføres som stk. 3 i § 33 det hidtil gældende forbud ifølge § 84, stk. 1, nr. 2, 2. pkt., mod at idømme mere end 8 års fængsel til personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet. Sml. § 1, nr. 6, med bemærkninger til lovudkastets § 82, nr. 1, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført.

Til nr. 4 (§ 61, stk. 2, 2. pkt.)

Efter § 61, stk. 2, 2. pkt., finder reglerne i § 88, stk. 2-4, om valg af strafart ved sammenstød tilsvarende anvendelse ved pådømmelse af strafbart forhold begået i prøvetiden for betinget dom. Ved lovudkastets § 1, nr. 4, ændres henvisningen til § 88, stk. 3-5. Ændringen er en følge af lovudkastets § 1, nr. 7 og 8, om absolut kumulation af visse bøder.

Til nr. 5 (§§ 83-85, 87 og 91)

Ved lovudkastets § 1, nr. 5, ophæves som led i en nyskrivning af straffelovens bestemmelser om straffastsættelse de hidtil gældende §§ 83-85, 87 og 91, sml. lovudkastets § 1, nr. 6, med §§ 80-83.

Til nr. 6 (§§ 80-84)

Til §§ 80-82

I lovudkastets §§ 80-82 foreslås nye bestemmelser om straffens fastsættelse til afløsning af straffelovens § 80. Formålet med §§ 80-82 er på baggrund af den eksisterende praksis om straffelovens § 80 at lovfæste en række hensyn om straffastsættelsen. Udtrykkene ”skærpende omstændighed” og ”formildende omstændighed” anvendes af samme grund i en vid betydning. Endvidere omfatter ordene ”gerning” og ”handling” såvel strafbare handlinger som strafbare undladelser. Ordet ”straf” inkluderer som hidtil både bøde og fængsel, herunder betinget dom med og uden vilkår om samfundstjeneste. De foreslåede bestemmelser tilsigter ikke at ændre ved den nugældende udmålingspraksis inden for bestemte sagstyper som f.eks. volds- og berigelseskriminalitet. Samtlige bestemmelser retter sig i øvrigt alene mod den strafudmåling, som finder sted inden for den foreskrevne strafferamme. Adgangen til at gå under den foreskrevne strafferamme og efter omstændighederne lade straffen bortfalde foreslås reguleret i § 83 i rådets lovudkast.

Til § 80

I lovudkastets § 80 angives de hovedhensyn, som skal vægtes ved straffastsættelsen. Lovudkastets §§ 81 og 82 føjer hertil en ikke udtømmende opregning af omstændigheder, som i almindelighed skal tillægges henholdsvis skærpende og formildende betydning.

§ 80 indebærer en præcisering af de hovedhensyn, som skal indgå ved straffastsættelsen. Således angives i stk. 1, at der ved straffens fastsættelse som hidtil skal lægges vægt på lovovertrædelsens

grovhed og på oplysninger om gerningsmanden. Det kommer endvidere til udtryk i lovbestemmelsen, at straffastsættelsen skal ske under hensyntagen til ensartethed i retsanvendelsen.

I stk. 2 præciseres de hensyn, der skal indgå ved vurderingen dels af lovovertrædelsens grovhed (1. pkt.), dels af oplysninger om gerningsmanden (2. pkt.). Ved vurderingen af lovovertrædelsens grovhed skal der tages hensyn til den skade, fare og krænkelse, som er forbundet med lovovertrædelsen. Ved vurderingen af oplysninger om gerningsmanden skal der tages hensyn til dennes almindelige personlige og sociale forhold, dennes forhold før og efter gerningen samt dennes bevæggrunde til gerningen.

I den gældende § 80 foreskriver stk. 2, at det i reglen skal anses som en skærpende omstændighed, at gerningen er udført af flere i forening. Denne bestemmelse foreslås videreført i lovudkastets § 81, nr. 2, sml. nedenfor.

Til § 81

I lovudkastets § 81 lovfæstes en række forhold, som i almindelighed skal indgå som skærpende omstændigheder ved straffastsættelsen. § 81 tilsigter sammen med lovudkastets § 82 at supplere lovudkastets § 80 ved vægtningen af hensynet til lovovertrædelsens grovhed og gerningsmandens person. Opregningen af skærpende omstændigheder er ikke udtømmende. I straffelovens særlige del indgår adskillige bestemmelser, som under anvendelse af forskellige udtryk beskriver omstændigheder, hvis tilstedeværelse i det enkelte tilfælde bevirker, at en skærpet sidestrafferamme skal eller kan anvendes. § 81 tilsigter ikke at ændre herved. De forhold, som fører til anvendelse af en skærpet sidestrafferamme, f.eks. at en forbrydelse er begået med et vindingsmotiv for øje, kan naturligvis også fortsat tillægges skærpende betydning ved straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme, selv om de ikke er nævnt i § 81.

Opregningen i § 81 er inddelt således, at § 81, nr. 1, retter sig mod betydningen af, at gerningsmanden tidligere er straffet for kriminalitet, som er af betydning for pådømmelsen af den foreliggende kriminalitet. § 81, nr. 2-6, angiver generelle forhold ved gerningen, som i reglen bevirker, at gerningens strafværdighed forøges. § 81, nr. 7-9, retter sig mod den skærpelse af en gernings strafværdighed, som normalt følger af, at gerningen er udvirket ved gerningsmandens misbrug af stilling, særligt tillidsforhold mv. eller udnyttelse af tredjemands underlegenhed. § 81, nr. 10-11, retter sig mod omstændigheder, som har tilknytning til gerningsmandens status af strafafsoner eller tidligere strafafsoner.

Efter § 81, nr. 1, skal det i almindelighed indgå som skærpende omstændighed, at gerningsmanden tidligere er straffet, når det er af betydning for sagen. Om det forhold, at gerningsmanden er tidligere straffet, skal tillægges skærpende betydning ved straffastsættelsen, beror på en konkret vurdering af beskaffenheden af såvel den foreliggende som den tidligere kriminalitet. § 81, nr. 1, opstiller in-

gen faste tidsmæssige betingelser for, hvornår tidligere kriminalitet kan medføre skærpet strafudmåling. Med § 81, nr. 1, tilsigtes imidlertid ingen ændring af den praksis, som har dannet sig ved straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme på baggrund af den gældende § 81 om betingelserne for anvendelse af bestemmelser om forhøjet straf mv. i gentagelsestilfælde.

Med § 81, nr. 2, videreføres den nuværende regel i straffelovens § 80, stk. 2, hvorefter det i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningen er udført af flere i forening. Der tilsigtes ingen ændring af § 23 om straflempelse ved medvirken, når der er anledning til at anlægge en sammenlignende vurdering af flere deltageres roller.

Efter § 81, nr. 3, skal det i almindelighed indgå som skærpende omstændighed, at gerningen er særligt planlagt eller led i omfattende kriminalitet. Det indebærer sædvanligvis, at der tale om professionel eller mere systematisk kriminalitet med flere personer indblandet, f.eks. organiseret økonomisk kriminalitet, narkotikakriminalitet, hælerivirksomhed eller menneskesmugling. Bestemmelsen vil dog efter omstændighederne også være anvendelig, hvor kun en enkelt person er involveret. Det er ikke nødvendigt, at gerningsmanden har haft en særlig vigtig rolle ved planlægningen eller udførelsen af den omhandlede kriminalitet. Bestemmelsen vil efter omstændighederne kunne omfatte personer, der ikke indtager overordnede funktioner i en kriminel organisation.

Efter § 81, nr. 4, skal det i almindelighed indgå som skærpende omstændighed, at gerningsmanden tilsigtede, at gerningen skulle have betydeligt alvorligere følger, end den fik. Ordet "tilsigtede" indebærer ikke et skærpet forsætskrav. Som eksempel på tilfælde, hvor bestemmelsen kunne overvejes anvendt, kan nævnes ildspåsættelse på fremmed ejendom, jf. straffelovens § 181, stk. 1, hvor gerningsmanden har haft forsæt til, at hele ejendommen brændte ned, men ildspåsættelsen alene førte til, at en mindre del af ejendommen ødelagdes.

§ 81, nr. 5, fastslår, at det i almindelighed skal være en skærpende omstændighed, at gerningsmanden har udvist særlig hensynsløshed. Med ordet "særlig" markeres, at bestemmelsen er forbeholdt omstændigheder, der rækker videre end den hensynsløshed, som normalt indgår i forbrydelsen. Som eksempel på tilfælde, hvor det kunne komme på tale at anvende bestemmelsen, kan nævnes væbnet røveri, hvorunder der tillige affyres skarpe varselsskud. Som et andet eksempel kan peges på indbrud i privat beboelse, hvorunder der begås hærværk, som rækker videre end den ødelæggelse i form af opbrud af dør og lignende, som normalt er forbundet med indtrængen i fremmed hus mv., f.eks. opskæring af møbler og beskadigelse af tapet, gulv, gardiner mv.

Efter § 81, nr. 6, skal det i almindelighed tillægges strafskærpende betydning, når gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende. Bestemmelsen sigter på tilfælde, hvor forbrydelsens motiv helt eller delvist kan tilskrives disse forhold. Fortolkningen af "etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende" skal ske med udgangspunkt i straffelo-

vens § 266 b, der kriminaliserer fremsættelse af udtalelse mv., ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin ”race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering”. Bestemmelsen er ikke begrænset til bestemte forbrydelsestyper eller tilfælde, hvor gerningsmandens motiv har været at true, forhåne eller nedværdige en person eller gruppe af personer. Bestemmelsen vil efter omstændighederne også være anvendelig f.eks. på økonomisk kriminalitet, der begås med henblik på at fremme en racistisk organisation, som gerningsmanden er medlem af.

Efter § 81, nr. 7, indgår blandt de skærpende omstændigheder, at gerningen er begået i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv eller under misbrug af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt. Bestemmelsens 1. led skal ses i sammenhæng med straffelovens § 154, hvorefter den for den pågældende forbrydelse foreskrevne straf kan forhøjes med indtil det halve, når nogen i udførelsen af offentlig tjeneste eller hverv har gjort sig skyldig i falsk anklage, forbrydelse vedrørende bevismidler, legemsangreb, frihedsberøvelse, underslæb eller mandatsvig. Denne bestemmelse foreslås ophævet, sml. lovudkastets § 1, nr. 27. Formålet med § 81, nr. 7, 1. led, er på den baggrund at angive, at det ved strafudmålingen inden for vedkommende strafferamme i almindelighed skal tillægges skærpende betydning, at gerningen er begået i udførelse af offentlig tjeneste eller hverv. § 81, nr. 7, 1. led, er i modsætning til § 154 ikke begrænset til bestemte forbrydelsestyper, men vil efter omstændighederne også være anvendelig ved andre former for kriminalitet, f.eks. tyveri. § 81, nr. 7, 1. led, forudsættes i lighed med den hidtil gældende § 154 alene bragt i anvendelse, når det strafbare forhold har en sådan tilknytning til udførelsen af tjenesten eller hvervet, at det kan karakteriseres som misbrug. Det fremgår også forudsætningsvis af 2. led i § 81, nr. 7, der taler om ”misbrug” af stilling eller særligt tillidsforhold i øvrigt. Denne del af bestemmelsen vil f.eks. kunne omfatte berigelseskriminalitet begået under misbrug af stilling i private ansættelsesforhold. Bestemmelsen vil efter omstændighederne også være anvendelig i andre sammenhænge, hvor gerningen er udvirket ved gerningsmandens misbrug af et særligt tillidsforhold, f.eks. ved vold mod et barn, der af forældrene er overladt i gerningsmandens varetægt.

§ 81, nr. 8, angiver som skærpende omstændighed, at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold. Modstykket til denne bestemmelse er lovudkastets § 82, nr. 5, hvorefter det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold.

Med ”tvang” sigtes til tilfælde, hvor gerningsmanden får en anden til at medvirke til gerningen under anvendelse f.eks. af trusler om vold. Bestemmelsen vil typisk omfatte de former for tvang, som er kriminaliseret i straffelovens § 260, men bestemmelsen er ikke begrænset hertil. F.eks. vil også

trusler om skade på gods af et omfang, der ikke opfylder kravet i § 260 om ”betydelig skade”, efter omstændighederne kunne føre til, at gerningen er udøvet ved tvang. ”Svig” sigter til det forhold, at gerningsmanden formår en anden til at medvirke til gerningen ved mod bedre vidende at fremsætte urigtige udtalelser eller fortie sandheden. Den udviste svig kan både angå faktiske forhold, f.eks. værdien af effekter, som gerningsmanden ønsker den anden persons bistand til at stjæle, og retlige forhold, f.eks. at gerningen ikke er strafbar.

”Ung alder” sigter til personer, som ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført, sml. lovudkastets § 82, nr. 1. Afgrænsningen af ”betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold” beror på en konkret vurdering. Vejledende for fortolkningen af disse udtryk er den praksis, som knytter sig til straffelovens § 282 om åger. For så vidt angår udtrykket ”afhængighedsforhold” kan der også hentes vejledning i praksis om den hidtil gældende straffelovs § 84, stk. 1, nr. 5. I kravet om ”udnyttelse” af ung alder, betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder mv. ligger, at der skal være årsagssammenhæng mellem tilstanden hos den anden person og dennes medvirken til at begå den strafbare handling. Kravet om udnyttelse skal i øvrigt ses i lyset af bestemmelsens formål om gennem strafudmålingen at markere den øgede strafværdighed, som følger af, at gerningen er udvirket ved gerningsmandens misbrug af andres underlegenhed.

Efter § 81, nr. 9, skal er det i almindelighed tillægges skærpende betydning, når gerningsmanden har udnyttet forurettedes værgeløse stilling. Denne bestemmelse sigter navnlig til kriminalitet, som begås over for udsatte persongrupper, f.eks. børn, handicappede og ældre personer. Som eksempel kan nævnes vold mod et spædbarn, salg af narkotika til små børn og tricktyveri, tasketyveri o. lign. over for ældre eller svagtseende personer. Bestemmelsen kan også være anvendelig i andre tilfælde, hvor omstændighederne bevirker, at forurettede er ”værgeløs”. Som eksempel kan nævnes tyveri fra en bil, der som følge af færdselsuheld har måttet efterlades ulåst.

Efter § 81, nr. 10, er det i almindelighed en skærpende omstændighed, at gerningen er begået af en person, der udstår straf eller anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter. I § 81, nr. 11, nævnes det forhold, at gerningen er begået af en tidligere indsat over for institutionen eller en person med ansættelse ved institutionen. § 81, nr. 10 og 11, skal ses i sammenhæng med rådets forslag om at ophæve § 83, stk. 1 og 2, sml. lovudkastets § 1, nr. 5. Formålet med disse bestemmelser er at præcisere, at det fortsat efter omstændighederne kan tillægges skærpende betydning inden for den foreskrevne strafferamme, når forbrydelsen er begået af en person, der udstår straf mv., eller af en tidligere strafafsoner. § 81, nr. 10, kan omfatte tilfælde, hvor kriminalitet er begået under udgang mv. fra institutionen (”orlov”), men bestemmelsen forudsættes i lighed med den hidtidige § 83, stk. 1, begrænset til handlinger rettet mod medindsatte, personer med tilknytning til institutionen eller mod institutionen eller dens ejendele, sml. herved Østre Landsrets dom, offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1992, s. 435. Om anden kriminalitet begået under afsoning skal tillægges skærpende

betydning, beror på de almindelige regler om betydningen af, at gerningsmanden tidligere er straffet (gentagelse), sml. lovudkastets § 81, nr. 1. § 81, nr. 10 og 11, er i modsætning til den gældende § 83, stk. 1 og 2, ikke begrænset til bestemte forbrydelser, men kan f.eks. omfatte voldtægt, jf. straffelovens § 216, der begås af en indsat. Udtrykket ”over for institutionen” i § 81, nr. 11, kan bl.a. omfatte tilfælde, hvor en tidligere indsat har gjort sig skyldig i en forbrydelse som omhandlet i straffelovens § 124 i forhold til en i institutionen indsat person, f.eks. ved ulovligt at sætte sig i forbindelse med den pågældende.

Til § 82

I lovudkastets § 82 lovfæstes en række forhold, som i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed ved straffastsættelsen. § 82 tilsigter sammen med § 81 at supplere § 80 ved vægtningen af hensynet til lovovertrædelsens grovhed og gerningsmandens person. Opregningen af formildende omstændigheder i § 82 er ikke udtømmende. Straffelovens almindelige del indeholder i §§ 21 og 23 regler om straflempelse ved forsøg og medvirken. Med § 82 tilsigtes ingen ændring af disse bestemmelser. I straffelovens særlige del indgår bestemmelser, som under anvendelse af forskellige udtryk beskriver omstændigheder, hvis tilstedeværelse i det enkelte tilfælde bevirker, at forholdet henføres til en lavere sidestrafferamme. § 82 tilsigter heller ikke at ændre herved.

Opregningen i § 82 er inddelt således, at § 82, nr. 1-2, angår gerningsmandens alder. § 82, nr. 3, vedrører overskridelse af grænserne for en objektiv straffrihedsgrund, f.eks. lovligt nødværge. § 82, nr. 4-6 og 7-10, retter sig mod omstændigheder ved gerningen eller gerningsmandens person henholdsvis under og efter gerningens foretagelse. § 82, nr. 11, vedrører betydningen af samtidig retighedsfrakendelse mv. Endelig omhandler § 82, nr. 12 og 13, betydningen af sagsbehandlingstid og af den tid, der er gået, siden den strafbare handling blev foretaget.

Efter § 82, nr. 1, skal det i almindelighed indgå som formildende omstændighed, at gerningsmanden ikke var fyldt 18 år, da gerningen blev udført. Med denne bestemmelse videreføres § 84, stk. 1, nr. 2, 1. pkt., jf. § 80, og i et vist omfang § 91, der i øvrigt foreslås ophævet, sml. lovudkastets § 1, nr. 5. Det hidtil gældende forbud mod at idømme straf på mere end 8 års fængsel til personer, der var under 18 år på gerningstidspunktet, videreføres i § 33 om fængselsstraffens faste minimum og maksimum, sml. lovudkastets § 1, nr. 3.

Efter § 82, nr. 2, skal det i almindelighed tillægges formildende betydning, at gerningsmanden (på domstidspunktet) har høj alder, når anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig eller skadelig. Udtrykket ”høj alder” sigter ikke til en bestemt aldersgrænse. Er gerningsmanden fyldt 65 år, vil der normalt være anledning til at overveje, om bestemmelsen kan bringes i anvendelse. At gerningsmanden har høj alder, er imidlertid ikke tilstrækkeligt. Det kræves videre, at sædvanlig straf er enten ”unødvendig” eller ”skadelig”. Om sædvanlig straf er unødvendig beror på en konkret vurdering, hvor hensynet til gerningsmandens høje alder skal afvejes over for hensynet til gennem straf-

fastsættelsen at markere forbrydelsens strafværdighed. Denne afvejning kan efter omstændighederne føre til, at kravet om sædvanlig straf fastholdes. Straflempelse kan herefter alene komme på tale, såfremt gerningsmandens høje alder bevirker, at anvendelse af den sædvanlige straf er ”skadelig”. Er den sædvanlige straf en længerevarende fængselsstraf, vil der normalt være en formodning for, at denne betingelse er opfyldt. Også kortere fængselsstraffe kan efter omstændighederne være omfattet, f.eks. i tilfælde, hvor gerningsmanden lider af en fremskreden livstruende sygdom.

§ 82, nr. 2, tilsigter ikke at udelukke, at andre ligeværdige hensyn efter omstændighederne tillægges formildende betydning, f.eks. dårligt helbred i form af et svært fysisk handicap. Hensynet til svækkelse eller forstyrrelse af de psykiske funktioner vil efter omstændighederne kunne være omfattet af § 82, nr. 6 (”andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand”).

I opregningen af formildende omstændigheder indgår i § 82, nr. 3, at gerningen grænser til at være omfattet af en straffrihedsgrund. Hermed sigtes til en objektiv straffrihedsgrund, f.eks. tilfælde, hvor gerningsmanden har overskredet grænserne for lovlig nødværge og lovlig nødret, sml. straffelovens §§ 13 og 14 samt 84, stk. 1, nr. 1. Som et andet eksempel kan peges på tilfælde, hvor betingelserne for at statuere straffrihed som følge af samtykke eller manglende retsstridighed i øvrigt ikke fuldt ud har været opfyldt, men omstændighederne dog taler for en mildere straf.

Efter den gældende § 84, stk. 1, nr. 3, kan straffen nedsættes (herunder under den foreskrevne strafferamme og under i øvrigt formildende omstændigheder bortfalde, sml. stk. 2), når gerningsmanden har handlet i undskyldelig uvidenhed om eller misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingens foretagelse. De hensyn, som denne bestemmelse bygger på, indgår ikke i den foreslåede § 82, nr. 3, eller i § 82 i øvrigt. Der henvises herom til lovudkastets § 1, nr. 1, hvorefter der som § 20 a i straffelovens 3. kapitel om strafbarhedsbetingelser foreslås indsat en ny bestemmelse, hvorefter handlinger foretaget i uvidenhed om eller misforståelse af retsregler, der forbyder eller påbyder handlingen, er straffri, når uvidenheden eller misforståelsen ikke kan tilregnes gerningsmanden som forsætlig eller uagtsom. Som det fremgår af bemærkningerne til denne bestemmelse, vil den praksis, der i dag knytter sig til § 84, stk. 1, nr. 3, og stk. 2, kunne være vejledende ved fortolkningen af den nye § 20 a. I de tilfælde, hvor en uvidenhed eller misforståelse kan tilregnes gerningsmanden som uagtsom, og der derfor ikke grundlag for at frifinde i medfør af § 20 a, kan der imidlertid foreligge omstændigheder, som taler for en formildet strafudmåling, og som efter de gældende regler og den nuværende praksis ville føre til en nedsat straf, jf. § 84, stk. 1, nr. 3. Forslagets § 82 er ikke udtømmende og tilsigter ikke at udelukke, at en sådan formildet strafudmåling fortsat kan finde sted.

§ 82, nr. 4, nævner som formildende omstændighed, at gerningen er udført i en oprørt sindstilstand, der er fremkaldt af forurettede eller personer med tilknytning til denne ved et uretmæssigt angreb eller en grov fornærmelse. Bestemmelsen viderefører med en moderniseret formulering straffelo-

vens § 84, stk. 1, nr. 4. Bestemmelsen udvider samtidig kredsen af personer, som har fremkaldt den oprørte sindstilstand, til også at omfatte personer med tilknytning til forurettede, f.eks. personer tilhørende forurettedes gruppe. Den oprørte sindstilstand, som kan føre til en formildet strafudmåling, kan som hidtil være fremkaldt ved, at andre end gerningsmanden er blevet angrebet.

Efter § 82, nr. 5, skal det i almindelighed indgå som formildende omstændighed, at gerningen er begået som følge af tvang, svig eller udnyttelse af gerningsmandens unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold. Modstykket til denne bestemmelse er lovudkastets § 81, nr. 8, hvorefter det i almindelighed skal indgå som skærpende omstændighed, at gerningsmanden har fået en anden til at medvirke til gerningen ved tvang, svig eller udnyttelse af dennes unge alder eller betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold. Sml. bemærkningerne ovenfor til denne bestemmelse.

Med § 82, nr. 6, videreføres straffelovens § 85, 1. pkt., idet det foreskrives, at det i almindelighed skal anses som formildende omstændighed, at gerningen er begået under indflydelse af stærk sindsbevægelse, eller at der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen. Som formildende omstændighed angives udtrykkeligt ”stærk medfølelse”. Som eksempel herpå kan nævnes medlidenhedsdrab af en håbløst syg person. Der vil i øvrigt kunne hentes vejledning for fortolkningen af denne bestemmelse i den praksis, som knytter sig til den hidtidige straffelovs § 85.

Med § 82, nr. 7-8 og 10, videreføres de hidtil gældende bestemmelser i straffelovens § 84, stk. 1, nr. 6-9. Som noget nyt nævnes udtrykkeligt gerningsmandens deltagelse i konfliktråd. Formålet hermed er at lovfæste den retspraksis, som har udviklet sig i tilknytning til forsøgsordningen med konfliktråd.

I § 82, nr. 9, angives som formildende omstændighed, at gerningsmanden har givet oplysninger, som er afgørende for opklaringen af strafbare handlinger begået af andre. Med denne bestemmelse lovfæstes den retstilstand, som har udviklet sig på baggrund af Højesterets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1998, s. 1317. Bestemmelsen er ikke begrænset til bestemte sagstyper, herunder sager, som gerningsmanden selv har været involveret i. Bestemmelsen må efter ordlyden forventes at få størst praktisk betydning i sager om grovere kriminalitet, f.eks. større narkotikasager, sager om alvorlig voldskriminalitet og drab eller sager om omfattende eller alvorlig økonomisk kriminalitet, hvor efterforskningen erfaringsmæssigt er særlig vanskelig eller problemfyldt.

Efter § 82, nr. 11, skal det i almindelighed anses som en formildende omstændighed, at gerningsmanden på grund af den strafbare handling frakendes en af de i § 79 omhandlede rettigheder eller påføres andre følger, der kan sidestilles med straf. Bestemmelsen tilsigter at lovfæste den retstil-

stand, som har udviklet sig i retspraksis i tilknytning til straffelovens § 87. Om en anden følge kan sidestilles med straf, beror på en konkret vurdering. Bestemmelsen kan efter omstændighederne både omfatte følger af faktisk art, f.eks. svær egenskade eller nærpårørendes død eller alvorlige tilskadekomst, og af retlig art, f.eks. udvisning, afskedigelse eller ikendelse af disciplinære foranstaltninger i anledning af det strafbare forhold.

§ 82, nr. 12 og 13, retter sig henholdsvis mod sagsbehandlingstiden, dvs. den tid, der er medgået til sagens behandling ved politi og domstole, og mod den tid, der er gået fra den strafbare handlings foretagelse til dens pådømmelse.

Om det førstnævnte forhold fremgår af § 82, nr. 12, at det i almindelighed skal indgå som formildende omstændighed, når straffesagen mod gerningsmanden ikke er afgjort inden rimelig tid, uden at det kan bebrejdes gerningsmanden. Hensigten med denne bestemmelse er at lovfæste den retstilstand, som har udviklet sig i retspraksis, herunder bl.a. i tilfælde, hvor der har været spørgsmål om, hvorvidt sagsbehandlingstiden har indebåret en krænkelse af tiltaltes rettigheder efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 6, stk. 1. Om bestemmelsen kan bringes i anvendelse, beror således på en konkret vurdering, hvorved der efter omstændighederne kan være anledning til at inddrage flere forhold, herunder sagens karakter og betydning, dens kompleksitet og den tiltaltes (gerningsmandens) og myndighedernes adfærd.

Efter § 82, nr. 13, skal det i almindelighed indvirke i formildende retning på straffastsættelsen, at der er gået så lang tid, siden den strafbare handling blev foretaget, at anvendelse af den sædvanlige straf er unødvendig. Formålet med denne bestemmelse er at lovfæste den retstilstand, som har udviklet sig i praksis i tilfælde, hvor der har været spørgsmål om at formilde straffen under hensyn til den tid, der er forløbet, fra gerningen blev begået, til den blev pådømt. Om hensynet til den tid, der er gået, siden den strafbare handling blev foretaget, kan være en formildende omstændighed, beror på en konkret vurdering, hvorved der bl.a. må lægges vægt på forbrydelsens karakter og det tidsrum, der er forløbet, siden forbrydelsen blev begået.

Til § 83

I § 83 foreslås en ny bestemmelse om strafnedsættelse og strafbortfald til afløsning af straffelovens § 84, stk. 2, jf. stk. 1, samt §§ 85, 87 og 91. Formålet med § 83 er på baggrund af den eksisterende praksis at lovfæste en almindelig adgang til efter en konkret vurdering at nedsætte straffen under den foreskrevne strafferamme, når oplysninger om gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold taler afgørende herfor, og under i øvrigt formildende omstændigheder at lade straffen bortfalde.

§ 83 er ikke begrænset til omstændigheder, der foreligger ved den strafbare handlings foretagelse. Også senere indtrådte omstændigheder kan bevirke strafnedsættelse eller strafbortfald, sml. eksem-

pelvis de forhold, der nævnes i § 82, nr. 8-13. Spørgsmålet om, hvorvidt formildende omstændigheder ved gerningen, gerningsmandens person eller andre forhold bør føre til reduceret straf eller som følge af forholdets særlige karakter til strafbortfald, vil som hidtil bero på en konkret vurdering. Vejledende ved denne vurdering kan være den opregning af formildende omstændigheder, som indgår i § 82 i rådets lovudkast.

Med § 83 tilsigtes ingen ændring af den nugældende udmålingspraksis inden for bestemte sagstyper, f.eks. drab. Straffelovens almindelige del indeholder i §§ 21 og 23 regler om straflempelse ved forsøg og ved medvirken tillige om strafbortfald. Med § 83 tilsigtes ingen ændring af disse bestemmelser. I straffelovens særlige del indgår bestemmelser, som åbner mulighed for strafbortfald i tilknytning til specifikke gerningsindhold, sml. bl.a. straffelovens §§ 248 og 272 om gengæld mv. ved legemsangreb og ærefornærmelser. § 83 medfører heller ingen ændring i sådanne bestemmelser.

Til § 84

Som ny § 84 videreføres uændret den hidtil gældende § 81 om betingelserne for, at tidligere forhold kan medføre lovbestemt gentagelsesvirkning. Opretholdelsen af § 81 har bl.a. sammenhæng med, at bestemmelser i straffelovens særlige del om forhøjet straf i gentagelsestilfælde indtil videre oprettholdes uændret.

Til nr. 7 (§ 88, stk. 1, 1. pkt.) og 8 (§ 88, stk. 2)

Efter gældende ret afgøres det efter en konkret vurdering, om en samlet bødestraf for flere overtrædelser skal fastsættes ved sammenlægning af den normale bøde for hver overtrædelse eller til et mindre beløb, sml. straffelovens § 88, stk. 1, 1. pkt., og Højesterets dom offentliggjort i Ugeskrift for Retsvæsen 1976, s. 107. Ved flere færdselslovsovertrædelser og i andre tilfælde, hvor der skal ske en samlet pådømmelse af færdselslovsovertrædelser og overtrædelser af anden lovgivning, udmåles dog som udgangspunkt den normale takstmæssige bødestraf for hver overtrædelse af færdselsloven (absolut kumulation), sml. færdselslovens § 118 a, stk. 3-5.

Ændringen af straffelovens § 88 sammenholdt med § 2 indebærer, at færdselslovens ordning i et vist omfang gøres anvendelig på alle strafbare forhold uden for straffeloven, der medfører bøde indtil (3.000 kr., 5.000 kr., 10.000 kr.). Færdselslovens § 118 a, stk. 3-5, forudsættes som følge heraf ophævet. For så vidt angår straffelovsovertrædelser videreføres de hidtil gældende regler uændret, herunder i tilfælde, hvor straffelovsovertrædelser søges afgjort udenretsligt ved bødeforelæg.

Efter den nye § 88, stk. 2, skal der ved pådømmelse af en eller flere overtrædelser – det være sig af færdselsloven eller anden særlovgivning eller en kombination heraf – som hver især medfører bøde, normalt ske sammenlægning af de forskyldte bøder, når sammenlægningen kan ske inden for det fastsatte beløbsmaksimum på (3.000 kr., 5.000 kr., 10.000 kr.). Sammenlægning finder sted, uanset

om lovovertrædelserne begås ved én eller flere lejligheder eller pådømmes ved én eller flere sager (delt pådømmelse i sammenstød).

Fravigelse af hovedreglen om sammenlægning kan i lighed med færdselslovens ordning ske, når særlige grunde taler herfor. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor en sammenlægning af de forskyldte bøder fører til en uforholdsmæssig høj samlet bøde henset til forseelsernes karakter. Som et andet eksempel kan nævnes tilfælde, hvor gerningsmandens indkomstforhold gør det antageligt, at vedkommende ikke i en overskuelig fremtid vil være i stand til at betale bøden. Jo lavere beløbsgrænsen fastsættes, desto mindre betydning vil denne undtagelse have.

I andre sammenstødstilfælde følges de hidtil gældende regler i straffelovens § 88. Det indebærer, at de almindelige regler om pådømmelse i sammenstød finder anvendelse, når bøden sammenlagt ville overstige den fastsatte beløbsgrænse, idet den samlede bøde dog efter formålet med den nye bestemmelse forudsættes ikke at kunne udmåles til et beløb under den fastsatte beløbsgrænse. Foreligger f.eks. tre færdselslovsovertrædelser på hver 4.000 kr. og en beløbsgrænse på 10.000 kr., følges således de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., idet den samlede bøde dog ikke kan udmåles til et lavere beløb end 10.000 kr., medmindre særlige grunde taler derfor.

Medfører en af lovovertrædelserne fængsel og en eller flere andre bøder, følges de almindelige regler i den gældende straffelovs § 88, stk. 2, der efter lovudkastet bliver stk. 3. Det indebærer, at der som udgangspunkt fastsættes en fælles fængselsstraf, idet retten dog efter omstændighederne kan idømme bøde ved siden af fængsel. Vælges den sidstnævnte fremgangsmåde, f.eks. fordi der er spørgsmål om en mindre fængselsstraf i kombination med flere større sumbøder, følges de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., ved bødefastsættelsen uden hensyn til, om de forskyldte sumbøder sammenlagt ligger inden for beløbsgrænsen ifølge lovudkastets § 88, stk. 2.

Medfører en af lovovertrædelserne dagbod (straffelovsovertrædelse) og en eller flere andre sumbøder, følges de almindelige regler i straffelovens § 88, stk. 3, der efter lovudkastet bliver stk. 4. Det indebærer, at der som udgangspunkt fastsættes en fælles straf af dagbod, idet retten dog efter omstændighederne kan idømme sumbøde ved siden af dagbod. Giver omstændighederne grund til at følge den sidstnævnte fremgangsmåde ved straffastsættelsen, gælder de almindelige regler i § 88, stk. 1, 1. pkt., ved fastsættelsen af sumbøden uden hensyn til, om de forskyldte sumbøder sammenlagt ligger inden for beløbsgrænsen ifølge lovudkastets § 88, stk. 2.

Til nr. 9 (§§ 100, stk. 2, 176, stk. 2, 233, 266 a, og 300), 16 (§§ 110 e, 130, 161 og 182), 18 (§ 114 d), 19 (§§ 117, 136, stk. 2, og 192, stk. 3), 20 (§§ 119, stk. 1, 123 og 144), 31 (§§ 136, stk. 1, og 232), 32 (§ 137, stk. 1), 52 (§§ 186, stk. 2, og 187, stk. 2) og 53 (§ 188, stk. 1)

Med lovudkastets § 1, nr. 9, 16, 18-20, 31-32 og 52-53, gennemføres en teknisk begrundet forenkling af hoved- og sidestrafferammer, der har baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i straffe-

rammesystemet. Bestemmelsernes strafmaksima forbliver uændrede. Med udeladelsen af kravet om formildende og skærpende omstændigheder tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 10 (§§ 103, stk. 1, 122, 150 og 192, stk. 1), 12 (§§ 108, stk. 2, 109, stk. 1, 118, stk. 1, 166, stk. 1, og 183, stk. 1) og 30 (§ 134 a)

Lovudkastets § 1, nr. 10, 12 og 30, medfører dels nogle teknisk begrundede skærpelser af strafmaksima fra 3 til 4 års fængsel (nr. 10) og fra fængsel i 1 år og 6 måneder til 2 år (nr. 30), dels en teknisk begrundet lempelse af strafmaksima fra 12 til 10 års fængsel (nr. 12). Ændringerne er affødt bl.a. af hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet og tilsigter ikke at indvirke på det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 11 (§§ 103, stk. 2, 148, 156, 1. pkt., 160, 162, 163, 184, stk. 2, 193, stk. 2, 236, stk. 4, 241, 249, 266 c, 267, stk. 1, 274, stk. 1, og 304)

Ved lovudkastets § 1, nr. 11, ændres strafferammer med et strafmaksimum på 4 måneders fængsel fra 4 til 6 måneders fængsel. Der er tale om teknisk begrundede ændringer med baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. Der tilsigtes ingen ændring i det hidtidige udmålingsniveau efter de berørte bestemmelser. Som det fremgår, vedrører ændringerne alene straffeloven. Strafferammer i anden lovgivning forudsættes gennemgået og eventuelt ændret i overensstemmelse med dette lovudkast ved førstkommende lejlighed. Sml. lovudkastets § 1, nr. 2.

Til nr. 13 (§§ 109, stk. 2, og 110, stk. 2), 14 (§ 110 a) og 45 (§ 165),

Med lovudkastets § 1, nr. 13-14 og 45, gennemføres en teknisk begrundet forenkling af hoved- og sidestrafferammen, der har baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. Som led i forenklingen reduceres bestemmelsernes strafmaksima fra 3 til 2 års fængsel (nr. 13-14) og fra 1 års til 6 måneders fængsel (nr. 45). Forhold omfattet af § 110 a, nr. 2 (optagelse af fotografier fra luftfartøj over dansk statsområde mv.), gøres til bødedelikt. Hermed tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau. For så vidt angår § 110 a bemærkes dog, at forhold omfattet af nr. 2 efter lovudkastet alene kan straffes med bøde

Til nr. 15 (§ 110 c)

Med lovudkastets § 1, nr. 15, får § 110 c en ændret affattelse, hvorved forsætlige forhold undergives en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder eller under særligt skærpende omstændigheder fængsel indtil 4 år. Uagtsomme forhold udskilles i en særskilt bestemmelse (§ 110 c, stk. 3) med et strafmaksimum på 2 års fængsel. Ændringerne, herunder af udtrykket ”skærpende omstændigheder” til ”særligt skærpende omstændigheder”, er teknisk begrundede og affødt bl.a. af hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. De tilsigter ikke at indvirke på det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau. Sml. herved også bemærkningerne til § 1, nr. 17.

Til nr. 17 (§§ 113, stk. 1, 125 a, 1. og 2. pkt., 241, 249, 266 b, stk. 2, 293, stk. 1, 2. pkt., og 293 a, 2. pkt.)

Lovudkastets § 1, nr. 17, indebærer, at udtrykket ”skærpende omstændigheder” ændres til ”særligt skærpende omstændigheder”. Ændringen er teknisk begrundet og har baggrund i, at der i lovudkastets § 81 opregnes en række omstændigheder, som i almindelighed skal indgå som ”skærpende omstændigheder” ved straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme, sml. lovudkastets § 1, nr. 6, med bemærkninger til § 81. De tilsigter ikke at ændre på det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 21 (§ 124, stk. 2)

Lovudkastets § 1, nr. 21, indebærer, at strafferammen i § 124, stk. 2, tilpasses strafferammen i den nye § 124, stk. 1, hvorefter den, der flygter som anholdt eller fængslet, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. Med udeladelsen af kravet om formildende omstændigheder tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 22 (§ 124, stk. 3), 23 (§ 126, stk. 2) og 24 (§§ 129, 1. pkt., 134, 135, 142, 170, 1. pkt., 195 og 295)

Med lovudkastets § 1, nr. 22-24, gennemføres bl.a. som følge af hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet en teknisk begrundet skærpelse af strafmaksima fra 3 til 6 måneders fængsel, sml. lovudkastets § 1, nr. 2, med bemærkninger. Som led i skærpelsen forenkles strafferammen i § 124, stk. 3, idet det udtrykkelige krav om skærpende omstændigheder udgår. Med de anførte ændringer tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 25 (§ 131, stk. 2), 34 (§ 140), 41 (§ 155, 1. pkt.), 42 (§ 157) og 54 (§§ 188, stk. 2, og 189, stk. 2)

Med lovudkastets § 1, nr. 25, 34, 41-42 og 54, gennemføres bl.a. som følge af hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet en teknisk begrundet skærpelse af strafmaksima fra 4 til 6 måneders fængsel, sml. lovudkastets § 1, nr. 11, med bemærkninger. Som led i skærpelsen forenkles strafferammerne i §§ 131, stk. 2, og 140, idet det udtrykkelige krav om henholdsvis særlig skærpende og formildende omstændigheder udgår. Endvidere omskrives § 157 med henblik på at tilføre bestemmelsen en selvstændig strafferamme. Hermed tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau. Udeladelsen af ordene ”i øvrigt” i § 155, 1. pkt., forudsætter, at § 153 ophæves som foreslået af Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet s. 149 f.).

Til nr. 26 (§ 132 a, 1. pkt.)

Lovudkastets § 1, nr. 26, indebærer, at bøde indføres i strafferammen i § 132, 1. pkt. Bestemmelsens 2. pkt. udgår herefter, sml. lovudkastets § 1, nr. 27, med bemærkninger. Endvidere skærpes bestemmelsens strafmaksimum fra 1 til 2 års fængsel. De anførte ændringer tilsigter ikke at indvirke på det hidtidige strafbare område.

Til nr. 27 (§§ 132 a, 2. pkt., 133, stk. 2, 2. pkt., 143, 154, 166, stk. 2, 179, 2. pkt., 202, 206, 262, 267, stk. 2 og 3, 267 a, 268, 2. pkt., og 275 a)

Ved lovudkastets § 1, nr. 27, ophæves §§ 132 a, 2. pkt., 133, stk. 2, 2. pkt., 166, stk. 2, 179, 2. pkt., og 268, 2. pkt., som led i en teknisk begrundet forenkling af strafferammerne, sml. lovudkastets § 1, nr. 12 (§ 166, stk. 1), 26 (§ 132 a, 1. pkt.), 28 (§ 133, stk. 1), 48 (§ 179, 1. pkt.) og 64 (§ 268, 1. pkt.). Hermed tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau efter de berørte bestemmelser. Desuden ophæves §§ 267 a og 275 a, idet de pågældende bestemmelser ikke længere kan antages at have betydning.

§ 1, nr. 27, medfører også, at § 267, stk. 2 og 3, ophæves. Lovudkastet tilsigter ikke at udelukke, at de forhold, som nævnes i bestemmelserne, kan tillægges skærpende betydning ved strafudmålingen. Det beror på en konkret vurdering under iagttagelse bl.a. af den praksis, som knytter sig til artikel 10 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Ved vurderingen af, om det skal tillægges skærpende betydning, når fornærmelsen er fremsat mod nogen af de i § 119, stk. 2, nævnte personer, vil således bl.a. skulle indgå, om udtalelsen sigter mod navngivne enkeltpersoner, f.eks. i form af beskyldninger om tjenestemisbrug, eller er rettet mod en ubestemt kreds af myndigheds-personer.

Endelig indebærer § 1, nr. 27, at §§ 143, 154, 202 og 206 samt 262 ophæves. Ophævelsen af § 143 skyldes en ændret placering af bestemmelsen, sml. lovudkastets § 1, nr. 44. Ophævelsen af § 154 sker som led i en nyskrivning af straffelovens bestemmelser om straffastsættelse, sml. lovudkastets § 1, nr. 6, med § 81, nr. 7. Ophævelsen af § 262 sker som led i en sammenskrivning af bestemmelserne om ulovlig frihedsberøvelse, sml. lovudkastets § 1, nr. 60. Ophævelsen af §§ 202 og 206 har baggrund i, at bestemmelserne er uden praktisk betydning. Grovere overtrædelser kan straffes efter de almindelige bedrageribestemmelser.

Til nr. 28 (§ 133, stk. 1), 46 (§§ 168, 1. pkt., og 176, stk. 1), 47 (§ 168, 2. pkt.) og 48 (§ 179, 1. pkt.)

Med lovudkastets § 1, nr. 28 og 46-48, gennemføres en teknisk begrundet reduktion af bestemmelsernes strafmaksima fra 3 til 2 års fængsel, som bl.a. har baggrund i hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. Endvidere indføres bøde i strafferammen i §§ 133, stk. 1, 168, 1. pkt., 176, stk. 1, og 179, 1. pkt., idet bødebestemmelserne i §§ 133, stk. 2, 2. pkt., 168, 2. pkt., og 179, 2. pkt., herefter udgår som overflødige, sml. lovudkastets § 1, nr. 27, med bemærkninger. Ingen af de anførte ændringer tilsigter at indvirke på det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau, herunder

adgangen efter § 168, 2. pkt., til under formildende omstændigheder at statuere strafbortfald ved udgivelse i god tro af eftergjorte eller forfalskede penge.

Til nr. 29 (§ 133, stk. 3)

§ 133, stk. 3, angår strafansvaret for forbrydelser begået under visse opløb. Menige deltagere i opløbet straffes efter de almindelige ansvarsregler, herunder om medvirken, men strafferammen for den forbrydelse, som de kan drages til ansvar for, udvides til 6 års fængsel. For anstiftere og ledere giver bestemmelsen en særlig ansvarsregel, idet de pådrager sig strafansvar, uanset om de almindelige betingelser for at pålægge strafansvar som gerningsmænd eller medvirkende er opfyldt. Det kan i dag give anledning til tvivl, om henvisningen til et højere strafmaksimum for den begåede forbrydelse i § 133, stk. 3, alene tager sigte på deltagere i forbrydelsen, der opfylder de sædvanlige strafbestemmelser, eller om den også gælder, når straf skal pålægges i medfør af det særlige anstifter- og lederansvar.

Lovudkastets § 1, nr. 29, indebærer, at den hidtidige delte strafferamme i § 133, stk. 3, afløses af en henvisning til strafferammen for vedkommende forbrydelse, f.eks. vold, jf. §§ 244-246, og hærværk, jf. § 291. Anstiftere og ledere såvel som menige deltagere i et farligt opløb straffes herefter efter den samme strafferamme (strafferammen for den begåede forbrydelse). Med den nye formulering af § 133, stk. 3, tilsigtes ingen ændring i det hidtidige strafbare område, herunder de særlige ansvarsregler for anstiftere og ledere (sml. ovenfor), eller udmålingsniveau.

Til nr. 33 (§ 138)

Efter § 138 straffes den, som forsætligt eller ved grov uagtsomhed bringer sig i beruset tilstand, med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, hvis den pågældende i denne tilstand udsætter andres person eller betydeligere formueverdier for fare. Med lovudkastets § 1, nr. 33, skærpes strafmaksimum til 1 års fængsel bl.a. med henblik på at skabe større parallelitet til strafferammerne for beslægtede forhold i færdselsloven.

Til nr. 35 (§§ 141, stk. 1, 149 og 194) og 38 (§ 147)

Med lovudkastets § 1, nr. 35 og 38, gennemføres en teknisk begrundet forenkling af hoved- og sidestrafferammen, der har baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet. Som led i forenklingen skærpes bestemmelsernes strafmaksima fra 3 til 4 års fængsel. Med de anførte ændringer tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 36 (§§ 145, 1. og 2. pkt., 178, 189, stk. 1, og § 261, stk. 1)

Lovudkastets § 1, nr. 36, indebærer, at strafminimum i de omhandlede strafferammer ændres til bøde. Bestemmelsernes strafmaksima forbliver bortset fra § 261, stk. 2, sml. lovudkastets § 1, nr. 60, uændrede. Ændringerne er bl.a. affødt af hensynet til sammenhæng i strafferammesystemet og tilsigter ikke at indvirke på det hidtidige udmålingsniveau.

Til nr. 37 (§ 146, stk. 2)

Begår nogen, der har domsmyndighed, eller hvem der tilkommer offentlig myndighed til at træffe afgørelse i retsforhold, der vedrører private, uretfærdighed ved sagens afgørelse eller behandling, straffes vedkommende efter § 146, stk. 1, med indtil 6 års fængsel. Har handlingen medført vel-færds fortabelse for nogen, eller har sådant været tilsigtet, er straffen efter § 146, stk. 2, fængsel fra 3 til 16 år.

Med lovudkastets § 1, nr. 37, afskaffes det forhøjede fængselsminimum på 3 års fængsel. Strafferammens minimum svarer herefter til fængselsstraffens faste minimum, dvs. 7 dage, jf. § 33, stk. 1. Endvidere forenkles formuleringen af kriterierne for anvendelse af den skærpede sidestrafferamme. Hermed tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 39 (§ 151)

Den, som tilskynder eller medvirker til, at nogen ham i offentlig tjeneste eller hverv underordnet forbryder sig i denne tjeneste, straffes efter § 151, uden hensyn til, om den underordnede kan straffes eller på grund af vildfarelse eller af andre grunde er straffri, med den for den pågældende handling foreskrevne straf forhøjet med indtil det halve. Med lovudkastets § 1, nr. 39, afløses den hidtidige strafferamme (den for den pågældende handling foreskrevne straf forhøjet med indtil det halve) af en henvisning til strafferammen for vedkommende forbrydelse. § 151 har hidtil opstillet en særlig regel om medvirken for overordnede, der træder i stedet for den almindelige medvirkenregel i § 23, og som bl.a. indebærer, at reglerne om strafnedsættelse og -bortfald ikke finder anvendelse. Med den ændrede affattelse af § 151 tilsigtes ingen ændring heri. Det forudsættes, at tilskyndelse mv. som omhandlet i § 151 som hidtil kan anses som en skærpende omstændighed ved straffastsættelsen inden for den foreskrevne strafferamme.

Til nr. 40 (§ 152, stk. 2), 61 (§ 263, stk. 3) og 62 (§ 264, stk. 2)

Efter § 152, stk. 1, og §§ 152 a-d, jf. § 152, stk. 1, straffes brud på tavshedspligt mv. med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Straffen kan stige til fængsel indtil 2 år, hvis forholdet er begået med forsæt til at skaffe sig eller andre uberettiget vinding, eller der i øvrigt foreligger særlig skærpende omstændigheder, jf. § 152, stk. 2, og §§ 152 a-d, jf. § 152, stk. 2. Efter §§ 263, stk. 1 og 2, og 264, stk. 1, straffes visse former for fredskrænkelser, herunder indtrængen i andres dataanlæg mv., med bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Begås forhold som nævnt i §§ 263, stk. 1 og 2, og 264 med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særlig skærpende omstændigheder, kan straffen stige til 4 års fængsel.

Lovudkastets § 1, nr. 61 og 62, indebærer, at strafmaksimum for forhold omfattet af §§ 263, stk. 3 og 264, stk. 2, hæves fra 4 til 6 års fængsel. De nævnte strafmaksima bringes herved på linje med

det foreslåede strafmaksimum for berigelsesforbrydelser omfattet af § 286, sml. lovudkastets § 1, nr. 66, med bemærkninger.

Lovudkastets § 1, nr. 61 og 62, indebærer endvidere en præcisering af det hidtil gældende skærpekriterium ("andre særlig skærpene omstændigheder"), således at lovteksten angiver de tilfælde, hvor der kan gås ud over de respektive strafmaksima i §§ 263, stk. 1 og 2, og 264, stk. 1. En tilsvarende præcisering gennemføres med lovudkastets § 1, nr. 40, i § 152, stk. 2, og §§ 152 a-d, jf. § 152, stk. 2 ("der i øvrigt foreligger skærpene omstændigheder"). De gældende strafmaksima for brud på tavshedspligt mv., jf. § 152, stk. 2, og §§ 152 a-d, jf. § 152, stk. 2, forbliver uændrede. Udtryk, der indholdsmæssigt svarer til det foreslåede (forbrydelsen "påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor"), er angivet som skærpekriterium i forslag fra Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet til ny § 263 a, stk. 4, der kriminaliserer retsstridig videregivelse mv. af adgangsmidler til ikke-kommercielle informationssystemer, sml. betænkning nr. 1417/2002 om IT-kriminalitet s. 141. Bedømmelsen af, hvorvidt en overtrædelse er begået under sådanne omstændigheder, at forbrydelsen "påfører andre en betydelig skade eller indebærer en særlig risiko herfor", vil i lighed med vurderingen efter den foreslåede bestemmelse i § 263 a, stk. 4, være konkret i den enkelte sag, sml. betænkningen om IT-kriminalitet s. 144. "Skade" omfatter såvel økonomisk som personlig skade og vil derfor efter omstændighederne bl.a. være anvendelig i tilfælde, hvor gerningsmanden har udnyttet personfølsomme oplysninger f.eks. i kriminalregisteret.

Til nr. 43 (§ 164, stk. 3)

Efter § 164, stk. 3, straffes falsk anmeldelse mv. efter § 164, stk. 1 og 2, med bøde eller fængsel indtil 1 år, når forholdet begås med forsæt til, at den pågældende selv eller en anden med dennes samtykke derved bliver sigtet, dømt eller undergivet strafferetlig retsfølge for et strafbart forhold, som den pågældende ikke har begået. Med § 1, nr. 43, reduceres strafmaksimum til 6 måneders fængsel, og det bringes herved på linje med strafmaksimum for det beslægtede forhold i § 165, sml. lovudkastets § 1, nr. 45, med bemærkninger. Der tilsigtes som udgangspunkt ingen ændring i det hidtidige udmålingsniveau.

Til nr. 44 (§ 164 a)

Efter § 143 straffes med bøde, fængsel indtil 4 måneder eller under skærpene omstændigheder med fængsel indtil 1 år den, som undlader at oplyse omstændigheder, der bestemt taler for, at en for en forbrydelse sigtet eller dømt er uskyldig, skønt det kunne ske uden at udsætte ham selv eller hans nærmeste for fare for liv, helbred eller velfærd eller for forfølgning for den pågældende forbrydelse. Bestemmelsen er i dag placeret i straffelovens kapitel 15 om forbrydelser mod den offentlige orden og fred. Med lovudkastets § 1, nr. 44, ændres denne placering til kapitel 17 om falsk forklaring og falsk anklage, hvor bestemmelsen indsættes efter § 164, der omhandler visse beslægtede tilfælde vedrørende falsk anklage. Endvidere gennemføres en teknisk begrundet forenkling af bestemmelsens hoved- og sidestruktur, der har baggrund bl.a. i hensynet til sammenhæng i strafferamme-

systemet. Bestemmelsens strafmaksimum forbliver uændret. Med de anførte ændringer tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 49 (§§ 180 og 183, stk. 2)

Strafmaksimum for kvalificeret brandstiftelse (§ 180) og forvoldelse af sprængning mv. under omstændigheder svarende til kvalificeret brandstiftelse (§ 183, stk. 2) er fængsel på livstid. Med lovudkastets § 1, nr. 49, reduceres dette strafmaksimum til 16 års fængsel. Der tilsigtes som udgangspunkt ingen ændring i det hidtidige udmålingsniveau, hvorved bemærkes, at strafmaksimum for manddrab (straffelovens § 237) og terrorisme (straffelovens § 114) ikke berøres af lovudkastet.

Til nr. 50 (§ 184, stk. 1)

Efter § 184, stk. 1, straffes med indtil 6 års fængsel den, der uden at være strafskyldig efter § 183 eller § 183 a, forstyrrer sikkerheden for jernbaners, fartøjers, motorkøretøjers eller lignende transportmidlers drift eller sikkerheden for færdsel på offentlige færdselsveje. Begås forbrydelsen uagtsomt, er straffen bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Sidstnævnte strafmaksimum foreslås som led i en teknisk begrundet forenkling af strafferammesystemet skærpet til 6 måneders fængsel, sml. lovudkastets § 1, nr. 11, med bemærkninger.

Lovudkastets § 1, nr. 50, medfører, at forhold omfattet af § 184, stk. 1, undergives en delt strafferamme med en normalramme på bøde eller indtil 2 års fængsel og en sideramme på indtil 6 års fængsel, som er forbeholdt tilfælde med særlig skærpene omstændigheder. Ændringen indebærer, at strafminimum fremover bliver bøde. Strafmaksimum forbliver uændret. Med indføjelser af den delte strafferamme, herunder udtrykket ”særlig skærpene omstændigheder”, tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau, sml. lovudkastets § 1, nr. 17, med bemærkninger.

Til nr. 51 (§ 185)

§ 185 kriminaliserer den, som, uagtet det var muligt for vedkommende uden særlig fare eller opoffelse for den pågældende eller andre, undlader gennem betimelig anmeldelse eller på anden efter omstændighederne tjenlig måde efter evne at afværge ildsvåde, sprængning, spredning af skadevoldende luftarter, oversvømmelse, søskade, jernbaneulykke eller lignende ulykke, der medfører fare for menneskeliv. Straffen herfor er bøde eller fængsel indtil 4 måneder. Med lovudkastets § 1, nr. 51, skærpes strafmaksimum til 2 års fængsel.

Til nr. 55 (§ 190)

§ 190 kriminaliserer forvoldelse af fare for husdyrs liv eller sundhed under betingelser svarende til §§ 186-189. Bestemmelsen har ingen fast strafferamme, idet der alene foreskrives anvendelse af en forholdsmæssig mildere straf inden for de (i §§ 186-189) angivne strafarter. Med lovudkastets § 1, nr. 55, ændres bestemmelsen, så de omfattede forhold undergives en strafferamme på bøde eller

fængsel indtil 6 år, hvilket er på linje med det foreslåede strafmaksimum på 6 års fængsel i den beslægtede § 291 om hærværk, sml. lovudkastets § 1, nr. 69. Ændringen af § 190 tilsigter ikke at indvirke på det hidtidige udmålingsniveau.

Til nr. 56 (§ 191)

Ved lovudkastets § 1, nr. 56, skærpes strafmaksima i § 191 fra 6 og 10 års fængsel til 10 og 16 års fængsel. Ændringerne tilsigter ikke at indvirke på de hidtidige skærpelseskriterier i § 191, stk. 1, 1. og 2. pkt. De skærpede strafmaksima retter sig mod tilfælde, hvor der bl.a. under hensyn til forbrydelsens karakter og grovhed opstår behov for at udmåle straffe, der rækker videre end de hidtidige strafmaksima for forhold omfattet af henholdsvis 6 og 10 års fængsel. Ændringerne tilsigter således alene at give mulighed for en graduering af strafudmålingen i de groveste tilfælde.

Til nr. 57 (§ 193, stk. 1)

Ved lovudkastets § 1, nr. 57, gennemføres en forenkling af strafferammen for forhold omfattet af § 193, stk. 1, således at det udtrykkelige krav om formildende omstændigheder som betingelse for anvendelse af bøde udgår. Endvidere skærpes bestemmelsens strafmaksimum fra 4 til 6 års fængsel. Strafmaksimum bringes herved på linje med lovudkastets bestemmelse om groft hærværk, sml. § 1, nr. 69. Forslaget tilsigter ikke at ændre på det hidtidige strafbare område.

Til nr. 58 (§ 227)

Efter § 227 kan forskyldt straf efter §§ 216-224 og 226 bortfalde, når de personer, mellem hvilke kønsomgængelsen har fundet sted, er indtrådt i ægteskab med hinanden. Ved lovudkastets § 1, nr. 58, bringes bestemmelsen i overensstemmelse med reglerne om registreret partnerskab, sml. lov nr. 372 af 7. juni 1989 med senere ændringer. Endvidere præciseres det, at bestemmelsen også åbner mulighed for strafnedsættelse.

Til nr. 59 (§ 250)

Den, som hensætter en anden i hjælpeløs tilstand eller forlader en under hans varetægt stående person i sådan tilstand, straffes efter § 250 med fængsel, der, når handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse, under i øvrigt skærpene omstændigheder kan stige til 8 år. Ved lovudkastets § 1, nr. 59, gennemføres en teknisk begrundet ændring af strafferammen, hvorved den bringes på linje med formuleringen af strafferammen i den beslægtede bestemmelse i § 252. Med ændringen, herunder udeladelsen af ordene ”når handlingen har medført døden eller grov legemsbeskadigelse”, tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 60 (§ 261, stk. 2 og 3)

Den, som berøver en anden friheden, straffes efter § 261, stk. 1, med fængsel indtil 4 år. Sker det for vindings skyld mv., er straffen fængsel fra 1 til 12 år, jf. § 261, stk. 2. Forvoldes frihedsberøvel-

se som nævnt i § 261, stk. 2, af grov uagtsomhed, er straffen efter § 262 bøde eller fængsel indtil 1 år. Med lovudkastets § 1, nr. 36, ændres strafminimum i § 261, stk. 1, til bøde. § 1, nr. 60, indebærer, at det forhøjede strafminimum i § 261, stk. 2, ophæves. Strafminimum i § 261, stk. 2, svarer herefter til fængselsstraffens faste minimum, dvs. 7 dage, jf. § 33, stk. 1. Endvidere gennemføres en teknisk begrundet lempelse af strafmaksimum i § 261, stk. 2, fra 12 til 10 års fængsel. Desuden undergives de groft uagtsomme forhold en fælles strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder, idet den hidtidige bestemmelse herom – § 262 – videreføres som § 261, stk. 3, sml. lovudkastets § 1, nr. 27. Med de anførte ændringer tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 63 (§ 265)

§ 265 om visse former for fredskrænkelser har en strafferamme på bøde eller fængsel indtil 6 måneder. Med lovudkastets § 1, nr. 63, skærpes strafmaksimum til 2 års fængsel, og strafferammen bringes herved på linje med den beslægtede bestemmelse i § 266. Ændringen indebærer, at der efter omstændighederne kan ske varetægtsfængsling, jf. retsplejelovens § 762.

Til nr. 64 (§ 268, 1. pkt.)

Med lovudkastets § 1, nr. 64, ændres formuleringen af § 268, 1. pkt., som led i en teknisk begrundet forenkling af strafferammen, sml. herved lovudkastets § 1, nr. 27, med ophævelse af § 268, 2. pkt. Ændringen er af redaktionel karakter og har ingen indvirkning på det hidtidige strafbare område eller udmålingsniveau.

Til nr. 65 (§ 285, stk. 2)

Efter § 285, stk. 2, er straffen for ulovlig omgang med hittegods bøde eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder. Med lovudkastets § 1, nr. 65, reduceres strafmaksimum for forhold omfattet af denne bestemmelse bl.a. af hensyn til sammenhængen i strafferammesystemet til 1 års fængsel. Med ændringen tilsigtes ingen forandring i det hidtidige strafbare område ifølge § 285, stk. 2, og § 287, der også omfatter ulovlig omgang med hittegods, eller i udmålingsniveauet.

Til nr. 66 (§ 286)

Lovudkastets § 1, nr. 66, indebærer, at der fastsættes et fælles strafmaksimum på 6 års fængsel for de forbrydelser, som omfattes af § 286, dvs. tyveri, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, åger og skyldnersvig. Det foreslåede strafmaksimum svarer til strafmaksimum for hæleri, jf. straffelovens § 290, stk. 2. Ændringen medfører en forhøjelse af strafmaksimum fra 4 til 6 års fængsel for tyveri og en nedsættelse af strafmaksimum fra 8 til 6 års fængsel for underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig og skyldnersvig. Strafmaksimum for afpresning og åger forbliver uændret 6 år. Med den nye bestemmelse tilsigtes ingen forandring i det nugældende udmålingsniveau inden for berigelseskriminalitet. Det kan dog ikke udelukkes, at der undtagelsesvis kan forekomme tilfælde, f.eks. hvor gerningsmanden tidligere er dømt for alvorlig kriminalitet, hvor

straffen for en forbrydelse omfattet af § 286, stk. 2, efter det hidtidige strafmaksimum på 8 års fængsel ville være udmålt til mere end 6 års fængsel, og hvor det foreslåede strafmaksimum derfor kan bevirke en reduceret strafudmåling.

Lovudkastet medfører endvidere, at der i lovteksten sker en præcisering af de tilfælde, hvor forholdet kan henføres under en skærpet strafferamme. Opregningen er imidlertid ikke udtømmende. Afgørende for anvendelsen af den nye § 286 er en konkret helhedsbedømmelse. Den praksis, som knytter sig til den hidtidige straffelovs § 286, vil fortsat være vejledende. § 88, stk. 1, 2. pkt., forudsættes endvidere fortsat at kunne bringes i anvendelse på forhold, der henføres under § 286. Strafmaksimum kan således forhøjes til 9 år f.eks. i tilfælde, hvor der foreligger et ekstraordinært stort antal tyverier, som hver især er af mindre grov beskaffenhed, eller i tilfælde af skyldnersvig eller bedrageri, som involverer meget store beløb.

Til nr. 67 (§ 288, stk. 2)

Lovudkastets § 1, nr. 67, indebærer, at der i lovteksten sker en præcisering af de tilfælde, hvor forholdet kan henføres under en skærpet strafferamme. Den hidtidige delte strafferamme på 6 og 10 års fængsel berøres ikke. Med den nye bestemmelse tilsigtes heller ingen ændring af det nuværende udmålingsniveau i sager om røveri. Opregningen af skærpelsestilfælde er ikke udtømmende. Afgørende for anvendelsen af den nye § 288, stk. 2, er en konkret helhedsbedømmelse. Den praksis, som knytter sig til den hidtidige straffelovs § 288, vil fortsat være vejledende. § 88, stk. 1, 2. pkt., forudsættes endvidere fortsat at kunne bringes i anvendelse på forhold, der henføres under § 288, stk. 2. Strafmaksimum kan således forhøjes til 15 år f.eks. i tilfælde, hvor der foreligger et ekstraordinært stort antal røverier, som hver især er af mindre grov beskaffenhed, eller hvor der er tale om røverier, som involverer meget store beløb.

Til nr. 68 (§ 291, stk. 1) og 69 (§ 291, stk. 2)

Lovudkastets § 1, nr. 68 og 69 indebærer, at normalstrafferammen for hærværk, jf. § 291, stk. 1, hæves fra 1 års fængsel til fængsel i 1 år og 6 måneder, og at den skærpede sidestrafferamme, jf. § 291, stk. 2, hæves fra 4 til 6 års fængsel. Strafferammen for groft uagtsomme hærværksforhold berøres ikke. Strafmaksimum for forsætlige hærværksforhold bringes på linje med strafmaksimum for berigelseskriminalitet, jf. § 285, stk. 1, og § 286 som affattet ved lovudkastets § 1, nr. 66.

§ 1, nr. 69, medfører også, at der i lovteksten sker en præcisering af de tilfælde, hvor forholdet kan henføres under en skærpet strafferamme. Afgørende for anvendelsen af den nye § 291, stk. 2, er en konkret helhedsbedømmelse. Den praksis, som knytter sig til den hidtidige § 291, stk. 2, vil fortsat være vejledende. Der tilsigtes ingen ændring af muligheden for i ekstraordinære tilfælde at anvende § 88, stk. 1, 2. pkt. Der tilsigtes heller ingen forandring i det hidtidige udmålingsniveau i sager efter § 291.

Til § 2

Lovudkastets § 2 indeholder ikrafttrædelsesbestemmelser ...